Молодіжний економічний вісник ХНЕУ ім. С. Кузнеця

№ 5

Електронний журнал

травень 2017

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Молодіжний економічний вісник ХНЕУ ім. С. Кузнеця

№ 5

травень 2017

Електронний журнал

Виходить раз на місяць

Засновник – ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Видавець – ФОП Лібуркіна Л. М.

Затверджено на засіданні вченої ради університету протокол № 8 від 22.05.2017 р.

Періодичність – щомісяця
Мова видання – українська, російська, англійська, французька, німецька

Засновано в січні 2015 року згідно з рішенням вченої ради

Редакційна колегія
Пономаренко В. С. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця (головний редактор)

Афанасьєв М. В. – канд. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Внукова Н. М. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Гонтарева І. В. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця ***(науковий редактор)***
Дікань Л. В. – канд. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Дороніна М. С. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Дорохов О. В. – канд. техн. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Іванов Ю. Б. – докт. екон. наук, професор Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України
Кизим М. О. – докт. екон. наук, професор Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України
Клебанова Т. С. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Малярець Л. М. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Назарова Г. В. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Орлов П. А. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Пилипенко А. А. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця ***(заступник головного редактора)***
Попов О. Є. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Пушкар О. І. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Ястремська О. М. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Поштова адреса засновника:

61166, Україна, м. Харків, пр. Науки, 9а, ***Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця***

Головний редактор – ***Пономаренко В. С.*** *Конт. телефон: (057)702-03-04*

Поштова адреса редакції:
61166, Україна, м. Харків,
пров. Інженерний, 1а, 1 під'їзд
Тел.: *(057)702-07-38, 702-07-28*
E-mail: *vydav@hneu.edu.ua*

Поштова адреса видавця:
61001, Україна, м. Харків, а/с 870

Відповідальність за достовірність фактів, дат, назв, імен, прізвищ, цифрових даних, які наводяться, несуть автори статей.
Рішення про розміщення статті приймає редакційна колегія. У текст статті без узгодження з автором можуть бути внесені редакційні виправлення або скорочення.
Редакція залишає за собою право їх опублікування у вигляді коротких повідомлень і рефератів.

У разі копіювання чи передрукування матеріалів посилання на електронний журнал обов'язкове.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи ДК № 4853 від 20.02.2015 р.

© Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, 2016

ЗМІСТ

Айметова О. В. Особливості обліку запасів за міжнародними стандартами та в українській практиці .....

Айметова О. В. Таргет-костинг як система цільового управління витратами підприємства .....

Аксьонова А. Е. Формування витрат у комерційному банку .....

Анохіна Я. Г. Удосконалення інноваційної діяльності в управлінні персоналом на українських підприємствах .....

Ахмедова Л. А. Порівняльна характеристика IFRS і GAAP 21

Бабалікова А. Р. Теоретичні та практичні аспекти складання фінансової звітності підприємства для оцінки його фінансового стану .....

Балабан Т. П. Влияние коммуникации в сети Интернет на личностные особенности детей.....28

Бараболя Ю. Є. Методичні аспекти складання звіту про прибутки та збитки за П(С)БО та МСФЗ.....29

Беліков М. П. Облікові аспекти лізингу .....

Бессмертная Е. Р. Требования к финансовой отчетности в современных условиях хозяйствования.....

Бизименко О. О. Дослідження впливу мікросередовища на формування психологічного стану підлітка .....

Бондарева М. О. Успішний студент у розумінні сучасної молоді (на прикладі ХНЕУ ім. С. Кузнеця) .....

Борисова Д. В. Особливості управління персоналом туристичного підприємства.....41

Бухаріна О. О. Психологічні прийоми у маркетинговій діяльності .....

Bukharina O. O. Principes of the managarial accounting. Obstacles in implemention it into ukrainian enterprise.....

Вежичанина М. А. Психологические аспекты лидерства .....

Вергун Т. В. Відображення ліцензування в бухгалтерському обліку в сучасній Україні.....

Вергун Т. В. Особливості оподаткування сільськогосподарських виробництв на прикладі агрофірми ТОВ «Надія» .....

Войкова О. О. Особливості обліку витрат підприємства за національними та міжнародними стандартами .....

Волосюк В. К. Сутність лізингових операцій комерційних банків .....

Гаркуша В. О. Культура постмодерну: криза особистості.....

Гаспарова А. Э. Взаимосвязь психологии и экономики .....

Голець О. О. Сутність комерційних банків в Україні.....

Головченко А. Ю. Влияние цвета на психику человека .....

Головченко Г. Ю. Фінансова звітність, її склад, економічне значення.....

Горковенко М. Г. Волонтерство в Україні: як підтримати та посилити мотивацію?.....

Горяник О. В. Революційність консерватизму.....

Гринченко А. А. Преимущества и недостатки развития бухгалтерских аутсорсинговых услуг в Украине .....

Грузіна І. В. Структура балансу та звіту про фінансові результати бюджетних установ при переході на міжнародні стандарти.....

Гузевата К. О. Прокрастинація або відкладання справ «на потім» .....

Гура М. В. Системне мислення як метод психології.....

Демченко К. О. Тенденції розвитку інформаційних технологій, що застосовуються в бухгалтерському обліку, аудиті та внутрішньому контролі.....

Деревянченко А. О. Порівняльна характеристика міжнародних стандартів та національних стандартів бухгалтерського обліку суб'єктів державного сектору .....

Деревянченко А. О. Особливості формування фінансових результатів суб'єктів державного сектору.....

Діченко А. А. Досвід оцінки фінансового стану підприємств за кордоном та в Україні.....

Дмитренко Ю. В. Ресурс освіченості та управління ним в сучасних умовах .....

До Тхи Линь. Проблемы и определение минимальной заработной платы .....

Дьякова Д. В. Взаємозв'язок бухгалтерського обліку з іншими науками.....

Єфремова О. О. Обгрунтування напрямів удосконалення інформаційного пакету E-STAFF ректутер.....

Єфремова А. В. Психологія кольору у рекламі.....

Жарова Ю. С. Учет отходов в производстве и пути его усовершенствования .....

Жуков В. О. Непрямі податки та їх роль у формуванні доходів бюджету країни .....

Дорожко Г. Р. Психологічні аспекти споживчої поведінки.....

Зінченко Я. А. Психологічні особливості спілкування в молодіжному середовищі .....

Зінченко Я. А. Темний туризм як культурний феномен .....

Золотайко К. С. Вплив темпераменту на поведінку в конфлікті .....

Ізотов І. О. Політична соціалізація студентської молоді
в умовах транформації українського суспільства .....

Іванченко Ю. І. Впровадження сучасної системи
тайм-менеджменту на вітчизняному підприємстві .....

Капуснік К. С. Психологічні аспекти взаємоінвестування
в умовах економічної кризи.....

Карпенко Т. В. Особливості обліку біологічних активів
за міжнародними стандартами.....

Касьяненко Л. С. Вплив мови на розвиток особистості .....

Касьяненко Л. С. Поняття свободи у філософії Ф. Ніцше .....

Кириченко А. В. Роль місцевих податків та зборів у формуванні
фінансових ресурсів в регіоні.....

Кісіль Т. С. Бухгалтерський облік інноваційних процесів в Україні.....

Клокова О. В. Становлення самооцінки особистості та теоретичні
підходи до визначення поняття «самооцінка».....

Коваленко А. В. Стандарти визнання виручки .....

Ковальов Д. С. Напрямки підвищення продуктивності праці
сучасного підприємства.....

Колесник М. Н. Лидерство как психологический феномен .....

Колєснік Ю. Л. Як інструмент зменшення загроз з боку
співробітників підприємства .....

Константиновський Л. Л. Формування професійної Я-концепції
студента економічного ВНЗ .....

Корниенко Д. С. Оптимизация мотивационных процессов
на предприятии.....

Короткова Ю. О. Облік операцій з овердрафтом
у комерційних банках .....

Короткова Ю. О. Фактори формування облікової політики
підпрємств .....

Косенко Є. Р. Особливості обліку доходів і витрат
у сільськогосподарській діяльності.....

Косенко Є. Р. Проблеми стимулювання та оплати праці
на сільськогосподарських підприємствах .....

Кочина О. Р. Вплив глобалізації на міжкультурну взаємодію
та цінності людства.....

Кривко В. С. Особенности манипуляции общественным мнением.....

Крикун А. І. Психологія масової стихійної поведінки.....

Крокосенко В. В. Розробка технології обліку,аналізу й аудиту
розрахунків з оплати праці .....

Кужель А. Є. Проблеми впровадження міжнародних стандартів
бухгалтерського обліку в Україні .....

Кузьменко А. М. Порівняльна характеристика особливостей облікового відображення фінансових результатів підприємства за національними та міжнародними стандартами .....

Кукавская О. О. Творчество в профессиональной деятельности бухгалтера.....

Кулішенко А. О. Впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні .....

Кураш В. С. Відмінності управлінського і фінансового обліку .....

Липницкая М. В. Исследования творческой одаренности.....

Лисенко Е. Ю. Облік реалізації товарів та торгових націнок .....

Лисенко Е. Ю. Проблемні кредити комерційних банків та методи управління ними .....

Литинська Ю. О. Проблеми оцінки дебіторської заборгованості .....

Литинська Ю. О. Статистика кредитування домашніх господарств в Україні .....

Литинська Ю. О. Особливості відображення в обліку повернення товару в торгівлі.....

Лугіна Д. С. Когнітивні упередження та їх вплив на поведінку людини в професійній економчній діяльності .....

Лукіна Є. А. Аксіологічні чинники реформування політичної системи України .....

Максимовская А. О. Психологические аспекты внедрения инноваций в организации .....

Максимовська В. С. Роль калькуляції собівартості продукції в управлінні виробництвом .....

Міртов А. А. Формування професійної я-концепції в процесі здобуття вищої освіти.....

Мовчан А. С. Гроші як сакральний символ політики .....

Науменко І. О. Стереотипність мислення як перешкода у підприємницькій діяльності.....

Наумочкіна А. О. Сутність полеміки П. Д. Юркевича та М. Г. Чернишевського .....

Нгуен Хонг Хай. Особенности универсальных и национальных требований в сфере электронного управления документами в Европейском союзе .....

Нікіфорова А. О. Бюджетування як засіб планування і контролю господарської діяльності підприємства.....

Нікіфорова А. О. Особливості методології бухгалтерського обліку витрат підприємства за національними та міжнародними стандартами: порівняльний аспект.....

Ніколаєнко В. Т. Безробіття як соціально-психологічна проблема.....

Новікова В. В. Основні проблеми розвитку торговельних підприємств .....

Омельчук Є. П. Основні положення вітчизяної та зарубіжної систем обліку природних ресурсів .....

Оноприенко А. Е. Психологический анализ взаимоотношений поколений внутри семьи .....

Осадча В. В. Психологія навіювання засобами масової інформації.....

Панченко А. С. Отражение расчетов по оплате труда в странах Европы и США по сравнению с расчетами в нашей стране.....

Петренко Є. І. Облікова політика підприємства: сутність і призначення.....

Петренко Є. І. Особливості обліку доходів і витрат в комерційних банках .....

Петренко Є. І. Особливості обліку надання різних видів знижок.....

Пилипенко Г. С. «Buddying» як інструмент системи адаптації персоналу .....

Пилипенко К. Ю. Организация культурно-досуговой деятельности молодежи .....

Писаренко Ю. О. Сутність поняття «маркетинг персоналу».....

Плеханова А. К. Психологическая подготовка к публичному выступлению.....

Плеханова А. К., Мухіна К. А. Облік кредитів банку, порядок їх оформлення.....

Подсєвалова А. В. Щодо ролі та місця сучасних українських бухгалтерів у світі .....

Полякова Н. А. Проблемы составления консолидированной финансовой отчетности в Украине.....

Помазан А. В. Економічна сутність виробничих запасів.....

Прогожук Є. А. Відмінності жіночої та чоловічої психології .....

Пятак В. В. Кадрова безпека підприємства: загрозі та шляхи зниження їх впливу .....

Різуненко Ю. О. Організація обліку касових операцій у комерційних банках .....

Руденко В. О. Ефективне управління ресурсом часу .....

Рухадзе Г. О. Проблеми визначення податку на прибуток в бухгалтерському та в податковому обліку.....

Сависько Т. Э. Психология ведения деловых переговоров.....

Святаш Д. В. Демаркація філософського і наукового знання .....

Святаш Д. В. Мотиви вибору професії. Профорієнтація.....

Сименко Ю. О. Особливості формування облікової інформації
про фінансові результати підприємств .....

Симперович Е. А. Развитие методологии оценки в учете
сельскохозяйственной деятельности .....

Сироткина М. М. Распределение командных ролей в группе
людей на основе соционического типирования .....

Слісаренко А. С., Мірошниченко М. О. Розрахунки
пластиковими картками .....

Сохранич А. С. Иследование социально-психологического
климата в коллективе .....

Соловьева А. А. Психологические аспекты профессии
бухгалтера .....

Софеніна П. С. Особливості впровадження міжнародних
стандартів фінансової звітності .....

Стешкіна Н. В. Управління дебіторською заборгованістю
у вітчизняній та зарубіжній практиці .....

Сулейманова А. Г. Проблемные аспекты внедрения
международных стандартов финансовой отчетности
в Украине.....

Татаренко Ю. О. Гуманістичні цінності та виклики XXI століття .....

Тороєва В. О. Буржуазність як щастя.....

Трехліб О. О. Політична культура як ціннісна основа
демократичного розвитку України .....

Тулуп В. А. Психологічні моделі людських взаємодій:
трикутник карпмана .....

Фастовец Т. А. Маркетинг как способ управления сознанием .....

Фастовець Т. О. ПДВ, акцизний збір, їх облік.....

Федоренко І. О. Використання облікової інформації
в управлінні кредиторською заборгованістю підприємства.....

Федоренко І. О. Ліцензування автоперевезень в Україні .....

Худокормова А. О. Проблеми вибору методу нарахування
амортизації основних засобів та його вплив на фінансові
результати діяльності компаній за П(С)БО та МСБО.....

Худякова Т. А. Проблемы и перспективы развития управленческого
учета на украинских предприятиях.....

Ценко О. В. Особливості відображення витрат підприємства
за національними та міжнародними стандартами .....

Цигичко С. М. Державне регулюваня цін у торгівлі: державний
контроль та відповідальність суд'єктів підприємницької
діяльності за порушення у сфері ціноутворення .....

Цюкало И. В. Психологические аспекты управления
персоналом .....

Чала Ю. С. Аналіз програмного продукту «1С:Бухгалтерія» .....

Чердаков С. Ю. Механізми подолання відчуження особистості
в техногенній цивілізації .....

Черкашина О. Г. Особливості класифікації запасів
за міжнародними та національними стандартами
бухгалтерського обліку .....

Чурилина Б. И. Медиакратия как инструмент господства .....

Шабатько Л. М. Роль і місце кадрової безпеки в системі
управління персоналом .....

Шевчук Ю. С. Психологічні особливості сприймання
рекламного тексту .....

Шпак А. В. Вплив реклами на розвиток особистості
у дитячому віці .....

Шпак А. В. Основні концепції суб'єктивності моралі .....

Yaniyeva D. D. The five main "Betrayals" and "Victories"
of post-maidan Ukraine .....

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ ТА В УКРАЇНСЬКІЙ ПРАКТИЦІ

УДК 657.22:658.7(477+1-87)

Айметова О. В.

Магістрант 1 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Обґрунтовано сутність облікового процесу запасів і проведено аналіз обліку за допомогою порівняння міжнародних стандартів МСБО 2 «Запаси» та національних П(С)БО 9 «Запаси». Розглянуто нестабільність національного ринку. Розкрито методичну неузгодженість МСФЗ та П(С)БО.*

Ключові слова: *облік, запаси, міжнародні стандарти, вітчизняні стандарти, оцінка запасів.*

Аннотация. *Обоснована сущность учетного процесса запасов, проведен анализ учета посредством сравнения международных стандартов МСБУ 2 «Запасы» и национальных П(С)БУ 9 «Запасы». Рассмотрена нестабильность национального рынка. Раскрыта методическая несогласованность МСФО и П(С)БУ.*

Ключевые слова: *учет, запасы, международные стандарты, отечественные стандарты, оценка запасов.*

Annotation. *The essence of your inventory and process analysis by comparing the accounting international standards IAS 2 "Inventories" and National P(S)BO 9 "Inventories". We consider the instability of the national market, compared approaches to the solution of international experience. Revealed methodological inconsistency IFRS and P(S)BO.*

Keywords: *accounting, inventory, international standards, national standards, assessment of stocks.*

Євроінтеграційний вектор розвитку України обумовив орієнтацію діяльності вітчизняних підприємств на потреби європейських товарних ринків як необхідну умову забезпечення їх конкурентоспроможності в сучасних умовах ведення бізнесу. Переорієнтація господарської діяльності та розширення ринків збуту потребують забезпечення динамічного виробництва, здатного задовольнити зростаючий попит, що, своєю чергою, зумовлює провідну роль запасів у процесі господарського обігу підприємства та формування його прибутку. Саме тому проблематика підвищення обліково-аналітичного забезпечення управління запасами вітчизняних товаровиробників набуває все більшої актуальності та потребує підвищеної уваги з боку науковців і практиків. У зв'язку з цим особливо гостро постають питання гармонізації національної методології бухгалтерського обліку запасів відповідно до вимог міжнародних стандартів.

Суттєвий вклад у вивчення і розвиток розбіжностей обліку запасів за міжнародною та національною методологією зроблено такими вченими, як Н. Білинська, Т. Єфіменко, М. Огійчук, Я. Соколов, Ф. Бутинець та ін. У той же час залишаються невирішеними окремі питання, які ускладнюють роботу обліковців.

Метою статті є проведення порівняльного аналізу окремих аспектів обліку запасів за національними та міжнародними стандартами.

Об'єкт дослідження – процес облікового відображення запасів підприємства. Предмет – сукупність облікових методів і процедур із визнання, оцінки й обліку запасів підприємства згідно з положеннями міжнародих і національних стандартів.

Закордонна практика в процесі облікового відображення запасів віддає перевагу МСБО 2 «Запаси». В Україні, відповідно, діють П(С)БО 9 «Запаси», які не мають кардинальних відмінностей від міжнародних, бо засновані на них. МСБО та П(С)БО мають як відмінні, так і схожі характеристики.

За П(С)БО 9 запаси визначено як «активи, що утримуються для подальшого продажу або для перероблення під час виробничого процесу і будуть продані після переробки як готовий продукт виробництва чи використані в управлінні підприємством» [1]. За міжнародними стандартами фінансової звітності для малих та середніх підприємств, не зважаючи на право власності, запаси визначаються як активи і обліковуються на балансі підприємства [2].

Вітчизняною облікової практикою закріплено, що запаси, які було отримано раніше, ніж відбувся момент переходу права власності, відрізняються за обліком від матеріалів, на які у підприємства є майнові права. У разі відсутності права власності на матеріальні цінності, що надійшли на підприємство, їх обліковують на забалансових рахунках.

© Айметова О. В., 2017

Передуючим етапом обліку запасів виступає їх облікова оцінка, результати якої визначають подальшу достовірність визначення собівартості продукції підприємства. Сьогодні під впливом макроекономічної нестабільності, динамічних коливань валютних курсів та інших негативних факторів ринкові ціни нестабільні і мають тенденцію до непередбачуваної зміни. Саме тому ефективна методика облікової оцінки викликає інтерес як дієвий «важіль» управління фінансово-господарською діяльністю підприємства шляхом визначення реальної вартості запасів. Залежно від вимог користувачів бухгалтерської інформації приймається рішення про вибір методу оцінки [3].

Згідно з П(С)БО 9 оцінка запасів здійснюється у таких випадках: 1) надходження; 2) вибуття; 3) на дату складання балансу. Безпосередній вибір методу облікової оцінки запасів здійснюється відповідно до обраної мети діяльності підприємства.

Відмінності між МСБО 2 [2] та П(С)БО 9 [1] наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Особливості облікової оцінки запасів згідно з МСБО 2 та П(С)БО 9

Момент оцінки	П(С)БО 9 «Запаси»	МСБО 2 «Запаси»
Надходження	Собівартість формується з витрат: 1) *при придбанні у постачальника*: суми, що сплачуються згідно з договором постачальнику (продавцю) за вирахуванням непрямих податків; суми ввізного мита; суми непрямих податків у зв'язку з придбанням запасів, які не відшкодовуються підприємству; транспортно-заготівельні витрати; інші витрати; 2) *при виготовленні власними силами*: витрати, що утворюють виробничу собівартість, визначену за П(С)БО 16 «Витрати»; 3) *при внесенні до статутного капіталу*: справедлива вартість, погоджена із засновниками підприємства з урахуванням витрат, що включаються до первісної вартості запасів, придбаних у постачальника; 4) *при безоплатному отриманні*: справедлива вартість; 5) *при отриманні у результаті обміну на подібні активи*: балансова вартість переданих запасів; 6) *при отриманні в результаті обміну на неподібні активи*: справедлива вартість отриманих запасів	Собівартість формується з витрат: 1) витрати на придбання: ціна придбання; мита й інші податки; витрати на транспортування; вартість робіт з навантаження та розвантаження й інших витрат. 2) витрати на переробку: витрати, безпосередньо пов'язані з одиницею виробництва; 3) інші витрати: якщо вони відбулися при доставці до їх теперішнього місця розпакування та приведення до теперішнього стану
Вибуття	Собівартість перших за часом надходження запасів (ФІФО), ідентифікована собівартість, середньозважена собівартість, нормативні затрати, ціна продажу	Допускається метод ЛІФО – собівартість останніх за часом надходження запасів
Складання балансу	Найменша з двох оцінок: первісна вартість або чиста вартість реалізації	Чиста вартість реалізації

За результатами аналізу альтернативних наявних підходів до облікової оцінки запасів підтверджується думка, що міжнародні та національні стандарти мають ряд розбіжностей. До одиниць бухгалтерського обліку, які мають єдине призначення та умови використання може застосовуватись лише один із імовірних методів.

Тривалий час йде обговорення нестабільності ринку, що ускладнює облікове оцінювання запасів за вартістю придбання і все частіше викривляє облікові дані. Закордонні підприємства знайшли оптимальне рішення цієї проблеми, яке полягає в оцінці запасів за правилом найнижчої оцінки. Основою цього правила постає принцип обачності, який оцінює і відображає запаси за найменшою з можливих цін (ринковою або за собівартістю) [4].

Крім того, сьогодні перед обліковцями постає додаткова проблема методичної неузгодженості, що виникає за рахунок невирішених питань відносно обліку запасів, одним із яких є відсутність порядку бухгалтерського обліку виробничих запасів, які не використовуються підприємством більш ніж один рік, попиту на які нема, а отже, вони не можуть бути реалізовані. Водночас постає питання врегулювання запасів, які надходять безоплатно та не беруть участь у господарській діяльності, отже, не є прибутковими. МСФЗ спирається на превалювання економічного змісту над юридичною формою, але на практиці не завжди доцільно використовувати ці вимоги стосовно запасів.

Узагальнюючи наведене, можна надати такі принципові відмінності між МСБО 2 та П(С)БО 9 щодо обліку запасів підприємства [5]:

1) резерв знецінення запасів – відповідно до п. 31 МСБО 2 підприємство має можливість створення резерву знецінення запасів (особливо для тих, які реалізуються за твердим контрактом);

2) сторнування збитків від знецінення запасів – згідно з п. 33 МСБО 2 передбачається сторнування збитків від знецінення у разі, коли обставин, що спричинили списання запасів, більше немає.

Таким чином, поряд із значними кроками на шляху до гармонізації національної та міжнародної облікової практики до сьогодні існує низка принципових розбіжностей в методології оцінювання запасів і відображенні їх руху на підприємстві в процесі його господарського обігу. Отже, для подальшого розвитку України та наближення до економічно розвинутих країн ЄС слід провести низку змін нормативно-інструктивної документації в напрямі спрощення облікових процедур та їх узгодження із міжнародними вимогами. Все це в подальшому надасть можливість підвищення ефективності співпраці з іноземними партнерами та ведення міжнародного бізнесу у цілому.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Махота А. В.

Література: 1. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 "Запаси": Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 № 246 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99. **2.** Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 (МСБО 2): Міжнародний документ від 01.01.2012. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_021. **3.** П'яткіна Е. В. Особливості обліку запасів за вітчизняними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку. *Управління розвитком.* 2013. № 11 (151). С. 153–156. **4.** Попович В. І. Облік запасів за національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку. URL: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/soc_gum/znptdau/2012_2_2/18-2-39.pdf **5.** Малютяк С. С. Облік запасів: деякі нюанси застосування П(С)БО та МСБО. *Аудитор України.* 2015. № 7–8 (236–237). С. 50–53.

ТАРГЕТ-КОСТИНГ ЯК СИСТЕМА ЦІЛЬОВОГО УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 658:338.512

Айметова О. В.

Магістрант 1 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено сутність і відмінності таргет-костингу як системи управління зниженням витрат за цільовою собівартістю. Пояснено доцільність та обґрунтовано складність впровадження до господарчої практики вітчизняних підприємств актуальної системи управління витратами таргет-костинг.*

Ключові слова: *витрати, собівартість продукції, управління витратами, таргет-костинг, ціноутворення.*

Аннотация. *Исследованы сущность и различия таргет-костинга как системы управления снижением расходов по целевой себестоимости. Объяснена целесообразность, и обоснованна сложность внедрения в хозяйственной практике отечественных предприятий актуальной системы управления затратами таргет-костинг.*

Ключевые слова: *расходы, себестоимость продукции, управление затратами, таргет-костинг, ценообразования.*

Annotation. *This article explores the nature and differences Target costing as management cost reduction target for cost. Explained the feasibility and reasonable implementation complexity to the economic practices of relevant domestic enterprises cost management system costing Target.*

Keywords: *costs, production costs, cost management, Target costing, pricing.*

© Айметова О. В., 2017

У статті досліджено систему управління витратами за цільовою собівартістю, яка була розроблена японськими спеціалістами і в наш час залишається затребуваною та ефективною, а саме таргет-костинг.

На сьогодні існує не одна думка на рахунок того, ким саме було створено систему таргет-костинг, іноді її створення присвоюється американцям. Хоча широкого впровадження в Америці таргет-костинг здобув лише у вісімдесятих роках минулого сторіччя, коли в Японії ця система вже набула широкого використання. Розробка поняття «таргет-костинг» присвоюється Хіромото Т., який використав його у науковій статті, присвяченій досягненням японського управлінського обліку.

Метою написання статті є дослідження сутності системи управління витратами таргет-костинг і виявлення потенційних перспектив її можливого застосування на вітчизняних підприємствах.

Таргет-костинг являє собою систему управління, завдяки якій досягається зниження витрат і реалізуються заплановані цілі випуску нової продукції, калькулювання цільової собівартості відповідно до ринкових реалій. Здебільшого таргет-костинг використовують промислові підприємства, особливо ті, що здійснюють інноваційну діяльність і розробляють нові оригінальні моделі та безаналогові види продукції. Також система таргет-костинг набула популярності у сфері обслуговування. Першими таргет-костинг почали використовувати в Японії, і в наш час діяльність більше половини японських компаній налагоджена під цю систему [1].

Думка, яку покладено в основу таргет-костинг, досить проста, але водночас революційна для ціноутворення. Вона передбачає, що звичний підхід до формування ціни як суми прибутку та собівартості замінюється формулою, згідно з якою собівартість дорівнює різниці ціні та бажаного прибутку. Завдяки цьому було отримано дієвий інструмент превентивного контролю та економії витрат вже з моменту проектування випуску продукції [2]. Під час використання системи таргет-костинг від початку здійснюється передбачуваний розрахунок ціни продукту, виходячи з очікуваного попиту. Фактично цю ціну очікують отримати як ринкову ціну продукту. Для того щоб визначити цільову собівартість продукції, прибуток, що заплановано отримати, відіймають від ринкової ціни. Після цього на підприємстві здійснюється комплекс дій з проектування та формування саме такого продукту, собівартість якого буде не більшою за цільову собівартість, що була розрахована.

Процес вдосконалення продукту в таргет-костинг виглядає як: собівартість – проектування – собівартість. Перевагами такого підходу є можливість досконально дослідити кожний момент створення продукту та виявити всі нюанси відносно собівартості. Необхідність досягнення цільової собівартості не дозволяє менеджерам нераціонально використовувати ресурси, тому що це приведе до перевищення встановленого рівня витрат. Таким чином, починаючи з задуму про продукт, виробничий процес набуває зовсім іншого характеру, в той же час не виходячи за встановлені обмеження з витрат. Процес управління витратами за системою таргет-костинг можна подати як двосторонній рух до цільової собівартості. З однієї сторони, неможливо запланувати цільову собівартість без попереднього поглибленого маркетингового дослідження перспектив та стану ринку, а з іншої – система передбачає максимальне наближення фактичної собівартості до цільової кошторисної собівартості. Дотримання цих умов вимагає від працівників підприємства, насамперед від керівної ланки, управлінського таланту, креативного підходу й аналітичного мислення. При цьому працівників, спеціалістів, менеджерів компанії об'єднує спільна мета досягти фактичної собівартості, не більшої за цільову.

Розглядаючи можливі варіанти скорочення виробничих витрат, частіше за все спеціалісти починають пошук резервів зниження прямих матеріальних витрат, вивчаючи можливості продукту. Виявляючи резерви мінімізації непрямих витрат виробництва, доцільно переглянути наявні бази та ставки розподілу таких витрат на собівартість продукції [2]. Зниження непрямих витрат при виготовленні нового виду продукції можливо здійснювати за рахунок [3]:

1) перегляду методики розподілення непрямих витрат, що використовується на підприємстві, з метою більш правильного калькулювання собівартості нової продукції;

2) уточнення обсягу непрямих витрат для виявлення непотрібних і їх ліквідації;

3) впровадження інновацій.

Статті витрат, які не виявлені як необхідні, свідчать про безконтрольність витрачання коштів. До інноваційних прийомів відносять енергоощадні технології, автоматизацію управлінських систем, безвідходне виготовлення продукції тощо. Ці прийоми можуть потребувати додаткового вкладання коштів, тому попередньо необхідно оцінювати їх ефективність.

Вдосконалення розподілу непрямих витрат відкриває можливість коректніше розподілити непрямі витрати між об'єктами калькулювання, забезпечуючи точніший розрахунок собівартості окремих видів продукції [4]. Якщо по закінченні скорочення непрямих витрат було досягнуто рівень цільової собівартості, то приймається рішення щодо випуску нової продукції на ринок, якщо ж ні, тоді намагаються ще більше оптимізувати прямі витрати.

Слід звернути увагу на відмінності системи таргет-костинг від іншої популярної системи, зосередженої на плануванні витрат, – стандарт-костинг. Стандарт-костинг використовують переважно для контролю витрат,

а змістом таргет-костингу є поступове зниження витрат від моменту проектування продукції. Таргет-костинг містить стратегічний, а не операційний інструментарій управління витратами з метою їх оптимізації та зменшення. Крім того, таргет-костинг зосереджує увагу на ринкових факторах, а не тільки на внутрішніх факторах, на відміну від стандарт-костингу. Таргет-костинг не тільки забезпечує менеджерів точною та детальною інформацією щодо витрат, а й мотивує працівників економно витрачати виробничі ресурси.

Впровадження таргет-костинг на вітчизняних підприємствах не є важким, але вимагає налаштування тісної взаємодії між собою різних підрозділів і працівників, формування співробітництва між персоналом, утворення єдиної команди, яка матиме спільну мету та діятиме як налагоджений механізм. Аналізуючи досвід японців і західних компаній, що мають досвід використання таргет-костингу, можна передбачити ряд перешкод, які здатні стати на заваді впровадженню цієї системи [5]:

1) час проектування нового проекту може протікати надто довго та ставати невиправданим; тому потрібно вміти правильно встановити часовий момент, коли потрібно зупинитися, адже не всі проекти можуть бути підлаштовані до ринкових умов;

2) невміле застосування системи таргет-костинг може поставити під загрозу втілення проекту та спродукувати надмірний тиск на персонал з боку керівництва; при цьому є ризик саботажу з боку робітників;

3) можуть виникати конфліктні ситуації між маркетологами, які іноді можуть не погоджуватися на зниження витрат на збут і рух продукції до споживача, та проектувальниками, які намагаються використати всі можливі варіанти мінімізації витрачання ресурсів.

Вказані негативні моменти не є невиправними, кожний недолік можливо викорінити, якщо його вчасно виявити та почати роботу над позбавленням.

Таким чином, у системі таргет-костинг маркетинг та управлінський облік діють разом, допомагаючи випустити на ринок таку продукцію, характеристики і ціна якої максимально відповідають очікуванням і побажанням споживачів. Під час використання цієї системи виробнича діяльність підпорядкована меті досягнення цільової собівартості. Окрім цього, таргет-костинг здатний взаємодіяти з бюджетуванням, плануванням прибутку, стратегічним управлінням ціноутворенням.

Після проведеного дослідження сутності та відмінностей таргет-костингу, аналізу складних і небезпечних моментів під час його втілення до господарювання, можна підсумувати, що таргет-костинг є дієвою системою управління витратами, що є доцільною для впровадження підприємствами України. Але успішна реалізація такої системи вимагає докорінної модернізації управління на підприємстві.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Курган Н. В.

Література: 1. Катков Ю. Н., Никитина С. В. «Таргет-костинг» и «кайзен-костинг» в оптимизации затрат и калькулировании себестоимости продукции АПК. *Бухучет в сельском хозяйстве.* 2011. № 8. С. 29–35. **2.** Таргет-костинг // Финансовая энциклопедия. URL: http://www.financialguide.ru/encyclopedia/target-costing. **3.** Файзрахманова Г. Р. Таргет-костинг как инструмент управленческого учета инновационных затрат. *Экономика и экономические науки.* 2014. № 3. С. 95–98. **4.** Соколов А. Ю. Формирование информации о затратах в системе управленческого учета. М.: Бухучет, 2007. 176 с. **5.** Дороженко Л. І. Сучасні методи обліку витрат у контексті зарубіжного досвіду. *Держава та регіони.* 2014. № 2. С. 72–76.

ФОРМУВАННЯ ВИТРАТ У КОМЕРЦІЙНОМУ БАНКУ

УДК 657.471:336.71

Аксьонова А. Е.

Студент 3 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто поняття обліку витрат комерційних банків. Наведено найбільш збиткові банки за підсумками трьох кварталів 2016 року. Розглянуто структуру витрат банків із державною часткою України за 2016 рік та проведено аналіз витрат обраних двох банків.*

Ключові слова: *комерційний банк, витрати, процентні витрати банку, комісійні витрати, бухгалтерський облік.*

Аннотация. *Рассмотрено понятие учета затрат коммерческих банков. Представлены наиболее убыточные банки по итогам трех кварталов 2016 года. Приведена структура расходов банков с государственной долей Украины за 2016 год, и проведен анализ затрат избранных двух банков.*

Ключевые слова: *коммерческий банк, расходы, процентные расходы банка, комиссионные расходы, бухгалтерский учет.*

Annotation. *The article considers the concept of accounting for the costs of commercial banks. The most unprofitable banks were presented in the first three quarters of 2016. The structure of expenses of banks with state share of Ukraine for 2016 and the analysis of the cost of selected two banks.*

Keywords: *commercial bank, costs, interest costs of bank, commission expenses, accounting.*

Система бухгалтерського обліку банківських установ України перебуває у стані реформування і потребує вдосконалення механізму обліку доходів і витрат. У сучасних умовах посилена конкуренція в банківській сфері, особливо в банках які самостійно опрацьовують процедури управлінського обліку. Тому формування відсоткових витрат у комерційному банк – досить актуальна тема у банківській системі.

Метою дослідження є аналіз витрат у комерційному банку.

Питання формування витрат у комерційному банку розглядали такі науковці: Г. І. Спяк [1], А. М. Герасимович [2] та ін.

Доходи та витрати банку є похідними об'єктами обліку, що виникають внаслідок здійснення певних банківських операцій, пов'язаних із отриманням і наданням послуг.

Витрати – це зменшення економічної вигоди у звітний період у формі відпливу або використання активів, виникнення заборгованості, що веде до зменшення власного капіталу і не є розподіленням між акціонерами [1].

Управління витратами – це складний та об'ємний процес. Головною метою управління витратами є зменшення рівня витрат комерційного банку, що приведе до підвищення рівня прибутку комерційного банку. Також можна зробити прогноз і виявити чинники, які впливають на обсяг витрат комерційного банку.

Розглянемо топ-10 найбільш збиткових банків за 9 місяців 2016 року (табл. 1) [3].

Таблиця 1

Топ-10 найбільш збиткових банків за 9 місяців 2016 року

Назва банку	тис. грн
ПАТ «ВТБ Банк»	5 612 046
ПАТ «Промінвестбанк»	4 081 049
ПАТ «Сбербанк»	2 963 379
ПАТ «Укрсоцбанк»	2 771 721
ПАТ «Укрсиббанк»	977 949
ПАТ «Діамантбанк»	528 917
ПАТ «АльфаБанк»	493 001
ПАТ «БМ Банк»	463 717
ПАТ «Укрексімбанк»	409 946
ПАТ «Платинум банк»	333 999

© Аксьонова А. Е., 2017

Дані статистики НБУ свідчать, що в ТОП-10 найбільш збиткових банків за підсумками трьох кварталів 2016 року увійшли ПАТ «ВТБ Банк» (-5,6 млрд грн); ПАТ «Промінвестбанк» (-4,1 млрд грн); ПАТ «Сбербанк» (-2,96 млрд грн); ПАТ «Укрсоцбанк» (-2,8 млрд грн); ПАТ «Укрсиббанк» (-978 млн грн); ПАТ «Діамантбанк» (-529 млн грн); ПАТ «АльфаБанк» (-493 млн грн); ПАТ «БМ Банк» (-464 млн грн); ПАТ «Укрексімбанк» (-410 млн грн); ПАТ «Платинум Банк» (-334 млн грн) [2].

Витрати комерційного банку можна поділити на дві основні групи – процентні та непроцентні.

Процентні витрати банку – це проценти, сплачені власникам основних депозитів, та процентні виплати за коштами, залученими на грошовому ринку, в тому числі за цінними паперами власної емісії.

Процентні витрати складають:

– нараховані та сплачені відсотки у гривні;

– нараховані та сплачені відсотки у валюті.

До непроцентних витрат відносять:

– операційні витрати: сплачені комісійні по послугах і кореспондентських відносинах; витрати по операціях із цінними паперами; витрати по операціях на валютному ринку;

– витрати по забезпеченню функціонування банку: витрати на утримання апарату управління; господарські витрати;

– інші витрати: штрафи, пені, неустойки сплачені; відсотки та комісійні минулого року [4].

Найбільш значущми статтями операційних витрат банку традиційно є витрати: по виплаті відсотків по поточних і строкових вкладах; пов'язані з виплатою комісійних іншим банкам і іншим фінансово-кредитним установам за надані послуги; з утримання й експлуатації будинків і устаткування; на заробітну плату персоналу; на створення спеціальних резервів.

У комерційних банках процентні витрати за депозитами клієнтів і депозитами банків, здійсненими борговими цінними паперами, мають чітко виражений граничний рівень максимізації. При його збільшенні втрачаються клієнти, виникає дефіцит ресурсів та знижуються темпи зростання.

У банків, які активно займаються кредитною діяльністю, зазвичай частка процентних витрат є індивідуальною. Саме від частки платних забов'язань і від структури пасивів банку залежить частка та величина процентних витрат. Міжбанківські кредити та вклади населення є найбільш значущими для комерційних банків. Банки виплачують значно великі відсотки по депозитах юридичних осіб і випущених боргових зобов'язаннях. Менш значними для банку є кошти на поточних і розрахункових рахунках юридичних осіб, а також на рахунках до запитання фізичних осіб. Величина та частка процентних витрат зменшується, а прибуток банку зростає при збільшенні частки коштів у структурі зобов'язань банку.

Зростання процентних витрат вважається сприятливим, коли насамперед процентний дохід. Ідеальна умова для банку – це коли зростання процентних доходів попереджає зростання процентних витрат.

Розглянемо структуру витрат банків з державною часткою України (фрагмент) за 2016 рік (табл. 2)

Таблиця 2

Структуравитрат банків із державною часткою України (фрагмент) за 2016 рік [4]

Витрати банку	ПАТ «ОЩАДБАНК»				ПАТ «УКРГАЗБАНК»			
	Квартал							
	I	II	III	IV	I	II	III	IV
Процентні витрати, грн	- 3396408	- 6767683	- 10182600	- 13608785	- 1107665	- 2363972	- 3535697	- 4753576
Комісійні витрати, грн	- 163605	- 349650	- 553362	- 787641	- 21891	-45905	- 72946	- 106693
Відрахування до резервів, грн	1385420	- 1257219	-3019855	- 2137684	585032	594013	594798	667327
Адміністративні й інші операційні витрати, грн	- 1112682	- 2413807	-3793418	- 5565297	- 1063731	-1400955	-1711504	- 2126616
Витрати на податок на прибуток, грн	-	-	-	-	- 6478	-15 028	-34 632	- 18932
Всього витрат, грн	- 3287275	-10788359	- 17549235	- 22099407	- 1614733	- 3231847	- 4759981	- 6338490

З даних табл. 2 можна дійти висновку, що за всі IV квартали ПАТ «ОЩАДБАНК» має значні витрати порівняно з ПАТ «УКРГАЗБАНК», такі як процентні затрати, комісійні витрати, адміністративні й інші операційні

витрати. ПАТ «ОЩАДБАНК» у І кварталі покрив затрати, а у ПАТ «УКРГАЗБАНК» затрати були покриті за весь рік. Відмінною рисою є те, що за цілий рік ПАТ «УКРГАЗБАНК», на відміну від ПАТ «ОЩАДБАНК», банк зазнав витрат на податок на прибуток.

Таким чином, в Україні (за підсумками 2016 року) є достатня кількість збиткових банків, у яких ведеться зменшення власного капіталу, тому для комерційних банків залишається головною метою формування та зміцнення процесу обліку витрат для підвищення ефективності управління банківською діяльності.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Литвиненко А. О.

Література: 1. Спяк Г. І., Фаріон Т. І. Облік і аудит у банках: навч. посіб. Київ: Атіка, 2010. 328 с. **2.** Герасимович А. М., Парасій-Вергуненко І. М., Кочетков В. М. Аналіз банківської діяльності: підручник. Київ: КНЕУ, 2010. 599 с. **3.** Рейтинг найбільш збиткових й прибуткових банків за 9 місяців. URL: http://finbalance.com.ua/news/NBU-viznachiv-naybilsh-zbitkovi-y-pributkovi-banki-za-9-misyatsiv-reytinh. **4.** Показники фінансової звітності банків України. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442.

УДОСКОНАЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УПРАВЛІННІ ПЕРСОНАЛОМ НА УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

УДК 005.591.6:005.95/.96(477)

Анохіна Я. Г.

Студент 4 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто проблеми інноваційної діяльності в управлінні персоналом на українських підприємствах. Проаналізовано критерії удосконалення інноваційної діяльності в управлінні персоналом. Запропоновано методи щодо покращення інноваційної діяльності на українських підприємствам.*

Ключові слова: *управління персоналом, система, інноваційні технології, розвиток, компетенції, корпоративні університети, хедхантінг, соціально-економічне перетворення, сучасні підприємства.*

Аннотация. *Рассмотрены проблемы инновационной деятельности в управлении персоналом на украинских предприятиях. Проанализированы критерии совершенствования инновационной деятельности в управлении персоналом. Предложены методы по улучшению инновационной деятельности на украинском предприятиям.*

Ключевые слова: *управление персоналом, система, инновационные технологии, развитие, компетенции, корпоративные университеты, хедхантинг, социально-экономическое преобразование, современные предприятия.*

Annotation. *The problems of innovation in personnel management at Ukrainian enterprises. We analyzed the criteria of improving innovation in personnel management. Methods to improve the innovative activity of the Ukrainian enterprises.*

Keywords: *personnel management system, innovative technologies, development, competence, corporate universities, headhunting, social and economic transformation, modern enterprise.*

© Анохіна Я. Г., 2017

На сьогодні однією з найважливіших проблем в інноваційній діяльності є проблема організації цієї діяльності, тобто проблема управління. Практична діяльність українських підприємств показує, що реалізуються нововведення, які часто відторгаються персоналом організації, не відбувається активізація творчих здібностей, і персонал активно чинить опір проведеним змінам. Багато підприємств намагаються здійснювати інноваційну діяльність самостійно, через створювані спеціально для цього дочірні структури або інноваційні центри, покликані сприяти просуванню і використанню інноваційної продукції. Здавалося б, все чудово, але залишається тільки отримувати дохід від цієї самої інноваційної діяльності. Однак, як правило, так не виходить, тому що проблема криється в застарілих підходах до організації інноваційної діяльності. Також проблема інноваційної діяльності являє собою тривалий перерозподіл організаційних заходів, неможливе впровадження нововведень в організацію, розбіжність інтересів працівників і керівника та незбалансованість інновацій у розробці, поширенні та впровадженні між співробітниками [1].

Актуальність обраної теми полягає в тому, що на сьогодні період високих технологій і ефективної виробничої сфери, яка формує кадровий потенціал, є пріоритетним напрямком у розвитку інновацій всіх підприємств.

Дослідженню проблем інноваційної діяльності в управлінні персоналом присвячені праці багатьох вітчизняних і закордонних учених: Д. Богині [2], А. Колота [3], Й. Завадського [4], А. Шегди [5], Г. Щекіна [5], О. Віханського [6], В. Весніна [6], Б. Генкіна [7], А. Єгоршина [7], А. Кібанова [7], але дослідження питань сучасної практики управління персоналом у нинішніх умовах вимагає дедалі більшої уваги.

Значний внесок в інноваційну діяльність у своїй роботі «Дифузія інновацій» зробив Е. Роджерс. Він провів дослідження щодо прийняття різних інновацій і виявив, що графіки прийняття інновацій – це велика їх частина, яка схожа на стандартну криву під назвою «нормальний розподіл», яка розділена на дві частини: новатори та ранні послідовники [3].

У своїй роботі Е. Роджерс не до кінця вирішив цю проблему. В ній слід запровадити додаткові три частини, які будуть розширювати спосіб вирішення певної проблеми. Перша частина повинна складатися з групи людей, які не бажають приймати що-небудь нове першими. Вони обмірковують і зважують всі доводи, і лише потім приймають рішення «за» або «проти». Ця категорія виконує важливу функцію – легалізацію нововведення. У другій частині – люди, які недовірливо ставляться до переваг нововведень. І чекають доти, поки більша частина суспільства не випробує інновації. Третя частина повинна нагадувати консерваторів. Вони вибирають для спілкування людей такого ж типу. Їхній головний недолік у тому, що, коли вони приймуть інновацію, суспільство може піти настільки далеко вперед, що ця інновація застаріє.

Таким чином, запроваджені три частини відобразяться на інноваційній діяльності в управлінні персоналом і доповнять внесок Е. Роджерса, який покаже іншим, що інновацію можна приймати, і вона є корисною.

Схожа структура була розроблена викладачем Д. Хоукінсом, яка визначала рівень інноваційних можливостей співробітників. Головну роль у цій роботі відігравала якісна сторона, оскільки значна роль в інноваційній діяльності розвитку підприємства відводиться поведінці та мотивації персоналу, а не його кількості [4].

Д. Хоукінс виділяв три критерії для розвитку інноваційної діяльності:

1. Критерій, який охоплює комунікативність працівника, а саме:

1.1. Володіння і обмін інформацією;

1.2. Вміння залучити людей в колективну діяльність.

2. Критерій, який відображає інноваційну активність співробітника, а саме:

2.1. Володіти певною інформацією і брати участь у його проектах;

2.2. Поширювати нові і перспективні ідеї;

2.3. Знаходити шляхи втілення ідей.

Пропонується третій критерій, який буде об'єднувати мотиваційні якості співробітника, тому що кожен працівник повинен володіти цими якостями. Вони виступають процесом стимулювання персоналу до інноваційної діяльності, спрямовані на досягнення цілей організації, до продуктивного виконання прийнятих рішень або намічених робіт. У цей критерій повинні включатися такі пункти:

3.1. Джерело мотивації;

3.2. Стресостійкість;

3.3. Відповідальність за прийняття рішення;

3.4. Готовність долати перешкоди.

Розглянувши два підходи в оцінці інноваційної діяльності працівників підприємства та запровадивши нові критерії, було виявлено, що найбільш ефективною є система Е. Роджерса, бо вона найбільш точно відображає інноваційну діяльність в управлінні персоналом на українських підприємствах. Слід зазначити, що теорія Е. Роджерса приділяє значну увагу людському фактору, він класифікує людей у соціумі залежно від їх здатності

сприймати нове. Також можна сказати, що ця система показників буде зручно працювати як на малих, так і на великих підприємствах [5].

Таким чином, дифузія інновацій в системі Е. Роджерса тримається на міжособистісної комунікації. Кінцевим результатом дифузії інновацій є масове прийняття ідеї. Якщо інновація приймається відразу, кажуть про вибух маси, а найбільша кількість людей, що починають приймати нову ідею, отримали назву критичної маси.

Отже, впровадження інновацій є досить дорогим і тривалим процесом. Однак нові технології можуть дозволити зайняти лідируючі позиції на ринку та підвищити одержувану підприємством прибуток. Проте не слід забувати про ризик при використанні інновацій. Так, неправильний підхід або застосування тієї чи іншої технології може викликати фінансову кризу та величезні втрати ресурсів і часу, тому перед упровадженням нових технологій необхідно ретельно проаналізувати ризики та розробити можливі шляхи відступу [6].

Рішенням цієї ситуації має стати усвідомлення необхідності зміни підходів до управління інноваційною діяльністю, яка відрізняється від функціональної своєю нестабільністю, високим ступенем ризику кінцевого результату та високою значущістю ролі персоналу організації. Для накопичення знань, творчих навичок, зниження опору персоналу нововведенням необхідно розробляти та реалізовувати на підприємстві нові підходи до управління всією діяльністю і до управління персоналом. Впровадження нововведень у системі управління персоналом підприємства обов'язково повинно пройти всі стадії інноваційного процесу. Потреба у змінах системи управління персоналом має бути усвідомлена під дією зовнішніх чинників і змін у фінансовій підсистемі організації [7].

Рекомендується, щоб розробка нововведень в системі управління персоналом була здійснена на основі проведеного дослідження наявної системи управління персоналом. Необхідно також виявити її недоліки та можливості з урахуванням вимог останніх тенденцій у галузі управління персоналом і специфіки розвитку підприємства.

Таким чином, можна дійти висновку, що сучасні процеси прискорення глобалізації і посилення конкуренції на ринках вимагають від підприємств упровадження інноваційної діяльності в управлінні персоналом. Успішне впровадження інноваційних технологій в управління персоналом на українських підприємствах має супроводжуватися насамперед відповідно до мети системою оцінки та розвитку працівників, що і буде об'єктом уваги в подальших дослідженнях.

Інноваційна діяльність в управлінні персоналом повинна відповідати певним вимогам:

– приведення у відповідність рівня людських ресурсів до інноваційних процесів організації;

– інноваційна діяльність і мотивація персоналу, яка має на увазі інтенсивну реалізацію якісно нових підходів до технологій і виробництва;

– віднесення управління персоналом до інноваційних процесів організації.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Ачкасова О. В.

Література: 1. Гринев В. Ф. Инновационный менеджмент: учеб. пособие. Киев: МАУП, 2015. 152 с. **2.** Богиня Д. В. Інноваційні технології нового часу. *Управління персоналом.* 2015. № 14 (125). С. 18–23. **3.** Колот А. М. Управление персоналом: исследование, анализ и оценка. М., 2014. 640 с. **4.** Завадський Й. А. Управління персоналом підприємства. Київ: КНЕУ, 2013. 63 с. **5.** Щекіна Г. П., Шегда А. Д. Інноваційна діяльність. *Управління персоналом.* 2013. № 4. С. 52–58. **6.** Віханський О. М., Весніна В. К. Управління персоналом на підприємстві. Київ: КНЕУ, 2011. 369 с. **7.** Генкин Б. Г., Егоршин А. А., Кибанова А. А. Основы управления персоналом в современных организациях: уникальный подход, обеспечивающий эффективную работу компании. М.: ГроссМедиа, 2015. 206 с. **8.** Назарова Г. В., Гончарова С. Ю., Затєйщикова О. О. Розвиток та використання управлінського персоналу – стратегічний підхід: монографія. Харків: Вид-во ХНЕУ, 2012. 216 с. **9.** Щербак В. Г. Управління персоналом підприємства. Харків: ХНЕУ, 2013. 218 с. **10.** Achkasova O. V., Mazhnyk L. O. Innovations in personnel management of domestic enterprises: trends and specificity. *Актуальні проблеми економіки.* 2016. № 2. С. 202–207.

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА IFRS І GAAP

УДК 347.73

Ахмедова Л. А.

Студент 3 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто ключові віхи у формуванні єдиних глобальних загальноприйнятих принципів бухгалтерського обліку, надано коротку порівняльну характеристику систем IFRS і US GAAP в контексті їх конвергенції, визначено переваги та недоліки. Розкрито та проаналізовано перспективи взаємопроникнення.*

Ключові слова: *фінансова звітність, IFRS, (IAS) GAAP USA (Загальноприйняті принципи бухгалтерського обліку США), П(С)БО (Положения (стандарти) бухгалтерського обліку України), трансформація.*

Аннотация. *Рассмотрены ключевые вехи в формировании единых глобальных общепринятых принципов бухгалтерского учета, предоставлена короткая сравнительная характеристика систем IFRS и US GAAP в контексте их конвергенции, определены преимущества и недостатки. Раскрыты и проанализированы перспективы взаимопроникновения..*

Ключевые слова: *финансовая отчетность, IFRS, (IAS) GAAP USA (Общепринятые принципы бухгалтерского учета США), П(С)БУ (Положения (стандарты) бухгалтерского учета Украины), трансформация.*

Annotation. *The key milestones in forming common global generally accepted accounting principles are considered, short comparative characteristics of IFRS and US GAAP systems are given in the context of their convergence, certain advantages and disadvantages are identified. And the prospects and interpenetration are also disclosed and analyzed.*

Keywords: *financial reporting, IFRS (International Financial Reporting Standards), (IAS) GAAP USA (Generally Accepted Accounting Principles US), P (S) (Regulations (standards) accounting Ukraine), transformation.*

Посилення тенденцій до зближення превалюючих на сьогодні систем професійних стандартів – Міжнародних стандартів фінансової звітності (IFRS), що приймаються Радою з IFRS (IASB), та Загальноприйнятими принципами бухгалтерського обліку (US GAAP), що розробляються Комітетом зі стандартів фінансового обліку по стандартам (FASB), викликане необхідністю транскордонної співставності звітності компанії у контексті підвищення її транспарентності як основи подолання моральних ризиків і асиметрії інформації на фінансових ринках [1].

Процес гармонізації систем бухгалтерського обліку на глобальному рівні, що спостерігається останнім часом, передусім націлений на забезпечення прозорості звітності та відображення реальної економічної ситуації в компаніях, що дозволить користувачам звітності приймати правильні економічні рішення на основі достовірної і якісної інформації.

Вивчення наукових праць вітчизняних і зарубіжних авторів показало, що дискусії, пов'язані з цим питанням, посідають значне місце в теорії та практиці сучасного стану реформування бухгалтерського фінансового обліку. Вагомий внесок у розв'язання цієї проблеми зробили такі вітчизняні вчені-економісти: Білуха М. Т., Бутинець Ф. Ф., Голов С. Ф., Мних Є. В., Пархоменко В. М., Сопко В. В., Ткаченко Н. М. Проте деякі аспекти цього питання, зокрема визнання, оцінка та відображення в обліку підприємств витрат, потребують більш детального вивчення.

Метою цієї статті є порівняльний аналіз стандартів бухгалтерського обліку IFRS та GAAP USA.

Об'єктом дослідження є процес визнання, оцінки та відображення в обліку підприємств витрат.

Предметом дослідження є особливості та характерні риси обліку згідно з IFRS та GAAP USA.

Міжнародні станда́рти фіна́нсової зві́тності (МСФЗ; англ. IFRS – International Financial Reporting Standards) – стандарти, що затверджуються Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (англ. International Accounting Standard Board, скорочено IASB), яка розташована в Лондоні.

Система загальноприйнятих принципів бухгалтерського обліку – англ. General Accepted Accounting Principles, GAAP). Іноді цю абревіатуру розшифровують як General Accepted Accounting Practices – загальноприйнята практика бухгалтерського обліку [2].

Це поняття використовується у двох значеннях — широкому і вузькому. В широкому значенні абревіатурою GAAP (із додаванням відповідного позначення) називають ту чи іншу систему національної бухгалтерської

© Ахмедова Л. А., 2017

стандартизації. Наприклад, система бухгалтерських стандартів Великої Британії може йменуватися UK-GAAP, а система бухгалтерських стандартів Україна – UA-GAAP.

Розробка національних стандартів US GAAP почалася в 1930-х рр. Оскільки у багатьох країнах регулювання обліку значною мірою здійснюється не урядом, а професійними організаціями (інститутами, асоціаціями та ін.), абревіатура GAAP нерідко використовується і за межами США. Наприклад, національна система стандартів у Великобританії називається British GAAP, також у Франції, Німеччині та в інших країнах є свої національні стандарти GAAP [3]. Облікові принципи US GAAP стали застосовуватися при котируванні акцій на Нью-Йоркській фондовій біржі. На цій основі виникла сучасна система національних стандартів США, що одержала поширення в ряді англомовних країн і взята за основу становлення англо-американської моделі обліку.

Найбільшу популярність в США отримала схема Стівена Рубіна, запропонована їм в 1980 р. і названа "будівлею" GAAP. Структуру GAAP складають власне стандарти FAS (Financial Accounting Standards). Існує 167 стандартів US GAAP, вони розроблені професійними громадськими організаціями та носять рекомендаційний характер. Стандарти FAS відносяться до базового рівня стандартів. До набрання чинності Комітету FASB були розроблені Бюлетені бухгалтерських досліджень (Accounting Research Bulletin, ARB), які носили досить локальний характер. Деякі бюлетені бухгалтерських досліджень, Думки APB та інші документи, які не були змінені або скасовані наступними рішеннями FASB, діють досі і поряд з FAS також складають базовий рівень US GAAP. В цей час мають силу 43-й, 45-й, 46-й і 51-й Бюлетені ARB за бухгалтерським дослідженням і 19 Думок APB. Міжнародні стандарти фінансової звітності є більш гнучкими в порівнянні з US CAAP. Американські стандарти – більш чіткі та вимагають однозначного трактування [4].

Порівнюючи переліки двох концепцій, слід зазначити, що US GAAP не має деяких стандартів, присутніх в IFRS.

На сьогодні створення єдиних стандартів професійної бухгалтерської діяльності сприятиме підвищенню якості роботи бухгалтерів і корпоративного управління в цілому, забезпечить зрозумілість підходів до ведення обліку та складання звітності не лише інвесторів, але й управлінського персоналу, регуляторів і громадськості, що становлять значущі групи стейкхолдерів.

Окремі дискусійні аспекти у ході конвергенції IFRS все ж залишаються відкритими, особливо це стосується порядку знецінення фінансових інструментів та обліку орендних операцій. Порівняння, опис і моніторинг розбіжностей IFRS та GAAP, які здійснюються провідними аудиторськими компаніями, засвідчують про їх поступове скорочення з 1999 р., коли FASB оприлюднив їх перелік з 200 найменувань на 500 сторінках. Зазначені відмінності були породжені, перш за все, різними ідеологічними підходами до формування систем стандартів [5].

Так, IFRS є системою стандартів, що базується на принципах обліку та надають вагомого значення професійному судженню бухгалтера, позаяк система GAAP US є деталізованою і конкретизованою у частині формалізації обліку. До недоліків IFRS часто відносять надмірну свободу, яку надають укладачам звітності розробники стандартів у частині застосування та інтерпретації тих чи інших облікових принципів, недостатнє висвітлення підходів до обліку окремих галузей. У цьому контексті GAAP US містять вказівки щодо обліку девелоперського бізнесу, кіноіндустрії, нафтогазової промисловості, інвестиційних фондів, на відміну від IFRS, що частково регламентують облік у видобувних галузях, сільському господарстві, страхуванні [6].

IFRS виходять з існування загальноприйнятої практики розмежування в звітності: статей витрат, які виникають у процесі звичайної діяльності підприємства; статей витрат, які не пов'язані зі звичайною діяльністю.

GAAP USA розподіляє всі витрати на активи й інші витрати (зокрема відкладені), а також збитки.

Основна особливість відкладених витрат полягає в тому, що, хоча підприємство і несе витрати, купуючи або використовуючи активи, вони самі по собі активами не являються.

Збитки виникають у результаті фактів господарської діяльності, що не пов'язані з процесом отримання прибутку, тобто з процесом створення підприємством продукції, робіт і послуг. Вони виникають у результаті одиничних або несистематичних видів діяльності, що не відносяться до основних. Прикладом таких збитків можуть бути витрати, пов'язані зі зміною вартості запасів, валютних курсів, нарахуванням штрафів і пені [5].

За IFRS витрати визнаються на основі безпосереднього зіставлення між понесеними витратами та прибутками по конкретних статтях доходів, що припускає одночасне визнання прибутків і витрат, що виникають безпосередньо і спільно від одних і тих же операцій або інших подій [7].

Витрати визнаються в звіті про прибутки та збитки:

1) негайно, якщо витрати не створюють більше майбутніх економічних вигод, або коли майбутні економічні вигоди не відповідають або перестають відповідати вимогам визнання як актив у Бухгалтерському балансі;

2) коли виникло зобов'язання без визнання активу, як у разі зобов'язання по гарантії на товар.

У GAAP USA визнання – це процес включення елемента звітності (активу, зобов'язання, доходу, витрат та ін.) у фінансову звітність. Будь-який елемент визнається при виконанні чотирьох умов (критеріїв визнання):

- відповідає визначенню, вказаному в положенні FASB CON 6 "Елементи фінансової звітності";
- може бути виміряний;
- релевантний, тобто інформація про нього може впливати на вирішення користувачів звітності;
- інформація про елемент є такою, що перевіряється, достовірна та нейтральна.

У IFRS відсутні спеціально викладені в окремому стандарті правила відносно оцінки витрат підприємства.

За GAAP USA оцінка витрат підприємства, визнаних у фінансовій звітності, проводиться відповідно до CON 5 "Визнання і оцінка у фінансовій звітності комерційних організацій". Існує п'ять способів вимірювання (п'ять атрибутів) вартості активів [8]: за історичними витратами – основні засоби й інше майно визнаються в обліку у відповідній сумі сплачених грошових коштів при їх придбанні; за поточними витратами – деякі матеріально-виробничі запаси враховуються за поточною вартістю заміщення; за поточною ринковою вартістю – деякі інвестиції в цінні папери оцінюються за вартістю, по якій вони могли б бути продані; за чистою вартістю реалізації – короткострокова заборгованість і деякі запаси оцінюються в сумі можливого надходження грошових коштів від їх конвертації за вирахуванням прямих витрат, пов'язаних із конвертацією; за приведеною вартістю майбутніх грошових потоків – довгострокова дебіторська заборгованість оцінюється у величині дисконтованих чистих грошових потоків, що отримуються в результаті її припинення.

Отже, в GAAP USA до різних видів активів застосовуються різні атрибути вимірювання, які визначаються FASB у конкретних випадках і затверджуються у відповідних стандартах. Таким чином, зближення систем IFRS та українських систем бухгалтерського обліку, що супроводжується взаємопроникненням правил, способів, методів і принципів складання фінансової звітності, є прогресивним кроком на шляху до розробки та впровадження єдиних глобальних загальноприйнятих принципів бухгалтерського обліку. Проте під час цього процесу залишаються відкритими ряд дискусійних питань, що потребують спільної уваги регуляторів, розробників стандартів і професійної спільноти для досягнення повної облікової конвергенції.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Часовнікова Ю. С.

Література: 1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку «Подання фінансової звітності» // Міністерство фінансів України: офіц. сайт. URL: http://msfz.minfin.gov.ua. **2.** Національне Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Закон України від 07.02.2013 № 73 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon.rada.gov.ua. **3.** Жолнер І. В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Центр учб. літ., 2012. 365 с. **4.** Палий В. Ф. Международные стандарты учета и финансовой учетности. М.: ИНФРА-М, 2008. 547 с. **5**. Вимоги до обліку витрат. URL: http://www.audit-it.ru/articles/msfo/a24744/144278.html. **6.** Качалин В. В. Финансовый учет и отчетность в соответствии со стандартами GAAP. М.: Дело, 1998. 430 с. **7.** Соловьева О. В. МСФЗ та ГААП: учет и отчетность. М.: ФБК-ПРЕСС, 2004. 256 с. **8.** Велш Г. А. Основи фінансового обліку. Київ: Основа, 1998. 943 с. **9.** Голов С. Ф., Костюченко В. М. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами. Київ: Лібра, 2004. 768 с.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ДЛЯ ОЦІНКИ ЙОГО ФІНАНСОВОГО СТАНУ

УДК 657.37

Бабалікова А. Р.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розкрито сутність фінансового стану підприємства, наведено основні показники оцінки фінансового стану підприємства. Висвітлено теоретичні положення щодо подальшого вдосконалення фінансової звітності, що спрямовані на покращення процесу формування.*

Ключові слова: *фінансова звітність, фінансовий результат, платоспроможність, витрати, прибуток, фінансовий стан.*

Аннотация. *Раскрыта сущность финансового состояния предприятия, приведены основные показатели оценки финансового состояния предприятия. Освещены теоретические положения по дальнейшему совершенствованию финансовой отчетности, направленные на улучшение процесса формирования.*

Ключевые слова: *финансовая отчетность, финансовый результат, платежеспособность, расходы, прибыль, финансовое состояние.*

Annotation. *The article reveals the essence of the financial condition of the company, are key indicators for assessing the financial condition of the company. Coverage theoretical principles to further improve financial reporting aimed at improving the process of formation.*

Keywords: *financial statements, financial results, liquidity, costs, profits, financial position.*

У сучасних умовах особливого значення при прийнятті ефективних управлінських рішень набуває фінансова звітність, саме вона є основним джерелом інформації про фінансовий стан суб'єкта господарювання.

Фінансовий стан підприємства – це одна з найважливіших характеристик результатів діяльності кожного підприємства, що визначається взаємодією всіх складових фінансових відносин підприємства, сукупністю усіх виробничо-господарських факторів [1]. Фінансовий стан підприємства характеризує здатність підприємства саморозвиватися на певний момент часу. Фінансовий стан підприємства характеризується системою показників, що дозволяють оцінити наявність, розміщення і ефективність використання фінансових ресурсів.

Оцінка фінансового стану підприємства – це комплексне дослідження всіх сторін його фінансової діяльності з використанням відповідних джерел інформації, вивчення та вимір факторів, причин і резервів, оцінки роботи і співставлення її результатів із витратами, узагальнення результатів оцінки та розробка необхідних заходів. Ця проблема має народногосподарське та соціальне значення, оскільки життєвий рівень громадян України, соціальний мир та злагода у суспільстві визначається стійким фінансовим станом підприємств, а нестійкий фінансовий стан і банкрутство підприємств породжують безробіття, низький рівень життя та соціальну напругу у суспільстві, конфлікти між роботодавцями та найманою робочою силою. Проблема визначення фінансового стану завжди була актуальною і посідала вагоме місце серед напрямків економічних досліджень. Особливої гостроти вона набула при становленні ринкового устрою нашої держави.

Метою статті є визначення теоретичних і практичних аспектів складання фінансових звітів для оцінки фінансового стану підприємства, а також розробка заходів щодо удосконалення системи формування фінансової звітності як інформаційної бази для здійснення оцінки фінансового стану.

Серед основних зарубіжних і вітчизняних науковців і практиків, що вивчали цю проблематику, варто зазначити праці: М. І. Баканова, І. Т. Балабанова, О. М. Волкової, А. І. Ковальова, Д. С. Молякова, В. П. Привалова, В. М. Родіонової, Н. О. Русак, В. А.Русак, Г. В. Савицької, А. Д. Шеремета, А. І. Даниленка, І. В. Зятковського, В. М. Івахненка, Л. А. Лахтіонова, О. В. Павловської, О. О. Терещенка, М. Г. Чумаченка та ін.

Факторами задовільного фінансового стану підприємства є такі: наявність у необхідних обсягах фінансових ресурсів; прибутковість; стійка платоспроможність; своєчасність розрахунків та ін. До факторів незадовільного фінансового стану належать: нестача власних оборотних активів; наявність збитків; наявність стійкої заборгованості за платежами та ін. Загальними кінцевими показниками комплексної оцінки фінансового становища підприємства є його дохідність і рентабельність.

© Бабалікова А. Р., 2017

Оцінка фінансового стану підприємства має здіснюватися шляхом обчислення системи економічних показників, які характеризують господарсько-фінансове становище суб'єктів господарювання. До основних показників, що характеризують фінансовий стан підприємства, належать такі: 1) показники оцінки майнового стану підприємства; показники ліквідності та платоспроможності; 2) показники оцінки фінансової незалежності (показники оцінки структури джерел засобів підприємства); 3) показники ділової активності (обертання дебіторської та кредиторської заборгованостей, обертання оборотних коштів, ресурсовіддача); 4) показники аналізу рентабельності (прибутковості) (загальна рентабельність, аналізу оборотності капіталу та трансформації активів, аналізу рентабельності капіталу); 5) показники позицій підприємства на ринку цінних паперів. Інформаційною базою аналізу фінансового стану підприємства є фінансова звітність.

Фінансова звітність – це сукупність форм звітності, які складені за даними фінансового обліку з метою надання зовнішнім і внутрішнім користувачам узагальненої інформації про фінансовий стан у зручному та зрозумілому вигляді для прийняття цими користувачами певних ділових рішень [2]. Метою фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства. Фінансова звітність складається з балансу, звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів, звіту про власний капітал і приміток до звітів. Звітним періодом для складання фінансової звітності є календарний рік.

Метою оцінки фінансового стану підприємства є пошук резервів підвищення рентабельності виробництва і зміцнення комерційного розрахунку як основи стабільної роботи підприємства, виконання ним зобов'язань перед бюджетом, банком та іншими установами.

Неефективність використання фінансових ресурсів призводить до низької платоспроможності підприємства і, як наслідок, до можливих перебоїв у постачанні, виробництві та реалізації продукції; до невиконання плану прибутку, зниження рентабельності підприємства, до загрози економічних санкцій.

Для визначення фінансового стану використовують низку аналітичних показників: ліквідності, платоспроможності, майнового стану, рентабельності тощо. Мета полягає у пошуку та використанні шляхів покращення фінансового стану забезпечення зростання ринкової вартості підприємства в довгостроковому періоді. Головним завданням є виявлення шляхів покращення фінансового стану за рахунок мобілізації внутрішніх резервів підприємства – явних і прихованих. Пошук резервів, які можуть бути використані для покращення фінансового стану підприємства, проводиться шляхом ґрунтовного аналізу всіх складових його діяльності [3]. Удосконалення фінансового стану підприємства можливе за рахунок збільшення вхідних і зменшення вихідних грошових потоків. Основним заходом покращення фінансового стану є збільшення виручки від реалізації. Своєю чергою, розмір виручки від реалізації залежить від: 1) обсягів реалізації продукції; 2) ціни одиниці продукції, що реалізується [4]. Щоб збільшити обсяги реалізації, треба максимально активізувати збутову діяльність підприємства. Також одним із важливих шляхів удосконалення фінансового стану є мобілізація внутрішніх резервів. Це: 1) проведення реструктуризації активів підприємства; 2) сукупність заходів, пов'язаних зі зміною структури та складу активів балансу; 3) перетворення на грошову форму наявних матеріальних і фінансових активів підприємства [5]. Внутрішні резерви підприємства складаються з явних і прихованих. Виявлення явних резервів здійснюється через ліквідацію: втрат окремих видів ресурсів, перевищення норм їх витрачання. Особливу увагу необхідно звернути на приховані резерви. Шляхами покращення фінансового стану підприємства через виявлення прихованих резервів є: здача в оренду основних фондів, які не повною мірою використовуються у робочому процесі; використання зворотного лізингу. Одним із основних напрямів пошуку резервів є зменшення вихідних грошових потоків через зниження собівартості продукції та витрат, джерелом покриття яких є прибуток. На кожному підприємстві, залежно від його особливостей, можуть бути різними набір факторів, які впливають на собівартість [5].

Отже, покращення фінансового стану підприємства можливе шляхом підвищення результативності розміщення та використання ресурсів підприємства. При цьому забезпечується розвиток виробництва чи інших сфер діяльності на основі зростання прибутку й активів, при збереженні платоспроможності та кредитоспроможності. Задовільний фінансовий стан є найважливішою характеристикою діяльності підприємства, яка відображає конкурентоспроможність підприємства та його потенціал у діловому співробітництву, оцінює, якою мірою гарантовані економічні процеси самого підприємства та його партнерів за фінансовими й іншими відносинами.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Кудіна О. М.

Література: 1. Карпенко Г. В. Шляхи удосконалення фінансового стану підприємства. *Економіка держави.* 2010. № 1. С. 61–62. **2.** Сльозко Т. М. Основні проблеми бухгалтерського обліку та звітності. *Фінанси України.* 2010. № 3. С. 110–117. **3.** Головко В. І., Мінченко В. А., Шарманська В. М. Фінансово-економічна діяльність підприємства: контроль, аналіз та безпека. Київ: Центр навч. літ. 2006. 446 с. **4.** Марцин В. С. Надійність, платоспроможність та фінансова стійкість – основні складові оцінки фінансового стану підприємства. *Економіка, фінанси, право.*

2009. № 7. С. 26–29. **5.** Обущак Т. А. Сутність фінансового стану підприємства. *Актуальні проблеми економіки.* 2009. № 9. С. 92–100.

ВЛИЯНИЕ КОММУНИКАЦИИ В СЕТИ ИНТЕРНЕТ НА ЛИЧНОСТНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ДЕТЕЙ

УДК 37.015.3:004.738.5

Балабан Т. П.

Студент 2 курса
консалтинга и международного бизнеса ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Исследовано и проанализировано влияние компьютерных методов в обучении и развитии, а также влияние коммуникации в сети Интернет на физическое и психическое здоровье детей. Рассмотрены различные точки зрения на общение детей с компьютером с раннего возраста.*

Ключевые слова: *дети, компьютер, Интернет, восприятие информации, формирование мышления, здоровье и психика ребенка, виртуальное общение, компьютерная зависимость, эволюция мозга.*

Анотація. *Досліджено та проаналізовано вплив комп'ютерних методів у навчанні та розвитку, а також вплив комунікації в мережі Інтернет на фізичне та психічне здоров'я дітей. Розглянуто різні точки зору на спілкування дітей з комп'ютером з раннього віку.*

Ключові слова: *діти, комп'ютер, Інтернет, сприйняття інформації, формування мислення, здоров'я і психіка дитини, віртуальне спілкування, комп'ютерна залежність, еволюція мозку.*

Annotation. *The influence of computer methods in teaching and development and the impact of communication on the Internet on the physical and mental health of children are studied and analyzed. Considered different points of view for communication of the children with the computer from an early age.*

Keywords: *children, computer, Internet, information perception, thinking forming, health and state of mind of a child, virtual communication, computer addiction, brain evolution.*

О поколении современных детей шутят, что они родились с компьютерной мышью в руке. Сегодня компьютерные классы открываются в начальной школе, в группах дошкольного развития и даже в детских садах. Широкое использование компьютерных программ в обучении и развитии детей привело к тому, что они иначе воспринимают информацию, иначе мыслят, чем их родители, учителя.

Споры о пользе и вреде компьютера, а, точнее, уже о роли хай-тек-революции в жизни не только взрослых, но и детей, ведутся на всех социальных уровнях: проводят исследования ученые, дети спорят с родителями, родители – с учителями и т. д.

Данная тема влияния компьютера на психическое и физическое здоровье детей была изучена многими психологами, психиатрами, медиками, социологами. И все они приходят к неоднозначным выводам.

Цель данной статьи – это выявление особенностей восприятия информации современными детьми и подростками в сети Интернет и влияние компьютерных методов в обучении и развитии.

Рассмотрим разные точки зрения и попытаемся сформировать собственное отношение к этой очень непростой проблеме.

Приведем типичные примеры высказываний «за» общение детей с компьютером с раннего возраста.

Так, педагог Р. Жукова [1] считает, что влияние компьютера на детей 7–8 лет очень благотворно и помогает в формировании определенных навыков. Работа с компьютером развивает внимание, логическое и абстрактное мышление. Компьютерные игры помогают детям научиться принимать самостоятельные решения, а также бы-

© Балабан Т. П., 2017

стро переключаться с одного действия на другое. Хорошо влияет компьютер и на творческие способности детей. В этом случае все зависит от индивидуальных особенностей ребёнка: одни дети начинают быстрее изучать языки, а другие – замечательно рисовать. Развивающие компьютерные игры для детей – отличный способ самообразования, умение пользоваться Интернетом может стать хорошей школой общения и навыков по поиску и отбору информации.

С точки зрения психотерапевта Н. Нарицына [2], сегодня не учить ребенка обращаться с компьютером – то же самое, что не отдавать его в школу. Он также считает, что чем раньше ребенок освоит компьютер, тем лучше. Начинать следует с компьютерных игр, а затем, когда основные приемы работы на компьютере будут освоены, можно переходить к обучающим программам. Эффект, как правило, превзойдет, по мнению Нарицына, все ожидания. Ведь программы-«обучалки» соответствуют главному правилу успешной учебы: чтобы хорошо учиться, учиться надо весело.

Однако, признавая неоспоримую пользу компьютера, не следует забывать и об отрицательном влиянии этой умной машины на физическое здоровье и психику ребенка. Работа за компьютером ведет к ухудшению зрения и гиподинамии, также длительное сидение за компьютером приводит в напряжение тело и детскую психику. Вредное влияние компьютера на ребенка проявляется и в электромагнитном облучении организма. Большие дозы, которые могут накапливаться в течение нескольких лет, в конечном результате могут вызвать серьезные последствия. Но больше всего длительное нахождение за компьютером вредит детской психике.

Примерами негативных последствий влияния компьютера на ребенка могут быть:

1) детская агрессивность и жестокость, возникающие в результате чрезмерного увлечения аркадными или военизированными играми;

2) неправильное восприятие картины мира. Было проведено исследование под названием «Рисунок всего мира». Дети, не зависевшие от компьютера, изобразили яркий и красочный мир с солнцем, людьми, деревьями. В рисунках же детей, которые днями просиживали возле монитора, четко прослеживались признаки повышенного беспокойства, жестокости и страха;

3) трудности в общении с другими людьми. Если раньше ребенку, который имел определенные трудности в общении, необходимо было как-то менять себя и предпринимать какие-либо шаги для поисков сближения, то сегодня ситуация другая. Можно просто с головой уйти в компьютер, найти себе друзей в Интернете и спокойно с ними общаться на условиях анонимности. Нет необходимости подстраиваться под окружающих людей, можно вести себя так, как хочется.

Итак, к каким же выводам приходят те, кто занимается проблемой влияния компьютера на восприятие информации и мышление детей?

Восприятие информации. «Новые дети по-другому воспринимают информацию. Они привыкли, что все должно быть ярким, зрелищным, наглядным», – говорит доктор социологических наук Л. Паутова [3]. Это дает и плюсы, и минусы. Учителя отмечают, что у современных детей форма преобладает над содержанием. Ребенок может с легкостью сделать электронную презентацию – красивую, наглядную, яркую, но по содержанию неглубокую, поверхностную. Обилие и разнообразие информации не дает возможности для детальной, скрупулезной, аналитической работы, и в этом их слабость. «Их плюс – море креатива, свобода для творчества и самореализации», – продолжает Л. Паутова. Наступило новое время, когда индивидуальные способности ценятся больше, чем командный дух.

Виртуальное общение. Как любое новшество, виртуальное общение имеет свои плюсы и минусы. Оно хорошо в том случае, когда не ограничивает реальное. Иногда онлайн-беседы – неплохой толчок в преодолении застенчивости. Если, скажем, в реальной жизни мальчику, которого считают «ботаником», трудно общаться с девочками, то в чате он чувствует себя раскрепощенным. «При этом не стоит забывать, что полностью заменять одно другим нельзя, – полагает кандидат психологических наук Л. Аншакова [3], – Наша психика устроена так, что человек выбирает путь наименьшего сопротивления, и возвращение к более сложному варианту требует усилий».

Правильный режим работы. При несоблюдении режима работы компьютер из друга превращается во врага. Недолгое пребывание за компьютером улучшает концентрацию внимания, а чрезмерное – ухудшает. Завороженное сидение за компьютером может привести к перенапряжению нервной системы, нарушению сна, ухудшению самочувствия, усталости глаз. И чтобы компьютер не вредил здоровью, важно строго регламентировать время, которое ребенок проводит за компьютером. Родителям при решении этого вопроса следует проявить настойчивость и последовательность. Малышам до 6 лет лучше не сидеть за компьютером более 20 минут – и то, желательно, не каждый день. Детям в возрасте 7–8 лет это время можно продлить до 30–40 минут в день, а с 9–11 лет – не более часа-полутора [1].

Основной мерой профилактики возникновения компьютерной зависимости является правильное воспитание. При этом важно не ограничивать детей в их действиях (например, запрещать те или иные игры), а объяснять, почему то или иное занятие или увлечение для него нежелательно, что компьютер – это лишь часть жизни, он не заменяет всего остального.

Изучая влияние компьютера на здоровье и психику не только детей, но и уже взрослых людей, ученые отмечают плюсы и минусы этого влияния.

Положительными факторами можно считать следующее:

1) благодаря электронной почте, видеоиграм, поиску информации в Интернете растет скорость реакции на зрительные сигналы, повышается внимательность;

2) мозг приспосабливается к быстрой обработке ежедневных потоков информации. У многих даже появляются в мозгу особые нейронные сети, которые ухватывают нужную информацию на лету;

3) стремительно растет средний IQ человека. Новые технологии развивают ум точно так же, как его развивают головоломки или изучение языков;

4) интернетоголики быстрее находят выход из любой сложной ситуации в повседневной жизни. Ведь каждый день, отыскивая нужную информацию в Сети, они тренируют те мозговые центры, которые связаны с принятием решений и логикой.

При этом не следует забывать и об отрицательных факторах:

1) Интернет уменьшает способность концентрироваться и созерцать, мозг со временем начинает ожидать поступления информации в том виде, в каком ее распространяет Сеть, – в виде стремительного потока частиц. Мышление становится отрывочным, чтение – поверхностным. В итоге люди превращаются в «расшифровщиков информации». А зона мозга, отвечающая за абстрактное мышление, атрофируется;

2) мозг теряет базовые механизмы, управляющие контактами с другими людьми. Труднее становится считывать чужую мимику во время беседы или угадывать эмоцию;

3) хай-тек-революция погружает человека в состояние рассеянного внимания, когда следишь за всем сразу, ни на чем не сосредотачиваясь;

4) при увлечении общением он-лайн появляется опасность забыть, что значит дружба в реальном мире. Дружеские отношения вытесняются, появляются проблемы в общении лицом к лицу;

5) Интернет учит многозадачности – возможности выполнять несколько заданий одновременно. Можно слушать музыку и писать в блог, отвлекаясь на проверку почты. Исследования показали: чрезмерная многозадачность усиливает стресс и дефицит внимания, делая работу менее эффективной;

6) длительное погружение в цифровой мир вызывает особое переутомление. Многие признаются, что через несколько часов пребывания в Сети начинают ошибаться, перед выходом из Сети ощущают опустошенность, утомление, раздраженность. Это новая форма стресса, которую доктор Смолл [5] назвал техногенным истощением мозга.

Таким образом, общение с компьютером у современных детей начинается довольно рано, и чтобы компьютер не превратился из друга во врага, необходимы внимание и помощь родителей. Всегда следует помнить о том, что все хорошо в меру. Добрые замечательные игры могут стать не только полезными, но и вредными для детей.

Когда отправляться в плавание по Интернету и начинать он-лайн-общение – зависит от развития ребенка. Не стоит забывать и о блокировке некоторых сайтов.

Единственным проверенным способом не дать ребёнку оказаться в зависимости от компьютера – это заинтересовать тем, что никак не связано с компьютером, показать, что существует масса других интересных развлечений, которые позволяют не только пережить острые ощущения, но и также тренируют тело и нормализуют психическое состояние. Помочь в этом может только родительская культура, самообразование в этой области.

Научный руководитель – канд. экон. наук, доцент Мажник Н. А.

Литература: 1. Жукова Р. Дети и компьютер: вред и польза умной машины. URL: http://ourboys.ru>computer. **2.** Нарицын Н. Н. О «вреде компьютеров». URL: http://www.naritsyn.ru. **3.** Евсеева Е. Другие дети. URL: http://www.trud.ru/article/drugie_deti.html. **4.** Комсомольская правда. 2011. 29.09-06.10. С. 9. **5.** Здоровье ребенка и компьютер. URL: http://BestReferat.ru>referat-177727.htm

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ СКЛАДАННЯ ЗВІТУ ПРО ПРИБУТКИ ТА ЗБИТКИ ЗА П(С)БО ТА МСФЗ

УДК 657.1:687.1

Бараболя Ю. Є.

Магістрант 1 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Виділено основні ознаки застосування МСФЗ. Розглянуто зміни, яких зазнала форма фінансової звітності згідно з НП(С)БО, а також два способи класифікації доходів і витрат. Наведено порівняльну характеристику «Звіту про фінансові результати» за національними та міжнародними стандартами.*

Ключові слова: *фінансова звітність, прибутки, збитки, національні стандарти, міжнародні стандарти.*

Аннотация. *Выделены основные признаки применения МСФО. Рассмотрены изменения, которые претерпела форма финансовой отчетности согласно НП(С)БУ, а также два способа классификации доходов и расходов. Приведена сравнительная характеристика «Отчета о прибылях и убытках» по национальным и международным стандартам.*

Ключевые слова: *финансовая отчетность, прибыль, убыток, национальные стандарты, международные стандарты.*

Annotation. *The main features of IFRS. These changes, which suffered financial statements, according to NPA(S). Two ways of classifying revenues and expenses. Comparative characteristics of "income statement" on national and international standards.*

Keywords: *financial reporting, profit, loss, national standards, international standards.*

Будь-яка діяльність підприємства спрямована на отримання прибутку. Розміри одержаного прибутку чи понесених збитків бажають знати і власники, і менеджери підприємства. Для ефективного керівництва необхідні дані про всі складові, які формують фінансові результати діяльності підприємства. З цією метою і складається Звіт про прибутки та збитки. Показники цього звіту дають можливість оцінити успішність діяльності підприємства, а також визначити, за рахунок яких джерел здійснюється фінансування підприємства. Тому ця форма вважається найважливішою і в багатьох країнах світу наводиться першою у фінансовій звітності.

Аналіз останніх публікацій виявив вагомі фахові роботи, присвячені проблемному питанню, щодо методики складання звіту про фінансові результати (звіт про прибутки та збитки), згідно з вимогами Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (надалі – НП(С)БО 1) та Міжнародними стандартами фінансової звітності (надалі – МСФЗ). Ці питання висвітлюються багатьма вітчизняними науковцями, такими як Бєлозерцев В., Бутинець Ф., Голов С., Пархоменко В., Озеран А., Харламова О., Чудовець В. та інші науковці. Основні економічні категорії та аспекти міжнародної системи обліку та звітності описали також зарубіжні вчені: Дж. Вейгант, Я. Вільямс, Х. Гернон, Х. Грюнінг, Ж. Дішар, Б. Нідлз, Я. Соколов, О. Соловйова, Т. Уорфілд, Л. Чайковська, О. Чипуренко та ін.

Метою статті є визначення методичних аспектів складання звіту про прибутки та збитки за НП(С)БО та МСФЗ на підприємствах.

Серед головних позитивних сторін застосування МСФЗ і для підприємств, що складають фінансову звітність, та для її користувачів слід виділити такі:

1) забезпечення порівнянності звітності з іншими господарюючими суб'єктами, незалежно від того, на якій території відбувається їх фінансово-господарська діяльність;

2) можливість залучення іноземних інвесторів, партнерів і позикового капіталу;

3) підвищення можливостей виходу на зарубіжні ринки;

4) прозорість показників звітності та можливість перевірки їх достовірності міжнародними аудиторськими компаніями [1].

Відповідно до НП(С)БО 1 значно зазнала змін форма фінансової звітності «Звіт про фінансові результати», отримавши іншу назву («Звіт про сукупний дохід»), було введено показник «сукупний дохід», а також виключено статтю «Надзвичайні доходи та витрати», що спряло наближенню звіту до вимог МСФЗ [2].

© Бараболя Ю. Є., 2017

Хоча є і невідповідності, зокрема, підхід до подання іншого сукупного доходу, відповідно до НП(С)БО 1, не дає змогу виконати вимогу МСБО 1 щодо окремого подання статей іншого сукупного доходу, які в подальшому будуть рекласифіковані в прибуток або збиток за умови виконання певних умов, та статей, які не підлягатимуть перекласифікації. Така ж невідповідність стосується і відображення податку на прибуток з іншого сукупного доходу, який також підлягає окремому наведенню за тією самою ознакою [1].

Існують два способи класифікації доходів і витрат, а саме метод характеру витрат і метод функції витрат.

Перший спосіб називають методом характеру витрат. В такому випадку витрати об'єднують у звіті про прибутки та збитки згідно з їх характером (наприклад, амортизація, придбання матеріалів, транспортні витрати, заробітна плата, витрати на рекламу) та не перерозподіляють згідно з їх різноманітними функціями на підприємстві. Цей метод простий у застосуванні і використовується невеликими підприємствами, оскільки немає потреби розподіляти операційні витрати відповідно до класифікації функцій.

Другий називають методом функції витрат або «собівартості реалізованої продукції», згідно з яким витрати класифікують відповідно до їх функцій як частину собівартості реалізації, збуту або адміністративної діяльності. Таке подання часто дає детальнішу інформацію користувачам, ніж класифікація витрат відповідно до їх характеру, але розподіл витрат за функціями може бути довільним і вимагати виваженого судження [3].

Згідно з міжнародними стандартами бухгалтерського обліку передбачено самостійне обрання такої класифікації, яка найбільш достовірно відображатиме елементи результатів діяльності підприємства [9]. Тобто підприємства мають право обирати один із двох методів класифікації на свій розсуд. Вибір методу залежить від традицій, галузевих чинників і характеру підприємства. Натомість національні стандарти передбачають відображення витрат від операційної діяльності за методом характеру витрат. Відображення витрат за їх характером є обов'язковим згідно з НП(С)БО 1 у розділі III форми «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», однак перелік економічних елементів є жорстко регламентованим і не дає можливості висвітлити галузеві особливості підприємства [4]. Порівняльну характеристику Звіту про фінансові результати за національними та міжнародними стандартами наведено у табл. 1

Таблиця 1

Порівняльна характеристика Звіту про фінансові результати за національними та міжнародними стандартами

Критерій порівняння	НП(С)БО 1	МСФЗ	Коментарі
1	2	3	4
1. Форма	Форма є регламентованою, в I розділі розкривається інформація про доходи і витрати, які класифіковані за функціями, у II розділі – про витрати, які класифіковані за елементами	Форма не регламентована, дозволяється вибір класифікації операційних витрат за функціями чи за елементами	Відмінною рисою МСФЗ від національної системи бухгалтерського обліку є те, що звітність за МСФЗ формується не на законодавчих нормах, а виходячи з конкретних фінансових реалій. Таким чином, пріоритет віддається економічному змісту, а не формі, що відповідає принципу превалювання сутності над формою, задекларований у концептуальних основах МСФЗ та у вітчизняному законодавстві (зокрема в Законі України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні») [5]
2. Деталізація інформації	Наведення додаткових рядків, заголовків або підсумків не передбачено	Додаткові рядки, заголовки та проміжні підсумки слід подавати у звіті, якщо цього вимагають інші стандарти або якщо це необхідно для правдивого відображення фінансових результатів діяльності підприємства	Згідно з НП(С)БО Звіт про фінансові результати складається з чотирьох розділів: I. Фінансові результати. II. Сукупний дохід III. Елементи операційних витрат. IV. Розрахунок показників прибутковості акцій [2]. Міжнародні стандарти не вимагають дотримання конкретної побудови Звіту про прибутки та збитки, в МСБО 1 «Подання фінансових звітів» наведено мінімальний перелік статей Звіту про прибутки та збитки, причому передбачена можливість наведення додаткових статей або рядків у разі необхідності. Складання звітності за оновленими формами, в тому числі і звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід), передбачає можливість додавати статті з переліку додаткових статей фінансової звітності, зберігаючи при цьому їх назву та код рядка, однак такі додаткові статті повинні відповідати двом критеріям: 1) інформація в них є суттєвою, тобто відсутність якої може вплинути на рішення користувачів фінансової звітності; 2) оцінка статті може бути достовірно визначена. Такий підхід, визначений національними положенням, відповідає рекомендаціям МСБО 1, за яким кожний суттєвий клас подібних статей повинен бути наведений у фінансовій звітності [2]

Закінчення табл. 1

1	2	3	4
3. Розкриття інформації про види діяльності	Звичайна (основна, операційна, фінансова, інша)	Операційна, фінансова, інвестиційна	Доходи та витрати поділено на: операційні; фінансові; інші. У додатку до МСБО 1 наведено приклади звітів про фінансові результати, де доходи та витрати звичайної діяльності подано у такому розрізі: – пов'язані з операціями; – пов'язані з фінансовими інвестиціями та залученням фінансування [6]. Національними обліковими стандартами передбачається досить непрозора класифікація доходів і витрат – у досліджуваному звіті їх поділяють залежно від виду діяльності (звичайної, надзвичайної), причому від звичайної діяльності доходи та витрати класифікують як операційні, фінансові та ін. [4]. У додатку до МСБО 1, що ілюструє побудову фінансових звітів, доходи та витрати у Звіті про прибутки та збитки класифіковано на такі, що пов'язані з операціями, фінансові та інвестиційні [6]. Отже, згідно з НП(С)БО 1 найширшим поняттям є звичайна діяльність – будь-яка основна діяльність підприємства, а також операції, які її забезпечують чи виникають унаслідок її проведення

Проведений порівняльний аналіз показав поступове впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності у вітчизняну систему бухгалтерського обліку України. Проаналізувавши зміст НП(С)БО, слід зазначити значне зближення його положень з положеннями міжнародних стандартів, але все ще є розбіжності, зокрема, у питаннях відображення інших операційних та інших доходів і витрат, класифікації видів діяльності, наведення компонентів іншого сукупного доходу, форматів представлення елементів операційних витрат. Слід зауважити, що використання МСФЗ дає змогу українським компаніям, які мають інтереси на міжнародному ринку, надати потенційним і наявним інвесторам, кредиторам та іншим зацікавленим сторонам прозору інформацію про свою діяльність, особливо це стосується інформації щодо фінансових результатів.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Пасенко Н. С.

Література: 1. Кузик Н. П., Боярова О. А., Подольська І. М. Особливості формування показників звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід). *Економічні науки.* Серія: Облік і фінанси. 2013. Вип. 10 (3). С. 400–406. **2.** Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13/page2. **3.** Озеран А. Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід): питання формування та співвідношення з МСФЗ. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2013. № 6. С. 25–34. **4.** Кошкалда І. В. Особливості складання звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід) відповідно до національних та міжнародних стандартів. *Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва.* Серія: Економічні науки. 2014. № 4. С. 15–23. **5.** Бєлозерцев В. С., Кузнецова О. М. Звіт про фінансові результати, його сутність і значення в контексті національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. *Глобальні та національні проблеми економіки.* 2016. № 14. С. 902–904. **6.** Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності»: Міжнародний документ від 01.01.2012. URL: http://zakon3.rada.gov.ua /laws/show/929_013.

ОБЛІКОВІ АСПЕКТИ ЛІЗИНГУ

УДК 657:339.187.6

Беліков М. П.

Студент 3 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто деякі відмінні аспекти обліку лізингових операцій відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності та Загальноприйнятих принципів бухгалтерського обліку США. Визначено економічну привабливість лізингового інвестування для суб'єктів господарювання. Проведено аналіз видів лізингу.*

Ключові слова: *бухгалтерський облік, баланс, амортизація, Міжнародні стандарти фінансової звітності, Загальноприйняті принципи бухгалтерського обліку США, фінансовий лізинг, операційний лізинг.*

Аннотация. *Рассмотрены некоторые отличительные аспекты учета лизинговых операций в соответствии с Международными стандартами финансовой отчетности и Общепринятыми принципами бухгалтерського учета США. Определена экономическая привлекательность лизингового инвестирования для субъектов хозяйствования. Проведен анализ видов лизинга.*

Ключевые слова: *бухгалтерский учет, баланс, амортизация, Международные стандарты фінансовой отчетности, Общепринятые принципы бухгалтерського учета США, финансовый лизинг, операционный лизинг.*

Annotation. *Some distinctive aspects of accounting of leasing operations in accordance with International Financial Reporting Standards and Generally Accepted Accounting Principles of US are considered. The economic attractiveness of leasing investment for business entities is defined. The analysis of types of leasing was carried out.*

Keywords: *Accounting, balance sheet, depreciation, International Financial Reporting Standards, Generally Accepted Accounting Principles of US, financial leasing, operational leasing.*

Дефіцит фінансових та обмеженість інвестиційних ресурсів актуалізують пошук нових способів покращення та оновлення основних фондів підприємств. Лізинг як невід'ємний елемент господарських відносин у розвинених країнах здатний вирішити проблеми, з якими зустрічаються суб'єкти господарювання сьогодні.

Метою цієї роботи є дослідження лізингу як економічної категорії, визначення відмінностей обліку лізингових операцій відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності та Загальноприйнятих принципів бухгалтерського обліку США.

Об'єктом цієї статті виступає лізинг.

Предметом дослідження є облік лізингу відповідно до МСФЗ і ЗПБО США.

На думку Ю. М. Пойди, лізинг є складним, багатогранним явищем, схожим на оренду з викупом та без нього, продажем у розстрочку і на умовах кредитних відносин [1].

У період ринкової трансформації лізинг слід розглядати як особливу форму інвестування, альтернативу банківській позиці, що дозволяє надавати лізингодавцем лізингоодержувачу майно на умовах поверненості, терміновості та платності з наданням права викупу об'єкта лізингу [2].

Лізинг у змозі надати безліч можливостей суб'єктам економіки у кризовий період, оскільки цей вид фінансових послуг передбачає залучення капіталу з зовнішніх джерел без вилучення з обігу значних фінансових ресурсів, що не аби як підходить для суб'єктів малого бізнесу, які мають обмежений доступу до банківських кредитів, а власні кошти таких малих підприємств невеликі. Для них лізинг є одним з найбільш доступних джерел фінансування.

Лізингове інвестування, як форма залучення капіталу, знайшло широке розповсюдження у світовій практиці. Спостерігаються певні зрушення у цьому напрямі й у вітчизняній економіці. Особливо актуальне це питання у даний час, в умовах значного дефіциту фінансових ресурсів, необхідності залучення значних обсягів інвестицій для відновлення вітчизняної економіки [3].

Облік лізингових зобов'язень залежить від виду лізингу (оренди).

Організація обліку лізингових операцій пов'язана складною побудовою лізингу як за кількістю учасників, так і за специфікою виконуваних ними функцій. Важливим аспектом облікового процесу є наявність визначених критеріїв, які дозволяють класифікувати лізинг як фінансову або операційну оренду.

© Беліков М. П., 2017

На думку Т. А. Наумової, основна ознака, яка розділяє фінансовий та операційний лізинг, базується на тому, якою мірою ризик і винагороди, пов'язані з правом власності на об'єкт лізингу, розподіляються між лізингодавцем і лізингоодержувачем [1].

Лізингові відносини регулює Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (МСБО)17 «Оренда» [4]. Відповідно до МСБО 17 «Оренда» існують два способи відображення лізингових договорів залежно від виду оренди: операційний або фінансовий. Класифікація видів оренди відбувається в момент укладення договору оренди та залежить від змісту угоди, а не від форми договору.

Фінансовий лізинг передбачає такі особливості:

– термін дії договору складає більшу частину терміну економічної експлуатації (корисного використання) предмета оренди;

– на початку терміну договору теперішня вартість мінімальних орендних платежів перевищує або становить практично всю справедливу вартість предмета оренди;

– після закінчення терміну договору об'єкт переходить у власність лізингоодержувача;

– при укладенні договору об'єкт відразу ставиться на баланс одержувача і амортизується;

– лізингоодержувач несе фінансові витрати;

– за інших рівних умов підвищує боргове навантаження компанії;

– зобов'язання ставляться на баланс за дисконтованою вартістю.

Операційний лізинг характеризується:

– термін договору значно менше терміну корисного використання;

– після закінчення договору об'єкт повертається лізингодавцю, договір поновлюється;

– витрати по лізингу відносяться на собівартість;

– зобов'язання за договором є забалансовими та наводяться в примітках до звітності за недисконтованою вартістю [4].

Отже, оренда є фінансовою, якщо відбувається перехід усіх ризиків і переваг володіння об'єктом оренди. Право власності може і не переходити, хоча орендар і приймає на себе всі витрати, мовби він і є власником.

Наведені вище критерії, незважаючи на наявність у світовій практиці більш-менш уніфікованого підходу до трактування комплексу орендних операцій, в кожній країні мають свої специфічні особливості, які найчастіше призводять до відмінностей методологічного й облікового характеру.

Зокрема, формулювання перших двох особливостей носить досить суб'єктивний характер і складне для застосування.

Наприклад, американськими Загальноприйнятими принципами бухгалтерського обліку встановлюється порогове значення в 75 % від терміну корисного використання, а не як «більша частина терміну економічної експлуатації активу» в МСФЗ 17, що може мати різне трактування. За відсутності однозначної інтерпретації під виразом «велика частина» можна мати на увазі 80 % або 90 %, а не 75 % строку корисного використання.

Порогове значення «теперішня вартість мінімальних орендних платежів» в ЗПБО США встановлено на рівні 90 %, а не як «перевищує або становить практично всю справедливу вартість предмета оренди» згідно з МСФЗ 17. Поняття «практично всю справедливу вартість» має на увазі 95 % або більше, а не 90 % справедливої вартості станом на початок дії договору лізингу. Економічний суб'єкт, який застосовує МСФЗ до фінансового лізингу, ризикує зіткнутися з цією невизначеністю, а отже, не може достатньо обгрунтовано класифікувати лізингові угоди.

Існує декілька відмінностей між МСФЗ і ЗПБО США з питання амортизації об'єкта, переданого в лізинг.

Відповідно до МСФЗ дозволено до застосування три методи нарахування амортизації: лінійний спосіб, спосіб зменшуваного залишку, спосіб списання вартості пропорційно обсягу продукції.

Спосіб амортизації закріплюється в обліковій політиці компанії і застосовується послідовно як з точки зору часового горизонту, так і по відношенню до одного класу або аналогічних об'єктів основних засобів. Американські стандарти передбачають чотири типи амортизаційних методів: лінійний спосіб, спосіб списання вартості за сумою чисел років терміну корисного використання, нарахування зносу методом подвійного спадної залишку, спосіб списання вартості пропорційно обсягу продукції (робіт) [5].

Повністю відповідними методами амортизації виявляються тільки два: лінійний і спосіб списання вартості пропорційно обсягу продукції (робіт). Нарахування зносу методом подвійного спадного залишку в ЗПБО США є похідним від способу зменшуваного залишку в МСФЗ, але з використанням коефіцієнта 2.

Таким чином, при зіставленні інформації за МСФЗ і ЗПБО США треба брати до уваги притаманні відмінності, ігнорування яких може призводити до деякої зрозумілої непорівнянності інформації.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Часовнікова Ю. С.

Література: 1. Пойда Ю. М. Особливості обліку фінансового та операційного лізингу. *Економічні науки.* Серія: Облік і фінанси. 2010. Вип. 7 (2). С. 515–527. **2.** Наумова Т. А., Бойченко Н. В., Нестеренко І. В. Облікове забезпечення фінансового лізингу сучасних підприємств. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг.* 2013. Вип. 1 (1). С. 46–54. **3.** Крупка Я. Д. Облікове забезпечення лізингового інвестування: вітчизняний і зарубіжний аспекти. *Вісник Житомирського державного технологічного університету.* Серія: Економічні науки. 2014. № 1. С. 178–184. **4.** Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 17 (МСБО 17). Оренда від 01.01.2012. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_018. **5.** Костенко Е. А. Учет финансового лизинга: международная и российская практика. *Бухгалтерский учет.* 2011. № 8. С. 123–125.

ТРЕБОВАНИЯ К ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ

УДК 657.37

Бессмертная Е. Р.

Студент 2 курса
факультета менеджмента и маркетинга ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Рассмотрены особенности формирования финансовой отчетности в современных условиях хозяйствования. Проведен анализ подходов различных действующих субъектов деятельности к основным требованиям относительно показателей финансовой отчетности с учетом их потребностей и целей.*

Ключевые слова: *отчетность, внутренние пользователи, бухгалтерская отчетность, внешние пользователи.*

Анотація. *У статті розглядаються особливості формування фінансової звітності в сучасних умовах господарювання. Також проведено аналіз підходів різних діючих суб'єктів діяльності до основних вимог відносно показників фінансової звітності з урахуванням їх потреб і цілей.*

Ключові слова: *фінансова звітність, внутрішні користувачі, бухгалтерська звітність, зовнішні користувачі.*

Annotation. *In the article, features of formation of the financial reporting in modern conditions of managing are considered. The analysis of approaches of various operating subjects of activity to the basic requirements to indicators of the financial reporting in view of their requirements and the purposes is also spent.*

Keywords: *financial reporting, internal users, accounting reporting, external users.*

Успешное функционирование предприятия всегда будет зависеть от качества, достоверности, полноты и беспристрастности получаемой информации о внешних изменениях условий деятельности, а также о внутреннем состоянии предприятия. Главным источником информирования как внешних, так и внутренних пользователей выступает финансовая отчетность.

Неточность в финансовой отчетности приводит к снижению эффективности деятельности предприятий и, соответственно, уровня их доходности.

Особенности отражения данных бухгалтерского учета в финансовой отчетности, исследования требований к ее показателям были предметом исследования таких известных отечественных ученых, как Ф. Ф. Ефимова, Г. Г. Кирейцев, Я. Д. Крупко, М. В. Кужельный, В. В. Сопко, Е. В. Мных, П. Я. Хомин, В. Г. Швец и др.

Требования к финансовой отчетности можно разделить на несколько групп, соответственно к объекту заинтересованности того, кто формирует этот список. Каждый имеет свои особые требования к финансовой отчет-

© Бессмертная Е. Р., 2017

ности: законодатели, ученые, субъекты хозяйствования, которые собственно формируют и подают отчетность, внешние пользователи, контролирующие органы и тому подобное.

В соответствии с Национальным положением (стандартом) бухгалтерского учета № 1 «Общие требования к финансовой отчетности» в бухгалтерской отчетности понимают отчетность, которая составляется на основании данных бухгалтерского учета для удовлетворения потребностей определенных пользователей. Финансовая отчетность по этим положением, рассматривается как часть бухгалтерской, которая содержит информацию о финансовом состоянии, результаты деятельности и движение денежных средств предприятия за отчетный период [4].

Формируя финансовую отчетность, прежде всего, необходимо четко определить, каким требованиям она должна отвечать. Законодательство этому вопросу посвятило НП(С)БУ № 1, которое так и называется «Общие требования к финансовой отчетности». В нем рассматриваются состав и элементы финансовой отчетности, ее качественные характеристики, принципы подготовки и порядок раскрытия информации в ней.

Закон Украины «О бухгалтерском учете и финансовой отчетности в Украине», определяя цель формирования финансовой отчетности, выделяет три ее основные характеристики, на которых она должна быть сформирована: полнота, достоверность и беспристрастность [1].

В свою очередь, Международный стандарт финансовой отчетности № 1 «Представление финансовой отчетности» основными общими характеристиками по формированию финансовой отчетности определяет: достоверность, соответствие МСФО, непрерывность, составление отчетности на основе принципа начисления, выделение существенных статей в отдельные классы; запрет свертывания доходов и расходов или активов и обязательств, периодичность, возможность сравнения информации по отношению к предыдущему периоду [3].

Анализ требований, которые необходимо ставить в финансовой отчетности, был проведен многими учеными. Так, В. Г. Швец, анализируя систему требований к финансовой отчетности, разделяет их на правовые аспекты и качественные характеристики. Правовыми аспектами финансовой отчетности являются [5]:

- обязательность представления;
- государственная регламентация;
- ответственность удостоверения.

Качественными характеристиками выступают:

- понятность;
- уместность;
- сущность;
- достоверность;
- сопоставимость.

П. Я. Хомин выделяет такой особый и очень важный для финансовой отчетности аспект, как многогранность информации, которая должна быть отражена в отчетности. Различные потребители информации требуют различную информацию, которая бы обеспечивала удовлетворение их интересов именно в том направлении, что интересует пользователя – другие участки отчетности для них имеют практически нулевую ценность.

Порядок представления отчетности, их формы, перечень показателей, которые в них включаются, являются одними из самый более изменяемых элементов современной украинской отчетности. Желание как можно лучше усовершенствовать отчетность, сделать ее более оперативной, детальной и качественной иногда приводило к тому, что фактически отображения изменений не успевали за изменениями, которые внедрялись нормативными актами и не могли применяться на практике с момента их опубликования в официальных изданиях.

Рассматривая финансовую отчетность как сложную информационную систему, которая состоит из подсистем, А. Левицкая отмечает, что «важнейшим из них является система учета чистой прибыли, которая интегрирует все данные о доходах и расходах предприятия, результатом сопоставления которых является финансовый результат» [2].

При формировании информации в отчетности сталкиваются интересы различных субъектов хозяйствования. Внешние пользователи (потенциальные инвесторы, кредиторы, возможные будущие контрагенты и т. д.) заинтересованы в том, чтобы получаемая информация из отчетности была как можно более точной и отвечала действительному состояния доходов, расходов, активов, пассивов и обязательств предприятия. Принимая решение о сотрудничестве с предприятием, отчетность которого анализируется, внешние пользователи хотят свести к минимуму свои риски в возможной будущей совместной деятельности, поэтому их прежде всего интересует точность предоставленных данных.

Несколько иное видение процесса формирования показателей финансовой отчетности у субъектов хозяйствования, которые ее составляют. Они заинтересованы в том, чтобы показатели размеров активов и прибыльности в отчетах были как можно больше, что, в свою очередь, делало бы их более привлекательными для внешних поль-

зователей, а размер обязательств, соответственно, занижать. Поэтому при наличии возможности корректировки показателей в сторону увеличения привлекательности предприятия в большинстве случаев руководство предприятия этой возможностью воспользуется.

Однако даже учитывая существенное влияние на формирование показателей отчетности внешних пользователей, первоисточником и первоосновой всей отчетности является внутренняя информация, а именно показатели финансового учета. То есть без эффективно организованной внутренней учетной системы невозможно получить финансовую отчетность, соответствующую принципам достоверности, качественности, своевременности и понятности.

Выводы. Современные условия хозяйствования накладывают свой отпечаток на порядок формирования финансовой отчетности субъектов хозяйствования. Различные пользователи выдвигают к показателям финансовой отчетности различные требования, соответствующие только их потребностям. Первоосновой всех требований к показателям финансовых отчетности является ее достоверность, а следовательно, правильность отражения в ней данных финансового учета.

Научный руководитель – канд. экон. наук, доцент Леонова Ю. А.

Литература: 1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **2.** Левицька О. Відображення результатів діяльності у формах фінансової звітності підприємства. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum./Ecan/2010_6/pdf/ levytska_o.pdf. **3.** Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку № 1 «Подання фінансової звітності» від 01.01.2012. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_013. **4.** Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 № 73. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13. **5.** Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку: підручник. Київ: Знання, 2008. 535 с.

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ МІКРОСЕРЕДОВИЩА НА ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО СТАНУ ПІДЛІТКА

УДК 37.035:159.922.8

Бизименко О. О.

Студент 2 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено вплив мікросередовища на формування особистості підлітка. Проведено паралель між дітьми з неповних і повних сімей за допомогою психологічних тестів.*

Ключові слова: *особистість підлітка, мікросередовище, психологічний стан, психологічна властивість.*

Аннотация. *Исследовано влияние микросреды на формирование личности подростка. Проведена параллель между детьми из неполных и полных семей с помощью психологических тестов.*

Ключевые слова: *личность подростка, микросреда, психологическое состояние, психологическая качество.*

Annotation. *The article the investigation of the microenvironments influence on the formation of the personality young person is devoted. A parallel between children from single parent and full of families are analyzed with psychological tests.*

Keywords: *personality teenager, microenvironment, psychological condition, psychological quality.*

© Бизименко О. О., 2017

Постановка проблеми. У зв'язку з особливою виховної роллю сім'ї виникає питання про те, як зробити так, щоб максимізувати позитивні та мінімізувати негативні впливи сім'ї на поведінку особистості, що розвивається. Для цього необхідно чітко визначити внутрішньосімейні соціально-психологічні фактори, що мають виховне значення. Саме в сім'ї індивід отримує перший життєвий досвід, робить перші спостереження і вчиться поводитися в різних ситуаціях. Дуже важливо, щоб те, чому батьки вчать дитину, підкріплювалося конкретними прикладами, щоб він бачив, що у дорослих теорія не розходиться з практикою, в іншому випадку він почне наслідувати негативним прикладам батьків.

Проблема впливу сім'ї на становлення особистості була і залишається однією з найважливіших проблем соціальної психології. У цій роботі спробуємо розкрити цю тему та виявити, яким чином і наскільки неповна сім'я впливає на розвиток особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вплив мікросередовища на формування психологічного стану підлітка досліджували Б. Алмазов [1], А. Адлер [2], Л. Виготський [3], Н. Голованова [4], Н. Лістратенко [5] та ін.

Метою цієї частини дослідження є порівняльний аналіз індивідуальних особливостей підлітків у повних і неповних сім'ях.

Для досягнення мети у роботі було вирішено такі завдання:

1) добір методик для вивчення індивідуальних особливостей особистості підлітків;

2) діагностичне дослідження й аналіз індивідуальних особливостей підлітків, що виховуються в повних і неповних сім'ях.

Дослідження було проведено в Клугино-Башкирівській загальноосвітній школі I–III ступенів (м. Чугуїв, Харківська обл.) протягом вересня–жовтня 2015 року.

Усього в дослідженні брало участь 20 учнів у віці 11–15 років з неповних сімей і 20 учнів у віці 11–15 років з повних сімей.

Дослідження проводилося у кілька етапів. Перший етап дослідження – формування вибірки – полягав у вивченні особових справ учнів, які навчаються в школі, бесід з класними керівниками, психологом і соціальним педагогом. Другий етап дослідження – вибір методів і методик дослідження. Третій етап дослідження – діагностичний. Четвертий етап дослідження – аналіз отриманих результатів.

З метою діагностування станів і властивостей, що мають значення для процесу психологічної адаптації в соціумі і регуляції поведінки підлітка, ми застосували Фрайбургський особистісний опитувальник FPI (А. А. Крилов, Т. І. Ронгинський) (модифікована форма В).

Результати опитування наведено в табл. 1 і на рис. 1.

Таблиця 1

Середні показники за Фрайбургським особистісним опитувальником

№	Шкали	Середні показники в неповних сім'ях	Середні показники в повних сім'ях
1	невротичність	7,7	6,6
2	спонтанна агресивність	6,9	4,6
3	депресивність	5,8	5,2
4	дратівливість	6,6	5,2
5	товариськість	5,2	5,6
6	врівноваженість	3,3	5,5
7	реактивна агресивність	7,6	4,2
8	сором'язливість	6,4	4,3
9	відвертість	7,3	8,8
10	екстраверсія-інтроверсія	7,2	5,2
11	емоційна лабільність	7,6	6
12	маскулинізм – фемінізм	4,7	4,5

Порівняння середніх показників в обох групах показало, що в шкалах «депресивність», «товариськість» і «маскулізм-фемінізм» приблизно відповідають одне одному, причому їх значення свідчать про середній ступінь вираженості. У підлітків обох груп виявляється середній рівень соціальної активності, відсутність психопатологічного депресивного синдрому в емоційному стані в поведінці.

Слід зазначити, що за шкалою «маскулізм-фемінізм» для підлітків із групи неповних сімей (учні виховуються однією матір'ю) характерні таки особливості: хлопці показали результати, які свідчать, що їх психічна діяльність протікає по жіночому типу, а у дівчат, навпаки, йде розвиток по чоловічому типу. Це може свідчити про можливість викривлення соціальних ролей у майбутньому.

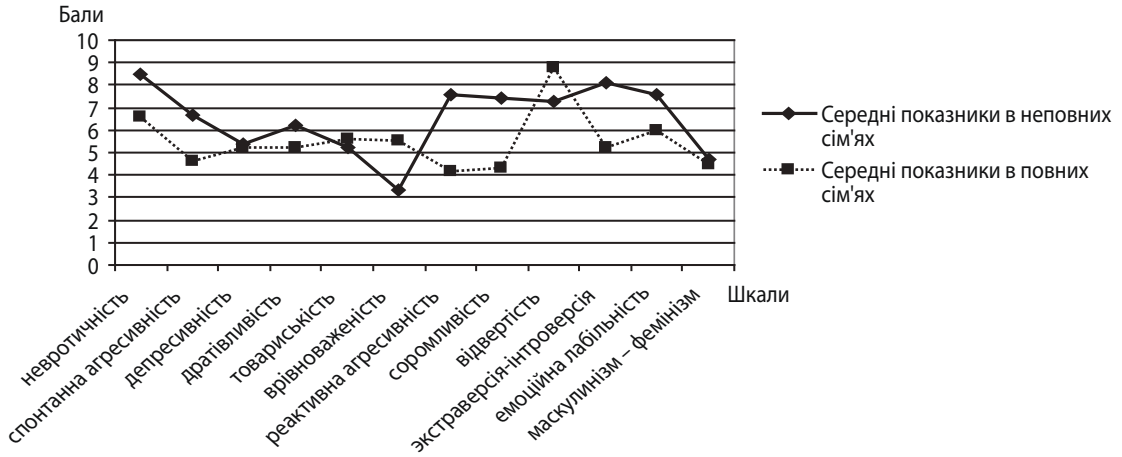

Рис. 1. **Порівняльний графік показників Фрайбургського особистісного опитувальника FPI в повних і неповних сім'ях**

У підлітків з неповних сімей показники невротичності, спонтанної та реактивної агресивності високі (7.7, 6.9 і 7.6 відповідно), дратівливості (6.6), емоційної лабільності (7.6), екстраверсії (7.2). Це говорить про підвищений рівень імпульсної, агресивної поведінки щодо соціального оточення з вираженим прагненням до домінування; про нестійкий емоційний стан зі схильністю до афектного реагування, що виявляється в частих коливаннях настрою, підвищеній збудливості, дратівливості, недостатній саморегуляції, а також про готовність підлітків до більш відвертої взаємодії з навколишніми людьми. Останнє імовірніше пов'язано з тим, що дітям із неповних сімей не вистачає уваги з боку батьків, тому вони прагнуть до довірчих взаємин з тими, хто їх оточує, прагнучи завоювати їх увагу.

Крім того, у підлітків, що виховуються в неповних сім'ях, виявлено низькі показники (3.3 бали) за шкалою врівноваженості, що свідчить про погану захищеність до дії стрес-факторів у звичайних життєвих ситуаціях, що базується на впевненості в собі, оптимістичності й активності.

У підлітків з повних сімей показники по всіх шкалах в основному мають середні значення, окрім шкали «відвертість».

Так, за результатами методики Фрайбургського особистісного опитувальника FPI, для підлітків з повних сімей характерна відвертість, що дозволяє характеризувати відношення до соціального оточення і рівень самокритичності. Високі оцінки свідчать про прагнення до довірливо-відвертих стосунків із навколишніми людьми при високому рівні самокритичності.

Проведене дослідження дає підстави для таких висновків. Кількість неповних сімей, де дитина виховується одним із батьків (переважно матір'ю) в Україні досить велика. Така сім'я є найбільш проблематичною і особливо уразливою щодо виховання дітей.

Специфіка появи неповної сім'ї та особливості проживання дитини у неповній сім'ї накладають суттєвий відбиток на характер підлітка та можуть сприяти формуванню стійких негативних форм його поведінки. Тому дорослому, який сам виховує дитину, необхідно мати уявлення про труднощі, тенденції та можливі негативні риси характеру, що можуть виникнути в результаті невиваженого ставлення до дитини, неправильного стилю виховання – насамперед з метою упередження їх прояву або своєчасного виявлення, та докладати зусилля для їх корегування.

Одна з проблем неповної сім'ї полягає в «однобокості» підходу до заохочення та покарання. Зазвичай у повній сім'ї один із батьків виступає у ролі «караючої» особи у випадку, коли дитина схибила, повела себе не чемно тощо, а другий натомість повчає дитину, як вийти із такої ситуації, жаліє її, допомагає виправитися. У неповній сім'ї дитина зазвичай зустрічається лише з однією роллю дорослого – що тільки карає або що тільки заохочує.

Ще один негативний прояв неповної сім'ї на формування дитини полягає у відсутності належного прикладу вибудовування сімейних стосунків. Оскільки діти в такій сім'ї не можуть спостерігати реальних взаємовідносин між чоловіком і дружиною, то у них не формується цілісна модель таких стосунків. Тому у майбутньому у них виникатимуть труднощі, а то й серйозні проблеми щодо побудови власної родини.

Гіпотеза дослідження підтвердилася. Так, було з'ясовано, що підлітки з неповних сімей відрізняються від підлітків з повних сімей за певними ознаками. Так, підлітки з неповних сімей частіше проявляють підвищену тривожність, агресивність, ворожі реакції і тенденції. Виявлено також, що підвищена емоційність, неврівноваженість, хвороблива чутливість, властиві перехідному періоду, у підлітка з сім'ї, що розпалася, носять гіпертрофова-

ний характер, роблячи його психіку особливо ранимою. Для таких дітей характерними є почуття болю і сорому, власної неповноцінності, відчуття непотрібності та самотності, що роблять їх грубими, дратівливими, некомунікативними, а часом і такими, що втратили інтерес до життя.

Також у процесі дослідження отримано підтвердження того, що підлітковий вік – це період життя, коли формуються норми та способи спілкування як з іншими, так і з самим собою. У цей період особливих змін зазнають стосунки з батьками – вони стають менш емоційними, але ближчими, ніж у попередні проміжки життя. Трудність підліткового віку полягає в пубертатній кризі, кризі підліткової ідентичності, успішний вихід з якої буде однією з найважливіших умов формування правильної, неагресивної поведінки підлітка в майбутньому. Наявність зовнішніх причин і внутрішніх суперечностей всередині самого підлітка, що властиві цьому віку, вимагає від дорослих (найперше батьків і вчителів) особливого до нього ставлення та особливої підтримки.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Лугова В. М.

Література: 1. Алмазов Б. Н. Психология проблемного детства. М.: Дата Сквер, 2009. 248 с. **2.** Адлер А. Воспитание детей. Взаимодействие полов. Ростов н/Д.: Феникс, 1998. 448 с. **3.** Выготский Л. С., Семенюк Л. М. Динамика и структура личности подростка. М.: Ин-т практ. психологии, 1996. 304 с. **4.** Голованова Н. Ф. Социализация и воспитание ребенка. СПб.: Речь, 2004. 272 с. **5.** Листратенко Н. П. Семейные взаимоотношения и их влияние на развитие ребенка. *Социальная педагогика.* 2006. № 2. С. 88–95.

УСПІШНИЙ СТУДЕНТ У РОЗУМІННІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ (НА ПРИКЛАДІ ХНЕУ ІМ. С. КУЗНЕЦЯ)

УДК 378.091.212

Бондарева М. О.

Студент 2 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто уявлення про успіх, успішність, умови досягнення успіху; визначено особливості образу успішного студента в розумінні студентів ХНЕУ ім. С. Кузнеця; наведено результати дослідження мотивації досягнення успіху як фактора розвитку професійних якостей студента.*

Ключові слова: *мотивація досягнення, успіх, результат, самореалізація, саморозвиток, образ успішного студента.*

Аннотация. *Рассмотрены представления об успехе, успешность, условия достижения успеха; определены особенности образа успешного студента в понимании студентов ХНЭУ им. С. Кузнеца; представлены результаты исследования мотивации достижения успеха как фактора развития профессиональных качеств студента.*

Ключевые слова: *мотивация достижения, успех, результат, само¬реализация, саморазвитие, образ успешного студента.*

Annotation. *In the article the idea of success, success, success conditions, the peculiarities of the image of successful students in understanding students of Simon Kuznets University of Economics, presented results of a study of motivation to succeed as a factor in the development of professional skills of the student.*

Keywords: *achievement motivation, success, result, self-realization, self-development, image of a successful student.*

© Бондарева М. О., 2017

Поняття успіху міцно увійшло в наше життя. Ми говоримо про успішних людей – політиків, спортсменів, артистів, про успіхи в науці, на виробництві, у навчальній і професійній діяльності, в особистому житті. Феномену успіху та успішності присвячені роботи філософів, психологів, соціологів і педагогів. Проблему самовизначення молоді теж неможливо розглядати поза зв'язком з поняттям категорії успіху.

Мета дослідження – розглянути уявлення про успіх і умови досягнення успіху, специфіку мотивації досягнення успіху; визначити особливості образу успішного студента в розумінні студентів ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

З огляду на те, що образ успішного студента недостатньо вивчений, це обґрунтовує актуальність вивчення успішного образу студента в розумінні студентів ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

У психологічній науці досить багато досліджень, присвячених визначенню поняття, складових елементів і критеріїв, що дозволяють характеризувати людину як «успішну».

На думку А. С. Бєлкіна, успіх – це переживання стану радості, задоволення від того, що результат, до якого особистість прагнула у своїй діяльності, або співпав з її очікуваннями, надіями (рівнем домагань), або перевершив їх [1].

О. І. Єфремова під успіхом розуміє позитивний результат діяльності суб'єкта в досягненні значущих для нього цілей, що відображає соціальні орієнтири суспільства, виступає формою самореалізації суб'єкта, забезпечує його саморозвиток і передбачає оцінку з боку суспільства у формі схвалення [2].

На думку Д. С. Кузнєцової, в умовах вищої професійної освіти відбуваються багатосторонні та складні зміни, пов'язані з особистісно професійним становленням [3]. Особистісно професійне становлення відображується в розумінні образу успішного студента. У формуванні цього образу беруть активну участь як сам студент, так і те середовище, яке утворюється навколо нього (спілкування з викладачами, колегами по навчанню та загальна унікальна атмосфера, яка існує в університеті).

Успіх у діяльності залежить не тільки від здібностей людини і її власних уявлень про них, а й від прагнення досягти мети, від цілеспрямованої та наполегливої праці заради досягнення успіху, тобто від мотивації досягнення.

Зазначено, що студенти з розвиненою мотивацією досягнення більш активні, отримують більш високі оцінки, люблять що-небудь робити по-новому, більш діяльні, прагнуть знаходити все ефективніші шляхи до мети [3; 4].

За один і той же період програмованого навчання вони встигають досягти більшого, а отже, просунутися далі (порівняно зі студентами з низькою мотивацією досягнення). Дослідники підкреслюють, що для людей з високою мотивацією досягнення надзвичайно важлива внутрішня емоційна задоволеність від успішно виконаної роботи [5].

Таким чином, у дослідженнях мотивації досягнення отримано багато свідчень того, що люди, які прагнуть до успіху, крім іншого, демонструють особливе ставлення до виконаної діяльності, яка включає в себе певні емоційні установки.

Мотивація досягнення, таким чином, може бути визначена як сила, що спонукає прагнення збільшити або зберегти максимально високі здібності людини до успішності діяльності.

Для того щоб з'ясувати мотивацію досягнення успіху студентів ХНЕУ ім. С. Кузнеця, було використано методику діагностики особистості на мотивацію до успіху Т. Елерса, в основі якої закладена ідея, що індивідуальний рівень мотивації впливає на поведінку та вчинки людини, її життєву стратегію, бере участь у процесі професійного самовизначення, планування кар'єри.

В опитуванні взяли участь 47 респондентів, з них – 36 дівчат і 11 молодих людей, студенти 2 і 3 курсу віком 18–21 року). Було виявлено такі загальні тенденції: у більшості студентів проявився високий рівень мотивації до успіху (48 %), у 28 % студентів виявлено дуже високий рівень, у 22 % студентів середній рівень мотивації до досягнення, а у 2 % респондентів – низький рівень.

Крім цього, у ході дослідження студентам пропонувалося відповісти на питання, як вони уявляють собі образ успішного студента.

Аналізуючи думки, висловлені студентами щодо образу успішного студента, були виділені такі характеристики цього образу: ділові й особистісні якості, сфера інтересів, зовнішній вигляд, манери, особливості поведінки. Вони нерівнозначні як за кількістю характеристик, що входять до їх складу, так і за частотою висловлювань, що відносяться до кожної думки.

Ділові якості – це такі якості, які дозволяють реалізувати діяльність. Найбільш значущими діловими якостями успішного студента, за результатами опитування, були визначені: відповідальність (36 %), цілеспрямованість (32 %), лідерські якості (30 %), організаторські здібності (25 %), уміння розумно формувати свою стратегію життя (22 %).

В опитуванні щодо ділових характеристик враховувалися і розгорнуті відповіді студентів. Виходячи з цього, можна сказати, що успішний студент повинен володіти яскравими лідерськими якостями, оскільки це єдиний спосіб повести за собою інших. Він завжди має власну точку зору з кожного питання, яку в разі потреби доведе будь-якому співрозмовнику. Це вмотивована, відповідальна, цілеспрямована та наполеглива людина.

Далі було визначено, які ж особистісні якості успішного студента виділили наші респонденти. Найчастіше студенти виділяли активність (31 %), хороші здібності у навчанні (23 %), впевненість у собі (18 %), комунікативність (12 %). А ось невисока частота висловлювань щодо стресостійкості (5 %) свідчить про благополучність соціальної групи студентів ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Мабуть, студентське життя включає не так багато стресів, тому стресостійкість, в розумінні групи студентів, не надто актуальна.

В усних висловлюваннях респонденти зазначали, що успішна молода людина повинна бути відкритою для діалогу і не соромиться йти на спілкування з потрібними їй людьми. Вона повинна вміти згладжувати всі конфлікти, що виникають. Ніколи не здаватися на шляху до досягнення поставлених перед нею цілей, оскільки труднощі не лякають, а, навпаки, служать додатковим стимулом.

Аналізуючи частоту вибору ділових і особистісних якостей, можна зробити висновки, що студенти частіше включають в образ успішного студента аспект ділових якостей порівняно з аспектом особистісних характеристик.

Багато висловлювань щодо образу успішного студента відносилося до сфери інтересів. В образ успішного студента увійшло кілька характеристик зі сфери інтересів: різностороння особа, яка, тим не менш, виділяє головне у своєму житті – навчання і науку (27 %), майбутню професію (25 %), досить престижним для студента видається суспільна діяльність (17 %).

З наведених думок щодо зовнішності, манер, поведінки жодне не увійшло до групи найбільш значущих.

З наведених вище якостей складається такий образ успішного студента ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

Успішний студент – активний, відповідальний, цілеспрямований, успішний у навчанні, здібний до самоконтролю, самокритики. Молоді люди з вираженою орієнтацією на успіх (ті, у кого переважає мотивація досягнення) вважають за краще оптимістичний погляд на життя, розглядають завдання як стимул до руху вперед, до розвитку, реагують на появу перешкод із оптимізмом і енергією. Вони спираються на свої здібності (реально оцінюючи та розвиваючи їх), докладають зусиль для досягнення мети, вважають, що багато в чому тільки від них самих залежить успіх.

Відповідно до думки більшості студентів успішним стане лише той, хто вміє застосувати знання, розумно формувати свою стратегію життя, має організаторські здібності, який знає, як потрібно вести себе відповідно до місця і статусу оточуючих, він добре адаптується в нових колективах і в спілкуванні з різними людьми, комунікативний, впевнений у собі, харизматичний.

Таким чином, образ успішного студента складається з поєднання ділових якостей, особливостей взаємодії з іншими людьми, з виділення пріоритету навчання і майбутньої професійної діяльності, психофізіологічних особливостей.

З урахуванням образу успішного студента можна прогнозувати напрямки розвитку студентів – це розвиток ділових якостей і професіоналізму, поліпшення взаємодії з іншими людьми, підвищення рівня активності, розширення сфери інтересів.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Мажник Н. А.

Література: 1. Белкин А.С. Основы возрастной педагогики: учеб. пособие. М.: Академия, 2000. 192 с. **2.** Ефремова А. И. Успех как социокультурный феномен: автореф. дис. … канд. филос. наук: 09.00.03. Ростов н/Д, 1993. 17 с. **3.** Кузнецова Д. С. Образ студента-победителя: взгляд экспертов. *Молодой ученый.* 2016. № 15.1. С. 2–7. **4.** Буянова М. В. Социально-психологические факторы мотивации достижения: дис. … канд. психол. наук: 19.00.05. СПб., 2004. 179 с. **5.** Макклелланд Д. Мотивация человека. СПб.: Питер, 2007. 672 с.

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА

УДК 338.482

Борисова Д. В.

Студент 4 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто особливості взаємовідносин, які виникають у процесі управління персоналом туристичного підприємства. Досліджено види кваліфікацій співробітників туристичних підприємств України. Розкрито основні напрями розвитку управління персоналом туристичного підприємства.*

Ключові слова: *туристичне підприємство, персонал, кваліфікація, туристичні послуги, управління персоналом.*

Аннотация. *Рассмотрены особенности взаимоотношений, возникающих в процессе управления персоналом туристического предприятия. Исследованы виды квалификаций сотрудников туристических предприятий Украины. Раскрыты основные направления развития управления персоналом туристического предприятия.*

Ключевые слова: *туристическое предприятие, персонал, квалификация, туристические услуги, управление персоналом.*

Annotation. *The article deals with the peculiarities of relations arising in the process of tourist enterprise personnel management. Types of qualifications of employees of tourism enterprises in Ukraine are studied. The basic directions of development of tourist enterprise personnel management are revealed.*

Keywords: *tourist enterprise, staff, qualifications, tourist services, HR.*

Постановка проблеми. За змістом і характером своєї основної діяльності туристичні підприємства забезпечують задовлення споживачів (туристів) завдяки виробництву окремих туристичних послуг транспортними організаціями, підприємствами харчування, засобами розміщення туристів, певними турами тощо.

Чорненька Н. В. визначає поняття «туристичне підприємство» як самостійний господарюючий статутний суб'єкт, який має права юридичної особи, здійснює комерційну та науково-дослідну діяльність із метою отримання прибутку [1]. Відповідно до ст. 62 ГК [2] України підприємство – «самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому цим Кодексом та іншими законами». Таким чином, туристичне підприємство – це самостійний господарюючий статутний суб'єкт, який має права юридичної особи та здійснює туристичну діяльність з метою одержання відповідного прибутку (доходу) [2; 3].

Прибуток одержується туристичним підприємством в результаті виробництва (комплектування), надання та реалізації комплексного турпродукту – комплексу туристичних послуг, що задовольняють потреби туриста під час його подорожі.

Таким чином, основною метою функціонування туристичних підприємств, а також діяльності персоналу туристичного підприємства є задоволення потреб споживачів у туристичних послугах. Також персонал є фактором прямого впливу на результати господарчої діяльності підприємства одночасно із постачальниками, нормативними актами державного регулювання, споживачами та конкурентами.

Виклад основного матеріалу дослідження. В літературі автори по-різному визначають поняття «персонал». Персонал – колектив працівників або сукупність осіб, що здійснюють трудові функції на основі трудового договору (контракту) [4].

Персонал – це рушійна сила при вирішенні проблем, пов'язаних із конкурентоздатністю, економічним зростанням та ефективністю праці будь-якого підприємства [5].

Персонал – це весь особовий склад установи, підприємства, організації або частина цього складу, що являє собою групу з професійними або іншими ознаками (наприклад, обслуговуючий персонал). Інакше кажучи, основні характерні складові поняття «кадри» - постійність і кваліфікація працівників – для поняття «персонал» не є обов'язковими. Персоналом називають постійних і тимчасових працівників, представників кваліфікованої і некваліфікованої праці [6].

© Борисова Д. В., 2017

Персонал туристичного підприємства – це безпосередньо працівники, що працюють з клієнтами в постійному контакті і виконують функції, пов'язані з обслуговуванням [1].

Персонал туристичного підприємства – це сукупність постійних працівників, які одержали необхідну професійну підготовку та/або мають практичний досвід і навички роботи, вкладають їх у проведення господарсько-фінансової діяльності туристичного підприємства [6].

Таким чином, професійна діяльність персоналу є важливим фактором ефективної діяльності туристичного підприємства. Діяльність туристичних підприємств розрізняється за специфікою та класифікацію підприємств туристичної індустрії, що можна здійснити залежно від виду економічної та туристичної діяльності, суб'єктів туристичної діяльності, форми власності, розміру (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація підприємств туристичної індустрії

Критерій класифікації	Види туристичних підприємств	Коментар
КВЕД України	1) туристичне агентство; 2) туристичний оператор; 3) підприємство з надання інших послуг бронювання та пов'язаною з цим діяльностю	Розділ КВЕД України № 79
Розмір	суб'єкт мікропідприємництва (до 10 осіб); суб'єкт малого підприємництва (до 50 осіб); суб'єкт середнього підприємництва; суб'єкт великого підприємництва (юридичні особи)	ГК України Ст. 55 [2]
Суб'єкти туристичної діяльності	суб'єкти підприємницької діяльності, які: 1) здійснюють тимчасове розміщення (проживання); 2) реалізують харчування; 3) здійснюють екскурсійні послуги; 4) здійснюють розважальні послуги й інші туристичні послуги; 5) туристичні оператори; 6) туристичні агенти	ЗУ «Про туризм», ст. 5 [3]
Форма власності	приватне підприємство; підприємство, що діє на основі колективної власності (підприємство колективної власності); комунальне підприємство; державне підприємство; підприємство, засноване на змішаній формі власності (на базі об'єднання майна різних форм власності); спільне комунальне підприємство	ГК України Ст. 63 [2]
Вид туризму	Внутрішній; вїздний туризм; виїзний туризм; дитячий; молодіжний; сімейний; для осіб похилого віку; для інвалідів; культурно-пізнавальний; лікувально-оздоровчий; спортивний; релігійний; екологічний (зелений); сільський; підводний; гірський; пригодницький; мисливський; автомобільний; самодіяльний тощо	ЗУ «Про туризм», ст. 4 [3]

Розглянемо основні місця працевлаштування у туристичному секторі (табл. 2), відповідно до яких виникають особливості характеристик персоналу туристичного підприємства.

Таблиця 2

Основні місця працевлаштування у туристичному секторі

Сфера посередництва	Сфера транспорту	Сфера розміщення	Сфера харчування	Інші сфери
Туроператор Турагенції	– Повітряний – Автомобільний – Водний	– Готелі – Мотелі – Пансіонати – Кемпінги – Будинки відпочинку, Туристичні бази	– Ресторан – Бар – Кафе – Їдальня Закусочна – Буфет	– Центри турінформації – Екскурійні бюро – Бюро бронювання

Кожна сфера економічної діяльності одночасно з працівниками універсальних професій, таких як охоронець, прибиральниця, секретар, потребує спеціалістів-професіоналів своєї спрямованості. Таким чином, одним із критеріїв класифікації працівників туристичної індустрії є специфіка економічної діяльності туристичного підприємства, яка відображається у професійно-кваіфікаційній складовій структурі персоналу, яка теж є частиною переліку структур персоналу: організаційна, штатна, функціональна, ролева, професійно-кваліфікаційна, мотиваційна, соціально-демографічна структури.

Беручи до уваги, що критеріями структурування персоналу організації виступають різноманітні ознаки працівників, їх посади в управлінні організацією і виконувані функції, відбувається розподіл за належністю до основного або допоміжного виробництва, до штатного або нештатного складу персоналу.

Так, професійно-кваліфікаційна структура характеризує персонал за його компетентно-правовою участю у творчому процесі господарської діяльності підприємства (кваліфікація, досвід роботи). Соціально-демографічна структура характеризує трудовий колектив за соціальними показниками (стать, вік, наявність родини, національ-

ність, освіта тощо). Штатна структура визначає склад структурних підрозділів і перелік посад, розміри посадових окладів і фонду оплати праці. Організаційна структура персоналу відображає обсяг прав, відповідальності та самостійності окремих працівників, підрозділів, а також рівень субординації між ними. Функціональна структура відображає поділ основних управлінських функцій між керівництвом і окремими підрозділами. На відміну від організаційної, функціональна структура персоналу, крім кількісних, визначається і якісними показниками. В основі цих показників лежать організаторські здібності, виконавська майстерність і кваліфікація фахівця, тобто основні функціональні типи персоналу. Відповідно до характеру виконуваних функцій персонал підприємства поділяється на категорії: управлінців, спеціалістів, виконавців.

Більшість туристичних підприємств (особливо готелі та туристичні оператори) мають певні стандарти обслуговування клієнтів, які однакові для всіх відділів. Вони складаються з детальних інструкцій щодо одягу працівників, їхнього взуття, зачіски, вигляду рук, макіяжу, навіть можливого татуювання тощо. Вони визначають спосіб ведення безпосередньої та телефонної розмови з клієнтом.

Вимоги до персоналу туристичних підприємств також визначені й законодавчо. Наприклад, відповідно до ст. 5 ЗУ «Про туризм» [3] перелік посад фахівців туристичного супроводу та кваліфікаційні вимоги до них визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері туризму та курортів, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері трудових відносин.

Висновки з проведеного дослідження. Кожне робоче місце пов'язане з певними особистими вміннями працівника. Виконання службових обов'язків (прийняття туриста у рецепції, обслуговування під час споживання їжі) інколи вимагає таланту, грації, такту, високої особистої культури чи вмінь. Рівень обслуговування туристів у туристичній агенції, готелі чи ресторані формує їх думку про туристичне підприємство.

Ліцензійний реєстр Міністерства економічного розвитку та торгівлі України станом на 21.04.2017 видає 2643 суб'єкти туроператорської діяльності, з яких 46 анульовано, а інші мають співвідношення: 77 % товариств з обмеженою відповідальністю, 21 % приватних підприємств та 2 % інших (акціонерних товариств, об'єднання громадян). Відповідно до загальної характеристики суб'єктів туристичної діяльності України [7] в Україні переважно працюють малі туристичні підприємства, середня кількість працюючих яких знаходиться в межах від 3 до 9 осіб.

Таким чином, розробка методик підбору компетентного персоналу, здатного продуктивно працювати, віддаватися своїй праці – це головне завдання туристичного підприємства в умовах конкуренції.

Науковий керівник – д-р екон. наук, професор Наумік-Гладка К. Г.

Література: 1. Чорненька Н. В. Організація туристичної індустрії: навч. посіб. Київ: Атіка, 2006. 264 с. **2.** Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV // База даних «Законодавство України» /Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15/page2. **3.** Про туризм: Закон України від 15.09.95 № 324/95-ВР // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1282-15. **4.** Ткаченко Т. І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу: монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2009. 463 с. **5.** Гуляев В. Г. Туризм: экономика и социальное развитие. М.: Финансы и статистика, 2003. 256 с. **6.** Енциклопедичний словник-довідник з туризму/авт.-укл. В. А. Смолій, В. К. Федорченко, В. І. Цибух. Київ: Слово, 2006. 372 с. **7.** Державна служба статистики України: офіц. сайт. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/.

ПСИХОЛОГІЧНІ ПРИЙОМИ У МАРКЕТИНГОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 339.138

Бухаріна О. О.

Студент 2 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Визначено взаємозв'язок маркетингу і психології. Розкрито залежність однієї науки від іншої. Виявлено та вивчено основні психологічні методи, явища, що застосовуються в маркетинговій діяльності для підвищення попиту на товар і залучення аудиторії.*

Ключові слова: *психологічне явище, маркетинг, попит, споживач.*

Аннотация. *Определена взаимосвязь маркетинга и психологии. Раскрыта зависимость одной науки от другой. Выявлены и изучены главные психологические методы, явления, применяемые в маркетинговой деятельности для повышения спроса на товар и привлечения аудитории.*

Ключевые слова: *психологическое явление, маркетинг, спрос, потребитель.*

Annotation. *Determine the relationship between marketing and psychology. To reveal the dependence of one science on another. Identify and explore the main psychological methods, phenomena, which are used in marketing activities, to increase demand for goods and attract the audience.*

Keywords: *psychological manifestation, marketing, demand, consumer.*

Актуальність цієї теми полягає в тому, що на сьогодні споживчий ринок переповнений різноманітною продукцією, а отже, виникає велика конкуренція між фірмами. Для більш продуктивного попиту маркетологи компаній повинні створювати найбільш ефективний шлях щодо зацікавлення споживача у товарі. Тому все частіше велика кількість компаній звертаються до психології та її методів впливу на споживача.

Метою роботи є визначення психологічних явищ (тригерів) і можливість їх використання у маркетинговій діяльності.

Маркетингова психологія стала популярною галуззю проведення досліджень і викладання в останні двадцять-тридцять років. Існує безліч робіт, що присвячені темі поведінки споживачів і маркетинг-менеджменту, а також спроб перетворити існуючі знання про споживчий вибір на практичний посібник з маркетингу. Питанням взаємозв'язку маркетингу та психології займалися такі вчені: М. Клаус, Дж. Бергер, Р. Левін, Р. Чялдіні, Н. Голдштейн, С. Мартін та ін.

Маркетинг і психологія тісно пов'язані між собою в продажі товарів на ринку. Не розуміючи принципів, яким слідує людина у своїй поведінці, важко просувати товар ефективно. У суспільстві з певним рівнем добробуту маркетинг організовує поведінку покупців і менеджерів, направляючи їх на досягнення економічних цілей за допомогою обміну, який задовольняє потреби покупців і приносить вигоду продавцям. Психологія – це наука, що вивчає поведінку і її застосування в маркетингу спрямованого на те, щоб краще зрозуміти поведінку покупців, користувачів і менеджерів, а також, на досягнення зазначених раніше цілей і на розширення загальних знань в цій галузі [2].

Взаємозв'язок психології та маркетингу досить сильний, і якщо психологія може існувати без маркетингу, то збільшити попит на продукт без психологічних прийомів майже неможливо. Якісне застосування психологічних прийомів у маркетингу дозволяє не тільки підвищити ефективність продаж, а й збільшити рівень задоволеності покупців від отриманих товарів і послуг.

У маркетингу найчастіше продаж орієнтується на підсвідомість людини. Саме визначення підсвідомих рис активних психічних процесів, які, не є у певний момент центром смислової діяльності свідомості, впливають на перебіг свідомих процесів. Те, про що людина наразі безпосередньо не думає, але що в принципі їй відомо і асоціативно пов'язане з предметом її думки, може в якості змістовного підтексту впливати на перебіг думки [3, с. 8].

Завдяки широкому спектру психологічних явищ можна «спрямувати» покупця придбати певну продукцію, впливаючи на підсвідоме мислення, в той час, коли він і не буде здогадуватися, що це бажання було сформовано штучно. У маркетингу найчастіше використовують такі прийоми (тригери) психологічних явищ управління свідомістю покупця (табл. 1).

© Бухаріна О. О., 2017

Таблиця 1

Психологічні явища та їх прояви у маркетинговій діяльності [4]

Психологічне явище	Прояв у маркетингу
Взаємність (концепція цього явища полягає в тому, що: коли хтось щось робить для вас, ви хочете зробити щось для цієї людини)	У маркетингу принцип взаємності використовується практично в чистому вигляді. Безкоштовності та приємності, що показують особливе ставлення до клієнта – необов'язково що-небудь коштовне, те, що сприяє розвитку «сарафанного радіо» і підвищенню лояльності. Бонусом, що викликає взаємність, може бути прискорена доставка, додаткова дрібниця тощо
Зобов'язання (концепція полягає в тому, що прийняті зобов'язання тягнуть за собою повинність)	Зобов'язання – ефективний метод боротьби з клієнтами, що втрачають зацікавлення до продукції. Компанія мусить віднайти такий метод, залучити клієнта так, щоб він відчув себе належним (раптовий подарунок, підписка на отримання новинок, переведення в «елітну» групу)
Авторитет (перевага цього явища полягає в тому, що думка авторитетних людей рідко ставиться під сумнів)	Компанії необхідно докласти зусиль до того, щоб стати авторитетом, і люди самі потягнуться, знаходячи звіти, оцінки, огляди і відповіді на питання в інтернеті і на просторах мережі. Авторитет конвертується в довіру, а довіра – у продаж
Стадне почуття (схильність індивіда робити щось тільки тому, що безліч інших людей до цього прихильні)	Компанії необхідно розміщувати кнопки та лічильники соціальних мереж, дані про кількість покупок товару, кількість відгуків і переглядів сторінки
Прихильність (обумовлює більш високе звернення до об'єкта)	Орієнтуючись на цільову аудиторію, компанії необхідно створювати імідж, який доведеться їй до душі. Працювати тільки з тими людьми, які дійсно можуть стати лояльними клієнтами
Дефіцит (коли пропозиція обмежена, попит зростає)	Дефіцит – досить потужний інструмент, що дозволяє і залишків позбутися і в цілому продажі підвищити
Забудькуватість (намагання подати інформацію найбільш оригінальним та ефективним методом)	Сучасний світ переповнений інформацією, тому споживачам важко відстежувати новини. У зв'язку з цим особливої важливості набуває заголовок. Він може стати тим єдиним елементом, який залишиться в пам'яті аудиторії
Жадність (один із найпопулярніших тригерів. Суть тригера в тому, щоб користувач шкодував про упущену вигоду)	Реалізується цей тригер так: 1. Вказівка нових цін зі знижкою, а поруч закреслена стара ціна. 2. Обіцянка підняти ціни в певний день. 3. Вказівка, що цей продукт залишився в обмеженій кількості
Індивідуальність (базується на бажанні людини якось виділитися, відчути себе винятковим, ексклюзивним)	Компанія мусить апелювати до почуття зверхності, грати на марнославстві. Зробити це можна такими способами: 1. В тексті позначити, що користувачі – люди особливі. 2. Поставити умови для отримання товару / послуги. Такий прийом використовують для продуктів VIP-категорії
Поспіх (споживач постійно поспішає і не має можливості сконцентрувати свою увагу на одному продукті)	Для багатьох людей час означає навіть більше, ніж гроші, тому акцент на тому, що ви заощадите користувачеві його час, зіграє на вашу користь. Реалізація цього тригера: 1. Максимально полегшити процес покупки / реєстрації. 2. Вказати терміни доставки / виконання. 3. Прописати терміни на кожному етапі (якщо процес тривалий)
Підкреслення соціальної схожості (аспект, який дозволяє зблизитися з людиною, яка має рису, схожу зі споживачем)	За даними досліджень, споживачі більш схильні купити товар у людини, яка нам подобається і якій ми довіряємо. А довіряємо ми людям, чимось схожими на нас, навіть якщо ця схожість є результатом простого збігу (наприклад, збігається ім'я або дата народження)

Аналізуючи цю таблицю, можна взяти до уваги, що вживання одного, а краще кількох психологічних явищ на підсвідомість людини стане оптимальним рішенням для підвищення попиту, а також продажу товарів на ринку. Саме на підсвідомому рівні споживача продавець (підприємець) може впливати на смак і вибір покупця, «нав'язуючи» йому той, а не інший товар.

Отже, враховуючи актуальність цієї проблеми, можна дійти висновку, що психологічні методи в маркетинговій сфері є найбільш ефективними способами підвищення продажів. Більш того, ці методи діють не тільки для того, щоб привернути увагу споживача, а для того, щоб цей товар запам'ятався споживачеві, і щоб він повернувся ще раз за цим товаром. Тим самим компанія поширила б аудиторію споживачів цього товару.

Науковий керівник – канд. екон. наук, викладач Голубєв С. М.

Література: 1. Морозов І. В. Енциклопедія маркетингу. Використання психологічних прийомів у продажу товарів та послуг. URL: http://www.marketing.spb.ru/lib-mm/sales/psycho.htm. **2.** Лобель Т. Теплая чашка в холодный день: Как физические ощущения влияют на наши решения. М.: Альпина Паблишер, 2015. 259 с. **3.** Колташов В. Г.

Диалектическая психология. URL: http://lit.lib.ru/k/koltashow_w_g/text_0020.shtml. **4.** Сазонова А. Топ-10 триггеров, которые могут продать даже слона. URL: https://1ps.ru/blog/ctr/top-10-triggerov-kotoryie-mogut-prodat-dazhe-slona-1/.

PRINCIPES OF THE MANAGARIAL ACCOUNTING. OBSTACLES IN IMPLEMENTION IT INTO UKRAINIAN ENTERPRISE

UDC 336.67

Bukharina O. O.

The 2nd year student
Faculty of management and marketing of S. Kuznets KNUE

Annotation. *To explore main principles and aspects of managarial accounting in Ukraine. Summerizing the data and its function as the main tools of runnig the company due to the managerial accounting. Moreover, It was revealed the main problems of introduction of the managarial accounting into Ukrainian enterprise.*

Keywords: *managarial accounting, enterprise, data.*

Анотація. *Розглянуто головні принципи та аспекти управлінського обліку в Україні. Вивчено функції та основні інструменти управління компанією з використанням управлінського обліку. Виявлено найбільші перешкоди щодо введення управліського обліку на українські підприємства.*

Ключові слова: *управлінський облік, підприємство, інформація.*

Аннотация. *Рассмотрены основные принципы и аспекты управленческого учета в Украине. Изучены функции и основые инструменты управления компанией с прменением управленческого учета. Определены наибольшие преграды ведения управленческого учета на украинских предприятиях.*

Ключевые слова: *управленческий учет, предприятие, информация.*

The main reasons, that caused the need of using managarial accounting, were: different forms of ownership, existance of severe competition on domestic and foreign markets and Ukraine's integration into European economy.

Problems and developments of managarial accounting were studied by various foreign and native scientists e.g.: F. Butyntsya, G. Welsh, B. Ryan, J. Quinn, S. Hoshala, D. Hensena, A. Kuz'myns'kyy and others.

Managarial accounting is the proccess of identification, measurement, accumulation, analysis, preparation, interpretation and transmission of data, which is using for planning, estimation and controlling information inside the organisation or company for providing with data the person, who is responsible for usage some company's resources [1]. The main object, which is studied by managarial accounting are divided into such group which are shown at Fig. 1. Main object of managarial accounting.

The managarial accounting is supposed to be for providing some data. Such data is needed to meet such requirements:

- timeliness – needed data should prevent any management decisions;
- differentiation – information, which received by the head of the company should be fully and accessable;
- form and content availability – the necessary informationshould be available and in a form suitable for professionals and non-professionals members;
- brevity – reporting forms, which provide some management information should be simplified;
- variability – information should be flexible about choosing the best options of several alternatives [2].

© Bukharina O. O., 2017

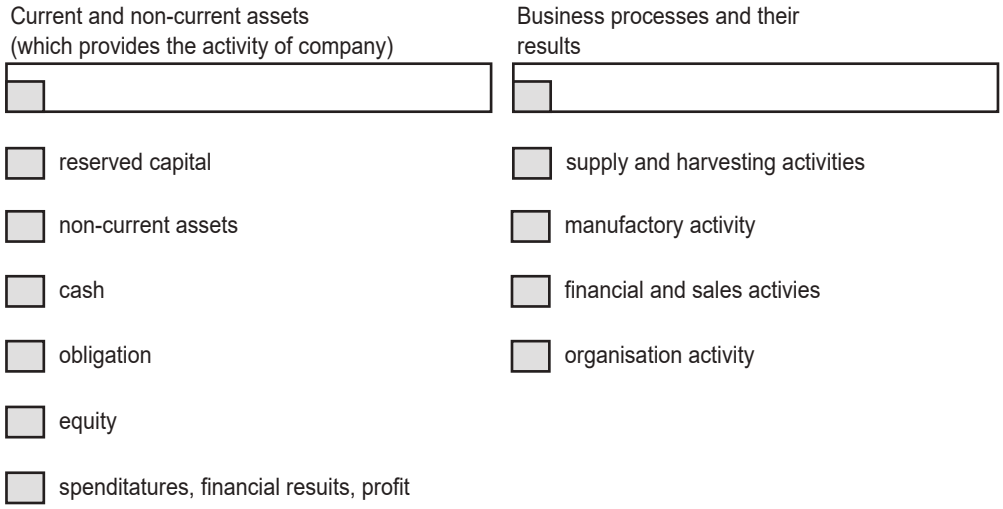

Fig. 1. **Main object of managarial accounting**

The main objectives of management accounting are:

1. Collecting, processing, storage and transmission information, required for the operational management of the company and making optimal management decisions to optimize the management process by regulating the structure of assets and liabilities of the company. This work examines enterprise centers in terms of profits, profitability, costs, capital investment and so on.

2. Checking the legality and appropriateness of business operations, preservation funds and economic resources, efficient use of assets.

3. Determination of the results of economic activity and the effect of the company in terms of products sold, responsibility centers, management and technological solutions. Thus it is necessary to compare the overall financial result according to financial accounting management accounting data to control marketing activities.

4. Preparation of internal reports, information, which is designed for owners and managers and other internal users of accounting information. Content reports can vary depending on their purpose and manager positions for which they are intended [2].

Nowadys, Ukrainian has become a market-economy country. Of course, domestic companies do not have enough experience. Moreover, each enterprise approach to construct management accounting system individually, by on their own way. Due to these reasons, managamental accounting system now is on its implementation study in Ukrainian enterprises and works, in majority of cases, more at theoretical sphere.

However, awareness of the need and desire to implement management accounting is insufficient to carry out this intention. Size of the enterprise, the need to provide information at all levels of management and cost-benefit ratio of the introduction of management accounting: all of these aspects are crucial in implementing such way of acounting in enterprise.

Moreover, there are more obstacles that tend to accounting methodology and organizational measures, which are necessary for its implementation.

A significant obstacle distribution management accounting in the country is the lack of a clear definition of the list of components that account. Due to management accounting, accountant deals, besides the accounting and calculation of production costs, with regulatory planning, economic analysis and training management solutions [3].

So, when setting management accounting is necessary to solve the following problem:

1. Develop a financial and organizational structure of the company, which would allow the allocation of financial responsibility centers.

2. The provision of accounting policies to enter information about your form of management accounting.

3. Develop the structure, nature and management reporting formats.

4. Methods of managerial cost accounting and costing.

5. Management model chart of accounts and common business transactions.

6. Provide adequate recruitment and training in management accounting [3].

Such situation of implemention managarial accounting does not mean that the financial accounting loses its value in enterprise management. Enriched operational analysis of cash flows, the dynamics of investment expenditures in the innovative development of enterprise financial accounting directly used in enterprise management.

However, doing accounting requirements defined by international accounting standards and financial reporting. Therefore, these results reflect the accounting of past business enterprises.

The biggest difficulty for the successful implementation of management accounting is due to the peculiarities of individual parts of the economy. This should be considered specific methodological approaches that would allow to build some cost accounting and budgeting system according to the technology, coordinate the functions of costs and offer the following methods that would help to create a proper system of cost control [4].

To sum up, management accounting is an effective management tool because it creates a competitive advantage in the market environment, and it provides key business information. Management accounting system serves the interests of good governance, so decide whether it approves driving head of the organization on the basis of how it evaluates the costs and benefits of its operation. However, there lots of obstacles in a way of implemantion this kind of accounting, and these drowbacks should be thoroughly analysed and changed.

Supervisor – Candidate of economics, Associate Professor Leonova Ju. O.

Literature: 1. Про бухгалтерський облік: Закон України та фінансову звітність в Україні від 11.06.2017 № 996-XI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **2.** Фінансовий та управлінський облік як складаві системи економічної інформації. URL: http://posibniki.com.ua. **3.** Бєлоусова І. Роль управлінського обліку. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2005. № 4. С. 34. **4.** Облікова політика та організація обліку на підприємстві. URL: http://posibniki.com.ua.

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ЛИДЕРСТВА

УДК 316.46:159.9

Вежичанина М. А.

Студент 2 курса
факультета консалтинга и международного бизнеса ХНЕУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Важнейшей чертой лидерства является способность человека держать под контролем всеобщее настроение и создавать эмоциональную атмосферу. В статье проанализированы теории лидерства, которые можно классифицировать по шести основным типам.*

Ключевые слова: *лидер, лидерство, продуктивное лидерство, компетенции руководителя.*

Анотація. *Найважливішою рисою лідерства є здатність людини контролювати загальний настрій і створювати емоційну атмосферу. У статті проаналізовано теорії лідерства, які можна класифікувати за шістьма основними типами.*

Ключові слова: *лідер, лідерство, продуктивне лідерство, компетенції керівника.*

Annotation. *The most important feature of leadership is the ability of humans to control the mood and create an emotional atmosphere. The article analyzes the theory of leadership that can be classified according to six main types.*

Keywords: *leader, leadership, productive leader, competence of the head.*

Актуальность выбранной темы обусловлена постоянно возрастающей ролью лидерства. За свою историю человечество видело разных лидеров, среди которых были и политики, и сторонники определенных общественных

© Вежичанина М. А., 2017

течений. Многие из них заслужили уважения, однако далеко не все способны стать примером того, как развить лидерские качества и распоряжаться своим влиянием на людей. Сегодня понимание лидерства усовершенствовалось, поэтому можно избежать часто встречающихся ошибок.

Изучением данной проблемы занимались ученые и психологи всего мира, такие как: К. Берд, Р. Стокдилл, Ф. Фидлер, Е. Хартли, Р. Кричевский, Дж. Хоманс, Д. Тибо, К. Келли [1, с. 42].

Целью работы являются изучение психологических аспектов лидерства и руководства.

Лидерство, как и руководство, стало объектом исследований в начале 20-х годов XX в., когда начал проявляться интерес к управлению как к науке. Первые теории сосредоточены на качествах, отличающих лидера от последователя, но позже в теориях лидерства исследователи уже обращались к навыкам и ситуативным поступкам.

Одной из ранних теорий является «теория черт» (личностная теория лидерства), иногда называется "харизматической теорией", от слова "харизма", т.е. "благодать", которая в различных направлениях религии интерпретировалась как нечто, снизошедшее на человека, и исходит из положений немецкой психологии конца XIX – начала XX в. [2, с. 27].

Теория лидерских качеств основана на концепции, что люди рождаются с определенными чертами, которые способствуют будущему лидеру. Такие теории пытаются определить и сравнить ключевые личностные черты и модели поведения лидеров. Один из нюансов теорий лидерских черт: как получается так, что два человека с подобными чертами в конце концов достигают совсем разных результатов в плане лидерства. Один из них может стать отличным лидером, а другой последователем или даже безуспешным лидером, несмотря на первый взгляд большого количества сходных черт.

Разные авторы стремились выделить необходимые для лидера черты или характеристики, однако так и не пришли к единому мнению.

Так, американский исследователь К. Берд составил список, в котором фигурировали: инициативность, коммуникабельность, чувство юмора, энтузиазм, уверенность, доброта, дружелюбие. Позднее Р. Стокдилл добавил еще бдительность, популярность, красноречие и пр. Хотя ни одна из черт не занимает значительного места в характеристике лидера, однако они в характеристике успешного лидера присутствуют.

Согласно Максвеллу, потенциальный лидер обязан иметь позитивное восприятие, служить общим интересам, иметь потенциал роста и быть последовательным и преданным делу, быть гибким, порядочным, иметь широкий кругозор, придерживаться дисциплины и проявлять благодарность организации и людям. Однако, руководствуясь одним из основных положений социальной психологии о значении социальной ситуации, рассматривать эффективность лидера, учитывая только черты личности, недостаточно. Существует несколько теорий лидерства, которые фиксируют внимание одновременно на личностных качествах лидера и ситуации, в которой он действует.

Например, теория гуманистического направления. Эта концепция утверждает, что человеческое существо по природе своей – сложный мотивированный организм, а организация всегда управляема. Поэтому лидер должен так преобразовать организацию, чтобы индивиду была обеспечена свобода для осуществления собственных целей и потребностей, и вместе с тем так, чтобы внести вклад в осуществление целей и потребностей организации. Идею разрабатывали американские психологи: Р. Блей к, Дж. Макгрегор и др. [3, с. 224].

В отличие от теории лидерских черт, ситуативная теория базируется на идее о том, что лидеры выбирают лучшую линию поведения в зависимости от ситуативных факторов. Согласно ситуативной теории лидерство – это продукт определенной ситуации. В разных конкретных ситуациях групповой жизни появляются отдельные члены группы, которые имеют преимущества перед другими, хотя бы одной чертой, а поскольку именно эта черта является необходимой в данный момент, человек становиться лидером. Одной из наиболее известных из теорий такого рода является теория Ф. Фидлера, которая утверждает, что эффективность лидера зависит от того, насколько данный лидер ориентирован на задачу или на взаимоотношения, а также от того, в какой степени лидер контролирует группу и реализует свое влияние на нее. Следует отметить, что теория Фидлера прошла успешную проверку на многочисленных группах лидеров, включая директоров предприятий, администраторов, начальников отделений. В одном из вариантов ситуационной теории предлагалось считать главным моментом появления лидера выдвижение его группой, потому что именно проявление лидерства испытывает по отношению к данному человеку определенные экспектации, ожидает от него проявления необходимой в данной ситуации черты. В этой теории важную роль играет восприятие ситуации лидером и последователями, а также настроение и самооценка лидера, которые влияют на его поступки.

Не менее важна и существенна, чем предыдущие, мотивационная теория. Представители этой версии – С. Митчел, С. Эванс и др. В ней утверждается, что эффективность лидера зависит от его воздействия на мотивацию последователей, на их способность к продуктивному выполнению задания и на удовлетворение, испытываемое в процессе работы.

Идея предполагает определенную структуру лидерского процесса, определяет типы лидерского поведения:

- поддерживающее лидерство;
- директивное лидерство;
- лидерство, ориентированное на успех, и др.
- мотивационная теория.

При исследовании феномена лидерства считается необходимым учитывать:

- установки и поведение последователей;
- удовлетворение или неудовлетворение работой;
- одобрение или неодобрение лидера;
- мотивацию поведения;
- ситуативные факторы: индивидуальные черты последователей и фактор окружающей среды (задачи, система власти в группе) [4, с. 67].

Исходя из этих теорий лидерства, в современной психологии в качестве основных признаков лидерства выделяют следующие:

1) более высокая активность и инициативность индивида при решении группой совместных задач;
2) большая информированность о решаемой задаче, о членах группы, о ситуации в целом;
3) более выраженная способность оказывать влияние на других членов группы.

Как показывает практика, психологический климат в группе определяется прежде всего деловыми отношениями руководства и подчинения, отношениями ответственной зависимости. Следовательно, от стиля руководства в значительной мере зависит эффективность деятельности группы, уровень осознанности общих целей и задач каждым его членом, степень личного участия в их реализации.

Существуют также теории стилей управления, которые выделяются в зависимости от характера взаимодействия руководителя с подчиненными в процессе принятия решений. Существуют модели, связывающие стиль руководства со степенью зрелости группы, которая в свою очередь связана со степенью вхождения членов группы в дела организации, степенью причастности к этим делам.

В практике экспериментальных исследований названы такие типы лидеров: лидер-организатор, лидер-инициатор, лидер-эрудит, лидер-генератор эмоционального настроя, лидер эмоционального притяжения, лидер-умелец. Многие из этих характеристик могут быть с успехом отнесены и к руководителю.

Наличие многочисленных теорий стилей руководства и лидерства показывает, что большую социальную систему общества, которая является живым организмом, тяжело смоделировать и описать.

Научный руководитель – канд. экон. наук, доцент Мажник Н. А.

Литература: 1. Ануфриева Н. М., Зелинская Т. М., Зелинский Н. Е. Социальная психология: Курс лекций. М.: МАУП, 2000. 136 с. **2.** Москаленко В. В. Социальная психология: учебник. М.: Центр учеб. лит., 2005. 624 с. **3.** Шихару П. Н. Современная социальная психология. М.: ИП РАМ, 2000. 448 с. **4.** Парыгин Б. Д. Социальная психология. СПб.: ИГУП, 1999. 543 с.

ВІДОБРАЖЕННЯ ЛІЦЕНЗУВАННЯ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

УДК 657.421.31(477)

Вергун Т. В.

Студент 3 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто систему ліцензування в Україні. Приділено увагу методології сплачування ліцензії суб'єктами господарювання. Розглянуто, як відображаються в обліку операції надання суб'єкту підприємницької діяльності ліцензії. Виділено недоліки та переваги ліцензування.*

Ключові слова: *ліцензія, бухгалтерський облік, амортизація, ліцензіат, суб'єкт господарювання.*

Аннотация. *Рассмотрена система лицензирования в Украине. Уделено внимание методологии оплаты лицензии субъектами хозяйствования. Рассмотрено, как отображаются операции для предоставления субъекту предпринимательской деятельности лицензии. Выделены недостатки и преимущества лицензирования.*

Ключевые слова: *лицензия, бухгалтерский учет, амортизация, лицензиат, субъект хозяйствования.*

Annotation. *The article considered the licensing system in Ukraine. Attention was paid to the methodology of payment of the license business entities. Considered as showing operations for providing the business entity license. The highlighted advantages and disadvantages of licensing.*

Keywords: *license, accounting, depreciation, licensee-business entity.*

Процес ліцензування в наш час є дуже важливим елементом у будь-якій господарській діяльності, адже більша частина підприємницької діяльності можлива тільки після отримання ліцензії.

Тривалий час у законодавстві не було визначено це поняття із переліком усіх істотних ознак ліцензування. Крім того, законодавець, уживаючи термін «ліцензування», часто підмінював його словосполученням «видача ліцензій». На сьогодні існує багато нормативних документів, які врегульовують питання ліцензування. Така їх кількість говорить, у першу чергу, про те, що інститут ліцензування не досить чітко визначений Законом України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності», а також про необхідність удосконалення інституту ліцензування на теоретичному та практичному рівнях. Цим обумовлена актуальність дослідження.

Поняття «ліцензія» закріплено нормами ст. 14 Господарського кодексу України та Законом України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності». Ліцензія – це документ державного зразка, який засвідчує право ліцензіата на провадження зазначеного в ньому виду господарської діяльності протягом визначеного строку за умови виконання ліцензійних умов. Для цілей оподаткування всі ліцензії слід поділяти на короткострокові та довгострокові.

Перелік видів діяльності, що ліцензуються, регламентують Закон про ліцензування та інші нормативно-правові документи. Прикладом таких видів діяльності є виробництво та реалізація тютюнових виробів, алкогольних напоїв, зброї, фармацевтичних препаратів, пестицидів та агрохімікатів тощо. В разі відсутності ліцензії відповідальна особа змушена виплатити штраф у розмірі двохсот відсотків вартості отриманої партії товарів [1].

Основними нормативними документами, що визначають порядок видачі ліцензії в Україні, є:

- Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 01.06.2000 № 1775-III;
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку документів, які додаються до заяви про видачу ліцензії для окремого виду господарської діяльності» від 04.07.2001 № 756.

На цьому етапі система ліцензування в Україні знаходиться в процесі становлення, про це свідчить велика кількість проблем і протиріч в ліцензуванні деяких видів господарської діяльності, а також суперечливий та складний процес формування системи органів ліцензування, в якому часто відбуваються збої. Розмір плати за видачу ліцензії складає одну мінімальну заробітну плату на момент прийняття рішення про видачу ліцензії. На сьогодні вона становить 3 200 гривень [2].

Для отримання ліцензії її одержувач повинен пройти три етапи:

- звернення суб'єкта господарювання з заявою до відповідного органу ліцензування;

© Вергун Т. В., 2017

– розгляд заяви та результат висновку;

– видача ліцензії або ж відмова.

У разі встановлення наявності підстав для відмови у видачі ліцензії орган ліцензування приймає обґрунтоване рішення про відмову у видачі ліцензії. Підставою для прийняття рішення про відмову у видачі ліцензії за результатом розгляду заяви про отримання ліцензії є:

– встановлення невідповідності здобувача ліцензії ліцензійним умовам, встановленим для провадження виду господарської діяльності, зазначеного в заяві про отримання ліцензії;

– виявлення недостовірності даних у підтверджуючих документах, поданих здобувачем ліцензії. Виявленням недостовірності даних у підтверджуючих документах, поданих суб'єктом господарювання до органу ліцензування, є встановлення на момент подання документів здобувачем ліцензії чи ліцензіатом наявності розбіжності між даними, наведеними у них, та фактичним станом цього суб'єкта господарювання. Не вважаються недостовірними дані, підстава наведення яких суб'єктом господарювання не могла бути для нього завідомо неналежною.

У разі відмови у видачі ліцензії суб'єкт господарювання може подати до органу ліцензування нову заяву про отримання ліцензії не раніше ніж через три місяці з дати прийняття відповідного рішення про відмову [3].

Для здійснення діяльності багато підприємств повинні придбавати відповідні ліцензії, що є підтвердженням їх права здійснювати певний вид діяльності. І при цьому вони задаються питанням про порядок відображення витрат на їх придбання в податковому та бухгалтерському обліку ліцензії. На право здійснення окремих видів діяльності в бухгалтерському обліку визнаються нематеріальним активом, причому незалежно від строку їх використання (більше чи менше року) та вартості. Первісна вартість складається із загальної суми, що підлягає сплаті за весь період дії ліцензії на право здійснення певного виду діяльності, та обліковується на субрахунку 127 «Інші нематеріальні активи» синтетичного рахунку 12 «Нематеріальні активи» [4].

Амортизація нараховується протягом строку корисного використання нематеріального активу. Якщо в ліцензії зазначено строк її дії, то, як правило, він і є строком її корисного використання. Якщо ж ліцензія безстрокова – вона не амортизується. Деякі види ліцензій (наприклад, на право імпорту та експорту чи оптової торгівлі алкогольними напоям і тютюновими виробами) видаються строком на 5 років, проте вартість такої ліцензії оплачується частинами.

Якщо змінилися місцезнаходження, найменування суб'єкта підприємницької діяльності або інші дані, зазначені в отриманій ліцензії, то її необхідно переоформити.

Типові операції відображення ліцензії в бухгалтерському обліку наведено в табл. 1 (на прикладі реалізації алкогольних напоїв).

Таблиця 1

Відображення в обліку операцій з ліцензіями на прикладі реалізації алкогольних напоїв [5]

№	Господарська операція	Дебет	Кредит	Первинні документи
1	Отримано ліцензію	154	685	Ліцензія
2	Перераховано щоквартальну плату за ліцензію	685	311	Виписка з банку
3	Сформований нематеріальний актив	127	154	Ліцензія
4	Нарахована амортизація за користування ліцензією (за місяць)	93	133	Відомість про нарахування амортизації

Операція з придбання ліцензій не є об'єктом обкладення ПДВ, оскільки не вважається постачанням товарів (послуг).

В положенні Закону «Про ліцензування видів господарської діяльності» є як переваги, так і недоліки.

Переваги ліцензування для ліцензіата:

– можливість збільшення продажів;

– ліцензування дає можливості використовувати роботи іноземних дизайнерів, що дозволяє запропонувати нові продукти ринку;

– ліцензування зміцнює переговорну позицію і дозволяє поліпшити репутацію компанії. Підписання ліцензійного договору означає, що Ліцензіат був визнаний найкращим партнером для розвитку бренда, пройшов процедуру оцінки, що цьому ліцензіату можна довіряти;

– ліцензування дає змогу використовувати досвід інших ліцензіатів, які працюють на інших територіях;

– ліцензування дає стимул поліпшити внутрішні процеси компанії: розвиток концепцій, продажів, маркетингу. Робота з іноземними компаніями дозволяє використовувати найкраще у практиці управління продуктами, проектами;

– ліцензування дозволяє маркетинговій команді сконцентруватися не тільки на створенны продукту (аналізі, утвердженню дизайну тощо), а й на просуванні бренда споживачеві.

Недоліки ліцензування:

– можливість контролю з боку продавця ліцензії за діяльністю підприємства при виробництві ліцензійної продукції;

– ризик перебоїв з поставками імпортних товарів за відсутності їх аналогів в Україні;

– втрата можливості надбання власного технологічного й організаційного досвіду;

– підвищення ціни товару на суму ліцензії.

Таким чином, ліцензування є формою виконавчої діяльності, вираженої в санкціонуванні, офіційному визнанні за визначеними суб'єктами прав на заняття окремими видами діяльності, коли потрібен високий професіоналізм і кваліфікація, а також здійснення контролю за фактично проведеними діями [6]. Ліцензійна діяльність є необхідним засобом управлінського впливу держави, за допомогою якого регулюється підприємницька діяльність у окремих важливих сферах у зв'язку з наявністю відповідних нормативних актів.

Науковий керівник – канд. екон. наук, викладач Пасічник Ю. І.

Література: 1. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02.03.2015 № 222-VIII // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1775-14. **2.** Ліцензування в Україні/за ред. А. В. Шашкевич. Київ: Юрінком Інтер, 2005. 414 с. **3.** Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15. **4.** Голов С. Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку: монографія. Київ: Центр учб. літ., 2007. 522 с. **5.** Огійчук М. Ф. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами: підручник/за ред. М. Ф. Огійчука. Київ: Алерта, 2011. 1042 с. **6.** Бекірова Е. Правова природа інституту ліцензування певних видів господарської діяльності. *Підприємництво, господарство і право.* 2007. № 10. С. 95–97.

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ВИРОБНИЦТВ НА ПРИКЛАДІ АГРОФІРМИ ТОВ «НАДІЯ»

УДК 336.221.4:338.43(477)

Вергун Т. В.

Студент 3 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто систему оподаткування в Україні на прикладі підприємства агрофірма ТОВ «Надія». Приділено увагу методології сплачування податків у сільськогосподарській галузі. Розглянуто, які податки сплачує агрофірма ТОВ «Надія» і як вони відображаються в господарських операціях підприємства.*

Ключові слова: *податок, оподаткування, агрофірма, облік, єдиний податок, сільське господарство.*

Аннотация. *Рассмотрена система налогообложения в Украине на примеров предприятия агрофирма ООО «Надежда». Уделено внимание методологии оплаты налогов в сельскохозяйственной отрасли. Рассмотрено, какие налоги платит агрофирма ООО «Надежда» и как они отражены в хозяйственных операциях предприятия.*

© Вергун Т. В., 2017

Ключевые слова: *налог, налогообложение, агрофирма, учет, единый налог, сельское хозяйство.*

Annotation. *The article discussed the system of taxation in Ukraine, examples of enterprise Agrofirma LLC «Nadiya». We attented to the methodology of payment of taxes in the agricultural sector and considered what taxes pay in Agrofirma LLC «Nadiya», and how they are reflected in the economic transactions of the enterprise.*

Keywords: *tax, taxation, agricultural, accounting, unified tax, agriculture.*

В сучасних умовах господарювання інтереси держави сконцентровані в податковому секторі, оскільки саме податки є основною формою надходження грошових коштів до Державного бюджету.

Податки – це обов'язкові платежі в бюджет, які здійснюють фізичні та юридичні особи. Зміни в податковій системі відбуваються часто, тому її аналізу та дослідженню треба приділяти не аби яку увагу [1]. В ряді дослідників оподаткування в Україні можна виділити науковців: Ю. О. Єгорова, Н. І. Петренко [2], чиї роботи будуть неодноразово згадуватись у цій роботі.

Необхідно зазначити, що сучасна податкова система України відповідає перехідному стану економіки та практично перебуває на стадії формування. На сьогодні державою встановлено більш ніж чотири десятки різного роду податків, зборів та обов'язкових платежів.

Для отримання показника чистого доходу, тобто доходу, який належить підприємству, одночасно за дебетом цього рахунка будуть відображені податки, що підлягають сплаті з доходу (ПДВ, акцизний збір), та частина доходу, яка належить іншим підприємствам (за договорами комісії, спільної діяльності тощо).

У статті розглянуто систему оподаткування в сільському господарстві та її особливості на прикладі агрофірми ТОВ «Надія» (Харківської області).

Сільськогосподарським вважається підприємство, основною діяльністю якого є постачання вироблених (наданих) ним сільськогосподарських товарів (послуг) на власних або орендованих основних фондах, а також на давальницьких умовах, в якій питома вага вартості сільськогосподарських товарів / послуг становить не менш як 75 % вартості всіх товарів / послуг, поставлених протягом попередніх 12 послідовних звітних податкових періодів сукупно.

Сільськогосподарські товаровиробники можуть обрати спеціальний податковий режим [3]. Зазвичай вони сплачують єдиний податок, перебуваючи у складі четвертої групи платників, не виключенням є і агрофірма ТОВ «Надія». Сільськогосподарські підприємства оподатковуються згідно з Податковим кодексом України, Законом України «Про фіксований сільськогосподарський податок» та ін.

Згідно зі ст. 291.4 Податкового кодексу України, четверта група – це сільськогосподарські товаровиробники, у яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75 % [3].

Не можуть бути платниками єдиного податку четвертої групи:

1. Суб'єкти господарювання, у яких понад 50 % доходу, отриманого від продажу сільськогосподарської продукції власного виробництва та продуктів її переробки, становить дохід від реалізації декоративних рослин (за винятком зрізаних квітів, вирощених на угіддях, які належать сільськогосподарському товаровиробнику на праві власності або надані йому в користування, та продуктів їх переробки), диких тварин і птахів, хутряних виробів і хутра (крім хутрової сировини).

2. Суб'єкти господарювання, що провадять діяльність із виробництва підакцизних товарів, крім виноматеріалів виноградних (коди згідно з УКТ ЗЕД 2204 29 - 2204 30), вироблених на підприємствах первинного виноробства для підприємств вторинного виноробства, які використовують такі виноматеріали для виробництва готової продукції.

3. Суб'єкт господарювання, який станом на 1 січня базового (звітного) року має податковий борг, за винятком безнадійного податкового боргу, який виник внаслідок дії обставин непереборної сили (форс-мажорних обставин) [3].

Об'єктом оподаткування для платників єдиного податку четвертої групи є площа сільськогосподарських угідь (ріллі, сіножатей, пасовищ і багаторічних насаджень) та/або земель водного фонду (внутрішніх водойм, озер, ставків, водосховищ), що перебуває у власності сільськогосподарського товаровиробника або надана йому у користування, у тому числі на умовах оренди [4].

Права власності користування земельними ділянками повинні бути оформлені та зареєстровані відповідно до законодавства.

Базою оподаткування податком для платників єдиного податку четвертої групи для сільськогосподарських товаровиробників є нормативна грошова оцінка одного гектара сільськогосподарських угідь з урахуванням коефіцієнта індексації, визначеного станом на 1 січня базового податкового (звітного) року.

Підставою для нарахування єдиного податку платникам четвертої групи є дані державного земельного кадастру та/або дані з державного реєстру речових прав на нерухоме майно.

Центральні органи виконавчої влади, що реалізують державну політику у сфері земельних відносин та у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно, щомісяця, але не пізніше 10 числа наступного місяця, а також за запитом відповідного контролюючого органу за місцезнаходженням земельної ділянки подають інформацію, необхідну для обчислення і справляння податку у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Податковим (звітним) періодом для платників єдиного податку четвертої групи є календарний рік. Податковий (звітний) період починається з першого числа першого місяця податкового (звітного) періоду і закінчується останнім календарним днем останнього місяця податкового (звітного) періоду. Попередній податковий (звітний) рік для новоутворених сільськогосподарських товаровиробників – період з дня державної реєстрації до 31 грудня того ж року.

Серед податків, які сплачує агрофірма ТОВ «Надія», такі:

– єдиний податок четвертої групи;

– земельний податок або земельна плата за земельні ділянки державної або комунальної власності (не витребувані паї);

– податок на нерухоме майно відмінне від земельної ділянки;

– податок на додану вартість;

– рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин (податок на воду).

Для відображення нарахування і сплати податків і зборів на підприємстві використовують такі рахунки (табл. 1).

Таблиця 1

Операції з нарахування податків агрофірми ТОВ «Надія» за 2016 рік

№	Господарська операція	Дебет	Кредит	Сума, грн
1	Нараховано єдиний податок	98	641	2 739 601,00
2	Сплачено єдиний податок	641	311	2 739 601,00
3	Нарахований податок на земельну ділянку для адміністративних потреб	92	641	714 300,00
4	Виплачений податок за земельну ділянку	641	311	714 300,00
5	Нарахований податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки	91	641	206 444,43
6	Сплачено податок на нерухоме майно відмінне від земельної ділянки	641	311	206 444,43
7	Нарахований податок на додану вартість	701	641	1 058 716,00
8	Сплачено податок на додану вартість	641	311	1 058 716,00
9	Нараховано рентну плату за користування надрами для видобування корисних копалин	91	641	45 000,00
10	Сплачено рентну плату за користування надрами для видобування корисних копалин	641	311	45 000,00

Таким чином, оподаткування є важливим соціально-економічним інститутом суспільства, завдяки якому держава має можливість акумулювати фінансові ресурси, необхідні для виконання своїх завдань. Податки, виконуючи низку функцій, надають державі можливість сприяти створенню належних умов для діяльності суб'єктів господарювання. У статті розглянуто систему оподаткування сільськогосподарського підприємства четвертої групи оподаткування агрофірми ТОВ «Надія», в якому частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній звітний рік (2016 р.) перевищує 75 %.

Науковий керівник – викладач Шушлякова О. В.

Література: 1. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17. **2.** Коваленко Т. Зміни в оподаткуванні суб'єктів агробізнесу. URL: http://agro-business.com.ua. **3.** Рябенко Г. М., Бузник О. В. Сучасний стан ринку агрострахування в України. *Економічний форум.* 2015. № 1. С. 23–27. **4.** Огійчук М. Ф. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами. Київ: Алерта, 2016. 1042 с.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА ЗА НАЦІОНАЛЬНИМИ ТА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

УДК 657.471

Войкова О. О.

Магістрант 1 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто сутність витрат підприємства за національною та міжнародною методологією бухгалтерського обліку, на підставі порівняльного аналізу визначено особливості визнання та оцінки витрат. Виявлено відсутність у міжнародних стандартах, на відміну від українських, єдиного положення, щоб регламентувало всі етапи процедури бухгалтерського відображення витрат підприємства.*

Ключові слова: *облік, витрати, міжнародні стандарти, національні стандарти.*

Аннотация. *Рассмотрена сущность расходов предприятия за национальной и международной методологией бухгалтерского учета, на основании сравнительного анализа определены особенности признания и оценки расходов. Выявлено отсутствие в международных стандартах, в отличие от украинских, единого положения, которое бы регламентировало все этапы процедуры бухгалтерского отражения затрат предприятия.*

Ключевые слова: *учет, затраты, международные стандарты, национальные стандарты.*

Annotation. *The essence costs for national and international accounting methodology, on the basis of a comparative analysis of the features of the recognition and measurement of costs. Revealed the absence of international standards, in contrast to the Ukrainian, uniform provisions to regulate all the stages of the procedure of accounting treatment of costs of the enterprise.*

Keywords: *accounting, costs, international standards, national standards.*

В умовах активізації кризових явищ у національній економіці актуальним постає питання оптимального використання ресурсів підприємствами з метою збереження відповідного рівня прибутковості бізнесу, що безпосередньо пов'язане із величиною понесених витрат. Своєю чергою, вирішення цього завдання потребує вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління витратами підприємства як необхідної умови пошуку резервів їх скорочення або оптимізації. За цих умов зростає потреба вивчення закордонного досвіду обліку витрат підприємства з метою запозичення позитивного досвіду розвинених країн світу щодо управління витратами підприємств.

Проблематикою облікового відображення витрат підприємства в національній та міжнародній економіках займались такі вчені, як Голов С., Кондрашова Т., Костюченко М., Соболєва О. та ін. Проте недостатньо уваги приділялось питанням обліку витрат у міжнародній практиці. Також на сьогодні не існує єдиного обліково-інструктивного документу, який мав би описувати всі тонкощі обліку, пов'язані з визнанням, оцінкою та обліком витрат підприємства. Невирішеність зазначених питань обумовила актуальність теми та мети цього дослідження.

Метою цього дослідження є проведення порівняльного аналізу норм чинних національних і міжнародних стандартів бухгалтерського обліку в рамках обліку витрат підприємства.

Перш за все, слід зазначити, що міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (далі МСБО) являють собою систему принципів, методів і процедур ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності [1]. Проте МСБО не регламентують ведення бухгалтерського обліку на підприємствах, а лише формують загальні правила оцінки об'єктів обліку та розкриття бухгалтерських даних у фінансових звітах. Тобто положення МСБО носять превентивний характер, що спонукають до гармонізації національної методології ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності до міжнародного рівня у доступній формі [2].

В Україні Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» затверджено норму, згідно з якою наявні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку (далі П(С)БО) мають бути сформовані на основі діючих МСБО [3]. З огляду на те, що не всі аспекти міжнародних стандартів відображено в діючих українських стандартах, можна зробити висновок, що П(С)БО є скороченою формою МСБО.

Згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» витрати – це «зменшення економічних вигід у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за ви-

© Войкова О. О., 2017

нятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками)» [4]. Проте це не єдине регламентоване законодавством України визначення сутності витрат. Відповідно до положень Податкового кодексу України, витратами є «сума будь-яких витрат платника податку у грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, здійснюваних як компенсація вартості товарів (робіт, послуг), які придбаваються (виготовляються) таким платником податку для їх подальшого використання у власній господарській діяльності» [5]. У наведених нормативних документах визначення сутності витрат опираються на поняття з МСБО 1 «Подання фінансових звітів», за яким витрати визначаються як «зменшення економічних вигід протягом звітного періоду, що відбувається у формі відтоку або зменшення активів або збільшення зобов'язань, які ведуть до зменшення капіталу, не пов'язаних з його розподілом між учасниками акціонерного капіталу» [6].

Слід зазначити, що сутність витрат за МСБО відображена у НП(С)БО, але у стислій формі без акцентування уваги на можливих факторах впливу на їх величину. Також необхідно звернути увагу на той факт, що на законодавчому рівні в Україні присутній єдиний стандарт, що відповідає за визнання, оцінку та класифікацію витрат підприємства і це П(С)БО 16 «Витрати». Він є обов'язковим у використанні підприємством під час здійснення ним господарської діяльності, хоча й в деякому сенсі носить описово-рекомендаційний характер [7].

Поряд з цим, на відміну від України, в інших країнах, що керуються виключно МСБО, відсутній єдиний стандарт, який би відповідав за рекомендації стосовно визнання та оцінки витрат. Зазначені аспекти частково висвітлено у деяких із МСБО, серед яких: МСБО 1 «Подання фінансових звітів», МСБО 2 «Запаси», МСБО 16 «Основні засоби», МСБО 18 «Дохід», МСБО 23 «Витрати на позики», МСБО 38 «Нематеріальні активи» та ін. Це є негативним моментом, бо роздробленість інструктивної інформації викликає низку питань і суперечок на рівні діючих підприємств під час ведення ними господарської діяльності. Водночас це надає свободу дій та вибору методів пристосування обліку витрат саме до свого підприємства, спираючись на особливості ведення бізнесу.

У табл. 1 наведено порівняння основних показників, що стосуються визнання та оцінки витрат за національними та міжнародними стандартами.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика методології бухгалтерського обліку витрат підприємства за МСБО та П(С)БО за основними обліковими процедурами

Етап облікового процесу	Особливості методології за:	
	П(С)БО	МСБО
Визнання	Витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені	Витрати визнаються на основі безпосереднього зіставлення між понесеними витратами і прибутками по конкретних статтях доходів, що припускає одночасне визнання прибутків і витрат, що виникають безпосередньо і спільно від одних і тих же операцій або інших подій
Класифікація	Витрати поділяються на групи за економічними елементами, видами діяльності, а також статтями витрат. За своєю сутністю бувають: прямі та непрямі, змінні та постійні, одноелементні і комплексні, поточні, минулих і майбутніх періодів, продуктивні та не продуктивні	Класифікація базується за природою виникнення витрат і подальшого їх відображення у статтях фінансової звітності
Оцінка	Незважаючи на наявність єдиного стандарту, що регламентує порядок визнання та обліку витрат, в ньому відсутній розділ, який би регламентував порядок оцінки витрат. Частково основні моменти, що стосуються оцінки, відображені у П(С)БО 7 «Основні засоби», П(С)БО 8 «Нематеріальні активи», П(С)БО 9 «Запаси», П(С)БО 15 «Дохід», П(С)БО 18 «Будівельні контракти» тощо	Схематично описана в стандартах, де так чи інакше мають місце витрати, проте вони стосуються лише теми, яка розкрита в тому чи іншому МСБО. Наприклад, оцінка матеріальних витрат детально описана в МСБО 2 «Запаси», а в МСБО 16 «Основні засоби» описано порядок відображення та обліку витрат, що пов'язані з купівлею/продажем основних фондів тощо

На підставі аналізу даних табл. 1 можна дійти висновку, що і національні, і міжнародні стандарти бухгалтерського обліку потребують певного перегляду існуючих положень стосовно обліку витрат підприємства. Адже відсутність чітких норм визнання, оцінки та класифікації на державному рівні створює несприятливі умови для функціонування підприємств, оскільки відсутність чіткого розуміння сутності витрат як стратегічно важливого елементу господарської діяльності призводить до зниження ефективності систем менеджменту в частині управління витратами підприємства, що призводить до зростання цін та, у кінцевому результаті, занепаду економіки країни.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Махота А. В.

Література: 1. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (МСБО). URL: http://home-nauka.ucoz.ua/load/dopovidi/bukhgalterskij_oblik/mizhnarodni_standarti_bukhgalterskogo_obliku_msbo/23-1-0-334. **2.** Кондрашова Т., Соболєва О. Міжнародні та національні стандарти бухгалтерського обліку: порівняльна характеристика. *Економіка.* 2009. № 4. С. 16–20. **3.** Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **4.** Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». URL: http://www.studfiles.ru/preview/5550052/. **5.** Податковий кодекс України. URL: http://www.studfiles.ru/preview/5550052/. **6**. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансових звітів». URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_013. **7**. Голов С. Ф., Костюченко В. М. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами: практ. посіб. Київ: Лібра, 2004. 880 с.

СУТНІСТЬ ЛІЗИНГОВИХ ОПЕРАЦІЙ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

УДК 336.781

Волосюк В. К.

Студент 3 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено сутність лізингу як економічної категорії, визначено суб'єктів та об'єктів, окреслено види та класифікацію. Обґрунтовано зв'язки між усіма учасниками лізингу та виділено основні інтереси лізингодавця-банку. Порівняно лізингові операції з операціями кредитування та набуттям на рахунок власних коштів.*

Ключові слова: *лізинг у сфері господарювання, суб'єкти, об'єкти лізингу, фінансовий лізинг, операційний лізинг, лізингодавець, лізингоодержувач, продавець.*

Аннотация. *Исследована сущность лизинга как экономической категории, определены субъекты и объекты, обозначены виды и классификация. Обоснованы связи между всеми участниками лизинга, и выделены основные интересы лизингодателя-банка. Сравнены лизинговые операции с операциями кредитования и приобретением на счет собственных средств.*

Ключевые слова: *лизинг в сфере хозяйствования, субъекты, объекты лизинга, финансовый лизинг, операционный лизинг, лизингодатель, лизингополучатель, продавец.*

Annotation. *Investigated the essence of leasing as an economic category, the selection of subjects and objects, types and classification. The relations between all participants of leasing are justified and the main interests of the lessor-bank are identified. Compared with leasing operations and credit operations of the acquisition at the expense of own funds.*

Keywords: *leasing in the area of economic subjects, objects lease, finance lease, operating lease, the lessor, the lessee, the seller.*

Актуальність цього дослідження полягає в тому, що активне впровадження лізингу може дати відчутний поштовх структурній перебудові сектора економіки. Зменшення ефективності лізингу призводить до заміни лізингу звичайною орендою. Власне тому підвищення ефективності лізингу для інтенсифікації інвестиційного процесу в Україні напряму залежить від загального "одужання" господарського організму.

Метою цього дослідження є розгляд основних понять, пов'язаних із лізингом: поняття, види, суб'єкти й об'єкти лізингових операцій та характер їх відносин, класифікація лізингу та його переваги.

Вагомий внесок зробили такі вчені: В. А. Черненко [1], О. С. Бадзим [2], Т. Г. Логутова [3], Л. Ю. Снісаренко [4].

© Волосюк В. К., 2017

Підприємства та організації, за старою схемою, розв'язували тактичні завдання, мало турбуючись про реальність повернення отриманих позик, сподіваючись на списання їхніх боргів державою, що проводила політику дешевих грошей. Але із ходом приватизації, зниженням темпів інфляції, "дорожчанням" грошей відбулося значне зниження попиту на банківські кредити, що викликає потребу у пошуку нових форм співробітництва банків із своїми клієнтами. Тут значну роль можуть відіграти лізингові операції.

Згідно зі ст. 47 Закону України "Про банки і банківську діяльність" лізинг є однією з банківських операцій, яку банки мають право здійснювати на підставі банківської ліцензії Національного банку України [5].

Відповідно до ст. 292 Господарського кодексу України лізинг у сфері господарювання – це господарська діяльність, яка спрямована на інвестування власних чи залучених фінансових коштів і яка полягає в наданні за договором лізингу однією стороною (лізингодавцем) у виключне користування другій стороні (лізингоодержувачу) на визначений строк майна, що належить лізингодавцю або набувається ним у власність (господарське відання) за дорученням чи погодженням лізингоодержувача у відповідного постачальника (продавця) майна, за умови сплати лізингоодержувачем періодичних лізингових платежів [6].

Законом України «Про лізинг» встановлені такі види лізингу:

1. Фінансовий лізинг – це договір лізингу, в результаті укладення якого лізингоотримувач за своїм замовленням одержує в платне користування від лізингодавця об'єкт лізингу на термін, що не менше терміну, протягом якого амортизується 60 % вартості об'єкта лізингу, визначеної в день укладення договору.

Сума відшкодування вартості об'єкта лізингу у складі лізингових платежів за період дії договору фінансового лізингу повинна включати не менше 60 % вартості об'єкта лізингу, визначеної в день укладення договору. Після закінчення терміну договору фінансового лізингу об'єкт лізингу переходить у власність лізингоотримувача або купується ним за залишковою вартістю.

2. Оперативний лізинг – це договір лізингу, в результаті укладення якого лізингоотримувач за своїм замовленням одержує в платне користування від лізингодавця об'єкт лізингу на термін, що менший від терміну, протягом якого амортизується 90 % вартості об'єкта лізингу, визначеної в день укладення договору.

Після закінчення терміну оперативного лізингу він може бути продовжений або об'єкт лізингу підлягає поверненню лізингодавцю і може бути повторно наданий у користування іншому лізингоотримувачу за договором лізингу [7].

У Господарському кодексі України також визначені такі об'єкти та суб'єкти лізингу. Суб'єктами лізингу є:

– лізингодавець – фізична або юридична особа, яка за рахунок залучених та (або) власних засобів набуває в ході реалізації договору лізингу у власність майно і надає його як предмет лізингу лізингоодержувачу за певну плату, на певний термін і на певних умовах у тимчасове володіння та у користування з переходом або без переходу до лізингоодержувача права власності на предмет лізингу;

– лізингоодержувач – фізична або юридична особа, яка відповідно до договору лізингу зобов'язана прийняти предмет лізингу за певну плату, на певний термін і на певних умовах у тимчасове володіння і в користування відповідно до договору лізингу;

– продавець – фізична або юридична особа, яка відповідно до договору купівлі-продажу з лізингодавцем продає лізингодавцю в обумовлений термін майно, що є предметом лізингу. Продавець зобов'язаний передати предмет лізингу лізингодавцю чи лізингоодержувачу відповідно до умов договору купівлі-продажу. Продавець може одночасно виступати лізингоодержувачем у межах одного лізингового правовідношення [6].

Об'єктом лізингу може бути будь-яке нерухоме та рухоме майно, що може бути віднесене до основних фондів відповідно до законодавства (в тому числі продукція, вироблена державними підприємствами): машини, устаткування, транспортні засоби, обчислювальна та інша техніка, системи телекомунікацій тощо, не заборонене до вільного обігу на ринку і щодо якого немає обмежень про передачу його в лізинг (оренду) [4].

Класичному лізингу властивий тристоронній характер взаємин. Першою стороною є власник майна (лізингодавець), другою – користувач майна (лізингоодержувач) та третьою – продавець майна (рис. 1).

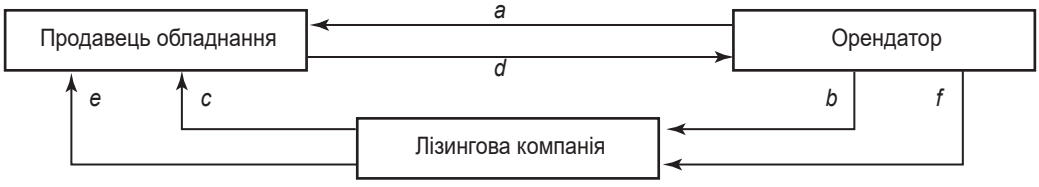

Рис. 1. **Схема організації лізингових відносин**

Компанія, яка бажає орендувати обладнання з використанням фінансових коштів лізингової компанії, вибирає продавця необхідного обладнання (*a*). Укладається договір про оренду з лізинговою компанією (*b*). Лізингова компанія домовляється з постачальником щодо придбання обладнання (*c*) з поставкою його орендарю (*d*). Вартість товару виплачується постачальнику, і лізингова компанія стає власником устаткування (*e*). Орендар вносить орендні платежі протягом всього періоду використання обладнання (*f*) [1].

Всі сторони, які беруть участь в операції, отримують вигоди. Продавець продає товар і отримує його вартість. Орендар отримує можливість експлуатувати обладнання, не витрачаючи великих сум на інвестування і не заморожуючи капітал на тривалі терміни [5].

Інтереси лізингодавця-банку полягають у такому [6]:

– отримання чистого доходу у вигляді частини лізингової маржі та ризикової премії;

– зниження ризику неплатежів лізингоодержувача за рахунок гарантій і можливості вилучення об'єкта лізингу з експлуатації;

– підвищення ступеня захисту лізингової операції за рахунок юридичного володіння предметом лізингу;

– розширення ринків збуту об'єктів лізингу;

– підвищення своєї конкурентоспроможності та диверсифікації свого кредитно-інвестиційного портфеля;

– розширення сфери послуг, що надаються за рахунок виконання найбільш складних лізингових операцій;

– підвищення оборотності кредитно-інвестиційного портфеля і, як наслідок, збільшення обсягу прибутку та розміру доходу;

– ліквідність діяльності протягом лізингового періоду і по його закінченні, можливість демонтажу обладнання і його продажу за прийнятною ціною;

– генерування додаткових грошових потоків у банку, викликане підвищенням ефективності діяльності лізингоодержувача за рахунок впровадження технологічно прогресивного обладнання та вдосконалення технології виробництва.

Існують декілька класифікацій лізингу за різними показниками.

1. За типом майна:

– лізинг рухомого майна;

– лізинг нерухомого майна.

2. За обсягом обслуговування:

– чистий лізинг – все обслуговування предмета оренди бере на себе лізингоодержувач;

– лізинг з повним набором послуг – повне обслуговування об'єкта угоди бере на себе лізингодавець;

– лізинг з частковим набором послуг – на лізингодавця покладаються лише окремі функції з обслуговування об'єкта угоди.

3. Послуги фінансового лізингу можуть бути:

– технічні (монтаж, налагодження, обслуговування, поточний ремонт);

– консультаційні (з питань оподаткування, оформлення угоди та ін.).

4. Залежно від сектора ринку:

– внутрішній лізинг;

– міжнародний лізинг (експортний, імпортний).

Договір неможливо розірвати протягом основного терміну оренди. Період угоди більш тривалий. Об'єкти угод відрізняються високою вартістю. Після закінчення терміну дії договору лізингоодержувач може: укласти новий договір на менший термін і за пільговою ставкою, повернути обладнання лізингодавцю, купити обладнання у лізингодавця за залишковою вартістю (1–10 % початкової вартості) [2].

Отже, переваги лізингу порівняно з кредитом і набуттям за рахунок власних коштів:

– скорочення суми бази оподаткування за рахунок зменшення податку з прибутку, тому що лізингові платежі відносяться на собівартість;

– прискорена амортизація основних засобів;

– можливість викупу устаткування після закінчення лізингу та постанова на баланс за мінімальної вартості (податок зменшується на майно);

– лізингові операції показників не погіршують фінансової стійкості та ліквідності підприємства, оскільки на балансі підприємства відображається лише заборгованість по поточних лізингових платежах;

– як правило, відсутність вимог лізингової компанії із забезпечення клієнтом виконання зобов'язань за лізинговим договором (оформлення застави), на відміну від вимог за кредитом.

Таким чином, у ході дослідження було розглянуто поняття лізингу, його види, суб'єкти, об'єкти та їх взаємозв'язок. Країна за допомогою лізингу могла б підняти ряд важливих і потенційно прибуткових галузей економіки. До них можна віднести, враховуючи природні, географічні, кліматичні, загальнополітичні та інші фактори, такі галузі, як агропромисловий комплекс, авіаційнобудівну промисловість, легку промисловість, машинобудування та ряд інших.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Литвиненко А. О.

Література: 1. Черненко В. А. Особенности кредитных операций. URL: http://fin-lib.com/. **2.** Бадзим О. С., Древуш А. Р. Лізинг комерційної нерухомості як альтернатива банківському фінансуванню. *Актуальні проблеми економіки.* 2012. № 3. С. 258–266. **3.** Логутова Т. Г. Лізинг як інструмент інвестиційної діяльності банків. URL: http://stud.com.ua/. **4.** Снісаренко Л. Ю. Лізинг: правовий досвід та проблеми правового регулювання в Україні // Збірник рішень та арбітражної практики Вищого арбітражного суду України. 2010. С. 178–185. **5.** Закон України «Про банки і банківську діяльність». URL: http://zakon3.rada.gov.ua/. **6.** Господарського кодексу України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/. **7.** Закон України «Про лізинг». URL: http://zakon3.rada.gov.ua/.

КУЛЬТУРА ПОСТМОДЕРНУ: КРИЗА ОСОБИСТОСТІ

УДК 17:7:038.6

Гаркуша В. О.

Студент 1 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розкрито основні особливості культури епохи постмодерну, визначено наслідки постмодерністських впливів на сучасне українське суспільство. Проаналізовано моделі осмислення соціокультурного життя постмодерного суспільства та морального світу людини. Охарактеризовано проблему зміни морального статусу особистості, спричиненого основними етичними ідеями постмодернізму.*

Ключові слова: *духовність, культура, постмодерн, моральні цінності, моральні ідеали.*

Аннотация. *Раскрыты основные особенности культуры эпохи постмодерна, определены последствия постмодернистских воздействий на современное украинское общество. Проанализированы модели осмысления социокультурной жизни постмодернистского общества и нравственного мира человека. Охарактеризована проблема изменения нравственного статуса личности, вызванного основными этическими идеями постмодернизма.*

Ключевые слова: *духовность, культура, постмодерн, моральные ценности, нравственные идеалы.*

Annotation. *The main features of postmodern culture are revealed, defined consequences of postmodern influences on contemporary Ukrainian society. Analyzed the models of understanding social and cultural life of postmodern society and moral world of a man. Characterized a problem of changing the individual's moral status, which was caused by basic ethical ideas of postmodernism.*

Keywords: *spirituality, culture, postmodern, moral values, moral ideals.*

© Гаркуша В. О., 2017

В останні десятиліття XX ст. почався перехід до якісно нового періоду розвитку людської цивілізації, який триває й досі. Цей новий період найчастіше визначається як «постіндустріальне суспільство», «епоха постмодерну», «постмодерністська революція» або «постсучасність» і характеризується змінами в усіх сферах людського життя. На сучасному етапі розвитку соціуму формується глобальне, планетарне мислення, духовним показником якого виступає саме культура. Розвиток культури під час перетворень у духовній сфері життя людства здійснюється у напрямі від модерну до постмодерну. На кінець XX століття припало формування нового типу співвідношень між людиною та суспільством, коли особисті характеристики стають однією з головних домінант соціального руху, а розвиток людини як унікального творчого індивідууму виявляється джерелом найбільш серйозних соціально-політичних, економічних і духовних трансформацій [1, с. 154].

Саме тому на сучасному етапі актуального значення набуває дослідження процесів трансформації особистісного буття у вимірах постмодерної культури, впровадження європейських етичних цінностей в Україні в умовах наслідків постмодерних впливів, завдяки чому відбувається зміна морального статусу особистості та її ціннісних орієнтацій.

Постмодерністській проблематиці присвячені праці цілого ряду західноєвропейських науковців: Р. Барт, Ж. Бодрійяр, Ф. Гваттарі, Ж. Дельоз, Ж. Дерріда, Е. Левінас, Ж.-Ф. Ліотар та ін. У вітчизняному науковому просторі проблеми постмодерну розглядаються у дослідженнях А. Андрусів, І. Бичко, Т. Гуменюк, Т. Гундорової, С. Куцепал, М. Савельєвої, О. Соболь, О. Хоми та ін.

Мета статті – розглянути специфіку соціокультурного життя епохи постмодерну, охарактеризувати зміни морального статусу особистості та трансформацію її ціннісних орієнтацій, спричиненого основними ідеями постмодерної культури.

Постмодернізм виступає як особлива світоглядна концепція, яка принесла із собою новий спосіб світовідчуття і світорозуміння в останню чверть XX – на початку XXI ст. Перші його ідеї актуалізувалися в кінці 60-х років і були пов'язані з критичною рефлексією соціокультурних і філософських контекстів сучасної цивілізації. Теоретики постмодернізму схиляються до думки, що він виник спочатку в руслі художньої культури (архітектура, література), а потім поширився на основні гуманітарні сфери діяльності людини. Але тільки в 80-х роках XX ст. термін «постмодернізм» укорінюється та у його орбіту потрапляють естетика, мистецтво, гуманітарні науки. Крім того, постмодернізм утверджується у статусі філософської категорії, яка фіксує духовну і ментальну специфіку епохи в цілому. Як багатовекторний і динамічний (залежно від історичного та національного контексту) постмодерн характеризує певне світосприймання, світопочуття, оцінки пізнавальних можливостей людини, а також її місце у світі. Епоха постмодерну відзначена тотальною кризою віри в розум, науку, прогрес, демократію, Бога. Переорієнтація економіки від товаровиробництва на сферу обслуговування, перетворення інформації в основний продукт виробництва, глобалізація соціального та інформаційного простору, створення паралельного віртуального світу – ось об'єктивні передумови постмодернізму. Постмодернізм виступає конструктивною концепцією постсучасності, яка реалізовується не тільки у культурних, але й у соціальних, політичних, громадянських вимірах дійсності [2, с. 14–15].

В умовах культури постмодерну найважливішою характеристикою існування людини стає відсутність заданих загальноприйнятих парадигм, вихідних сутнісних визначень і раціональних понять. Специфікою ситуації постмодерну стає багатовимірність процесів обрання моделей життя і відповідних до них культурних стратегій, які набувають непередбачуваного характеру, зумовлюючи невкоріненість індивідуальної свідомості в загальних культурних смислах.

Наукові революції другої половини XX ст. кардинально перевернули уявлення наук про природу, людину, культуру, історію, мову. Вони спростували уявлення епохи модерну про унікальність, центральність, привілейованість нашого Всесвіту, людини як біологічного виду. Наслідком осмислення та усвідомлення усіх цих фактів стала постмодерністська культура філософствування про світ, людину, її майбутнє у Всесвіті. Головна особливість цієї нової культури – стурбованість становищем особистості у сучасному суспільстві, в якому відбувається постійне вдосконалення комунікативних засобів інтелектуального, світоглядного, ідейного оволодіння людиною [3, с. 70].

Сутність особистості, її ціннісна орієнтація криється, безумовно, у системі соціальних зв'язків, соціальному середовищі. Соціальне середовище й особистість знаходяться у постійній взаємодії: соціальне середовище впливає на особистість, формує її; особистість, вступаючи у відносини з іншими особистостями, створює це середовище. За умови такої взаємодії та взаємовпливу моральні цінності особистості, що перебувають у певній суперечності з оточуючим світом, змушені певною мірою протистояти наявній культурі постмодерну.

Особистість, перебуваючи в полі глобалізаційних процесів, поступово змінює свої значущі риси, якості та моральні орієнтації і стає більш мобільною, інтегрованою у мультикультурний світовий, зокрема інформаційний, простір, релігійно, культурно, політично більш толерантною. Постмодернізм абсолютизував пріоритет прав особистості над суспільними інтересами, стверджуючи відносний характер істини та проголошуючи принцип толерантності як головну моральну чесноту.

Німецький теоретик В. Вельш зазначає, що в епоху постмодерну людина опинилася в ситуації «радикального плюралізму» всіляких культурних, релігійних, наукових, політичних, світоглядних концепцій і життєвих практик, принципово рівноцінних і рівновідносних. Плюралізм стає основною характеристикою епохи. Отже, таке різноманіття породжує нові стратегії проживання: людина лише ковзає по культурній поверхні, не заглиблюючись в особливості того чи іншого «культурного продукту», його історію, сенс тощо [2, с. 15].

Духовність особистості в ситуації постмодерну значно відрізняється від попередніх культурних епох. Справа у змісті тих характеристик, які виношує у собі ця суперечлива доба.

Постмодернізм спочатку відкидає принцип системної організованості, цілісності і структурної впорядкованості суспільства. Він розглядає соціальну реальність як множинність, що складається з окремих, одиничних, розрізнених елементів і подій. У постмодернізмі суспільство втрачає риси тотальності, вибудуваності відповідно до тієї чи іншої моделі.

Однією з найважливіших сутнісних рис періоду постмодерну є крах ідей та ідеологій. Отже, змінився сенс такої фундаментальної моральної цінності, як свобода. Причому свобода починає розумітися вже не тільки як свобода вибору з-поміж заданих культурних норм і антинорм, цінностей і антицінностей, як це було у попередні часи, а як свобода пошуку і відтворення загальнолюдських норм та цінностей у горизонті проблематичності актуалізації власної особистості.

Якщо свобода автономного індивіда модерну спиралася на його гарантовані економічні та політичні права, то тепер поступово здійснюється ідеал свободи, заснованої швидше на коливанні, множинності. Насамперед – це свобода споживання нескінченного різноманіття як товарів, так і символів культури. І якщо класичний моральний вибір припускав обґрунтування значущості обраної альтернативи за допомогою цінностей, що мали в очах суб'єкта об'єктивний характер, то тепер моральний вибір поширюється також на вибір самої системи моральності, якої дотримується особистість у цій ситуації. Відповідальність за моральний смисл цілком лягає на діючого індивіда [1, с. 160].

Наступною сутнісною рисою постмодерністського суспільства є еклектизм, що означає відсутність єдності, цілісності, послідовності в переконаннях, теоріях; поєднання різнорідних, несумісних, протилежних поглядів [3, с. 71]. Еклектику постмодерну можна спостерігати в різних сферах життя суспільства: політиці, мистецтві, літературі, світогляді, в манері одягатися і т. д.

Для людини, яка визнає правомірність еклектики, цілісне знання не має істинністю. Будь-яке явище і судження носить характер відносності, все залежить від того, під яким кутом зору розглядати це явище. Звідси наступна характерна риса суспільства постмодерну – релятивізм, тобто відносність всього і вся (особливо це проявляється у політиці). Цей характер відносності став переноситися і на інші сфери суспільного життя, в тому числі і на моральні постулати.

В умовах панування еклектики та релятивізму виправданий і наступний принцип постмодерну – толерантність. З точки зору теоретиків постмодернізму, толерантність – найважливіша цінність і мета розвитку суспільства, науки, культури, саме тому будь-яка думка має право на існування і на реалізацію в конкретних діях.

Отже, постмодернізм як широке культурне явище, що охоплює філософію, мистецтво, науку, є найвиразнішим свідченням мультикультурності та кросскультурності постіндустріальної епохи. Процес формування постіндустріальної культури набуває специфічних форм і рис. Найвиразнішими ознаками цього процесу виступають новий некласичний тип пріоритетів – технічного, а не соціального прогресу, виробництво не речей, а інформації як найвищої суспільної цінності, пріоритет приміського, а не міського стилю життя і типу культури, переважання нелінійних структур над лінійними [1, с. 162].

У глобальному світі перспектива існування будь-якої національної суверенної держави визначається насамперед її національною ідентифікацією, тобто тим, наскільки держава зможе зберегти національні цінності. Тому в умовах постмодерну зростає значення духовного життя, духовно-морального виховання молоді, звернення до традиційних моральних цінностей і моральних ідеалів. Моральне відродження особистості, а через нього й суспільства – найбільш важливий і фундаментальний процес, який буде визначати успіх в усіх інших сферах – економічній, політичній, культурній. Мораль не переможе, якщо не поєднається із суспільною трансформацією, а реформи зазнають краху, якщо будуть здійснюватися ціною зневажання моралі.

Науковий керівник – канд. соціол. наук, доцент Жеребятнікова І. В.

Література: 1. Горбатенко В. Людина і суспільство в ситуації постмодерну: філософсько-політичні детермінанти. *Соціогуманітарні проблеми людини.* 2010. № 5. С. 151–166. **2.** Берегова Г. Д. Зміна морального статусу особистості в постмодерному просторі. *Вісник Житомирського державного університету.* 2012. Вип. 63. С. 13–16. **3.** Давидова М. О. Основні принципи самоактуалізації особистості в культурі постмодерну. *Вісник Національного*

університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2013. Вып. № 1 (15). С. 68–73.

ВЗАИМОСВЯЗЬ ПСИХОЛОГИИ И ЭКОНОМИКИ

УДК 330.101:159.9

Гаспарова А.Э.

Студент 2 курса
факультета консалтинга и международного бизнеса ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Раскрыта сущность экономической психологии, выявлена взаимосвязь между психологией и экономикой. Описаны процессы влияния психологии на рабочую атмосферу, а также принципы, применяемые в управлении предприятия.*

Ключевые слова: *психология, экономика, поведение, покупатели, спрос, влияние, жизнь, факторы, управление.*

Анотація. *Розкрито сутність економічної психології, виявлено взаємозв'язок між психологією та економікою. Описано процеси впливу психології на робочу атмосферу, а також принципи, які застосовуються в управлінні підприємства.*

Ключові слова: *психологія, економіка, поведінка, покупці, попит, вплив, життя, фактори, управління.*

Annotation. *In this article was disclosed the nature of economic psychology and also were detected the relationships between psychology and economy. Were described the processes of the influence of psychology on the working atmosphere, and also revealed the principles that are applied in the management of the enterprise.*

Keywords: *psychology, economic, behavior, buyers, demand, influence, life, factors, management.*

Актуальность данной темы возрастает в связи с усилением использования психологических методов и принципов в экономике, политике и в области права.

Вопросами влияния психологии на экономику, их взаимосвязь, способы решения разнообразных экономических проблем и многое другое рассматривали такие ученые, как А. Китов, В. Раай, В. Попов, О. Дейнека, В. Позняков, В. Спасенников, Э. Локшина и др.

Целью работы является выявление взаимосвязи между психологией и экономикой, раскрытие сущности экономической психологии.

В настоящее время существует много экономических законов, особенностей и закономерностей, однако никто никогда не сможет точно и уверенно предсказать, будет ли продаваться тот или иной товар, какую его модификацию предпочтет потребитель и как изменится спрос в ближайшее время.

Существует специальный термин «экономическая психология», который изучает экономическое поведение и психические процессы человека, связанные с производством, распределением, обменом и потреблением товаров и услуг. Экономическая психология ставит своей задачей применение психологического подхода к оценке экономической реальности и разработке соответствующих теорий и практик воздействия на экономический мир. Формирование экономической психологии как науки не завершено, поскольку не выработано единого подхода к определению ее предмета исследования.

Анализ определений «психология» и «экономика» двусмыслен. С одной стороны, оба термина носят гносеологический смысл научных дисциплин, где можно рассматривать самые разнообразные связи каждой самостоятельной науки. Этот подход характерен для каждой экономической теории. С другой стороны, оба термина носят

© Гаспарова А.Э., 2017

психологический онтологический смысл, применяемый для определения социальной объективной реальности и мира психических явлений. Это порождает ряд определенных проблем.

Применение психологических переменных помогает лучше понять экономическое поведение и сегодня находит место в изучении таких вопросов, как: влияние рекламы, маркетинга и инноваций на потребительское поведение (В. Раай); поведение инвесторов, уклонение от налогов (Дж. Кейнс); влияние потребительских настроений на величину расходов, сбережений и займов (Г. Катона); поведение безработных, отношение к богатству, собственности, деньгам, трудовой мотивации, этнопсихологии. Интеграция экономики и психологии может быть достигнута в расширенной области исследования предпочтений и позволяет обогатить данные понятия [1, с. 9].

Экономическая психология снабжает нас фактами о поведении потребителей, бизнесменов, налогоплательщиков, политиков и инвесторов, что не только способствует развитию экономической теории, но и дает более полную картину экономического поведения.

Экономическая психология уделяет самое непосредственное внимание психологическим аспектам экономических законов и их влиянию на хозяйственную жизнь. При этом она рассматривается как с микро-, так и с макроэкономической позиции. В первом случае предметом науки является экономическое поведение индивида, группы, социального слоя в масштабах рабочего места, фирмы, а во втором - экономическое поведение государства.

Успех в экономике, как известно, зависит от спроса на тот или иной товар, спрос – от рекламы, а то и другое, вместе взятое, – от людей, то есть от потенциальных покупателей. Продавцы задаются вопросом, как же более или менее точно определить, будет ли данный товар пользоваться спросом. Для этого необходимо знать не только потребности людей, но и психологию потребителей. Принимая решение о приобретении того или иного товара, люди далеко не всегда руководствуются исключительно рациональными мотивами. Чаще люди склонны к эмоциональному поведению, поэтому вряд ли человек будет покупать товар у продавца, который ему несимпатичен, даже если этот товар необходим покупателю. Он скорее продолжит поиски и обратится к другому продавцу. Реклама должна учитывать многое, что касается обыденной психологии людей, а также их образование, культуру, настроение, отношение и многое другое. С середины XX в. психологическое обеспечение и обоснование рекламы стало ее неотъемлемой частью [2].

Экономика стала областью широкого применения социально-психологических знаний и методов работы. В ней с помощью соответствующих знаний и методов решаются следующие основные вопросы:

- организация эффективного управления;
- психологическое обеспечение принятия оптимальных решений;
- изучение рынка сбыта выпускаемых товаров (покупательского спроса);
- реклама выпускаемых товаров;
- подготовка управленческих кадров в сфере экономики.

Под организацией эффективного управления предполагается решение с помощью социальной психологии следующих частных вопросов, имеющих отношение к экономике: подбор управленческих кадров, организация и проведение конкурсов на замещение вакантных должностей управленцев, подготовка управленческих кадров, руководителей разного уровня к практической работе с людьми.

Важной сферой приложения социально-психологических знаний в экономике является обеспечение эффективной деятельности управленческих и производственных групп и коллективов. Здесь весьма полезными могут оказаться знания из области научных исследований эффективности групповой деятельности, включая определение оптимальной величины, композиции, каналов коммуникаций в группе, установление распределения ролей, стиля руководства и регуляции межличностных отношений.

Немало социально-психологических проблем и вопросов возникает в области принятия экономических решений. Эта тема волнует экономистов начиная с XVIII века, однако социально-психологические знания в этой области стали использоваться только с XX ст. Еще в первой половине этого века были предложены основанные на социально-психологических знаниях способы организации групповой работы, рассчитанные на принятие оптимальных решений. Это, прежде всего, техника брейнсторминга и синектика. Здесь напрямую применяются знания, касающиеся социальной психологии личности и малых групп. С их учетом осуществляется подбор специалистов в дискуссионные группы и проведение их практической работы. Жизнь показывает, что экономическая отдача от такой работы достаточно большая.

Изучение рынка сбыта выпускаемых товаров, в частности покупательского спроса, также предполагает использование социально-психологических знаний. Это, прежде всего, знания, касающиеся мотивации социального поведения людей, так как приобретение тех или иных товаров, пользование теми или иными услугами в обществе выступает как одна из форм социального поведения человека. Здесь также могут оказаться полезными сведения из области общения и восприятия людьми друг друга, а также касающиеся научных исследований психологии

масс, включая процессы взаимовлияния людей, такие, например, как заражение, подражание и внушение. Наконец, известно, что по мере роста или психологического развития человека меняются его духовные интересы и материальные запросы. С их учетом должно строиться производство тех или иных товаров, разрабатываться область научных исследований, которые касаются социально-экономического прогнозирования.

В современной экономике реклама является одной из основных сфер использования социально-психологических знаний. Здесь за последние годы даже выделилась особая прикладная сфера социально-психологических знаний – психология рекламы. Более чем половина психологических знаний, применяемых в этой области, – именно социально-психологические знания [3, с. 141]. Они используются при решении следующих связанных с рекламой вопросов: изучение особенностей реагирования разных групп людей на коммерческую рекламу; выработка рекомендаций рекламодателям и рекламистам по учету этих особенностей в производстве рекламы; выбор времени представления и места размещения рекламы; использование в рекламе таких средств воздействия на людей, как внушение, подражание и убеждение; обсуждение и решение вместе с рекламодателями и рекламистами морально-этических и других вопросов, связанных с рекламой.

Например, психолог на коммерческом предприятии в зависимости от актуальности стоящих перед фирмой задач принимает участие:

- в рекруитменте (мероприятия по привлечению персонала) и адаптации персонала;
- в асессменте персонала;
- в обучении и повышении квалификации персонала;
- в мотивировании персонала;
- в организации эффективного руководства персоналом;
- в анализе и оптимизации социальной структуры предприятия;
- в управленческом консультировании.

Таким образом, экономическая психология как метод способна обогатить экономическую теорию, поскольку благодаря этому методу можно изучать процессы и механизмы, лежащие в основе экономического поведения. С ее помощью возможно находить те психологические ресурсы и резервы, которые становятся предпосылкой и (или) условием повышения эффективности экономической деятельности.

Экономическая психология изучает многообразие форм поведения в сфере экономических отношений, она хотя и не выделилась в отдельную науку, но способна приоткрыть завесу над некоторыми иррациональными мотивами экономического поведения [4, с. 164].

В то же время можно отметить, что будущее отечественной экономической психологии связано с комплексными исследованиями, направленными на поиск взаимосвязей между отдельными компонентами экономического сознания и поведения [5]. Большие перспективы открывает совместная работа междисциплинарных коллективов, включающих и психологов, над общими социально-экономическими проблемами.

Как итог можно сказать, что без детального и тщательного изучения факторов психологии в экономическом поведении людей нельзя прогнозировать экономические модели развития, которые будут достаточно эффективны.

Научный руководитель – канд. экон. наук, доцент Мажник Н. А.

Литература: 1. Позняков В. П. Экономическая психология в 21 веке. Опыт и перспективы взаимодействия. *Психология в экономике и управлении.* 2010. № 1. С. 8–29. **2.** Каково значение психологических знаний в экономике. URL: http://allpsychology.ru/vvedenie/predmet/znaniya/znachenie.html. **3.** Токарева А. М. Взаимосвязь психологии и экономики. Экономическая психология. *Экономика и бизнес: теория и практика.* 2015. № 10. С. 140–142. **4.** Шульгин М. В. Экономическая психология: проблемы и перспективы развития. *Экономическая психология.* 2010. № 3. С. 162–167. **5.** Экономическая психология как наука. URL: http://www.edu-psycho.ru/ekonomicheskaya-psihologiya-kak-nauka.html

СУТНІСТЬ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ В УКРАЇНІ

УДК 336.71

Голець О. О.

Студент 3 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто поняття комерційного банку, виділено його основі функції, різні класифікації комерційних банків та складено рейтинг найзбитковіших і найприбутковіших комерційних банків України. Зроблено висновки про стан комерційних банків в Україні на сьогодні.*

Ключові слова: *комерційний банк, банківська діяльність, активи, банківська система.*

Аннотация. *Рассмотрено понятие коммерческого банка, выделены его основе функции, различные классификации коммерческих банков, и составлен рейтинг самых убыточных и прибыльных коммерческих банков Украины. Сделаны выводы о состоянии коммерческих банков в Украине на сегодняшний день.*

Ключевые слова: *коммерческий банк, банковская деятельность, активы, банковская система.*

Annotation. *The notion of a commercial bank selected its core functions, different classifications of commercial banks and the rating compiled the most profitable and most unprofitable banks in Ukraine, conclusions about the state of commercial banks in Ukraine today.*

Keywords: *commercial bank, banking, assets, banking system.*

На сьогодні розвиток ринкових відносин є запорукою ефективного функціонування банківського сектора країни. Завдяки цьому відбуваються зв'язки між усіма учасниками та складовими частинами господарського механізму економіки країни. Саме комерційні банки є центрами фінансової системи, які акумулюють фінансові ресурси вкладників і надають можливості доступу до джерел позичених ресурсів позичальникам, тим самим вони сприяють розвитку економіки.

Проблематикою формування та розвитку банківської системи України займались такі вчені: В. М. Суторміна, А. М. Мороз [1], В. М.Федоров, М. І. Савлук [1], А. М. Герасимович [2].

Метою цього дослідження є розгляд комерційних банків України, їх класифікація та структура.

Відповідно до мети цього дослідження постали такі завдання, як розгляд поняття комерційного банку, класифікація їх за розміром активу, наявності філій та аналіз рейтингу найзбитковіших і найприбутковіших комерційних банків України.

Об'єктом дослідження є функціонування комерційного банку.

Згідно з даними Національного банку України станом на 01.01.2017 на території України діє 100 банків, з них 96 комерційних та лише 4 належить державі [3].

Комерційні банки – кредитні установи, що здійснюють універсальні банківські операції для підприємств, установ і населення головним чином за рахунок грошових коштів, залучених у вигляді внесків і депозитів. За функціями, що виконують, комерційні банки поділяються на універсальні та спеціалізовані [4].

Спеціалізовані банки – комерційні банки, що виконують грошові та інші операції і надають послуги фінансового характеру за конкретними напрямами банківської діяльності [4].

Універсальний банк – кредитна установа, що здійснює усі базові види банківських операцій та надає банківські послуги всім клієнтам незалежно від галузевої належності. Через це комерційні банки можуть здійснювати всі або деякі з таких операцій (рис. 1).

Окрім зазначених базових функцій, комерційні банки можуть виконувати ряд інших операцій, конкретне коло яких визначається особливостями різних секторів ринку і потребами тих груп клієнтів банку, на які він орієнтує свою діяльність.

Проте найважливішою особливістю комерційних банків є можливість створювати за рахунок кредиту додаткові платіжні засоби шляхом збільшення залишків на поточних рахунках клієнтів. Усі інші інститути кредитної системи, крім центрального банку, не можуть використовувати емітовані кошти як джерело кредитних ресурсів. У той же час комерційні банки не мають права самостійно емітувати готівкові кошти, оскільки це є монополією центрального банку.

© Голець О. О., 2017

Рис. 1. **Операції комерційних банків України**

Залежно від розміру активів комерційні банки поділяються на малі, середні та найбільші. На банківському ринку України більша частина банків – середні (активи понад 10 млн грн) [5]. До найбільших банків (активи понад 1 млрд грн) входять: ПАТ "Сітібанк", АТ"Райффайзен Банк Аваль", ПАТ "Креді Агріколь Банк", ПАТ "ІНГ Банк Україна" та ПАТ "ПроКредит Банк" [5]. На ці банки припадає майже половина активів банківської системи України, що свідчить про високу концентрацію банківського капіталу.

Залежно від кількості та наявності філій комерційні банки можна характеризувати як багатофілійні, малофілійні, безфілійні. До багатофілійних банків відносять ПАТ "Україна" (понад 500 одиниць), АТ"Райффайзен Банк Аваль" (понад 200 одиниць), Укрсоцбанк (понад 100 одиниць) [5]. Більшість вітчизняних банків є мало- і безфілійними.

Користування послугами комерційних банків стає всезагальною потребою підприємств, фірм, державних установ, громадських організацій і приватних осіб. Всі вони потребують відкриття в банках різних рахунків для зберігання грошових коштів, послуг обміну валюти, купівлі-продажу цінних паперів, надання позичок тощо. Все це зумовлює необхідність того, щоб всі члени суспільства були добре обізнані зі структурою і роллю комерційного банку в сучасній економіці. Особливо це необхідно для сучасного українського суспільства, яке йде шляхом ринкових реформ і створення сучасної банківської системи. Сьогодні стан розвитку економіки потребує постійної уваги до банківської системи в цілому і комерційних банків зокрема, тому розглянемо найзбитковіші (рис. 2) та найприбутковіші (рис. 3) комерційні банки України.

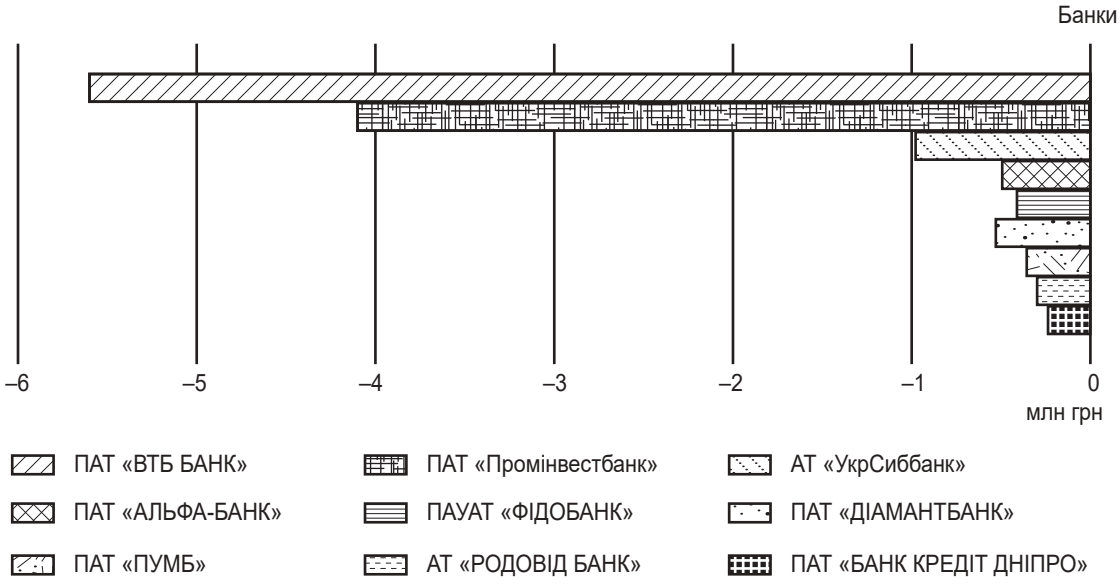

Рис. 2. **Найзбитковіші комерційні банки України** [3]

На сьогодні найзбитковішим комерційним банком України є ПАТ «ВТБ БАНК», а також ПАТ «Промінвестбанк», адже банки ведуть неправильну комерційну політику і у майбутньому це може призвести до втрати клієнтів та банкрутства. До найприбутковіших банків належать такі (рис. 3).

Отже, сьогодні головним завданням для банків є повернення довіри вкладників до банківської системи в цілому і до конкретних банківських установ зокрема. Її вирішення можливе тільки за умов чіткого виконання банками договірних зобов'язань.

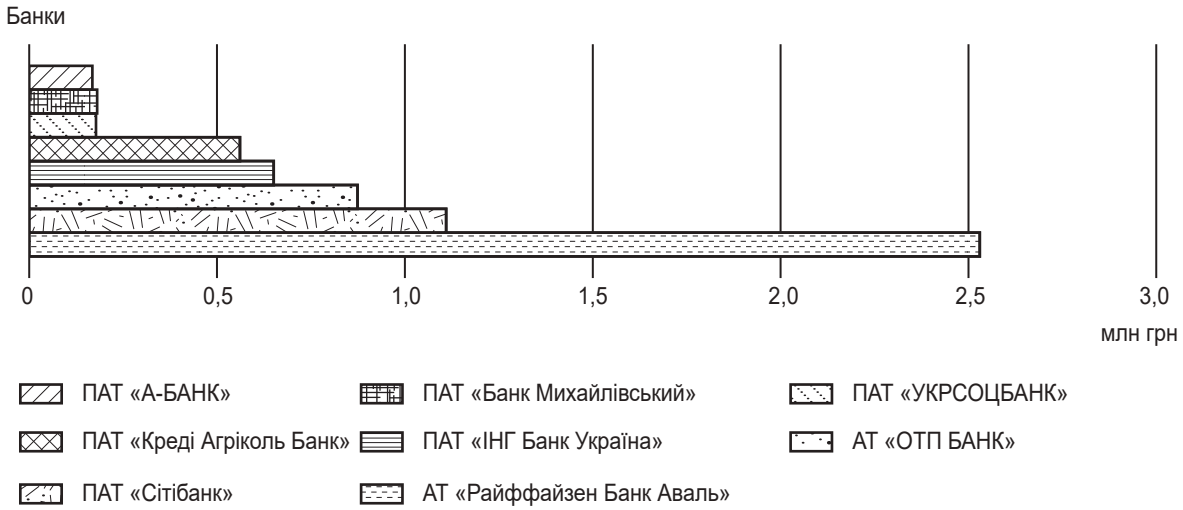

Рис. 3. **Найприбутковіші комерційні банки України** [3]

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Литвиненко А. О.

Література: 1. Банківські операції: підручник/за ред. А. М. Мороза. Київ: КНЕУ, 2000. 384 с. **2.** Аналіз банківської діяльності: підручник/за ред. А. М. Герасимовича. Київ: КНЕУ, 2013. 599 с. **3.** Офіційний сайт НБУ. URL: http://www.bank.gov.ua/control/uk/index. **4.** Аналітичний огляд банківської системи України за І квартал 2016 року // НРА «Рюрік». URL: http://rurik.com.ua/documents/research/bank_system_1_kv_2016.pdf. **5.** Міністерство фінансів України: офіц. сайт. URL: http://www.minfin.gov.ua/.

ВЛИЯНИЕ ЦВЕТА НА ПСИХИКУ ЧЕЛОВЕКА

УДК 159.937.51

Головченко А. Ю.

Студент 2 курса
факультета менеджмента и маркетинга ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Рассмотрено влияние цветов на психику человека, а также воздействие цвета на психологическое состояние человека. Проанализированы факторы цветовых предпочтений и отклонений от цвета, а также почему выбор цвета очень важен для повседневной жизни. Определено, почему знания цветов важны для экономической сферы.*

Ключевые слова: *цвет, психология, наука, психика, язык красок, маркетинг.*

Анотація. *Розглянуто вплив кольорів на психіку людини, а також вплив кольору на психологічний стан людини. Проаналізовано фактори колірних переваг і відхилень від кольору, а також чому вибір кольору дуже важливий для повсякденного життя. Визначено, чому знання кольорів важливі для економічної сфери.*

Ключові слова: *колір, психологія, наука, психіка, мова кольору, маркетинг.*

© Головченко А. Ю., 2017

Annotation. *To consider the influence of colors on the human psyche, as well as the impact of color on the psychological state of a person. To analyze the factors of color preferences and deviations from the colors and why the color selection is very important for everyday life. To consider why knowledge colors is important to the economic sphere.*

Keywords: *color, psychology, science, psyche, the language of colors, marketing.*

Актуальность темы исследования заключается в том, что на сегодняшний день люди сталкиваются с огромным количеством цветов вокруг себя изо дня в день, дома и на роботе, в местах отдыха, при выборе цвета одежды. Цвета имеют различные свойства и по-разному влияют на психику человека. Иногда люди не знают причину внезапной грусти или агрессии, а может радости или спокойствия. Стоит обратить внимание на цвета, окружающие нас. Во многих случаях возможно найти объяснение.

Вопросом влияния цвета на психику человека занимались, Й. Гете, В. Кандинский, А. Леонтьев, С. Кравков, А. Лосев, Г. Воробьев, В. Налимов, М. Люшер.

Цель статьи – рассмотреть, за какие психические состояния отвечают различные цвета.

Цвет является одним из свойств объектов нашего мира, которое воспринимается как осознанное ощущение [1]. Предметы разного цвета, их разноосвещенные участки, а также источники света и создаваемое ими освещение могут создавать и конечно же создают различные световые ощущения. Цвет создает определенную эмоциональную атмосферу, он влияет на настроение и работоспособность, даже на самочувствие.

Психологическое воздействие цвета заключается в том, что он является своеобразной "эмоциональной пищей", а соответственно, чтобы нормально функционировать, нашему организму нужны различные оттенки в разной пропорции. Они могут помочь восстановить душевный баланс личности и даже некоторые аспекты физического здоровья. Еда, элементы одежды, мейкап, окружающая мебель и многое другое воздействуют на состояние человека. В связи с этим можно комбинировать тона и улучшать настроение и общее самочувствие [2].

Давайте подробнее рассмотрим, как цвета могут влиять на психику человека и почему люди отдают свои предпочтения определенным цветам.

Синий (голубой) – прежде всего это успокаивающий цвет. Он способствует физическому и ментальному расслаблению. Это цвет, создающий атмосферу безопасности и доверия. Голубой цвет считается цветом креативности и его рекомендуют для учебных аудиторий или кабинетов. Еще известно, что бирюзовый оттенок способствует общению.

Когда люди предпочитают цвета синих или голубых оттенков, то это означает, что человек стремится к покою, к гармонии с окружающими и с самим собой. Если же человек отклоняется от синего, это означает, что индивид не может или не хочет получить разрядку или покой, что в нем присуща слабость, длительная депрессия [3].

Глубокий синий цвет, постоянно влияя на психику, может привести к высокому уровню утомляемости или даже к депрессии в некоторых случаях. Но если с вами произошло сильное потрясение, то этот цвет может восстановить силы. Он снизит напряжение в мышечной ткани, притупит болевые ощущения, ослабит пульс и успокаивающе подействует на спонтанные импульсы в пылкой личности.

Желтый – это яркий, радостный, стимулирующий цвет. Его ассоциируют с интеллектом и выразительностью. Он увеличивает концентрацию, организует, улучшает память, способствует справедливому и быстрому принятию решений. Желтый помогает принимать новые идеи и точки зрения других людей. Это цвет оптимизма.

Предпочтение желтого цвета означает, что индивид желает свободы, что он открыт для этого мира, подвижен, независим от реальности и общителен. Неприязнь к желтому цвету – это разочарование, а возможно тревожное состояние и утомление от зрительных впечатлений.

Красный цвет стимулирует и снабжает очень сильной, но достаточно грубой энергией. Способствует активности, уверенности, дружелюбию. В больших количествах может провоцировать ярость или гнев. Те люди, кто предпочитает красный цвет, – это люди, уверенные в себе, они готовы к действиям, они заявляют о своих силах и возможностях. Очень часто, красный не любят те, кто имеет страх переживаний, физическое и нервное истощение. Находясь в помещении, где есть красное освещение, люди показывают высшую производительность.

Зеленый – это жизнь, рост, гармония. Он объединяет нас с природой и помогает быть ближе друг к другу. Люди предпочитают зеленый, когда стремятся к самоуважению, твердости и устойчивости. Они выбирают естественность и правдивость по отношению к самому себе. Отклонение зеленого цвета означает, что у человека имеется перенапряжение нервной системы или же страдание от гнета или суровой ситуации.

Цвет весенней зелени обеспечивает нормализацию кровяного и глазного давления, дыхания, пульса, увеличение остроты восприятия, концентрации внимания и интеллектуального потенциала. Хотите спокойствия, расслабления и отдыха – смело используйте зеленый, ведь именно он даст то, что вам нужно [4].

Черный цвет обладает парадоксальными свойствами, он вызывает чувство защищенности, утешения, ощущение тайны, он связан с тишиной, бесконечностью, с женской жизненной силой. Но может тормозить принятие решение и изменения в жизни. Предпочтение черного цвета означает нехватку или отсутствие в жизни чего-то очень важного, чувство смерти или ощущение судьбы. Также такие люди могут быть религиозными. Когда наступает депрессия, люди склонны выбирать черный цвет, а также предпочтение черного означает отвержение окружающих. Отклонение от черного цвета означает предприимчивость, смелость, умение преодолевать помехи, презрение к угрозам.

Черный тон характеризует человека, который восстает против собственной судьбы. Этот цвет обладает важными лечебными свойствами, так как поглощает другие оттенки и действует на организм достаточно положительно [5].

Если говорить о том, зачем же знать влияния цветов на человека в экономике, например, в маркетинговой деятельности, ответ будет очень прост: 85 % потребителей при покупке того или иного товара ставят на первое место цвет. Каждый цвет играет большую роль. К примеру, желтый, привлекает внимания к витрине. Красный используется для тотальных распродаж. Синий – имеет поразительный эффект, вызывая чувство доверия и безопасности. Зеленый цвет в маркетинге применяется для расслабления. Кроме того, он ассоциируется с состоятельностью и приятен для глаз. Оранжевый – это агрессивный цвет, который создаёт призыв к действию, а именно – регистрироваться, покупать или продавать. Розовый цвет является романтичным и женственным. Он используется для продвижения товаров для женщин и молодых девушек. Черный – мощный и глянцевый. Используется для продвижения предметов роскоши. Фиолетовый – используется для успокоения и умиротворения, обычно применяется в индустрии красоты и антивозрастных товаров [6].

Рассмотрев информацию о том, как цвета влияют на поведение человека, на его психическое состояние, можно сделать вывод о том, что цвет служит средством общения. Это сила, которая стимулирует наше сознание, цвет является ключевым фактором в жизни человека, он пробуждает целую вереницу эмоций, может поднимать настроение, или же напротив приводить нас в угнетенное состояние. Именно поэтому важно знать общее действие цветов на психику человека. Очень важно окружить себя именно той цветовой палитрой, которая будет работать на человека, его здоровье.

А говоря об экономике и важном значении влияния цвета в этой сфере, можно отметить, что чаще всего узнаваемость бренда зависит именно от цвета, потому что цветом привлекается определённая целевая аудитория, а от этого зависит прибыль предприятий.

Научный руководитель – канд. экон. наук, преподаватель Голубев С. Н.

Литература: 1. Большая советская энциклопедия: в 30 т./гл. ред. А. М. Прохоров. М.: Сов. энцикл., 1969–1978. 30 т. 1311 с. **2.** Целюк Т. Влияние цветов на психику человека. Воздействие цвета на психологическое состояние человека. URL: https://www.syl.ru/article/166567/new_vliyanie-tsvetov-na-psihiku-cheloveka-vozdeystvie-tsveta-na-psihologicheskoe-sostoyanie-cheloveka. **3.** Никонов В, Трость Д. Психологическое воздействие цвета. URL: http://www.yugzone.ru/articles/88. **4.** Цвет и его влияние на психику человека. URL: http://alexinternetclic.ru/6_Vozdeistvie/7_zvet_1.php. **5.** Color marketing group. The profit of color // CMG. URL: http://userhome.brooklyn.cuny.edu/bassell/myles_bassell/Myles_Bassell_507_Pantone_Color.pdf. **6.** Campbell J. The Psychology of Color in Marketing. URL: http://www.nightcats.com/samples/colour.html.

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ, ЇЇ СКЛАД, ЕКОНОМІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ

УДК 657

Головченко Г. Ю.

Студент 2 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто теоретичні знання стосовно призначення, змісту, складу фінансової звітності, її економічне значення для різних типів користувачів, а також наказ Міністерства фінансів України про змінені форми, принципи підготовки та подання фінансової звітності бюджетними установами у 2017 році.*

Ключові слова: *бухгалтерія, фінанси, фінансова звітність, зобов'язання, стандарти, баланс.*

Аннотация. *Рассмотрены теоретические знания относительно назначения, содержания, состава финансовой отчетности и ее экономическое значение для различных типов пользователей, а также приказ Министерства финансов об измененных формах, принципах подготовки и представления финансовой отчетности бюджетными учреждениями в 2017 году.*

Ключевые слова: *бухгалтерия, финансы, финансовая отчетность, обязательства, стандарты, баланс.*

Annotation. *To consider the theoretical knowledge about the purpose, content, structure of financial statements, economic value for various types of users. In addition, to consider the order of the Ministry of Finance on modified forms, principles of preparation and presentation of financial statements of budgetary institutions in 2017.*

Keywords: *accounting, finance, financial reporting, commitments, standards, balance.*

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що сьогодні фінансова звітність стала настільки суспільно значущою, що без неї не може ефективно функціонувати економіка інформаційного суспільства. Фінансова звітність розглядається як інструмент для об'єктивної та достовірної оцінки фінансово-майнового стану, результатів діяльності та руху грошових коштів підприємства. За результатами фінансової звітності можна не лише робити певні висновки по фінансових аспектах, а й перевіряти кваліфікаційний рівень працівників, їхню сумлінність і чесність.

Питання фінансової звітності висвітлювали такі учені, як Б. Резерфорд, К. Напьєра, Р. Маац, А. Мокстер, Г. Сімон, Е. Шмапенбах.

Мета статті полягає у дослідженні складу фінансової звітності, її основних елементів та її впливу на економіку.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» усі підприємства та організації повинні на основі даних бухгалтерського обліку складати та подавати фінансову звітність [1].

На сучасному етапі розвитку ринкових відносин в Україні спостерігаються значні зміни в економічному середовищі. Відповідно до цих змін значно підвищилась роль фінансової звітності як інформаційного забезпечення і управління підприємством. Фінансова звітність є основним джерелом інформації про майновий та фінансовий стан підприємства, а також результати виробничо-господарської діяльності за звітний період.

Фінансова звітність – звітність, що містить інформацію про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період [2].

Фінансова звітність відображає всі суттєві зміни структури господарських засобів, джерел їх утворення, результатів фінансово-господарської діяльності, дає велику за об'ємом інформацію у скомпонованому вигляді користувачам, які беруть участь в управлінні підприємством. Підвищення ролі, як фінансової звітності, так і бухгалтерського обліку. в цілому є результатом розширення кола суб'єктів управління підприємством, тобто суб'єктів, які мають право приймати інвестиційні та інші господарські рішення, спираючись на дані фінансової звітності. Відповідно до підвищення ролі фінансової звітності в управлінні підприємством значно змінюються і вимоги до неї. Підвищуються вимоги до якості звітної інформації, що визначаються реальністю, змістовністю та оперативністю даних [3].

Склад, форми, принципи підготовки та подання фінансової звітності з 01.01.2017 встановлюватиме НП(С)БО 101. Окрім того, цим документом прописані загальні вимоги до визнання та розкриття елементів фінансової звітності. У фінансових звітах надається інформація про активи, зобов'язання, власний капітал, дохід, витрати, грошові потоки суб'єкта держсектора та бюджету [4].

© Головченко Г. Ю., 2017

Фінансова звітність складається з: балансу; звіту про фінансові результати; звіту про власний капітал; звіту про рух грошових коштів; приміток до звітів. У Примітках до фінансової звітності наводять інформацію про: індекс інфляції на дату балансу; зміни індексу інфляції протягом поточного та попереднього звітних періодів.

Фінансова звітність потрібна для того, щоб забезпечити загальні інформаційні потреби широкого кола користувачів, які покладаються на неї як на основне джерело фінансової інформації під час прийняття економічних рішень (табл. 1). У табл. 1 наведено економічне значення фінансової звітності.

Таблиця 1

Інформаційні потреби основних користувачів фінансових звітів

Користувачі звітності	Інформаційні потреби
Інвестор, власники	Придбання, продаж та володіння цінними паперами, участь у капіталі підприємства, оцінка якості управління, визначення суми дивідендів, що підлягають розподілу
Керівництво підприємства	Регулювання діяльності підприємства
Банки, постачальники та інші кредитори	Забезпечення зобов'язань підприємства. Оцінка здатності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання
Замовники	Оцінка здатності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання
Працівники підприємства	Оцінка здатності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання. Забезпечення зобов'язань підприємства перед працівниками
Органи державного управління	Формування макроекономічних показників

Таким чином, можна стверджувати, що фінансова звітність завжди посідала особливе місце в управлінні підприємством. Вона є основним джерелом інформації про стан виробничо-фінансової діяльності, на основі якої приймають управлінські рішення як внутрішні, так і зовнішні користувачі інформації. На підвищення ролі фінансової звітності вплинули зміни в економічному середовищі, а також розширення кола суб'єктів управління підприємством. Сьогодні фінансова звітність є елементом інфраструктури ринкової економіки, реальним засобом комунікації, за допомогою якого її користувачі можуть формувати стратегію і тактику управлінням підприємства. Саме на підставі даних фінансової звітності можна оцінити майновий стан, результати діяльності та економічний потенціал суб'єкта господарювання, прогнозувати майбутні грошові потоки та визначати вектори його розвитку, приймати ефективні управлінські рішення.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Тютлікова В. В.

Література: 1. Голов С. Ф. МСФЗ у форматі Мінфіну. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2013. № 4. С. 3–8. **2.**Чижевська Г., Мустеца І. Значення фінансової звітності в системі управління підприємством. URL: http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=72689 **3.** Складаємо фінансову звітність за новим положенням бухгалтерського обліку // Тижневик «Головбух: Бюджет». URL: http://www.gbb.com.ua/article/480-qqq-16-m12-05-12-2016-nov-standarti-buhgalterskogo-oblku-2017-skladamo-fnansovu-zvtnst-po-novomu. **4.** Чернов В. А. Бухгалтерська (финансовая) отчетность: учеб. пособие. М.: Юнити-Дана, 2012. 208 с.

ВОЛОНТЕРСТВО В УКРАЇНІ: ЯК ПІДТРИМАТИ ТА ПОСИЛИТИ МОТИВАЦІЮ?

УДК 316.378.42

Горковенко М. Г.

Студент 4 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто поняття волонтерської діяльності, яка є основою побудови та розвитку громадянського суспільства. Розглянуто розвиток волонтерства як явища в Україні та визначено можливі шляхи підвищення мотивації серед потенційних волонтерів.*

Ключові слова: *волонтерство, мотивація, корпоративне волонтерство, волонтерська мобільність.*

Аннотация. *Рассмотрено понятие волонтерской деятельности, которая является основой построения и развития гражданского общества. Рассмотрено развитие волонтерства как явления в Украине, определены возможные пути повышения мотивации среди потенциальных волонтеров.*

Ключевые слова: *волонтерство, мотивация, корпоративное волонтерство, волонтерская мобильность.*

Annotation. *In this article it was considered the concept of volunteering, which is the basis of building and development of society. It was analyzed the development of volunteering as a phenomenon in Ukraine and the ways to increase the motivation among potential volunteers.*

Keywords: *volunteering, motivation, corporate volunteering, volunteer mobility.*

Сучасна ситуація в Україні характеризується соціально-психологічною, економічною нестабільністю, зниженням рівня життя більшості населення, девальвацією моральних норм і цінностей у суспільстві, зростанням злочинності та насильством. Соціально-психологічні проблеми в Україні відобразилися на психологічному самопочутті різних верств населення. Ще більш відчутно визначилася категорія людей, які потребують допомоги. Одним із таких напрямків соціальної допомоги є участь добровольців у здійсненні цілої низки соціальних послуг для тих, хто їх потребує. Волонтери важливі для кожного суспільства, тому що вони працюють без користі для себе, показуючи цим суспільству, що є ще в житті речі більш цінні, ніж отримання матеріальної нагороди.

Для визначення поняття та розгляду проблеми розвитку волонтерства як явища в Україні було проаналізовано роботи Безпалько О. В., Заверико Н. В., Звєрєвої І. Д., Зимовець Н. В., Лях Т. Л.

Волонтерство – це неоплачувана, добровільна діяльність на благо інших. Будь-яка людина, що свідомо і безкорисливо трудиться, щоб допомогти людям, які цього потребують, може називатися волонтером. Волонтер – це людина, яка володіє неабиякими комунікативними навичками та приваблює до себе людей, розуміє проблеми оточуючих та співчуває їм, має бажання безкорисливо допомогти вирішувати проблеми інших людей. Крім того, волонтер характеризується порядністю, уважністю, відповідальністю, відвертістю зі своїми клієнтами [1].

На думку І. Д. Звєрєвої, волонтерський рух – це доброчинна робота, яка здійснюється фізичними особами на засадах неприбуткової діяльності, без заробітної плати, без просування по службі, заради добробуту та процвітання спільнот та суспільства в цілому. Людину, яка добровільно надає безоплатну соціальну допомогу та послуги інвалідам, хворим особам та соціальним групам, що опинилися в складній життєвій ситуації, називають волонтером [1].

Волонтери не отримують матеріальної допомоги у вигляді заробітної плати, проте вони мають дещо інше – розвиток власних здібностей, моральне задоволення, відчуття власної необхідності тим, хто потребує допомоги, відчуття, що вони приносять користь, отримують нові знання.

У сучасній Україні волонтерство вже стало частиною культури і світогляду української нації і воно набуває масового поширення. Символ волонтерів України – жовтий колір одягу, який означає тепло сонця, самовідданість і послідовність у бажанні зробити навколишній світ кращим. Однак ця хвиля громадянської активності, яка народилася майже спонтанно, потребує спрямування, кращої організації та мотиваційного заохочення.

Як підтримати організаційно й мотиваційно волонтерство, щоб забезпечити волонтерську традицію для майбутніх поколінь українців? Найкращі світові практики дають відповідь на це запитання. Передусім ідеться про підвищення волонтерської мобільності громадян і розгортання досвіду різнопланової волонтерської діяльності, зокрема серед молоді. Лише з березня 2015 р. волонтерство "офіційно легалізоване", оскільки набрав чин-

© Горковенко М. Г., 2017

ності новий закон (№ 1408) "Про волонтерську діяльність" [2]. Це був лише перший крок парламенту назустріч волонтерам і волонтерському руху.

Понад 100 мільйонів людей у Європі є волонтерами, 3 з кожних 10 європейців стверджують, що беруть участь у роботі на добровільних засадах, і майже 80 % європейських громадян вважають, що волонтерська діяльність є важливою частиною демократичного життя в Європі [3]. Тому інвестиції у волонтерську діяльність є інвестиціями у соціальну згуртованість суспільства. Держава зобов'язана стимулювати людей долучатися до громадської активності. Наприклад, у Німеччині діє державна програма підтримки волонтерів – активісти отримують певні пільги і сплачують нижчі податки. У США переважно саме волонтери будують соціальне житло, доступне для соціально уразливої молоді. У ЄС і США волонтери мають переваги при працевлаштуванні, головним чином завдяки своєму досвідові безкорисливої праці. Зокрема, у багатьох європейських та американських організаціях для працевлаштування, вступу або успішного закінчення престижного вищого навчального закладу необхідно мати певну кількість відпрацьованих у ролі волонтера годин (волонтерських кредитів). Зазначений у резюме волонтерський досвід завжди позитивно вирізняє кандидата з-поміж інших. Наші сусіди, зокрема Молдова, вже давно втілили цю норму на законодавчому рівні: там при рівній кількості балів за результатами ЗНО віддається перевага абітурієнтам із досвідом волонтерської праці. У Європейському Союзі є чітке розуміння, що волонтерство підвищує конкурентоздатність і дає можливість кар'єрного зростання. Це серйозний мотиваційний стимул для волонтерів та активних громадян отримати фактичні преференції при влаштуванні на роботу в органах державної влади, а також у середньому і великому бізнесі, який теж веде відповідний кадровий облік.

В Україні волонтерська діяльність трактується цілком безкорисливою, тобто не передбачає жодної можливої фінансової винагороди. Тим часом у Європейському Союзі після багатьох років дискусії на це питання вже давно дали відповідь. Наприклад, волонтери Європейської волонтерської служби під час довгострокового волонтерства в іншій країні не просто отримують майже 30 євро в день на кишенькові витрати – вони про ці кошти навіть не зобов'язані подавати звіт (пораховано, що так чи інакше волонтер витратить ці кошти на харчування та інші мінімальні побутові потреби). У Румунії закон стосовно безробіття наголошує, що мінімальна винагорода за волонтерство не є безпосередньою причиною для втрати соціальних виплат (наприклад, виплати на випадок безробіття та інших виплат особі, застрахованій у системі соціального медичного страхування та системі соціального страхування). У Польщі, згідно із законом про податок на доходи фізичних осіб, обсяг усіх виплат, отриманих волонтерами у зв'язку з їхньою волонтерською працею, звільняється від податку з доходів. Такими виплатами є, наприклад: витрати на харчування, витрати на робочі поїздки, добові та інші необхідні витрати, яких зазнав волонтер, надаючи послуги, витрати на навчання волонтера в галузі послуг, які надає волонтер, витрати на страхування цивільної відповідальності, медичне страхування, страхування від нещасного випадку тощо. Тому всі відшкодування витрат волонтера, яких він зазнає у зв'язку з волонтерською діяльністю, мають звільнятися від сплати податку з доходів. Волонтери мають бути звільнені від ПДВ, оскільки це найчастіше не дасть жодного додаткового доходу в бюджет, а створить адміністративний тягар, непосильний для волонтера. Окрім того, у рекомендаціях ООН "Volunteerism and Legislation: a Guidance Note" чітко визначено, що національне законодавство повинне встановити, які види компенсацій мають право обгрунтовано отримувати волонтери і при цьому не розглядатися як "наймані працівники" у галузі трудового права [4]. Має бути прямо передбачено, що дія положень про мінімальну заробітну плату не поширюється на волонтерів. Законодавство у сфері соціального забезпечення має створити умови, які дозволять учасникам займатися волонтерською діяльністю, не втрачаючи при цьому своїх пільг.

Однією з проблем, яку відзначають українські волонтери, є брак відповідних знань для своєї роботи та реалізації проектів. У Європі давно зрозуміли важливість освіти для волонтерів та освіти, що надають волонтери [5]. Наприклад, у Німеччині існує Академія волонтерства – навчальний заклад, у якому готують фахівців для роботи з волонтерами. Тобто є розуміння, що менеджер волонтерських програм – це професія. Окрім того, у ряді країн демократичного світу всі охочі можуть пройти безкоштовні тренінги з волонтерства, а також низки інших сфер і здобути важливі навички. Вирішити це питання в Україні допоможе визнання державою неформальної освіти. Відповідний законопроект (№ 2121) уже давно погоджено всіма комітетами, а також підтримано громадянським суспільством. Він допоможе "легалізувати" роботу тисяч людей та низки громадських організацій, які безкоштовно проводять тренінги, семінари, лекції тощо. Таким чином, неформальна освіта дуже тісно пов'язана з волонтерством у питанні становлення громадянського суспільства. У цьому контексті також давно назріло питання ратифікації Україною "Європейської конвенції про заохочення міжкордонної довгострокової волонтерської служби для молодих осіб". Окрім ряду країн Європейського Союзу, її ратифікували навіть Азербайджан і Вірменія ще у 2001 р. і 2005 р. [5]. Цим документом Рада Європи зазначила необхідність розвитку та просування міжнародної довгострокової волонтерської служби молоді. Документ встановлює правову основу для транснаціонального волонтерства і готує ґрунт для надання молодим волонтерам Європи відповідного юридичного статусу. Конвенція фактично легалізує міжнародне європейське волонтерство для молоді на загальних правилах із типовими угодами та єдиним режимом прийому волонтерів. Депутатський запит щодо необхідності ратифікації зазначеної Конвенції вже подано до Кабінету міністрів України. Своєю чергою, Конвенція сприятиме посиленню співпраці

України з European Voluntary Service (EVS), який функціонує у рамках освітньої програми ЄС Erasmus+. Такі програми – це вікно можливостей для багатьох молодих українців як щодо участі у волонтерських проектах ЄС, так і щодо залучення додаткових ресурсів.

Волонтери насправді не потребують особливої допомоги від держави, адже таку допомогу самі надають, а деколи навіть замінюють державні інституції там, де вони не впорюються. Саме так було на Донбасі, особливо у перші місяці російської агресії проти України, коли державна система виявилася майже безпорадною перед навалою ворога. Волонтерський рух тут спрацював миттєво. Тому йдеться про створення законодавчих можливостей і мотивацій для людей доброї волі, які, роблячи добрі справи, формують справжню українську націю. "Не питай, що Україна зробила для тебе. Запитай себе, що ти зробив для України" – саме за цим принципом діють волонтери. Це й означає бути Громадянином.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Сасіна Л. О.

Література: 1. Волонтерство: порадник для організатора волонтерського руху/авт. кол.: О. В. Безпалько, Н. В. Заверіко, І. Д. Звєрєва, Н. В. Зимовець та ін. Київ: ВГЦ «Волонтер», 2001. 176 с. **2.** Рада прийняла закон про волонтерську діяльність. URL: http://socportal.info/. **3.** Міжнародний день волонтерів. URL: http://pravoznavec47.blogspot.ru/. **4.** Volunteerism & Legislation: A Guidance Note. URL: https://www.unv.org/. **5.** Маккарлі С., Лінч Р. Управління діяльністю волонтерів. Київ: Ресурсний центр розвитку громадських організацій «Гурт», 2008. 279 с. **6.** Лях Т. Л. Волонтерство Енциклопедія для фахівців соціальної сфери/за заг. ред. І. Д. Звєрєвої. Київ, Сімферополь: Універсум, 2012. С. 124–128.

РЕВОЛЮЦІЙНІСТЬ КОНСЕРВАТИЗМУ

УДК 329.11

Горяник О. В.

Студент 3 курсу
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто та проаналізовано класичний консерватизм і погляди його представників на революцію як механізм суспільних змін. Досліджено особливості та значення повернення консерватизму та його революційності.*

Ключові слова: *консерватизм, політична ідеологія, революція, духовний поворот, нігілістичний характер.*

Аннотация. *Рассмотрены и проанализированы классический консерватизм и взгляды его представителей на революцию как механизм общественных изменений. Исследованы особенности и значение возвращения консерватизма и его революционности.*

Ключевые слова: *консерватизм, политическая идеология, революция, духовный поворот, нигилистический характер.*

Annotation. *The article describes and analyzes the classic conservatism and the views of its members on the revolution as a mechanism of social change. The peculiarities and importance of the return of conservatism and its revolutionary.*

Keywords: *conservatism, political ideology, revolution, spiritual turning, nihilistic character.*

© Горяник О. В., 2017

Визначальним компонентом в організації державного устрою і громадського життя будь-якого суспільства є ідеологія – систематизована сукупність поглядів та ціннісних орієнтацій, що виражають інтереси певної соціальної групи. У третьому тисячолітті процес багатовікової біфуркації політичних ідеологій досяг апогею. «Мати ідею, – говорить Х. Ортега-і-Гассет, – це вірити, що є підстави для неї, отже, вірити, що існує розум, що існує сфера збагненних правд» [1, с. 57]. Ідеологія є основою організованих політичних дій, спрямованих на збереження, зміну чи повалення наявної системи влади. Тому всі ідеології, по-перше, пропонують свій погляд на наявний політичний устрій – у формі світогляду; по-друге, висувають власну модель майбутнього суспільства; по-третє, пропонують свої засоби розбудови нової політичної системи.

Політичні ідеології – феномен новочасної європейської історії; вони приходять на зміну міфам і релігії. Саме вони покликані реалізувати новий принцип легітимації влади – принцип народного суверенітету. В науковий обіг поняття «ідеологія» увів французький мислитель А. Д. де Трасі. Він тлумачив ідеологію як науку про людське мислення та суспільні ідеї, котра повинна знайти пояснення у свідомості через засади етики, моралі, політики. Вчений виходив з того, що думка – це результат почуттів, вона має «фізіологічне» походження [2, с. 47]. Досить швидко оригінальні положення науки про ідеї виходять за межі гносеологічної проблематики і поширюються на політику, право, соціологію. З часів Великої французької революції ідеологію розглядають як реальну силу, котра відіграє важливу роль у житті людини і суспільства.

Як казав Уїнстон Черчилль: «Хто в молодості не був радикалом – у того немає серця, хто в зрілості не став консерватором – у того немає розуму». Сьогодні зростання консервативних і агресивно-націоналістичних відносин відзначається по всьому світу, в тому числі і в нашій країні. Слід зазначити, що поняття «консерватизм» (від лат. – охороняти, зберігати) – багаторівневе та складне суспільне явище; це:

1) соціально-психологічна якість індивіда, що виражається, зокрема, в акцентуванні досвіду і в перевазі наявного порядку речей, в чому б він не складався, нововведеннями;

2) політична ідеологія, що висуває як пріоритети підтримання морально-етичних засад суспільства, історично сформованих інститутів держави та політичних процедур, а також збереження стабільності (порядку) і наступності як застав сталого розвитку суспільства;

3) сукупність партій і рухів, які займають основні позиції в правій частині ідейно-політичного спектра.

Цією проблематикою займалися такі вчені, як Е. Берк, Л. Вонсович, К. Гаджієв, Р. Гончаренко, М. Гордієнко, В. Гребень, А. Мельвіль, М. Оукшот, Г. Щокін та ін.

Метою статті є дослідження впливу процесу повернення консерватизму та його революційності на суспільство.

Як відомо, слово «консерватизм» означає збереження чогось наявного і в класичному визначенні С. Хантінгтона, консерватизм захищає будь-який лад від руйнування [2]. Проте в процесі політичної боротьби такий консерватизм завжди виявляється в критичному стані, оскільки саме незгода з поточним станом справ і ініціює політичну активність населення. До того ж Новий час, з притаманними йому теоріями прогресу та еволюції, звичайно ж знаходиться на стороні новацій, а не традицій. Тому, замість того, щоб захищати наявне суспільство і політичний режим, консерватори багато сил витрачають на виправдання самого консерватизму, себе і власної позиції. Вони постійно доводять, що консервативна ідеологія не проти реформ, а тільки проти їх радикального характеру. Вони всіма можливими способами відхрещуються від реакції, яка має в епоху модерну різко негативну оцінку. Вони хочуть перетворити консерватизм в наступальну ідеологію, оскільки тільки це може гарантувати їм успіх на політичній арені і ввести їх концепції в русло соціально-філософського мейнстріму [3].

У статті досліджується саме культурна революція та повернення консерватизму. Під культурною революцією розуміємо процес, здійснюваний в освітніх і виховних установах – дитячих садках, школах, університетах, засобах масової інформації, в церкві, театрі та інших сферах мистецтв – з метою впливу на свідомість і потреби людини і формування в неї таких норм і цінностей, яких їй треба дотримуватися в майбутньому, соціалістичному суспільстві.

Вагомий внесок у консервативний рух зробила Німеччина. Наприклад, рух революції 1968 р. мав на меті, по-перше, активізувати у ФРН дискусію про фашизм і про подолання минулого. По-друге, була зроблена спроба запропонувати німцям справжню демократію. По-третє, теоретики цього руху виходили з того, що Німеччина стала тепер остаточно і безповоротно частиною західного світу і його світового порядку, а це означає великий крок на шляху до звільнення, до емансипації в країні [4]. Необхідно підкреслити, що у ФРН революція була задумана саме у сфері культури, тому необхідно було змінити саму людину, його свідомість, його нормативні уявлення, в кінцевому рахунку структуру особистості, яка кваліфікувалася як «буржуазна». Створена під час культурної революції нова людина повинна була потім побудувати нове суспільство.

Виклик, кинутий культурною революцією, і донині має вирішальне значення для всіх, хто не стоїть на ґрунті цієї революції. Щоб впоратися з анархізмом і нігілізмом цієї культурної революції, потрібно протиставити цьому інші цілі, культурну революцію принципово іншого характеру.

Нині консерватизм переживає відродження. Це реакція на культурну революцію 1968 р. Хоча новий, інтелігентний консерватизм, який здатен сприймати нове, ще не оформився, але повернення фундаментальних консервативних ідей і цінностей вже спостерігається. Які ідеї?

1. Звернення до історії. Народ, який відмовився від історії, неминуче стає жертвою нігілізму. І завтра будь-який демагог зможе повести народ куди захоче. Це люди починають розуміти.

2. Політична боротьба в ФРН зосереджена на питанні: чи є у Німеччини свої національні інтереси?

3. У нескінченних дискусіях про цінності ми забули про те, наскільки ми втратили основні чесноти, закладені в традиції європейської культури. До цих якостей відноситься не тільки обачність, але і сміливість [4].

До 1982 р. партія Християнсько-Демократичний Союз (ХДС) обіцяла у разі її приходу до влади в ФРН «духовний поворот». Як істотне програмне положення була прийнята тоді ідея "духовно-морального оновлення". Науковці вважають, якщо духовний поворот у країні не буде здійснено, вплив партії ХДС знизиться до такого ступеня, що вона не зможе більше грати вирішальну роль у політиці країни.

Саме така ситуація зараз вимальовується. Звичайно, федеральний канцлер домігся великого політичного успіху, і він напевно займе своє місце в історії. Але духовний поворот був зрозумілий у ХДС, на жаль, як справа, що відноситься лише до надбудови. І справжній духовний поворот залишається для нас імперативом виживання.

На думку А. Мельвіля: «Суспільство засуджене на консерватизм, у нас немає іншого шляху, щоб подолати екологічну кризу, стабілізувати демократію, зберегти соціальний етнос, зберегти культурні основи взаєморозуміння і підтримки консенсусу в суспільстві, тобто з причин політичного, морального, культурного, соціального характеру і просто заради виживання країни» [5, с. 13].

Отже, у сучасному світі сталася глобалізація політичної ідеологізації. В одному плавильному котлі зараз опинились політичні ідеї, концепції, доктрини й уявлення всіх часів, народів і регіонів. За такої просторово тимчасової і змістовної глобалізації виробництва політичних ідей все важче запропонувати універсальну систему політичних знань, що відповідає вимогам теоретичного осмислення політичної сфери сучасного світу. Своєрідність трактовок сучасних проблем суб'єктами політичного життя не може бути зрозумілою без знання особливостей лібералізму, консерватизму, соціалізму, які входять в сім'ю основних політичних ідеологій.

Ряд провідних країн, таких як США, Великобританія, Франція, Швеція, Данія, Голландія та ін., обрали шлях поступових соціально-економічних і політичних перетворень капіталізму.

Революційно-тоталітарний шлях обрали Росія, Італія, Німеччина і цілий ряд інших країн Європи і Азії, для яких були характерні слабкість, нерозвиненість або повна відсутність інститутів, цінностей, норм громадянського суспільства, правової держави, конституціоналізму, парламентаризму та інших атрибутів ліберальної демократії.

Науковий керівник – канд. філос. наук, доцент Кузь О. М.

Література: 1. Ортега-і-Гассет Х. Вибрані твори. Київ: Основи, 1994. 420 с. **2.** Гордієнко М. Процес еволюції та політичні перспективи ідеології консерватизму. *Політичний менеджмент.* 2007. № 5. С. 46–59. **3.** Андросенко Н. Консерватизм як спосіб пізнання. URL: http:www.zlev.ru/159/159_31.html. **4.** Ремізов М. В. Введення в епистемологію консерватизму. URL: http://old.russ.ru/politics/20030117-rem.html. **5.** Матусевич Е. В. Новий етап розвитку ідеології Білорусії. *Проблеми управління.* 2003. № 3. С. 19–23. **6.** Гаджиев К. С. Политология: учебник. М.: Логос, 2012. 246 с.

ПРЕИМУЩЕСТВА И НЕДОСТАТКИ РАЗВИТИЯ БУХГАЛТЕРСКИХ АУТСОРСИНГОВЫХ УСЛУГ В УКРАИНЕ

УДК 657.1(477)

Гринченко А. А.

Студент 3 курса
факультета международных экономических отношений ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Рассмотрена текущая ситуация на рынке аутсорсинговых услуг в Украине, проанализированы преимущества и недостатки использования данного вида услуг с учетом специфики украинского бизнеса, выделены проблемы и перспективы развития рынка аутсорсинга бухгалтерских услуг.*

Ключевые слова: *бухгалтерские услуги, аутсорсинг, преимущества и недостатки, международные стандарты.*

Анотація. *Розглянуто сучасну ситуацію на ринку аутсорсингових послуг в Україні, проаналізовано переваги та недоліки використання цього виду послуг з урахуванням специфіки українського бізнесу, виділено проблеми та перспективи розвитку ринку аутсорсингу бухгалтерських послуг.*

Ключові слова: *бухгалтерські послуги, аутсорсинг, переваги та недоліки, міжнародні стандарти.*

Annotation. *The current sitration in the market of outsourcing services in Ukraine is observed, advantages and disadvantages of using this type of services are analyzed taking into account the specifics of the Ukrainian business, problems and prospects of development of the outsourcing market for accounting services are outlined.*

Keywords: *accounting services, outsourcing, advantages and disadvantages, international standards.*

Как известно, современная мировая экономика в целом развивается достаточно высокими темпами, появляются новые виды деятельности, развиваются всё более новые технологии, что, в свою очередь, непосредственно влияет на развитие, диверсификацию и усовершенствование бизнес-процессов. Это подталкивает предприятия искать новые стратегии и инструменты для повышения своей конкурентоспособности, минимизации издержек и сохранения высокого качества продукции.

В Украине это направление начало активно развиваться лишь недавно, но, тем не менее, имеется значительный потенциал развития данной отрасли. Исходя из международного опыта, внедрение аутсорсинга в украинский бизнес позволит повысить конкурентоспособность отечественных предприятий.

Вопрос аутсорсинга неоднократно был рассмотрен в работах зарубежных ученых: Ж.-Л. Бравар, Дж. Брайан, К. Эндрейд, Е. Йордон, Дж. Кросс, Р. Морган, Дж. Хейвуд, а также отечественных ученых, среди которых: А. Загородний, М. Корж, А. Манойленко, А. Микало, Н. Чухрай и др. При этом практическое значение данной сферы было осветлено недостаточно.

В данной статье сделана попытка анализа всех «за» и «против» использование аутсорсинга конкретно в Украине. Поэтому целью этой статьи является обзор всех положительных и отрицательных аспектов использования аутсорсинговых бухгалтерских услуг в Украине. Предметом исследования является аутсорсинг как отдельная быстроразвивающаяся сфера экономики, а объектом – её практическое значение, возможности и риски дальнейшего развития на украинском рынке

Закон Украины «О бухгалтерском учете и финансовой отчетности» дает право руководителям фирм самостоятельно выбирать форму организации ведения бухгалтерского учета:

- возможность единоличного ведения учета;
- создания позиции бухгалтера на фирме;
- создание отдела во главе с главным бухгалтером;
- ведение на договорных началах бухгалтерского учета централизованной бухгалтерией или аудиторской фирмой, то есть бухгалтерский аутсорсинг [1].

Рассматривая аутсорсинг как инструмент оптимизации издержек, необходимо раскрыть суть данного понятия. Аутсорсинг (от англ. outsourcing – внешний источник) – это практика, используемая различными компаниями для сокращения издержек путем передачи части работы внешним поставщикам или подрядчикам (аутсорсерам). В современном корпоративном мире выгоднее передавать непрофильные функции внешним компаниям, чем содержать несколько отделов внутри [2].

© Гринченко А. А., 2017

Мировой опыт показывает, что в США услугами профессиональных подрядчиков, в т.ч. офшорные аутсорсинговые услуги, используют 60 % фирм, в Европейском Союзе – около 45 %. Нельзя сказать, что рынок аутсорсинга не развит в Украине. Напротив, наша страна занимает первое место в Европе по оказанию IT-услуг зарубежным компаниям. Но что касается бухгалтерского учета, то Украина не отличается большим количеством компаний и отдельных специалистов, предоставляющих данного рода услуги [3].

Украина владеет всеми преимуществами, чтобы стать центром аутсорсинга ввиду активизировавшегося сотрудничества с Европейским Союзом и глобальным рынком в целом. Стратегически выгодное географическое положение, высококвалифицированные кадры, дешевая рабочая сила – всё это может превратить Украину в центр оказания аутсорсинговых услуг. Таким образом, стоит проанализировать дальнейшие перспективы развития данной отрасли, для чего необходимо рассмотреть её преимущества и недостатки.

Преимущества состоят в следующем:

1. Услуги подрядчиков и специализированных фирм должны быть интересны малому и среднему бизнесу (МСБ), так как риски обанкротиться или быть вытесненным из рынка гораздо выше, чем у крупных компаний. МСБ целесообразно оптимизировать все бизнес-процессы с точки зрения отчетности с помощью бухгалтерского аутсорсинга, сэкономив при этом на отдельном штате рабочих.

2. Структурно-кадровая оптимизация бизнес-процессов. В противовес штатным сотрудникам, аутсорсеры не увольняются, не уходят в отпуск, не берут отгулы и больничные, что благоприятно влияет на предоставление отчетности в срок.

3. Экономия на затратах, связанных с повышением квалификации бухгалтеров. В аутсорсинговых компаниях услуги предоставляют высококвалифицированные рабочие, так что в большинстве случаев заказчику не стоит волноваться насчет качества предоставляемых услуг. Как правило, они действуют в рамках действующего законодательства и всех особенностей налогообложения, связанных с деятельностью фирмы. Также осуществляется подготовка отчетности по международным стандартам. Это необходимо в случае, если компания ищет иностранных инвесторов. Аутсорсинг сам по себе свидетельствует о прозрачности бухгалтерии. Кроме того, международные стандарты отчетности наиболее близки к развитой системе управленческой отчетности.

4. Сокращение площадей арендуемого помещения, экономия на технологическом оснащении дополнительных рабочих мест, на программном обеспечении и дополнительной литературе, канцелярии. В том числе экономия на налоговых и страховых отчислениях, сокращение фонда заработной платы [3].

Для объективной оценки следует предоставить и ряд недостатков использования внешних услуг:

1. Риск нарушения конфиденциальности, утечки важной информации третьим лицам. Немало случаев производственного шпионажа посредством аутсорсинговых компаний, а также мошенничества.

2. Отсутствие контроля со стороны руководителя. При штатной бухгалтерии все документы проходят через предпринимателя, вся работа организована и построена так, как ему удобно. При внештатном учете у руководителя нет возможности контролировать все процессы.

3. Банкротство аутсорсинговой компании. Это повлечет за собой увеличение затрат на поиск новой компании и передачи всех документов в их руки.

4. Нехватка у аутсорсера знаний в особенностях учета определенной отрасли, отсутствие полной картины процессов производства у предприятия-заказчика [4].

Исследования показывают постепенный переход от предложения к спросу, когда клиенты запрашивают специфический опыт и знания у поставщика аутсорсинга. Эта тенденция рассматривается на отраслевом уровне, подкрепляет конкретные знания и оценку, которые ищут компании в настоящее время. К примеру, аудиторская компания Ernst and Young, входящая в так называемую «Большую четверку», руководствуется таким принципом, что услуги и консультации должны предоставляться на «языке» клиента, а именно посредством владения отраслевым программным обеспечением и приложениями [5].

Также тормозит развитие рынка бухгалтерского аутсорсинга присутствие значительного сегмента теневой экономики. Поскольку большинство МСБ до сих пор уклоняются от ряда налогов, они предпочитают вести двойную бухгалтерию самостоятельно и не привлекать третьи лица. Сюда же входит коррупционная составляющая, которую отразить в учете может только человек, знающий, откуда пришли те или иные денежные средства. Таким образом, требуется обеспечить прозрачность учета украинских предприятий не только для успешного развития рассматриваемой отрасли, но и для улучшения инвестиционного климата и оздоровления экономики.

Еще одним значительным препятствием для отечественного аутсорсинга являются:

– отсутствие свободных финансовых ресурсов для инвестирования в новые управленческие технологии;

– недостаточная осведомленность субъектов хозяйствования об опыте внедрение аутсорсинга, о рынке аутсорсинговых услуг, особенно в области бухгалтерского учета;

– отсутствие законодательных механизмов регулирования партнерских взаимоотношений при аутсорсинге.

Бесспорно, эта модель организации и ведения бизнеса является эффективной, ведь она позволяет сосредоточиться на первоочередных задачах предприятия, способствует повышению основных показателей деятельности компании, снижает риск допущения ошибок при составлении отчетности и обеспечивает стабильное развитие бизнеса. Аргументы в пользу аутсорсинга являются более весомыми, чем недостатки этого метода. Таким образом, можно сделать вывод, что аутсорсинг имеет все возможности и в дальнейшем оставаться перспективным направлением бизнеса.

К сожалению, правоотношения при аутсорсинге украинским законодательством пока не урегулированы. Субъектам, которые планируют воспользоваться аутсорсингом бухгалтерских услуг, желательно ознакомиться с мировой практикой аутсорсинга. Это поможет грамотно составить договор с внешней компанией, с указанием в его условиях всех интересующих заказчика моментов.

Научный руководитель – канд. экон. наук, доцент Часовникова Ю. С.

Литература: 1. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність: Закон України від 1999 року № 40. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **2.** Outsourcing. URL: http://www.investopedia.com/terms/o/outsourcing.asp#ixzz4el6mZaDX. **3.** Хейвуд Дж. Б. Аутсорсинг: в поисках конкурентных преимуществ. М.: Вильямс, 2004. 176 с. **4.** Pros and Cons of Outsourcing Your Accounting Needs. URL: http://b2binsights.com/pros-and-cons-of-outsourcing-your-accounting-needs/. **5.** Outsourcing in Europe An in-depth review of drivers, risks and trends in the European outsourcing market. URL: http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Outsourcing_in_Europe_2013/.

СТРУКТУРА БАЛАНСУ ТА ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ ПРИ ПЕРЕХОДІ НА МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ

УДК 657.1

Грузіна І. В.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто основні принципи заповнення балансу (звіту про фінансовий стан) та звіту про фінансові результати, а також визначено основну мету складання фінансової звітності, визначено її структуру та склад. Запропоновано напрямки удосконалення фінансової звітності бюджетних установ.*

Ключові слова: *бюджетна установа, фінансова звітність, баланс, звіт про фінансові результати документація.*

Аннотация. *Рассмотрены основные принципы заполнения баланса (отчета о финансовом состоянии) и отчета о финансовых результатах, а также определена основная цель составления финансовой отчетности, определены ее структура и состав. Предложены направления совершенствования финансовой отчетности бюджетных учреждений.*

Ключевые слова: *бюджетное учреждение, финансовая отчетность, баланс, отчет о финансовых результатах документация.*

Annotation. *This article details the basic principles filling balance sheet (statement of financial position) and the income statement, and also the main purpose of financial reporting, defines its structure and composition. Directions improving financial reporting of budgetary institutions.*

Keywords: *budgetary institutions, financial statements, balance sheet, income statement documentation.*

© Грузіна І. В., 2017

Фінансова звітність є результатом діяльності установ, за допомогою якої користувачі інформації можуть зробити певні висновки та прогнози щодо подальшого розвитку організації, а також розвитку економіки країни в цілому [1]. В Україні існують суттєві відмінності складу форм фінансової звітності бюджетних установ та приватного бізнесу. В рамках модернізації системи бухгалтерського обліку суб'єктів державного сектора Міністерством фінансів України було запроваджено з 01.01.2017 новий План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, порядок його застосування та типову кореспонденцію [2]. Крім того, з початку року набув чинності НП(С)БОСДС 101, який вніс суттєві зміни в фінансову звітність розпорядників бюджетних коштів. Зміни відбулися у формах бухгалтерських документів як баланс (звіт про фінансовий стан) та звіт про фінансові результати. У зв'язку з цим виникають складнощі щодо заповнення змінених форм фінансової звітності.

Метою дослідження є основні принципи заповнення балансу (звіту про фінансовий стан) та звіту про фінансові результати.

Об'єкт дослідження – статті балансу та звіту про фінансові результати.

Предмет дослідження – складові статей балансу та звіту про фінансові результати.

Фінансова звітність – бухгалтерська звітність, яка включає в себе інформацію про фінансовий стан, результати діяльності установи та грошовий обіг суб'єкта державного сектора за звітний період [1].

Основною метою складання фінансової звітності є надання зовнішнім та внутрішнім користувачам інформації, яка є неупередженою, повною та правдивою про результати діяльності, фінансовий стан та рух коштів суб'єкта державного сектора.

Складання фінансової звітності установами, що фінансуються бюджетними коштами, є невід'ємною частиною бюджетного процесу [3]. Консолідовані дані звітів суб'єктів державного сектора є основою звіту про виконання бюджету поточного року, на підставі аналізу якого складається проект бюджету на наступний рік [4]. Складання зовнішньої звітності є важливою та невід'ємною частиною роботи бухгалтера. Підготовка звітності – це фінальна стадія облікового процесу.

Фінансові звіти містять інформацію про активи, зобов'язання, власний капітал, витрати, доходи, бюджет і грошові потоки суб'єкта державного сектора [5]. Вони складаються з балансу (форма № 1-дс), звіту про фінансові результати (форма № 2-дс), звіту про рух грошових коштів (форма № 3-дс), звіту про власний капітал (форма № 4-дс) та приміток до звіту [3].

Баланс є звітом про фінансовий стан, який відображає активи, зобов'язання і власний капітал бюджету та суб'єкта державного сектора на початок та кінець звітного періоду, що складається на підставі даних бухгалтерського обліку [3].

Для того щоб правильно перенести залишки на субрахунки Нового плану рахунків бюджетна, установа має: скласти перехідний Баланс (ф. № 1); здійснити інвентаризацію статей Балансу за ф. № 1 на 01.01.2017 та залишків на субрахунках балансового і рахунків позабалансового обліку книги «Журнал-головна» за попередній рік і заповнити відомості для перенесення залишків за субрахунками балансового та позабалансового обліку; сформувати вхідний Баланс (ф. № 1-дс) (додаток 1 до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 «Подання фінансової звітності», затвердженого наказом Мінфіну від 28.12.2009 № 1541) [6].

Перед складанням звітності необхідно здійснити інвентаризацію станом на 01.01.2017, тому що відбулося впровадження нового Плану рахунків і розпорядники бюджетних коштів повинні перенести залишки на рахунках на нові субрахунки (табл. 1) [6].

Таблиця 1

Відповідність класів балансових рахунків

Старий план рахунків	Новий план рахунків
Клас 1. Необоротні активи	Клас 1. Нефінансові активи
Клас 2. Запаси	
Клас 3. Кошти, розрахунки та інші активи	Клас 2. Фінансові активи
Клас 4. Власний капітал	Клас 5. Капітал та фінансовий результат
Клас 5. Довгострокові зобов'язання	Клас 6. Зобов'язання
Клас 6. Поточні зобов'язання	
Клас 7. Доходи	Клас 7. Доходи
Клас 8. Витрати	Клас 8. Витрати
Клас 9. Позабалансові рахунки	Клас 0. Позабалансові рахунки розпорядників бюджетних коштів та державних цільових фондів

Структуру балансу зображено на рис. 1.

Рис. 1. **Складові балансу (звіту про фінансовий стан)**

Бухгалтерська звітність являє собою систему зведених показників, які відображають результати господарської діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування та створені ними суб'єкти державного сектора [4].

Звіт про результати фінансової діяльності (форма № 9-д, № 9-м) включав поточні та капітальні видатки, внутрішнє та зовнішнє кредитування, але в результаті змін в бюджетному законодавстві його назва змінилася на Звіт про фінансові результати.

Звіт про фінансові результати містить операції, внаслідок яких відбулося зменшення / збільшення витрат або доходів бюджету, в тому числі частка інвестора в результаті діяльності об'єкта інвестування та суб'єкта державного сектора за звітний період [3]. Структуру звіту про фінансові результати зображено на рис. 2.

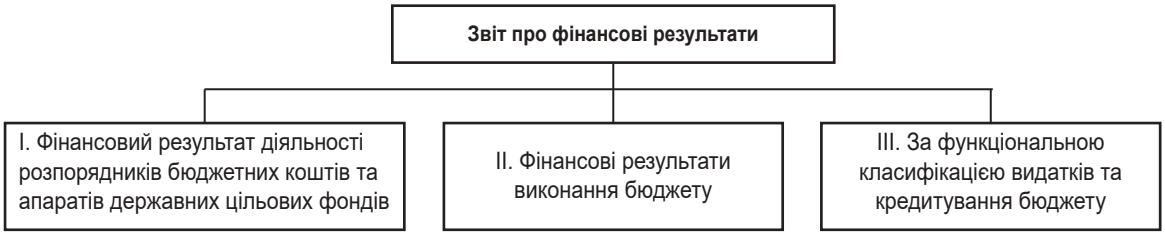

Рис. 2. **Структура звіту про фінансові результати**

Можна здійснити удосконалення фінансової звітності бюджетних установ за такими напрямами, як удосконалення системи статистичного забезпечення галузей бюджетної сфери, розробка та застосування системи моніторингу якості надаваних в рамках державного замовлення послуг.

Розроблена система звітності повинна ефективно вирішувати завдання оптимального планування обсягу і змісту державного замовлення, а також необхідних для цього фінансових ресурсів.

Для ефективності ведення бухгалтерського обліку можна модернізувати програму «1С: Підприємство», яка буде мати напрям на ведення бухгалтерського обліку бюджетних установ. Вона зможе використовуватися одержувачами, розпорядниками, головними розпорядниками бюджетних коштів, органами державної влади, органами місцевого самоврядування (державними органами), органами управління державними позабюджетними фондами, фінансовими органами, органами казначейства в частині виконання кошторису на своє утримання.

Автоматизація обліку вимагає подальшого розвитку його методології, застосування більш досконалих форм бухгалтерських регістрів, розробки технологічного процесу введення та обробки економічних даних, скорочення документообігу, створення масивів постійної інформації для складання достовірної бюджетної звітності.

Облікова інформація відображає фактичний стан суб'єктів державного сектора. Повнота, достовірність і своєчасність облікової інформації визначають доцільність бюджетних асигнувань, сприяють запобіганню прийняттю необхідних рішень, що вимагає постійного вдосконалення методології бухгалтерського обліку як основного джерела інформації для складання фінансової звітності.

Науковий керівник – канд. екон. наук, старший викладач Кудіна О. М.

Література: 1. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **2.** Порядок застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі: Наказ Міністерства фінансів України від 29.12.2015 № 1219 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0085-16/paran8#n24. **3.** Про «Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 "Подання фінансової звітності"»: Наказ Міністерства фінансів України від 28.12.2009 № 1541 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0095-11. **4.** Бюджетний кодекс України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17. **5.** Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі: Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.2013 № 1203 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0161-14#n14. **6.** Типова кореспонденція субрахунків бухгалтерського обліку для відображення операцій з активами, капіталом та зобов'язаннями розпорядниками бюджетних коштів та державними цільовими фондами: Наказ Міністерства фінансів України від 29.12.2015 № 1219 // База даних «Законодавство України» /Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0086-16.

ПРОКРАСТИНАЦІЯ АБО ВІДКЛАДАННЯ СПРАВ «НА ПОТІМ»

УДК 159.922+115.4

Гузевата К.О.

Студент 2 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано феномен прокрастинації, визначено відмінні риси відкладання справ (усвідомленість, ірраціональність, негативні наслідки та негативні переживання, пов'язані з прокрастинацією). Розглянуто класифікації видів прокрастинації. причини її виникнення і способи боротьби з нею.*

Ключові слова: *прокрастинація, відкладання, види прокрастинації, ірраціональність, усвідомленість, особистісні характеристики, поведінкові навички, дух протиріччя.*

Аннотация. *Проанализированы феномен прокрастинации, отличительные черты откладывания дел (осознанность, иррациональность, негативные последствия и негативные переживания, связанные с прокрастинацией). Рассмотрены классификации видов прокрастинации, причины ее возникновения и способы борьбы с ней.*

Ключевые слова: *прокрастинация, откладывание, виды прокрастинации, иррациональность, осознанность, личностные характеристики, поведенческие навыки, дух противоречия.*

Annotation. *The article provides analysis of the phenomenon of procrastination, the hallmarks of putting things (awareness, irrationality, negative consequences and negative feelings associated with procrastination), a review of classifications of types of procrastination. Discusses its causes and ways to combat it.*

Keywords: *procrastination, procrastinating, procrastination, irrationality, awareness, personal characteristics, behavioral skills, spirit of contradiction.*

Актуальність цієї теми полягає в тому, що прокрастинація – одне з найпоширеніших психологічних захворювань серед сучасного суспільства. Кількість інформації, обов'язків, термінових справ, які звалюються на людей, викликають реакцію, якій дали назву «прокрастинація» – схильність до постійного відкладання важливих і термінових справ, що призводить до життєвих проблем і болючих психологічних афектів. Вона проявляється в тому,

© Гузевата К. О., 2017

що людина, усвідомлюючи необхідність виконання цілком конкретних важливих справ (наприклад, своїх посадових обов'язків), ігнорує цю необхідність і відволікає свою увагу на побутові дрібниці або розваги.

Відомо, що ця проблема за останні десятиліття збільшилася і вчені з усього світу кинули свої сили на вивчення цього світового феномена. Проведені багаточисленні дослідження з вивчення причин виникнення і розвитку прокрастинації [3].

Цей випадок у закордонній психології досліджується досить давно. Так, термін «прокрастинація» в науковому контексті вперше вжив П. Рінгенбах в 1977 р в процесі роботи над книгою «Прокрастинація в житті людини». Наступними працями, де згадується цей термін, стали книги А. Елліаса і В. Кнауса, Дж. Бурка і Л. Юен. З кінця минулого століття накопичено досить об'ємний багаж емпіричних даних, однак теоретична база цього напрямку досліджень неоднорідна і містить безліч різних гіпотез [1]. Однак наводяться загальні закономірності причин появи прокрастинації:

– Особистісні характеристики як передумови розвитку прокрастинації.

Показано, що деякі особистісні особливості полегшують виникнення прокрастинації. Наприклад, наявність страху невдачі і прагнення до її уникнення (замість мотивації на досягнення успіху), боязнь самого успіху та перспективи стати об'єктом загальної уваги (сором'язливість), небажання виділитися і викликати заздрість у інших, установка на невдачу як насправді заслужену, низька самооцінка. Відносно ролі тривожності думки вчених розходяться. Одні припускають, що тривожні люди більшою мірою схильні до прокрастинації, інші стверджують, що тривожна людина прагне швидше завершити завдання, щоб уникнути заворушень, пов'язаних з наближенням терміну виконання роботи. Перфекціонізм, або синдром «відмінника», теж може обумовити прокрастинацію. Це проявляється в спробі досягти досконалості, концентруючись на деталях і ігноруючи обмеження у часі. Перфекціоністи також можуть отримувати задоволення від крайніх термінів, в черговий раз доводячи собі, що роблять роботу «на відмінно» та ще й в екстремальних умовах [5].

– Неефективні поведінкові навички.

Людина, у якої розвинулася прокрастинація, по суті пручається виконувати певну справу. І «гарними союзниками» в цьому опорі будуть такі неефективні поведінкові навички, як: невміння правильно розподіляти час, визначення і досягнення мети, тверезе оцінювання складності завдання і зусиль, що вимагаються для його виконання. Наприклад, умовляючи себе, що «все зможе зробити за 2 години», не виділяє достатню (реалістичну) кількість часу на запланований обсяг роботи, що призводить до негативних наслідків [1].

– Бунтарство або дух протиріччя.

Є вчені, які бачать у прокрастинації прагнення протистояти встановленим ззовні правилам і строкам. Цей механізм запускає прокрастинацію тоді, коли людина своєю волею не може змінити наявну систему, але переживає незадоволення цією системою. Порушуючи терміни здійснення діяльності, вона створює ілюзію доведення своєї незалежності, а отже, усуває внутрішній дисонанс, пов'язаний з неможливістю прояву своєї волі [5].

– Страхи.

Наприклад, страх болю сприятиме відкладанню візиту до стоматолога чи гастроентеролога. Боязнь почути страшний діагноз (вирок) не дозволяє проходити планові обстеження, які в нормі повинні проходити люди час від часу, щоб уникнути більш серйозних наслідків. Страх зіткнутися зі складнощами при виконанні тієї чи іншої справи залишається однією з найпоширеніших причин розвитку прокрастинації. Людина могла мати невдалий досвід у минулому, тому кожен раз намагається відтягнути момент зіткнення зі схожою ситуацією. Антипатія або неприязнь веде до прокрастинації. Нелюбов саме до цієї роботи, до начальника відділу, до конкретної справи («холодні» дзвінки для залучення клієнтів) зумовлюють активізацію симптомів прокрастинації [1].

Відштовхуючись від перерахованих причин, вченими були проведені дослідження, результати яких показали, що кількість людей, схильних до відкладання справ, значна (на сьогодні прокрастинаторами є 15–25 % населення Землі). При цьому наші сучасники характеризують прокрастинацію як «погане, шкідливе і дурне» явище, наслідки якого носять негативний характер і знаходять відображення в результатах діяльності. На людей, схильних до прокрастинації, дивляться, як на ледарів, ненадійних, безвідповідальних, неамбіційних [4].

Вчені, такі як А. Х. К. Чу і Дж. М. Чой зробили спробу знайти і позитивні сторони в прокрастинації. Для цього вони запропонували розподілити прокрастинаторів на пасивних і активних: перші відкладають виконання завдань з огляду на різні негативні переживання (тривога, нерішучість, болючий перфекціонізм), а другі відкладають практично навмисно – їм комфортно працювати в умовах стислих термінів, під тиском відповідальності за результати. Трохи пізніше було показано, що стратегію поведінки активних прокрастинаторів складно назвати справжньою прокрастинацією, оскільки в такому випадку існує абсолютно відмінне використання часу, інший рівень самоефективності, коппінг-стратегій і підсумкових результатів діяльності. Активна прокрастинація – це можливість дати собі максимальну кількість часу для того, щоб щось обміркувати, перш ніж братися за справу. З'являється можливість зібратися з думками, знайти натхнення і відшукати серед очевидних рішень щось більш цікаве і незвичне [2].

Саме тому правильна прокрастинація може дати поштовх розвитку креативності – здатності створювати і знаходити нові оригінальні ідеї, відхиляючись від прийнятих схем мислення, успішно вирішуючи поставлені завдання нестандартним чином. Креативне мислення – це революційне і творче мислення, що носить конструктивний характер. Воно має цінність в бізнесі, науці, культурі, мистецтві, політиці – в усіх динамічних сферах життя, де розвинена конкуренція. В цьому і полягає її цінність для суспільства.

Так, наприклад, 42-й президент США Білл Клінтон був відомим своїми публічними виступами і донині вважається одним з найвидатніших ораторів XX ст. Незважаючи на це, багато його промов переписувались в останню хвилину перед виступом. Очевидно, він готував їх за тижні, місяці до виступу, але останні зміни вносив, коли напруга була максимальною, і йому прекрасно вдавалося з цим впоратися.

Незважаючи на те, що прокрастинація може дати поштовх креативності, вона здебільшого наносить збитки життю. Для того щоб змінити своє життя на краще і повністю позбавитися всіх симптомів прокрастинації, провідні психологи радять дотримуватися декілька простих правил: навчитися планувати свій час – це гарантія особистої ефективності. Гарною підмогою є щоденники. Заздалегідь складайте список справ на день, тиждень, місяць – це простий, але дуже ефективний спосіб; якщо існує «стандартний» набір завдань, які ви відкладаєте «на потім» із завидною регулярністю, чесно дайте собі відповідь, чим вас так лякає процес їх виконання; якщо важко робити якусь роботу кілька разів на тиждень, робіть її щодня. Щоденне зіткнення зі складною справою поступово підвищить толерантність до неї, тобто ви звикнете і, можливо, вам навіть сподобається; якщо в процесі роботи ви схильні відволікатися на безцільне блукання в соціальних мережах, кращим тайм-аутом буде прогулянка на свіжому повітрі або вправа на релаксацію; самодисциплінуйте себе: наприклад, підходьте до виконання обов'язкових завдань в один і той же час і працюйте доти, поки не виконаєте намічений обсяг роботи; хваліть себе і винагороджуйте. Дуже важливо заохочувати не тільки свої великі досягнення, але і маленькі перемоги в такій складній боротьбі, як боротьба з самим собою [6].

Коротко позначивши сучасний стан проблеми, можна зробити висновок, що вивчення феномена прокрастинації на сьогодні набирає популярність у світовому психологічному співтоваристві. Цей феномен охрестили як одну з найбільш поширених психологічних проблем серед населення нашої планети. Бездіяльність людини, що страждає на прокрастинацію, часто призводить її до переживання таких сильних почуттів, як вина і сором. Чим більше цих почуттів у людини, тим сильніше стає її опір (бездіяльність), і це замкнене коло. Прийняття відповідальності людиною на себе за справу, яку вона узялася виконувати, допоможе розірвати це коло.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Мажник Н. А.

Література: 1. Burka J. B., Yuen L. M. Procrastination: Why you do it, what to do about it. Reading, MA: Addison-Wesley, 1983. P. 67–78. **2.** Chu A. H. C., Choi J. N. Rethinking procrastination: Positive effects of «active» procrastination behavior on attitudes and performance. *Journal of Social Psychology.* 2005. № 14. P. 245–264. **3.** Steel P., Klingsieck K. B. Academic Procrastination: Psychological Antecedents Revisited. *Australian Psychologist.* 2016. № 51. P. 36–46. **4.** Steel P. The Nature of Procrastination: A Meta-Analytic and Theoretical Review of Quintessential Self-Regulatory Failure. *Psychological Bulletin.* 2007. № 133 (1). P. 65–94. **5.** Ильин Е. П. Работа и личность. Трудоголизм, перфекционизм, лень. СПб.: Питер, 2011. С. 34–47. **6.** Шемякина О.О. Влияние прокрастинации на уровень стресса у студентов. *Психология и право.* 2013. № 4. С. 46–54.

СИСТЕМНЕ МИСЛЕННЯ ЯК МЕТОД ПСИХОЛОГІЇ

УДК 159.9.018.3

Гура М. В.

Студент 2 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто системне мислення, рівень розвитку якого при пізнанні людиною світу, предметів і явищ об'єктивної дійсності дозволяє встановити взаємозв'язки між ними, виявляти закономірності протікання процесів їх взаємодії і розвитку, прогнозувати цей розвиток і ефективно вирішувати проблеми, що при цьому виникають.*

Ключові слова: *системний підхід, система, мислення, системне мислення, рівень розвитку.*

Аннотация. *Рассмотрено системное мышление, уровень развития которого при познании человеком мира предметов и явлений объективной действительности позволяет устанавливать взаимосвязи между ними, выявлять закономерности протекания процессов их взаимодействия и развития, прогнозировать это развитие и эффективно решать возникающие при этом проблемы.*

Ключевые слова: *системный подход, система, мышление, системное мышление, уровень развития.*

Annotation. *As a system it is suggested to examine thought, the level of development of which at cognition of the world of objects and phenomena objective reality a man allows to set intercommunications between them, to expose conformities to law of flowing of processes of their co-operation and development, forecast this development and effectively to work out arising up here problems.*

Keywords: *approach of the systems, thought, system thought, level of development.*

Поняття «системне мислення» широко застосовується в практичній діяльності людини з середини минулого століття. Все глибша спеціалізація стрімко зростаючого обсягу знань створювала фрагментарну картину світу, що стало стримувати темп інноваційних процесів, а отже, розвиток економіки. Крім того, взаємозв'язок між біосферою і діями соціуму призвели за останнє сторіччя до появи проблем планетарного масштабу. Виникла потреба в інструменті, який дозволяв би підвищити ефективність управління складними технічними, організаційними, природними, соціальними та іншими системами.

До таких інструментів належить функціонально-системний підхід. Науку до його появи як методу дослідження складноорганізованих об'єктів, котрі розвиваються, призвела потреба враховування зв'язку між різними елементами систем і значущість цих зв'язків як причини виникнення кризових ситуацій. Ця здатність – бачити динаміку розвитку всіх елементів системи з урахуванням взаємозв'язків між ними - і зумовила появу в практичній діяльності, що пов'язана з управлінням складними системами, поняття «системне мислення». «Системне мислення, на відміну від лінійного, орієнтоване на бачення цілого замість набору розрізнених частин. Системне мислення орієнтоване на виявлення зв'язків між елементами, котрі взаємопов'язані закономірностями змін. Системне мислення необхідне для того, щоб розрізняти структури, що утворюють основу складних ситуацій» [1].

Таким чином, системне мислення відображає здатність застосування системного підходу в різних сферах практичної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відповідаючи на потребу в підготовці кадрів, що володіють системним мисленням, в останні роки стали активно розроблятися технології, спрямовані на його формування. А оскільки середовище, в якому утворюються і розвиваються переважно ті чи інші форми мислення, визначає, будує і забезпечує методично і організаційно педагогіка, то для розвитку мислення учнів важливо, на яку логічну систему, на які уявлення про мислення орієнтовані педагогічна теорія і практика.

Сучасний рівень розвитку науки, техніки та суспільства характеризується наявністю системного підходу як провідної методології. Системне мислення не тільки об'єднує аналітичне та синтетичне мислення в перетвореному вигляді, а і є інтегратором різних методологій, способів і методів пізнавальної діяльності в єдиний процес міждисциплінарного дослідження. Системне мислення спрямовано на синтез знань, які відображають різні сторони об'єктів, процесів і явищ на відображення їх цілісності [3].

У процесі навчання і виховання людина привласнює і перетворює у форми власної діяльності ті засоби і способи мислення, які створені суспільством у відповідну історичну епоху. Чим повніше і глибше вона привласнив загальні категорії мислення, тим продуктивніше і логічніше її розумова діяльність.

© Гура М. В., 2017

Поділяючи завдання педагогіки і психології в становленні і формуванні когнітивної складової психіки, А. М. Матюшкін зазначав, що педагогіка вивчає способи формування інтелектуальних дій учнів і способи створення умов, що призводять до ефективного засвоєння знань та розвитку творчого мислення. А психологія вивчає мислення як процес виявлення невідомих, нових законів і способів дії у проблемних ситуаціях.

Однією з фундаментальних праць із основ теорії систем і системного аналізу є навчальний посібник «Основи системного аналізу». В цій праці достатньо детально описано історію розвитку системного підходу та системного аналізу, логічно та впорядковано висвітлено категоріальний апарат системного аналізу: система, елемент, зв'язок, структура, наведено опис логіки, методології та практики реалізації системного аналізу.

Розглянемо також працю «Системний аналіз» авторів О. Д. Шарапова, В. Д. Дербенцева, Д. Є. Семьонова. У роботі детально наведено засади загальної теорії систем (основні поняття теорії систем та системного аналізу, класифікації систем, властивості систем, основні завдання і принципи теорії систем і системного аналізу), основні етапи та методи системного аналізу, методи моделювання систем, системна методологія дослідження соціально-економічних об'єктів та процесів.

Щоб визначити термін «системне мислення», визначимо поняття «система» і основну функцію мислення як психічного процесу [2].

Історично термін «система» виникає в античності і включається в контекст філософсько-методологічних міркувань про загальні принципи організації мислення і знання. За способом виникнення, існування і зміни всі системи можна розділити на дві групи: природні і штучні. До перших віднесемо літосферу, гідро- і атмосферу, тваринний і рослинний світ – все те, що створено природою без участі людини. Тоді під поняттям «природна система» будемо розуміти комплекс взаємодіючих природних елементів, що забезпечує його найбільш ефективне функціонування в навколишньому середовищі з мінімальними витратами енергії.

Під поняттям «штучна система» будемо розуміти створене свідомою працею людини об'єднання різнорідних елементів, призначене для виконання основної функції і що утворює своїм об'єднанням нову (системне) властивість, якою не володіє ні одна зі складових системи елементів.

Штучні системи створюються, коли виникає потреба у функціях, які вони повинні виконувати. Тому введемо поняття «основна функція» як дію, для здійснення якої створена ця система. А оскільки мислення як вища психічна функція також є культурним освітою і продуктом виховання [4], то ми можемо розглядати його як штучну систему і говорити про рівні його розвитку.

У чому полягає феномен мислення? Специфіку мислення як психічного процесу В. Джемс виділяє так: «Домовимося вважати характеристичною особливістю мислення здатність орієнтуватися в нових для нас даних досвіду. Мислення містить в собі аналіз – воно заміщає ціле його частинами і пов'язаними з ним властивостями і наслідками. Мислення характеризується проникливістю – умінням виділяти істотне, атрибут предмета, і запасом знань, які дозволяють розглянути предмет з різних точок зору... Справедливо кажуть, що пізнати повністю одну якусь річ означало би пізнати весь світ» [3].

Класичне визначення мислення дав в 1946 р. С. Л. Рубінштейн: «Мислення – це опосередковане ... узагальнене пізнання об'єктивної реальності». Мислення співвідносить дані відчуттів і сприймань – зіставляє, порівнює, розрізняє, розкриває відносини і опосередкування і через відносини між безпосередньо чуттєво даними властивостями речей і явищ розкриває нові, безпосередньо не дані абстрактні їх властивості; виявляючи взаємозв'язок і осягаючи дійсність в цих її взаємозв'язках, мислення глибше пізнає її сутність.

Таке уявлення про мислення як про спосіб виявлення взаємозв'язків і пізнання нових властивостей речей і явищ дозволяє вважати, що мислення як особлива теоретична форма внутрішньої діяльності людини щодо вирішення проблем системно за своєю природою. Інформація про певні елементи відображеної реальності, що надходить у мозок, виражена в поняттях, в єдності створює уявну конструкцію (систему) – образ, який залежно від повноти інформації, що надходить, відповідає максимально можливій повній картині цієї реальності.

Звідси випливає основна функція мислення: аналізувати причини явищ і процесів, що відбуваються в природі і суспільстві, і виявляти їх закономірності; знаходити нові ідеї в проблемних ситуаціях - в тих ситуаціях, коли немає готових способів дії [2].

Однак поняття «системне мислення» в словниках психологічних термінів не розглядається, а зустрічається лише в практичній і науково-популярної психології. Так, О'Коннор визначає його як спосіб мислення, при якому в центрі уваги знаходяться взаємини між частинами, взаємодія яких утворює цілеспрямоване ціле. З визначення видно, що воно охоплює тільки частину функцій, які виконуються мисленням.

Значно ширше поняття «системне мислення» розглядається в наукових роботах з педагогіки:

1. Під системним мисленням розуміється мислення, в процесі якого суб'єкт розглядає предмет розумової діяльності як систему, виділяючи в ньому відповідні системні властивості, відносини, закономірності.

2. Під системним мисленням розуміється мислення, що враховує всі положення системного підходу – всебічність, цілісність, багатоаспектність, взаємопов'язаність, вплив всіх значущих для цього розгляду систем

і зв'язків, як нове бачення зі спрямованістю на інтеграційний синтез знань, яке орієнтоване на всебічне пізнання предмета, що відбиває різні сторони, аспекти об'єктів, на цілісність, багатовимірність буття.

3. Показниками системного мислення школярів є: вміння здійснювати системний аналіз досліджуваних природних об'єктів і явищ, здатність дитини аналізувати об'єкт як систему пов'язаних елементів, виділяти загальний принцип побудови цієї системи і конструювати на основі виділеного принципу нову систему елементів.

4. Системне мислення проявляється в таких навичках і уміннях:

- розглянути явище, процес, педагогічну ситуацію як систему;
- виділяти базові елементи системи;
- розглянути систему як у статиці, так і в динаміці;
- генерувати ідеї, творчо застосовувати раніше засвоєні знання в умовах системного аналізу та синтезу;
- критично оцінювати ситуацію в умовах системного підходу, до аналізу явищ; процесів;
- рефлексії в умовах реалізації системного підходу до аналізу явищ, процесів;
- аналізувати та прогнозувати розвиток системи;
- дати об'єктивну самооцінку ефективності системного мислення.

Чи можна на основі цих визначень зробити висновок, що ми маємо справу з особливим видом мислення, який автори позначають як «системне»? Аналіз показує, що автори, не визначаючи саме поняття «системне мислення», розглядають або елементи поняття «система», або певні вміння і навички, які повинні бути сформовані в результаті навчання. Фактично це відображає вимога часу і результат саморефлексії педагогіки та педагогічної психології, основне завдання яких не «чому вчити», а «як вчити».

Ще раз зупинимося на основній функції мислення. У практичній діяльності ця функція проявляється як вміння:

- розглядати об'єкти та явища навколишнього світу в їх розвитку та взаємозв'язку;
- аналізувати ситуації, тобто вміти встановлювати причинно-наслідкові зв'язки;
- виявляти приховані залежності та зв'язку; виявляти протиріччя, що породжують проблеми, і знаходити їх найбільш ефективні рішення;
- інтегрувати інформацію і робити висновки, що дозволяють прогнозувати наслідки прийнятих рішень.

Всі ці вміння є результатом здатності мислення встановлювати взаємозв'язку між елементами, що складають систему, і системи – з зовнішнім середовищем. Беручи до уваги, що такі вміння, тим більше в комплексі, не є природними, а мають «культурне походження», визначимо системне мислення як мислення, рівень розвитку якого при пізнанні людиною світу предметів і явищ об'єктивної дійсності дозволяє встановлювати взаємозв'язки між ними, виявляти закономірності протікання процесів їх взаємодії і розвитку, прогнозувати цей розвиток і ефективно вирішувати проблеми, що при цьому виникають [5].

Підсумовуючи наведене вище, сформулюємо власну точку зору на суть досліджуваної якості як інтегративної, динамічної основи системності, яка реалізується і формується залежно від когнітивних, особистісних і середовищних умов протікання творчого процесу, задає його цілісність і відбувається на операціональному, рефлексивному, особистісному рівнях як складових компонентів проблемно-пошукової, інтелектуально-продуктивної, творчо-перетворювальної активності особистості.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Лугова В. М.

Література: 1. Абульханова-Славская К. А. Деятельность и психология личности. М.: Наука, 2000. 90 с. **2.** Психологический практикум. Ощущения. Восприятия. Представление: учеб.-метод. пособие/сост.: А. В. Генералова, О. Ю. Гроголева. Омск: Омск. гос. ун-т, 2004. 68 с. **3.** Анохин П. К. Философские аспекты теории функциональной системы. М.: Наука, 2001. 40 с. **4.** Рыбников А. Н. Психофизиология профессиональной деятельности. М.: Академия, 2010, 230 с. **4.** Бехтерев В. М. Объективная психология. М.: Наука, 2001. 75 с.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ, ЩО ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ, АУДИТІ ТА ВНУТРІШНЬОМУ КОНТРОЛІ

УДК 657

Демченко К. О.

Студент 3 курсу
факультету економікі і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Визначено та класифіковано фактори, які визначають видову класифікацію інформаційних технологій, що застосовуються в бухгалтерському обліку, аудиті та внутрішньому контролі. Управління підприємством за сучасних умов визначається як зміна стану системи, що призводить до досягнення основної мети діяльності. Зараз на українському ринку фінансово-економічного програмного забезпечення пропонується цілий ряд розробок.*

Ключові слова: *інформаційні технології, бухгалтерський облік, розвиток, управління підприємством.*

Аннотация. *Определены и классифицированы факторы, определяющие видовую классификацию информационных технологий, применяемых в бухгалтерском учете, аудите и внутреннем контроле. Управление предприятием в современных условиях определяется как изменение состояния системы, что приводит к достижению основной цели деятельности. Сейчас на украинском рынке финансово-экономического программного обеспечения предлагается целый ряд разработок.*

Ключевые слова: *інформационные технологии, бухгалтерский учет, развитие, управление предприятием.*

Annotation. *Definition and classification of factors that determine species classification information technologies used in accounting, audit and internal control. Enterprise management in modern conditions is defined as a change in the state of the system, which leads to the achievement of the main objective of the activity. Now the Ukrainian market of financial and economic software offers a number of developments.*

Keywords: *information technology, accounting, development, enterprise management.*

Сьогодні підтримка конкурентоспроможності підприємств України вимагає наявності відповідного інформаційного забезпечення їх діяльності. Керівництво сучасного українського підприємства змушене приймати рішення в умовах невизначеності й ризику, що потребує безперервного контролю всіх аспектів фінансово-господарської діяльності і аналізу великої кількості інформації. Отже, проблема ефективного інформаційного забезпечення управлінської діяльності підприємства з використанням автоматизованих систем є досить актуальною. Для вдосконалення управління сучасним підприємством необхідна реконструкція його технічної і інформаційної бази, а також впровадження нових методів управління та інформаційних технологій.

Ефективне використання автоматизованих систем управління підприємством дозволяє швидко зібрати інформацію, обробити її, проаналізувати, надати оцінку фактичного стану підприємства, спрогнозувати й на основі цього оперативно прийняти будь-які управлінські рішення.

У сучасній українській науковій літературі теоретичним і практичним обґрунтуванням проблем інформаційного забезпечення системи бухгалтерського обліку, аудиту та внутрішнього контролю займаються такі науковці, як М. М. Бенько [1], С. А. Гаркуша [2], Н. В. Голячук [3], С. О. Левицька [4], І. С. Несходовський [5], С. М. Петренко [6] та ін.

Бенько М. М. зазначає, що теперішній стан розвитку інформаційних технологій має назву «новітній», оскільки застосування їх в бухгалтерському обліку та управлінні має інноваційний характер [1]. Він визначає суть поняття «новітні інформаційні технології», принципи і характер їх застосування в обліковому процесі, властивості новітніх інформаційних технологій у формалізованому поданні організації та реалізації облікового процесу. Основним способом отримання такої інформації, Гаркуша С. А. пов'язує це поняття з використанням комп'ютерної та телекомунікаційної техніки та відповідних інформаційних технологій [2].

Отже, розв'язанню теоретичних і методологічних питань інформаційного забезпечення системи бухгалтерського обліку, аудиту та внутрішнього контролю присвячена значна кількість досліджень, але залишаються невирішеними питання практичного впровадження програм для ведення бухгалтерського обліку і створення інформаційної системи підприємства з можливістю проведення на її основі аудиту або внутрішнього контролю за діяльністю підприємства.

© Демченко К. О., 2017

Управління підприємством в сучасних умовах визначається як зміна стану системи, що веде до досягнення основної мети діяльності. Система управління підприємством постійно взаємодіє із зовнішнім середовищем. Взаємозв'язок здійснюється за допомогою інформації, яка по потоках прямого зв'язку передає мету функціонування, різні команди управління від системи більш високого рівня до систем низької ланки, а по потоках зворотного зв'язку – всі відомості, необхідні для регулювання інформаційного процесу. Управлінська інформація обслуговує процеси виробництва, розподілу, обміну та споживання матеріальних благ [3; 4]. Найважливішою її складовою є економічна інформація, яка відображає виробничо-фінансову діяльність економічних об'єктів за допомогою системи натуральних і вартісних показників. У всіх випадках при цьому використовується кількісні величини, цифрові значення. Ця особливість економічної інформації потребує широкого застосування для її обробки обчислювальної техніки. Застосування обчислювальної техніки в організації бухгалтерського обліку викликано необхідністю обробки великих обсягів інформації, численних її групувань, жорстких термінів обробки, високих вимог до точності і достовірності. Бухгалтерські завдання раніше інших економічних завдань стали оброблятися технічними засобами. Комп'ютеризація бухгалтерського обліку тісно пов'язана з вищеназваними причинами, що дозволяє виділити три її етапи – механізований, автоматизований, електронний облік (табл. 1).

Таблиця 1

Етапи комп'ютеризації бухгалтерського обліку

I етап –автоматизований	II етап – інформаційний	III етап (сучасний) – етап комунікації
Важливі інфраструктури знаходяться в стані розвитку. За конверсію наявних систем і конструкція інформаційних рішень несе відповідальність тільки технічний персонал	Передбачає значний вплив користувача на конструкцію автоматизованих систем та характеризується рухом у напрямі до особистого володіння або використання інструментів комп'ютеризації [1]. Бухгалтер мав можливість впливати на хід рішення задачі. Оператор, отримавши облікову документацію, обробляв її на ЕОМ за програмою і повертав користувачеві вільні бухгалтерські дані - відомості аналітичного і синтетичного обліку, на підставі яких приймалися управлінські рішення	Характеризується стрімким розвитком інформаційних технологій, передбачає використання електронних мереж, що дозволяє реалізувати інтерактивну співпрацю користувачів. Все більша частина інформації переводиться з паперу на електронні носії або одразу створюється в цифровій формі, не маючи паперових аналогів. Переваги цього процесу очевидні та не потребують обговорення. Зникає необхідність переконання керівництва відносно основних переваг, які надає підприємству комп'ютеризація його фінансово-господарської діяльності

З появою ПЕОМ, що володіли високою швидкодією, великою ємністю оперативної і зовнішньої пам'яті на жорсткому магнітному диску, широким вибором зовнішніх пристроїв введення-виведення інформації, орієнтованих на виконання функцій формування первинних документів та облікових регістрів, дозволили по-новому підійти до питань організації машинної обробки бухгалтерських завдань. Починається перехід від централізованої обробки бухгалтерської інформації на ВЦ підприємств до децентралізованої, що передбачає установку ПЕОМ на робочому місці бухгалтера [5; 6]. Інформаційна система бухгалтерського обліку традиційно включає комплекси задач, облік основних засобів, облік матеріальних цінностей, облік праці та заробітної плати, облік готової продукції тощо.

Зараз на українському ринку фінансово-економічного програмного забезпечення пропонується цілий ряд розробок. При здійсненні комп'ютеризації підприємство стикається з цілою низкою проблем, пов'язаних з вибором програмного забезпечення, оскільки на ринку представлена велика кількість програмних продуктів, розрахованих на різніх за масштабом, за галуззю діяльності підприємствах, а також на комп'ютеризацію лише окремих складових діяльності підприємства або ж комп'ютеризацію усього підприємства [1]. Проблема вибору надзвичайно гостро постає перед керівництвом як новоствореного підприємства, так і вже діючого, оскільки в результаті розширення діяльності або виходу на міжнародний ринок виникає необхідність оновлення або заміни вже наявного програмного забезпечення.

Отже, на сьогодні інформаційна система бухгалтерського обліку має складну ієрархічну структуру, що позначається на видах інформаційних технологій, що застосовуються. Тому в статті запропонована класифікація факторів, які визначають видову класифікацію інформаційних технологій, що застосовуються в бухгалтерському обліку (табл. 2).

Висновки. Розвиток інформаційних технологій позитивно впливає на розвиток методологій та технології бухгалтерського обліку, організації проведення аудиту чи внутрішнього контролю на підприємстві.

Застосування інформаційних технологій в обліковому процесі сприяє науковому обґрунтуванню даних бухгалтерського обліку в оцінці фінансово-господарської діяльності підприємств. Окрім того, застосування інформаційних технологій посилює функцію контролю правильності, законності, а іноді й економічної доцільності бухгалтерських операцій. Сучасний розвиток інформаційних технологій, що застосовуються в бухгалтерському обліку сприяє інтеграції видів обліку і контролю в єдиному інформаційному просторі.

Таблиця 2

Класифікація інформаційних технологій

№з / п	Ознаки класифікації	Технологія
1	За ступенем централізації технологічного процесу виробництва інформаційні технології бухгалтерського обліку	централізовані, децентралізовані, комбіновані
2	За типом предметної сфери	виробництво, облік, аналіз, контроль
3	За ступенем охоплення	обробка даних, автоматизація функцій бухгалтерського обліку, підтримка прийняття рішень, експертні системи, електронний офіс
4	За класом операцій	текстові і графічні редактори, табличні процесори, системи управління базами даних, мультимедійні системи, системи управління технологічними процесами
3	За типом інтерфейсу	пакетні, діалогові, мережеві
4	За способом побудови мережі	локальні, багаторівневі, розподільчі
5	За типом операції	пооперацийні, попредметні

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Тютлікова В. В.

Література: 1. Бенько М. М. Новітні інформаційні технології в бухгалтерському обліку. *Вісник Львівської комерційної академії.* 2011. Вип. 35. С. 29–33. **2.** Гаркуша С. А. Автоматизація облікових процесів: впровадження та переваги роботи системи. *Вісник Сумського національного аграрного університету.* Серія: Економіка і менеджмент. 2012. Вип. 4 (52). С. 60–65. **3.** Голячук Н. Обліково-аналітичне забезпечення як важлива складова управління підприємством. *Економічний аналіз.* 2010. Вип. 6. С. 408–410. **4.** Левицька С. О., Король О. В. Інформаційне забезпечення системи бухгалтерського обліку. *Вісник національного університету водного господарства та природокористування*. 2009. Вип. 3 (47). Ч. 1. С. 367–372. **5.** Несходовський І. С. Електронний облік як основний напрям удосконалення інформаційного забезпечення системи управління. *Вісник ЖДТУ.* Економічні науки. 2010. № 3 (53). С. 73–77. **6.** Петренко С. М. Методичні засади інформаційного забезпечення внутрішнього контролю. *Вісник ЖДТУ.* Економічні науки. 2010. № 3 (53). Ч. 2. С. 188–192.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ СУБ'ЄКТІВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРА

УДК 658.14/.17

Деревянченко А. О.

Магістрант 1 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто критерії належності до суб'єктів державного сектора, досліджено сутність поняття фінансової звітності та її форми у таких суб'єктів. Дано підходи науковців до поняття "фінансовий результат". Визначено фінансовий результат як виконання кошторису.*

Ключові слова: *державний сектор, суб'єкти державного сектора, фінансова звітність, фінансові результати, звітний період.*

© Деревянченко А. О., 2017

Аннотация. *Рассмотрены критерии отнесения к субъектам государственного сектора, исследованы сущность понятия финансовой отчетности и ее формы у таких субъектов. Даны подходы ученых к понятию «финансовый результат». Определен финансовый результат как выполнение сметы.*

Ключевые слова: *государственный сектор, субъекты государственного сектора, финансовая отчетность, финансовые результаты, отчетный период.*

Annotation. *In article criteria of reference to subjects of public sector are explained, are probed an entity of a concept of financial statements and its form at such subjects. Approaches of scientists to the concept "financial result" are given. The financial result as execution of the estimate is defined.*

Keywords: *public sector, subjects of public sector, financial statements, financial results, reporting period.*

За останні роки законодавство стосовно формування фінансових результатів суб'єктів державного сектора зазнало суттєвих змін. Актуальні розробки облікових питань, що склалися під впливом реформування, належать таким науковцям: Свірко С. В. [1], Тютюнник Ю. М., Борисов А. Б., Манько С. О. Водночас мало хто з відомих авторів працював над цією проблематикою та подальшим вдосконаленням. Тому питання визначення фінансових результатів у суб'єктів державного сектора потребує подальших досліджень, особливо це стосується оцінки останніх законодавчих нововведень.

Метою написання статті є дослідження змісту і загальна оцінка актуальних законодавчих змін, внесених до порядку формування фінансової звітності суб'єктів державного сектора. При цьому об'єктом дослідження вбачається процес формування фінансових результатів державного сектора. Предметом дослідження є теоретичні основи, методичні підходи, а також практичні аспекти формування фінансових результатів.

Державний сектор – це комплекс господарських суб'єктів, що цілком або частково належать центральним або місцевим державним органам. Суб'єктами державного сектора є суб'єкти бухгалтерського обліку в державному секторі, зокрема, розпорядники бюджетних коштів, Державне казначейство та державні цільові фонди [2].

Суб'єкти державного сектора зобов'язані складати фінансову звітність. Фінансова звітність бюджетних установ – це бухгалтерська звітність, яка містить інформацію про фінансове становище, результати діяльності і рух грошових коштів установ за певний період і складається для користувачів з метою прийняття ними відповідних рішень [3].

Фінансова звітність може бути правильно складена за умови своєчасного проведення всіх підготовчих робіт та дотримання вимог, що висуваються. В оновленому Порядку складання бюджетної звітності розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів розкрито інформацію щодо форм фінансової звітності [4]. У табл. 1 подано зміст форм фінансової звітності суб'єктів державного сектору.

Таблиця 1

Зміст форм фінансової звітності суб'єктів державного сектора

Форма звітності		Містить інформацію	Період
Баланс	Форма № 1	про фінансове положення підприємства	На звітну дату
Звіт про фінансовий результати	Форма № 2	про доходи, витрати, прибутки і збитки	За звітній період
Звіт про рух грошових коштів	Форма № 3	про зміни, що відбулися у грошових коштах підприємства та їх еквівалентах	За звітній період
Звіт про власний капітал	Форма № 4	про зміни у складі власного капіталу підприємства	За звітній період
Примітка до річної фінансової звітності	Форма № 5	не наведено безпосередньо у фінансових звітах, але передбачено відповідними положеннями (стандартами)	За звітній період

Суттєвих змін фінансова звітність суб'єктів державного сектора набула з 28.02.2017 р. внаслідок набуття чинності Наказу "Про затвердження Порядку заповнення форм фінансової звітності в державному секторі та Змін до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) в державному секторі 101 "Подання фінансової звітності" [5]. Звернімо увагу, що склад, форми та принципи підготовки та подання фінансової звітності в державному секторі визначено саме НП(С)БО в державному секторі 101 "Подання фінансової звітності" [6]. Відтепер квартальна фінансова звітність складається з двох форм, які наведено на рис. 1.

Установа має визначити фінансовий результат як за загальним, так і за спеціальним фондом. Для цього Планом рахунків бухгалтерського обліку бюджетних установ, затвердженим Наказом Міністерства фінансів України № 1203 від 31.01.2013 р. [7], передбачено рахунок 55 "фінансовий результат", що має субрахунок 551 "Фінансовий

результат розпорядників бюджетних коштів", якому підпорядковано такі субрахунки: 5511 "Фінансові результати виконання кошторису звітного періоду"; 5512 "Накопичені фінансові результати виконання кошторису".

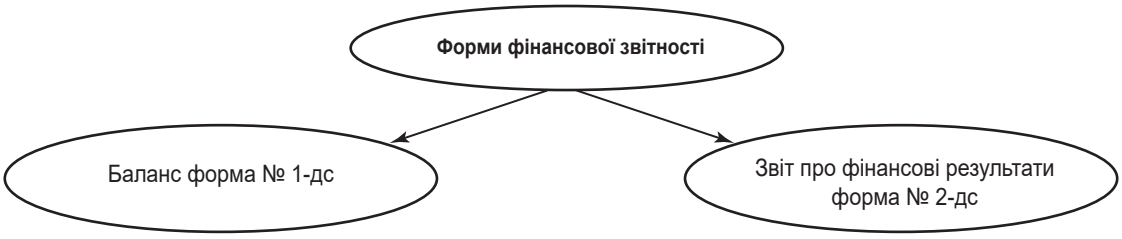

Рис. 1. **Оновлені форми фінансової звітності суб'єктів державного сектора (з 28.02.2017 р.)**

Фінансовий результат (прибуток або збиток) відображається у Звіті про результати фінансової діяльності. У ньому подається інформація щодо доходів і витрат поточного року щодо господарських операцій, в результаті яких ці доходи або витрати були збільшені або зменшені, а також фінансові результати за загальним і спеціальним фондами за звітний рік.

Доцільно звернути увагу на поняття "фінансовий результат", яке науковці трактують дещо по-різному, вкладаючи при цьому однаковий зміст у свої визначення. Наприклад, Борисов А. Б. подає фінансовий результат як виражений у грошовій формі економічний результат господарської діяльності підприємства, об'єднання, організації в цілому чи його окремих підрозділів [8]. На думку Тютюнника Ю. М., фінансовий результат – це економічний підсумок виробничої діяльності господарюючих суб'єктів, виражений у вартісній (грошовій) формі [9]. З огляду на зазначене, можна дійти висновку, що фінансовий результат суб'єкта державного сектора – це збільшення або зменшення доходів і витрат такого суб'єкта, а отже, бюджету звітного періоду.

Наприкінці бюджетного року установа визначає фінансовий результат виконання кошторису, тобто підбиває підсумки отриманих протягом бюджетного року асигнувань і доходів, проведених видатків.

Під час заповнення форм фінансової звітності потрібно дотримуватися п. 3.1 Порядку № 44, що вимагає усі доходи, отримані на виконання кошторису, а також усі фактичні видатки та витрати розпорядників бюджетних коштів, проведені у звітному році, підсумковими оборотами в кінці звітного року списати на результат виконання кошторису за звітний рік. Йдеться про виведення фінансового результату виконання кошторису, який надає прозорості фінансовій звітності про виконання кошторису доходів і видатків бюджетної установи.

Коли установа сформує фінансовий результат у Балансі, тоді можна проаналізувати, чи ефективною була її діяльність, та оцінити внесок безпосередньо головного розпорядника бюджетних коштів у керівництво установою.

Таким чином, суттєві зміни у формуванні фінансових результатів суб'єктів державного сектора відбулися у формах фінансової звітності внаслідок прийняття оновленого Порядку заповнення форм фінансової звітності в державному секторі. Згідно з новим Планом рахунків державного сектора фінансовий результат було віднесено до п'ятого класу. Поняття "фінансовий результат" мають різні варіанти трактування, але його сутність науковці пояснюють достатньо близько. В статті було уточнено визначення "фінансовий результат суб'єкта державного сектору" з прийняттям до уваги того, що на кінець звітного року бюджетна установа визначає фінансовий результат як виконання кошторису.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Курган Н. В.

Література: 1. Джога Р. Т., Свірко С. В., Сінельник Л. М. Бухгалтерський облік у бюджетних установах: навч.-метод. посіб. Київ: КНЕУ, 2003. 483 с. **2.** Атамас П. Й. Основи обліку в бюджетних організаціях : навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2012. 435 с. **3.** Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський облік у бюджетних установах: навч. посіб. Житомир: Рута, 2004. 448 с. **4.** Порядок складання фінансової, бюджетної та іншої звітності розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів: Наказ Міністерства фінансів України від 24.01.2012 № 44 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0196-12. **5.** Порядок заповнення форм фінансової звітності в державному секторі та Змін до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 "Подання фінансової звітності": Наказ Міністерства фінансів України від 28.02.2017 № 307. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE30252.html. **6.** Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 "Подання фінансової звітності" із змінами внесеними наказами: Наказ Міністерства фінансів України від 18.05.2012. № URL: http://ukrmodno.com.ua/health/nacionalene-polojennya-standart-buhgaltersekogo-obliku-v-derja/main.html. **7.** План рахунків бухгалтерського обліку бюджетних установ: Наказ Міністерства фінансів України від 31.01.2013 № 1203. URL: http://www.gbb.com.

ua/robohi-plan-rozporadnika. **8.** Борисов А. Б. Большой экономический словарь. М.: Книжный мир, 2003. 895 с. **9.** Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Ч. 1. Полтава: ПДАА, 2009. 406 с.

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ І НАЦІОНАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ СУБ'ЄКТІВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРА

УДК 657:006(477+100)

Деревянченко А. О.

Магістрант 1 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Викладено сутність і роль міжнародних і національних стандартів бухгалтерського обліку суб'єктів державного сектора в процесах розвитку країни. Проведено порівняльний аналіз міжнародних і національних стандартів бухгалтерського обліку суб'єктів державного сектора.*

Ключові слова: *бухгалтерський облік, державний сектор, суб'єкти, міжнародні стандарти, національні стандарти.*

Аннотация. *Изложена сущность и роль международных и национальных стандартов бухгалтерского учета субъектов государственного сектора в процессах развития страны. Проведен сравнительный анализ международных и национальных стандартов бухгалтерского учета субъектов государственного сектора.*

Ключевые слова: *бухгалтерский учет, государственный сектор, субъекты, международные стандарты, национальные стандарты.*

Annotation. *In article the entity and a role of the international and national standards of accounting of subjects of public sector in developments of the country is explained. The comparative analysis of the international and national standards of accounting of subjects of public sector is carried out.*

Keywords: *accounting, public sector, subjects, international standards, national standards.*

Активізація ділової активності на світових ринках вітчизняних суб'єктів економічної діяльності потребує нарощення обсягів іноземних інвестицій. Вирішення цієї проблеми можливе шляхом наближення вітчизняної методології бухгалтерського обліку до потреб світової практики, що, своєю чергою, вимагає порівняння міжнародних і національних стандартів бухгалтерського обліку з метою визначення проблемних аспектів.

Стандарти бухгалтерського обліку являють собою нормативні документи, що визначають правила та процедури ведення бухгалтерського обліку та складання звітності суб'єктами господарювання різних форм власності.

Державний сектор – це комплекс господарських суб'єктів, що цілком або частково належать центральним або місцевим державним органам. Суб'єктами державного сектора є суб'єктами бухгалтерського обліку в державному секторі, зокрема розпорядники бюджетних коштів, Державне казначейство та державні цільові фонди [1].

Вирішенню проблем наближення вітчизняної методології бухгалтерського обліку до вимог міжнародної облікової практики в останні роки приділяли увагу такі відомі вітчизняні вчені, як Бутинець Ф. Ф., Свірко С. В. [2], Джога Р. Т., Атамас П. Й. [3] та ін. Незважаючи на значну кількість наукових досліджень у цьому напрямі, до сьогодні залишається невирішеним ряд проблем, що ускладнюють процеси руху міжнародного капіталу.

© Деревянченко А. О., 2017

Необхідність стандартизації фінансового обліку відповідно до вимог міжнародних стандартів визначається розвитком процесів економічної інтеграції країни та активністю діяльності на її території міжнародних корпорацій. На масштабність потоків руху інтернаціонального капіталу істотно впливає розмаїття стандартів бухгалтерського обліку, застосовуваних національними економіками, що завдає невиправної шкоди економічному розвитку країни. Сьогодні фінансовий ринок жодної країни не в змозі розвиватися у відриві від міжнародного ринку. Переважно це стосується країн із перехідною або депресивною економікою, у яких недостатньо розвинені національні ринки капіталу, які істотно залежать від іноземних інвестицій.

Найважливіші питання організації бухгалтерського обліку залишаються і на сьогодні не вирішеними. Насамперед це стосується гармонізації бухгалтерського обліку та фінансової звітності, а також визначення шляхів вдосконаленням бухгалтерського обліку в Україні на основі міжнародного досвіду.

Фінансова звітність бюджетних установ – це бухгалтерська звітність, яка містить інформацію про фінансове становище, результати діяльності і рух грошових коштів установ за певний період і складається для користувачів з метою прийняття ними відповідних рішень [4].

Фінансова звітність різних країн має певні відмінності, обумовлені різними чинниками. Відмінності до змісту фінансових звітів значно ускладнювали аналіз інформації і ухвалення рішень в умовах розвитку міжнародної торгівлі.

Міжнародні стандарти державного сектора регулюють основні моменти, від яких залежить формування фінансових результатів діяльності підприємства його відображення у звітності результатів діяльності та фінансового стану підприємства.

МСБО не визначають порядок ведення бухгалтерського обліку, вони описують загальні правила оцінки і представлення інформації у фінансових звітах. В деяких випадках МСБО передбачають два облікові підходи до одних і тих же операцій або подій. В цьому випадку один підхід є базовим, а інший – альтернативним. Для розуміння і практичного застосування МСБО важливе значення має їх Концептуальна основа. Концептуальна основа містить виклад концепцій, на яких ґрунтується фінансова звітність загального призначення. Концептуальна основа не входить до складу МСБО у зв'язку з цим у разі виникнення розбіжності між Концептуальною основою і окремим стандартом пріоритетами є вимоги МСБО [5].

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку – нормативно-правовий акт, що визначає принципи та методи ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності, що не суперечать міжнародним стандартам [6]. Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» П(С)БО – це нормативно-правовий акт, що визначає принципи й методи ведення бухгалтерського обліку й складання фінансової звітності, які не суперечать міжнародним стандартам [7]. У національних П(С)БО дотримано вимоги МСБО з урахуванням економічних, правових, податкових особливостей та традицій нашої держави.

В табл. 1 приведено порівняльну характеристику міжнародних і національних стандартів бухгалтерського обліку для суб'єктів державного сектора.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика стандартів бухгалтерського обліку для суб'єктів державного сектора

Національні стандарти бухгалтерського обліку		**Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку**	
1	**2**	**3**	**4**
НП(С)БО 101, чинний з 01.01.17	«Подання фінансової звітності»	МСБО 1	«Подання фінансових звітів»
НП(С)БО 102, чинний з 01.01.17	Консолідована фінансова звітність»	МСБО 2	«Звіт про рух грошових коштів»
НП(С)БО 103, чинний з 01.01.17	«Фінансова звітність за сегментами»	МСБО 3	«Чистий надлишок або дефіцит за період, суттєві помилки та зміни в обліковій політиці»
НП(С)БО 105, чинний з 01.01.17	«Фінансова звітність в умовах гіперінфляції»	МСБО 4	«Вплив змін валютних курсів»
НП(С)БО 121, чинний з 01.01.15	«Основні засоби»	МСБО 5	«Витрати на позики»
НП(С)БО 122, чинний з 01.01.15	«Нематеріальні активи»	МСБО 6	«Консолідовані фінансові звіти та облік контрольованих суб'єктів господарювання»
НП(С)БО 123, чинний з 01.01.15	«Запаси»	МСБО 7	«Облік інвестицій в асоційовані компанії»
НП(С)БО 124, чинний з 01.01.17	«Доходи»	МСБО 8	«Фінансова звітність про частки у спільних підприємствах»
НП(С)БО 125, чинний з 01.01.15	«Зміни облікових оцінок та виправлення помилок	МСБО 9	«Дохід від операцій обміну»
НП(С)БО 126, чинний з 01.01.17	«Оренда»	МСБО 10	«Фінансова звітність в умовах гіперінфляції»
НП(С)БО 127, чинний з 01.01.15	«Зменшення корисності активів»	МСБО 11	«Будівельні контракти»
НП(С)БО 128, чинний з 01.01.15	«Зобов'язання»	МСБО 12	«Запаси»
НП(С)БО 129, чинний з 01.01.17	«Інвестиційна нерухомість»	МСБО 13	«Оренда»

Закінчення табл. 1

1	2	3	4
НП(С)БО 130, чинний з 01.01.17	«Вплив змін валютних курсів»	МСБО 14	«Події після дати звітності»
НП(С)БО 131, чинний з 01.01.17	«Будівельні контракти»	МСБО 15	«Фінансові інструменти: розкриття та подання інформації»
НП(С)БО 132, чинний з 01.01.15	«Виплати працівникам»	МСБО16	«Інвестиційна нерухомість»
НП(С)БО 133, чинний з 01.01.15	«Фінансові інвестиції»	МСБО 17	«Основні засоби»
НП(С)БО 134, чинний з 01.01.17	«Фінансові інструменти»	МСБО 18	«Звітність за сегментами»
НП(С)БО 135, чинний з 01.01.17	«Витрати»	МСБО 19	«Забезпечення, непередбачені зобов'язання та активи»
		МСБО 20	«Розкриття інформації щодо зв'язаних сторін»

Між національними та міжнародними стандартами обліку існує такий зв'язок: при розробці міжнародних стандартів аналізуються національні стандарти, вивчається практика ведення обліку того чи іншого об'єкта і тільки після цього формуються рекомендації міжнародного характеру.

На сьогодні міжнародні стандарти не тільки узагальнюють, а й активно впливають на розвиток національних систем. Саме ці причини вплинули на вибір МСБО орієнтира для реформування системи в Україні бухгалтерського обліку та звітності. В зв'язку з тим, що стандарти постійно змінюються, все менше спостерігається розбіжностей між ними. А саме НП(С)БО не можуть суперечить МСБО, а отже, в майбутньому можна очікувати відповідні внесення та створення нових стандартів.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Махота А. В.

Література: 1. Джога Р. Т., Свірко С. В., Сінельник Л. М. Бухгалтерський облік у бюджетних установах: навч.-метод. посіб. Київ: КНЕУ, 2003. 483 с. **2.** Атамас П. Й. Основи обліку в бюджетних організаціях : навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2012. 435 с. **3.** Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський облік у бюджетних установах: навч. посіб. Житомир: Рута, 2004. 448 с. **4.** Голов С. Международные стандарты финансовой отчетности: усовершенствование и применение. *Бухгалтерский учет и аудит.* 2007. № 11. С. 43–57. **5.** Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі із змінами внесеними наказами: Закон України від 07.02.2013 № 73 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13. **6.** Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://www.zakon.rada.gov.ua.

ДОСВІД ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ ЗА КОРДОНОМ І В УКРАЇНІ

УДК 657.15:658

Діченко А. А.

Студент 3 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто методи, підходи та основні механізми оцінки фінансового стану підприємств, проаналізовано міжнародний досвід у цій сфері. Наведено методичні рекомендації щодо реформування національної системи фінансової звітності в сучасних умовах розвитку економіки.*

Ключові слова: *фінансовий стан, методи оцінки, міжнародний досвід, напрям аналізу.*

© Діченко А. А., 2017

Аннотация. *Рассмотрены методы, подходы и основные механизмы оценки финансового состояния предприятий, проанализирован международный опыт в этой сфере. Приведены методические рекомендации по реформированию национальной системы финансовой отчетности в современных условиях развития экономики.*

Ключевые слова: *финансовое состояние, методы оценки, международный опыт, направление анализа.*

Annotation. *The basic methods, approaches and mechanisms of assessing the financial situation of enterprises is examined, international experience in this field is analyzed. Methodical recommendations for the reforming of the national system of financial reporting in modern conditions of the economy are developed.*

Keywords: *financial status, valuation methods, international experience, trend analysis.*

В умовах міжнародної інтеграції, розширення ринків капіталу, активізації підприємницької діяльності та інших змін в економіці фінансові аналітики нашої країни повинні будуть все частіше і частіше звертатися до характеристик аналітичних систем економічно розвинених зарубіжних країн, для того щоб краще зрозуміти досягнення і результати діяльності підприємств, що процвітають на світовому ринку.

Метою цього дослідження є аналіз і порівняння вітчизняних підходів оцінки фінансового стану підприємства із зарубіжними та визначення варіантів оптимізації української системи фінансової звітності на основі проведеного аналізу.

Предметом дослідження виступає аналіз фінансового стану підприємств.

Об'єктом дослідження є показники й елементи оцінки фінансового стану.

За кордоном проблемою оцінки фінансового стану комерційного підприємства займаються багато вчених: Л. Коробоу, О. Штур, Д. Мартін, М. Браун і багато інших. На основі створення ними систем комплексного аналізу діяльності фірми практично кожен бажаючий зможе без особливих зусиль отримати цікаві для його дані про функціонування підприємства.

Основним завданням аналізу фінансового стану підприємства є не лише отримання об'єктивної картини про фінансовий стан підприємства, але і розгляд через призму поліпшення фінансового становища чинників, що викликали це положення. Особливостями аналізу фінансового стану підприємства є: множинність суб'єктів аналізу, користувачів інформації про діяльність підприємства; різноманітність цілей і інтересів суб'єктів аналізу; наявність різноманітних типових методик аналізу; орієнтація аналізу тільки на публічну, зовнішню звітність підприємства; обмеженість завдань аналізу як наслідок попереднього фактора; максимальна відкритість результатів аналізу для користувачів інформації про діяльність підприємства.

Аналіз фінансового стану передбачає проведення аналізу діяльності підприємства за певними напрямами. Ці напрямки відрізняються у вітчизняній практиці і зарубіжному досвіді. У практиці українських вчених досить широко застосовуються горизонтальний, вертикальний, факторний, порівняльний і коефіцієнтний аналізи. При цьому аналіз проводиться як за абсолютними, так і за відносними показниками [1].

Показники рентабельності є обов'язковими елементами аналізу фінансового стану підприємства. Система показників рентабельності, яка використовується в українській практиці господарювання, не завжди відображає реальні тенденції розвитку підприємств, роблячи скрутним аналіз результатів їх господарської діяльності та процес прийняття управлінських рішень. Наприклад, при аналізі показників рентабельності капіталу за П(С)БО України, незважаючи на наявність чистого прибутку в звітному періоді, показник «Нерозподілений прибуток попередніх періодів (непокритий збиток)» може бути негативним. Це виникає, коли величина збитків попереднього періоду не покриває прибутку звітного. При цьому, якщо розмір статутного та іншого капіталу невеликий, а розмір збитків «з'їдає» власні джерела капіталу, значення «Власний капітал» буде негативним [2]. В такому випадку втрачається економічний сенс показника рентабельності навіть за наявності прибутку в звітному періоді.

У зарубіжній практиці використовується ряд показників, що дозволяють частково усунути вищезгадані недоліки. У зростанні прибутку зацікавлені як підприємство, так і держава. На підприємствах приріст прибутку досягається не лише завдяки збільшенню трудового внеску колективу підприємств, але і за рахунок багатьох інших факторів. Саме тому на кожному підприємстві необхідно систематично аналізувати формування, розподіл і використання прибутку. Цей аналіз є надзвичайно важливим і для зовнішніх суб'єктів (місцевих бюджетів, фінансових і податкових органів, банків).

Підходи зарубіжних і вітчизняних авторів для визначення прибутковості діяльності підприємства є аналогічними і відрізняються тільки в методах визначення і розрахунку розміру прибутку підприємства, що викликано особливостями податкового, бухгалтерського обліку зарубіжних країн [3]. Будь-якого користувача фінансової звітності, перш за все, цікавить питання ліквідності та платоспроможності підприємства. Для цього за даними балансу підприємства визначають комплекс оціночних показників. Визначення ліквідності та платоспроможності в зарубіжній практиці об'єднуються в один блок аналізу.

Аналіз відносних величин, які характеризують фінансову стійкість підприємства, збігається з аналізом пасивів у зарубіжній практиці. Крім загальних показників, що характеризують залежність підприємства від зовнішнього фінансування, використовуються також показники покриття відсотків за запозиченнями – процес обслуговування боргу. У зарубіжному досвіді одним із основних напрямків аналізу фінансового стану підприємств є аналіз їх ринкової вартості. Досить часто реальна вартість фірми значно менше її ринкової вартості. Розвинений фондовий ринок зарубіжних країн створює можливість підвищення вартості компанії за рахунок гудвілу, тоді як у українських підприємств така можливість відсутня. Так, спостерігається певна відмінність у переліку показників для визначення фінансового стану підприємств і методах розрахунку подібних показників. Крім того, вихідні дані (фінансова звітність) для розрахунку цих показників відрізняються від вітчизняної фінансової звітності, що викликано відмінностями в проведенні обліку операцій в процесі виробничої діяльності підприємства.

Необхідно зазначити, що недоліками методики діагностики фінансового стану, як вітчизняних, так і зарубіжних авторів, є ігнорування галузевих особливостей. Так, застосування в Україні деякими економістами міжнародних систем оцінок фінансового стану, неадаптованих до умов вітчизняної економіки, як наслідок, викликає прийняття неправильних управлінських рішень, використання в низькорентабельних напрямках діяльності, затвердження стратегії розвитку підприємства, не відповідає сучасним реаліям розвитку ситуації на ринку [4].

До переваг зарубіжних методик можна віднести їх конкретність і визначеність у кількісному складі показників та інтерпретації їх результатів, спрощеність таких методик аналізу й оцінки фінансового стану підприємств. Українські методики аналізу фінансового стану, навпаки, характеризуються значною відмінністю серед різних авторів у наборі показників для аналізу того чи іншого напрямку і різноманітною їх комбінацією [5].

Таким чином, вітчизняна методика вимагає уніфікації, зменшення кількості аналізованих показників. При цьому необхідно віддавати перевагу розрахунку тих показників, які мають найбільшу змістовність і необхідність для аналітика.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Часовникова Ю. С.

Література: 1. Остап'юк Н. А. Методика оцінки фінансового стану підприємства в умовах інфляції. *Вісник ЖДТУ*. 2011. № 1 (55). С. 127–129. **2.** Міценко Н. Г., Сорока У. П. Фінансовий аналіз як метод діагностики фінансового стану підприємства. *Науковий вісник.* 2005. № 15.2. С. 192–196. **3.** Жежера М. Порівняльна характеристика методики проведення аналізу фінансового стану підприємств в Україні та закордоном. *Економіка, фінанси, право.* 1999. № 5. С. 12. **4.** Черниш С. С. Проблеми застосування методики аналізу фінансового стану на вітчизняних підприємствах. *Інноваційна економіка.* 2012. № 5. С. 31. **5**. Бусургіна М. А. Порівняння вітчизняного та зарубіжного досвіду аналізу фінансового стану підприємства. URL: http://www.rusnauka.com/16_ADEN_2011/Economics/10_83909.doc.htm.

РЕСУРС ОСВІЧЕНОСТІ ТА УПРАВЛІННЯ НИМ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

УДК 374.7

Дмитренко Ю. В.

Студент 2 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто сутність ресурсу освіченості, простежено тенденцію "освічена людина – успішна людина". Досліджено, як знання людини можуть максимально успішно працювати на неї. З'ясовано, чи завжди рівень освіти й освіченості – це одне й те саме. Визначено, чи впливає рівень освіченості людини на її доходи.*

Ключові слова: *знання, освіта, освіченість, ресурси.*

© Дмитренко Ю. В., 2017

Аннотация. *Рассмотрена сущность ресурса образованности, прослежены тенденции «образованный человек – успешный человек». Исследовано, как знания человека могут максимально успешно работать на него. Выяснено, всегда ли уровень образования и образованности – это одно и то же. Определено, влияет ли уровень образованности человека на его доходы.*

Ключевые слова: *знания, образование, образованность, ресурсы.*

Annotation. *The essence of the resource of education is examined, the tendencies «educated person – successful person» are traced. It is investigated how human knowledge can work as successfully as possible on it. It has been determined whether the level of education and education is always the same. It is determined whether the level of education of a person affects his income.*

Keywords: *knowledge, education, education, resources.*

Актуальність цієї теми полягає в тому, що на сучасному етапі розвитку технологій та суспільства кожна людина повинна слідкувати, чи відповідає вона вимогам часу, і чи буде зацікавлений в ній потенційний роботодавець. Високий рівень освіченості є тим ресурсом, який допоможе втриматися на плаву під час жорстких змін та бути впевненими у завтрашньому дні.

Мета роботи: розкрити поняття ресурсу освіченості, обґрунтувати взаємозв'язок між поняттями «освіта» та «освіченість». Відслідкувати, як рівень освіченості впливає на працевлаштування та подальше життя людини; ознайомитися з сучасними методиками управління ресурсом освіченості.

Трактування терміна «освіченість» дуже неоднозначне, дослідники пропонують безліч варіантів визначень. Так, одні вчені вважають, що освічена людина – це індивідуум, який закінчив навчальний заклад і пройшов комплексне навчання в певній сфері знань. Такої думки дотримуються І. Єрмакова, Л. Сохань, В. Сластьонін, О. Щербаков, В. Моляко [8; 11]. Інші стверджують, що, крім державно-комерційної освіти, особистість повинна мати і соціальний, життєвий досвід, отриманий в подорожах, поїздках, у спілкуванні з людьми різних етносів, класів і рівнів. Ця думка присутня в роботах В. Крутецького, А. Деркача, С. Гриншпуна [9–11]. Однак таке тлумачення є неповним, оскільки освічена людина – це особистість, що зуміла чогось досягти в своєму житті завдяки своїм знанням, начитаності, культурі та цілеспрямованості. З вищесказаного можна зробити висновок, що освічена людина – не тільки найрозумніша особистість, а й ерудована. Таким чином, на наш погляд, найбільш вдалим є таке: освічена людина – це індивідуум, який отримав знання, запропоновані самої цивілізацією, володіє культурно-життєвим досвідом, історично накопиченим у процесі розвитку і становлення культури, промисловості та ін. [1].

Також дуже важливо розрізняти поняття освіти й освіченості. Освіта – це сукупність знань, які одержала людина протягом усього свого життя. Чим більше їх обсяг – тим вище рівень освіти. Значення має також різноманітність і якість знань, а ще, що дуже важливо, – навичок, пов'язаних з їх застосуванням. Своєю чергою, під поняттям освіченості розуміється фактична наявність у людини істотного багажу знань, а також навичок, що дозволяють їй застосовувати ці знання на практиці. Освіченість – це конкретний результат отримання людиною освіти. Нехай в деяких випадках і вельми скромний – але достатньою мірою відчутний і дозволяє носію знань згодом успішно збільшувати їх обсяг [2]. Отже, зрозуміло, що поняття «освіта» та «освіченість» не потрібно ототожнювати, хоч вони і мають безліч спільних рис.

Наступне питання, на яке хотілося б звернути увагу: визначити, чи діє рівність "освічена людина = успішна людина". Для перевірки цієї гіпотези було розглянуто біографії найзаможніших і найуспішніших людей світу за версією журналу Forbes [12].

Вільям Генрі Гейтс III - засновник і голова ради директорів корпорації Майкрософт, співголова Фонду Білла і Мелінди Гейтс. У період з 1996 по 2007 роки був найбагатшою людиною планети, 17 травня 2013 року за рейтингом Bloomberg повернув собі звання найбагатшої людини на Землі [8]. На 30 вересня 2014 року став у 21 раз найбагатшим землянином. Сума статків склала 81 млрд дол. При цьому після другого курсу його відрахували з Гарварду, і він отримав вищу освіту тільки через 30 років, коли повністю побудував бізнес і став дуже успішним [3].

Амансіо Ортега – найбагатша людина в Європі і найбагатший ритейлер у світі. Він народився в родині іспанського залізничного робітника, родина була дуже бідною, саме тому Амансіо не зміг закінчити навіть середньої школи. В 1975 році заснував фірму Zara – тоді під нині всесвітньо відомим брендом починаючий підприємець разом зі своєю першою дружиною Розалією Мірою (померла у 2013 році) займався пошиттям нижньої білизни і банних халатів, причому виробництво вони налагодили у власній вітальні. До середини 1980-х років мережа Zara охопила вже всю Іспанію і почала зарубіжну експансію, в 1989 році Ортега відкрили перший магазин в США [13].

Альберт Ейнштейн не демонстрував яких-небудь значних успіхів у школі, але це не завадило йому зробити

величезний внесок у розвиток науки і стати дуже успішною та всесвітньовідомою людиною [4].

Можливо, ці люди лише винятки, але вони своїм прикладом доводять, що не треба мати 8 вищих освіт, щоб стати найбагатшою людиною в світі, або всесвітньо відомим вченим та першовідкривачем. Вища освіта – це не завжди запорука успіху, головне це бажання, та високий рівень освіченості.

В сучасних соціально-економічних умовах нашої країни спостерігаються тенденція. За якою вища освіта не є запорукою успіху та не завжди визначає подальше життя людини. За даними Державної служби статистики України, на сьогодні за фахом працює приблизно лише 12–15 % людей. Це переважно економісти, бухгалтери, фінансисти та фахівці з інформаційних технологій. Змінюють професію частіше архітектори, історики, військові і навіть лікарі. В експертів пояснення просте: багато кандидатів, які на ділі виявляються непридатними до роботи [5].

Таким чином, провідну роль для продовження становлення та успіху в кар'єрі відіграє не стільки диплом, як знання уміння і навички, на які розумний роботодавець завжди звертає увагу. Чим більше можливостей для розвитку використовує людина, тим більше у неї шансів стати чудовим і високооплачуваним спеціалістом не тільки на папері, а й в реальному житті.

Для того щоб ефективно управляти ресурсом освіченості, необхідно постійно розвиватися, та займатися самовдосконаленням, кожен день дізнаватися щось нове в усіх сферах життєдіяльності людини, розширяти свій кругозір, здобувати нові знання. Для цього розроблено безліч методик, розглянемо кілька з них.

Лайл Спенсер молодший і Сайн Спенсер розробили метод самоконтролю компетентності – процедура, яку бажано проводити, якщо не постійно, то хоча б періодично, не тільки за допомогою самоспостереження, але і за допомогою якісного інструментарію [14]. Одним із таких методів є інвентаризація змін у роботі і в собі. Процедура, яку необхідно проводити раз на квартал або як раз на півроку. Суть її полягає в обліку, аналізі та систематизації всіх змін у задачах, змісті, вимогах виконуваної роботи, з одного боку, і тих змін, які за цей період відбулися у власній особистості та професійної компетентності, – з іншого. Подібні оцінки дозволяють визначити, наскільки вони відповідають одне одному. Сенс цієї процедури полягає в тому, щоб своєю професійною готовністю постійно випереджати рівень змінюваних вимог до важливості справи. Наступний метод – уміння вчитися в інших. Це правило було прописано самим життям. Створення у себе установки на пошук і освоєння нового в різних ситуаціях, де можуть бути цікава інформація, корисні знання, новий досвід. Управління своїми мотиваційними установками забезпечує високий ефект розвитку навіть у роботі на традиційних нарадах, семінарах і в спеціально організованих формах навчання та розвитку. Прикладом такої установки на саморозвиток за допомогою інших є таке положення одного з древніх навчань індійської філософії: «Кожна друга людина – гуру (вчитель), у якої можна навчитися чомусь корисному». Досить наочним інструментом є таблиця життєвих і професійних цілей. Цей метод прописаний у правилах мотивації та самомотивації. Наприклад, складання та періодична корекція змісту таблиці життєвих і професійних цілей. Слід також вести щоденник досягнень і невдач, робити докладний або узагальнений опис ситуацій з аналізом причин і факторів позитивних і негативних результатів власної діяльності. Цей метод допомагає уникати ситуацій, коли повторно «наступають на одні й ті ж граблі», дозволяє краще усвідомлювати, а також критично оцінювати та систематизувати власний досвід, роблячи практичні та правильні висновки. Цікавим з практичної точки зору є моделювання свого професійного портрета. Процедура складання своєї професійно-психологічної характеристики у вигляді найбільш яскравих рис, як позитивних, так і негативних, які були продемонстровані за якийсь період (наприклад, останній тиждень) або при вирішенні якогось відповідального завдання. Краще за все використовувати графічні засоби моделювання [6; 7].

Отже, можна дійти такого висновку: ресурс освіченості різниться з поняттям «освіта» та є більш широким і важливим. Освіта не зможе гарантувати вдале працевлаштування та високе кар'єрне зростання, а от високий рівень освіченості дає майже 100-відсоткову гарантію, що ви зможете знайти своє місце в житті. Використовуючи сучасні технології та вже розроблені методи управління ресурсом освіченості, дуже легко розвиватися, тільки для цього необхідно прикладати величезних зусиль. Та якщо на озброєння взяти хоча б один із методів, наведених у роботі, можна значно змінити власне життя, стати високоосвіченою людиною і досягти успіхів.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Лугова В. М.

Література: 1. Абульханова-Славская К. А. Деятельность и психология личности. М.: Наука, 1980. 335 с. **2.** URL: http://moyaosvita.com.ua/osvita-2/chim-vidriznyayetsya-osvita-vid-osvichenosti/. **3.** URL: https://ru.wikipedia.org /wiki/Гейтс_Билл. **4.** Айзексон У. Эйнштейн. Его жизнь и его Вселенная. М.: Corpus, 2015. 832 с. **5.** Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/. **6.** Кові С. Сім навичок високоефективних людей. URL: https://coollib.com/b/338636/read. **7.** Кузовкин В. В. Теоретико-методологические проблемы личностного роста. *Инновации в образовании.* 2001. № 1. С. 103–121. **8.** Моляко В. О. Психологічна готовність до творчої праці. Київ: Знання, 1989. 48 с. **9.** Гриншпун С. С. Свойства нервной системы и профессиональная деятельность.

Школа и производство. 1995. № 1. С. 89–95. **10.** Деркач А. А. Акмеологические основы развития профессионала. М: МПСИ, 2004. 752 с. **11**. Життєва компетентність особистості: наук.-метод. посіб./за ред. Л. В. Сохань, А. І. Єрмакова, Г. М. Нессен. Київ: Богдана, 2003. 520 с. **12.** URL: http://www.forbes.ru/rating-photogallery/313947-bogateishie-lyudi-mira-2016-reiting-forbes/photo/1. **13.** Вікіпедія – вільна енциклопедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Амансіо_Ортега. 14. Спенсер С. Компетенция на работе. URL: https://studfiles.net/preview/6343870/.

ПРОБЛЕМЫ И ОПРЕДЕЛЕНИЕ МИНИМАЛЬНОЙ ЗАРАБОТНОЙ ПЛАТЫ

УДК 331.21

До Тхи Линь

Студент 2 курса
факультета менеджмента и маркетинга ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Рассмотрены основные проблемы установления и использования минимальной заработной платы. Проанализированы важнейшие на сегодняшний день проблемы, связанные с состоянием заработной платы в Украине. Определены основные пути решения этой проблемы.*

Ключевые слова: *минимальная заработная плата, доход, прожиточный минимум.*

Анотація. *Розглянуто основні проблеми встановлення і використання мінімальної заробітної плати. Проаналізовано найважливіші на сьогодні проблеми, пов'язані зі станом заробітної плати в Україні. Визначено основні шляхи вирішення цієї проблеми.*

Ключові слова: *мінімальна заробітна плата, дохід, прожитковий мінімум.*

Annotation. *The article reveals the essence of wages. The most important for today the problems connected with a condition of wages in Ukraine are analyzed. The basic ways of the decision are defined.*

Keywords: *minimum wage, income, subsistence minimum.*

Заработная плата является образующим компонентом механизма функционирования рынка труда, одним из основных факторов, который регулирует его развитие в профессиональном, отраслевом и региональном аспектах. Уровень жизни всех рабочих, а также их семей зависит прежде всего от уровня оплаты труда и механизма ее выплаты. Именно зарплата является и должна быть главной составляющей доходов, основой жизнедеятельности работников и их семей, а следовательно, и наиболее мощным стимулом повышения производительности труда. Заработная плата представляет собой один из главных показателей и факторов уровня социально-экономической жизни каждой страны, коллектива, человека.

Различные аспекты трудовых отношений и организации заработной платы исследовали отечественные ученые, среди которых: Акмаев А. И., Богиня Д. П., Бунтовська Л. Л., Василенко В. Н., Гончаров В. Н., Данюк В. М., Дмитренко Г. А., Нижний М. И., Заяц Т. А., Клияненко Б. Т.

Формирование уровня минимальной заработной платы является комплексной системной проблемой макроэкономического уровня, решение которой состоит не только в плоскости социальной и экономической политики, но и в политическом направлении развития страны в целом. К сожалению, в Украине установление минимальной заработной платы до сих под властью конъюнктурных соображений отдельных политических сил, а не объективных показателях социально-экономического развития.

Рыночные механизмы не способны обеспечить справедливую оплату труда, из-за чего возрастает потребность во взвешенном усилении государственного регулирования доходов населения, одним из «важных механизмов реализаций социальной политики государства» и средств его непосредственного воздействия на оплату тру-

© До Тхи Линь, 2017

да является законодательное установление минимальной заработной платы [1].

За годы независимости в Украине уменьшилась потребительская стоимость рабочей силы большей части трудоспособного населения. Но одновременно происходил и рост стоимости рабочей силы из-за роста цен на потребительские товары почти до уровня мировых, распространение системы платного получения образования, платных медицинских услуг и тому подобное. Однако взвешенные действия правительства блокировали экономическую реализацию объективного процесса роста стоимости этого специфического товара через искусственное замораживание реальной заработной платы на значительно более низком уровне стоимости рабочей силы.

Это существенно ухудшило условия ее воспроизводства, заставило большое количество трудоспособного населения эмигрировать, снизило уровень жизни в Украине. Средняя заработная плата в Украине в 9–18 раз ниже, чем в странах Европейского Союза [2].

Проблема в том, что минимальная заработная плата, хотя и равна прожиточному минимуму, но остается слишком низкой и не реализует возложенных на нее функций (воспроизводящей, стимулирующей, формирования платежеспособного спроса населения и др.).

Распространенными проблемами в сфере социально-трудовых отношений сегодня в Украине являются: выплата заработной платы в «конвертах»; трудовые отношения, происходящие без официального оформления трудовых отношений; нарушения и несоблюдение работодателями государственных гарантий и норм в сфере труда; опасные условия труда и т. д. [3].

Уровень оплаты труда является одним из показателей благосостояния общества. Поэтому главной задачей государства как представителя интересов общества является не перманентная борьба с трудностями, которые возникают вследствие невзвешенной социально-экономической политики, а профессионально грамотная разработка концепции социальной и экономической государственной политики и последовательное их использование для восстановления и дальнейшего развития отечественных предприятий, отраслей, экономики и общества [4]. Только создание условий для развития отечественных предприятий, производителей может стать той надежной предпосылкой, что обеспечит повышение уровня заработной платы и уровня жизни граждан, даст финансовую основу для выполнения социальных норм и гарантий, как для предприятий так и для государства.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Тютлікова В. В.

Література: 1. Безматерных В. Г., Ильницкая О. И. Трудовые доходы: проблемы их регулирования и пути совершенствования в Украине. *Экономика Крыма.* 2012. № 2. С. 280–282. **2.** Акулов М. Г., Драбаніч А. В., Євась Т. В. Економіка праці і соціально трудові відносини: навч. посіб. Київ: Центр учб. літ., 2012. 328 с. **3.** Гальченко О. С. Актуальні питання державного регулювання оплати праці. *Актуальні проблеми права: теорія і практика.* 2012. № 25. С. 61–68. **4.** Звягільський Ю. Проблеми державного регулювання заробітної плати в Україні. *Економіка України.* 2011. № 5. С. 65–74.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ З ІНШИМИ НАУКАМИ

УДК 657.1

Дьякова Д. В.

Студент 2 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Бухгалтерська справа як наука формується з огляду на цілу низку прикладних і фундамен-*

© Дьякова Д. В., 2017

тальних дисциплін. Бухгалтерський облік вимагає знань у галузі аудиту, управлінського та фінансового обліку, цивільного права, податкового законодавства, філософії, банківської справи, соціології, економіки підприємства та ін.

Ключові слова: *бухгалтерський облік, філософія, соціологія, право, маркетинг, менеджмент, статистика.*

Аннотация. *Бухгалтерское дело как наука формируется, опираясь на целый ряд прикладных и фундаментальных дисциплин. Бухгалтерский учет требует знаний в области аудита, управленческого и финансового учета, гражданского права, налогового законодательства, философии, банковского дела, социологии, экономики предприятия и др.*

Ключевые слова: *бухгалтерский учет, философия, социология, право, маркетинг, менеджмент, статистика.*

Annotation. *Accounting as a science formed based on a number of fundamental and applied sciences. Accounting requires a knowledge of audit, management and financial accounting, civil law, tax law, philosophy, banking, sociology, business economics and others.*

Keywords: *accounting, philosophy, sociology, law, marketing, management, statistics.*

Актуальність цієї теми обумовлена тим, що розвиток бухгалтерського обліку та теоретичних концепцій і положень, які лягли в його основу, відбуваються в тісному зв'язку та взаємодії. Причому цей зв'язок має різноманітні форми стикування з іншими науками і науковими дисциплінами. Розуміння сутності бухгалтерського обліку неможливе без пізнання такого зв'язку і відповідних законів інших наук [1].

Взаємозв'язок бухгалтерського обліку з іншими науками у своїх працях розглядали В. Астолов, Н. Бреславцева, В. Палій, О. Медведєва, Г. Нораревян та ін.

За мету було поставлено: дослідити вплив різних наук на бухгалтерську справу та продемонструвати зв'язок між ними.

Бухгалтерський облік – процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім і внутрішнім користувачам для прийняття рішень [2].

При дослідженні устрою бухгалтерського обліку та його зв'язку з іншими дисциплінами вагоме значення мають два розділи філософії:

– гносеологія (у цьому розділі бухгалтерська справа являє собою пізнання господарського процесу; бухгалтер має чітко уявляти, наскільки глибоко він зрозумів господарські процеси, а також ступінь достовірності інформації, яку він надає адміністрації, яка приймає на її основі управлінські рішення);

– онтологія (за цією концепцією бухгалтерський облік спирається на поняття, що характеризують людей та засоби, які беруть участь безпосередньо в господарському процесі) [3].

Різноманітними є зв'язки бухгалтерського обліку і з соціологією. Наприклад, упровадження будь-яких вимог і норм у галузі бухгалтерської діяльності без урахування освітнього рівня аудиторій виконавців і користувачів викликає складнощі в реалізації необхідних нормативів на практиці.

Важливе місце посідає зв'язок бухгалтерського обліку з правовими дисциплінами та правовою практикою, такими як адміністративне, трудове, фінансове та цивільне право [4].

Адміністративне право розкриває ступінь підпорядкованості, прав і обов'язків осіб, які організовують і беруть участь у господарських процесах.

Трудове право регулює трудові відносини найманих працівників із адміністрацією. З точки зору бухгалтерського обліку – це питання нарахування заробітної плати, матеріальна відповідальність за матеріальні і грошові цінності і т. д.

Фінансове право регулює фінансові відносини між організаціями та банками, між організаціями і бюджетом тощо. Фінансове право гарантує правильність розрахунків між сторонами. Головний бухгалтер несе відповідальність за правильність і своєчасність усіх фінансових внесків.

Цивільне право розкриває юридичний зміст таких необхідних для бухгалтерського обліку понять, як правоздатність і дієздатність учасників господарських процесів, право власності, оперативного управління, володіння, види договорів, порядок відшкодування втрат і ін.

Використовуючи облікову інформацію, відділ менеджменту та маркетингу в організації може приймати обґрунтовані управлінські рішення з усіх сфер діяльності, у тому числі виробництва та збуту продукції, виконання

робіт і послуг.

Статистика дає для бухгалтерського обліку основний методологічний прийом – угруповання. Крім того, статистика, своєю чергою, використовує дані бухгалтерського обліку і звітності [5].

Бухгалтерський облік також э основою для таких нових наук, як: аудит, економічний аналіз, судово-бухгалтерська експертиза, ревізія, механізація обробки економічної інформації і т. д.

Крім того, у своїй практичній діяльності бухгалтер має бути обізнаним у сфері логіки, інформатики, етики, психології, теорії ймовірностей, планування та прогнозування.

Кожна з дисциплін по-різному вливає на бухгалтерську справу, і неможливо виокремити, яка наука здійснює найбільший чи найменший вплив. Одне, безсумнівно, зрозуміло, що бухгалтерський облік – це складний процес, для управління яким необхідно бути всебічно розвинутою особистістю.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Астахов В. П. Теория бухгалтерского учета. Ростов н/Д: МарТ, 2002. 448 с. **2.** Вікіпедія – вільна енциклопедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Бухгалтерський_облік. **3.** Климова М. А. Бухгалтерское дело: учеб. пособие. М.: ИНФРА-М, 2006. 200 с. **4.** Белый И. Н., Сушкевич А. Н. Организация бухгалтерского учета и внутреннего аудита на предприятиях и в организациях. Мн.: Экаунт, 1996. 76 с. **5.** Бреславцева Н. А., Медведева О. В., Нор-Аревян Г. Г. Бухгалтерское дело: учеб. пособие. М.: Приор-издат, 2004. 160 с.

ОБҐРУНТУВАННЯ НАПРЯМІВ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПАКЕТА E-STAFF РЕКРУТЕР

УДК 004.9:005.95

Єфремова О. О.

Студент 4 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто найбільш популярні автоматизовані системи управління процесом підбору персоналу в Україні. Визначено основні функції інформаційного пакета E-Staff Рекрутер. Обґрунтовано доцільність використання E-Staff Рекрутер на підприємстві.*

Ключові слова: *рекрутинг, підбір персоналу, автоматизована система з підбору персоналу.*

Аннотация. *Рассмотрены наиболее популярные автоматизированные системы управления процессом подбора персонала в Украине. Определены основные функции информационного пакета E-Staff Рекрутер. Обоснована целесообразность использования E-Staff Рекрутер на предприятии.*

Ключевые слова: *рекрутинг, подбор персонала, автоматизированная система по подбору персонала.*

Annotation. *This article determined the most popular automated process management recruitment in Ukraine. The article described the basic function package information E-Staff Recruiter. Grounded the expediency of using E-Staff Recruiter in the enterprise.*

Keywords: *recruiting, recruitment, automated system of recruitment.*

Забезпечення підприємства персоналом необхідної кількості і, що важливо, якості – трудомісткий процес, який забезпечується або штатними рекрутерами, або з використанням послуг рекрутингових агенцій. Доціль-

© Єфремова О. О., 2017

ність автоматизованих систем для підбору персоналу пояснюється актуальністю самого питання підбору кваліфікованого персоналу, раціоналізацією та зменшенням обсягу роботи рекрутера. Крім того, якісний підбір персоналу допоможе знизити плинність кадрів на підприємстві та підвищити продуктивність праці, тим самим зменшивши витрати на повторний підбір персоналу та збільшивши чистий дохід підприємства [1]. Дослідженням рекрутингу персоналу займались такі вчені, як Іванісов О. В., Доровської О. Ф., Качан К. П., Науменко Л. М., Назарова Г. В., Писаревська Г. І. [1–5].

Метою дослідження є обґрунтування напрямів удосконалення інформаційного пакета E-Staff Рекрутер.

Завдання дослідження: розглянути найбільш популярні автоматизовані системи управління процесом підбору персоналу в Україні; визначити основні функції інформаційного пакета E-Staff Рекрутер; побудувати функціональну схему роботи E-Staff Рекрутер; обґрунтувати доцільність використання E-Staff Рекрутер на підприємстві.

Об'єктом дослідження є рекрутинг персоналу.

Предметом – процес автоматизації рекрутингу персоналу.

Сьогодні на вітчизняному та зарубіжному ринках інформаційних технологій (ІТ) представлено багато компаній-розробників, що пропонують послуги з упровадження систем і програм управління персоналом. Але більшість із них допомагає автоматизувати лише частину описаних бізнес-процесів [2]. Для якісного підбору кадрів потрібна системність і комплексність.

Для реалізації всіх згаданих завдань потрібна комплексна автоматизація роботи з персоналом, комплексне автоматизоване рішення, повноцінна багатофункціональна HRM-система. На сьогодні для українського користувача представлена обмежена кількість (порівняно з Заходом) автоматизованих систем управління процесом підбору персоналу. Найбільш популярними серед них є «важкі» E-staff Рекрутер і Experium, рішення від компанії SAP – E-Recruiting, більш «легкі» Резюмакс, Матриця. Епітети «важкі» і «легкі» тут застосовуються виключно у зв'язку з поширеністю і популярністю, а не простотою у використанні системи.

Влітку 2011 року на порталі HRM.ua було проведено опитування «Яку програму автоматизації підбору персоналу ви використовуєте в роботі?». В опитуванні взяли участь 186 респондентів. Вибірка невелика, але показує певну картину: максимальна кількість опитаних (36 %) віддали перевагу програмному продукту E-Staff, 23,3 % використовують в роботі систему 1С, така ж кількість учасників опитування відповіли, що автоматизованою системою підбору персоналу їхня компанія не оснащена, 14 % використовують програму власної розробки і, нарешті, 3,5 % респондентів працюють із програмним рішенням Experium [4].

Функціональну схему роботи E-Staff Рекрутер для HR-служб компаній (варіант з мінімальним залученням всіх модулів) наведено на рис. 1.

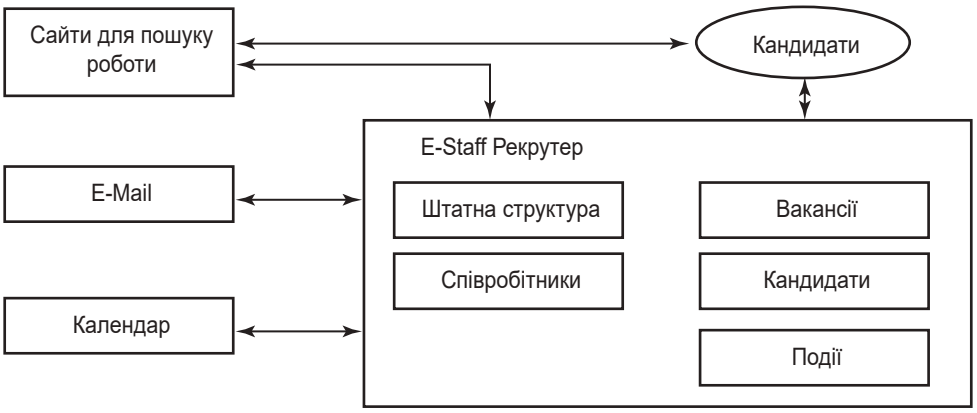

Рис. 1. **Функціональна схема роботи E-Staff Рекрутер для HR-служб компаній** (варіант з мінімальним залученням всіх модулів)

Отже, E-Staff на сьогодні виправдано займає позицію лідера на правах найстарішої автоматизованої системи з управління процесом підбору персоналу.

Дійсно, програмний продукт володіє кращим співвідношенням ціни та якості. Програма E-Staff пропонує кілька способів автоматизації введення резюме. Крім можливості створення картки нового претендента і введення в неї даних вручну (що використовується порівняно рідко), програма дозволяє автоматично завантажувати резюме з файлів MS Word (по одному або відразу декілька). Програма аналізує вміст кожного резюме та витягує з нього ключові поля, які будуть потрібні для подальшої роботи – прізвище, ім'я та по-батькові здобувача, дата або рік його народження, адреса, телефон і e-mail здобувача. Резюме в початковому вигляді також прикріплюється до

картки здобувача. Ніяких особливих вимог до формату резюме при цьому не накладається. Зрозуміло, програма ніколи не зможе забезпечити стовідсоткове розпізнавання всіх резюме, що поступають (можливо невизначення дуже рідкісних імен, а також неточне визначення неправильно написаної поштової адреси або списку телефонів), але, тим не менше, переважну більшість резюме E-Staff здатний успішно розпізнати. Другим каналом для надходження даних про претендентів є можливість обробки поштової скриньки, на яку надходять резюме. Резюме при цьому може знаходитися як в тексті самого листа, так і в прикріпленому файлі. За типовим сценарієм програма сканує одну або кілька поштових скриньок і намагається визначити, чи міститься в кожному листі резюме. Якщо так, програма розпізнає вміст резюме і поміщає його в тимчасовий список, при цьому лист у поштовій скриньці позначається як прочитаний. Таким чином, необхідність переглядати його повторно відпадає. Після імпорту рекрутеру потрібно вручну переглянути тимчасовий список і або відібрати здобувача на відкриту в цей момент вакансію, або, якщо він не підходить ні на одну з відкритих вакансій, помістити його у так званий кадровий резерв за його спеціальністю. При цьому, якщо в базі вже знайдений такий здобувач, програма попередить про це [5].

Завдяки різноманіттю наявних на ринку поштових програм, налаштування імпорту з поштової скриньки, на жаль, є досить складною операцією. Налаштувати імпорт самостійно користувачеві вдається досить рідко, як правило, потрібна допомога системного адміністратора компанії. Якщо рекрутер використовує програми MS Outlook або Lotus Notes, то можливо вбудовування кнопок «Завантажити резюме в E-Staff» безпосередньо в поштову програму. Рекрутер може виділити один або декілька відповідних листів, що містять резюме (в будь-якому вигляді), і натиснути на кнопку, після чого резюме кандидатів автоматично перенесуться в E-Staff.

Власна база претендентів, що накопичена протягом декількох років і містить дані про десятки тисяч претендентів, безсумнівно є потужним інструментом в руках рекрутера. Щоб така база не була тягарем, в ній повинна діяти ефективна система пошуку. Як правило, резюме відбирається на відкриту в цей момент вакансію, в рекрутинговому агентстві також може знадобитися відібрати кандидата в резерв за певною спеціальністю. Традиційними способами (без використання рекрутингових програм) ця проблема вирішується шляхом зберігання резюме в папках у вигляді документів MS Word або в папках поштової програми [3]. В такий спосіб швидко знайти потрібного кандидата серед десятків тисяч кандидатів можна тільки за прізвищем або спеціальністю. В E-Staff пошук може здійснюватися як за формальними критеріями, наприклад за прізвищем, ім'ям або по батькові, віком, спеціальністю.

Іншим видом пошуку є пошук за довільними словами в картці здобувача, включаючи текст його резюме і коментарі рекрутера. Наприклад, користувач може пам'ятати назву компанії, де працював претендент, прізвища осіб, які надали рекомендації, фрагменти власних коментарів, будь-яку іншу інформацію. За будь-якими ключовими словами, таким чином, можливо швидко виявити необхідну людину.

Робота з претендентами на поточні вакансії також вимагає автоматизації. Рекрутеру необхідна наочна картина того, на якій стадії відбору знаходиться в даний момент кожен претендент, зокрема з ким проводилися інтерв'ю, з ким рекрутер розмовляв по телефону, з ким інтерв'ю тільки заплановані. Ця функція безпосередньо підтримується в E-Staff.

До кожної поточної вакансії прив'язаний список претендентів, які розглядаються для цієї вакансії. Один претендент може бути зазначений відразу на кілька вакансій. Претендентові може бути присвоєна умовна оцінка, що дозволяє ранжувати претендентів за ступенем ймовірності відбору. Програма також показує факти проведення інтерв'ю та телефонних дзвінків для кожного претендента в табличній формі.

E-Staff також підтримує відправку типових листів за налаштованими шаблонами, наприклад запрошення на інтерв'ю, повідомлення про включення в базу даних, повідомлення про відмову. Варто зазначити, що деякі рекрутери схвалюють наявність такої функції, тоді як інші, навпаки, принципово нею не користуються, вважаючи за краще відсилати листи індивідуально.

Якщо рекрутер не використовує спеціальне програмне забезпечення, то здебільшого після закриття вакансії інформація про події, що сталися з здобувачем під час відбору, втрачається. Більш того, якщо користувач – не рекрутингове агентство, то, як правило, втрачається і сам здобувач. Тоді як події, що відбулися з ним, включаючи коментарі рекрутера, можуть виявитися надзвичайно важливими в майбутньому, наприклад, в разі повторного звернення кандидата.

В E-Staff пропонується підхід «зберігати все про всяк випадок», але таким чином, щоб потрібну інформацію можна було швидко й ефективно знайти, і вона не заважала повсякденній роботі. За кожним здобувачем, вакансією і замовником ведеться так звана особиста справа – список всіх подій, що коли-небудь мали місце стосовно претендента, вакансій або замовників.

Це може бути факт відкриття або закриття вакансії, факт відбору претендента на вакансію, інтерв'ю, телефонний дзвінок і т. д. Одна і та ж подія, наприклад, інтерв'ю, може відноситися як до претендента, так і до вакансії, і буде показана і в особовій справі здобувача, і в історії з вакансії [4].

Таким чином, відстежуються всі етапи роботи з кожним здобувачем від того моменту, як на нього звернули увагу до його виходу на роботу (або його відхилення).

Також можливим є відображення звітів за різними параметрами, що є досить важливим для оцінки діяльності рекрутера в цілому та стану справ на конкретну дату.

Крім базової версії, яка розрахована на роботу одного співробітника з базою даних, існує мережева версія програми.

При використанні мережевої версії один з комп'ютерів вибирається як сервер, на ньому ведеться загальна база, і до нього підключаються інші комп'ютери. Кожен користувач заходить у базу під своїм ім'ям і паролем, що дозволяє співробітникам розподіляти роботу, а керівнику – відстежувати роботу співробітників.

Також важливим аспектом є те, що при використанні кадровою службою компанії (внутрішнім HR) система E-Staff дозволяє зберігати дані про структуру та співробітників компанії. Дані можуть зберігатися з різним рівнем деталізації, залежно від потреб користувача.

За наявності відповідної технічної інтеграції дані штатної структури можуть автоматично завантажуватися з системи кадрового обліку компанії (1С, БОС-Кадровик, SAP і ін.) або заводитися вручну.

Перед використанням програма може бути налаштована на потреби конкретної компанії, наприклад, може бути змінений стандартний довідник спеціальностей. Також будь-яка картка може бути розширена за рахунок додаткових полів будь-якого типу. Наприклад, можливе додавання поля «Особисте враження» або «Результат тестування» в картку інтерв'ю. Також налаштовуються шаблони всіх листів, підготовка яких підтримується в E-Staff.

Звичайно, E-Staff, як і інші системи, що автоматизують процес рекрутингу, автоматизують тільки його рутинні операції і не замінюють основного моменту роботи будь-якого рекрутера – роботи з людьми, замовниками або здобувачами.

Однак такі системи, як вже зазначалося вище, роблять головне – вони економлять для такої роботи час. Крім того, внаслідок впровадження цієї системи підвищується статус підприємства в очах здобувачів і вже працюючих. У час суцільної інформатизації суспільства важливо дотримуватися сучасних тенденцій для стабільної ефективності діяльності підприємства та її підвищення.

У перспективі доцільним є вдосконалення теоретичних і практичних аспектів організації рекрутингу в українських рекрутингових компаніях та ще більша автоматизація процесу підбору.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Доровської О. Ф.

Література: 1. Іванісов О., Доровської О. Новітні напрями підбору висококваліфікованого персоналу в сучасному бізнесі. URL: http://eprints.kname.edu.ua. **2.** Назарова Г. В. Технології підбору персоналу на базі сучасних програмних продуктів. URL: http://www.dgma.donetsk.ua. **3.** Науменко Л. М. Рекрутинг як методологія підбору кадрів в управлінні персоналом. URL: http://intkonf.org/nau-menko-lm-rekruting-yak-metodologiya-pidboru-kadriv-v-upravlinni-persona-lom. **4.** Офіційний сайт E-Staff. URL: http://www.e-staff.ru/. **5.** Писаревська Г. І. Розвиток ринку рекрутингових послуг в Україні. *Бізнес Інформ.* 2013. № 10. С. 227–232.

ПСИХОЛОГІЯ КОЛЬОРУ У РЕКЛАМІ

УДК 659:159.937.51

Єфремова А. В.

Студент 2 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто вплив кольору на людське сприйняття, асоціації, які викликаються ним у різних країнах світу. З'ясовано, які саме кольори краще використовувати у рекламних цілях, спираючись на національні особливості.*

© Єфремова А. В., 2017

Ключові слова: *реклама, кольорова гама, здоров'я, психіка, населення, вплив, сприйняття, товари.*

Аннотация. *Рассмотрено влияние цвета на человеческое восприятие, ассоциации, которые вызываются им в разных странах мира. Выяснено, какие именно цвета лучше использовать в рекламных целях, опираясь на национальные особенности.*

Ключевые слова: *реклама, цветовая гамма, здоровье, психика, население, влияние, восприятие, товары.*

Annotation. *We consider the effect on human color perception, associations that call names him in national media around the world. Found out what colors are best to use for promotional purposes, based on national characteristics.*

Keywords: *advertising, color scale, health, psyche, population, influence, perception, goods.*

Найважливіше значення для ефективної реклами мають світло і колір. Психологи вважають, що світло кидає виклик людині, закликає його до дії. Відтінки освітлення викликають у нього різні настрої. Колір може залучати і відштовхувати, вселяти відчуття спокою і комфорту або турбувати. Кольори звертаються до почуттів, а не до логіки людини. Достовірно встановлено, що кожен колір викликає підсвідомі асоціації.

На початку 30-х років XX ст. індійський вчений Д. Г. Гхадіалі описав терапевтичний ефект, який справляють на тіло кольори. На його думку, органи та системи тіла чутливі до деяких кольорів, котрі впливають на їх функціонування. Виявивши це, можна використовувати деякі кольори з лікарською метою. В середині 50-х років XX ст. швейцарський вчений Макс Люшер створив методику колірних виборів або колірний тест Люшера. Він дозволяє виміряти психофізичний стан людини, активність і причини психологічного стресу.

Мета цієї статті – показати вплив кольорів на підсвідомий вибір людини у рекламній діяльності.

Психологи стверджують, що 60 % успіху реклами залежить саме від її кольорового рішення, яке визиває не лише відповідну реакцію людини залежно від його емоційного стану, а й в деякому сенсі і формує його емоції [1, с. 184].

Дослідження підтвердили, що колір впливає на рішення про покупку товару, захоплюючи увагу людей. На основі аналізу кожного кольору, а також ефектів, які має колір на населення, можна отримати ефективні методи і методики у галузі реклами.

Колір не тільки стимулює населення купувати, але він також може перешкодити суспільному визнанню деяких продуктів через інші фактори і особливості, пов'язані з кольором. Такі фактори, як текстура, освітлення, кількість білого простору на сторінці, переваги клієнтів, міцно зміцнюються на кольорах, обраних у маркетингу через проекції уяви. Наприклад, текстура може вплинути на рішення покупця придбати один продукт за іншим. Дві різні фактури одного і того ж кольору можуть розподілятися за різним ступенем і створювати різні відповіді від різних людей.

При використанні кольорів у рекламі дуже важливо враховувати національні особливості сприйняття кольору. Адже очевидно, що той колір, який надихне людину з однієї країни, може привести в зневіру та відчай людину з іншої країни. Саме через це спеціалісту у сфері реклами дуже важливо знати, що та де означає той чи інший колір.

У нашу нанотехнологічну епоху, коли все частіше люди роблять покупки через Інтернет, обирають фільм чи будь-який товар, кольорове оформлення сайту, кольори товарів відіграють найважливіше значення. Психологами встановлено, що врівноважене в колірному відношенні середовище привертає увагу, створює творчу атмосферу, заспокоює і покращує спілкування людей між собою [2, с. 263].

За проведеним дослідженням було винайдено декілька прикладів, де чітко видно різницю між значеннями кольору в різних країнах (табл. 1).

Таблиця 1

Значення кольору у трьох різних куточках світу

Колір / Країна	Україна	Америка	Китай
Червоний	Агресія та боротьба	Кохання	Доброта та свято
Жовтий	Сонячність і розлука	Процвітання	Пишність
Зелений	Постійність і безпека	Надія	Розкішне життя
Синій	Нічний спокій	Віра та надійність	Один із траурних кольорів
Білий	Молодість і духовне очищення	Чистота та мир	Підлість, небезпека, траур
Чорний	Розкіш і строгість	Складна та надзвичайна ситуація	Чесність

Вплив кольору на споживчий вибір можна проілюструвати таким експериментом. Домогосподаркам дали на дегустацію чотири чашечки кави, що стоять поруч із коробками чорного, блакитного, червоного і жовтого кольору. Кава в усіх чашках була однакова, але дегустатори про це не знали. Результати були вражаючими: 77 % осіб зазначили, що кава, що стоїть поряд із чорною коробкою, на їхню думку, занадто сильна. Близько 83 % вважали каву, що стоїть поруч з червоною коробкою, найароматнішою і смачнішою. Майже 94 % стверджували, що кава, що стоїть поруч із блакитною коробкою, м'яка. Близько 89 % стверджували, що кава, що стоїть поруч з жовтою коробкою – слабка. Це все говорить про те, що колір спонукає смакові рецептори «грати» за їх правилами [3, с. 37].

Та повернемося до питання реклами. У перерахуванні можливих варіантів купівельної поведінки великий шрифт червоного або блакитного кольору на білому тлі буде описувати бажану поведінку, а дрібний чорний шрифт в тому ж ряду – небажану. З точки зору психологічної ефективності найбільш вдалі жовтий, бірюзовий, синьо-фіолетовий і рубіновий кольори.

Вважається, що якщо кольори, які найбільш часто зустрічаються в магазинах України, розташувати за ступенем впливу на увагу покупців, то розподіл за ступенем ефективності залучення уваги буде таким: синьо-фіолетовий – 99 %; темно-синій – 91 %; бірюзовий – 85 %; лимонний – 63 %; чорний – 47 %; жовтий – 22 %; голубий – 18 %; коричневий – 9,5 %; червоний – 4 % [4, с. 98].

Автор статті проаналізував декілька видів реклами та дійшов висновку, що специфіка товарів розкоші краще виділяється у поєднанні чорного з красним чи золотистим. Свіжість – холодними кольорами: жовтим, синім чи зеленим. Не випадковий вибір кольору зелені для молочної продукції, голубого – для продуктів моря, яркосинього для ювелірних товарів.

У ряді європейських країн все більш виразно посилюється протистояння тютюнової та алкогольної реклами, в тому числі і шляхом обмеження колірних рішень. Відомі випадки, коли законодавчим порядком тютюнова та алкогольна реклама допускається лише у чорно-білому колірному оформленні [5.].

Не звернуть увагу люди на рекламу, у якій білий фон та синій надпис, жовтий фон та чорний надпис, білий фон та зелений надпис, красний фон та зелений надпис, жовтий фон та коричневий надпис, коричневий фон та білий надпис чи красний фон та жовтий надпис. Взагалі у більшості країн ЄС існує ціла галузь маркетингу, яка займається вибором кольору для товарів. Тут важливо все: естетична складова, традиції, стереотипи, психологія сприйняття кольорів тощо.

Зазвичай рекомендується застосовувати в рекламних цілях не більше двох різних кольорів, які, проте, можна урізноманітнити за рахунок родинних їм відтінків, оскільки така спорідненість створює відчуття колірної послідовності і не дратує зір.

Неможливо дати прийнятного у всіх випадках рецепту застосування кольорової гами. Це пов'язано з тим, що викликаний колірними поєднаннями психологічний вплив є диференційованим для різних людей, у поведінці яких істотну роль відіграють культура і традиції.

Людина, володіючи цілковитою системою кольоросприйняття, розробила різні способи використання кольорів для особистих і професійних потреб, а також з метою розваги. Реклама стає успішнішою при правильному використанні колірної гами, яка з часом стає фірмовою колірною гамою. При прийнятті рішення про використання деяких кольорів з ціллю продажу потрібно враховувати цільову аудиторію, до якої ви маєте намір звернутися. Наприклад, у пастельних і нейтральних тонах, як правило, звертаються до високорозвиненої аудиторії, в той час як в основних кольорах звертаємося до дітей, а також літніх людей. Крім того, темніші кольори вибирають частіше для звернення до чоловіків [6].

Але перш ніж вибирати цільову аудиторію, потрібно створити купівельний профіль так, щоб усе відповідало мотивації і враженням з потребами і особливостями цих людей в тому чи іншому суспільстві. Цей профіль складається шляхом аналізу чотирьох основних аспектів, які впливають на покупку товару [3, с. 84]:

- мотивація до покупки (що повинно спонукати людини обрати саме цей товар);
- враження від товару (на яку реакцію ви очікуєте);
- захист або фактор безпеки (тчи є безпечним цей товар для використання в особистих цілях);
- особисті переваги (на що конкретно націлена та чи інша аудиторія, яку саме людську потребу ви задовольняєте).

Отже, можна дійти висновку, що різні кольори по-різному впливають на хід думок людей, на їх особисті переваги. Кольори не рекламують однаково добре, оскільки кожен колір випромінює різний зміст, залучаючи різних особистостей і стимулюючи їх на користь одного продукту порівняно з іншим. Оскільки колір маніпулює діями людей через різні впливи в суспільстві, будь то засоби масової інформації, мистецтво або взаємодія з іншими, він створює потужну силу, яка стає основою для повсякденного життя. Люди стають одержимі деякими кольорами, оскільки вони ототожнюються з частиною їх особистості, способом життя або зовнішністю. Наприклад, оскільки українське суспільство вважає блакитний колір розслаблюючим і заспокійливим, то люди прагнуть ото-

чити себе сам цим кольором, перебуваючи в кімнаті з блакитними стінами чи предметами блакитного кольору, аби зняти напругу і заспокоїти нерви. Оскільки населення вважає, що певний колір символізує певну поведінку, це залишається в підсвідомій думці людей як техніка вирішення проблем, яка досягає необхідного результату або певних цілей, таких як здоров'я та щастя.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Мажник Н. А.

Література: 1. Батра Р., Майерс Д. Рекламный менеджмент: учебник. Чикаго: SJP, 2005. 260 с. **2.** Яцюк О., Романычева Е. Компьютерные технологии в дизайне. Эффективная реклама: учеб. пособие. СПб.: БХВ, 2001. 432 с. **3.** Бакеєва Д. А. Сучасна рекламна комунікація та теорія кольору: точки дотику: навч. посіб. Львів: Левко, 2015. 115 с. **4.** Зелінська А. А. Вплив кольору на організм людини: підручник. Київ: Шкільний світ, 2013. 195 с. **5.** Іщенко О. А. Колір та його вплив на психіку людини. *Здоров'я.* 2015. № 5. С. 3. **6.** Сисоєва С. В. Використання кольору у рекламі. *Науковий дослід.* 2013. № 8. С. 1–4.

УЧЕТ ОТХОДОВ В ПРОИЗВОДСТВЕ И ПУТИ ЕГО УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ

УДК 657.471.11

Жарова Ю. С.

Студент 2 курса
факультета менеджмента и маркетинга ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Рассмотрена классификация отходов в деятельности предприятия. Показаны важность контроля отходов, их влияние на прибыль и налогообложение. Проанализированы особенности проведения учета отходов в производстве. Предложены варианты его усовершенствования.*

Ключевые слова: *возвратные отходы, безвозвратные отходы, учет, оценка отходов, материальные ресурсы.*

Анотація. *Розглянуто класифікацію відходів у діяльності підприємства. Показано важливість контролю відходів, їх вплив на прибуток та оподаткування. Проаналізовано особливості проведення обліку відходів у виробництві. Запропоновано варіанти його удосконалення.*

Ключові слова: *зворотні відходи, безповоротні відходи, облік, оцінка відходів, матеріальні ресурси.*

Annotation. *This article considers the classification of waste in the enterprise. The importance of waste management, their impact on profits and taxation is shown. The specifics of waste management in production are analyzed. Variants of its improvement are suggested.*

Keywords: *reverse waste, waste irreversible, accounting, valuation of waste, material resources.*

Структура промышленного производства в Украине отмечается высокой долей ресурсов и энергоемких технологий. Это обусловливает образование и накопление отходов производства.

Предприятие несет большие затраты на сырье и материалы. Их рациональное использование в значительной степени зависит от постановки бухгалтерского учета и организации аналитических работ, а также от полноты сбора и использования отходов и обоснованной их оценки. В некоторых производствах образуются отходы материальных ресурсов – остатки исходного сырья, которые потеряли полностью или частично свое первоначальное

© Жарова Ю. С., 2017

свойство и не могут использоваться по прямому назначению. Они бывают возвратные и безвозвратные [1].

Безвозвратными называют отходы, которые не могут быть использованы или реализованы предприятием.

Возвратные отходы – это остатки сырья, материалов, полуфабрикатов, теплоносителей и других видов материальных ценностей, которые образовались в процессе производства продукции, утратившие полностью или частично первичные потребительские свойства исходного материала, поэтому используемые с повышенными затратами или вовсе не используемые по прямому назначению в производственном цикле предприятия. Они подлежат вторичной переработке [2].

Возвратные отходы необходимо оценивать, чтобы снизить затраты основного производства. Поэтому повышение эффективности их использования, в том числе и с помощью совершенствования методов их учета и оценки, является одним из важнейших факторов снижения себестоимости продукции и роста прибыли.

Для того чтобы организовать учет отходов, необходимо знать, какие ценности относятся к отходам, а какие нет, как они оцениваются и документируются.

Возвратные отходы приходуются по дебету счета 20 «Производственные запасы» в корреспонденции с кредитом счета 23 «Производство».

Отходы могут использоваться на собственном предприятии или реализовываться другим предприятиям и организациям. В первом случае учет отходов осуществляется в том же порядке, что и учет сырья и основных материалов. В этом случае возврат отходов с производства и использования предприятием (отпуск на производство) не несет никаких налоговых последствий для предприятия, поскольку такое оно не создает дополнительных затрат на их приобретение.

Стоимость отходов никоим образом не влияет на изменение остатков материальных ценностей при проведении учета прироста запасов согласно п. 5.9 ст. 5 Закона о налогообложении прибыли предприятий, поскольку их стоимость просто перераспределяется между составом и незавершенным производством, если отходы приходуются на склад [3].

Бухгалтерский учет реализации предприятием продукции, изготовленной из отходов, осуществляется в обычном порядке. При реализации стоимость такой продукции увеличивает валовой доход и обязательства по НДС предприятия.

Стоимость отходов, реализованных сторонним предприятиям, относится к валовым расходам предприятия через механизм перерасчета прироста запасов по п. 5.9 ст. 5 Закона о налогообложении прибыли предприятий.

Стоимость продукции, изготовленной из отходов, переданной для непроизводственного использования подлежит обложению этим налогом. А база налогообложения определяется фактической ценой сделки, но не ниже обычной цены [4, п. 4.2 ст. 4].

Стоимость отходов, использованных для непроизводственных целей, отражается в графе 4 приложения К1/1 к Декларации по налогу на прибыль и тем самым уменьшает величину валовых расходов, сформировались при приобретении запасов и впоследствии стали отходами.

Отходы производства могут быть реализованы сторонним предприятиям по цене:

- возможного использования;
- исходного материала.

В бухгалтерском учете стоимость отходов списывается с соответствующего балансового счета учета материальных ценностей. Эту операцию оформляют как отпуск материалов сторонним организациям. На стоимость реализованных отходов Предприятие должно увеличить свои валовые доходы и НДС на стоимость реализованных отходов [3, пп. 4.1.1 ст. 4].

Методология организации бухгалтерского учета материальных ресурсов предполагает правильный выбор одного из нескольких методов их учета и оценки. Это важное условие эффективного использования возвратных отходов на производстве. Для этого необходимо провести анализ использования возвратных отходов. Предприятия имеют право самостоятельно выбирать способ классификации возвратных отходов. Классификатор должен в полной мере систематизировать имеющиеся на складах различные возвратные отходы, облегчать контроль правильности ведения бухгалтерского учета, способствовать точному распределению отклонений в стоимости возвратных отходов [5].

Существенно улучшить учет возвратных отходов можно, совершенствуя применения документов и учетных регистров, шире используя накопительные документы, предварительную выписку документов по движению материалов и оперативных документов на вычислительных машинах, карточки складского учета как расходного документа по отпущенным поворотным отходам.

Таким образом, учет отходов должно способствовать обеспечению контроля их сохранностью и использованием. Соответственно, существенно улучшить учет возвратных отходов можно, совершенствуя применяемые

документы и учетные регистры. Кроме того, должен быть выбран правильный метод учета на складе, который должен обеспечить оперативность и достоверность количественного учета. А методику расчета стоимости возвратных отходов предприятию необходимо выработать самостоятельно в зависимости от специфики производства.

Научный руководитель – канд. экон. наук, доцент Тютликова В. В.

Литература: 1. Відходи у діяльності підприємства. URL: https://online.dtkt.ua/Book/%C2%AB%D0%94%D0%9A%C2%B%20%E2%84%9640-2013.epub/navPoint-6. **2.** Про відходи: Закон України від 05.03.1998 № 187/98-ВР // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/187/98-%D0%B2%D1%80. **3.** Про оподаткування прибутку підприємств: Закон України від 28.12.1994 № 334/94-ВР // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/334/94-%D0%B2%D1%80. **4.** Про податок на додану вартість: Закон України від 03.04.1997 № 168/97-ВР // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/168/97-%D0%B2%D1%80. **5.** Удосконалення обліку та оцінки зворотних відходів у виробництві. URL: http://ua-referat.com.

НЕПРЯМІ ПОДАТКИ ТА ЇХ РОЛЬ У ФОРМУВАННІ ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ КРАЇНИ

УДК 35.078

Жуков В. О.

Магістрант 1 року навчання
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено сутність і значення непрямих податків у податковій системі України; запропоновано шляхи покращення й вдосконалення податкового законодавства України у сфері непрямих податків, впливу непрямих податків на бюджет країни; проаналізовано динаміку частки податкових надходжень від непрямих податків протягом 2011–2015 рр.*

Ключові слова: *непрямі податки, державний бюджет, податкові надходження, механізми погашення держборгу, тіньовий сектор економіки.*

Аннотация. *Рассмотрены сущность и значение косвенных налогов в налоговой системе Украины; предложены пути улучшения и усовершенствования налогового законодательства Украины в сфере косвенных налогов, влияния косвенных налогов на бюджет страны; проанализирована динамика доли налоговых поступлений от косвенных налогов в течение 2011–2015 гг.*

Ключевые слова: *косвенные налоги, государственный бюджет, налоговые поступления, механизмы погашения госдолга, теневой сектор экономики.*

Annotation. *This article was reviewed by the nature and importance of indirect taxes in the tax system of Ukraine; suggested ways to improve and improvement of tax laws Ukraine in the sphere of indirect taxes; the effect of indirect taxes on the country's budget and analyze the dynamics of the share of tax revenues from indirect taxes during the 2011-2015 biennium.*

Keywords: *indirect taxes, the state budget, tax receipts, debt repayment arrangements, the informal sector of the econoty.*

© Жуков В. О., 2017

Мета цієї статті полягає у дослідженні ролі непрямих податків, що входять у структуру податкової системи України, та їх місця у формуванні доходів бюджету країни. Непрямі податки – податки на товари та послуги, що встановлюються у вигляді надбавки до ціни, оплачуються покупцями при купівлі товарів та отриманні послуг, а в бюджет вносяться продавцями або виробниками цих товарів і послуг.

В нинішньому законодавстві непрямі податки – це податки на продаж з обігу на додану вартість, на продаж цінних паперів, на переказ коштів за кордон, на дарування і успадкування, на передачу власності, на матеріально-технічні запаси та обладнання, на монопольне право та привілеї, а також акцизи, гербові збори, прикордонні збори та всі інші податки (збори), крім прямих податків і податків з імпорт. Слід зазначити, що подібне визначення є чисто юридичним і дещо обмеженим з точки зору економічної теорії, однак саме воно використовується у вітчизняному законодавстві. Нині в Україні стягуються такі види непрямих податків: ПДВ, акцизний та митні збори [1].

Непрямі податки відіграють важливу роль у формуванні доходів Державного бюджету. Вони є найбільш стійкими надходженнями в умовах економічної діяльності в Україні. В інтересах держави є збільшення її доходів, значною мірою шляхом підвищення ставок непрямих податків, з одного боку, та недопущенням різкого зростання податкового навантаження на споживання – з іншого. Надходження від них у Державний бюджет перевищують 50 % його доходів.

Непрямі податки, хоч і вважаються нейтральними, вплив все одно мають, насамперед через рівень цін.

Вплив непрямих податків:

- сплата непрямих податків у процесі придбання товарів, робіт і послуг;
- продаж товарів, робіт і послуг;
- імпорт товарів.

Види непрямих податків, їх платники, розміри, порядок стягування і сплати в бюджет встановлюються в законодавчому порядку.

В табл. 1 показано в кількісному і процентному відношенні, яку частку податкових надходжень складають непрямі податки [2].

Таблиця 1

Статистичні дані про виконання бюджету на 2011–2015 рр.

Показники	2011	2012	2013	2014	2015
Податкові надходження, млн грн	166872,2	261 605	27415,2	262777,1	280178,3
У тому числі:					
Податок на додану вартість, млн грн	86 315,9 (51,7 %)	130093,8 (49,7 %)	138826,8 (50,53 %)	12869,3 (48,81 %)	139024,3 (49,62 %)
Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції), включаючи особливий податок на операції з відчуження цінних паперів та операції з деривативами, млн грн	23 019,9 (13,8 %)	25 189,1 (9,63 %)	27 417,9 (9,98 %)	26 362,7 (10,03 %)	28 085,5 (10,02 %)
Акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції), млн грн	4 600,87 (2,75 %)	822,19 (0,31 %)	767,88 (0,28 %)	946,82 (0,36 %)	855,4 (0,3 %)
Ввізне мито, млн грн	8 556,4 (5,13 %)	10 462,8 (3,99 %)	12 985,8 (4,7 %)	13 264,6 (5,04 %)	12 388,6 (4,4 %)
Вивізне мито, млн грн	294,81 (0,17 %)	311,3 (0,11 %)	200,8 (0,07 %)	77,9 (0,03 %)	220,1 (0,08 %)
Всього, %	73,55	63,74	65,56	64,27	64,42

Проаналізувавши таблицю податкових надходжень до Державного бюджету України, можна дійти висновку, що непрямі податки відіграють надзвичайно важливу роль у його формуванні та наповненні. З однієї точки зору, це добре, оскільки вони ефективно виконують свою фіскальну функцію, проте з іншого боку, домінування їх частки свідчить про значне податкове навантаження на населення, оскільки саме воно є реальними їх платниками [2].

Також можемо побачити, що сума податкових надходжень з 2011 р. до 2012 р. збільшилася більш ніж 1,5 разу, що пов'язано з прийняттям Податкового Кодексу України. Прослідкується тенденція, що до прийняття ПКУ частка непрямих податків в сумі податкових надходжень була найбільшою (73,55 %), а у наступні роки трималася на позначці приблизно 63–65 %.

Отже, доцільно вважати, що рішення проблем непрямих податків є одним із першочергових зобов'язань уряду.

Розглядуючи проблеми непрямих податків, окрему увагу треба приділити податку на додану вартість. Серед податків на споживання саме ПДВ виступає як найбільший наповнювач бюджету. В Україні дедалі більше загострюється проблема відшкодування ПДВ. Держава не виконує своїх зобов'язань у цій сфері, зростає термін заборгованості перед платниками податків. За таких умов ПДВ фактично перетворюється на додатковий податок з експортерів, через який зменшуються їхні ресурси.

За браком прозорого механізму погашення державної заборгованості з відшкодування ПДВ платники податків перебувають у нерівних умовах. Головна проблема щодо відшкодування ПДВ експортерам полягає у неповному виконанні урядових зобов'язань[3].

Серед основних проблем акцизного податку можна виділити:

1) Наявність суттєвої величини незаконного виробництва та обігу спирту, алкогольних напоїв та тютюнових виробів, що є одним з каналів відтоку грошових коштів до «тіньового» сектора економіки.

2) Широке застосування таких схем зниження величини об'єкта оподаткування акцизним податком як ввезення підакцизних товарів поза митним контролем, здійснення «псевдоекспорту» підакцизних товарів, використання підроблених марок акцизного податку та ін.

3) Визначення оптимальних ставок податку.

Проблемами при справлянні митних платежів є такі:

1) Відставання митного контролю від сучасних потреб пропускної здатності та світових стандартів контролю товарів.

2) Значний вміст в загальному обсязі товарообігу частки товарів, що переміщуються контрабандним шляхом.

3) Поширення практики викривлення митної вартості імпортованих товарів.

Слід зауважити, що спільною проблемою усіх видів податків є недосконалість та непостійність чинного законодавства [4; 5].

Таким чином, незважаючи на те, що кількість основних проблем дуже велика, їх можна узагальнити задля підбору найпростішого методу їх вирішення, а саме:

1. Забезпечити прозорість механізмів оподаткування.

2. Вдосконалити чинне законодавство з урахуванням особливостей обох сторін (платників податків та держави).

3. Посилити контроль за використанням податкових надходжень.

Отже, за результатами цього дослідження, можна стверджувати, що роль непрямих податків у формуванні доходів Державного бюджету України є надзвичайно великою, адже такі податки, як ПДВ та акцизний податок є вагомими джерелами наповнення Державного бюджету, а мито – важливим засобом регулювання зовнішньоекономічної політики.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Писарчук О. В.

Література: 1. Непрямі податки. URL: https://uk.wikipedia.org. **2.** Доповідь Президента України. URL: http://www.niss.gov.ua. **3.** Броніцька А. В., Вишковська Л. С. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2011. № 7. С. 42–47. **4.** Непрямі податки та їх роль у формуванні бюджету. URL: http://bibliofond.ru. **5.** Податкове право: навч. посіб./за ред. М. П. Кучерявенка. Київ: Юрінком Інтер, 2014. 400 с.

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СПОЖИВЧОЇ ПОВЕДІНКИ

УДК 366.1:159.9

Дорожко Г. Р.

Студент 2 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Визначено поняття «поведінка споживача», проаналізовано психологічні чинники, що впливають на формування та реалізацію споживчої поведінки. Особливу увагу приділено Інтернету як психологічному чиннику.*

Ключові слова: *споживча поведінка, мотивація, сприйняття, переконання, засвоєння, відношення.*

Аннотация. *Определено понятие «поведение потребителя»; проанализированы факторы, влияющие на формирование и реализацию потребительского поведения. Особое внимание уделено Интернету как психологическому фактору.*

Ключевые слова: *потребительское поведение, мотивация, восприятие, убеждения, усвоения, отношение.*

Annotation. *The concept "consumer behavior" is defined, the factors influencing formation and realization of consumer behavior are analyzed. Particular attention is paid to the Internet, as a psychological factor.*

Keywords: *consumer behavior, motivation, perception, beliefs, assimilation, attitude.*

Споживча поведінка стала об'єктом дослідження економічної науки в кінці XIX ст. Проблеми виробничого характеру безумовно дуже важливі, про них кожен день можна прочитати у новинах в Інтернеті, побачити по телебаченню, їх обговорюють на економічних форумах і наукових конференціях. Ці проблеми зачіпають інтереси багатьох, але не кожного. Суспільство постійно розвивається, змінюється спосіб життя людей та їх вподобання, тому важливим є вивчення саме психології споживчої поведінки, мотивації споживання, адже це стосується кожної людини, яка живе на цьому світі, тому що всі ми – споживачі.

Багато вчених приділяли увагу в своїх працях психологічним аспектам вибору споживача: З. Фрейд, А. Маслоу, О. Брусенко, О. Зозульова, Є. Голубкова, В. Ільїна, Н. Писаренко, О. Прокопенко, М. Троян.

Мета статті: дослідити психологічні чинники, які впливають на поведінку споживача.

Поведінка споживача – це дії людей під час придбання, споживання товарів і послуг і позбавлення них. Поведінку споживача прийнято вважати наукою про те, чому люди купують? Продавцеві легше розробляти стратегії впливу на споживачів, коли він знає, чому люди купують певні продукти. У визначення поведінки споживачів включені три базові види дій – придбання, споживання та позбавлення [1, с. 35].

Для того щоб придбати певний продукт або послугу, людина шукає інформацію, яка стосується його особливостей. Споживачі по-різному здійснюють покупки: відвідують спеціальні магазини, торгові центри або купують за допомогою Інтернету.

До питань споживання відносять рішення відносно того, як використовують споживачі товари вдома або на роботі. Досвід використання товару має розважальний або чисто функціональний сенс? Чи використовують продукт повністю до стадії звільнення або деяка його частина ніколи не використовується?

Для того щоб позбавитись залишків товарів та упаковки, споживачі обирають різні способи, і це також є складовою поведінки споживача.

Можливо також, що споживачі захочуть продовжити життя деяких товарів, віддавши їх дітям, пожертвувавши благодійним магазинам або продавши через Інтернет [1, с. 36].

Одним із ключових психологічних чинників, які впливають на поведінку споживача, є мотивація. До цієї проблеми зверталися такі психологи, як З. Фрейд та А. Маслоу. Фрейд вважає, що людиною керують побудження, які вона по мірі дорослення намагається подавити. Ці побудження проявляються у неврозах, психозах, уві сні та нав'язливих ідеях.

Маслоу пояснює, що мотив залежить від поточної потреби людини, після задоволення якої вона прагне задовольнити наступну, потреби можуть бути розподілені у порядку спадання [2].

© Дорожко Г. Р., 2017

Наступним психологічним чинником, який впливає на поведінку споживача, є сприйняття. Це процес відбору, організації, інтерпретації інформації, що надходить зовні для того, щоб побудувати осмислену картину реального світу. Наприклад, одному покупцю може сподобатись продавець-консультант, в той час іншому покупцю той самий продавець-консультант може не сподобатись. Люди сприймають одну й ту саму інформацію та інтерпретують її по-різному, вибірково засвоюють залежно від власних відношень, вподобань і переконань. Тому інформація, отримана від одного продавця-консультанта, вплине на придбання кожного з покупців по-різному [3, с. 156].

На поведінку споживача також впливає такий психологічний чинник, як переконання, тобто певні уявлення споживача про товар або послугу. Переконання можуть ґрунтуватись на знаннях, думці, вірі споживача та нести емоційний характер, тому для маркетологів дуже корисно знати, які уявлення про певний товар має споживач. Негативні переконання перешкоджають здійсненню покупки. Вдала рекламна кампанія та добрі відгуки інших споживачів на певний товар можуть змінити переконання покупця у кращій бік та допомогти підвищити попит на цей товар або послугу і отримати виробнику більший прибуток.

Наступним, не менш важливим психологічним чинником є засвоєння. Цей чинник покликаний вливати на думки споживача в процесі взаємодії з зовнішнім середовищем. Людина постійно навчається на своїх помилках та отримує певний досвід. Засвоєння полягає у зміні поведінки індивіда на основі отриманого ним досвіду. Наприклад, якщо споживач придбав неякісний товар або послугу, то вдруге він не придбає цей товар, тому що вже має негативний досвід та в нього вже склалася певна негативна думка про цей товар або послугу. При стимулюванні попиту варто враховувати чинник засвоєння, внутрішні спонукальні мотиви покупця, його реакцію на можливість придбати цей товар та досвід покупки цього товару [4].

Варто відокремити ще один психологічний чинник – відношення. У споживчому середовищі існують певні думки щодо товарів, послуг, компаній, брендів. Відношення у споживачів може скластися на основі достовірної інформації та певних переконань. Воно дозволяє сформувати образ товару, послуги, компанії, бренда та визначити позицію споживача і в цілому вплинути на його поведінку. Наприклад, компанія "Apple" є світовим лідером на ринку. Вона створила бездоганну репутацію за роки свого існування, навіть високі ціни на її продукцію не впливають на попит, люди все одно купують і будуть купувати цю продукцію, тому що склалась певна думка щодо цієї компанії та відношення до її продукції. Варто пам'ятати, що відношення споживачів дуже важко змінити, але варто враховувати при формуванні маркетингової політики, максимально пристосовуючи її до певних відношень.

Розглядаючи чинники, які впливають на поведінку споживача, неможливо не відокремити Інтернет. Сьогодні кожна людина, сидячи вдома, може придбати що завгодно за допомогою інтернет-магазинів, соціальних мереж. Інтернет впливає на формування вподобань і здійснення споживчого вибору. Саме він є важливим каналом комунікації між виробником ті споживачем як через рекламу, так і через просування своїх товарів у соціальних мережах. Реклама в Інтернеті є найбільш впливовою на споживача, зокрема на підлітків, тому що вони ще мають нестійку психіку, здебільшого їх вподобання ґрунтуються на швидкоплинних емоціях, вони не вміють фільтрувати інформацію, на них найлегше вплинути. Кожен день, сидячи в Інтернеті та соціальних мережах, людина мимоволі наштовхується на рекламу певних товарів, брендів, а отже, на підсвідомості в неї виникає бажання придбати цей товар або послугу. Інтернет та соціальні мережі найбільш сильно впливають на психологічну поведінку споживачів [5, с. 162].

Таким чином, як показує теоретичний аналіз, споживча поведінка є складним, багатогранним феноменом. До ключових психологічних чинників споживчої поведінки відносять мотивацію, сприйняття, переконання, засвоєння та відношення, а також Інтернет. Розуміння поведінки споживача – прямий шлях виробника до управління попитом на товари і послуги та отримання максимального прибутку.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Мажник Н. А.

Література: 1. Блэкуэлл Р., Миниард П., Энджел Дж. Поведение потребителей. СПб.: Питер, 2007. 944 с. **2.** Маслоу А Мотивация и личность. СПб., Питер, 2008. 352 с. **3.** Котлер Ф. Основы маркетинга Краткий курс. М.: Вильямс, 2007. 656 с. **4.** Сыркина А. Н. Психологические факторы потребительского поведения. *Вестник образования и науки. Педагогика. Психология. Медицина.* 2015. № 3. С. 8–14. **5.** Овчар О. В. Соціально-психологічні чинники споживчої поведінки. *Наука і освіта.* 2014. № 9. С. 159–163.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СПІЛКУВАННЯ В МОЛОДІЖНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

УДК 159.9

Зінченко Я. А.

Студент 2 курсу
факультету економічної інформатики ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто структурні компоненти, завдання та особливості спілкування в молодіжному середовищі.*

Ключові слова: *культура поведінки, культура спілкування, моральне виховання, моральні якості.*

Аннотация. *Рассмотрены структурные компоненты, задачи и особенности общения в молодежной среде.*

Ключевые слова: *культура поведения, культура общения, моральное воспитание, моральные качества.*

Annotation. *The article examined the structural komponenty, tasks and terms of forming of communication in the youth environment.*

Keywords: *culture of conduct, culture of intercourse, moral education, moral qualities.*

У новітніх умовах удосконалення системи вищої освіти важливими є питання відродження культуротворчої місії вищої школи, переходу до культуротворчої системи освіти в цілому. Необхідність такого оновлення пов'язана з тим, що чинна система освіти не забезпечує на належному рівні вирішення пріоритетного завдання – виховання культури майбутніх спеціалістів, в якій поєднуються високий професіоналізм і духовне багатство.

Утворення і визнання України світовою спільнотою як незалежної і суверенної держави вимагає від усіх громадян дотримання відповідних вимог і правил поведінки як у своїй професійній діяльності, так і в процесах, які стосуються інших суб'єктів професійної діяльності.

Молодь як суб'єкт історичного процесу відіграє роль прогресивного перетворювача суспільства. Тому проблема організації освітньо-виховного процесу та формування культури поведінки студентів у вищій школі на засадах духовності є найактуальнішою у сучасних парадигмах освіти.

Освітня система формування культури поведінки особистості являє собою механізм взаємодії компонентів педагогічного процесу, який передбачає реалізацію стратегій, тактики і техніки формування культурних якостей майбутніх спеціалістів.

Виховання культури поведінки – одна з актуальних проблем морального виховання, яке в сучасних умовах набуває дедалі більшого соціального значення. Культура поведінки є виявом загальної культури людини у її діях, вчинках, ставленні до інших людей.

Мета статті – визначити основні структурні компоненти, завдання, психологічні особливості спілкування в молодіжному середовищі.

Питання виховання культури поведінки є важливим фактором навчально-виховного процесу. Тому логічно, що аналіз нинішньої професійної діяльності засвідчує підвищений інтерес до формування культури поведінки студентів.

Проблему формування культури поведінки особистості розглядають у своїх дослідженнях Б. Г. Ананьєв, Н. О. Антонова, В. І. Астахов, І. Д. Бех, І. А. Зязюн, А. Й. Капська, Ж. О. Омельченко, К. Роджерс, М. А. Скок, В. О. Ядов та ін. Більшість учених підкреслюють важливість етапу навчання у вищому навчальному закладі у становленні та культурному розвитку особистості, формуванні її ціннісних орієнтацій.

Багатоаспектність навчально-виховного процесу вимагає постійних резервів щодо застосування нових форм і методів формування культури поведінки студентів. Тому виникає потреба звернутися до ретельного вивчення цього питання як ефективного засобу навчання та виховання.

Поняття "спілкування" у загальному контексті має міжпредметне значення. Воно теж належить до філософських категорій, тому що йому притаманний високий рівень узагальнення. Теоретичне осмислення це поняття отримало й у соціології, психології, педагогіці, логіці та в інших наукових галузях. Йдучи за словниковими джерелами, спілкування – це "взаємодія індивідів чи соціальних груп, яка складається в неопосередкованому обміні діяльністю, навичками, вміннями, досвідом, інформацією, яке задовольняє потреби людини в контактах з іншими людьми [2, с. 29]. Педагогічне спілкування як вид спілкування має спільні риси цієї форми взаємодії і специфічні

© Зінченко Я. А., 2017

для освітнього процесу. Так, Ю. Іванова вказує, що педагогічне спілкування – це таке "спілкування вчителя з учнями в процесі навчання, яке створює найкращі умови для правильного формування особистості школяра, сприяє емоційному клімату навчання, сприяє управлінню соціально-психологічними процесами у дитячому колективі та дозволяє максимально використовувати у навчальному процесі особистісні якості вчителя" [4, с. 13]. Отже, специфіка педагогічного спілкування полягає в тому, що воно: 1) здійснюється під час вивчення навчальних предметів; 2) характеризується зацікавленістю рівних партнерів (вчителя та учнів) один в одному з метою особистісного розвитку та вдосконалення обох партнерів.

Субкультура – це явище, що дозволяє презентувати себе як сильну, незалежну особистість, що дає молоді те, чого їй не вистачає у «звичайному» повсякденному житті.

Молодіжні субкультури – особлива частина суспільної культури. Належність до тієї чи іншої неофіційної молодіжної організації компенсує підлітку негативне ставлення до себе, низький рівень самоповаги, неприйняття і нерозуміння дорослими. З одного боку, входження в субкультуру – це втеча від суворої реальності, а з іншого – це сходинка між підлітковим віком і дорослістю. Проте у більшості випадків надто глибоке занурення у субкультуру призводить до негативних впливів і наслідків, а також порушує соціально-комунікативну сферу особистості.

Учасниками молодіжних субкультур зазвичай є особи підліткового і юнацького віку. Молодих людей у субкультурних групах насамперед приваблює можливість спілкуватися з ровесниками, оскільки спілкування в цей період є провідним фактором розвитку особистості [5, с. 188]. Ставши учасниками певної молодіжної субкультури, підлітки забезпечують основну потребу в неформальному, довірливому спілкуванні, головною метою якого є розуміння й саморозкриття, відкриття свого внутрішнього світу, який може не співпадати із зовнішньою поведінкою.

Такий «субкультурний стиль» надає відчуття індивідуальності, адже претендує на унікальність і експериментальність, всіляко підкреслюючи свою відмінність від інших.

Залежно від того, яку молодіжну субкультуру обирає молода людина, формується її індивідуальність, визначаються життєві цінності. Завдяки приналежності до тієї чи іншої молодіжної субкультури, у підлітків та молоді відбувається підвищення значущості власних цінностей. Таким чином, вирішується проблема диференціації самооцінки. Варто зазначити, що зазвичай у представників молодіжної субкультури вона дещо завищена, адже вони відчувають свою перевагу над оточуючими.

Досить часто молодь об'єднується за спільними інтересами та проблемами. Ці проблеми мають свій «мікросвіт», до якого дорослим вхід заборонено, оскільки вони зазвичай не розуміють і не підтримують підлітків. Це ще більше розпалює бажання молоді створити свій власний світ – «світ без дорослих», світ без контролю, оцінок, критики і повчань. Як правило, це коло однодумців, котре заперечує «дорослу» культуру. На цьому етапі створюються неформальні молодіжні об'єднання, в яких домінуючим питанням є «Хто я?» та проблема самоактуалізації.

Однією з таких проблем, що давно уже знаходиться на порядку денному, є рівень правосвідомості молоді. Ще дослідження періоду перебудови зазначають, що відхилення від норм і правил поведінки, прийнятих у суспільстві, широко поширене у середовищі студентів. Згідно з даними опитування слухачів вищих шкіл найбільших міст Радянського Союзу, 47 % респондентів вказували як риси повсякденного побуту студентів пияцтво, 31 % – проституцію, 14,3 % – наркоманію та токсикоманію [5, с. 189].

Ще гострішою стала проблема правопорушень в останні роки. Статистика фіксує зростання їх кількості і серед осіб із середньою спеціальною та вищою освітою. Шебанова С. пов'язує цей факт, зокрема, із негативними тенденціями у спілкуванні молоді на рівні концентрованої конфліктно-негативістської субкультури [1, с. 181]. Так, використавши метод вільних описів і проаналізувавши твори студентів, вона виявила, що у багатьох молодих людей відбувається злам ідеалів і втрата їх особистісного сенсу. У ряді випадків це призводить до глибокої перебудови всієї сукупності особистісних смислів, які драматично виявляються у явищах втрати себе, сенсу існування, зміні напряму пошукової активності. Проаналізувавши "образ Я" як інтегральне утворення в структурі самосвідомості, дослідниця встановила дві негативні тенденції: з одного боку – поширену позицію відкидання норм і правил поведінки, вираження егоцентричної спрямованості, яка виявляється у прагненні до лідируючої позиції на основі демонстрації фізичної сили. А з іншого боку – позицію людей, що не звикли брати на себе відповідальність, які чекають турботи про себе від інших, тобто пасивно-споживацька, яка виявляється у втраті особистісного сенсу існування, зниженні уваги до особистісної сфери спілкування [1, с. 182].

Цікаво співставити ці дані з результатами дослідження А. І. Голдевської, що визначала найбільш значущі групи ціннісних орієнтацій серед першокурсників Харкова. Ієрархію цінностей вона розподілила на два види – цінності-цілі (те, що людина цінує зараз, і те, до чого прагне) та цінності-засоби. Дослідження виявило, що серед цілей молоді явно домінують цінності фізичної групи: 63 % опитаних зазначили, що головне у житті – здоров'я, а 40% – "гарні друзі", далі йдуть цінності матеріальні, етичні, філософські, а на останньому місці – професійно-мотиваційні (12 %). Серед цінностей-засобів панують інтелектуальні (очевидно, вплив вищої школи – авт.), причому таку цінність, як освіченість, цінують у 3,5 разу вище, ніж широту поглядів. Далі по низхідній – поведінські

(причому вихованість цінують 52 %, а чутливість – 12 %); вольові, особистісні і на останньому місці – матеріальні (5 %) [2, с. 29].

Шебанова С. водночас зазначає, що всі досліджені студенти бажають неконфліктного спілкування у всіх сферах, і тому ті, кому складно себе виявити і зрозуміти інших, переживають це як недолік. Але через ряд причин (орієнтація на пошук винних у конфлікті поза собою, несформованість відповідальності за свої вчинки і життя, низький рівень саморегуляції емоційно-вольових процесів тощо) у проблемно-конфліктних ситуаціях високий рівень ворожнечі немов викликає гетеро– і аутоагресивні способи захисту. Дослідниця вважає, що коріння такої ситуації полягає в ідеологічному вакуумі, який панує у нашому суспільстві, як наслідок руйнування традиційної системи моралі і цінностей.

Слід зазначити, що такі проблеми формування особистості студента характерні у багатьох рисах для цілого пострадянського простору. Зокрема, за даними О. Балагура, зміни, що відбулися у політиці та економіці Російської держави, призвели до значних змін у ментальній Я-концепції молодого покоління. У Нижньоновгородському державному університеті її вивчали методом контент-аналізу творів абітурієнтів. Наступний підрахунок і аналіз гістограм показав, що порівняно з іншими виділеними категоріями з найбільшою частотою зустрічається орієнтація на власну унікальність як інтегральну характеристику (65 %, пор. активність – 61 %, впевненість у власних силах – 37 %, потреба у спілкуванні – 50 %, мета в житті – 37 %), у той час як визнання неповторності інших людей, а отже, і визнання за іншими права на власний вибір, зустрічалося у піддослідних рідко (у співвідношенні 1 до 3) [1, с. 182].

Як бачимо, жодна з важливих проблем, які переживає сучасна студентська молодь, не може вирішуватися поза врахуванням її психологічних особливостей, але вирішення багатьох із цих питань залежить від загальної ситуації, що складається в суспільстві, хоча у той же час не слід забувати і про обов'язок кожної ланки суспільної системи, зокрема вищої школи, активно боротися з негативними явищами, опираючись, перш за все, на вивірені дані психологічної науки.

Підлітковий вік – це досить непростий період у розвитку дитини. У цей час відбувається становлення особистості підлітка, формування його самосвідомості, самовизначення, самовдосконалення, самовиховання і самопізнання. Тому така складна перебудова не може не супроводжуватися різноманітними конфліктами і кризами як із навколишніми людьми, так і з самим собою. Також це найбільш відповідальний період, адже формуються моральні якості, соціальні установки, ставлення до людей і суспільства. У зв'язку з цим досить важливим є те, хто саме супроводжуватиме підлітка, підтримуватиме і спрямовуватиме його. Саме від того, хто трапиться на шляху молодої несформованої особистості, і буде залежати її подальший розвиток.

Проблеми, що супроводжують розвиток підлітків, не можуть бути вирішені ними самостійно. У зв'язку з цим важливого значення для них набувають групи ровесників, що мають ті самі ідеали, цінності і погляди на життя. Молоді люди починають долучатися до неформальних молодіжних субкультурних груп, що акумулюють у собі досвід розв'язання різних життєвих проблем, накопичений багатьма поколіннями молодих людей.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Лугова В. М.

Література: 1. Балагура О. Змістовні та технологічні особливості виховання духовної культури студентів вищих навчальних закладів. *Освіта і управління.* 2011. № 2/3. С. 180–182. **2.** Голдевська А. І. Формування комунікативних умінь у студентів педагогічних університетів як педагогічна проблема. *Педагогічна теорія та педагогічний досвід: перспективи і розвиток.* 2015. № 7. С. 28–32. **3.** Гордієнко К. Розвиток соціальної культури особистості в молодіжному середовищі. *Соціальна психологія.* 2013. № 3. С. 66–75. **4.** Іванова Ю. Формування ціннісних орієнтацій студентів – майбутніх соціальних педагогів. *Рідна школа.* 2011. № 7. С. 14–17. **5.** Фурман А., Литвин А. Субкультура. *Психологія і суспільство.* 2013. № 3. С. 187–192.

ТЕМНИЙ ТУРИЗМ ЯК КУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН

УДК 316.7

Зінченко Я. А.

Студент 2 курсу
факультету економічної інформатики ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто темний туризм як феномен сучасної культури. ЗокремаЄ, розглянуто типологізацію темного туризму, причини зростання його популярності. Звернуто увагу на пізнавальний, психологічний та моральний аспекти цього явища.*

Ключові слова: *масовий туризм, темний туризм, танатотуризм.*

Аннотация. *Рассмотрен темный туризм как феномен современной культуры. В частности, рассмотрены типологизация темного туризма, причины роста его популярности. Обращено внимание на познавательный, психологический и нравственный аспекты этого явления.*

Ключевые слова: *массовый туризм, темный туризм, танатотуризм.*

Annotation. *This article deals with the dark tourism as a phenomenon of modern culture. In particular typology of the dark tourism as well as the reasons of its growing popularity are considered in the article. The author paid attention to the cognitive, psychological and moral aspects of this phenomenon.*

Keywords: *mass tourism, dark tourism, tanato tourism.*

«Темний» туризм є досить неординарним і помітним феноменом сучасної економічної реальності. Аналіз теоретичних науково-практичних основ «темного» туризму має практичне значення та важливу перспективу для економічної науки. У багатьох країнах світу екскурсії «темними» місцями дійсно користуються попитом. Маршрути «турів лих» постійно поповнюються новими об'єктами, а число екскурсантів зростає.

Але ця тема має також актуальність у культурологічному, соціологічному, психологічному контекстах. Проблема темного туризму, безумовно, є міждисциплінарною.

Мета цієї роботи полягає у тому, щоб розглянути причини популярності темного туризму у XXI ст. і дослідити його значення у сучасному соціально-культурному просторі.

Серед дослідників, котрі вивчали культурологічні аспекти проблеми темного туризму, можна назвати таких, як Є. В. Рибакова [2], Є. В. Бугрій [3], Л. Б. Заставецька, Т. Б. Заставецький [1] та ін.

Люди мандрують країнами та континентами з давніх часів, але спочатку їх подорожі носили примусовий або практичний характер, наприклад, пошук ринків збуту, кращого місця для проживання, дружнє або вороже спілкування з сусідами тощо.

Масовий туризм – дуже позитивний прояв культури людини, що дає можливість отримувати яскраві відчуття, пізнавати світ і самого себе. Появі масового туризму сприяли кілька важливих факторів. Так, у процесі суспільно-історичного розвитку від вимушених подорожей відокремлюються мандри з метою відвідування нових місць, знайомства з іншими культурами та отримання нових вражень. Дуже важливе значення мав винахід нових зручних видів транспорту, а саме поява потягів, літаків, кораблів, автомобілів. У XIX–XX ст. туризм набуває глобального значення, все більше і більше людей охоче відправляються у далекі поїздки, оскільки скоротився час переміщення, а умови стають комфортабельними.

У сучасному світі під впливом економічних, соціальних, культурних, а іноді і політичних процесів змінюються погляди та уподобання людей. Це сприяє виникненню нових, іноді досить дивних, та навіть страхітливих для консервативних осіб, видів туризму. Зокрема, так званий «темний» туризм є не тільки цікавим економічним, але і соціокультурним феноменом сучасності. Цей термін – «dark tourism» – було запроваджено в англомовній науці, під ним розуміють «відвідування місць, пов'язаних зі смертю, стражданням, страхом, загибеллю, катастрофами» [2]. Водночас досить широко використовують синонімічні назви: танатотуризм, скорботний, чорний, похмурий туризм тощо.

Хоча термін «темний туризм» з'явився наприкінці XX ст. [3], вважати цей феномен новим було б помилково, оскільки практика відвідування некрополів, «мертвих» міст (таких, як Помпеї), пам'яток, пов'язаних з містичними подіями, існувала набагато раніше. Чорний туризм дійсно має давні історичні корені, хоча зараз він набуває риси індустрії.

© Зінченко Я. А., 2017

Чорний туризм умовно поділяють на кілька напрямків. Користуючись типологією, яку наводить Є. В. Бугрій, можна виокремити чотитри основні його види, хоча у деяких класифікаціях, наприклад, у Ф. Стоуна, їх кількість більша [2, с. 182].

По-перше, це туризм катастроф – природних або техногенних. «Катастрофічний туризм» дає можливість відвідати місця, в яких відбулися певні катаклізми або лиха, викликані діяльністю людини. Його обєктами є, наприклад, Новий Орлеан і узбережжя Мексиканської затоки в США, які постраждали від урагану Катріна. До відомих техногенних катастроф відносять аварії на атомних станціях (Чорнобиль, Фукусіма). Серед туристів-екстрималів популярністю користуються так звані «токсичні» та «радіаційні» тури – екскурсії на місця екологічних катастроф. Ідея створення «ядерних» маршрутів належить організації «Грінпіс», яка намагається таким незвичайним чином привернути увагу громадськості до екологічних проблем [3]. Але якщо такі тури є нелегальними, то вони можуть бути небезбечними для здоровя та навіть життя людини.

В Україні головним «темним» маршрутом є Чорнобиль. Територія та об'єкти, що знаходяться в межах Чорнобильської зони відчуження, безумовно, є потенційно привабливими для здійснення туристичної діяльності. Це пояснюється, в першу чергу, наявністю дійсно унікальних і відомих всьому світу об'єктів, таких як саркофаг «Укриття», «міста без населення» Прип'ять, Чорнобиль і Чорнобиль-2. Крім цього, сама зона відчуження – це територія, яка була позбавлена людського впливу протягом останніх десятиліть. Природний розвиток екосистем привів до формування унікальних та цінних ландшафтів, заселених рідкісними видами рослин і тварин. Доцільність здійснення інформаційно-ознайомчих візитів та наявність на них попиту підтверджується фактом зростання кількості осіб, які відвідали Чорнобильську зону відчуження.

Проте існує думка, що сам термін «туризм» використовувати у подібному випадку некоректно, оскільки це поняття передбачає наявність таких атрибутів, як відпочинок, розвага тощо. Відвідувати місця зони відчуження з такими цілями неприпустимо, в першу чергу, з етичних міркувань.

По-друге, дослідники виокремлюють «містичний туризм». Деякі люди мають схильність до містики і прагнуть приїхати у те чи інше місце з паранормальною історією, наприклад, там, де за словами свідків, мешкають примари або відбуваються події, які не може пояснити жодна з наук. Таких турів безліч на усіх континентах.

Третій різновид – «некропольний туризм». Цей доволі неоднозначний вид подорожей можна вважати досить традиційним і розповсюдженим. У добу романтизму (початок XIX ст.) було прийнято гуляти та назначати побачення на кладовищах. У XX–XXI ст. туристи часто відвідують історичні поховання відомих культурних, політичних та інших діячів, тобто шанують пам'ять видатних особистостей. У багатьох країнах цвинтарі виконують роль музеїв.

Існує думка що це якоюсь мірою корисно для людини, оскільки нагадує і дає відчути, що життя не вічне і треба цінувати кожен день, а не просто існувати.

З іншого боку, таке проведення часу іноді пов'язують з «цинізмом туристів», оскільки дозвільний інтерес складно об'єднати з етикою та мораллю.

Нарешті виокремлюють так званий «смертельний туризм». Такий вид туризму передбачає відвідування місць з трагічною історією, це місця, де загинуло багато людей, зокрема концентраційні табори. Об'єктами «смертельного туризму» можуть служити музеї смерті та тортур, райони, де діяли серійні вбивці (наприклад, замок Бран в Румунії, відомий як замок графа Дракули).

Взагалі можна назвати декілька факторів, що пояснюють, чому чорний туризм є привабливим для досить широкого кола людей. По-перше, туристів цікавлять нові знання та досвід, ними керує бажання пізнати та побачити щось незвичайне, нове для себе. Об'єкти чорного туризму свідчать про такі соціальні та життєві явища, які часто замовчують, обходять увагою. Між тим людина згідно з власною природою здатна творити зло, а саме поняття смерті завжди її захоплювало. Саме це почуття змушувало людей спостерігати за стратами та жорстокими битвами у давні часи та епоху середньовіччя.

Гострі відчуття і страх періодично потрібні людині, щоб після звільнення від них зазнати нові відчуття, навіть ейфорію, яка ще довго буде сприяти поліпшенню настрою і зростанню життєвих сил. Іноді прагнення до сильних негативних відчуттів викликано рутинним, занадто благополучним життям, позбавленим сильних переживань. Зустрічаються і відхилення в психіці, коли людині просто подобається відчувати жах, страх, і саме існування місць катастроф, кривавих вбивств, концтаборів викликає у індивіда нездорове задоволення.

У цілому феномен чорного туризму має пізнавальний, психологічний, екзистенційний, моральний аспекти. Своєю чергою, моральна оцінка цього виду туризму не може бути однозначною. Потрібно врахувати, що темний туризм може виконувати сумнівну з моральної точки зору розважальну функцію, яка пов'язана з індустрією альтернативного проведення вільного часу. Але водночас темний туризм має певний виховний потенціал, оскільки дозволяє усвідомити трагічні події минулого, більш повно уявляти соціальні ризики та проблеми людського існування.

Науковий керівник – канд. філос. наук, доцент Потоцька Ю. І.

Література: 1. Заставецький Т. Б. «Похмурий туризм» як Відображення трагічних подій у історії та культури народів. *Рекреаційна географія і туризм. Наукові записки.* 2011. № 1. С. 101–107. **2.** Рыбакова Е. В. Тёмный туризм в России: современное состояние, проблемы изучения. *Теория и практика сервиса: экономика, социальная сфера, технологии.* 2013. № 3 (17). С. 180–187. **3.** Бугрий Е. В. О терминологии и типологии мрачного туризма. URL: http://tourlib.net/statti tourism/bugrii.htm.

ВПЛИВ ТЕМПЕРАМЕНТУ НА ПОВЕДІНКУ В КОНФЛІКТІ

УДК 159.923.4:005.32:005.334.2

Золотайко К. С.

Студент 2 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено взаємозв'язок темпераменту людини та її поведінки у конфліктних ситуаціях. Виявлено основні сценарії поведінки у конфлікті людей з різними типами темпераменту, а також можливі методи вирішення конфліктних ситуацій.*

Ключові слова: *темперамент, конфлікт, холерик, сангвінік, флегматик, меланхолік.*

Аннотация. *Исследована взаимосвязь темперамента человека и его поведения в конфликтных ситуациях. Выявлены основные сценарии поведения в конфликте людей с разными типами темперамента, а также возможные методы решения конфликтных ситуаций.*

Ключевые слова: *темперамент, конфликт, холерик, сангвиник, флегматик, меланхолик.*

Annotation. *This article explores the relationship of human temperament and behavior in conflict situations. The article describes the main scenarios of conflict behavior of different types of temperament and possible methods of conflict resolution.*

Keywords: *temperament, conflict, choleric, sanguine, phlegmatic, melancholic.*

Проблематика конфліктів у наш час є досить поширеною. Вони зустрічаються у будь-якій сфері нашого життя і є одним із основних важелів сучасного суспільного розвитку. У більшості випадків причиною конфліктів стають психологічні особливості людини, саме вони визначають її стиль поведінки у конфліктній ситуації. До таких особливостей можна віднести темперамент. Ми можемо спостерігати, що одні люди у спілкуванні поводять себе досить стримано, урівноважено, другі – агресивно, прямолінійно, а інші взагалі досить сором'язливі та вразливі. Проаналізувавши це, можна зробити висновок, що відповідно до темпераментів людей можна побудувати сценарії їх поведінки у конфліктних ситуаціях, що дає можливість пошуку конструктивних методів їх вирішення. Саме тому ця тема є досить актуальною на сьогодні і вимагає поглибленого вивчення.

У своїх наукових працях питання щодо впливу темпераменту на поведінку людини у конфліктних ситуаціях порушують такі вчені, як І. П. Павлов, А. М. Муталімова, В. М. Русалов, О. Б. Столяренко, Б. Г. Ананьєв, А. Н. Сухов, А. Г. Ковальов та ін. Проте у більшості робіт вивчається окремо темперамент або окремо конфлікти, а не їх взаємозв'язок, тому велика кількість питань, що стосуються цієї теми, на сьогодні залишається невирішеною.

Метою статті є визначення основних сценаріїв поведінки людини у конфлікті відповідно до типу її темпераменту, а також виявлення можливих методів вирішення конфліктних ситуацій.

© Золотайко К. С., 2017

Темперамент – якість особистості, що сформувалася в особистому досвіді людини на основі генетичної обумовленості його типу нервової системи і значною мірою визначає стиль її діяльності [1, с. 280]. На відміну від характеру, він відноситься до біологічно обумовлених підструктур особистості. Говорячи про темперамент, слід мати на увазі такі психічні відмінності між людьми, як стійкість та інтенсивність емоцій, ступінь вразливості, динамічність та енергійність дій та ін. Тому всі вчені без сумнівів сходяться на думці, що темперамент виступає біологічним фундаментом, на якому формується особистість.

Індивідуальна динаміка психіки, що виражається буквально у всіх видах діяльності, характеризує тип темпераменту. Загалом виділяють чотири основні типи. Ще І. П. Павлов говорив про те, що існує певна закономірність вияву індивідуальних психічних особливостей людини. При цьому у її основу покладені такі нервові процеси, як збудження та гальмування, а також їх урівноваженість та рухливість. Під силою збудження розуміють здатність психіки витримувати досить тривале або короткочасне збудження, а під силою гальмування – достатній рівень працездатності нервової системи під час гальмування її процесів. Своєю чергою, врівноваженість – це баланс між збудженням і гальмуванням, а рухливість – це здатність швидко змінювати ці процеси між собою.

Керуючись теорією І. П. Павлова, можна охарактеризувати відомі нам типи темпераменту. Отже, сангвінік – це сильний, рухливий та урівноважений тип, флегматик – також сильний та урівноважений, проте інертний, холерик – сильний і неврівноважений, а меланхолік – це без сумніву слабкий тип [2].

Якщо описати кожний тип темпераменту більш конкретно та широко, то сангвінік – це людина, що наділена досить високою енергійністю. Їй притаманно яскраво показувати свої емоції радості і гніву, її почуття і зацікавленість у справі легко виникають і так само просто змінюються на інші. Сангвініки можуть контролювати свої емоції відповідно до настроїв середовища. Загалом це відкриті і позитивні люди з гнучким розумом. Холерики, своєю чергою, дуже запальні, нетерплячі, прямолінійні. Здебільшого вони занадто активні, у стосунках з іншими можуть бути різкими, люблять бути у центрі уваги. На противагу холерикам, флегматики дуже спокійні, наполегливі, урівноважені, цілеспрямовані. Для них характерною є спрямованість на діло, будь-яку роботу вони намагаються доводити до кінця. Що ж до меланхолічного типу, то для таких людей характерними рисами є сором'язливість, невпевненість у собі і своїх діях. Такі люди важко заводять нові знайомства та досить довго адаптуються до нового оточення, здебільшого вони замкнуті в собі.

Знати тип темпераменту свого співбесідника, а отже, і прогнозувати його реакцію на певні події, необхідно для того, щоб уникнути конфлікту або знизити ризик його виникнення. Важливий внесок у вивчення цього питання зробив Д. Т. Кемпбелл. Він запропонував власну методику визначення сценарію поведінки людини у ситуації конфлікту, розробивши тест, відомий нам як опитувальник Томаса. Учений виділяє п'ять стилів вирішення конфліктних ситуацій: суперництво, компроміс, співпраця, пристосування та уникнення. Після проведеного ним опитування було отримано результати, які зображено на рис. 1.

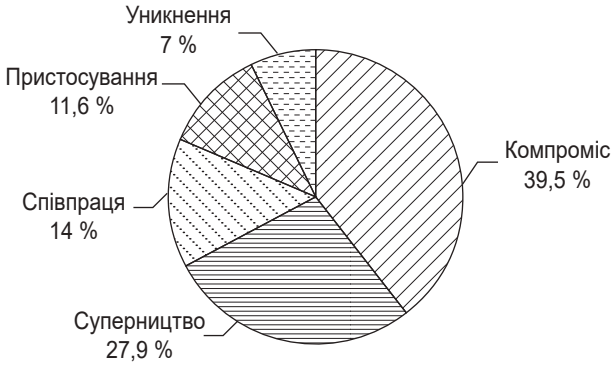

Рис. 1. **Стилі вирішення конфліктів**

Отже, 39,5 % людей вибрали компроміс, тобто вони під час конфлікту заради досягнення порозуміння обирають взаємні поступки інтересами. Близько 27,9 % опитаних надали перевагу стилю суперництва. Такі люди прагнуть досягти власної цілі і перемогти у конфлікті будь-якою ціною. Стиль співпраці обрали 14 % опитаних людей. Цей стиль є найбільш ефективним, адже основною його умовою являється знаходження альтернативи, яка би повністю задовольнила інтереси обох конфліктуючих сторін. Стилю пристосування надали перевагу 11,6 % людей. Для них характерне принесення в жертву власних інтересів заради мирного вирішення конфлікту. І лише 7 % серед опитаних обрали стиль уникнення конфлікту. Такі люди у більшості випадків відчувають невпевненість у своїх силах та нерішучість, а тому показують власну слабкість перед противником [3, с. 416].

Якщо порівняти отримані дані з типами темпераменту, то ми побачимо, що близько половини холериків надають перевагу стилю суперництва, це пояснюється їх імпульсивністю та азартом, з яким вони підходять до кожної справи. Інша половина холериків вибере компроміс або співпрацю, і незначний відсоток представників

цього темпераменту використає стиль пристосування, адже для них поступатися власними інтересами вважається неприпустимим і іноді навіть принизливим.

Що стосується сангвініків, то вони надають перевагу компромісам. Близько двох третіх представників цього типу темпераменту обере цей стиль вирішення конфлікту. Сангвініки впевнено почувають себе у конфліктних ситуаціях, проте для них збереження гарних відносин з співбесідником є набагато важливішим за беззаперечну перемогу, тому оптимальним вибором для них стає компроміс. На другому місці у сангвініків стоїть співпраця, а вже потім суперництво. Оскільки флегматики – це досить розважливі та емоційно стійкі люди, то більшість із них обирають стиль співпраці, проте певний відсоток флегматиків надасть перевагу уникненню конфлікту для збереження власної нервової системи. Беззаперечно, пристосування та уникнення – це ідеальні варіанти для меланхоліків. Відчуваючи неспроможність відстояти власні інтереси, сором'язливість і емоційну закритість, меланхоліки піддаються аргументам противника. У конфліктних ситуаціях цим вони показують свою слабкість, а тому здебільшого виходять програвшими.

Після проведеного аналізу можна зробити висновок, що зв'язок між темпераментом і конфліктністю існує. Отже, стиль поведінки у конфлікті проявляється залежно від темпераменту. Визначивши тип темпераменту співрозмовника, можна спрогнозувати сценарій його поведінки. Це дає нам можливість вибрати власну тактику, яка буде виграшною на фоні співрозмовника. З іншого боку, розпізнавши тип темпераменту опонента ми можемо значно зменшити ризик виникнення конфлікту або взагалі попередити його. Ці знання знаходять практичне використання кожного дня і майже у кожній сфері нашого життя: на роботі, в університеті, на перемовинах з діловими партнерами, у розмовах з близькими, під час походів до магазинів, мандрівок тощо, а тому переоцінити актуальність цієї теми важко.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Мажник Н. А.

Література: 1. Столяренко О. Б. Психологія особистості. Київ: Центр учб. літ., 2012. 280 с. **2.** Типы темперамента И. П. Павлова // Гуманитарно-правовой портал Psyera. URL: https://psyera.ru/2939/uchenie-ippavlova-o-temperamente. **3.** Ложкін Г. В. Психологія конфлікту: теорія і сучасна практика: навч. посіб. Київ: Професіонал, 2006. 416 с.

ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ НА ВІТЧИЗНЯНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

УДК 331.103.3

Іванченко Ю. І.

Студент 4 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Визначено доцільність впровадження системи тайм-менеджменту для підвищення ефективності використання робочого часу; запропоновано алгоритм ефективної системи тайм-менеджменту.*

Ключові слова: *робочий час, тайм-менеджмент, ефективність, втрати часу.*

Аннотация. *Определена целесообразность внедрения системы тайм-менеджмента для повышения эффективности использования рабочего времени; предложен алгоритм эффективной системы тайм-менеджмента.*

Ключевые слова: *рабочее время, тайм-менеджмент, эффективность, потери времени.*

© Іванченко Ю. І., 2017

Annotation. *In this work determined the feasibility Implementation of the time management system for improve the efficiency of working time; proposed algorithm of effective time management system.*

Keywords: *working time, time management, efficiency, loss of time.*

На сучасному етапі питання ефективного використання робочого часу все більше зростає. Ефективність роботи підприємства значною мірою залежить від повноти та доцільності використання фонду робочого часу. Робочий час працівника є основним виміром праці. Питанню ефективного використання робочого часу присвячено велику кількість робіт у науковій літературі. Проте проблема впровадження тайм-менеджменту у контексті сучасних методів і прийомів скорочення втрат робочого часу потребує подальшого дослідження.

Теоретичним дослідженням тайм-менеджменту присвячені праці багатьох учених-економістів. Проблеми підвищення ефективності використання робочого часу висвітлені у дослідженнях таких вітчизняних вчених, як: О. Ф. Доровський, В. Г. Герасимчук, А. К. Гастєва, К. В. Іваненко, П. М. Керженцева, Є. В. Мних, Г. В. Назарова, Г. Х. Попова, А. В. Семенченко та багатьох інших.

Метою цієї роботи є впровадження системи тайм-менеджменту на підприємстві за рахунок розробки алгоритму впровадження системи тайм-менеджменту.

На будь-якому підприємстві керівник зустрічається з проблемою непродуктивного використання робочого часу. Для підвищення ефективності використання робочого часу необхідно приділити значну увагу сучасним технологіям управління робочим часом, а саме системі тайм-менеджменту.

За кордоном оптимізацією та контролем часу займається тайм-менеджмент. Базові ідеї тайм-менеджменту полягають в тому, що основну увагу треба приділяти тому, куди повинен інвестуватися час, а не тому, як швидше робити справи [1]. Ефективне управління підприємством на сучасному етапі неможливе без впровадження та розуміння принципів тайм-менеджменту, саме тому управління часом стає важливим питанням, яке потребує дослідження.

Пітер Друкер визначив тайм-менеджмент як сукупність методик оптимальної організації часу для виконання поточних задач, проектів і календарних подій [2].

На думку Г. О. Архангельського, тайм-менеджмент – це технологія, що дає змогу максимально використовувати час згідно з цілями та цінностями [3].

С. Прентіс визначає тайм-менеджмент як технології управління часом у реальних ситуаціях повсякденного життя, безліч прикладів, прийомів і практичних рекомендацій, які роблять пропоновані концепції управління часом наочними і такими, що легко запам'ятовуються [4].

Виходячи з вищенаведених визначень, можна сформувати своє: тайм-менеджмент – система принципів і методів управління часом, спрмована на якісне вирішення поточних завдань за пріоритетом.

Тож, виходячи із визначення тайм-менеджменту, у контексті впровадження системи тайм-менеджменту на підприємстві слід велику увагу приділити основним принципам управління часом.

Схему системи впровадження тайм-менеджменту наведено на рис. 1.

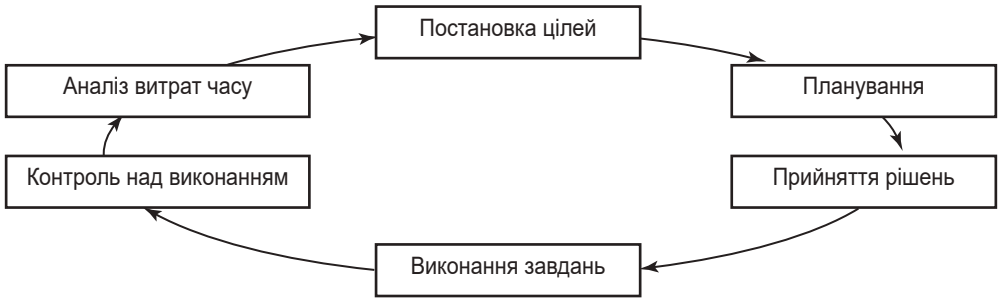

Рис. 1. **Схема впровадження системи тайм-менеджменту під впливом основних принципів**

Трактування основних принципів тайм-менеджменту у контексті впровадження системи тайм-менеджменту наведено у табл. 1.

Також слід зауважити, що принципи, вказані на рис. 1, частково стосуються усіх елементів впровадження системи тайм-менеджменту на підприємстві.

Автором запропоновано конкретні заходи впровадження системи тайм-менеджменту, які наведені у табл. 2.

Таблиця 1

Трактування основних принципів тайм-менеджменту

Принцип	Визначення принципу
Матеріалізованість	Гарний тайм-менеджмент починається з матеріалізації завдань, цілей тощо. Фіксація всіх завдань на зовнішніх носіях (бажано електронних) дозволяє робітнику звільнити мислення для вирішення пріоритетних питань і скоротити витрати часу на пошук інформації
Вимірюваність	Необхідно кількісно вимірювати показники. Як правило, показники застосовуються при хронометражі для аналізу витрат часу
Системність	Важливо брати до уваги всі складові системи управління
Гнучкість	Витрати часу мають бути здатними пристосуватися до нових умов, планів
Цілеспрямованість	Діяльність повинна бути орієнтована на досягнення конкретних цілей
Пріоритетність	Найкраще розділяти всі завдання за двома напрямками: терміновість і важливість
Своєчасність	Цей критерій має на меті дотримання термінів виконання завдань

Таблиця 2

Заходи впровадження системи тайм-менеджменту

Етап впровадження	Принцип	Захід
Постановка цілей	Цілеспрямованість	Впровадження ефективної системи постановки цілей за технологією SMART [5; 7]. Впровадження програми Microsoft Outlook – сучасного органайзеру, що надає функції календаря, планувальника завдань, записника і менеджера контактів. Також ця програма виступає персональним інформаційним менеджером з функцією поштового клієнта [3]
	Матеріалізованість	
Планування	Пріоритетність	Розставлення пріоритетів за матрицею «терміновості / важливості» або матрицею Ейзенхауера [6]. Такий підхід дає розуміння дійсно важливих для роботи справ. Планування робочого часу з можливістю зміни послідовності виконуваних завдань – «гнучке планування». Планування робочого тижня у контексті усіх завдань, проектів та подій за допомогою програми Microsoft Outlook
	Гнучкість	
	Матеріалізованість	
	Системність	
Прийняття рішень	-	-
Виконання завдань	Своєчасність	Своєчасність виконання завдань має на увазі ефективний контроль доручень. Відстеження кількісних показників за допомогою програми Microsoft Outlook
	Вимірюваність	
Контроль над виконанням	Своєчасність	Впровадження ефективної системи контролю доручень, при якій усі згадування про завдання попадають до єдиного комп'ютерного сховища
Аналіз витрат часу	Вимірюваність	Відстеження кількісних показників методом самофотографії дозволяє визначити резерви підвищення ефективності використання робочого часу

На думку автора, таке поєднання принципів тайм-менеджменту у контексті етапів впровадження системи тайм-менеджменту є доцільнім і ефективним.

Також слід зауважити, що всі елементи впровадження системи тайм-менеджменту працюють комплексно і неможна виключити один з елементів із системи.

Таким чином, впровадження системи сучасного тайм-менеджменту повинно здійснюватися комплексно і поетапно для отримання позитивного результату.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Аграмакова Н. В.

Література: 1. Писаревська Г. І. Використання тайм-менеджменту для підвищення ефективності управління персоналом. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_14/68.pdf. **2.** Друкер П. Эффективный управляющий. М.: ВСІ, 1994. 268 с. **3.** Архангельский Г. А. Организация времени. От личной эффективности к развитию фирмы: учеб. пособие. СПб.: Питер, 2006. 448 с.**4.** Прентис С. Интегрированный тайм-менеджмент: учеб. пособие. М.: Добрая книга, 2007. 288 с. **5.** Технологія S.M.A.R.T. URL: https://timehack.wordpress.com/. **6.** Матриця Ейзенхауера на кожен день. URL: http://business-territory.com.ua/. **7.** Веснин В. Р. Основы менеджмента: учебник. М.: Триада ЛТД, 2007. 384 с.

ПОЛІТИЧНА СОЦІАЛІЗАЦІЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ТРАНФОРМАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

УДК 101; 304.4

Ізотов І. О.

Студент 1 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено особливості політичної соціалізації українського студентства в умовах розвитку громадянського суспільства в сучасній Україні; визначено основні фактори, які впливають на процес і механізми соціалізації. Політичну соціалізацію розглянуто як частину професійної ы загальної культури майбутнього спеціаліста, яка покликана забезпечити його активну участь у розбудові демократії в Україні.*

Ключові слова: *політична соціалізація, адаптація, молодь, громадянське суспільство, демократична держава.*

Аннотация. *Исследованы особенности политической социализации украинского студенчества в условиях развития гражданского общества в современной Украине; определены основные факторы, влияющие на процесс и механизмы социализации. Политическая социализация рассмотрена как часть профессиональной и общей культуры будущего специалиста, которая призвана обеспечить его активное участие в развитии демократии в Украине.*

Ключевые слова: *политическая социализация, адаптация, молодежь, гражданское общество, демократическое государство.*

Annotation. *The peculiarities of Ukrainian students' political socialization in the development of civil society in modern Ukraine were investigated; the main factors that affect the process and the mechanisms of socialization were determined. The political socialization is regarded as a part of professional and culture of the future specialist in general, which is to ensure his active part in development of Ukraine's democracy.*

Keywords: *political socialization, adaptation, youth, civil society, democratic state.*

Сучасний період розвитку української державності визначається активним становленням і розвитком громадянського суспільства в усіх сегментах структури соціуме. Еволюція держави до рівня розвиненої економіки із чіткою та зрозумілою правовою і політичною системами, тісні соціальні зв'язки, рівноправні стосунки із зарубіжним країнами – усе це вимагає відповідного рівня політичної культури та необхідних соціальних інститутів. Особистість – продукт суспільства, тієї чи іншої суспільної системи, її внутрішніх і зовнішніх зв'язків. Процес формування особистості в суспільстві отримав назву соціалізації. Важливою стороною цього процесу є соціалізація політична, обумовлена впливом на людину політичної сфери суспільного життя та її реакцією на цей вплив, тобто взаємодією особи і політичної сфери в процесі індивідуального розвитку та соціалізації особи.

Поступ суспільства пов'язується з особливостями формування соціально-політичних орієнтацій студентської молоді, її політичним вибором і ставленням до влади. Українська молодь вступає в самостійне життя в критичний період розвитку суспільства. Стару ціннісно-нормативну систему зруйновано, а формування нової залежить від спрямованості політичної свідомості молоді. Крім того, існують глибокі протиріччя між новими соціально-економічними, політичними вимогами і якостями особистості, які традиційно формуються соціальними інститутами сучасного українського суспільства [1, с. 5]. Політична соціалізація знаходить своє вираження у становленні рис особистості: довіри, компетентності, ставленні до влади. Тому особливого значення на сучасному етапі набуває проблема визначення та аналіз основних тенденцій процесу входження молодої людини в політичний простір і пошуку шляхів подолання абсентеїзму та політичного нігілізму.

Аналізу процесу соціалізації в сучасному динамічному світі присвячені роботи І. Таллмана, Р. Маротц-Бадена, філософсько-соціологічні та політологічні аспекти відображено в працях О. Бабкіної, А. Бандури, Е. Головахи, Д. Істона, Б. Скінера, С. Макеєва, А. Надточія, В. Павловського, В. Пухляка, С. Разуваєва, С. Рощина, О. Шестопал та ін.

Метою статті є дослідження сутності та особливостей процесу політичної соціалізації, а також виявлення чинників, що зумовлюють специфіку соціалізації молоді за умов перехідного періоду українського суспільства.

© Ізотов І. О., 2017

Політична соціалізація – це поняття, що розкриває зв'язки між людиною і політикою та визначається рівнем політичних знань, ставленням людини до влади. Політична соціалізація (від лат. "socialis" – суспільний) – це своєрідне введення людини в політичне середовище, залучення її до системи сформованих у суспільстві політичних орієнтацій, традицій, навичок, передача їй та засвоєння нею наявних політичних відносин, процесів, явищ, включення її в систему політичних зв'язків шляхом розвитку її політичної активності та наділення її якостями, що необхідні для нормального функціонування суспільства [2, с. 194]. Спрямована вона, перш за все, на відтворення політичних структур існуючого суспільства, притаманних йому політичних відносин, а також специфічних якостей носіїв цих відносин – особистостей, які підтримують і реалізують ці відносини в процесі своєї життєдіяльності. Високий рівень політичної соціалізації громадян є передумовою високого рівня розвитку суспільних відносин і їх стабільності.

Загальновідомо, що політична соціалізація – довготривалий і стабільний процес, який «розгортається» протягом всього життя особистості. Він є виразником всіх тих характерних рис, які виділяють людину з біологічного середовища, таких як раціональне мислення, цінності, моральні норми, мова. У процесі політичної соціалізації особливу роль відіграють соціальні інститути, які впливають на формування політичної свідомості громадян. Інститутами (агентами) політичної соціалізації можуть слугувати сім'я, дошкільні установи, школи, виші, інші навчальні, державні інститути, формальні та неформальні вікові групи, засоби масової інформації, політичні партії та громадські організації, трудові колективи тощо. Кожен із них вирішує свої, цілком визначені завдання, що дозволяє їм досягти спільного бажаного результату – сформувати зрілого, політично грамотного громадянина сучасного суспільства [1, с. 6].

Підсумок політичної соціалізації особи – формування її політичної культури, яку можна визначити як показник, що відображає якісну своєрідність і рівень політичної інформованості, компетентності, переконаності та політичної активності громадян і виражається в діяльності, спрямованій на реалізацію політичних відносин у рамках наявної політичної системи. Результатом процесу політичної соціалізації є готовність людини до участі в політичному житті суспільства, що полягає в певному рівні її політичної мобілізованості [3, с. 85].

Хоча кожне суспільство намагається зробити процес залучення до політики «мало помітним» для самої особи, однак політична соціалізація є певною мірою керованим процесом. Ще Арістотель писав, що справжнім мірилом політичної системи є той тип громадянина, якого вона виховує. Отже, держава зацікавлена у формуванні певного типу громадянина, який найбільш адекватно відповідатиме запитам і вимогам політичної системи. У різних типах суспільств це поняття набуває неоднакового змісту. Так, у країнах сучасної демократії домінує тип «ідеального громадянина», який є вільною, відповідальною і політично активною людиною, що серйозно ставиться до своїх громадянських обов'язків, уміло використовує власні права, дотримується законів, регулярно бере участь у голосуванні.

Суспільне життя України, що характеризується багатогранними процесами становлення власної держави, зумовлює складну діалектику взаємовідносин особи і державно-владних структур та функцій людини як об'єкта і суб'єкта політики. Загальні умови політичної соціалізації молоді визначаються тим, що в Україні відбувається процес державотворення, реформування всіх сфер суспільного життя на засадах демократії і ринкової економіки. Триває пошук оптимальних варіантів політичного й економічного механізмів управління суспільством.

Процес становлення і структурування політико-ідеологічного простору держави ставить перед молодими людьми ряд запитань, які стосуються визначення свого ставлення до тих ідеологічних цінностей, які презентуються суб'єктами політичного процесу, формування стійких політичних і ідеологічних пріоритетів, уявлень про відповідні цілі в сфері політичних відносин, засобів досягнення цих цілей. Вибір молоді є невипадковим, оскільки студентська молодь вже незабаром визначатиме основні вектори розвитку українського суспільства, вона знаходиться у тому специфічному віці, коли в основному сформувалися особистісні структури, що забезпечують більш-менш повноцінне входження молодої особи у світ «справжнього», дорослого життя [4, с. 82-83].

Нинішній процес політичної соціалізації молоді характеризується багатовекторністю. Певній її частині властиві політичний нігілізм, аполітизм, розчарування, відмова від боротьби за свої права, еклектичність процесу політичної соціалізації, міфологемність. Молоді люди перебувають у складній ситуації: руйнуються усталені традиції, змінюється соціальна структура суспільства, уявлення про життєві цілі та способи їх досягнення. Однак ці реалії ще не повністю усвідомлені молодим поколінням, а отже, не впливають на консолідацію його групових інтересів. З іншого боку, спостерігається поліцентризм політичних орієнтацій молоді, інституціалізація і політизація молодіжного руху, зростання цінності політики, політична інформованість і компетентність молодого покоління.

Слід зазначити, що на цьому етапі суттєво зростає вплив ЗМІ на молодь, оскільки завдяки їм індивід одержує можливість сприймати політичну і соціальну реальність. ЗМІ, створюючи в масовій свідомості модель політичної дійсності, мають можливість вирішувати, які проблеми сьогодні найактуальніші. Участь у виборах також є важливим чинником політичної соціалізації особистості, особливо молодої людини. Тут набувається перший практичний досвід політичної діяльності, формується почуття співучасті в політичному житті суспільства. Базо-

вим фактором залучення молоді до участі в суспільних процесах є діяльність громадських молодіжних організацій. Відомо, що внутрішня готовність до політичної активності реалізується лише тоді, коли людину залучають до певних дій. Тому без спеціальної організаторської роботи підвищити активність молоді дуже важко, навіть неможливо. Нині молодіжний рух як механізм реалізації процесу політичної соціалізації практично представлений у всіх формах політичної і соціальної організації суспільства.

Отже, серед ознак політичної соціалізації студентської молоді можливо виділити такі:

1. Процес політичної соціалізації триває неперервно впродовж усього життя індивіда, має історичний характер, що визначається специфікою цивілізаційного розвитку, розміщенням соціальних і політичних сил, особливостями політичної системи, а також своєрідністю сприймання всіх цих чинників кожним індивідом.

2. Політична соціалізація, скерована державними органами і партіями, має певну класову, політичну, моральну, естетичну та етичну спрямованість, покликана формувати «політичну людину» з певними громадянськими якостями.

3. Процес політичної соціалізації є накопиченням соціально-політичного досвіду, відбувається постійне видозмінювання або закріплення відповідних позицій у діяльності людини [2, с. 200].

Таким чином, модернізаційні зміни в країні значно залежать від залучення студентської молоді до політичної діяльності. Сьогодні перед українською молоддю відкриваються можливості самостійної інтерпретації соціальної дійсності і вибору способів дій, стилю життя, які є, на її думку, найбільш адекватні суспільним змінам. У політичній сфері молодь здатна здійснити значну підтримку новообраного політичного курсу, сприйняти демократичні цінності з урахуванням власних національно унікальних традицій, виступити не тільки об'єктом, але й активним суб'єктом політики.

Науковий керівник – канд. соціол. наук, доцент Жеребятнікова І. В.

Література: 1. Бабкіна О. В. Політична соціалізація як засіб формування політичної культури студентства. *Науковий часопис національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова.* 2009. Серія 22. Політичні науки та методика викладання соц.-політ. дисциплін. С. 4–10. **2.** Ісхакова Н. Основні механізми процесу політичної соціалізації. Політичний менеджмент. 2008. Спецвип. С. 193–203. **3.** Жеребятнікова І. В. Проблеми трансформації рівня політичної культури в сучасному українському соціумі. *Філософія і політологія в контексті сучасної культури.* 2013. Вип. 6 (1). С. 83–88. **4.** Шеременко Н. М. Політична соціалізація у трансформаційному суспільстві: політологічний дискурс. *Нова парадигма. Філософія. Політологія. Соціологія.* Київ, 2008, Вип. 81. С. 81–94.

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОІНВЕСТУВАННЯ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

УДК 330.322:33.05-044.372

Капуснік К. С.

Студент 2 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто специфічні особливості впливу економічної кризи на поведінку людей. Проаналізовано основні фактори, які мають вплив на формування ірраціональної поведінки. Запропоновано використовувати соціально-психологічний процес взаємоінвестування як провідний елемент подолання наслідків економічної кризи.*

Ключові слова: *економічна криза, інвестування, взаємоінвестування, ірраціональність поведінки, сенс життя.*

© Капуснік К. С., 2017

Аннотация. *Рассмотрены специфические особенности влияния экономического кризиса на поведение людей. Проанализированы основные факторы, оказывающие воздействие на формирование иррационального поведения. Предложено использовать социально-психологический процесс взаимоинвестирования как ведущий элемент преодоления, совладения с последствиями экономического кризиса.*

Ключевые слова: *анализ, экономический кризис, инвестирование, взаимоинвестирование, иррациональность поведения, смысл жизни.*

Annotation. *The article considers specific features of influence of the economic crisis on people's behavior. Analyses the basic factors which have influence on the formation of irrational behavior. It is proposed to use the socio-psychological process mutual-investment, as a leading element of overcoming the economic crisis.*

Keywords: *economic crisis, investment, mutual-investment, irrationality of the behavior, meaning of life.*

Стан сучасної соціально-економічної системи характеризується високим рівнем варіабельності, мінливості та нестабільності. На сьогодні економіки розвинутих країн стикаються з серйозними соціальними проблемами та труднощами – нестабільністю політичних відносин, військовими конфліктами, міграцією населення. Ці проблеми багато в чому є результатом внутрішніх суперечностей і зовнішніх негативних стимулів, які надають дестабілізуючий вплив на соціально-політичний і економічний клімат у суспільстві. В результаті спостерігаються серйозні передумови для виникнення різних кризових ситуацій. Вони мають, з одного боку, спонтанний, несподіваний характер, а з іншого боку – мають тенденцію повторюватися, бути стабільними. Вміння прогнозувати їх появу стає важливим показником успішної економічної діяльності державної влади. Провідні економісти розробляють довгострокові програми, будують економічні моделі, в яких враховуються можливі шляхи та напрямки подолання кризових умов існування суспільства [1]. При цьому вони часто вказують на циклічність, періодичність криз. Таким чином, спостерігається своєрідна зумовленість розвитку суспільства і передбачливість виникнення криз [1–3].

Спроби пояснити економічні цикли і кризи з позиції психології знаходимо в працях М. Туган-Барановського, Й. Шумпетера, Дж. Кейнса, Ч. Кіндлебергера, М. Джевіна, Р. Хаусмана, А. Маслоу, В. Франкла та ін.

Мета статті – розглянути особливості впливу економічної кризи на поведінку людей та проаналізувати можливі елементи подолання наслідків економічної кризи.

Кризові ситуації є системним утворенням, що виникає внаслідок акумулювання негативних стимулів, які в сукупності призводять до дисбалансу соціальної системи. Криза виникає в той момент, коли відбувається конфлікт між усталеними, наявними на цей момент структурними елементами і сформованими нововведеннями. Крім цього, під час кризи відбувається максимальне загострення протиріч, які загрожують стабільності життєдіяльності суб'єктів, які беруть у ній участь. В результаті учасники виявляються вимушеними приймати те чи інше рішення, здійснювати раціональний або емоційний вибір, тобто вибирати стратегію подолання кризової ситуації [4]. Для виникнення кризової ситуації існують як об'єктивні, так і суб'єктивні передумови, які часто зумовлюють «глибину» і «серйозність» її протікання.

Економічна криза, що виникає в суспільстві, характеризується значними потрясіннями в господарській, ринковій та фінансовій сферах. Соціальні і фінансові інститути спрямовують свої дії на її подолання, стабілізацію економіки і створення умов для відновлення працездатності населення. Відповідно до психологічної теорії кризи В. Шумпетера на кожній фазі економічного циклу у населення формується своє ставлення до тих змін, які відбуваються в суспільстві [5].

Для кризи характерною є вимушеність майбутніх змін її учасників, які стають для них своєрідним «поворотним пунктом», випробуванням і перевіркою. Кризи не обов'язково є руйнівними, вони можуть мати і позитивні наслідки, вони можуть викликатися керованими і некерованими факторами, природою розвитку соціально-економічної системи. В результаті вони можуть привести до позитивного ефекту, коли учасники не просто змінюються, але і вдосконалюються, розвиваються, «збагачуються» [5]. В той же час завжди існує ймовірність негативного розвитку, регресу, коли відбувається не просто їх занепад і деградація, але і руйнування, смерть, банкрутство.

При цьому ця поведінка носить специфічний характер, змушуючи людину проявляти активність, здійснювати необхідні дії і вчинки. Провідним принципом існування для більшості учасників стає стратегія «виживання», що визначає форми «індивідуалістичності», «економічності» і «реалістичності». У результаті відбувається формування своєрідної «польової» поведінки, коли емоційно-сильні зовнішні стимули зумовлюють «жорсткі» стратегії реагування, а логічно обґрунтовані і вірні варіанти поведінки відхиляються і не приймаються до уваги. Таким чином, у населення запускаються механізми ірраціональної поведінки, що визначаються ситуативними критеріями і факторами [6]. Показовим стає міжособистісна взаємодія, коли замість співпраці та кооперації, які припускають можливість досягнення фінансового благополуччя і успіху, стають найбільш цінними ізоляція, покинутість, ворожість і агресивність.

Відомий соціальний закон «джунглів» – «виживає найсильніший» знову починає включатися і діяти в психології окремих людей, груп, організацій і навіть держав. Знову актуальними стають дослідження Ст. Франкла, проведені ним в умовах нацистського концтабору. Він прийшов до висновку, що в складних, кризових життєвих ситуаціях провідне значення у їх подоланні набуває наявність і присутність «сенсу життя» [7]. У разі втрати людиною подальшого сенсу життя, втрати моральних і етичних цінностей майбутнє для неї виявляється настільки розмитим і невизначеним, що довгострокові проекти починають заміщатися короткостроковими перспективами і завданнями. Індивід починає поступово переходити на рівень економії сил, енергії, коштів і т.д.

У цих умовах бізнес, як малих, так і великих соціальних організацій. орієнтується на отримання прибутку «тут і зараз». Відповідно до цього довгострокові інвестиції у виробництво виявляються скоріше безперспективними, ніж вигідними. Основною проблемою інвестиційної діяльності в умовах економічної кризи стає прагнення інвесторів «жити одним днем», коли отримання прибутку залежить від «настрою» соціального оточення, а також тих змін, які виникають в цей конкретний момент. Ірраціональність поведінки, дій і вчинків учасників економічних відносин призводить до того, що довготривалі перспективи взаємодії виявляються ускладненими. В результаті загальний економічний ефект і інвестиційний прибуток різко знижуються, а отже, прогрес і розвиток суспільства гальмується. Довгострокові інвестиційні проекти виявляються нереалізованими.

Інвестування, як відомо, являє собою соціально-економічний процес формування капіталу, довгострокове вкладення економічних засобів з метою створення й одержання в майбутньому чистого прибутку, який перевищує загальну величину первісного капіталу. Крім цього, велику роль в успішному інвестуванні відіграє людський фактор, що дозволяє інвестору визначати майбутній економічний ефект від об'єкта інвестування. Ефективність інвестування капіталу проявляється в системі соціально-економічних і психологічних взаємин, які виникають в процесі конкретної фінансової діяльності [1].

Інвестування, крім позитивних моментів – отримання прибутку, обумовлено високим рівнем ризику. Ця поведінка, з одного боку, забезпечує «адреналін», переживання, а з іншого – страх і тривогу від можливої втрати коштів, капіталу і банкрутства. Інвестування – це однобічний процес, коли інвестор як суб'єкт вкладає кошти для отримання прибутку, а капітал, що інвестується, – як об'єкт своєю діяльністю створює необхідний прибуток, реалізуючи свої інтелектуальні, творчі та креативні здібності. Таким чином, виникає стійкий взаємозв'язок, який передбачає безпосередню залежність і взаємообумовленість, тобто вони не можуть існувати одне без одного. Відсутність одного передбачає зникнення іншого. У зв'язку з цим їх не можна розглядати ізольовано один від одного, тобто специфічні особливості інвестора зумовлюють специфіку інвестованого, і, навпаки, для конкретного інвестованого існує свій інвестор.

Стабілізація соціального клімату є пріоритетним державним завданням. Її реалізацією займаються різні соціальні інститути та наукові програми. Однією з таких програм може стати психологічний процес взаємоінвестування, коли своїми діями і вчинками (інвестиціями) особистість стимулює іншого учасника вкладати інші інвестиції в його розвиток [8]. Провідним моментом розвитку виявляється придбання усіма учасниками нової якості і здібності, тобто отримання виграшу (прибутку). При цьому прибуток одного з учасників буде тільки в тому випадку, коли інший учасник взаємодії також отримає свій прибуток.

Таким чином, взаємоінвестування являє собою соціально-психологічний напрям, метою якого є залучення учасників у спільний розвиток і вдосконалення. Взаємоінвестування характеризується взаємністю і позитивною спрямованістю на іншу людину. Процес інвестування як провідний елемент взаємоінвестування стає спільним, взаємним. Учасники цієї взаємодії набувають статусу суб'єктів економічної діяльності. Вони надають один одному підтримку і допомогу, стимулюючи досягнення конкретної мети і отримання кожним учасником прибутку. В результаті з'являється можливість спільними зусиллями долати економічну кризу.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Мажник Н. А.

Література: 1. Нельсон Р. Р., Уинтер С. Дж. Эволюционная теория экономических изменений. М.: Дело, 2002. 536 с. **2.** Рязанцева Н. В. Интегральная оценка инвестиций в развитие человеческого капитала. *Стратегии бизнеса.* 2015. № 2 (10). С. 15–18. **3.** Шумпетер Й. Теория экономического развития. М.: Прогресс, 1982. 455 с. **4.** Белинская Е. П. Преодоление как социально-психологическая проблема. *Психологические исследования.* 2009. № 1 (3). С. 10–12. **5.** Анциферова Л. В. Личность в трудных жизненных условиях: переосмысление, преобразование ситуаций и психологическая защита. *Психологический журнал.* 1994. № 1. С. 3–19. **6.** Канеман Д., Тверски А. Рациональный выбор, ценности и фреймы. *Психологический журнал.* 2003. Т. 24, № 4. С. 31–42. **7.** Франкл В. Человек в поисках смысла. М.: Прогресс, 1990. 368 с. **8.** Дедов Н. П. Роль «взаимоинвестирования» в развитии потенциала личности в межличностных отношениях. *Акмеология.* 2014. № 1–2. С. 72–73.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ БІОЛОГІЧНИХ АКТИВІВ ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

УДК 631.1

Карпенко Т. В.

Магістрант 1 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено особливості обліку біологічних активів. Дано визначення таким поняттям, як «біологічні активи» та «біологічна трансформація» за МСБО. Розглянуто специфічні аспекти відображення інформації про біологічні активи у примітках до фінансової звітності.*

Ключові слова: *біологічні активи, сільськогосподарська діяльність, біологічна трансформація, міжнародні стандарти фінансової звітності.*

Аннотация. *Исследованы особенности учета биологических активов. Даны определения таким понятиям, как «биологические активы» и «биологическая трансформация» по МСБУ. Рассмотрены специфические аспекты отражения информации о биологических активах в примечаниях к финансовой отчетности.*

Ключевые слова: *биологические активы, сельскохозяйственная деятельность, биологическая трансформация, международные стандарты финансовой отчетности.*

Annotation. *Researched the peculiarities of accounting of biological assets. In the article provides the definition of such concepts as "biological assets" and "biological transformation" according to IAS. Considered specific aspects of reporting information on biological assets in the notes to the financial statements.*

Keywords: *biological assets, agricultural activity, biological transformation, international financial reporting standards.*

Важливим напрямком розвитку ринкових економічних відносин є сучасна аграрна політика нашої держави. З розвитком міжнародного бізнесу виникає необхідність використання єдиних норм обліку, які були б зрозумілими для різних країн, тобто стає актуальним дослідження особливостей обліку на сільськогосподарських підприємствах за міжнародними стандартами фінансової звітності.

Головним нормативним документом, який містить дані щодо особливостей обліку, відображення та розкриття інформації про сільськогосподарську діяльність у фінансовій звітності, є МСБО 41 «Сільське господарство».

Питання та механізми обліку біологічних активів досліджували такі науковці: Голов С. Ф., Жук В. М., Костюченко В. М., Сук Л. К., Огійчук М. Ф. Проте слід зазначити, що ряд проблем потребують подальшого дослідження.

Мета роботи полягає у визначенні особливостей відображення у бухгалтерському обліку біологічних активів за міжнародними стандартами.

Предметом статті є біологічні активи, а об'єктом – особливості їх обліку за МСФЗ.

Згідно з МСБО 41 біологічний актив – жива тварина або рослина, що здатна до біологічної трансформації. А визначення поняття «біологічної трансформації» цим стандартом таке: процес зростання, дегенерації, продукування та відтворення, що спричинюють якісні та кількісні зміни біологічних активів [1].

Одна з головних причин, що відрізняє сільськогосподарську діяльність від інших видів діяльності, пов'язаних з біологічними активами, є саме управління біологічною трансформацією. Воно полягає у покращенні або стабілізації умов, необхідних для того, щоб цей процес відбувався.

МСБО 41 «Сільське господарство» застосовується для обліку: біологічних активів, сільськогосподарської продукції на момент збору врожаю, державних грантів, які пов'язані з сільськогосподарською діяльністю та потрапляють під дію положень цього стандарту.

Особливістю обліку біологічних активів є їх поділ на такі види:

1) споживчі біологічні активи;
2) біологічні активи-носії;
3) незрілі біологічні активи;
4) зрілі біологічні активи [2].

© Карпенко Т. В., 2017

Специфічною рисою обліку є те, що МСБО 41 не поширюється на переробку сільськогосподарської продукції, тому після збору врожаю треба чітко розрізняти біологічні активи, сільськогосподарську продукцію та продукти її переробки.

Оцінка біологічних активів та сільськогосподарської продукції відбувається за справедливої вартістю, зменшеною на витрати на місці продажу. У деяких випадках виникають проблеми при визначенні справедливої вартості при первісному визнанні біологічного активу, тому допустимо оцінювати його за собівартістю, зменшеною на амортизаційні відрахування й накопичені збитки від зменшення корисності [3].

Для спрощення визначення справедливої вартості біологічні активи та сільськогосподарські продукти об'єднують у групи за суттєвою визначною ознакою. Стандарт «Сільське господарство» містить роз'яснення щодо методики з'ясування справедливої вартості.

У МСБО 41 розкривається інформація щодо державних грантів, пов'язаних з біологічним активами, що оцінюються за справедливою вартістю. Вони бувають двох видів – умовними та безумовними. Стандарт містить порядок визнання доходів від отримання таких грантів. Також існує державний грант, пов'язаний з біологічними активами, оціненими за їх собівартістю, проте його відображають згідно з МСБО 20 «Облік державних грантів та розкриття інформації про державну допомогу» [4].

Особливістю складання фінансової звітності за міжнародними стандартами є більш детальне розкриття інформації у примітках до фінансової звітності. Тому всі зміни, які відбулися у сільськогосподарській діяльності, а саме з біологічними активами, повинні висвітлюватися у примітках [5]. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 41 вимагає розкриття додаткової інформації про вартість біологічних активів. Наприклад, якщо справедливу вартість неможливо визначити та біологічні активи оцінювались за собівартістю, то необхідно надавати такі дані:

- опис біологічного активу;
- пояснення, чому неможливо визначити достовірно справедливу вартість;
- якщо можливо, діапазон попередніх оцінок, у межах якого знаходиться справедлива вартість;
- метод нарахування амортизації, що застосовується;
- валову балансову вартість та накопичену амортизацію на початок та кінець періоду.

Корисним для прогнозування є окреме розкриття інформації щодо змін справедливої вартості в результаті фізичних змін чи змін цін на ринку, коли цикл виробництва більше, ніж рік.

Таким чином, облік біологічних активів відповідно до міжнародних стандартів має низку особливостей, які відрізняють його від обліку за національними стандартами. Хоча НП(С)БО були створені на основі МСФЗ, існують відмінності, які правильно було б перейняти для більш раціонального ведення обліку біологічних активів за національними стандартами.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Пасенко Н. С.

Література: 1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 41 «Сільське господарство» від 01.01.2012. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/card/929_027. **2.** Голов С. Ф., Костюченко В. М. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами. Харків: Фактор, 2007. 976 с. **3.** Жук В. М. Бухгалтерський облік: шляхи вирішення проблем практики і науки: монографія. Київ: ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2012. 454 с. **4.** Сук Л. К., Сук П. Л. Облік біологічних активів. *Облік і фінанси АПК.* 2011. № 9–10. С.128–134. **5.** Огійчук М. Ф., Плаксієнко В. Я., Беленькова М. І. Фінансовий та управлінський облік на сільськогосподарських підприємствах: підручник. Київ: Алерта, 2012. 1056 с.

ВПЛИВ МОВИ НА РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ

УДК 159.923

Касьяненко Л. С.

Студент 2 курсу
факультету економічної інформатики ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто мову як важливий чинник розвитку особистості. Обґрунтовано зв'язок мови з мисленням, почуттям, волею та іншими психічними процесами.*

Ключові слова: *особистість, мова, спілкування, стиль, індивідуальний.*

Аннотация. *Рассмотрена речь как важный фактор развития личности. Обоснована связь речи с мышлением, чувствами, волей и другими психическими процессами.*

Ключевые слова: *личность, речь, общение, стиль, индивидуальный.*

Annotation. *This article is about speech, like a very important feature of personal development. Connection between speech and thinking, feelings, will and other mental processes is substantiated.*

Keywords: *personality, speech, communication, style, individual.*

Найважливішим досягненням людини, що дозволило йому використовувати загальнолюдський досвід, як минулий, так і справжній, стало мовне спілкування, яке розвивалося на основі трудової діяльності. Мова – це неперервний процес пізнання світу, освоєння його людиною. Вона є засобом і матеріалом формування та становлення особистості людини, її інтелекту, волі, почуттів і формою буття, тому на сьогодні ця тема є актуальною [1].

Аспектами мови займалися такі вітчизняні вчені, як Н. Жинкін, М. Лісіна, А. Запорожець, Р. Рубінштейн, Л. Виготський, Л. Леонтьєв та ін. [2]. Також необхідно зазначити, що зарубіжні дослідники не залишають без уваги цю проблему. Найбільша кількість робіт зустрічаються у Ж. Піаже, В. Штерна та ін. [3].

Метою статті є дослідження мови та її впливу на особистість.

Мова є найважливішим індикатором всього психічного життя людини. За нею слухачі роблять висновки про норму і відхилення в психіці. Навіть не маючи чіткого уявлення про патологію, про що можуть компетентно судити лише фахівці, слухачі добре вловлюють неполадки [4].

Товариськість – це оптимальний прояв потреби в контактах з іншими людьми. Вступаючи в мовний контакт, людина ставить перед собою мету передати іншим свої думки, почуття, бажання, висловити ставлення до подій і цим самим вплинути на точку зору слухачів. Товариськість не можна звести до мовної активності. Товариською можна вважати таку людину, яка володіє багатством духовного життя і якій є, що сказати іншим.

Товариськість передбачає вибіркове ставлення до людей, з якими людина вступає в розмову: потрібно знати, кому, що і в якій формі можна сказати. Ця сторона товариськості пов'язана з переконаннями особистості і тактом, що виявляється у відносинах з людьми. Товариська людина не тільки знає, що сказати, а й пам'ятає, що вона говорила. Повторення однієї і тієї ж розповіді, одних і тих же думок свідчить про відсутність того багатого змісту думок, почуттів і відносин, які лежать в основі товариськості.

Рисою, протилежною товариськості, є замкнутість. Замкнута людина залишає «при собі» ті думки і почуття, якими він міг би поділитися з оточуючими. Причина замкнутості часто лежить не в недовірі до людей, не в свідомому небажанні поділитися з ними своїми думками, а у відсутності потреби і звички спілкуватися. Така замкнутість не має нічого спільного зі скритністю, недовірою, підозрілістю щодо оточуючих.

Замкнутості протилежна балакучість. Балакучість – прояв нестримуваної мовної активності. Вона виражається в нестримному бажанні говорити хоча б порожні, нічого не значущі слова. Балакучість пов'язана з поверховістю розуму, з відсутністю вибірковості в спілкуванні, з слабким розвитком вольових якостей особистості. Властиві людині риси характеру можуть змінюватися під впливом емоційних станів [5], тому ступінь товариськості іноді буває результатом емоційного стану. Емоційний підйом може викликати у замкнутої людини прилив товариськості і відвертості. Переживання страху призводить часом замкнуту людину в стан балакучості.

Відмінною рисою особистості може бути красномовство. Ця риса найчастіше з'являється у громадських діячів, ораторів, викладачів, акторів. Для таких людей характерна єдність думки і слова. Думка вбирається в яскраву, переконливу мову. Красномовство не суперечить лаконічності мови. З красномовством не можна змішувати базікання. Для базікали характерна відсутність за словом думки і справи.

© Касьяненко Л. С., 2017

У промові проявляються морально-вольові якості особистості. Оцінюючи розмову з людиною, можна завжди зазначати, чи говорив він впевнено, переконано або невпевнено. Приховати ставлення до висловлюваного важко навіть досвідченому оратору. Боязкість, шанобливість, нахабство, повага, як і багато інших відносин і рис характеру, розкриваються у змісті і емоційно-інтонаційному забарвленні висловлювань.

Серйозно характеризує людину вольова саморегуляція мовлення. Хто говорить зазвичай не тільки говорить, але одночасно і слухає себе як би з боку. Оратор повинен вміти подумки поставити себе на місце слухачів і відповідно до цього спрямовувати силу свого голосу і емоцій, знаходити і відбирати слова, які б найпереконливіше висловлювали його думку. Мисляча людина своєю логікою захоплює слухачів [6].

Не менший вплив чинять на мову почуття людини. Завжди можна побачити, захопила мова самого оповідача або він байдужий. Слухач відразу помічає, коли самому говорити стає нудно. Сильніші емоції – страх і радість, захоплення і радість – також тією чи іншою мірою виражаються в мові.

У людини тип вищої нервової діяльності може бути встановлений за допомогою виявлення особливостей мовної діяльності. Швидкість проголошення слів і фраз (темп мови), плавність промовляння речень (ритм мови), відносна сила голосу в звичайній ситуації спілкування, багатство мовних інтонацій і емоційність мови – всі ці показники говорять про типологічні особливості особистості [7]. Темп мовлення і відносна сила голосу пов'язані зазвичай з силою збуджувального процесу. Ритм мови, особливо його зміни відповідно до вимог обстановки, свідчить про рухливості нервових процесів. Емоційність мови здавна приймається психологами за показник темпераменту.

У промові розкривається спрямованість особистості: її інтереси, потреби, переконання. По-перше, спрямованість особистості визначає зміст, предмет розмов. По-друге, до предмета своїх інтересів людина повертається багато разів і в думках, і в спілкуванні. Розповідь про цікаве для особистості лексично багатше і емоційно виразніше [8].

Тісний зв'язок між мисленням і промовою дозволяє зрозуміти, що в мовних властивостях особистості відбивається і цілий ряд особливостей її мислення. Так, образному мисленню відповідає образна мова. Понятійне мислення пов'язане з більшою узагальненістю промови, з логічною, а не образною доказовістю міркувань.

Мовні властивості особистості залежать від завдань, на вирішення яких постійно спрямована розумова діяльність. Завдання передати знання, шліфує гранично ясні форми вираження мислення в слові [9]. Звичка обмірковувати питання «про себе», тобто мислити у внутрішньому мовленні, нерідко призводить до того, що при бажанні висловити свої думки виявляється важким встановити контакт зі слухачами. Думка, абсолютно зрозуміла для того, хто говорить, не сприймається аудиторією. У цих випадках говорять, що мова не розкриває думку, а «закриває» її.

Для характеристики культурного рівня людини істотне значення має стиль мовлення, тісно пов'язаний зі спрямованістю особистості. У стилі мови висвітлено особливості розумової та трудової діяльності людини, специфіка її професії, звичні форми спілкування. Це позначається в лексиці, характері порівнянь, образах. Розрізняють декілька стилів мови: побутовий, художній, діловий, науковий і їх різні поєднання. Особливість названих стилів з достатньою повнотою розкриваються в значенні слів.

Побутовий стиль пов'язаний зі спілкуванням на життєві теми. В усному мовленні цей стиль проявляється в бесіді, а в письмовій спостерігається в неофіційних листах, якими обмінюються близькі. Художній стиль панує в усних розповідях про події, в письмовій мові він представлений різними формами прози і поезії. Діловий стиль пов'язаний з трудовими офіційними відносинами і проявляється у формі співбесіди, доповіді, обговорення, доповідних записок, заяв, актів. Науковий стиль пов'язаний з навчальною та пізнавальною діяльністю і чітко виражений в лекціях, наукових працях. Для кожного стилю характерна своя лексика і своєрідна структура пропозицій [10].

Отже, практика спілкування формує стиль мовлення, який стає відмінною рисою особистості. Культура мови і багатогранність мовного розвитку особистості полягають у тому, що людина вміє пристосовувати стиль мовлення до ситуації спілкування.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Лугова В. М.

Література: 1. Бодалев А. А. Личность и общение. М.: Межд. Пед. акад., 1995. 328 с. **2.** Особливості мовного розвитку. URL: http://moyaosvita.com.ua/rizne/osoblivosti-movnogo-rozvitku-ditej-vid-0-do-5-rokiv/. **3.** Проблеми розвитку мовлення. URL: http://medbib.in.ua/problema-razvitiya-rechi-uchenii 42704.html. **4.** Мова та особистість. URL: https://psyera.ru/rech-i-lichnost-1829.htm. **5.** Дружинин В. Н. Психология семьи. Психология. *Журнал высшей школы экономики.* 2005. № 3. С. 60–77. **6.** Лютова С. Н. Основы психологии и коммуникативной компетентности: курс лекций. М.: МГИ МО-Университет, 2014. 310 с. **7.** Проблеми розвитку мовлення. URL: http://medbib.in.ua

/problema-razvitiya-rechi-uchenii 42704.html. **8.** Типи вищої нервової діяльності. URL: http://pidruchniki.com/80715/meditsina/tipi_vischoyi_nervovoyi_diyalnosti. **9.** Мовна особистість. URL: http://ukrbukva.net/39-Yazykovaya-lichnost-L-Parfienova.html. **10.** Мегірьянц Т. А. Ділова розмова як різновид усної мови. *Територія науки.* 2016. № 1. С. 7–11.

ПОНЯТТЯ СВОБОДИ У ФІЛОСОФІЇ Ф. НІЦШЕ

УДК 123

Касьяненко Л. С.

Студент 2 курсу
факультету економічної інформатики ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто проблему свободи у філософії Ф. Ніцше. Автор вважає, що Ф. Ніцше ототожнював свободу волі зі свавіллям. Він розумів «свободу від» як відмову від норм суспільства, а «свободу для» як творче ствердження людиною власної індивідуальності.*

Ключові слова: *Ніцше, свобода, воля, людина, суспільство.*

Аннотация. *Рассмотрена проблема свободы в философии Ф. Ницше. Автор считает, что Ф. Ницше отождествлял свободу воли с произволом. Он понимал «свободу от» как отказ от норм общества, а «свободу для» как творческое утверждение человеком своей индивидуальности.*

Ключевые слова: *Ніцше, свобода, человек, общество.*

Annotation. *The article deals with the problem of freedom in the Friedrich Nietzsche's philosophy. The author believes that Nietzsche identified the free will and permissiveness. He understood "freedom from" as a rejection of social norms, and "freedom for" as a creative affirmation of human personality.*

Keywords: *Nietzsche, freedom, human, society.*

Проблема свободи є центральною у багатьох філософських напрямках і вченнях. Значний внесок в її осмислення зробили античні мислителі, гуманісти Відродження, просвітники, представники німецької класичної школи, ірраціоналісти XIX–XX ст. Кожна епоха розглядала актуальні для себе аспекти проблеми свободи. Якщо у просвітницькій філософській традиції на перший план вийшло обговорення соціальної свободи, то у сучасній постніцшеанській філософії головна увага приділяється внутрішній свободі людини як від самого початку наданій їй можливості обирати та нести відповідальність за свій вибір.

Німецький філософ Ф. Ніцше був одним із авторів, хто вплинув на розвиток сучасної філософії та дійсно сприяв емансипації особистості. Метою цієї статті є з'ясування особливостей розуміння Ф. Ніцше свободи та її місця у системі цінностей.

Серед дослідників, які розробляли цю проблему, – Р. Сміт [5], Ф. Джейранов [2], Р. Цираксон [6] та ін. Але слід підкреслити, що історики філософії переважно розглядають проблему свободи у творчості Ф. Ніцше крізь призму його категорій волі до влади, надлюдини, переоцінки цінностей тощо.

У філософії Ф. Ніцше свободу волі оголошено «причиною усякого явища», тобто вона є ключем до розуміння буття. Мислитель вважає, таким чином, що і людина від самого початку має свобідну волю, яка реалізується як воля до влади.

Жодний суспільний, моральний або природний закон, на думку Ф. Ніцше, не може претендувати на універсальну значущість. Критикуючи А. Шопенгауера, він писав: «Філософські голови відрізняються від нефілософських тим, що не вірять у метафізичне значення моралі: і ця різниця має служити між ними прірвою, про глибину і непрохідність якої навряд чи дає поняття наявна в цей час… прірва між «освіченими» і «неосвіченими» людьми» [3].

© Касьяненко Л. С., 2017

Як волюнтарист Ф. Ніцше відкидав ідею розумних засад світобудови, а також фундаментальне значення свідомості та розуму в природі людини. Раціональні норми лише ускладнюють існування людини, оскільки вони репресують її волю. Лише сильна особистість, яка долає усілякі умовності, може бути насправді вільною.

Таким чином, людина у прагненні до реалізації своєї свободи має долати будь-які соціально-культурні та політичні правила і закони. Вона також долає саму себе, оскільки намагається не прислухаєтися до голосу розуму та совісті, бо вони роблять її слабкою і залежною.

Новаторство Ф. Ніцше виявилось у тому, що він пов'язав проблему свободи з проблемою самотрансценденції людини – подоланням себе як фактичної даності та проривом до сфери можливого. Він також першим протиставив негативну характеристику «свободи від» та позитивну характеристику «свободи для» [1].

Перспектива розвитку людини, згідно з Ф. Ніцше, полягає в індивідуальному самовизначенні та самоствердженні. На цьому шляху їй заважають суспільні норми, зокрема, моральні правила. Індивід – це особистість, а суспільство безособове, тому між ними виникає конфлікт. Вільним можна стати лише «по той бік добра і зла».

Протиставлення людини і суспільства є найбільш зрозумілим у контексті проблеми реалізації індивідуальної свободи від тиску і примусу. Ф. Ніцше писав: «Ми знаходимося в тюрмі; ми можемо тільки вільно мріяти, але не діяти» [3]. Тобто люди знаходяться в полоні звичаїв, життєвих обставин, моральних норм. Навіть якщо їм здається, що вони вільні у своєму виборі, в дійсності це не так, бо він є детермінованим певними об'єктивними факторами Люди в багатьох ситуаціях діють стереотипно. Те, як вони будуть вести себе, потрапивши в ті чи інші умови, можна з певною часткою ймовірності передбачити.

Людину оточено бар'єрами, котрі неможливо подолати без волі. Як писав Ф. Ніцше, «моя воля завжди приходить до мене як визволителька і провісниця радості. Воля звільняє: таке істинне вчення про волю і свободу» [4].

Згідно з ніцшеанською філософією воля здатна і має подолати будь-які межі, тому свобода людини не має ніяких рамок. Таким чином, вона дорівнюється свавіллю.

Послідовники Ф. Ніцше екзистенціалісти пом'якшували це положення тим, що підкреслювали зв'язок між свободою і відповідальністю, яка робить необхідність особистого вибору тяжким тягарем. Однак навіть у цій філософії йдеться фактично про відповідальність людини перед самою собою, оскільки інших авторитетів у неї немає.

Розум, на думку Ф. Ніцше, не повинен домінувати над життям, ірраціональним за своєю суттю. Життя розуміється, у першу чергу, як біологічне явище. Ф. Ніцше вважав, що фізичне начало в людині набагато вище, ніж духовне, бо останнє є лише надбудовою над істинним фундаментом – життям тіла. Світ, яким править сліпа, стихійна, нерозумна, інстинктивна воля до влади, розвивається без напрямку, мети, законів, він є хаотичним, його неможливо пізнати і пояснити за допомогою розуму, тому раціональна істина про світ принципово неможлива, і з висновками науки можна не рахуватися.

Але якщо воля у розумінні Ф. Ніцше – це щось неусвідомлене, виникає питання, як вона може бути основою вільного вибору. Коли людина покладається на стихійну життєву силу, вона підкоряється їй і залежна від неї або зливається з нею. Отже, поняття свободи у Ф. Ніцше неоднозначне.

Проте слід підкреслити, що мислитель обгрунтовував право на вільну творчість, яка також відбувається під впливом стихійного натхнення і потребує свободи від вже існуючих, нав'язаних стереотипів.

Таким чином, у філософії Ф. Ніцше «свобода від» – це відмова від тиску суспільства і його норм, а «свобода для» – це ствердження власної індивідуальності у творчості, зокрема, утворенні власної системі цінностей. Найбільш дискусійним моментом його філософії є фактичне ототожнення свободи і свавілля.

Науковий керівник – канд. філос. наук, доцент Потоцька Ю. І.

Література: 1. Гречкосей Р. Н. Понятие свободы в философии Э. Фромма и Ф. Ницше как проявление человеческой сущности. *Молодой ученый.* 2013. № 10. С. 634–640. **2.** Джейранов Ф. Е. Философия Ф. Ницше сквозь призму отчуждения и свободы человека. URL: http://cyberleninka.ru/article/n/filosofiya-f-nitsshe-skvoz-prizmu-otchuzhdeniya-i-svobody-cheloveka. **3.** Ницше Ф. Смешанные мнения и изречения. URL: http://nietzsche.ru/works/main-works/mixed-opinions/. **4.** Ницше Ф. Так говорил Заратустра. URL: http://lib.ru/NICSHE/zaratustra.txt. **5.** Смит Р. Свобода воли: западные альтернативы биологическому редукционизму. URL: http://iphras.ru/uplfile/root/biblio/pj/pj_10/2.pdf. **6.** Цыраксон Р. В. Ф. М. Достоевский и Ф. Ницше: проблема свободы воли с моральной точки зрения. URL: https://www.proza.ru/2015/11/30/64.

РОЛЬ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ У ФОРМУВАННІ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ У РЕГІОНІ

УДК 336.22

Кириченко А. В.

Магістрант 1 року навчання
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто роль місцевих податків і зборів у формуванні фінансових ресурсів у регіоні. Розроблено деякі рекомендації щодо покращення функціонування певних місцевих податків і зборів задля забезпечення виконання ними покладених функцій. Стаття має велике практичне значення для розуміня функціонування системи наповнення місцевих бюджетів.*

Ключові слова: *місцеві податки і збори, місцевий бюджет, оподаткування, місцеве самоврядування.*

Аннотация. *Рассмотрена роль местных налогов и сборов в формировании финансовых ресурсов в регионе. Разработаны некоторые рекомендации по улучшению функционирования местных налогов и сборов. Статья имеет большое практическое значение для понимания функционирования системы наполнения местных бюджетов.*

Ключевые слова: *местные налоги и сборы, местный бюджет, налогообложение, местное самоуправление.*

Annotation. *The paper considers the role of local taxes and fees in the formation of financial resources in the region. Developed some recommendations to improve the functioning of some local taxes. The article is of great practical importance for understanding the functioning of local budgets filling system.*

Keywords: *local taxes and fees, local budget, taxation, local government.*

В Україні є досить багато проблем, пов'язаних з формуванням місцевих фінансових ресурсів. Значний вплив на формування місцевого бюджету мають органи місцевого самоврядування та їх діяльність. Місцева влада має право на формування та цільове використання власних фінансових ресурсів, частина яких повинна формуватися за рахунок місцевих податків і зборів. За рахунок надходжень грошових коштів органи місцевого самоврядування забезпечують фінансування соціального та економічного розвитку місцевості. Відповідно до ст. 143 Конституції України місцеві органи самоврядування здійснюють управління майном, що є у комунальній власності; затверджують програми соціально-економічного та культурного розвитку і здійснюють контроль за їх виконанням; затверджують бюджети відповідних адміністративно-територіальних одиниць і здійснюють контроль за їх виконанням; встановлюють місцеві податки та збори відповідно до закону; утворюють, реорганізовують та ліквідують комунальні підприємства, організації, установи [1].

Незважаючи на велику кількість місцевих податків і зборів, вони все ж таки не забезпечують реалізацію покладених на них завдань і функцій. Більшість бюджетів у країні функціонують лише за рахунок бюджетних трансфертів і є дотаційними.

У вітчизняній та зарубіжній літературі є ряд науковців, які присвятили свої праці дослідженню проблеми ефективності формування фінансових ресурсів місцевих бюджетів, ролі місцевих податків і зборів у формування дохідної частини місцевого бюджету. Серед українських вчених це А. Буряченко, О. Василик, М. Гапонюк, О. Кириленко, В. Опарін, А. Славкова, Н. Ярошевич, В. Яцюта, а також зарубіжні дослідники – Б. Аллан, Ш. Бланкарт Р. Мертон, Дж. Стігліц і ін. Ці науковці досліджують у своїх працях економічний зміст і призначення місцевих податків та зборів, описують зарубіжний досвід та перспективу його впровадження в Україні.

Метою цієї роботи є дослідження ролі місцевих податків та зборів у формуванні фінансових ресурсів регіону.

Місцеві податки та збори – це платежі, які мають місцевий характер і складають дохідну частину місцевих бюджетів. Самостійність місцевих бюджетів полягає у тому що в них є власні, законодавчо закріплені джерела доходів та право використовувати їх на власний розсуд.

Забезпечення ефективного функціонування місцевих податків і зборів є досить важливим, оскільки вони виконують одну з найважливіших функцій – формування доходів місцевих бюджетів. На жаль, на сьогодні місцеві податки та збори не займають провідного місця серед джерел наповнення місцевого бюджету, що є досить негативним. Основна частина доходів місцевих бюджетів складається не із місцевих податків і зборів, а з коштів

© Кириченко А. В., 2017

держави та різних міжбюджетних трансфертів. У розвинених країнах місцеві податки та збори займають від 30 % до 70 % у структурі надходжень. Натомість в Україні це лише декілька відсотків від суми всіх надходжень.

Потрібно підвищувати ефективність бюджетно-податкового планування, виявляти резерви зростання податкового потенціалу, а це, своєю чергою, сприятиме поліпшенню фінансового становища місцевих бюджетів. Одним із основних елементів поліпшення податкового процесу має стати збільшення податкового потенціалу.

Щодо перспективи збільшення надходжень від таких місцевих податків і зборів, як єдиний податок, збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності, збір за місця для паркування транспортних засобів та туристичний збір, можна зазначити, що вони не здатні повною мірою наповнювати місцевий бюджет.

Платниками єдиного податку є лише особи, що здійснюють підприємницьку діяльність і відповідають вимогам, встановленим Податковим кодексом України. Платниками туристичного збору є фізичні особи, які прибувають на територію адміністративно-територіальної одиниці, де діє рішення сільської, селищної та міської ради про встановлення туристичного збору, та отримують послуги з тимчасового проживання. Платниками збору за провадження деяких видів підприємницької діяльності є суб'єкти господарювання, які отримують в установленому законодавством порядку торгові патенти та провадять такі види підприємницької діяльності, як: торгівля в пунктах продажу товарів, а також валютними цінностями в пунктах обміну іноземної валюти; діяльність з надання платних побутових послуг; діяльність у сфері розваг. Платниками збору за місця для паркування транспортних засобів є юридичні особи та фізичні особи-підприємці, які згідно з рішенням сільської, селищної або міської ради організовують і провадять діяльність із забезпечення паркування транспортних засобів на майданчиках для платного паркування та спеціально відведених автостоянках [2; 3].

Тобто, аналізуючи суб'єктів сплати цих податків, бачимо, що їх склад є вибірковим, що, своєю чергою, досить негативно впливає на величину надходжень від цих податків і зборів.

Виходом з цієї ситуації є приділення більшої уваги податку на нерухоме майно, оскільки цей вид податку можна встановити майже для всіх, як юридичних так і фізичних осіб, адже сьогодні це цілком добре функціонує в податковому законодавстві більшості розвинених країн світу. В той час як механізм сплати цього податку на території України потребує змін і суттєвого вдосконалення. Негативним є те, що під час визначення ставки оподаткування не враховуються вік будівлі, її культурна цінність, місце розташування, інші фактори, які могли б суттєво вплинути на визначення бази оподаткування і ставки податку. Врахування всіх цих факторів було б дуже ефективним, оскільки це могло б допомогти скинути податковий тягар на більш заможні верстви населення, які володіють дорогим житлом.

Також існує деяка невизначеність в земельному податку (плата за землю). Це пов'язано з тим, що виникає певна ситуація подвійного оподаткування ділянки, на якій знаходиться об'єкт нерухомості, що не має законодавчого відображення. Тому було б добре внести деякі зміни в розмежування об'єкта нерухомості (будівлі) та земельної ділянки, на якій він знаходиться. Потрібно справляти податки лише з тієї земельної ділянки, на якій немає будівлі, що є об'єктом оподаткування з податку на нерухоме майно [4; 5].

Аналіз сучасного стану надходжень до місцевих бюджетів і дослідження їх структури дає можливість робити висновки, що на сьогодні єдиним і найбільш дієвим засобом збільшення фінансової основи місцевого самоврядування є посилення ролі місцевих податків, зокрема податку на нерухоме майно, відмінного від земельної ділянки. Дослідження сутності цього податку та вивчення зарубіжного досвіду показали, що порядок його справляння – досить простий, а ефективність достатньо висока, але його впровадження на території України спричинить деякі труднощі, до яких, насамперед, можна віднести відсутність кадастру нерухомості. Впровадження податку на нерухомість потребує проведення масового оцінювання об'єктів нерухомості, що неможливо здійснити в короткий проміжок часу, і процес затягується на невизначений строк. Якщо ж оцінювати нерухомість за допомогою оціночних фірм, то постає питання щодо достовірності їхніх результатів. Здійснювати оцінювання нерухомості повинні державні установи, що мають відповідні на це повноваження, але на сьогодні, на жаль, вони відсутні, тому це питання потребує подальшого розгляду.

Отже, аналізуючи все сказане вище, можна дійти висновку що за правильного механізму функціонування місцевих податків та зборів, вони можуть стати досить значним джерело наповнення місцевого бюджету, як це є в провідних країнах світу. Особливу увагу слід звернути на посилення ролі місцевих податків, це, зокрема, стосується такого податку як податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки. Місцеві податки та збори повинні стати основою самостійності місцевих бюджетів.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Писарчук О. В.

Література: 1. Артус М. М. Бюджетна система України: навч. посіб. Київ: Вид-во Європ. ун-ту, 2005. 220 с. **2.** Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України»/

Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17. **3.** Кириленко О. П. Фінанси (Теорія та вітчизняна практика): навч. посіб. Тернопіль: Екон. думка, 2000. 359 с. **4.** Опарін В. М. Фінанси (Загальна теорія): навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2002. 240 с. **5.** Ярошевич Н. Б., Липа О. Я. Шляхи збільшення доходної бази місцевих бюджетів в Україні. *Збірник науково-технічних праць Національного лісотехнічного університету України.* 2010. Вип. 20.10. С. 278–282.

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

УДК 330.3

Кісіль Т. С.

Магістрант 1 року навчання
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто бухгалтерський облік інноваційних процесів в Україні. Особливу увагу присвячено сутності та ролі бухгалтерського обліку інноваційних процесів. Виділено основні проблеми бухгалтерського обліку та відображення фінансової звітності інноваційної діяльності. Запропоновано напрями вдосконалення обліку підприємств.*

Ключові слова: *інноваційна діяльність, інновації, дослідження, розробки.*

Аннотация. *Рассмотрен бухгалтерский учет инновационных процессов в Украине. Особое внимание посвящено сущности и роли бухгалтерского учета инновационных процессов. Выделены основные проблемы бухгалтерского учета и отражения финансовой отчетности инновационной деятельности. Предложенные направления совершенствования учета предприятий..*

Ключевые слова: *инновационная деятельность, инновации, исследования, разработки.*

Annotation. *The article considers the accounting of innovation processes in Ukraine. Special attention is devoted to the nature and role of accounting innovation processes. The basic problems of accounting and disclosure of financial statements of innovative activities.The directions of improvement of accounting of enterprises.*

Keywords: *innovative activity, innovation, research, development.*

Актуальність теми дослідження. Розвиток економіки України в умовах високого конкурентного тиску, підвищення ризику, використання основних засобів зі значним ступенем зносу та високого рівня ресурсомісткості продукції передбачає розв'язання завдання впровадження у виробництво нових рішень – сучасної техніки, технології, форм і методів організації управління та виробництва, тобто здійснення інновацій з метою впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробничу й соціальну сфери.

Бухгалтерський облік є своєрідним засобом інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень при здійсненні інноваційної діяльності на будь якому підприємстві.

Обліковий аспект інноваційних процесів розглядався у працях Білухи М. Т., Бутинця Ф. Ф., Бородкіна О. С., Голова С. Ф., Кужельного М. В., Крупки Я. Д., Нападовської Л. В., Малюги Н. М., Пушкаря М. С., Чумаченка М. Г., Шевчука В. О. та ін. Незважаючи на значну кількість публікацій, яка присвячена цьому питанню, система бухгалтерського обліку підприємства не містить підсистеми регістрів і рахунків для відображення інноваційних доходів та витрат [1].

Метою статті є визначення переліку проблем наявної системи обліку інноваційних процесів в Україні та розробка шляхів її удосконалення.

© Кісіль Т. С., 2017

Виклад основного матеріалу. Одним із шляхів розвитку економіки України є вибір інноваційного напряму розвитку, пов'язаний з інноваційними змінами. Складний процес інновації економіки країни потребує постійного контролю над ходом виконання поставлених загальнодержавних завдань.

Метою бухгалтерського обліку інноваційної діяльності є створення інформаційної бази для управління процесами розробки, впровадження і реалізації інновацій на підприємстві.

Отже, виходячи із зазначеного, можна сказати, що головне завдання бухгалтерського обліку полягає в оцінці інноваційної діяльності [2].

Інноваційна діяльність включає [3]:

1) випуск та розподіл принципово нових видів техніки і технологій;

2) прогресивні міжгалузеві структурні зрушення;

3) реалізацію довгострокових науково-технічних програм з тривалими термінами окупності витрат.

Як показують дослідження, основними недоліками обліку витрат на підготовку та освоєння нової продукції є: нестабільність українського законодавства, постійні зміни та правлення нормативних актів призводять до порушення обліку витрат на освоєння нової продукції, а отже, відсутності продуктивної та ефективної роботи; ведення обліку на різних балансових рахунках, що тим самим ускладнює роботу фахівців; низький рівень підготовки бухгалтерських кадрів в інноваційній сфері; слабкий рівень контролю підприємств за здійсненням фактичних витрат на підготовку та освоєння нової продукції; визначення економії та перевитрат проводиться в цілому, а не за видами витрат, що ускладнює здійснення оперативного контролю; підтримка інноваційних процесів здійснюється на державному рівні.

Виходячи із зазначених проблем, для вдосконалення обліку витрат на освоєння нових виробів необхідно чітко відрегулювати основні стандарти, за якими працюють підприємства. На окремих підприємств витрати на підготовку та освоєння нових видів продукції становлять велику питому вагу в собівартості продукції.

Для того щоб посилити контроль за здійсненням фактичних витрат на підготовку та освоєння нової продукції, необхідно розробити норми витрати матеріалів, купівельних напівфабрикатів і комплектуючих виробів, а також норми часу і розцінки.

В Україні потрібно створити систему постійного підвищення бухгалтерських кадрів, яка б відповідала міжнародним вимогам.

Дослідження показують, що для того, щоб ведення обліку витрат на підготовку та освоєння нових видів продукції стало більш простішим, можна використовувати різні методи і технічні прийоми. Найбільш поширеними є такі: за статтями калькуляції; за скороченою номенклатурою витрат; за розширеною номенклатурою витрат, тобто за напрямами та видами витрат.

В Україні за останні роки була розроблена стратегія розвитку «Україна 2020: Стратегія національної модернізації», в якій висвітлювалось питання розробки відповідної системи обліково-аналітичного забезпечення здійснення інноваційної діяльності.

Обліково-аналітичне забезпечення цього процесу є одним з ключових питань господарської діяльності. Жорсткі умови вимагають підвищення інноваційної активності суб'єктів господарювання, яка сприяє зниженню витрат, підвищенню прибутку й рівня якості продукції. Бухгалтерський облік та економічний аналіз є підсистемами управління підприємствами, що пов'язують в єдине інформаційне середовище дані про інноваційну діяльність [3].

Для більш чіткого уявлення стратегії розробки системи обліково-аналітичного забезпечення здійснення інноваційної діяльності було розроблено схему, що наведено на рис. 1 [4].

Як видно із рис. 1, стратегія розвитку України передбачає ефект інноваційної діяльності, а саме: оптимальне використання матеріально-технічної бази, якісно новий теоретичний та методичний інструментарій пошуку оптимальних шляхів розв'язання проблем суспільства. Обліково-аналітичне забезпечення передбачає: розробку методології та організації бухгалтерського обліку, вдосконалення функцій бухгалтерського обліку [5].

Висновки. В цій статті було розглянуто бухгалтерський облік інноваційної діяльності; висвітлено перелік основних проблеми обліку витрат на освоєння та підготовку нової продукції, а саме: слабка нормативна база в економічних розрахунках витрат, ведення обліку на різних балансових рахунках, відсутність контролю за здійсненням фактичних витрат тощо; ззапропоновано різні напрями удосконалення обліку інноваційних процесів.

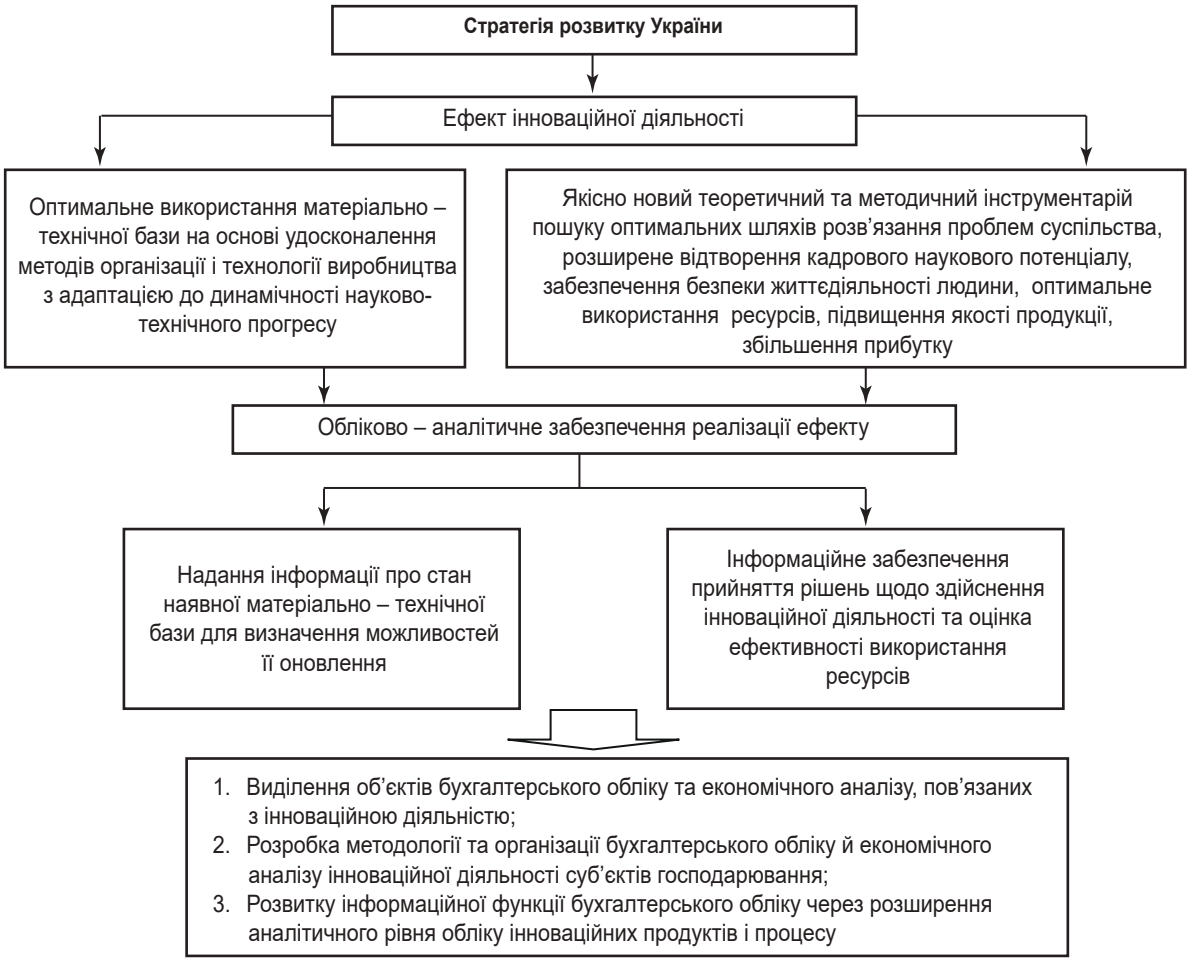

Рис. 1. **Обліково-аналітичне забезпечення здійснення інноваційної діяльності**

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Писарчук О. В.

Література: 1. Завгородній В. П. Організація обліку, аналізу й аудиту в умовах використання персональних ЕОМ. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2004. № 1. С. 6–10. **2.** Райковська І. Т. Модульна структура системи комп'ютеризації економічного аналізу: функціональний склад. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу.* 2009. Вип. 1 (13). С. 1–22. **3.** Інформаційні системи і технології в обліку: навч. посіб./[В. Д. Шквір, А. Г. Завгородній, О. С.Височан]. Львів: Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2013. 268 с. **4.** Захарченко В. І. Економічний аналіз процесів ринкової трансформації багатостадійних промислово територіальних систем. *Актуальні проблеми економіки.* 2014. № 6. С. 3–11.

СТАНОВЛЕННЯ САМООЦІНКИ ОСОБИСТОСТІ ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «САМООЦІНКА»

УДК 159.923

Клокова О. В.

Студент 2 курсу
факультету економічної інформатики ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Наведено аналітичний огляд робіт учених із теми «Самооцінка особистості». Розглянуто, чим відрізняються самооцінка, самосвідомість і самопізнання; досліджено взаємозв'язок з цінностями особистості, мотивацією та Я-концепцією.*

Ключові слова: *самооцінка, самосвідомість, самопізнання, цінності, Я-концепція.*

Аннотация. *Представлен аналитический обзор работ ученых по теме «Самооценка личности». Рассмотрено, чем отличаются самооценка, самосознание и самопознание; исследована взаимосвязь с ценностями личности, мотивацией и Я-концепцией.*

Ключевые слова: *самооценка, самосознание, самопознание, ценности, Я-концепция.*

Annotation. *In this article, an analytical review of the work of scientists on the topic "Self-assessment of the individual" is presented. The differences in self-esteem from self-awareness and self-knowledge, interrelation with personal values, motivation and self-concept were considered.*

Keywords: *self-esteem, self-awareness, self-knowledge, values, self-concept.*

Успішне існування в соціумі потребує від нас впевненості в собі, прагнення до самопізнання та самореалізації. Для цього ж потрібно мати адекватну самооцінку, щоб ставити перед собою реальні завдання, не принижуючи та не завищуючи свої можливості.

Протягом декількох останніх десятиліть проблематика самооцінки є однією з найбільш інтенсивно розроблюваних, особливо це проявляється в закордонній психології. Можливою причиною цього є те, що за кордоном самооцінка сприймається як найважливіший психологічний ресурс людини.

Оцінити себе означає визначити своє ставлення до себе. Для цього необхідно мати певні норми і цінності, а вони, своєю чергою, знаходяться під впливом соціуму і змінюються протягом всього нашого життя. Важливим у цьому процесі є схвалення або засудження з боку значущих людей. Все це впливає на нашу здатність до рефлексії, без чого неможливо визначити своє ставлення до самого себе. Так, наприклад, О. Захарова зазначає, що довільна регуляція своєї поведінки пов'язана з рефлексією як інтелектуальною дією, також про це говорили Х. Хекхаузен, Л. Виготський, М. Лісіна та ін.

Проблемі вивчення самооцінки присвячена велика кількість дослідницьких робіт. Деякі автори під самооцінкою розуміють самовідношення (О. Захарова, М. Лісіна, А. Спіркін, В. Сафін), іноді самооцінку зводять до Я-образу і Я-концепції (І. Чеснокова, В. Маркін, Р. Бернс), що не так, тому як самооцінка – це самостійний елемент структури самосвідомості (Л. Бороздіна, Е. Залученова). Незважаючи на те, що самооцінку досліджувало так багато вчених, точного терміна так і немає. Наприклад, Р. Уайлі визначав самооцінку як зіставлення суб'єктом своїх досягнень з успіхами інших, тобто це своєрідне соціальне порівняння.

Формування як самооцінки, так і самовідношення та Я-образу обумовлене соціумом, розвитком і діяльністю особистості в цьому соціумі. В нашій діяльності самооцінка теж має дуже важливе значення: завдяки їй відбувається професійний саморозвиток, і тут вона є характеристикою особистісного включення в діяльність. Якщо людина має низьку самооцінку, то вона не буде пропонувати власні ідеї, не буде проявляти активність, адже вважає себе менш талановитою, мало на що здібною.

На особливу увагу заслуговують ті роботи, в яких пропонуються різні підходи і терапевтичні методики для подолання заниженої самооцінки (Б. Скіннер, А. Адлер, К. Роджерс, Т. Миронова, В. Алексєєва, Н. Авдєєва). Однак здебільшого корекція йде шляхом зміни зовнішньої поведінки і майже не зачіпає інші аспекти особистості людини, що, на погляд А. Кузьменко, суттєво впливає на їх ефективність.

Американський філософ і психолог Вільям Джеймс стверджував, що самооцінку можна навести у вигляді дробу, в чисельнику якого знаходиться успіх, а в знаменнику – величина того, на що претендує особистість. Отже,

© Клокова О. В., 2017

рівень самоповаги можна підвищити, або підвищуючи успіх (чисельник дробу), або знижуючи домагання (знаменник). У своїй праці «Психологія» він першим розділив особистість на складові елементи, почуття та емоції, які ці елементи викликають (самооцінка), і вчинки згідно з цими елементами (турбота про самого себе і самозбереження). Самооцінку він поділяв на самовдоволення і невдоволення собою [1].

А. Бандура вважає, що самооцінка – це «самоефективність», «самоповага» і «почуття власної гідності». Дію самооцінки А. Бандура бачить через «уявне представлення вдалого сценарію, що забезпечує позитивні орієнтири для вибудовування поведінки і усвідомленої репетиції успішних рішень потенційних проблем» [2].

А. Адлер вбачав формування самооцінки через переживання неповноцінності і безпорадності порівняно з іншими в дитинстві, що для нього є «початком тривалої боротьби за досягнення переваги над оточенням, а також прагнення до досконалості і бездоганності». Прагнення до переваги стає основною мотиваційною силою людини [3].

Але, кажучи про мотивацію, не можна не згадати про А. Маслоу. В своїй ієрархії потреб він пов'язав з самооцінкою потребу в приналежності і любові та потребу в самоповазі. У своїй теорії людської мотивації він прирівняв «ступінь близькості до базових потреб» до «ступеня вмотивованості» [4]. Люди, задоволені в своїх базових потребах в житті, особливо в більш ранньому віці, здатні протистояти справжньому або зриву в майбутньому цих потреб просто тому, що вони мають сильний характер як результат базового задоволення. Саме через цінності та ідеали відбувається вплив на самооцінку, а завдяки їй формується самоповага.

К. Роджерс розглядав самооцінку через Я-концепцію особистості, яка формується в процесі соціалізації особистості завдяки взаємодії зі значущими їй людьми. Процес формування в основному проходить в дитячому і підлітковому періодах. Через призму своєї Я-концепції людина бачить світ, але концепція не контролює і не регулює дії людини, скоріше вона символізує головну частину свідомого досвіду індивідуума, а поведінка людини лише узгоджується з нею. Сама Я-концепція включає в себе не тільки наше сприйняття того, якими ми є, а і той образ, якими, на нашу думку, ми повинні бути або хотіли б бути.

Я-концепція, своєю чергою, включає як самовідносини, так і самооцінку, що входить в Я-образ, який інтегрує самовідносини і самооцінку. Якщо самовідносини початково формуються як відношення значущих особистостей і первинно є емоційною освітою, то самооцінка формується пізніше на основі самостановлення. У міру дорослішання індивіда його самовідносини, крім емоційних характеристик, набувають й оціночні, але ядро самовідносин, як і раніше, є емоційним (К. Ізард, М. Лісіна) [5].

Такі вчені, як Г. Веліцкас і Ю. Гіппенрейтер підтримують ідею, що самооцінка – це продукт відображення суб'єктом інформації про себе у співвідношенні з певними цінностями та ідеалами, існуючий в поєднанні усвідомлюваного і неусвідомлюваного, афективного і когнітивного, загального і індивідуального, реального і демонстративного компонентів [6].

На думку Л. Божович, стійка самооцінка формується під впливом оцінки оточуючих і власної оцінки своєї діяльності. Якщо дитина не вміє аналізувати свою діяльність, а оцінка з боку оточуючих змінюється в негативному для неї напрямку, виникають гострі афективні переживання, негативні форми поведінки. Самооцінка є формою відображення людиною самої себе як особливого об'єкта пізнання, що репрезентує прийняті нею цінності, міру орієнтації на суспільно вироблені вимоги до поведінки і діяльності; є соціальним утворенням, функціонуючим як компонент самосвідомості і який бере участь в саморегуляції [7].

Отже, виявлено, що цей феномен розглядається різними вченими залежно від підходу, в якому вони працюють, тому ми і стикаємося з різноманіттям понять, які намагаються розкрити це явище з різних сторін.

Всі погоджуються з думкою, що термін «самооцінка» слід розглядати як складну систему, яка визначає характер самовідносин індивіда. Самооцінка включає загальну оцінку, що відображає рівень самоповаги, цілісне прийняття чи неприйняття себе, а також індивідуальні оцінки окремих сторін своєї особистості, вчинків.

Самооцінка як психологічна категорія знаходиться у структурі ядра особистості, є ядром самосвідомості, формується з дитячого віку через прагнення до переваги як основною мотиваційною силою під впливом соціальної ситуації розвитку і значущих людей, тісно взаємопов'язана з цінностями особистості, мотивацією, Я-концепцією, афективними переживаннями.

Таким чином, можна зробити висновок: самооцінка – це комплекс фізичних, поведінкових, психологічних і соціальних проявів особистості, пов'язаних з оцінкою особистості самої себе в цих характеристиках. Самооцінка включає в себе образ Я-реального та Я-ідеального, саме результат зіставлення цих образів і самовідношення до результату зіставлення є важливим.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Лугова В. М.

Література: 1. Формула самооценки Джеймса. URL: http://www.treko.ru/show_dict_546. **2.** Альберт Бандура: социально-когнитивная теория личности. URL: http://psychojournal.ru/psychologists/317-albert-bandura-socialno-kognitivnaya-teoriya-lichnosti.html. **3.** Основні підходи зарубіжних психологів до вивчення самооцінки особистості. URL: http://vuzlib.com/content/view/616/94/. **4.** Маслоу А. Мотивация и личность. СПб.: Евразия, 1999. 478 с. **5.** Изард К. Психология эмоций. СПб.: Питер, 1999. 464 с. **6.** Валицкас Г. К., Гіппенрейтер Ю. Б. Самооцінка у неповнолітніх правопорушників. *Питання психології.* 1989. № 1. С. 45–54. **7.** Божович Л. И. Проблемы формирования личности. М.: Изд-во "Институт практической психологии", Воронеж: НПО "МОДЭК" 1997. 351 с.

СТАНДАРТИ ВИЗНАННЯ ВИРУЧКИ

УДК 657:006

Коваленко А. В.

Студент 3 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто основні етапи визнання виручки за оновленими стандартами; проаналізовано головні зміни, внесені до нової редакції керівництва щодо визнання виручки, зазначено їх переваги та недоліки; зроблено висновок щодо доцільності оновлення стандартів та їх впливу на облік виручки різних підприємств.*

Ключові слова: *стандарти визнання виручки, міжнародні стандарти фінансової звітності, дохід.*

Аннотация. *Рассмотрены основные этапы признания выручки по обновленным стандартам; проанализированы главные изменения, внесенные в новую редакцию руководства по признанию выручки; указаны их преимущества и недостатки; сделан вывод о целесообразности обновления стандартов и их влиянии на учет выручки различных предприятий.*

Ключевые слова: *стандарты признания выручки, международные стандарты финансовой отчетности, доход.*

Annotation. *The main steps of the revenue recognition according to the updated standards were examined; the main amendments in the revenue recognition guidance were analyzed, their positive and negative sides were stated; the conclusion about the reasonability of the standards updating and their impact on the revenue accounting in different enterprises was made.*

Keywords: *revenue recognition standards, International Financial Reporting Standards, revenue.*

Динамічний процес створення організацією товарів і послуг протягом певного проміжку часу спрямований на отримання доходу. Згідно з концепцією Міжнародних стандартів фінансової звітності (IFRS) доходи – це елемент фінансової звітності, безпосередньо пов'язаний з оцінкою результатів фінансової діяльності [1]. Зважаючи на те, що дохід є одним з найбільш важливих аспектів, який використовується інвесторами при оцінці ефективності і перспектив компанії, стандарти фінансової звітності мають містити сучасну та доступну інформацію щодо процесу визнання виручки. Саме це питання вважається одним з найскладніших у теорії фінансового обліку. Його вивченням займалися такі українські та російські вчені, як Я. В. Соколов, В. В. Петров, Н. Н. Карзаєва. Вони зіткнулися з невідповідністю процесу визнання виручки у загальноприйнятих принципах бухгалтерського обліку (GAAP) та Міжнародних стандартах фінансової звітності (IFRS) [2].

Актуальність теми обумовлена тим, що нині GAAP оперує складними, детальними і розрізненими вимогами визнання виручки для конкретних операцій і галузей, включаючи, наприклад, програмне забезпечення та нерухомість. В результаті різні галузі використовують різні методи обліку для економічно схожих транзакцій.

© Коваленко А. В., 2017

28 травня 2014 року Рада зі стандартів фінансового обліку США (FASB) і Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (IASB) під спільною редакцією випустили керівництво щодо визнання виручки в контрактах з клієнтами [3].

Метою цієї статті є аналіз оновлених стандартів визнання виручки шляхом порівняння їх із попереднім зразком.

Об'єктом дослідження є стандарти визнання виручки за IFRS 15.

Предметом дослідження є процес визнання виручки за IFRS 15 та його принципова відмінність від попередньої редакції.

Отже, мета IFRS 15 полягає у встановленні принципів, які організація повинна застосовувати для надання корисної інформації користувачам фінансової звітності про характер, кількість, терміни та невизначеність доходів і грошових потоків, що виникають в результаті укладення договору з клієнтом. Застосування стандарту є обов'язковим для річних звітних періодів, починаючи з 1 січня 2018 року, але дострокове застосування також дозволено. Нове керівництво можна вважати великим досягненням роботи рад щодо вдосконалення цієї важливої галузі фінансової звітності [3].

Нові стандарти визнання виручки, розроблені радами в травні 2014 року, в основному були конвергентними. IFRS 15 і стандарти FASB будуть замінювати фактично всі вимоги визнання виручки відповідно до IFRS та GAAP США. Зазначивши кілька проблем щодо наявних вимог для визнання виручки, як за IFRS, так і за GAAP США, мета рад у спільних обговореннях полягала в розробці стандартів визнання виручки, які:

- викорінять невідповідності і недоліки в поточній літературі про визнання виручки;
- забезпечать більш надійну основу для вирішення проблем визнання виручки;
- поліпшать сумісність методів визнання виручки між галузями, суб'єктами в цих галузях, юрисдикціями і ринками капіталу;
- знизять складність застосування вимог визнання виручки за рахунок скорочення обсягу відповідних стандартів;
- нададуть користувачам більш корисну інформацію за допомогою розширених вимог до розкриття інформації.

Стандарти забезпечують облікові вимоги для всіх доходів, що виникають в результаті договорів з клієнтами. Їх повинні використовувати всі організації, які укладають договори про надання товарів або послуг своїм клієнтам, за винятком випадків, коли контракти відповідають іншим вимогам IFRS або GAAP США, таким як стандарти лізингу.

У стандартах викладені принципи, які організація повинна застосовувати для вимірювання і визнання виручки та відповідних грошових потоків. Основний принцип полягає в тому, що суб'єкт господарювання визнає виручку в сумі, яка відображає винагороду, яку підприємство розраховує отримати в обмін на передачу товарів або послуг клієнту.

Принципи, викладені в IFRS 15, застосовуються за допомогою проходження наступних п'яти етапів:

1. Визначення контракту з клієнтом.

Договір повинен відповідати кільком критеріям, серед яких: договір повинен бути в будь-якій формі затверджений усіма сторонами; в договорі повинні бути визначені права сторін щодо переданих товарів, робіт, послуг та умови їх оплати; оплата повинна бути вірогідною.

На цьому етапі відмінностей між старою та новою редакцією стандартів, які можуть вплинути на облік, частіше за все не виникає. Однак через те, що IFRS 15 вимагає брати до уваги здатність і намір покупця сплатити суму відшкодування при настанні терміну платежу, компанії необхідно аналізувати такі критерії, як платоспроможність покупця і його зацікавленість у результаті робіт [4].

2. Визначення контрактних зобов'язань.

Однак контракт не є одиницею визнання виручки, тому що один контракт може охоплювати поставку декількох товарів, або декількох послуг, або товарів разом з послугами. Моменти передачі цих товарів і послуг замовнику можуть бути різними. Тому IFRS 15 вводить критерії для «розподілу» контракту на окремі контрактні зобов'язання. Саме ці контрактні зобов'язання і є «носіями» виручки.

Детальні рекомендації для розбиття (або нерозбиття) контракту на кілька окремих компонентів – це одне з важливих завоювань нового стандарту. Товар або послуга вважаються окремими, якщо виконуються обидва критерії:

- товар або послуга можуть бути окремими (тобто замовник може отримати вигоду від кожного з цих компонентів окремо);

– товар або послуга є окремими в контексті контракту (тобто зобов'язання з передачі товару або послуги можна відокремити від інших зобов'язань контракту) [5].

3. Визначення ціни транзакції.

На цьому етапі компанії необхідно враховувати такі нюанси:

змінну складову вартості контракту (знижки, кредити, повернення товару, бонуси). IFRS 15 оперує поняттям "передача контролю" замість "передачі ризиків і вигод" і детально прописує критерії для оцінки ймовірності настання тих подій, які визначають можливість визнання виручки. Виручку тепер можна визнавати в тому випадку, якщо на підставі досвіду, статистики компанія може визначити ту мінімальну суму, яка буде отримана з високим ступенем ймовірності. Отже, в деяких випадках визнання виручки можна здійснити на більш ранньому етапі, ніж це пропонував IAS 18;

– значний компонент фінансування;

– грошове відшкодування [4].

4. Розподіл ціни на контрактні зобов'язання.

Зважаючи на те, що в одному контракті може бути передбачена поставка товарів і послуг, відмінних один від одного, момент визнання виручки за цими відмінними компонентами також може бути різним. У тому числі новий стандарт визначає, яким чином мають розподілятися загальні знижки за договором на кожен компонент окремо.

IAS 18 не описує порядку розподілу знижки. Єдине положення стандарту, на яке можна орієнтуватися при розподілі, – виручка повинна оцінюватися за справедливою вартістю отриманого відшкодування. Таким чином, в кожному окремому випадку необхідно аналізувати операцію продажу і прописувати подробиці в обліковій політиці. IFRS 15 чітко визначає, що ціна продажу повинна бути розподілена на кожний обов'язок до виконання, тобто на кожен відмінний продукт пропорційно ціні відокремленого продажу.

5. Визнання виручки при виконанні контрактних зобов'язань.

В IAS 18 для вирішення питання про момент визнання виручки усі ситуації виручки були поділені на виручку від продажу товарів та надання послуг, а в IAS 11 був задіяний механізм відсотка завершеності.

Пропонована в IFRS 15 модель працює по-іншому. Ідея нової редакції стандарту в такому: контрактне зобов'язання виконується тоді, коли замовнику передається контроль над відповідним товаром або послугою, ув'язненими в контрактному зобов'язанні.

Отже, основними змінами, які нова редакція керівництва привнесла в GAAP, є:

Безліч вимог до визнання прибутку змінилися на узгоджені принципи визнання виручки незалежно від індустрії та місцезнаходження;

Раніше більшість компаній надавали обмежену інформацію про виручку. Нове керівництво включає в себе пов'язаний набір вимог про розкриття інформації, які нададуть користувачам фінансові звіти з корисною інформацією про контракти організації;

Багато товарів або послуг, зазначених в контракті з клієнтом, не вважалися окремими угодами, що приносять дохід, коли насправді ці обіцянки могли бути окремими зобов'язаннями суб'єкта перед клієнтом. Після прийняття нових стандартів організації, що надають звіт, ідентифікують кожен із товарів, зазначений в контракті, визначають, чи несуть ці товари за собою виконання зобов'язань і визнають виручку в міру виконання зобов'язань;

Облік змінних складових вартості контракту значно відрізнявся в різних галузях. Нова редакція керівництва являє собою єдину модель розгляду змінних складових вартості, яка включає знижки, бонуси або право на повернення. Змінні складові додаються до ціни угоди тією мірою, в якій існує імовірність того, що істотних змін у сумі сукупної визнаної виручки не відбудеться.

У новій редакції стандартів також набагато докладніше описані рекомендації з обліку таких галузей, як витрати за договором (у тому числі, наприклад, витрати на укладення договору), гарантії та ліцензії. При цьому компанії повинні будуть надавати більш детальну інформацію про розкриття.

Облік виручки при застосуванні IFRS 15 замість IAS 11 та IAS 18 істотно зміниться для багатьох організацій, зокрема, для будівельної, телекомунікаційної та IT-сфер бізнесу. У зоні ризику опинилися компанії, які задіяні у сфері ліцензування та продажу програмного забезпечення, телекомунікацій, будівництва, оборонної промисловості, управління активами. Їм доведеться формувати нові оцінки і професійні судження, а, можливо, і перебудовувати процеси бухгалтерського обліку, адже зміняться момент і взагалі можливість визнання виручки і її оцінка.

Отже, прийняття IFRS 15 скасовує недоліки попередньої редакції, такі як недостатнє розкриття інформації для користувачів фінансової звітності з метою розуміння джерел виручки. Отже, можна зробити висновок, що прийняття нової редакції націлене на значні зміни в порядку визнання виручки, зокрема ретельний розгляд

і планування широкого кола питань, включаючи вплив нового порядку визнання виручки на відповідність банківським угодам; винагороду на основі результатів діяльності; процеси внутрішнього бюджетування; зобов'язання з податку на прибуток організацій; комунікації для ринків і інвесторів, включаючи відповідність нормативним вимогам.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Часовнікова Ю. С.

Література: 1. IFRS 15 – Revenue from Contracts with Customers. URL: https://www.iasplus.com/en/standards/ifrs/ifrs15. **2.** Соколов Я. В. Бухгалтерский учет как сумма фактов хозяйственной жизни. М.: Магистр, 2010. 224 с. **3.** A closer look at the new revenue recognition standard. URL: http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-Apply-RevRec-Update-Sept2016/$FILE/EY-Apply-RevRec-Update-Sept2016.pdf. **4.** МСФО (IFRS) 15: новый стандарт по признанию выручки. URL: http://www.cfin.ru/ias/msfo/IFRS-15.shtml. **5.** Признание выручки по новому стандарту. URL: http://www.cfin.ru/ias/msfo/IFRS15_Revenue.shtml.

НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА

УДК 338.31

Ковальов Д. С.

Студент 4 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено напрямки підвищення продуктивності праці на підприємстві. Надано характеристику підходів до визначення сутності продуктивності праці в сучасних умовах трансформації економічної системи, досліджено її вплив на діяльність підприємства, проаналізовано сучасний стан напрямків підвищення продуктивності праці на підприємстві.*

Ключові слова: *продуктивність праці, ефективність праці, підприємство, працівники, трудова діяльність.*

Аннотация. *Исследованы направления повышения производительности труда на предприятии. Дана характеристика подходов к определению сущности производительности труда в современных условиях трансформации экономической системы, исследовано ее влияние на деятельность предприятия, проанализировано современное состояние направлений повышения производительности труда на предприятии.*

Ключевые слова: *производительность труда, эффективность труда, предприятие, работники, трудовая деятельность.*

Annotation. *The article is devoted to ways of increasing productivity in the enterprise. Characteristics of approaches to definition of essence of labor productivity in modern conditions of economic system transformation and its impact on the business, analyzes the current state of ways of increasing productivity in the enterprise.*

Keywords: *labor productivity, efficiency of labor, enterprise, staff, work.*

Сучасна економічна ситуація в Україні та кризовий стан справ на підприємствах зумовили необхідність підвищення ефективності праці як на рівні підприємства, первинної ланки суспільного виробництва, так і на рівні усього народного господарства загалом.

© Ковальов Д. С., 2017

Підвищення продуктивності праці є безперечною умовою прогресу і розвитку виробництва. Систематичне зростання продуктивності праці має пріоритетне значення для підвищення ефективності функціонування будь-якого підприємства, галузі промисловості, всього господарського комплексу, для підвищення матеріального добробуту кожного працюючого. Саме тому обрана тема є досить актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням дослідження продуктивності праці, методам та резервам її підвищення займалися багато українських науковців. Зокрема, загальними проблемами функціонування промислових підприємств та продуктивності праці на них займалися такі науковці, як В. І. Гринчуцький, О. С. Іванілов, Е. Т. Карапетян. Проблемам зростання продуктивності праці, її резервів та методів визначення присвячені праці О. О. Гарбузюка, О. А. Грішнової, О. Т. Костенко та ін.

Метою статті є визначення шляхів ефективного підвищення продуктивності праці на основі вивчення теоретичних і практичних аспектів роботи сучасного підприємства.

В умовах ринкових відносин задача підвищення продуктивності як джерела реального економічного прогресу стає життєво важливою для подальшого розвитку економіки. Як показує світовий досвід останніх десятиліть, економічними лідерами стають не ті країни, які мають значні ресурси, а ті, які досягли високої продуктивності. Не випадково в економічно розвинених країнах функціонують спеціальні установи, які займаються дослідженням і розробкою технології управління продуктивністю.

Тлумачення понять «продуктивність» і «продуктивність праці» є дискусійним питанням, що спричинює виникнення проблем прикладного характеру на всіх рівнях управління. Варто зазначити, що значна частка зарубіжних науковців, а також деякі вітчизняні фахівці з проблем праці уподібнюють продуктивність із ефективністю, що призводить до неправильного розуміння її значення.

На підставі аналізу літературних джерел було узагальнено підходи до трактування сутності категорії «продуктивність праці» в табл. 1.

Таблиця 1

Підходи до категорії «продуктивність праці» у наукових дослідженнях

Автор	Визначення	Характеристика
Грішнова О. А. [1]	Продуктивність праці – це узагальнюючий показник використання робочої сили, що, як і всі показники ефективності, характеризує співвідношення результатів та витрат, а саме результатів праці та її витрат	Показує відношення результатів праці до її витрат
Качан Є. П. [4]	Продуктивність праці – це ефективність затрат конкретної праці, яка визначається кількістю продукції, виробленої за одиницю робочого часу, або кількістю часу, витраченого на одиницю продукції	Показує кількість виробленої продукції за одиницю часу або кількість часу, витраченого на одиницю продукції
Мочерний С. В. [6]	Продуктивність праці – це ефективність виробничої діяльності людей у процесі створення матеріальних благ і послуг	Показує ефективність діяльності людей у процесі створення матеріальних благ
Іляш О.І.,Гринкевич С.С. [3]	Продуктивність праці – це ефективність використання ресурсів – праці, капіталу, землі – в процесі виробництва різних товарів і надання послуг	Показує ефективність використання ресурсів в процесі виробництва товарів і послуг
Кудінова А.В. [5]	Продуктивність праці – показник результативності та ефективності виробництва, що характеризує випуск продукції в розрахунку на одиницю використаних ресурсів та факторів виробництва	Показує кількість виробленої продукції на одиницю використаних ресурсів

Проаналізувавши зазначені підходи, можна сказати, що серед учених продовжується дискусія навколо тлумачення сутності «продуктивність праці», що зумовлює відмінності в методологічних підходах до її вимірювання.

Вивчення сутності продуктивності праці буде недостатньо висвітленим без розгляду факторів, які впливають на її рівень.

Продуктивність праці постійно змінюється під дією різної кількості чинників, тобто є динамічним показником. Уся сукупність факторів по-різному впливає на зміну рівня та динаміки показника продуктивності праці, крім того, впливають різноманітні об'єктивні та суб'єктивні причини. Отже, проаналізувавши погляди науковців, можна розглянути класифікацію факторів впливу на продуктивність праці. Виокремимо найбільш поширені групи чинників, які впливають на продуктивність праці [1].

До матеріально-технічних факторів належать: технічний рівень виробництва, автоматизація та комп'ютеризація, впровадження прогресивних технологій виробництва, модернізація обладнання, перехід на нові види сировини, матеріалів, підвищення якості продукції, виготовлення нової продукції тощо.

До соціально-економічних факторів зростання продуктивності праці відносять: підвищення освітнього рівня кваліфікації працівників, розвиток самоуправління трудовим колективом, соціально-психологічний клімат тощо.

До організаційно-економічних факторів належать: удосконалення форм організації праці та виробництва, вдосконалення структури апарату управління, підвищення якості планування, удосконалення системи управління виробничим процесом, впровадження автоматизованих систем управління тощо.

Підвищення продуктивності праці залежить від рівня розвитку продуктивної сили праці, а також від міри її інтенсивності. Потрібно розрізняти поняття продуктивності праці і ефективності праці. Ефективність праці – це ширше визначення, разом з економічним обґрунтуванням воно включає ще і психофізіологічне, і соціальне. Психофізіологічний вплив на ефективність праці визначається дією трудового процесу на організм людини, для чого потрібні сприятливі умови роботи, а соціальний аспект припускає забезпечення можливості розвитку, самовдосконалення людини в процесі праці, розширення виробничого профілю, формування позитивного соціального клімату в трудових колективах, посилення соціально-політичної активності і вдосконалення усього способу життя.

Ефективною може бути визнана тільки така праця, яка разом з певною продуктивністю забезпечує нешкідливі, сприятливі санітарно-гігієнічні умови і безпеку; достатню змістовність праці і дотримання меж її розподілення; можливість всебічного розвитку розумових і фізичних сил і здібностей людини в процесі праці. Якщо перелічені вимоги не дотримуються, то неминуче знижуються і темпи зростання продуктивності праці. Таким чином, ефективність праці обумовлюється її продуктивністю в їх тісному взаємозв'язку, що необхідно постійно враховувати при визначенні факторів і резервів зростання продуктивності праці [2].

На сьогодні економіка України потребує радикальних зрушень в усіх сферах народного господарства для забезпечення підвищення ефективності праці. Ефективність праці – це її результативність, тобто співвідношення обсягу вироблених благ чи цінностей (матеріальних і нематеріальних) до затрат праці. Зростання ефективності праці означає зростання обсягу вироблених благ без підвищення затрат праці.

В економічній літературі та господарській практиці нашої країни для характеристики результативності праці використовувалась категорія «продуктивності праці», яка характеризує співвідношення кількості продукції і затрат на її виробництво.

Продуктивність праці є складною економічною категорією, оскільки є важливою характеристикою трудової діяльності людини, вона тісно пов'язана з засобами виробництва і предметами праці [8].

Згідно з рекомендаціями Міжнародної організації праці (МОП) розрізняють поняття «продуктивність» і «продуктивність праці» [7].

Продуктивність є загальним показником, який характеризує ефективність використання ресурсів для виробництва продукції. Сучасна економічна теорія стверджує, що неможливо точно визначити роль і частку витрат тих чи інших ресурсів на виробництво продукції. Тому для визначення ефективності виробництва найчастіше використовується показник продуктивності праці.

Продуктивність праці відбиває ступінь ефективності процесу праці. У її визначенні вихідною категорією є праця.

Продуктивність праці – це ефективність затрат конкретної праці, яка визначається кількістю продукції, виробленої за одиницю робочого часу, або кількістю часу, витраченого на одиницю продукції. Зростання продуктивності праці означає збільшення кількості продукції, виробленої за одиницю часу, або економію робочого часу, витраченого на одиницю продукції [7].

Продуктивність праці відбиває ступінь ефективності процесу праці. У її визначенні вихідною категорією є праця.

Загалом динаміка змін продуктивності праці свідчить, що в Україні є величезні резерви для її підвищення, насамперед збільшення частки доданої вартості у випуску шляхом зміни структури операційних витрат: зростання вартості праці та скорочення інших видів витрат (особливо товарно-матеріальних). Водночас слід відзначити, що важливими напрямами підвищення продуктивності праці в Україні є такі: посилення значення інтенсивних важелів економічного зростання, що призводитиме до зменшення частки товарно-матеріальних витрат в операційних витратах; стимулювання роботодавців до впровадження енергозберігаючих технологій та технічних нововведень з метою збільшення частки витрат на робочу силу у структурі операційних витрат; реструктуризація зайнятості у напрямі збільшення частки інноваційної праці, що передбачає необхідність систематичного підвищення продуктивності праці, на противагу зайнятості за малопродуктивними формами економічної діяльності; зменшення частки "тіньової" економіки, протидія тінізації доходів; забезпечення відтворювальної та стимулюючої функцій заробітної плати, підвищення соціальних стандартів, зміна методики розрахунку прожиткового мінімуму.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Гончарова С. Ю.

Література: 1. Грішнова О. А. Економіка праці та соціально-трудові відносини: підручник. Київ: Знання, 2009. 390 с. **2.** Гончарова С. Ю., Гончаров А. Б. Соціальна концепція гарантованого (базового) доходу населення. *Бізнес Інформ*. 2016. № 4. С. 138–142. **3.** Іляш О. І., Гринкевич С. С. Економіка праці та соціально-трудові відносини: навч. посіб. Київ: Знання, 2010. 476 с. **4.** Качан Є. П., Дяків О. П., Островерхов В. М. Економіка праці та соціально-трудові відносини: навч. посіб. Київ: Знання, 2008. 407 с. **5.** Кудінова А., Верба Д. Аналіз продуктивності праці. *Справочник экономиста: искусство управления финансами.* 2009. № 6. С. 79–88. **6.** Мочерний С. В. Економічна енциклопедія: у 3 т. Т. 3. Київ: Академія, 2002. 951 с. **7.** Назарова Г. В., Гончарова С. Ю., Водницька Н. В. Управління соціально-трудовою сферою підприємства: монографія. Харків: Вид-во ХНЕУ, 2010. 323 с.

ЛИДЕРСТВО КАК ПСИХОЛОГИЧЕСКИЙ ФЕНОМЕН

УДК 316.46

Колесник М. Н.

Студент 2 курса
факультета менеджмента и маркетинга ХНЄУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Рассмотрены понятие «лидерство», основные элементы, которыми должен обладать лидер.*

Ключевые слова: *лидер, лидерство, общение, искусство общения, оратор.*

Анотація. *Розглянуто поняття «лідерство», основні елементи, якими повинен володіти лідер.*

Ключові слова: *лідер, лідерство, спілкування, мистецтво спілкування, оратор.*

Annotation. *In this article, the concept of «leader». There is main elements of leadership.*

Keywords: *leader, leadership, communication, art of communication.*

Актуальность данной темы обусловлена тем, что лидерство лежит в основе межличностных отношения и является очень важней чертой в жизнедеятельности человека.

Целью статьи является рассмотрение лидерства и основных егог элементов.

Задачей исследования является раскрытие сущности понятия «лидерство», рассмотрение основных элементов лидерства. В начале XX в. американский социолог Э. Богардус перечислил десятки качеств, которыми должен обладать лидер: чувство юмора, такт, умение предвидеть, способность привлекать к себе внимание, умение нравиться людям, готовность брать на себя ответственность и т.д. Он считал, что лидером человека делают прежде всего такие качества, как ум, энергия, характер. Его соотечественник Р. Стогдилл в 1948 году, обобщив данные многих исследований, назвал уже 124 черты лидерства. Он пытался доказать, что лидер должен обладать большим интеллектом, чем окружающие его люди. Однако ему возразили: мол, в бизнесе превосходящий других ум – вовсе не обязательный фактор успеха. Немалую роль играют другие черты, например целеустремленность.

Лидер – человек, обладающей наибольшим авторитетом и признанием в своей группе, способный вести за собой других людей. Лидера не назначают, он выдвигается сам благодаря своим личным качествам. Основные качества, которыми должен обладать лидер: честность, открытость, творческий поход к любой проблеме, уверенность, энтузиазм, умение мыслить аналитичекси, готовность к переменам [1].

Не только культура и историческая эпоха, но и социальные классы, слои, группы, общности требуют лидеров, обладающих различными качествами. Одни качества необходимы капитану футбольной команды, другие – руководителю научного коллектива, третьи – партийному лидеру. Немаловажное значение имеют физические качества, к которым относят рост человека, его вес, сложение или фигуру, внешний вид или представительность,

© Колесник М. Н., 2017

энергичность движений и состояние здоровья. Однако быть физически выше и крупнее, чем средний человек в группе, еще не дает никакого права стать в ней лидером. История свидетельствует, что люди маленького роста вырастали до очень больших исторических размеров, т.е. становились очень влиятельными фигурами мировой истории, например, Наполеон. Список черт, необходимых лидеру, постоянно расширялся, но правильного объяснения этому феномену так и не находилось. Некоторые до сих пор думают, что лидерство – это качество, которое или есть от рождения, или его нет вообще. Это ложная теория, поскольку искусству быть лидером можно научиться. Секреты мастерства заново открывает каждое поколение, но сами по себе они просты. Изучая их, мы не станем Цезарями или Наполеонами, но научимся эффективно действовать, а в большинстве случаев этого достаточно [2].

Согласно английскому писателю С. Н. Паркинсону, существуют шесть основных элементов лидерства, которые можно приобрести или развить в себе учебой и практикой.

Первый элемент – воображение. Если нужно что-то создать, построить, передвинуть или организовать, человек должен ясно себе представлять, что получится в итоге. Для этого нужна способность представить несуществующее. Это представление, мысленная картина, состоит из реальных вещей, где-то нами виденных, но измененных и приспособленных по-новому.

Второй элемент – знание. Оно необходимо для того, чтобы спланировать путь к достижению цели, которую нарисовало воображение. Знание придает лидеру уверенность.

Третий элемент – талант. Нужно точно различать талант и способности. Способный человек – это тот, кто сравнительно легко делает то, что у других вызывает трудности. Это может быть игра на виолончели, верховая езда или футбол. Но для того чтобы подняться над способностями, организуя работу других, будь то дирижирование оркестром, управление войсками в бою или футбольной командой на поле, нужен талант. Талантливый человек держит ситуацию под контролем.

Четвертый элемент – решимость. Это нечто большее, чем просто сильное желание добиться успеха. Решимость состоит из трех компонентов. Во-первых, лидер знает, что порученное задание находится в пределах человеческих возможностей. Во-вторых, он верит, что все, что нужно сделать, будет сделано. В-третьих, он должен передать свою убежденность другим. Его спокойная уверенность придаст силы остальным членам команды.

Пятое качество – жесткость. Наверное, немногие сегодня готовы принять это, но опыт показывает, что добиться успеха можно, только если ты безжалостен к недоброжелателям, бездельникам и лентяям. Есть такие лидеры, которых и любят, и уважают, но это не значит, что они никогда не были жестким.

И наконец, шестой элемент – притяжение. Лидер должен быть магнитом, центральной фигурой, к которой тянутся все остальные. Сила притяжения тем больше, чем чаще вы оказываетесь на виду. Конечно, в крупной компании быть на виду довольно трудно, но там о лидере постоянно говорят в его отсутствие. Он должен стать легендой, героем рассказов, реальных или выдуманных. Он не окружает себя почитателями, ища славы и внимания, потому что они у лидера уже есть. Ему не нужно лишний раз демонстрировать свою значимость. Она очевидна. Кроме перечисленных ранее качеств, необходимых лидеру, он должен обладать как минимум двумя умениями, которые обеспечат ему успех среди окружающих. Это умение ярко говорить самому и умение слушать, когда говорят другие [3].

Искусство общения во все времена признавалось обязательной чертой лидера. У всех народов, а у древних в первую очередь, считалось так: человек, стремящийся как-то выдвинуться, стать лидером, должен обладать ораторским искусством не меньше, чем воинской доблестью. Только одним он пользовался в мирное время, а другим – в военное. Вожди были уверены, что сила речи имеет то же значение, что и физическая сила на войне.

Ораторы выделялись манерой держаться, стилем речи. Причем интонация, артистизм, расстановка правильных акцентов зачастую больше воздействовали на слушателей, чем смысл слов. Наиболее почитались те, кто мог долго и образно говорить, прежде чем высказать свое мнение. Хороший оратор обладал чувством такта, умело учитывал характер собеседников, знал историю народов и их взаимоотношений. «Большие люди» выступали в конце собрания, когда точки зрения были выяснены и надо было выразить мнение большинства. Искусство публичного выступления и умения общения с другими высоко ценится и сегодня. Многие народные депутаты выдвигаются именно благодаря своему красноречию. Общение – это не односторонний процесс, при котором мы просто сообщаем информацию. Общаясь, мы также получаем информацию, а этот процесс требует от нас умения слушать [4].

Таким образом, в данной статье рассмотрены все аспекты лідерства: лидер должен обладать рядом специфических черт характера, иметь определенную цель, уметь заинтересовать, организовать людей. Лидерство возможно в различных направлениях. Для лидерства необходимы знания и умения.

Научный руководитель – канд. екон. наук, викладач Голубєв С. М.

Литература: 1. Первитская А. М. Лидерство как особый вид деятельности. *Аспирант и соискатель.* 2006. № 5. С. 118–120. **2.** Степанов Д. Монарх: Как стать лидером, победить и не потерять: Стратегия, тактика и психология, универсальная для всех времен и народов. СПб.: Крылов, 2002. 190 с. **3.** Хьелл Д., Зиглер Д. Теории личности (Основные положения, исследования и применение). СПб.: Питер Пресс, 1997. 608 с. **4.** Адаир Д. Эффективное лидерство. Как развивать и применять лидерские навыки. М.: Эксмо , 2003. 318 с.

СТРАТЕГІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КАДРОВОЇ БЕЗПЕКИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗМЕНШЕННЯ ЗАГРОЗ ІЗ БОКУ СПІВРОБІТНИКІВ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 005.21:005.934

Колєснік Ю. Л.

Магістрант 1 року навчання
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Статтю присвячено аналізу кадрової безпеки в контексті системи управління персоналом. Розглянуто загрози з боку співробітників організації, досліджено напрямки вирішення проблем, а також наведено стратегію забезпечення кадрової безпеки на підприємстві.*

Ключові слова: *кадрова безпека, зовнішні загрози, внутрішні загрози, персонал підприємства, стратегія.*

Аннотация. *Статья посвящена анализу кадровой безопасности в контексте системы управления персоналом. Рассмотрены угрозы со стороны сотрудников организации, исследованы направления решения проблем, а также представлена стратегия обеспечения кадровой безопасности на предприятии.*

Ключевые слова: *кадровая безопасность, внешние угрозы, внутренние угрозы, персонал предприятия, стратегия.*

Annotation. *The article is devoted to the analysis of personnel security in the context of the personnel management system. Threats on the part of employees of the organization were considered, directions for solving problems were explored, and a strategy for ensuring personnel security at the enterprise was presented.*

Keywords: *personnel security, external threats, internal threats, staff, strategy.*

Одним з найважливіших факторів успіху провідних міжнародних компаній на поточний момент є безпека. Адже систематично вудбуваються несподівані зміни в зовнішньому середовищі, що вимагають швидкої та адекватної реакції компанії для підтримки і посилення своєї конкурентоспроможності. Лише інтуїції керівника стає недостатньо для успішних дій на сучасному ринку.

За останні п'ять років кількість і масштаб економічних злочинів значно зросли. Співробітник підприємства може знайти доступ до всіх або практично всіх активів підприємства, має можливість подолати систему охорони об'єкта, захист баз даних, може просто почути потрібну інформацію та вигідно для нього її використати.

Так, понад три чверті злочинів в організаціях здійснюються співробітниками, при цьому більше половини злочинів виявляються випадково. Ніхто не може завдати більшої шкоди організації, ніж її працівник, допущений практично до всіх засобів і секретів підприємства.

Таким чином, нині перед переважною більшістю підприємств усіх галузей економіки стоїть гостра проблема створення і застосування системи оцінки та забезпечення кадрової безпеки, як механізму мобілізації та оптимального управління корпоративними ресурсами підприємств.

© Колєснік Ю. Л., 2017

Серед основних вчених, які приділяли достатньо уваги сутності та питанням кадрової безпеки, є Л. С. Єгорова [1], А. Я. Кібанов [2], Н. В. Кузнецова [3].

Метою статті є вирішення таких завдань:

- визначення сутності кадрової безпеки;
- вивчення загроз з боку співробітників організації;
- дослідження напрямків удосконалення кадрової безпеки на підприємстві.

Головною метою забезпечення економічної безпеки підприємства є досягнення максимальної стабільності функціонування, а також створення основи і перспектив зростання для виконання цілей бізнесу, незалежно від об'єктивних і суб'єктивних загрозливих факторів (негативних впливів, чинників ризику). Кадрова безпека є однією зі складових економічної безпеки поряд з іншими.

Аналіз наукової літератури дозволив визначити, кадрова безпека – це генеральний напрям кадрової роботи, сукупність принципів, методів, форм організаційного механізму по обробці цілей, задач, які направлені на збереження, укріплення та розвиток кадрового потенціалу, на створення відповідального та високопродуктивного згуртованого колективу, який здатний завчасно реагувати на мінливі вимоги ринку з урахуванням стратегій розвитку організації [2]. Інакше кажучи, кадрова безпека є процесом запобігання негативних впливів на економічну безпеку підприємства за рахунок ліквідації або зниження ризиків і загроз, пов'язаних з персоналом, його інтелектуальним потенціалом і трудовими відносинами в цілому. Кадрова безпека займає домінуюче становище щодо інших елементів системи безпеки компанії, оскільки вона "працює" з персоналом, кадрами, а вони є первинними в безпеці, оскільки людський фактор набагато важче попередити.

Основою кадрової безпеки є процес запобігання, попередження загроз. Вони негативно впливають на стан функціональної частини кадрової безпеки підприємства. Кадрова безпека як елемент економічної безпеки – це частина процесу скорочення збитків. І, як наслідок, виникає необхідність постійної роботи над запобіганням, попередженням загроз, які викликають ці збитки [1].

Базовою частиною роботи відділу кадрів та інших відділів по роботі з персоналом є забезпечення кадрової безпеки. Для ефективної роботи з попередження, запобігання необхідно виділити внутрішні і зовнішні загрози.

Загроза безпеки організації – це подія, дія або явище, яке за допомогою впливу на персонал, фінансові, матеріальні цінності та інформацію може привести до нанесення шкоди здоров'ю працівників і збитку організації, порушення або припинення її функціонування.

Слід розрізняти зовнішні та внутрішні загрози. Зовнішні негативні впливи – це дії, явища або процеси, які не залежать від волі і свідомості співробітників підприємства і тягнуть заподіяння шкоди:

- умови мотивації у конкурентів краще;
- установка конкурентів на переманювання;
- тиск на співробітників ззовні;
- зміни у зовнішньому економічному середовищі;
- потрапляння співробітників в різні види залежності;
- інфляційні процеси.

До внутрішніх негативних впливів відносяться дії (умисні або необережні) співробітників підприємства:

- слабка організація системи управління персоналом;
- слабка організація системи навчання;
- неефективна система мотивації;
- помилки в плануванні ресурсів персоналу;
- зниження кількості раціоналізаторських пропозицій і ініціатив;
- догляд кваліфікованих співробітників;
- відсутність або "слабка" корпоративна політика;
- неякісні перевірки кандидатів при прийомі на роботу [1].

Ще один аспект кадрової роботи, що вимагає уважного ставлення, є так звані "Групи ризику". Для будь-якого підприємства вкрай небажано присутність в колективі працівників, які входять або потенційно можуть увійти в ту чи іншу групу ризику (алкоголізм, наркотична залежність і так далі).

Основними напрямками вирішення виявлених проблем кадрової безпеки є:

- покращення умов праці співробітників;
- підвищення лояльності персоналу до своєї організації [4].

Крім того, дослідивши фактори, що визначають особливості управління кадровою безпекою організацій і загрози, які знижують кадрову безпеку сучасного підприємства можна стверджувати, що для забезпечення кадрової безпеки повинна бути чітко визначена структура і стратегічний підхід до управління кадровою безпекою організації.

Визначальним і початковим при формуванні системи забезпечення кадрової безпеки є стратегія забезпечення кадрової безпеки організації, яка являє собою сукупність пріоритетних цілей і управлінських підходів, реалізація яких забезпечує захист організації від будь-яких загроз, пов'язаних з функціонуванням кадрового напряму її діяльності.

Для ефективної роботи з формування стратегії кадрової безпеки співробітниками служби управління персоналом повинні мати доступ до необхідної інформації, що стосується як діяльності організації, так і персональних даних співробітників; брати участь у формуванні корпоративної культури, що сприяє реалізації стратегії кадрової безпеки; брати участь в стратегічному плануванні безпеки підприємства і розробляти кадрову політику з урахуванням вимог кадрової безпеки. Така стратегія повинна бути складовою частиною корпоративної стратегії економічної безпеки і повинна враховуватися при формуванні стратегії управління людськими ресурсами організації.

Запропонована стратегія містить в собі ряд технологій:

– технологію спеціального навчання персоналу методам забезпечення особистої і корпоративної безпеки;

– технологію захисту конфіденційної інформації організації від безвідповідальних і нелояльних співробітників;

– технології контролю над дотриманням персоналом вимог і правил майнової, інформаційної, інтелектуальної безпеки роботодавця;

– технології мотивації лояльної і відповідальної поведінки персоналу;

– технологію захисту від нелояльного і неблагонадійного персоналу, що включає комплекс заходів оцінки ступеня лояльності, благонадійності персоналу, підвищення її рівня, профілактики небажаної поведінки персоналу, а також застосування дисциплінарних стягнень щодо нелояльних, безвідповідальних співробітників.

Таким чином, забезпечення кадрової безпеки повинно бути пріоритетним завданням служб управління персоналом при реалізації функцій управління персоналом.

Благонадійність і лояльність персоналу – це один з ключових моментів, що дозволяють будь-якому підприємству вижити і досягти успіху в сучасному діловому світі. Необхідно опанувати ефективними і надійними методами перевірки на лояльність фірмі своїх працівників, що дозволяють зробити правильний і єдиний вибір з безлічі кандидатів на вакантне місце, зберегти і примножити свою власність і в той же час уберегти працівника від протиправних дій стосовно свого роботодавця.

Порівняно невеликі разові витрати на створення та введення в дію стратегії з кадрової безпеки, принесуть швидкий результат, позитивний ефект якого наростає за рахунок поліпшення внутрішнього «самопочуття компанії», впевненості працівників, ефективної комунікації, а також ясності та прозорості бізнес-процесів, що в цілому збільшує привабливість компанії як для працівників, так і для клієнтів.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Семенченко А. В.

Література: 1. Єгорова Л. С. Ризики та загрози в системі кадрової безпеки організації. *Економіка та економічні науки.* 2013. № 6. С. 23–26. **2.** Кибанов А. Я. Управление персоналом организации. М.: ИНФРА-М, 2010. 695 с. **3.** Кузнецова Н. В. Загрози кадрової безпеки організації. *Економіка та економічні науки.* 2014. № 2. С. 13–16. **4.** Молчанов М. А. Кадрова безпека як елемент економічної безпеки підприємств виробничих галузей. *Світ сучасної науки.* 2014. № 3 (25). С. 23–28. **5.** Кадрова безпека в системі безпеки організації. URL: http://www.hr-portal.ru.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ Я-КОНЦЕПЦІЇ СТУДЕНТА ЕКОНОМІЧНОГО ВНЗ

УДК 159.923.2

Константиновський Л. Л.

Студент 2 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто процес формування професійної Я-концепції студента економічного ВНЗ, який складається з трьох етапів. Дослідження цих етапів дає змогу виявляти закономірності розвитку особистості та вплив професійної Я-концепції на поведінку індивіда в повсякденному житті.*

Ключові слова: *Я-концепція, формування особистості, особистість, індивід.*

Аннотация. *Рассмотрен процесс формирования профессиональной Я-концепции студента экономического вуза, состоящий из трех этапов. Исследование этих этапов позволяет выявлять закономерности развития личности и влияние профессиональной Я-концепции на поведение индивида в повседневной жизни.*

Ключевые слова: *Я-концепция, формирование личности, личность, индивид.*

Annotation. *The process of formation of professional self-concept of economic high school students, which consists of three stages. The study of these stages can detect patterns of development of the personality and influence of professional self-concept of the individual's behavior in everyday life.*

Keywords: *Self-concept, formation of personality, personality, individual.*

За останні роки в суспільстві відбуваються динамічні зміни: ускладнення суспільних процесів, освоєння нових напрямів розвитку освіти і науки, перебудова промисловості під впливом новітніх технологій. Це накладає свій відбиток і на формування особистості, а особливо на побудову професійної Я-концепції, яка безпосередньо залежить саме від тенденцій, які існують в суспільстві. Залежність полягає в тому, що при зміні тенденцій на ринку праці, під впливом освоєння нових галузей, виникають або навпаки зникають певні професії, тому процес формування професійної Я-концепції залежатиме від двох факторів: особистих якостей індивіда та освоєння нових професій. Отже, актуальність дослідження процесу формування професійної Я-концепції не тільки не втратила актуальності, а, навпаки, стала більш досліджуваною.

Дослідження професійної Я-концепції має місце у працях як вітчизняних, так і іноземних психологів. Серед яких можна виділити праці: С. Джанерьян [1], Р. Каламаж [2], І. Торгаєвої [3], Л. Онуфрієвої, С.Ренке [4], А. Рікель [5]. Проблематику Я-концепції вивчено у роботі А. Деркача [6], Лідак Л. та Погрєбної О [7]. Проте питанню професійної Я-концепції студента економічного ВНЗ присвячено не достатньо уваги, що і підтверджує актуальність обраної теми.

Метою статті є визначення поняття, етапів і процесу формування професійної Яконцепції студентів економічних ВНЗ як основи розвитку їх професійної діяльності.

Існує досить багато визначень поняття Я-концепції. Досить відомим є тлумачення Р. Бернса, за яким Я-концепція – це сукупність усіх уявлень людини про саму себе, пов'язану з їх оцінкою [8]. Як можна зрозуміти з визначення, Я-концепція має описову і оціночну складову, що дає нам право розглядати Я-концепцію як сукупність установок "на себе". З цих установок випливає 3 основних елементи Я-концепції: 1) образ Я – уявлення індивіда самого себе; 2) самооцінка – оцінка образа Я, розуміння якого має різну інтенсивність, оскільки різні характеристики викликають різну реакцію індивіда; 3) потенціальна поведінкова реакція – дії які викликані образом Я і самооцінкою. З поняття Я-концепція можна виділити поняття професійної концепції, що є інтегрованою в першу, проте має і певні відмінності. Одна з головних – це місце професійної діяльності в повсякденному житті людини. Саме вплив професійної діяльності сприятиме зміні Я-концепції. Професійні якості замінять ті, які були характерні раніше, і у випадку коли відбудеться неузгоджене розгалуження концепції на професійну і звичайну, подальший розвиток як спеціаліста та особистості буде неможливим. Тож необхідно знайти правильне співвідношення між ними, що свідчить про актуальність теми формування Я-концепції.

Сьогодні ми живемо в динамічному, перенасиченому інформацією, ринковому світі, відповідно до правил якого і будується Я-концепція кожного з нас. Всі ті події та зміни, що трапляються в світі, залишають відбиток на нашій свідомості та впливають на наше самовизначення. Отже, Я-концепція людини XIX ст. є динамічною, рухомою. Якщо говорити про професійну Я-концепцію студента, то це взагалі надзвичайно рухоме поняття,

© Константиновський Л. Л., 2017

на формування якого впливає безліч наукових, економічних, соціальних факторів. Отже, побудувати статичну або постійну Я-концепцію студента неможливо. Підтвердити це можна висловом Б. Г. Ананьєва, який називає студентський період життя, як проміжок часу, в роки якого особистість опановує багато соціальних функцій, формує професійну майстерність, виховується як спеціаліст, суспільний діяч, громадянин, тобто створює власну концепцію [9].

Формування професійної Я-концепції студента економічного ВНЗ відбувається ще в старшій школі, коли абітурієнт замислюється над майбутньою професією, тут має місце професійне самовизначення. Відбувається внутрішній аналіз власних якостей, особливостей, характерних для представників того чи іншого виду діяльності, під впливом зовнішніх факторів (батьків, школи, ЗМІ), на основі чого і буде прийняте остаточне рішення. Не останню роль також відіграє і профорієнтаційна робота, яка проводиться в школах України серед учнів старших класів. Завдяки їй буде сформована психологічна готовність до вибору професії на основі потреб і прогнозів ринку праці, характерних якостей учня.

Зміна концепції відбудеться відразу, коли абітурієнт перекваліфікується на студента. Нове середовище накладе свій відбиток (як відомо, оточення є одним із визначальних чинників Я-концепції), що призведе до деформації або навіть трансформації Я-концепції. Ті риси, які були характерні раніше, відійдуть на другий план, головне місце займуть саме характерні для економіста якості – вміння аналізувати, створювати математичні моделі, співпрацювати в команді, вільно володіти новітніми технологіями, мобілізуватися для досягнення поставлених задач. У цей період індивід формує ставлення оточуючих до себе і своє ставлення до них. Також ще одним завданням цього етапу є пошук гармонійного співвідношення між професійною та загальною Я-концепцією. Для підтвердження цього можна використати класифікацію різних співвідношень між ними, створену Е. В. Прокоп'євою [10]:

1. Людина "ширша" за свою професію, проте її професійна Я-концепція наближається до загальної;

2. Людина дорівнює своїй професії, загальна Я-концепція звужена до професійної;

3. Людина вже у своїй професії, у її загальній і професійній Я-концепції наведені лише окремі риси професії. Отже, на цьому етапі особистість має ідентифікувати себе, тобто зрозуміти, до якої групи людей в суспільстві вона буде належати або прагне належати.

Остаточне формування професійної Я-концепції студента економічного вишу відбудеться тоді, коли індивід почне власну професійну діяльність, а саме тоді, коли всі набуті теоретичні навички треба буде використати на практиці.

Таким чином, становлення професійної Я-концепції студента економічного ВНЗ має такий вигляд (табл. 1).

Таблиця 1

Становлення професійної Я-концепції студента економічного ВНЗ

№ з/п	Назва етапу	Характеристика етапу	Результат етапу
I етап	Старша школа	Абітурієнт замислюється над вибором майбутньої професії, на основі власних уподобань і тенденцій на ринку пращ	Вибір професії та ВНЗ. Створення професійної Я-концепції та її інтеграція із звичайною Я-концепцією
II етап	ВНЗ	Студент потрапляє в нове середовище, під впливом якого змінює звичайну та професійну Я-концепції. Відбувається зміна особистих якостей індивіда професійними	Перебудова звичайної та професійної Я-концепції
III етап	Професійна діяльність	Початок професійної діяльності. Остаточна інтеграція професійної Я- концепції в звичайну для нормального професійного та особистого розвитку індивіда	Результатом є особистість з гармонійним внутрішнім поєднанням професійної та життєвої Я-концепцій

Висновок.

На основі вищесказаного можна дійти висновку, що формування професійної Я-концепції студента економічної спеціальності є поняттям динамічним. Ця концепція розвивається під впливом низки факторів: оточуючого середовища студента, суспільства в цілому, політичних і соціальних явищ, що трапляються у світі. Змінює її і сама особистість, оскільки основи професійної Я-концепції закладаються ще в школі. Основою професійної Я-концепції є профорієнтаційна робота, що проводиться в старших класах. Відомо, що вибір професії – один із головних життєвих виборів, який здійснює людина в юному віці. Він має значення як для самої людини, так і для суспільства. Вибір професії – це по суті вибір життєвого шляху, а отже, від цього вибору залежатиме і розвиток особистості як людини, так і професіонала.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Лугова В. М.

Література: 1. Джанерьян С. Т. Системный поход к изучению профессиональной Я-концепции. *Вестник Оренбургского государственного университета. Приложение «Гуманитарные науки».* 2005. № 4. С. 162–169. **2.** Каламаж Р. Психологія становлення професійної Я-концепції майбутніх юристів: [монографія]. Острог: Вид-во Нац. ун-ту «Острозька академія», 2009. 404 с. **3.** Торгаева И. Н. Психолого-акмеологические факторы формирования личностно-профессиональной Я-концепции военнослужащих по контракту: автореф. дис. … канд. психол. наук: 19.00.13. Ульяновск, 2006. 27 с. **4.** Онуфрієва Л. А., Ренке С. О. Професійна Я-концепція в діяльності і кар'єрі особистості. *Проблеми сучасної психології.* 2011. Вип. 11. 2011. С. 537–544. **5.** Рикель А. М. Профессиональная Я-концепция и профессиональная идентичность в структуре самосознания личности. Часть 1. *Психологические исследования.* 2011. № 2 (16). URL: http://psystudy.ru. **6.** Деркач А. А. Акмеологические основы развития профессионала. М.: РАО; Изд-во Моск. психол.-соц. ин-та; Воронеж: МОДЭК, 2004. 752 с. **7.** Лидак Л. В., Погребная О. С. Рефлексия как условие формирования адекватной Я-концепции педагога: монография. Ставрополь: Изд-во СГПИ, 2008. 128 с. **8.** Бернс Р. Что такое Я-концепция? URL: http://www.nsu.ru/psych/bits/burns0.htm. **9.** Ананьев Б. Г. Человек как предмет познания. СПб.: Питер, 2001. 282 с. **10.** Прокофьева Е. Н. Формирование профессиональных компетенций у бакалавров профиля «защита в чрезвычайных ситуациях» средствами интегративной игры: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.08. Казань, 2013. 28 с. **11.** Швидкий В. О. Професійна Я-концепція фахівця і вишівська підготовка. *Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології.* 2009. № 1. С. 229–235.

ОПТИМИЗАЦИЯ МОТИВАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ НА ПРЕДПРИЯТИИ

УДК 005.32:331.101.1-048.34

Корниенко Д. С.

Студент 2 курса
факультета консалтинга и международного бизнеса ХНЄУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Определена важность мотивации труда на предприятиях. Описаны психологические типы людей как объектов мотивирования. Даны теоретические и практические советы повышения эффективности мотивационных мероприятий в организации с помощью нахождения правильной мотивации для каждого работника.*

Ключевые слова: *мотивирование, мотивация, трудовой мотив, мотив, тип мотивации.*

Анотація. *Показано важливість мотивації праці на підприємствах. Описано психологічні типи людей як об'єктів мотивування. Подано теоретичні та практичні поради щодо підвищення ефективності мотиваційних заходів в організації з метою забезпечення належного функціонування для кожного працівника.*

Ключові слова: *мотивування, мотивація, трудовий мотив, мотив, тип мотивації.*

Annotation. *The article shows the importance of labor motivation in enterprises. The psychological types of people as objects of motivation are described. Theoretical and practical advice is given on increasing the effectiveness of motivational activities in the organization in order to ensure correct work for each employee.*

Keywords: *motivation, motivation, labor, motive, motive, types of motivation.*

Проблема мотивации и мотивов поведения, а также деятельности – одна из стержневых в психологии. Трудность состоит в том, что в мотивах и целях наиболее отчетливо проявляется системный характер психического; они выступают как интегральные формы психического отражения. Откуда берутся и как возникают мотивы и цели индивидуальной деятельности? Что они собой представляют? Разработка этих вопросов имеет огромное значение не только для развития теории психологии, но и для решения многих практических задач [1, с. 205].

© Корниенко Д. С., 2017

Мотивации и мотивам посвящено большое количество монографий как отечественных (В. Асеев, В. Вилюнас, В. Ковалев, А. Леонтьев, М. Магомед-Эминов, В. Мерлин, П. Симонов, Д. Узнадзе, А. Файзуллаев, П. Якобсон), так и зарубежных авторов (Дж. Аткинсон, Г. Холл, К. Мадсен, А. Маслоу, Х. Хекхаузен и др.).

Недостаточная разработанность системы мотивирования сотрудников препятствует успешной деятельности компаний.

Цель статьи – определить важность мотивационных процессов на предприятии, а также факторов, влияющих на них.

Мотивация – одна из основных функций деятельности любого менеджера, и именно с ее помощью оказывается воздействие на персонал предприятия [1, с. 3].

Под мотивацией понимается процесс побуждения человека при помощи внутриличностных и внешних факторов к определенной деятельности, направленной на достижение индивидуальных и общих целей. Можно вести речь о двойственности мотивации: с одной стороны, она представляет собой внешнее по отношению к индивиду побуждение, а с другой – используются внутренние «толчки». Кроме того, мотивация выступает как одна из функций управления и как побудительная сила [2, с. 31].

Мотив – это осознанное побуждение к достижению конкретной цели, понимаемое индивидом как личностная необходимость.

Трудовой мотив – это непосредственное побуждение работника к деятельности (работе), связанное с удовлетворением его потребностей.

Мотив труда формируется только в том случае, когда трудовая деятельность является если не единственным, то основным условием получения блага.

Большое значение для формирования мотивов труда имеет оценка вероятности достижения целей. Если получение блага не требует особых усилий либо его очень трудно получить, то мотив труда чаще всего не формируется.

Формирование мотива труда происходит в том случае, если в распоряжении субъекта управления имеется необходимый набор благ, соответствующий социально обусловленным потребностям человека. Для получения благ требуются личные трудовые усилия работника. Трудовая деятельность позволяет работнику получить эти блага с меньшими материальными и моральными издержками, чем любые другие виды деятельности.

Группа ведущих мотивов, определяющих поведение работника, называется мотивационным ядром (комплексом), имеющим свою структуру, которая различается в зависимости от конкретной трудовой ситуации.

Сила мотива определяется степенью актуальности той или иной потребности для работника. Чем насущнее нужда в том или ином благе, чем сильнее стремление получить его, тем активнее будет действовать работник.

Механизм воздействия между потребностями человека и мотивами его поведенческой деятельности был раскрыт американским психологом А. Маслоу, разработавшим так называемую иерархию потребностей, согласно которой все потребности людей можно разделить на пять основных категорий: физиологические потребности, потребности в безопасности, социальные потребности, потребности в уважении, потребности в самовыражении [3, с. 7]

Тип мотивации – это преимущественная направленность деятельности индивида на удовлетворение определенных групп потребностей [4].

Можно выделить три основных типа работников: 1) работники, ориентированные преимущественно на содержательность и общественную значимость труда; 2) работники, преимущественно ориентированные на оплату труда и другие материальные ценности; 3) работники, у которых значимость разных ценностей сбалансирована.

Из этого следует, что, например, создание рабочих мест с более сложными задачами и большой ответственностью имеет положительный мотивационный эффект для многих работников, но вовсе не для всех. Руководитель всегда должен иметь в виду элемент случайности. Для мотивации нет какого-то одного лучшего способа. То, что оказывается эффективным для мотивации одних людей, оказывается совершенно не важным для других.

Можно привести и другую классификацию типов мотивации работников:

1. «Инструменталист». Мотивация такого работника ориентирована на голый заработок, желательно наличными и незамедлительно. Он индифферентен к форме собственности, работодателю, другим поощрениям. По профессии к таким мотивационным типам относятся грузчики, в частности портовые, объединяющиеся в бригады (артели), водители такси и другие люди, занимающиеся частным извозом.

2. «Профессионал». Работник такого типа считает важнейшим условием деятельности реализацию своих профессиональных способностей, знаний и возможностей. К этой профессиональной группе относятся люди, занимающиеся творчеством в разных проявлениях. Это и программисты, и ученые, и музыканты (композиторы), и художники. Хотя среди двух последних категорий часто встречаются люди, ориентированные в своей деятельности на успех и признание окружающих. Но многие истинные создатели творят ради самого процесса творче-

ства, независимо от внешней реализации своих творений. Для них достижением является именно положительное решение стоящей перед ними творческой задачи.

3. «Патриот». Основа его мотивации к труду – высокие идейные и человеческие ценности. Это люди, стремящиеся своей деятельностью принести людям добро и гуманизм. В советское время таких людей было достаточно много в любой сфере деятельности. Сейчас их значительно меньше, это учителя школ и преподаватели вузов, руководители детских кружков, врачи, работающие в системе государственного здравоохранения, военные. Все те, кто работает ради того дела, которым он занимается, так как считает его необходимым людям, несмотря на то что при этом они получают от государства и общества очень скромное материальное вознаграждение.

4. «Хозяин». Мотивация такого типа основана на достижении и приумножении богатства, собственности. Потребности таких работников практически не ограничены. Это класс предпринимателей, т.е. людей, которые идут на риск ради того, чтобы выиграть и увеличить собственное богатство, при этом принося реальную пользу обществу путем создания новых продуктов и предоставления дополнительных рабочих мест, хотя, в отличие от предыдущего типа работников, они думают в первую очередь не о благе общества, а своем собственном благополучии.

5. «Люмпен». Такой работник предпочитает уравнительное распределение материальных благ. Его постоянно преследует чувство зависти и неудовлетворенности порядком распределения благ в обществе. Он не любит ответственности, индивидуальных форм труда и распределения.

Как правило, к таким людям относятся так называемые «неудачники», которым в силу тех или иных обстоятельств не удалось занять подобающее место в обществе. Они часто поддерживают различные экстремистские группировки, способствуя на выборах их приходу к власти. В нашей стране очень много таких людей достаточно пожилого возраста, вспоминающих добром только советский строй и не пытающихся осмыслить происходящие в обществе перемены. К ним относятся те, кто в советское время имел привилегии, входя в номенклатуру, отставные военные, вышедшие в отставку в небольших чинах, а также люди, находящиеся до сих пор под влиянием коммунистических идей (бывшие общественные работники и агитаторы), или «добровольные» безработные [5].

Рассмотрим правила, соблюдение которых позволит повысить эффективность мотивационных мероприятий в организации.

1. Похвала эффективнее порицания и неконструктивной критики. Это означает, что лучше хвалить работников за достижения в труде, чем критиковать их часто незаслуженно.

2. Поощрение должно быть осязаемым и желательно незамедлительным.

Это означает, что должно соблюдаться одно из основных правил стимулирования труда – минимизация разрыва между результатом труда и его поощрением.

3. Непредсказуемые и нерегулярные поощрения мотивируют лучше, чем ожидаемые и прогнозируемые. Во многих организациях премия играет роль прибавки к зарплате в размере от 50 до 100 %, но не выполняет своей основной роли – материального стимула для работников. Поэтому более эффективным являются материальные бонусы, выплачиваемые руководством в различном размере и с неравномерной периодичностью.

4. Проявление постоянного внимания со стороны руководства к работнику и членам его семьи. Забота о работнике и членах его семьи, проявляемая со стороны руководства, влияет на удовлетворение потребности в уважении (признании).

5. Нужно предоставлять работникам возможность чувствовать себя победителями, что способствует удовлетворению потребности в успехе.

6. Следует поощрять работников за достижение промежуточных целей. Не нужно ждать достижения конечного результата. Материальное или нематериальное поощрение за определенные периоды осуществления длительной работы является хорошим стимулом.

7. Желательно предоставлять работникам возможности ощущения своей самостоятельности и контроля за ситуацией, что соответствует удовлетворению потребности в самоуважении.

8. Не следует ущемлять самоуважение работников, давая им возможность «сохранить лицо».

9. Лучше награждать небольшими и частыми поощрениями возможно большее количество работников. Это способствует формированию положительного социально-психологического климата в коллективе.

10. В организации всегда должна присутствовать разумная внутренняя конкуренция, позволяющая организовать дух соревнования между работниками, способствующая прогрессивному развитию коллектива.

Таким образом, соблюдая все вышеперечисленные правила мотивирования работников, любое предприятие может достигнуть максимального уровня производства. А найм в штат дорогого, но действительно хорошего менеджера, специализирующегося на мотивации персонала, может значительно увеличить прибыль предприятия в разы.

Научный руководитель – канд. экон. наук, доцент Мажник Н. А.

Литература: 1. Ломов Б. Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии. М.: Директ-Медиа, 2008. 1174 с. **2.** Трачук С. С. Роль проектов государственно-частного партнерства в развитии экономики России. *Финансовые исследования.* 2007. № 4. С. 14–18. **2.** Рагулина Ю. В., Яровая Л. А. Государственно- частное партнерство в нефтегазовом секторе Российской Федерации. *Финансовые исследования.* 2012. № 3. С. 13–17. **3.** Бутова Т. В., Кокаев З. А. Роль инноваций в устойчивом развитии экономики Российской Федерации. *Вестник Академии*. 2013. № 2. С. 27–32. **4.** Мотивация ВР. URL: http://otherreferats.allbest.ru/psychology/00272534_0.html.

ОБЛІК ОПЕРАЦІЙ З ОВЕРДРАФТОМ У КОМЕРЦІЙНИХ БАНКАХ

УДК 657:33.021

Короткова Ю. О.

Студент 3 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто основні теоретичні та практичні сторони «овердрафту»; проаналізовано основні ознаки овердрафту як елементу фінансових операцій для різних підприємств; наведено поняття терміна «овердрафт», а також виявлено переваги овердрафового кредитування для підприємств України.*

Ключові слова: *банк, овердрафт, кредитування, облік, фінансові операції, короткостроковий кредит, підприємства.*

Аннотация. *Рассмотрены основные теоретические и практические стороны «овердрафта»; проанализированы основные признаки овердрафта как элемента финансовых операций для различных предприятий; приведены понятия термина «овердрафт», а также выявлены преимущества овердрафтного кредитования для предприятий Украины.*

Ключевые слова: *банк, овердрафт, кредитование, учет, финансовые операции, краткосрочный кредит, предприятия.*

Annotation. *The main theoretical and practical aspects of the overdraft are considered, the main signs of overdraft as an element of the financial operations for various enterprises are analyzed. The concepts of the term "overdraft" are given, and the advantages of overdraft loans for Ukrainian enterprises are revealed.*

Keywords: *bank, overdraft, crediting, accounting, financial operations, short-term credit, enterprises.*

Актуальність цього дослідження полягає у тому, що існує велика частка підприємств та організацій які для поповнення своїх оборотних коштів користуються банківськими кредитами. У комерційних банках існує велика різноманітність довгострокових кредитів, але інколи підприємству можуть бути терміново потрібні гроші на короткостроковий проміжок часу. Для вирішення таких проблем банки можуть надати короткострокові кредити, одним з таких кредитів є овердрафтовий кредит.

Метою цього дослідження є розгляд економічної сутності овердрафтового кредиту та виявлення для підприємства переваг цього виду кредитування. Об'єктом дослідження є короткострокові кредити, а предметом – овердрафтовий кредит.

Вивченням питання економічної сутності та специфічності виконання і обліку операцій з овердрафтом займалися: В. І. Міщенко [1], М. Т. Білуха [2], Є. В. Мних [3]. Але необхідно більше уваги приділяти перевагам овердрафтового кредитування.

© Короткова Ю. О., 2017

Овердрафтовий кредит розглядається як елемент різноманітних фінансових операцій, який повноцінно функціонує в українській банківській системі. Чинне законодавство не дає визначення поняття «овердрафт». Лише у Положенні про порядок емісії платіжних карток і здійснення операцій з їх застосування [4], який зараз не є чинним, було зазначено, що «овердрафт» – короткостроковий кредит, який надається банком для клієнта у випадку перевищення суми операцій за платіжною карткою над залишком коштів на картковому рахунку або встановленого ліміту кредитування.

Проаналізувавши велику кількість авторських визначень поняття «овердрафт», у табл. 1 було виділено декілька найповніших визначень цього поняття.

Таблиця 1

Економічна сутність поняття «овердрафт»

Автор	Сутність поняття
З. А. Децюра [5]	Овердрафт – це короткостроковий кредит, що надається банком надійному підприємству понад залишок його коштів на поточному рахунку у межах заздалегідь обумовленої суми шляхом поповнення його рахунку
О. А. Волкевич [6]	Овердрафт – це форма короткострокового кредиту, який надається шляхом списання коштів з рахунку клієнта, в результаті чого з'являється дебетове сальдо на банківському рахунку
В. М. Смердов [7]	Овердрафт – це перевитрата грошових коштів, які є на рахунку клієнта, на обумовлену в договорі з банком суму
Положення про порядок емісії платіжних карток та виконання операцій з їх використанням від 19.04.2005 № 137 [4]	Овердафт – це короткостроковий кредит, який надається в разі, якщо сума операцій за платіжними картками клієнта перевищує залишок коштів на його рахунку

Для того щоб більш точно зрозуміти сутність овердрафтового кредитування, потрібно виділити його основні ознаки, такі як:

- овердрафт – короткостроковий кредит банку;
- банк встановлює проценти за використання овердрафтового кредиту;
- овердрафт надається клієнту автоматично.

Овердрафове кредитування прописується в додатковій угоді до договору банківського рахунку. Така угода має певний ліміт засобів, що надаються в кредит, термін їх надання, розмір відсотків за користування кредитом і комісії банку [8].

Розглядаючи овердрафтовий кредит, його сутність, економічну цілеспрямованість, можна виділити декілька переваг цього кредиту перед іншими короткостроковими кредитами для підприємств:

1. Простота процедури отримання овердрафтового кредиту.
2. Розмір ліміту овердрафту може коригуватися.
3. Овердрафт може надаватися без наявності будь-якого забезпечення.
4. Цей вид кредитування не має цільового характеру.
5. Відсотки нараховуються тільки на планову дату остаточного погашення заборгованості за договором.
6. Легкий спосіб погашення овердрафтового кредиту.

Таким чином, овердрафовий кредит має багато переваг перед іншими короткостроковими кредитами у комерційних банках, проста процедура отримання такого кредиту робить його більш привабливим для клієнтів комерційних банків.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Часовникова Ю. С.

Література: 1. Міщенко В. І., Слов'янська Н. Г. Банківські операції: підручник. Київ: КНЕУ, 2012. 727 с. **2.** Білуха М. Т. Теорія бухгалтерського обліку: підручник. Київ: КДТЕУ, 2009. 692 с. **3.** Мних Є. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: підручник. Київ: Знання, 2008. 513 с. **4.** Про затвердження Положення про порядок емісії платіжних карток і здійснення операцій з їх застосуванням: Постанова Правління Національного банку України від 19.04.2005 № 137 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0543-05. **5.** Децюра З. А. Овердрафт: понятие и учет. *Бухгалтерская неделя.* 2008. № 41. С. 20–22. **6.** Волкевич О. П. Овердрафт: правовые основы, налоговый и бухгалтерский учет. *Эпсилон*. 2008. № 3.

С. 7–13. **7.** Смердов В. М. Овердрафт: бухгалтерский и налоговый учет. *Налоги и бухгалтерский учет.* 2011. № 81. С. 10–13. **8.** Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15.

ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 336.77.067.21

Короткова Ю. О.

Студент 3 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто головну мету формування облікової політики, що сприяє висвітленню фінансового стану діяльності підприємств України, а також приведено основні чинники, що впливають на формування облікової політики. Визначено основний принцип облікової політики підприємств України.*

Ключові слова: *облікова політика, фактори, принципи, підприємство, законодавство, бухгалтерський облік.*

Аннотация. *Рассмотрена главная цель формирования учетной политики, способствующей освещению финансового состояния деятельности предприятий Украины, а также приведены основные факторы, влияющие на формирование учетной политики. Определен основной принцип учетной политики предприятий Украины.*

Ключевые слова: *учетная политика, факторы, принципы, предприятие, законодательство, бухгалтерский учет.*

Annotation. *The main objective of the accounting policy formation, which contributes to the coverage of the financial status of the enterprises of Ukraine, as well as the main factors affecting the formation of accounting policies, the main principle of accounting policy of enterprises of Ukraine is defined.*

Keywords: *accounting policies, factors, principles, company, law, accounting.*

Актуальність дослідження полягає у тому, що існує велика різноманітність організаційно-правових форм малих підприємств. Кожна організаційно-правова форма підприємства має свій механізм здійснення управлінської діяльності. Успішна діяльність будь-якого підприємства та гарантування прибутковості його діяльності в умовах ринкових взаємовідносин потребує організації чіткої системи бухгалтерського обліку, контролю і звітності.

Мета цієї статті полягає у виявленні факторів, що мають вплив на формування облікової політики. Об'єктом дослідження є облікова політика, а предметом – фактори формування облікової політики.

Питаннями облікової політики як методико-організаційної складової системи бухгалтерського обліку в управлінні займалися як зарубіжні, так і вітчизняні вчені: Т. В. Барановська, Ф. Ф. Бутинець, Ю. С. Часовнікова, Л. М. Васиьєва, В. А. Дерій, П. Житний, В. М. Пархоменко, М. С. Пушкар та інші вчені. Проте недостатньо уваги приділялось факторам формування облікової політики.

Система бухгалтерського обліку та звітності підприємств малого бізнесу в Україні має свої своєрідні винятки, що зумовлені особливостями їх господарської діяльності та нормами законодавства України.

Головною метою формування облікової політики є вибір найкращих методів і процедур ведення бухгалтерського обліку, що сприятимуть достовірному відображенню фінансового стану і результатів діяльнос-

© Короткова Ю. О., 2017

ті підприємства та підвищенню якості обліково-аналітичного інформаційного забезпечення, оскільки кінцевим продуктом застосування облікової політики є складання і подання фінансової звітності, яка є основою облікової інформації, що виходить з системи бухгалтерського обліку.

Оскільки облік відіграє важливу роль в ухваленні управлінських рішень, потрібно звертати увагу на вимоги, яких вимагають користувачі облікової інформації малих підприємств.

Документування усіх господарських операцій має бути чітким та обов'язковим у бухгалтерському обліку. Під час організації документування і документообігу суб'єкти малого підприємництва, як і інші підприємства та організації України, керуються вимогами Закону «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність» [1], а також Положенням про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку.

Облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та надання фінансової звітності [2]. Тобто, виходячи з чинних нормативних актів та винятків діяльності підприємства, вони роблять вибір певних і конкретних методик та форм ведення бухгалтерського обліку для свого підприємства.

Облікова політика повинна формуватися під потреби управління, в іншому випадку її цінність знижується, і облікова інформація не відповідатиме поставленим вимогам, а отже, рішення, прийняте на її основі, неефективне [3]. Отже, сукупність технічних, організаційних та методологічних елементів облікової політики не дасть можливість вирішувати запити управлінської системи і досягати поставлених цілей у довгостроковому періоді.

Формування облікової політики фактично полягає в тому, що на основі чинних нормативно-правових актів з усієї сукупності способів реалізації названих прийомів вибирають прийнятні на певний час у конкретних умовах.

Облікова політика підприємства ставить перед собою такі завдання:

1. Визначати методи і принципи ведення бухгалтерського обліку з урахуванням їх впливу на суми визнаних витрат або доходів, фінансові результати.

2. Забезпечувати повне відображення в бухгалтерському обліку всіх господарських фактів діяльності, достовірне визначення фінансового результату діяльності підприємства.

3. Забезпечувати правильне оформлення та подання звітності, відповідність її даних даним синтетичного та аналітичного обліку.

4. Забезпечувати повною і достовірною обліковою інформацією систему управління [4].

Підприємство самостійно обирає свою облікову політику та прописує всі необхідні аспекти. Це документується шляхом видання Наказу про облікову політику та Наказу про організацію бухгалтерського обліку на підприємстві.

Створення облікової політики на підприємстві – трудомісткий і відповідальний процес, оскільки підприємство не один рік працюватиме і враховуватиме свої активи і зобов'язання згідно з розробленою ним обліковою політикою. Це вимагає більш зваженого підходу до її розробки. Однак на сьогодні дедалі частіше спостерігається вузькоспрямований формальний підхід, що зводиться до складання фінансової звітності відповідно до загальних вимог П(С)БО та зовнішніх користувачів. На таку ситуацію впливають як відсутність достатнього практичного досвіду управління в ринкових умовах, так і недостатнє законодавче врегулювання цього питання [5].

Облікова політика повинна застосовуватися з урахуванням принципу послідовності, який, своєю чергою, дає можливість постійно застосовувати вже обрану облікову політику.

У ході розробки облікової політики виникають прямі та непрямі фактори, які мають великий вплив на різні умови формування політики підприємства.

Чинники непрямої дії характеризують і визначають політичні свободи, соціально-економічні умови, міжнародні угоди та стосунки, рівень науково-технічного прогресу, ситуацію на ринку інвестицій, умови залучення позикових коштів [6].

А чинники прямої дії формують економіко-правове середовище – правове забезпечення (стан господарського, податкового, митного, бухгалтерського законодавства). Також вони характеризують безпосереднє ділове оточення (споживачів, постачальників, конкурентів, інвесторів, ділових партнерів, ділові об'єднання), а також стан економіки (рівень інфляції, стабільність фінансової системи, зростання цін на виробничі ресурси, попит на українську продукцію, платоспроможність підприємств і населення).

Проаналізувавши, яким чином підприємства повинні формувати облікову політику, автор вважає, що є декілька основних факторів, що впливають на формування облікової політики, що наведені в табл. 1.

Як видно з табл. 1 формування облікової політики впливає на запобігання помилок у фінансовій звітності підприємства. Але при виборі облікової політики керівник підприємства повинен керуватися чинним законодавством і нормативними актами та документами.

Таблиця 1

Фактори, які формують облікову політику підприємства

Фактор	Зміст
Форма власності та організаційно-правовий статус підприємства	Відповідно до розміру та організаційної структури керівництво повинно обрати відповідну форму організації бухгалтерського обліку або самостійно вести бухгалтерський облік та складати фінансову звітність
Вибір системи оподаткування	Загальну систему оподаткування формує облік розрахунків за податками. Великий вплив має податкове законодавство на принципи, методи та прийоми ведення обліку на підприємстві. Користувачі спрощеної систему оподаткування сплачують єдиний податок (замість податків та зборів) та мають право на спрощені процедури обліку та звітування
Розміри діяльності підприємства	Формування облікової політики мусить зважати на показники діяльності підприємства, організаційну структуру підприємства
Фінансово-господарський стан підприємства	Підприємство не може вести свою діяльність, не звітуючи про співвідношення доходів та витрат, не зважаючи на фактори, що допомагають підприємству досягти перевищення доходів над витратами

Сутність облікової політики вимагає роз'яснення теоретичного аспекту її формування через уточнення її складових елементів і практичного – через методологію її формування та організацію для підвищення ефективності функціонування системи управління. Облікова політика підприємства охоплює визначення організаційних, методологічних та технічних елементів організації обліку, формуючи у підсумку наказ про облікову політику, не враховуючи запитів управлінської системи [7].

Таким чином, вибір облікової політики залежить від особливостей діяльності кожного конкретного підприємства. При формуванні облікової політики слід враховувати фактори, що на неї впливають. Тому правильно сформована облікова політика сприяє ефективності управління господарською діяльністю підприємства, його перспективному розвитку, зручності й прозорості ведення бухгалтерського обліку.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Часовникова Ю. С.

Література: 1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **2.** Барановська Т. В. Витрати підприємств як об'єкт облікової політики: організаційно-методичні положення: дис. … канд. екон. наук: 08.06.04. Київ, 2015. 469 с. **3.** Дерій В. А., Дерій М. В. Облікові та аналітичні компоненти нефінансової звітності та їх роль в економічній системі. *Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету*. Серія: Економічні науки. 2014.№ 2. С. 95–103. **4.** Житний П. Проблеми формування облікової політики та шляхи їх вирішення. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2005. № 3. С. 19–22. **5.** Пархоменко В. М., Баранцев П. П. Реформування бухгалтерського обліку в Україні: Плани рахунків: загальний та спрощений. Регістри бухгалтерського обліку. Луганськ: Футура; ДСД "Лугань", 2001. 464 с. **6.** Пушкар М. С. Облікова політика і звітність: навч. посіб. Тернопіль: Карт-бланш, 2003. 141 с. **7.** Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17.

ПРОБЛЕМИ СТИМУЛЮВАННЯ ТА ОПЛАТИ ПРАЦІ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

УДК 338. 24: 338. 436. 33

Косенко Є. Р.

Студент 3 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено проблеми стимулювання та оплати праці в аграрному секторі. Проведено аналіз основних тенденцій в галузі оплати праці та запропоновано шляхи вдосконалення системи матеріального стимулювання працівників та обліку заробітної плати на сільськогосподарських підприємствах.*

Ключові слова: *оплата праці, матеріальне стимулювання, заробітна плата, фонд оплати праці, премії, доплати, надбавки, продуктивність праці.*

Аннотация. *Исследованы проблемы стимулирования и оплаты труда в аграрном секторе. Проведен анализ основных тенденций в области оплаты труда, и предложены пути совершенствования системы материального стимулирования работников и учета заработной платы на сельскохозяйственных предприятиях.*

Ключевые слова: *оплата труда, материальное стимулирование, заработная плата, фонд оплаты труда, премии, доплаты, надбавки, производительность труда.*

Annotation. *The article considers problems of incentives and wages in the agricultural sector. Was analysed the major trends in wages. And offers the ways of improving the system of material incentives for staff and ways of accounting wages.*

Keywords: *wages, incentives, wages, payroll, bonuses, bonuses, allowances, productivity.*

Праця відповідно до трудової теорії вартості є джерелом багатства. Зростання продуктивності праці на основі її розподілу сприяє глобалізації економіки. Згідно з Законом України «Про оплату праці» заробітна плата являє собою винагороду, обчислену, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором роботодавець виплачує працівникові за виконану ним роботу [1]. Своєю чергою, заробітна плата є основним джерелом доходів працівників і найкращим стимулом до продуктивної суспільно корисної праці. На жаль, зараз склалася тенденція недостатньої мотивації співробітників. Що, своєю чергою, негативно впливає на реалізацію сільськогосподарськими підприємствами своїх потенційних можливостей і призводить до масового відчуження людей від результатів трудової діяльності, до зниження продуктивності праці й ефективності використання персоналу.

Таким чином, зростання обсягів оплати сільськогосподарської праці та встановлення зв'язку заробітної плати з результатами виробництва сприяє підвищенню рівня зацікавленості та трудової активності працівників, що здійснюватиме безпосередній вплив на ефективність виробництва. Питання оплати та стимулювання праці викликають науковий інтерес дослідників вже досить давно. Серед зарубіжних учених особливо слід зазначити праці К. Маркса [2] та Д. С. Сінка [3], у яких надаються концептуальні основи заробітної плати як ціни робочої сили, а також сутнісні характеристики взаємозв'язків оплати та результативності (продуктивності) праці. Серед вітчизняних учених особливий внесок у розвиток наукової думки стосовно питань оплати праці зробили А. Г. Бабенко, М. Й. Малік, В. С. Дієсперов та ін.

Як ми знаємо, заробітна плата складає лише частину доходу працівника, який може становити також дохід від власності, підприємницької діяльності, соціальні доходи (пенсії, стипендії, субсидії). Останні мають не всі працівники підприємства.

Фонд оплати праці аграрного підприємства поділяється на три частини: фонд основної, додаткової заробітної плати, заохочувальні та компенсаційні виплати. Основна заробітна плата – це винагорода за виконану працівником роботу з урахуванням кількості та якості виробленої продукції. Вона встановлюється у вигляді тарифних ставок і відрядних розцінок для робітників; посадових окладів для службовців і керівників.

Додаткова заробітна плата являє собою винагороду за працю понад установлену норму, за винахідливість, трудові успіхи, особливі умови праці тощо. До цієї категорії належать премії, що пов'язані з виконанням виробничих завдань і функцій; доплати і надбавки. Інші заохочувальні та компенсаційні виплати включають грошові винагороди у формі виплат за підсумками роботи за рік, премії за високі показники в роботі, компенсаційні та інші матеріальні виплати, які провадяться понад встановлені норми. Наприклад, основними критеріями мотивації та стимулювання праці сільськогосподарських працівників на збиранні врожаю зернових є показники

© Косенко Є. Р., 2017

своєчасного і якісного збирання, рівень досягнутої урожайності, валового збору, виконання сезонного завдання тощо [4].

Також у галузі сільського господарства часто використовується не лише грошова форма оплати, а й натуральна. В умовах погіршення фінансового становища багатьох підприємств роль натуральних форм виплат збільшується. Ця оплата праці використовується найчастіше в умовах розрахунків із сезонними працівниками на роботах зі збирання врожаю, а питома вага виробленої продукції, що розподіляється на натуральну оплату праці, відображається в Положенні про оплату праці аграрного підприємства, що затверджується на загальних зборах трудового колективу.

Ефективним інструментом матеріального стимулювання працівників аграрних підприємств є додаткова оплата за перевиконання сезонних завдань або змінних норм продуктивності за підвищеними розцінками. Також доцільним є стимулювання працівників за виконання сезонних завдань у визначений термін (табл. 1).

Таблиця 1

Приклад додаткової оплати за виконання сезонного завдання на збиранні зернових [4]

Виконання сезонного завдання, %	Доплата до загального фонду оплати праці, нарахована на збиранні зернових, %
100	10
До 110	15
До 115	20
Понад 120	30

Отже, впровадження оплати за виконання та перевиконання виробничих завдань є ще одним елементом ефективної системи матеріального стимулювання. Наразі позитивним фактором розвитку економічних відносин в аграрній галузі нашої країни є те, що заробітна плата поступово зростає (табл. 2).

Таблиця 2

Середньомісячна заробітна плата в галузі сільського господарства [5]

Діяльність	2014 р., грн	2015 р., грн	2016 р., грн
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	2 556	3 309	4 195
з них сільське господарство	2 476	3 140	3 916

Однак слід враховувати той факт, що ці статистичні дані являють собою лише номінальну зміну заробітної плати. Зростання цін та інфляційні коливання нівелюють підвищення середньомісячної заробітної плати штатних працівників, негативно впливаючи на рівень доходів і рівень життя сільського населення.

На оплату також впливає специфіка сільськогосподарської праці. Адже за умови однакових витрат існує ймовірність отримання різних кінцевих результатів діяльності. Що, своєю чергою, залежить від родючості ґрунтів, застосування сортового матеріалу та добрив, природно-кліматичних умов, проявів сезонності. Характерною особливістю аграрного виробництва також є те, що працівнику високої кваліфікації протягом року треба виконувати різні роботи, які відносяться до різних розрядів, а отже, одержувати різну оплату. Всі ці фактори слід враховувати при організації системи оплати праці.

Для ефективної діяльності підприємства та аналізу фінансової звітності і фонду оплати праці необхідно ввести до плану рахунків додаткові субрахунки. А саме до Рахунку № 66 "Розрахунки за виплатами працівникам" (табл. 3). Зазвичай на Рахунку № 66 відображається нарахована працівникам підприємства основна та додаткова заробітна плата, премії, допомога за тимчасовою непрацездатністю та інші нарахування.

Таблиця 3

Рахунок № 66 із пропонованими субрахунками «Розрахунки за виплатами працівникам»

Код субрахунку	Назва субрахунку
1	**2**
661.1	Розрахунки за заробітною платою
661.2	Розрахунки за доплатами і надбавками

Закінчення табл. 3

1	2
661.3	Розрахунки за преміями
661.4	Розрахунки за заохочувальними та компенсаційними виплатами
662	Розрахунки з депонентами
663	Розрахунки за іншими виплатами
664	Розрахунки за виплатами заробітної плати в натуральній формі

Ефективна система стимулювання праці включає в себе такі компоненти, як встановлення залежності оплати праці від її результатів, раціональний розподіл фонду заробітної плати, створення ефективної системи преміювання всіх категорій працівників, особливо в такій трудомісткій галузі аграрного виробництва, як тваринництво. Ефективна система матеріального стимулювання праці включає в себе управління процесами прямого грошового стимулювання та непрямого стимулювання праці.

Отже, зростання заробітної плати та підвищення ефективності системи матеріального стимулювання праці є основним завданням на сучасному етапі розвитку аграрної галузі. Серед шляхів вдосконалення системи оплати та стимулювання праці слід виділити: забезпечення зв'язку заробітної плати з виробничими результатами; підвищення важливості премій, доплат і надбавок у структурі фонду оплати праці; зростання реальних доходів населення; вдосконалення соціального пакета. Вирішення поставлених питань сприятиме не лише покращенню основних показників діяльності сільськогосподарських підприємств, зростанню продуктивності праці та рентабельності виробництва, але й зниженню рівня плинності кадрів, підвищенню привабливості аграрної праці та рівня життя і добробуту сільського населення. А запропонована модель аналітичного обліку розрахунків за виплатами працівникам дозволить підвищити ефективність взаємодії різних користувачів інформації та відображення достовірної інформації у фінансовій звітності підприємства.

Науковий керівник – канд. екон. наук, старший викладач Пасічник І. Ю.

Література: 1. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 № 108/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1995. № 17. Ст. 121. **2.** Маркс К. Заработная плата, цена и прибыль. М.: Политиздат, 1983. 63 с. **3.** Синк С. Д. Управление производительностью. Панирование и оценка, контроль и повышение. М.: Прогресс, 1989. 528 с. **4.** Рекомендації з оплати праці робітників сільськогосподарських підприємств на збиранні зернових культур урожаю 2016 року. Київ, 2016. 68 с. **5.** Динаміка середньомісячної заробітної плати за видами економічної діяльності у 2010–2016 роках // Державна служба статистики України: офіц. сайт. URL: http://www.ukrstat.gov.ua.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ДОХОДІВ І ВИТРАТ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 631.162:657.471

Косенко Є. Р.

Студент 3 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Виконано порівняльний аналіз доходів і витрат за міжнародними та національними стандартами бухгалтерського обліку. Досліджено особливості обліку витрат і доходів в сільському господарстві. Наведено кореспонденцію рахунків із формування витрат і доходів від біологічних активів.*

© Косенко Є. Р., 2017

Ключові слова: *доходи, витрати, фінансовий облік, План рахунків, сільськогосподарські підприємства, міжнародні та національні стандарти обліку.*

Аннотация. *Выполнен сравнительный анализ доходов и расходов по международным и национальным стандартам бухгалтерского учета. Исследованы особенности учета расходов и доходов в сельском хозяйстве. Приведена корреспонденция счетов по формированию расходов и доходов от биологических активов.*

Ключевые слова: *доходы, расходы, финансовый учет, План счетов, сельскохозяйственные предприятия, международные и национальные стандарты учета.*

Annotation. *In the article was comperative analysis the accounting of incomes and expenses under international and national accounting standards. The peculiarities of accounting for expenditures and incomes in agriculture have also been studied. And there is an correspondence accounts with building costs and income from biological assets.*

Keywords: *incomes, expenses, financial accounting, Chart of accounts, agricultural enterprises, international and national standards of accounting.*

Аграрний сектор є основною складовою національної економічної системи розвитку України. Саме тому господарська діяльність сільськогосподарських підприємств становить основу відтворення валового внутрішнього продукту нашої держави. Рівень ефективності їх діяльності характеризується фінансовим результатом, який є універсальною категорією, що визначає доцільність та ефективність діяльності підприємства. Якщо діяльність підприємства ефективна, то фінансові результати відображаються у вигляді прибутку, якщо ж навпаки, то у вигляді збитків, які ставлять під загрозу існування підприємства. Результати їхньої діяльності відіграють одну з найважливіших ролей, оскільки від них залежить не тільки добробут підприємств, але і країни в цілому.

Питанням фінансового обліку та аналізу доходів і витрат підприємства приділяли достатньо уваги. Проте ці питання настільки широкі, що залишаються актуальними для багатьох наукових пошуків. Вітчизняні дослідники, зокрема М. Я. Дем'яненко, В. Г. Лінник, П. Т. Саблук, Г. Г. Кірейцев та інші визнають той факт, що стан обліку в сільському господарстві залишається незадовільним. Наукою та практикою визначено ряд причин невідповідності обліку реаліям економічного життя: нерозвиненість ринкових відносин, особливо для аграрного сектора економіки; відсутність координованого управління розвитком обліку; суперечливе облікове законодавство, відсутність теоретичних розробок, ігнорування традиційного досвіду ведення обліку. Особливо актуальною є проблема визначення та обліку витрат і доходів [1].

Належне нормативно-правове забезпечення обліку і контролю витрат та доходів є важливою умовою ефективної організації обліку та контролю в підприємствах. Без такого забезпечення підприємство приречене на значні штрафи, пені та на банкрутство [2].

Проблеми та перспективи удосконалення обліку в Україні на основі Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку досліджували багато вчених. Це стосується насамперед гармонізації ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності за національними стандартами, а також визначення основних шляхів удосконалення бухгалтерського обліку в Україні.

Згідно з МСБО 18 "Дохід" – це валове надходження економічних вигід протягом періоду, що виникає в ході звичайної діяльності суб'єкта господарювання, коли власний капітал зростає в результаті цього надходження, а не в результаті внесків учасників капіталу [3].

На відмінну від доходів, витратам не присвячено окреме МСБО. Певні основи цього поняття розкритті у МСБО 1 «Подання фінансових звітів», МСБО 16 «Основні засоби», МСБО 18 «Дохід», МСБО 23 «Витрати на позики» та ін. Основні поняття доходів і витрат відповідно до національних і міжнародних стандартів бухгалтерського обліку згруповано та наведено в табл. 1.

Стандарти бухгалтерського обліку України, так само як і міжнародні стандарти, передбачають використання єдиної методики обліку доходів від операцій – подій і від операцій – дій [4]. Основною метою діяльності будь-якого підприємства є отримання прибутку. Існує ряд об'єктивних і суб'єктивних факторів, які впливають на величину отриманого прибутку. Одним із них є надзвичайні події.

Надзвичайна діяльність – це діяльність підприємства, що здійснює прямий вплив на звичайну діяльність підприємства в результаті існування ризиків надзвичайного характеру чи внаслідок надзвичайної події, метою якої є ліквідація або мінімізація її наслідків, відновлення звичайної діяльності та недопущення чи мінімізації впливу надзвичайних подій на звичайну діяльність в майбутньому.

Отже, до надзвичайних подій відносять явища природного (повені, пожежі) чи соціального (страйк, війна) характеру [5]. Раніше у плані рахунків бухгалтерського обліку "надзвичайні доходи" відображались на 75 рахунку, а "надзвичайні витрати" на рахунку 99. Але наказом № 627 «Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку» від 27.06.2013 року їх було вилучено [6].

У зв'язку з цим підприємства використовують рахунки 746 "Інші доходи" та 977 "Інші витрати діяльності" для обліку надвичайних подій.

Таблиця 1

Основні визначення поняття доходів і витрат

Поняття	Національні положення бухгалтерського обліку	Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку
Дохід	Збільшення економічних вигід у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників)	Валове надходження економічних вигід протягом періоду, що виникає в ході звичайної діяльності, коли власний капітал зростає в результаті цього надходження, а не в результаті внесків учасників капіталу
Витрати	Зменшення економічних вигід у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками)	Визнаються у звіті про прибуток і збиток, коли виникає зменшення майбутніх економічних вигід, пов'язаних із зменшенням активів або збільшенням зобов'язань, які можна достовірно виміряти

Найбільш важливими принципами, яких повинні дотримуватись підприємства, для обліку доходів та витрат є нарахування та відповідності доходів та витрат. Згідно з принципом відповідності доходів та витрат для визначення фінансового результату звітного періоду слід зіставити доходи звітного періоду з витратами, які були здійснені для отримання цих доходів (табл. 2).

Таблиця 2

Принципи відповідності доходів і витрат

Принцип відповідності доходів і витрат	Витрати визнаються витратами періоду в той момент, коли відбувається визнання доходу, для якого вони були здійснені	Витрати, понесені підприємством на виготовлення продукції, визнаються витратами в момент визнання виручки від реалізації цієї продукції
	Якщо певні витрати були понесені, але їх неможливо пов'язати з доходом певного періоду, такі витрати визнаються витратами того періоду, в якому вони були здійснені	Адміністративні витрати, витрати на збут
	Якщо актив забезпечує одержання економічних вигід протягом кількох звітних періодів, то витрати систематично розподіляються між відповідними періодами	Витрати на придбання основних засобів визнаються на періодичній основі у вигляді амортизації

Основною проблемою обліку витрат і доходів підприємства в Україні є проблема повноти та своєчасності їх відображення у системі обліку. Ця проблема досить багатопланова, надзвичайно складна й стосується всього нашого суспільного ладу, особливо системи влади, системи оподаткування й тіньового сегмента економіки. З доходів підприємства насамперед занижується виручка від реалізації продукції, внаслідок чого значно звужується база для оподаткування підприємств податком на додану вартість.

Таблиця 3

Господарські операції доходів і витрат у сільськогосподарській діяльності

№ з/п	Зміст господарської операції	Проводка	
		Дебет	Кредит
1	Визначено дохід від первісного визнання продукції сільськогосподарського виробництва	231	710
2	Списано дохід від первісного визнання сільськогосподарської продукції	710	791
3	Оприбутковано приплід тварин, оцінений за справедливою вартістю	212	23
4	Списується різниця між справедливою вартістю та фактичними витратами на біологічні перетворення (перевищення)	231, 232	710
5	Списується різниця між справедливою вартістю та фактичними витратами на біологічні перетворення (зменшення)	940	231, 232
6	Розподілені та списані загальновиробничі та інші непрямі витрати	231, 232	91
7	Списано собівартість реалізованої сільськогосподарської продукції і додаткових біологічних активів	901	27
8	Визнано витрати від первісного визнання сільськогосподарської продукції і додаткових біологічних активів	940	23
9	Визнано дохід від первісного визнання сільськогосподарської продукції і додаткових біологічних активів	23	710
10	Списано біологічні активи внаслідок стихійного лиха	977	21

Проблема матеріально-технічного й організаційного забезпечення полягає в тому, наскільки достатньо підприємство забезпечене сучасними матеріально-технічними засобами і який рівень організації та ефективності ведення первинного та зведеного обліку, внутрішньофірмового контролю [4].

Насьогоднііснуєбагатоневирішенихпитань,якістосуютьсяформуваннядоходівівитратсільськогосподарської діяльності. Пропозиції щодо відображення доходів і витрат від первісного визнання, реалізації і зміни вартості біологічних активів і сільськогосподарської продукції дадуть можливість об'єктивно формувати доходи та витрати, а також фінансові результати від основної діяльності сільськогосподарських підприємств.

Серед основних проблем обліку витрат і доходів підприємства в Україні є такі проблеми: повноти та своєчасності відображення в системі обліку витрат і доходів підприємства; забезпечення максимальної оперативності та достатньої аналітичності вихідної інформації про витрати й доходи підприємства; рівня відповідності обліково-контрольної системи підприємства щодо його витрат і доходів чинним нормативно-правовим актам України з обліку та контролю.

Науковий керівник – викладач Шушлякова О. В.

Література: 1. Правдюк Н. Л. Методичні підходи до обліку витрат і їх взаємозв'язок з економічними теоріями. *Вісник Сумського національного аграрного університету.* 2010. № 2. С. 75–79. **2.** Дерій В. А. Нормативно-правове забезпечення обліку і контролю витрат та доходів підприємства. *Міжнародний збірник наукових праць.* 2011. № 2 (17). С. 77–83. **3.** Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 18 «Дохід». URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_025. **4.** Зозуля І. М., Селіверстова І. О. Перспективні шляхи вирішення проблеми обліку доходів і витрат підприємництва. *Проблеми підвищення ефективності інфраструктури.* 2010. № 25. С. 98–103. **5.** Чижишин О. І. Проблеми визначення та обліку надзвичайних доходів та витрат. *Сталий розвиток економіки.* 2011. № 2 (5). С. 206–208. **6.** Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку: Наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 № 627 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1242-13.

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА МІЖКУЛЬТУРНУ ВЗАЄМОДІЮ ТА ЦІННОСТІ ЛЮДСТВА

УДК 316.3:130.2

Кочина О. Р.

Студент 1 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проведено аналіз культурних, ціннісних, духовних аспектів глобалізації, розглянуто причини та наслідки трансформації системи цінностей в сучасну добу. Визначено вплив культурної глобалізації і зумовленої нею інтеграції, уніфікації культур, міжкультурної взаємодії на зміни ціннісних орієнтирів.*

Ключові слова: *культура, цінності, глобалізація, міжкультурна взаємодія, ціннісний релятивізм.*

Аннотация. *Проведен анализ культурных, ценностных, духовных аспектов глобализации, рассмотрены причины и последствия трансформации системы ценностей в современную эпоху. Определено влияние культурной глобализации и обусловленной ею интеграции, унификации культур, межкультурного взаимодействия на изменения ценностных ориентиров.*

Ключевые слова: *культура, ценности, глобализация, межкультурное взаимодействие, ценностный релятивизм.*

© Кочина О. Р., 2017

Annotation. *Conducted the analysis of cultural, value, spiritual aspects of globalization, considered the causes and consequences of the transformation of values in contemporary day. Revealed the influence of cultural globalization and the resulting integration, unification of cultures, intercultural interaction on changing value landmark.*

Keywords: *values, globalization, intercultural interaction, value relativity.*

Кожна культура характеризується самобутньою системою цінностей, яка відрізняє її носія від суб'єкта інших культур. Проблема цінностей виявляється у їх зміні під впливом соціокультурних трансформацій. В епоху глобалізації, характерною ознакою якої є трансформаційні процеси в усіх суспільних царинах, ціннісна зміна теж стає провідною темою наукового вивчення. Так, актуальним питанням на сучасному етапі є роль цінностей в житті суспільства, адже крім того, що цінності змінюються під впливом глобальних процесів, сам характер і суть цих процесів у суспільстві багато в чому залежить від його ціннісних орієнтирів. Важливим залишається питання щодо зміни традиційних цінностей, які визначають суспільну унікальність. Особливу значущість дослідження трансформацій традиційних цінностей набуває у зв'язку з глобальними процесами, коли стають можливими конфлікти між різними культурами, народами, яким притаманна своя унікальна системами ціннісних орієнтирів. Перед суспільством виникає дилема: зберігати усталені цінності або пристосовуватися до нових. Соціокультурні трансформації, які є результатом глобалізації, постають як причина руйнування традиційної системи цінностей, на зміну яким приходять нові.

Проблемі цінностей присвячено безліч наукових праць вітчизняних та зарубіжних учених. Зокрема, цією проблематикою займалися такі дослідники, як Г. Ріккерт, М. Вебер, Т. Парсонс, Е. Дюркгейм – на Заході, та П. Гуревич, В. Малахов, А. Ручка, М. Лукашевич та ін. – на вітчизняному науковому ґрунті.

Метою статті є розгляд значення та ролі цінностей в суспільстві, особливо в період соціокультурних змін, визначення особливостей трансформації традиційних цінностей в період глобалізації.

Глобалізація є глибинним перетворенням різнорідного світового соціального простору на єдину глобальну систему, у якій безперешкодно переміщуються і взаємодіють інформаційні потоки ідей, цінностей і їх носії, а також капітали, товари та послуги, стандарти поведінкита моди, видозмінюючи світоуявлення, діяльність соціальних інститутів, суспільств та індивідів [1, с. 28]. У багатогранному й суперечливому глобалізаційному процесі економічні, політичні та фінансові компоненти не тільки співіснують, але і взаємоперетинаються з соціально-культурними компонентами. Одним із найбільш рельєфних проявів такого різноманіття стає глобальна переорієнтація культури, в якій все частіше уживаються поняття «світова культура», «глобальна культура», «трансформаційні культурні потоки» та ін. Ці поняття визначають реально існуючі прагнення до усвідомлення соціокультурного сприйняття всесвітніх глобалізаційних процесів.

На сьогодні не існує загальновизнаної концепції глобалізації. Зокрема, глобалізація визначається як процес взаємозближення країн, їх інтеграції на економічному, політичному, культурному, технологічному та інших рівнях. Е. Гідденс зазначає, що «глобалізація являє собою не один процес, а комплексну сукупність процесів. І ці процеси діють суперечливо, а то й конфронтаційно» [2, с. 3]. Зовнішню (матеріальну) оболонку майбутньої глобальної цивілізації утворює світова економіка, а її внутрішнє (духовне) ядро – це система загальнолюдських цінностей [1, с. 30].

Глобалізація, яка визначає характер сучасної епохи, подолала соціокультурну замкненість та ізольованість. Одним із її виявів є так звана культурна глобалізація – поширення уніфікованих культурних зразків по всьому світі, активізація культурних взаємозв'язків у світі, що призводить до утвердження глобальної масової культури. Міжкультурна взаємодія та загалом культурна глобалізація постає як чинник трансформації цінностей.

Для вирішення надзвичайно складної задачі входження національної культури до світового культурного простору визначальним є не бажання сподобатися, а вміння залишатися собою, зберегти колорит. Саме такий зміст і становить цінність. Національна культура є цінною саме завдяки її специфіці, оскільки вона являє собою ще один спосіб бачити світ і сутність буття в цьому світі. Цього ґрунту не можна лишати, в протилежному випадку національна культура вгасає, занепадає або зовсім зникає. Національна культура може і повинна виховувати людину на цінностях, що притаманні цій культурі, оскільки крізь культурну самобутність людини проступає загальнолюдська культура.

Ціннісні орієнтації особистості формуються під впливом пануючої у суспільстві системи цінностей, яка змінюється в процесі історичного розвитку. В системі цінностей існує певна ієрархія. У складі будь-якої ціннісної системи можна виділити передусім домінантні цінності. Система цінностей визначає визнані суспільством критерії, на основі яких здійснюється контроль за діяльністю людей та регулюється їх поведінка, тобто саме система цінностей забезпечує громадянський порядок [3, с. 201]. Так, у період соціокультурних змін відбувається процес адаптації до нових соціальних умов, у зв'язку з чим важливими стають обрані культурою домінуючі цінності. Однак нестабільність, яка є наслідком глобалізації, впливає на цінності, які формувалися поколіннями. Руйнування чи невизначеність системи цінностей веде і до загрози руйнування суспільства. Соціальна дезорієнтація стала наслідком глобалізації. Ознакою сьогодення є ціннісно-орієнтаційна розгубленість людини, викликана процесом глобалізації.

Слід зазначити, що у глобальних процесах сучасності зіткаються дві аксіологічні системи: система цінностей, що має основу в традиційній культурі, та система цінностей, збудована навколо ліберально-демократичних орієнтацій. Протиріччя між традиційними та сучасними цінностями розташоване не поміж ними, воно знаходиться у системі саме сучасних цінностей, не дозволяючи їм укоренитися з достатньою впевненістю ні в особистісній, ні в суспільній сферах.

Традиційні цінності є різновидом цінностей, в яких переданий і сприйнятий від покоління до покоління історичний соціальний досвід, який акумулює у вигляді зразків норм, принципів уявлення про те, що є кращим у культурі. Ці цінності та відповідні структури поведінки відтворюються майже в ідентичній формі протягом кількох поколінь або протягом тривалого часу в рамках одного суспільства. Традиційні цінності існують як стійка основа соціальної ідентичності, національного характеру [4, с. 118]. Для багатьох поколінь саме традиційні цінності виступають установками, перетворюючись на основу історичної пам'яті. Традиційні цінності допомагають людині орієнтуватися в житті, приймати певні рішення.

Глобалізація прагне стандартизувати цінності, не враховуючи потреби чи особливості певного суспільства. В умовах глобалізації національні цінності стають незахищеними. Ціннісна криза є одним із факторів дестабілізації суспільних відносин, адже будь-який конфлікт виникає через конфліктність мислення людей.

Ціннісна криза охоплює і традиційні цінності – відбувається їх девальвація. Глобалізаційні процеси суттєво впливають на зміну традиційної системи цінностей. Незважаючи на високу стійкість, традиційні цінності зазнають зовнішнього впливу. В період соціокультурних змін, характерною ознакою яких є нестабільність суспільного розвитку, процес трансформації традиційних цінностей не має заданого напрямку. Зміни цінностей пов'язані із соціальною адаптацією, в процесі якої відбувається пошук і вибір способів дій, які відповідають невизначеним і мінливим нормам [3, с. 203]. У процесі становлення глобалізації постає загроза руйнування традиційної системи норм і правил заради пошуку нових моделей, формування загальних цінностей для розвитку нового глобального світу.

Зміна цінностей – це еволюційний процес, в ході якого «природний відбір» проходять ті цінності, що найбільшою мірою придатні для життя в конкретних життєвих умовах. Цей відбір відповідає закону еволюції: зберігаються і набувають поширення ті цінності, які виявляються найбільш ефективними в обставинах, що склалися. Цей еволюційний принцип призводить до двох результатів: по-перше, домінуючі ціннісні орієнтації відповідають існуючим життєвим умовам; по-друге, коли умови життя змінюються, ціннісні орієнтації, як правило, змінюються слідом за ними, але тільки через досить тривалий час, необхідний для усвідомлення змінених умов існування і для експериментування з новими життєвими принципами [4, с. 119–120].

Під впливом глобалізації цінності набувають умовного характеру і легко піддаються змінам. Глобалізація сприяє поширенню ціннісного релятивізму, тобто цінності стають відносними, умовними [1, с. 35]. Критерії оцінки поступово набувають відносного характеру. Всі цінності стають рівноцінними і відходять на задній план при виборі дій. Причиною такого становища цінностей є формування суспільства споживання. Сучасна людина зайнята переважно задоволенням власних потреб, не переймається становищем вищих цінностей. На сьогодні на перший план постає матеріальне благополуччя, а не духовне збагачення та особисте буття. На зміну старим цінностям – традиційним приходять нові цінності, які виражають потреби самореалізації.

Однак вплив глобалізації на систему цінностей не є однозначно негативним, а має і позитивні моменти, адже глобалізація відкриває більш широкий доступ до цінностей національних культур, сприяє їх взаємозбагаченню. Зокрема, нові цінності – запозичені чи навіть нав'язані в умовах глобалізації – дають змогу адаптуватися в сучасних умовах глобалізаційного періоду. Крім того, процес глобалізації можна розглядати саме як поштовх для самозбереження та спосіб для національних культур «заявити про себе», ознайомивши світову культурну спільноту зі своїми самобутніми цінностями.

Таким чином, можемо стверджувати, що глобалізація, яка розмиває культурні кордони, впливає і на усталені цінності народів. Отже, суспільний розвиток і рух неможливі без трансформації цінностей. Процес глобалізації у суспільстві веде до зіткнення усталених цінностей та новацій. Суспільство стикається з проблемою вибору традиційної чи сучасної ціннісної системи. І саме діалектика цих цінностей є запорукою стабільного функціонування суспільства в період глобалізації. В процесі зміни цінностей головною умовою соціокультурного порядку є пошук балансу між традиційними цінностями та новаціями.

Глобалізація вимагає від місцевих культур і цінностей не беззаперечного підпорядкування, а селективного сприйняття та освоєння нового досвіду інших цивілізацій, що є можливим лише в процесі конструктивного діалогу з ними. Оцінивши наявні та перспективні можливості країни, варто визначити своє місце в глобалізаційних процесах, знайти свій виграшний специфічний шлях. І тут йдеться не лише про економіку та політику, але й про ідеологію, про систему цінностей, навколо якої об'єдналися б широкі соціальні верстви, що гарантувало б громадянський мир і згоду в країні у динамічному і вкрай нестабільному сучасному світі.

Науковий керівник – канд. соціол. наук, доцент Жеребятнікова І. В.

Література: 1. Возняк Т. Глобалізація як виклик людству. Незалежний культурологічний часопис «Ї». 2000. № 19. С. 27–48. **2.** Гіденс Е. Нестримний світ: як глобалізація перетворює наше життя. URL: http://www.philosophy.ua/ua/library/books/nestrimniy-svit-yak-globalizatsiya-peretvorue-nas/. **3.** Жеребятнікова І. В. Політичні цінності як чинники демократизації сучасного українського суспільства. *Вісник Дніпропетровського університету.* Серія: Філософія. Соціологія. Політологія. 2012. Вип. 22 (4). Т. 20. № 9/2. С. 199–205. **4.** Малахова О. М. Цінності культури в умовах глобалізації. *Філософія і політологія в контексті сучасної культури.* 2014. Вип. 7. С. 116–121.

ОСОБЕННОСТИ МАНИПУЛЯЦИИ ОБЩЕСТВЕННЫМ МНЕНИЕМ

УДК 32.019.5-026.39

Кривко В. С.

Студент 2 курса
факультета консалтинга и международного бизнеса ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Раскрыто понятие общественного мнения, проанализированы основные способы воздействия на общественное мнение, выделены цели манипуляций. Рассмотрены звенья коммуникативного акта и типы воздействия на аудиторию, сделаны выводы о важности осознания влияющих на общественное мнение факторов.*

Ключевые слова: *психология, психологические методы, общественное мнение, PR, манипуляция, массово-коммуникативное воздействие, типы воздействия.*

Анотація. *Розкрито поняття громадської думки, проаналізовано основні способи впливу на громадську думку, виділено цілі маніпуляцій. Розглянуто ланки комунікативного акту і типи впливу на аудиторію, зроблено висновки про важливість усвідомлення факторів, що впливають на громадську думку.*

Ключові слова: *психологія, психологічні методи, громадська думка, PR, маніпуляція, масово-комунікативний вплив, типи впливу.*

Annotation. *The article reveals the notion of public opinion, analyzes the main ways of influencing public opinion, identifies the purposes of manipulation. The links of the communicative act and the types of influence on the audience are considered, conclusions are drawn about the importance of understanding the factors influencing public opinion.*

Keywords: *psychology, psychological methods, public opinion, PR, manipulation, mass-communicative impact, types of impact.*

Зародившись в философских и психологических исследованиях, сегодня понятие «общественное мнение» представляет научный и практический интерес для отдельных разделов политологии, отношений и социологической науки. Все они рассматривают закономерности и механизмы формирования оценочного отношения социальных групп, классов, народов к актуальным проблемам действительности. Данная тема является актуальной, так как сегодня существует огромное количество различных средств, которые имеют сильное влияние на общество и общественное мнение. Для адекватного восприятия информации и принятия осознанных решений человек должен понимать и осознавать, что существуют различные способы и методы влияния на сознание, на общественное мнение.

Целью статьи является рассмотрение способов манипуляции общественным мнением, выделение методов и типов воздействия на массовую аудиторию, а также анализ способов управления общественным мнением с последующим изменением поведения с помощью PR (паблик рилейшнз, т.е. связи с общественностью).

© Кривко В. С., 2017

Практическое значение осуществленных исследований заключается в важности системного анализа данной проблемы для последующей разработки грамотной политики по влиянию на общественное мнение в современной международной системе, отстаивающих принцип плюрализма мнений.

Проблему манипуляции общественным мнением изучали такие ученые, как Грушин Б. А., Крикунова В. В., Почепцов Г. Г., Тарасова М. Е., Давыденко Э. Н, Доценко Е. Л. и др. Несмотря на актуальность исследования проблемы манипуляции общественным мнением, следует отметить слабую научную разработанность данной темы.

Общественное мнение – специфическое проявление общественного сознания, выражающееся в оценках (как в устной, так и в письменной форме) и характеризующее явное (или скрытое) отношение больших социальных групп к актуальным проблемам действительности, представляющим общественный интерес [1, с. 250].

Общественное мнение – это такое состояние общественного сознания, которое выражается публично и оказывает влияние на функционирование общества и его политической системы. Именно возможность гласного, публичного высказывания населения по злободневным проблемам общественной жизни и влияние этой высказанной в слух позиции на развитие общественно-политических отношений отражает суть общественного мнения как особого социального института. Мировое общественное мнение – это мнение большинства населения человечества. В выражении общественного мнения особенно значительная роль принадлежала и принадлежит передовым общественным деятелям, писателям, журналистам – организаторам общественного мнения и ученым, объективно и субъективно имеющим для этого больше возможностей [1, с. 251].

Общественное мнение определяется в рамках стран через международные движения, органы и организации. Наиболее типичными и характерными формами, на основании которых можно судить о реакции общественного мнения, являются письма на имя государственных деятелей и международных организаций, печать, митинги и собрания, забастовки, демонстрации поддержки или протеста, всемирные кампании по сбору подписей, мнения международных общественных организаций и конференций [2, с. 69].

Сегодня в информационном пространстве формируется не произвольное, а искусственно сконструированное мнение, которое является инструментом внешней политики. Средства массовой информации являются наиболее действенным и часто используемым орудием в руках профессиональных манипуляторов общественным мнением.

Влияние массовых коммуникаций направлено на формирование, изменение или усиление существующих у аудитории установок и стереотипов, проявляется во всех видах массово-коммуникативных действий, включая рекламу и PR [3, с. 16].

В современном мире реклама является одним из важнейших видов коммуникативной деятельности, другим способом влияния на действия аудитории является PR как способ управления общественным мнением с последующим изменением поведения. PR – это специальная система управления информацией (в том числе социальной), процесс создания информационных поводов и информации, распространение готовой информационной продукции средствами коммуникации для целенаправленного формирования желаемого общественного мнения, выступает в виде скрытой пропаганды.

Главная задача PR – представить какое-либо событие, явления или качество под нужным ракурсом, при этом предоставленное PR-сообщение по форме и содержанию должно быть неотличимо от других новостей и для эффективного воздействия на аудиторию должно учитывать все психологические особенности и объективные потребности целевой аудитории [3, с. 18].

В экономической сфере PR способствует оптимизации функций менеджмента, маркетинга и рекламы. Занимающиеся этим люди позиционируют свои действия как полностью направленные на достижение гармонии с массовой аудиторией с целью наиболее полного удовлетворения ее потребностей. Однако в действительности такие заявления являются одним из психологических методов завоевания доверия аудитории и снижения у нее критичности в восприятии PR-акций. PR в области политической деятельности имеет свои специфические особенности, продиктованные поставленными субъектами политической деятельности целями, главной из которых является власть. Устные заявления и словесные формулировки по поводу политического курса приобретают максимальный вес тогда, когда мнение еще не сформировано и люди ожидают определенной интерпретации со стороны заслуживающего доверия источника [2, с. 80].

Психологические способы массово-коммуникативного воздействия на аудиторию довольно разнообразны, однако основными являются следующие:

Заражение как следствие некритического усвоения образцов чужого поведения или мнения усиливается за счет эмоционального взаимодействия массового характера. Способность массовой аудитории к заражению используется массовыми коммуникациями посредством определенным образом переданной информации с целью одновременного приведения к определенным действиям большой массы людей.

Внушение как способ целенаправленного стимулирования сферы подсознания индивида, приводящий к изменению его поведения по заранее заданной программе.

Подражание как воспроизведение индивидом особенностей поведения других индивидов. Способность индивидов к подражанию применяется массовыми коммуникациями для формирования определенных моделей поведения аудитории посредством демонстрации ей поведения тех или иных индивидов, пользующихся у массовой аудитории доверием и авторитетом [4, с. 235–237].

Достижению поставленной цели по воздействию на массовую аудиторию подчинены все звенья коммуникативного акта, включающего в себя коммуникатора, само сообщение, каналы передачи и аудиторию как носителя эффекта воздействия.

Коммуникатор представляет собой то звено, которое осуществляет опосредствованный контакт с массовой аудиторией. Коммуникатор может быть безличным (издание, канал или передача) и персонифицированным, выступающим как конкретный журналист, ведущий, комментатор и т.д. В деятельности персонифицированного коммуникатора реализуется несколько типов воздействия на аудиторию:

Вторжение – тип активного воздействия на зрителя без учета того, насколько он готов к восприятию информации.

Уход – тип воздействия, характеризующийся взаимной отчужденностью коммуникатора и аудитории.

Самораскрытие – тип воздействия, характеризующийся активным самовыражением коммуникатора, чья позиция адресуется зрителю, но не как другому, а как самому себе.

Вовлечение – тип воздействия, предполагающий единство коммуникатора и зрителя, т.е. их соучастие, содействие и сотворчество, единый темп деятельности, единое переживание прошлого, настоящего и будущего [5, с. 64–66].

Эти типы воздействия могут быть обнаружены при рассмотрении любых форм массово-коммуникативного воздействия. С психологической точки зрения общественное мнение детерминировано главным образом корыстными интересами людей. События, слова и любые другие стимулы влияют на мнение настолько, насколько очевидна их связь с личным интересом. Вовлечение, взятое со стороны результатов воздействия, является самым эффективным его типом, ибо видимость диалога и близости коммуникатора проблемам и установкам аудитории позволяет снизить или вообще устранить барьер сопротивления воздействию, возникающий у людей при ощущении принудительного воздействия на них [4, с. 237].

В процессе коммуникативного воздействия на массовую аудиторию большую роль играет язык коммуникаторов. Применение оценочно окрашенных высказываний, производящих впечатление нейтральных, усваивается аудиторией прежде всего как оценка того или иного события, явления или проблемы. Другим приемом речевого воздействия является употребление близких, но не полностью совпадающих по значению слов например "война" словом "умиротворение". Еще одним приемом речевого воздействия можно назвать коннотацию как устойчивую психологическую ассоциацию, возникающую при столкновении с тем или иным высказыванием. Так, слово "сдержанность", примененное к военным действиям, в большинстве случаев вызывает положительно окрашенную ассоциацию.

В цепочке коммуникативного акта выделяется само сообщение, т.е. то, что передают. Применительно к нему определяющее значение имеют два момента – отбор событий для сообщения и расстановка акцентов на том или ином аспекте события. Общественное мнение в большинстве случаев «не предвидит» критических ситуаций – оно лишь реагирует на них. Отбор событий производится либо строго с целью реализации ценностных установок субъектов социальных интересов, либо с целью извещения о нейтральных событиях, производящих на массовую аудиторию впечатление объективности деятельности массовых коммуникаций, либо с целью освещения событий, которые выглядят оппозиционными по отношению к принятой линии канала или издания [2, с. 83–84].

Восприятию информации в заданном направлении служит освещение не всего события, а некоторой его отдельной части, которая, будучи оторванной от целого, к тому же еще сопровожденная определенным комментарием, может полностью изменить в восприятии массовой аудитории представление о реальной сути события [3, с. 18–19].

Заключительным звеном массово-коммуникативного акта выступает массовая аудитория, вернее, эффект, произведенный на нее, что в конечном счете является основной задачей всего производимого действия. Для достижения необходимого эффекта аудитория с помощью описанных выше способов приводится в психологическое состояние готовности (или несопротивляемости) к восприятию транслируемой информации. Специалисты по общественному мнению ведут регулярные замеры последнего с целью выявления полученных эффектов и, в случае необходимости, коррекции действий для их оптимизации. Этому служит также определение различных социально-демографических характеристик массовой аудитории, особенностей ее ценностных ориентации, установок и стереотипов [5, с. 69].

Таким образом, можно сказать, что в деятельности современных массовых коммуникаций, во-первых, сохраняются все прежние методы психологического воздействия на массовое сознание, во-вторых, распространяется применение новых методов, учитывающих прогрессирующие изменения в состояниях массового сознания,

вызванные изменениями социальных процессов и явлений. При этом манипуляции не всегда негативно сказываются на общественном мнении, инструменты воздействия можно использовать для позитивного изменения установок и поведения людей в конструктивном направлении.

Научный руководитель – канд. экон. наук, доцент Мажник Н. А.

Литература: 1. Тарасова М. Е., Давыденко Э. Н. Общественное мнение как средство международной политики. *Міжнародна економічна політика.* 2010. № 1. С. 60–79. **2.** Грушин Б. А. Мнения о мире и мир мнений: Проблемы методологии исследования общественного мнения. М.: Политиздат, 1967. 400. **3.** Почепцов Г. Г. Паблик рилейшнз, или как успешно управлять общественным мнением. М.: Центр, 1998. 349 с. **4.** Крикунова В. В. Общественное мнение как средство международной политики. *Вестник Московского университета.* Серия 18: Социология и политология. 2009. № 4. С. 218-221. **5.** Доценко Е. Л. Психология манипуляции: феномены, механизмы и защита. М.: ЧеРо, Изд-во МГУ, 1997. 344 с.

ПСИХОЛОГІЯ МАСОВОЇ СТИХІЙНОЇ ПОВЕДІНКИ

УДК 159.922

Крикун А. І.

Студент 2 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто особливості масової поведінки як основного елементу масової (колективної) свідомості та колективної культури. Сучасний етап розвитку суспільств характеризується поширенням різних форм масових рухів. Стихійний натовп бере участь у політичних, економічних і культурних процесах. В окремих випадках соціальна динаміка в цілому інтерпретується як відображення стихійної поведінки, властивої великим соціальним групам – натовпам або масам. Оформляються особливі поняття, що визначають приналежність явищ соціальної дійсності до сфери масової – наприклад, масове мистецтво, масова культура. Цілий ряд соціально-психологічних феноменів безпосередньо пов'язується з поведінкою мас. Масова поведінка стала об'єктом вивчення представників різних наукових напрямків з другої половини XIX ст.*

Ключові слова: *масова поведінка, натовп, індивід, масові явища.*

Аннотация. *Рассмотрены особенности массового поведения как основного элемента массового (коллективного) сознания и коллективной культуры. Современный этап развития общества характеризуется распространением различных форм массовых движений. Стихийная толпа участвует в политических, экономических и культурных процессах. В отдельных случаях социальная динамика в целом интерпретируется как отражение стихийного поведения, присущего большим социальным группам – толпам или массам. Оформляются особые понятия, определяющие принадлежность явлений социальной действительности к сферу массовой – например, массовое искусство, массовая культура. Целый ряд социально-психологических феноменов непосредственно связывается с поведением масс. Массовое поведение стало объектом изучения представителей различных научных направлений со второй половины XIX в.*

Ключевые слова: *массовое поведение, толпа, индивид, массовые явления.*

Annotation. *In the article the peculiarities of mass behavior as a basic element of mass (collective) consciousness and collective culture. The modern stage of society development is characterized by the proliferation of various forms of mass movements. Spontaneous crowd participation in political, economic and cultural processes. In some cases, social dynamics in General is interpreted as a reflection of natural behavior inherent in large social groups, crowds or masses. Issued a special concept defining the identity of the phenomena of social reality to the sphere of mass – for example, mass*

© Крикун А. І., 2017

art, mass culture. A number of socio-psychological phenomena directly associated with the behavior of the masses. Mass behavior became an object of study by representatives of various scientific fields in the second half of the XIX century.

Keywords: *"mass behaviour", "crowd", "individual", "mass phenomenon".*

Масова поведінка (у тому числі й стихійна) – це термін психології, яким позначають різні форми поведінки великих груп людей, натовпу, циркуляції чуток, паніки та інших масових явищ [9].

Стихійні форми поведінки – незаплановані вчинки, що здійснюються окремими людьми, неорганізовані масові виступи, бунти, повстання, мітинги.

У повсякденному житті «натовпом» називають велику кількість людей, які перебувають одночасно в одному місці. Натовп – скупчення людей, не об'єднаних спільністю цілей і єдиною організаційно-рольовою структурою, але пов'язаних між собою загальним центром уваги й емоційним станом.

Натовп як форма стихійної поведінки має поділяється на [7]:

– оказіональний – безліч людей, які зібралися з приводу несподіваної вуличної події. Домінуюча емоція – цікавість;

– конвенціальний – збирається з приводу заздалегідь оголошеної події: мітинг, концерт зірок естради, футбольний матч (організований і спрямований інтерес);

– експресивний – ритмічно виражає емоцію: радість, ентузіазм, протест, горе;

– екстатичний – екстремальна форма експресивної натовпу. Досягнувши екстазу люди, рвуть на собі одяг, танцюють до знемоги;

– діючий – найбільш небезпечний різновид натовпу, в якій продукують агресія, паніка, шаленість.

Соціологічні дослідження цих питань почалися з розробки теорії натовпу. Найбільшу популярність у цій галузі отримала концепція французького соціального психолога і соціолога Г. Лебона (1841–1931 рр.). Відповідно до цієї концепції натовп володіє власною колективною психікою, у якій розчиняється психіка окремих людей. У натовпі людина втрачає свій індивідуальний вигляд і починає поводитися непередбачувано. Г. Лебон виділив три фактори, що визначають поведінку натовпу:

– безликість юрби, яка породжує почуття безвідповідальності і вседозволеності у колективних діях;

– схильність до наслідування і сприйняття «заразливих» емоцій, що сприяють збереженню єдності соціальної маси;

– підвищену сугестивність натовпу, її готовність підкорятися фанатичним лідерам [6].

Первісне ядро натовпу може скластися під впливом чітких міркувань і ставити перед собою цілком певні цілі. Але надалі ядро обростає лавиноподібно і стихійно. Натовп збільшується, вбираючи в себе людей, які, здавалося б, нічого спільного один з одним до цього не мали.

Спонтанно натовп утворюється в результаті події, яка привертає увагу людей і народжує в них інтерес. Індивід, який приєднався до вже присутніх, готовий отримати збудливу інформацію від об'єкта інтересу. Починається циркулярна реакція, що спонукає присутніх проявляти схожі емоції і задовольнити нові емоційні потреби через психічну взаємодію. Циркулярна реакція становить перший етап формування та функціонування натовпу.

Другий етап починається з «процесу кружляння», у ході якого почуття ще більше загострюються і виникає готовність реагувати на інформацію, що надходить від присутніх.

Третій етап формування натовпу – поява нового загального об'єкта уваги, на якому фокусуються імпульси, почуття і уява людей. Якщо спочатку загальний об'єкт інтересу становила збудлива подія, що зібрала навколо себе людей, то на цьому етапі новим об'єктом уваги стає образ, створений у процесі кружляння в розмовах учасника натовпу. Цей образ – результат «творчості» самих учасників.

Останній етап у формуванні натовпу становить активізація індивідів додатковим стимулюванням збудження відповідного уявного об'єкта. Найчастіше таке стимулювання відбувається як результат керівництва лідера. Воно пробуджує натовп приступити до конкретних, часто агресивних дій [7].

Серед натовпу зазвичай виділяються призвідники, які розгортають активну діяльність і поволі направляють поведінку цього натовпу. Це можуть бути політично і психічно незрілі, і екстрімістскі налаштовані особистості. Ядро натовпу – суб'єкти, завдання яких сформулювати натовп і використовувати руйнівну енергію в поставлених цілях. Учасники натовпу опиняються у сфері впливу натовпу і активно беруть участь в її діях. Особливу небезпеку становлять агресивні особистості, які долучаються до натовпу виключно через те, що з'явилася можливість дати розрядку своїм невротичним, нерідко садистським нахилам. Учасниками натовпу виявляються і просто цікаві люди, що спостерігають з боку. Вони не втручаються в хід подій, проте їх присутність збільшує масовість і посилює вплив стихії натовпу на поведінку її учасників [5].

У натовпу сильно розвинута здатність до уяви. Натовп дуже сприйнятливий до вражень. Ще один дуже важливий ефект натовпу –колективні галюцинації. В уяві людей, присутніх у натовпі, події зазнають спотворення.

Сили натовпу спрямовані лише на руйнування. Інстинкти руйнівної лютості дрімають у глибині душі майже будь-якого індивіда. Піддаватися цим інстинктам небезпечно для ізольованого індивіда, але, перебуваючи в безвідповідальному натовпі, де йому забезпечена безкарність, він може вільно слідувати велінням своїх інстинктів. У натовпі найменше сперечання або заперечення з боку будь-яких ораторів негайно викличе люті лементи і бурхливі лайки. Нормальний стан натовпу, який виявив перешкоду, – це лють. Натовп ніколи не дорожить своїм життям під час обурення [2].

Особливість натовпу полягає в тому, що натовп створюється головним чином на базі протиставлення цієї спільності об'єкту невдоволення. Натовп робить спільністю не рідко саме те, що «проти них». Це звичайно не сліпа ненависть до всього, з чим люди себе не ідентифікують. Тим не менш, у натовпі протиставлення «ми» й «вони» досягає соціально значущої, нерідко вельми небезпечної величини.

У натовпі відсутнє критичне ставлення до себе і присутній «нарцисизм» – «ми» бездоганні, у всьому винні «вони». «Вони» стають образом ворога. Для натовпу доброта – одна з форм слабкості.

Натовп не знає відтінків, бачить все переважно в чорно-білому зображенні. Він може або прийняти ідею цілком і ставиться до неї як до абсолютної істини, або повністю її спростувати, тобто натовп не аналізує, але вірує, йому не властиві сумніви [1].

Індивід, пробувши деякий час серед діючого натовпу, впадає в такий стан, що нагадує стан загіпнотизованого суб'єкта. Він вже не усвідомлює своїх вчинків. У нього, як у загіпнотизованого, одні здатності зникають, інші ж доходять до крайнього ступеня напруги.

У натовпі повністю стираються індивідуальні риси людей, зникає їх оригінальність і особистісна неповторність. Втрачається психічна надбудова кожної особистості і виходить на поверхню аморфна однорідність. Не помічаючи відтінків, індивід у натовпі сприймає всі враження в цілому і не знає жодних переходів. Стаючи часткою натовпу, людина нібито опускається на декілька щаблів нижче в своєму розвитку. В ізольованому положенні (в звичайному житті) вона, швидше за все, була культурною людиною, у натовпі це – варвар, тобто істота інстинктивна [8].

Висновок. Натовп є типовим прикладом масової спільності. Натовп не має чітко усвідомленої мети, дії його учасників зумовлені якимось зовнішнім стимулом і загальним емоційним станом. Його слід розглядати як ірраціональну, сліпу і руйнівну силу, де панують неусвідомлені імпульси, зараження, наслідування та навіювання. Для того щоб уникнути негативних наслідків з боку діючого натовпу і від самого перебування в ньому, соціальна психологія і займається вивченням великих соціальних груп.

Великі соціальні групи формуються на основі усвідомлення людьми об'єктивних умов свого буття, що живить та актуалізує їх фундаментальний інтерес. Їх справедливо вважають основними суб'єктами суспільного розвитку. Утворюється колективна душа, яка має, звісно, тимчасовий характер, але й досить певні риси. Натовп в інтелектуальному відношенні завжди стоїть нижче ізольованого індивіда, але з погляду почуттів і вчинків, викликаних цими почуттями, він може бути краще чи гірше за нього залежно від обставин. Завдяки Г. Лебону та іншим дослідникам феномена мас їхній стиль мислення і дивна поведінка стають науковими феноменами. Їх можна описати та необхідно пояснювати, оскільки їх недооцінювання загрожує нерозумінням сучасного світу з його масовізацією суспільства і масами як головними дійовими особами на суспільно-політичній арені сучасності. Політика, що визначена лише економічними і технічними реаліями і відмовляється помічати реалії психологічні, – на хибному шляху, оскільки саме останні відіграють досить важливу роль у політичному процесі.

Отже, наявність маси як певної особливої соціальної спільності в суспільному процесі та її вплив на розвиток тих або інших ситуацій є безперечним чинником. І метою будь-якої влади повинне стати оптимальне управління масами, з'ясування і прогнозування їх бажань та настроїв задля сталості функціонування політичної системи суспільства.

Від масової свідомості не потрібно відмовлятися чи боятися її, важливо знайти можливості взаємодії та впливу. Масова свідомість допомагає людині звільнитися від негативних емоцій, з якими важко, а часом і неможливо впоратися самостійно. Ці чинники підтверджують функціональну значущість психології мас та масової поведінки.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Лугова В. М.

Література: 1. Агеев В. С. Межгрупповая взаимодействие социально-психологические проблемы. М.: Изд-во Моск. ун-та, 1990. 240 с. **2.** Аронсон А., Уилсон Т., Ейкерт Р. Социальная психология. Психологические законы поведения человека в социуме. СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2002. 560 с. **3.** Белинская О. А. Социальная психология.

Хрестоматия: учеб. пособие. М.: Аспект Пресс, 2011. 475 с. **4.** Волвенко Н. М. Психологические закономерности группового поведения. *Психологические науки.* 2014. Т. 2. Вып. 9. С. 23–29. **5.** Калинка Г. И. Феномен масс и процессы масовизации общества. *Вестник СевНТУ.* Серия: Политология. 2014. Вып. 145. С. 33–38. **6.** Лебон Г. Психология народов и масс. СПб.: Макет, 1995. 311 с. **7.** Назаретян А. П. Психология стихийного массового поведения. М.: Академия, 2008. 160 с. **8.** Орбан-Лембрик Л. Е. Социальная психология: учебник. Киев: Академвидав, 2014. 448 с. **9.** Психология масс: учеб. пособие/авт.-сост. Я. Е. Кальба. Тернополь: Богдан, 2012. 208 с. **10.** Психология социальных ситуаций: хрестоматия. СПб.: Питер, 2011. С. 165–188.

РОЗРОБКА ТЕХНОЛОГІЇ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ Й АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ ІЗ ОПЛАТИ ПРАЦІ

УДК 331.2

Крокосенко В. В.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто сутність оплати праці робітників на сільськогосподарському підприємстві; визначено, на які форми та системи поділяється оплата праці на сільському господарстві. Проаналізовано заробітну плату та продуктивність праці робітників на сільськогосподарському підприємстві.*

Ключові слова: *оплата праці, працівник, сільське господарство, підприємство, заробітна плата, продуктивність праці.*

Аннотация. *Рассмотрена сущность оплаты труда рабочих на сельскохозяйственном предприятии; определено, на какие формы и системы делится оплата труда в сельском хозяйстве. Проанализированы заработная плата и производительность труда рабочих на сельскохозяйственном предприятии.*

Ключевые слова: *оплата труда, работник, сельское хазяйство, предприятие, зароботная плата, продуктивность труда.*

Annotation. *In the article the essence of wage workers in agricultural enterprises, which form and pay system is divided on agriculture. Also analyzed wages at the enterprise and analysis of the performance of workers in the agricultural enterprises.*

Keywords: *wages, worker, agriculture, enterprise, salary, labour productivity.*

У сучасних умовах розвитку ринкових відносин дуже важливу роль відіграє раціональне використання оплати праці на підприємстві, оскільки вона виступає одним з головних чинників стимулювання продуктивності праці, зростання обсягу випуску продукції, поліпшення її якості та позитивного фінансового результату діяльності підприємства. За таких умов є реальні можливості зростання випуску продукції, адже стимулювання працівників заробітною платою покращує їх здатність працювати на підприємстві та збільшувати фінансовий результат підприємства [1].

Для оцінки рівня продуктивності праці застосовується система аналітичних узагальнюючих, приватних і допоміжних показників. До узагальнюючих показників відносять середньорічне, середньоденне, середньогодинне вироблення продукції на одного працюючого у вартісному вираженні. Приватними показниками можна вважати витрати часу на виробництво одиниці продукції певного виду (трудомісткість продукції) або випуск певної продукції в натуральному вираженні за один людино-день або людино-годину. Виходячи з наявних досліджень, зростання продуктивності праці у суспільстві означає економію обох видів праці або зменшення суспільно необхідного робочого часу на виробництво одиниці товару чи послуги [2].

© Крокосенко В. В., 2017

Рівень оплати праці в кожному сільськогосподарському підприємстві залежить від кінцевого результату його роботи, тобто від валового прибутку. Взаємозв'язок праці та її оплати здійснюється через форми і системи оплати праці, які залежать від особливостей сільськогосподарського виробництва, від економічних і трудових відносин. Найбільш вагомий внесок у аналіз заробітної плати підприємства зробили В. Іванчук, О. Снісаренко, Г. Савіцька та ін. Однак, незважаючи на інтерес до цієї теми, ще є багато не досліджених питань. Специфіка праці в аграрному секторі виробництва полягає в тому, що за її однакових затрат можна отримати різні кінцеві результати, які залежать також від погодно-кліматичних умов, від родючості землі, від сортів насіння. Все це необхідно враховувати при застосуванні відповідних форм і систем оплати праці [3].

Оплата праці на сільськогосподарському підприємстві є винагородою за живу, професіонально-технічну та розумову працю, вкладену в сільськогосподарське виробництво.

Заробітна плата – це грошова винагорода працівника за його працю, яку підприємство забов'язане виплачувати працівникам протягом встановленого робочого часу відповідно до її кількості та якості за попередньо встановленою нормою і не менше державою мінімального розміру. Оплата праці працівників сільського господарства становить основну форму винагороди і є головним джерелом коштів для відтворення робочої сили [3].

Розподіл за працею покращує матеріальну зацікавленість працівників у розвитку як колективних, так і державних сільськогосподарських підприємств. Матеріальна зацікавленість працівників є визначальним фактором успішної виробничої діяльності колективних і державних сільськогосподарських підприємств. Оплата праці є складовою собівартості вироблюваної сільськогосподарської продукції та функціонує як засіб мате¬ріальної зацікавленості в системі трудових відносин [3].

Застосування на сільському господарстві оплати праці поділяється на основну та додаткову.

Основна оплата праці – це винагорода, яку одержує працівник сільськогосподарського підприємства залежно від кількості та якості вкладеної ним праці та її результатів, відповідно до систем оплати праці, тарифних ставок, посадових окладів, а також надбавок і доплат у розмірах, встановлених відповідними правовими актами [3].

Додаткова оплата – це додаткова до основної оплати винагорода, що видається працівнику у встановлених підприємством розмірах за вироблену сільськогосподарську продукцію з урахуванням її кількості та якості [4].

Також існує номінальна та реальна заробітні плати. Номінальна заробітна плата – це сума коштів, отриманих працівником за виконану роботу протягом рахункового періоду (день, місяць, рік).

Реальна заробітна плата – це кількість товарів і послуг, які можна придбати за отриману (номінальну) заробітну плату [3]. Аналіз використання фонду оплати праці починається з оцінки виконання його планових завдань. Зіставляючи фактично нараховану заробітну плату з плановою за місяць, квартал тощо, визначаємо абсолютну економію чи перевитрати коштів на заробітну плату порівняно з плановими значеннями [3].

З метою матеріального й соціального стимулювання працівників до виконання своїх трудових обов'язків, застосування прогресивних технологій, збереження та раціонального використання матеріально-технічних засобів, поліпшення якості продукції, насіння, кормів, підвищення продуктивності тварин тощо підприємство застосовує преміювання, нагородження та інші види заохочення. На відміну від оплати праці, джерелом коштів для цих заохочень є чистий прибуток та інші надходження від виду підприємства. За якісне і своєчасне виконання робіт нараховується премія у відсотках від основного заробітку за відрядною розцінкою. Погодинно-преміальна система оплати праці передбачає оплату за відпрацьовані години, виходячи з розряду виконаної роботи і погодинної тарифної ставки, що цьому розряду відповідає [4].

Таким чином, можна дійти висновку, що оплата праці на сільськогосподарському підприємстві декілька відрізняється від оплати праці на виробничому підприємстві.

Важливим є те що оплата праці на сільськогосподарському підприємстві дає працюючим робітникам достатньо мотивації для того, щоб вони робили свою роботу краще, а отже, до їх заробітної плати може приєднатися премія за добре виконання праці.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Кудіна О. М.

Література: 1. Бабенко А. Г. Мотивація праці як форма прояву соціально-трудових відносин: теоретичний аспект. *Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України.* Серія: Економічні науки. 2008. № 2 (27). Ч. 1. С. 143–146. **2.** Бариленко В. И. Комплексный анализ хозяйственной деятельности. URL: http://stud.com.ua/49375/ekonomika/analiz_produktivnosti_pratsi. **3.** Форми і системи оплати праці в сільськогосподарських підприємствах URL: http://studopedia.su/2_26290_formi-i-sistemi-oplati-pratsi-v-silskogospodarskih-pidpriiemstvah.html. **4.** Дієсперов В. С. Ефективність виробництва у сільськогосподарському підприємстві: монографія. Київ: ННЦ ІАЕ, 2008. 340 с.

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

УДК 657.1 (477)

Кужель А. Є.

Студент 3 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розкрито сутність міжнародних стандартів обліку, а також визначено основні проблеми впровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку в Україні. Розглянуто методи, які використовуються для впровадження міжнародних стандартів. Визначено найважливіші відмінності міжнародних і національних стандартів фінансової звітності.*

Ключові слова: *міжнародні стандарти бухгалтерського обліку, гармонізація, інтеграція, стратегія, бухгалтерський облік.*

Аннотация. *Раскрыта сущность международных стандартов учета, а также определены основные проблемы внедрения международных стандартов бухгалтерского учета в Украине. Рассмотрены методы, использующиеся для внедрения международных стандартов. Определены важнейшие различия международных и национальных стандартов финансовой отчетности.*

Ключевые слова: *международные стандарты бухгалтерского учета, гармонизация, интеграция, стратегия, бухгалтерский учет.*

Annotation. *The essence of international accounting standards and the basic problems of implementation of international accounting standards in Ukraine. The methods used for the implementation of international standards. Determined major differences of international and national accounting standards.*

Keywords: *international accounting standards, harmonization, integration, strategy, accounting.*

Прийнявши рішення про євроінтеграцію, уряд України автоматично прийняв на себе ряд зобов'язань, спрямованих на формування відкритого, зрозумілого і прозорого інформаційного простору не тільки в політичній, а й економічній сфері. Таким чином, в умовах планованої інтеграції України в Європейське співтовариство питання реформування бухгалтерського обліку і фінансової звітності стають досить актуальними, а впровадження міжнародних стандартів у практику вітчизняного обліку останнім часом розглядається як один з інструментів глобалізації та адаптації українських підприємств до сучасних ринкових реалій.

Вирішенням питань впровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку в Україні присвячені праці А. М. Лютової, О. О. Гончаренко, Л. П. Нишенка, В. М. Рожелюк та ін., які потребують подальшого вивчення та доповнення.

Метою статті є дослідження сучасних проблем розвитку бухгалтерського обліку в Україні, а також основних тенденцій гармонізації міжнародних стандартів обліку з вітчизняними.

Об'єктом дослідження цієї статті виступають міжнародні стандарти бухгалтерського обліку.

Предметом дослідження є теоретичні аспекти та методичні підходи щодо процесу впровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку в Україні.

До 2001 р. використовувався термін "Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку" – МСБО (International Accounting Standards – IAS). До прийнятих стандартів або тих, до яких було внесено зміни, після 2001 року стали застосовувати термін "Міжнародні стандарти фінансової звітності" – МСФЗ (International Financial Reporting Standards – IFRS).

Міжнародні стандарти фінансової звітності – це набір документів, у яких відображені правила складання фінансової звітності, необхідної для прийняття економічних рішень щодо підприємства.

Метою стандартів фінансової звітності є скорочення відмінності і вибір трактування в наданні фінансової звітності, поліпшення якості та порівнянності інформації, уніфікація стандартів. Єдині стандарти дозволяють більш ефективно оцінювати та порівнювати результати діяльності різних компаній, в тому числі на міжнародному рівні.

© Кужель А. Є., 2017

В цілому, якщо розглядати весь процес впровадження міжнародних стандартів в Україні, можна зробити висновок, що немає однозначного рішення щодо доцільності та можливості впровадження міжнародних стандартів, що призводить до наявності протилежних точок зору. Аргументами на користь впровадження міжнародних стандартів в Україні є такі:

- порівнянність звітності різних галузей і країн;
- активізація оборотного капіталу підприємств;
- підвищення загального методологічного рівня бухгалтерського обліку;
- зниження витрат на складання бухгалтерської звітності за міжнародними стандартами.

Існує також і зворотна сторона, яка виключає можливість впровадження міжнародних стандартів в Україні, тому що:

- міжнародні стандарти не можна порівняти з традиціями вітчизняного бухгалтерського обліку та ідеологією колективізму;
- принципи, закладені в міжнародні стандарти, достатньо нечіткі, а положення призводять до деградації системи обліку.

Існує кілька підходів до впровадження міжнародних стандартів на макрорівні, які позначають такими термінами: «гармонізація», «адаптація», «уніфікація», «стандартизація», «конвергенція», «інтеграція» і т. п. (табл. 1).

Таблиця 1

Підходи, які використовуються для впровадження міжнародних стандартів [3; 4]

Термін	Розкриття сутності терміна
Уніфікація	Виняток альтернативних методів обліку фактів господарської діяльності
Стандартизація	Обмежений набір альтернативних методів з метою забезпечення певної самостійності національної системи бухгалтерського обліку
Гармонізація	Ув'язка різних систем бухгалтерського обліку і звітності шляхом ведення їх в рамки загальної класифікації, тобто стандартизація форми зі збереженням істотних відмінностей

Кожному з методів впровадження стандартів відповідає один із способів впровадження: часткове прийняття, опціонне застосування або схвалення [2].

Більшість вчених-економістів схиляються до думки про те, що саме курс на гармонізацію найбільш доцільний для України. Наприклад, на думку Л. П. Нишенко, «гармонізація бухгалтерського обліку – це процес конструктивного зближення світових облікових систем шляхом узгодження та доповнення діючих вітчизняних стандартів бухгалтерського обліку, фінансової звітності, податкового законодавства з метою виходу на світові ринки капіталу» [4]. О. М. Петрук зазначає, що гармонізація бухгалтерського обліку являє собою процес уніфікації методів і принципів бухгалтерського обліку у формі стандартів, а стандартизація дозволяє глобалізувати облікову політику, принципи та систему бухгалтерського обліку і звітності [5]. На його думку, гармонізації бухгалтерського обліку на національному рівні можна досягти тільки шляхом узгодження національного законодавства у сфері бухгалтерського обліку, що уніфікує його методологію.

Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку є дуже гнучкими та надають суб'єктам господарської діяльності відносну економічну свободу, проте водночас велика кількість підходів до формування конкретних показників звітності призводить до труднощів у статистичному узагальненні показників і постановки загальних тенденцій розвитку. Тобто виникає протиріччя між необхідністю свободи і контролю. Це протиріччя виникає за рахунок того, що в Україні використовують регламентовані форми звітності для надання фінансової інформації фіскальним та контролюючим органам, а не акціонерам та інвесторам, на відміну від світової практики. Наказом «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку» було послаблено жорсткий регуляторний контроль процесу складання звітності, але в цілому проблема жорсткої регламентації все ще зберігається і потребує вирішення [1].

Вирішення цієї проблеми науковці бачать у створенні певних механізмів на методологічному та нормативно-правовому рівнях. Так, Л. П. Нишенко вважає, що для розробки ефективних заходів гармонізації національної системи бухгалтерського обліку та звітності за міжнародними стандартами необхідно визначати такі складові: теоретико-методологічну базу, що включає гармонізацію принципів і методологічних положень (стандартів), а також практичний інструментарій щодо гармонізації практики ведення бухгалтерського обліку [5].

Таким чином, вивчаючи проблему впровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку в Україні, було зазначено, що існують дві взаємопов'язані проблеми: 1) впровадження стандартів на загальнодержавному рівні (макрорівень); 2) впровадження стандартів на рівні окремого підприємства (мікрорівень). Виходячи з наяв-

них у світовій практиці методів впровадження міжнародних стандартів, в Україні стратегічно прийнята поетапна гармонізація Національних і Міжнародних стандартів обліку та звітності. Однак основною проблемою на сьогодні залишається відсутність збалансованого підходу до комплектності, порядку та формам складання звітності. Незважаючи на те, що в економічній літературі запропоновано низку заходів для вирішення цієї проблеми, остаточне рішення на методологічному, методичному, нормативно-законодавчому рівнях досі не прийнято.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Часовнікова Ю. С.

Література: 1. Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку: Наказ Міністерства фінансів України від 28.03.2016 № 394 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0558-16. **2.** Касич А. О., Яковенко Я. О. Проблеми впровадження МСФЗ в Україні та шляхи їх вирішення. *Облік і фінанси.* 2013. №1 (59). С. 128–132. **3.** Лютова А. М., Гончаренко О. О. Адаптація фінансової звітності підприємств України до міжнародних стандартів. URL: http://lib.psunbrb.by/bitstream/112/8531/1/2.pdf. **4.** Нишенко Л. П. Гармонізація бухгалтерського обліку та фінансової звітності України з міжнародними стандартами: автореф. … дис. канд. наук: 08.00.09. Київ, 2012. 25 с. **5.** Петрук О. М. Гармонізація національних систем бухгалтерського обліку: монографія. Житомир: ЖДТУ, 2011. 420 с.

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБЛИВОСТЕЙ ОБЛІКОВОГО ВІДОБРАЖЕННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА ЗА НАЦІОНАЛЬНИМИ ТА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

УДК [657.44:006.35](477+100)

Кузьменко А. М.

Магістрант 1 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проведено порівняльний аналіз особливостей бухгалтерського відображення фінансових результатів підприємства за національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку в частині визначення та класифікації доходів і витрат. Обґрунтовано застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні.*

Ключові слова: *облік, фінансові результати, доходи, витрати, міжнародні стандарти, національні стандарти.*

Аннотация. *Проведен сравнительный анализ особенностей бухгалтерского отражения финансовых результатов предприятия по национальным и международным стандартам бухгалтерского учета в части определения и классификации доходов и расходов. Обосновано применение Международных стандартов финансовой отчетности в Украине.*

Ключевые слова: *учет, финансовые результаты, доходы, расходы, международные стандарты, национальные стандарты.*

Annotation. *A comparative analysis of accounting features reflect the financial results of the company for national and international accounting standards as regards the definition and classification of income and expenses. Application of International Financial Reporting Standards in Ukraine.*

Keywords: *accounting, financial results, revenues, costs, international standards, national standards.*

© Кузьменко А. М., 2017

На сучасному етапі розвитку національної економіки для вітчизняних підприємств все більшої актуальності набуває проблематика адаптації фінансової звітності відповідно до вимог міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ). Вирішення цього завдання, перш за все, потребує з'ясування спільних рис і відмінностей національних і міжнародних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, зокрема щодо обліку фінансових результатів підприємства.

В обліку фінансових результатів існує багато спірних питань, зокрема, це стосується доходів і витрат, які формують фінансовий результат діяльності підприємства, відображення яких в обліку та звітності за національними та міжнародними стандартами є неоднозначним та суперечливим. За цих умов особливого значення набувають питання визначення особливостей бухгалтерського обліку доходів та витрат за П(С)БО та МСФЗ у порівняльному аспекті.

Значний внесок у розвиток і вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення руху фінансових результатів підприємств зробили такі вітчизняні і зарубіжні науковці, як І. Бланк, В. Макаров, В. Палій, Ф. Бутинець, О. Малюга, В. Сопко, О. Соловйова та ін. Однак до сьогодні залишаються не вирішеними окремі питання обліку фінансових результатів вітчизняних підприємств на основі міжнародного досвіду.

Метою цього дослідження є визначення особливостей обліку фінансових результатів на основі порівняння національного та міжнародного досвіду.

Згідно з Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» П(С)БО безпосередньо ґрунтуються на МСБО, а точніше «не суперечать міжнародним стандартам» [1]. Головна відмінність між МСБО і П(С)БО полягає у тому, що П(С)БО не повністю розкривають деякі аспекти інформації щодо діяльності суб'єктів господарювання. Проте П(С)БО більш широко висвітлюють порядок ведення бухгалтерського обліку порівняно з МСБО, які описують загальні правила оцінки та подання інформації у фінансових звітах.

Відображення інформації про фінансові результати вітчизняних підприємств регламентується НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [2], П(С)БО 15 «Дохід» [3] та П(С)БО 16 «Витрати» [4], а в міжнародній практиці – МСБО 1 «Подання фінансових звітів» [5] та МСБО 18 «Дохід» [6] та ін.

Розглядаючи з точки зору як національних, так і міжнародних стандартів, фінансовий результат є приростом (або зменшенням) вартості капіталу підприємства (окрім внесків власників), що відбулися в процесі його господарської діяльності за певний звітний період.

Визначення величини фінансового результату підприємства за звітний період передбачає обчислення чистого прибутку (збитку) шляхом порівняння доходів звітного періоду та витрат, які були понесені для отримання цих доходів. Доходи і витрати відображаються у бухгалтерському обліку за методом нарахування, тобто в момент їх виникнення, незалежно від часу надходження і сплати грошей за ними.

Визначення понять «дохід» та «витрати» в національній та міжнародній обліковій практиці наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Основні визначення понять «дохід» та «витрати»

Поняття	Визначення поняття за:	
	П(С)БО	МСФЗ
Дохід	Збільшення економічних вигід у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників)	Валове надходження економічних вигід протягом періоду, що виникає в ході звичайної діяльності суб'єкта господарювання, коли власний капітал зростає в результаті цього надходження, а не в результаті внесків учасників капіталу
Витрати	Зменшення економічних вигід у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками)	Визнаються у Звіті про прибуток та збиток, коли виникає зменшення майбутніх економічних вигід, пов'язаних зі зменшенням зобов'язань, які можна достовірно виміряти

Джерело: сформовано автором за даними [4–7]

За даними табл. 1 видно, що визначення доходу за МСФЗ не враховує збільшення активу та зменшення зобов'язань, а розглядає лише зростання власного капіталу; визначення витрат за П(С)БО та МСФЗ мають майже однаковий зміст, але наведене в національних стандартах поняття є більш деталізованим.

Також існують відмінності у класифікації доходів і витрат. Щодо доходів підприємства, то:

– за національними стандартами доходи класифікуються у розрізі видів діяльності, зокрема на: доходи від реалізації товарів (робіт, послуг), інші операційні доходи, фінансові доходи та інші доходи;

– за міжнародними стандартами доходи поділяються на доходи від продажі товарів, доходи від надання послуг і доходи від використання активів суб'єкта господарювання іншими сторонами, результатом чого є відсотки, роялті та дивіденди.

Щодо витрат підприємства:

– у П(С)БО 16 витрати класифікуються залежно від виду діяльності суб'єкта господарювання, за яким вони виникли, за економічними елементами і статтями витрат. Крім того, існує розподіл на: прямі й непрямі; змінні й постійні; одноелементні та комплексні; поточні витрати, витрати минулих і майбутніх періодів; продуктивні, непродуктивні й надзвичайні витрати;

– за міжнародними стандартами витрати поділяють на витрати, які виникають у процесі звичайної діяльності та витрати, які не пов'язані із звичайною діяльністю.

Таким чином, незважаючи на те, що всі національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку України значною мірою ґрунтуються на міжнародних стандартах бухгалтерського обліку, вони не тотожні.

Застосування МСФЗ для українських підприємств є доцільним, оскільки воно забезпечить:

– порівнянність звітності з господарюючими суб'єктами нерезидентами, незалежно від того, на якій території відбувається їх фінансово-господарська діяльність;

– можливість отримання необхідної інформації для прийняття управлінських рішень, залучення іноземних інвестицій і позик, а також виходу на зарубіжні ринки;

– надійність інформації;

– прозорість інформації та можливість перевірки її достовірності міжнародними аудиторами.

Отже, підсумовуючи наведене, слід зазначити, що в Україні відбувається поступовий перехід методології бухгалтерського обліку на засадах міжнародних стандартів фінансової звітності. Це пов'язано, перш за все, з тим, що міжнародні стандарти не тільки узагальнюють накопичений досвід економічно розвинених країн світу, але й активно впливають на розвиток національних систем бухгалтерського обліку й звітності. Доцільність їх застосування в усіх секторах національної економіки пов'язана з тим, що їх застосування забезпечить залучення іноземних інвесторів, а також спростить процеси виходу вітчизняних товаровиробників на міжнародні товарні ринки.

При трансформації звітності у частині розкриття фінансових результатів та облікової інформації про доходи і витрати за принципами МСФЗ необхідне детальне вивчення кожної конкретної операції щодо її обліку за МСФЗ. Крім того, у зв'язку з наявними відмінностями в підходах до визнання та розкриття інформації з обліку доходів виникає необхідність проведення коригувальних проводок при трансформації звітності для адаптації до вимог і принципів МСФЗ.

Проведений порівняльний аналіз положень національних і міжнародних стандартів бухгалтерського обліку фінансових результатів, зокрема обліку доходів і витрат, є теоретичним підгрунтям розробки й удосконалення організаційно-методичного забезпечення системи управління суб'єкта господарювання.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Махота А. В.

Література: 1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **2.** Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13. **3.** Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: Наказ Міністерства фінансів України від 29.11.1999 № 290 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99. **4.** Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Наказ Міністерства фінансів України від 09.08.2013 № 1242-13 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00. **5.** Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_013. **6.** Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 18 «Дохід» від 01.01.2012 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_025.

ТВОРЧЕСТВО В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БУХГАЛТЕРА

УДК 657.1

Кукавская О. О.

Студент 2 курса
факультета консалтинга и межнародного бизнеса ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Исследовано понятие творчества и творческих способностей; определено, в каком виде творчество проявляется в профессиональной деятельности бухгалтера, а также как профессия бухгалтера может способствовать развитию творческого потенциала; сформулированы основные причины неправильного выбора профессии творческой личностью.*

Ключевые слова: *творчество, творческая личность, творческие способности, профессиональная деятельность, бухгалтер, бухгалтерский учёт.*

Анотація. *Досліджено поняття творчості та творчих здібностей; визначено, в якому вигляді творчість проявляється в професійній діяльності бухгалтера, а також як професія бухгалтера може сприяти розвитку творчого потенціалу; сформульовано основні причини неправильного вибору професії творчою особистістю.*

Ключові слова: *творчість, творча особистість, творчі здібності, професійна діяльність, бухгалтер, бухгалтерський облік.*

Annotation. *The article explores the concept of creativity and creative abilities, defines the kind of creativity manifested in the professional activity of the accountant, and also defines how the accountant profession can contribute to the development of creative potential, and outlines the main reasons for the wrong choice of the profession by a creative person.*

Keywords: *creativity, creative personality, creative skills, professional work, accountant, accounting.*

Некоторые студенты, поступив в ВУЗ, сталкиваются с тем, что выбранная профессия начинает им казаться неинтересной, процесс обучения – скучным, изучаемые дисциплины – ненужными. Иногда получается так, что человек, который имеет творческие наклонности, выбирает, казалось бы, совершенно не подходящую ему профессию, например, профессию бухгалтера. Она требует точности и сосредоточенности, последовательности действий, аналитического мышления, постоянной работы с цифрами – того, что не соответствует понятию о творчестве. В данном случае человек думает, что его выбор был неправильным и что его ожидают монотонность и отсутствие самореализации в учёбе и работе.

Актуальность данной темы обусловлена тем, что большая часть студентов сталкивается с такой проблемой. Её решением может быть как прекращение обучения, так и изменение отношения и подхода к нему.

Цель данной статьи – изучить понятие творчества и творческих способностей, определить, в каком виде творчество проявляется в профессиональной деятельности бухгалтера; сформулировать основные причины неправильного выбора профессии студентом, который обладает в большей степени творческими наклонностями.

Исследованием данной темы занимались Ананьев Б. Г., Богоявленская Д. Б., Петровский В. А., Максимова С. В., Леонтьев А. Н., Лук А. Н., Ильин Е. П. и др.

Творчество предполагает собой любые действия, не имеющие никакой системности. «Личность характеризуется активностью, стремлением субъекта расширять сферу своей деятельности, действовать за границами требований ситуации и ролевых предписаний; направленностью – устойчивой доминирующей системой мотивов – интересов, убеждений и т. д. …» [1]. То есть действия, выходящие за границы требований ситуации, и являются творческими действиями. Так же Б. Г. Ананьев считает творчество процессом объективации внутреннего мира человека [2].

Согласно точке зрения И. Канта, творческий процесс представляет собой общность сознания, субъективности представлений и воображения. Творческая способность – связь чувственных впечатлений и рассудка. Под воображением И. Кант понимал единство сознательной и бессознательной деятельности [3].

Д. Б. Богоявленская, В. А. Петровский, С. В. Максимова понимают творчество как стремление выйти за рамки, потребность в выдвижении оригинальных познавательных задач, развертывание внутренних потенциалов [4].

С другой стороны, существует такое понятие – творческие способности. С точки зрения А. Н. Леонтьева, творческие способности – это результат овладения человеком знаниями, умениями и навыками, необходимыми для того или иного вида творчества (художественного, музыкального, технического и т. д.) [5].

© Кукавская О. О., 2017

А. Н. Лук в определении творческих способностей уделил большое внимание приемам мышления, особенностям восприятия, памяти и мотивации. Он считает, что творческие способности присущи каждому, однако уровень их развития зависит от индивидуальных особенностей, среды, в которую заключен индивид, воспитательных воздействий и личности воспитывающего [6].

Исходя из приведённых определений творчества и творческих способностей, можно проследить такую связь: креативность отождествляется с творческими способностями, а творчество – со способностью к творчеству.

Творчество затрагивает любую сферу деятельности человека, оно является движущей силой развития. А системность – априори не способствует развитию, так как это взаимосвязанность действий, подчиненность общему принципу, упорядоченность, противоположность хаосу.

Бухгалтерский учет – это определенная система, которая позволяет обобщить и интерпретировать финансовую информацию. Бухгалтер же, в свою очередь, использует это систему. Казалось бы, никакого творчества в этой профессии нет, так как необходимо лишь работать по заданной системе. Но стоит заметить, что каждый человек даже к какой-то отлаженной системе будет иметь своё уникальное отношение и подход. Именно поэтому люди добиваются разных успехов в своей профессиональной деятельности.

Творчество в профессии бухгалтера существует вопреки системности. Изучение бухгалтерского учёта способствует развитию логического мышления. Именно оно имеет большое значение в практической или научной деятельности и отвечает за развитие внимания, сосредоточенности, точности и обоснованности результатов заключения.

В наше время бухгалтер осуществляет широкомасштабную работу в целом, его умственная деятельность не ограничивается только работой с расчетами. Он планирует, принимает решения в области управления, осуществляет контроль, информирует руководителей о нарушениях, дает оценку и делает анализ деятельности, осуществляет аудит. Также бухгалтер должен исследовать и правильно оформить документацию. Нужно достоверно, точно и быстро внести информацию в базу и деловую документацию, соблюдая при этом все требования оформления отчетов, проводок и т.д. Эта работа требует внимательности и точности действий. Внимание должно быть сосредоточено только на поставленной задаче, ведь работа ведется с деньгами, с важными и ценными бумагами.

Целью работника отдела бухгалтерии является непосредственный анализ ошибок во избежание определенных экономических проблем. Выполнение данной работы требует не только образования, профессионализма, но и чрезвычайной скрупулезности и точности, особого подхода к оцениванию возникших проблем. Бухгалтер несёт ответственность не только за финансово-экономическую базу предприятия и его успешность, а и за каждого работника как бухгалтерского отдела, так и предприятия в целом. Творческий подход должен быть и к отношениям в коллективе, ведь именно бухгалтер выдает заработную плату, оплачивает счета. При возникновении форс-мажора, он должен найти подход к каждому сотруднику и объяснить, почему выплата денег задерживается или происходит не в полном объеме.

Любая профессия является творческой, так как человек интерпретирует полученную информацию извне – абсолютно индивидуально. На восприятие человеком окружающего мира будет влиять имеющийся жизненный опыт, характер, интеллектуальное развитие, отношение к себе и миру и т.д. В данном случае, когда человек утверждает, что какая-то профессия является нетворческой, то им руководит отсутствие интереса к этой профессии и, возможно, стереотипы, укоренившиеся в обществе. Согласно сложившимся стереотипам бухгалтер – неприметный, скучный и флегматичный человек, который связывает свою жизнь с цифрами и бесконечными расчетами, заведомо недовольный своей жизнью. А человек творческой профессии – разносторонний, эмоциональный, изменчивый, работа которого, вероятнее всего, является его увлечением, и жизнь его заведомо насыщена и интересна.

Ошибка любого студента в том, что он зацикливается на стереотипах и далее не пытается воспринять данную профессию более объективно, не сводя её только лишь к работе с цифрами, документами, техникой и т. д.

Таким образом, можно сделать вывод, что любая профессиональная деятельность человека связана с творчеством. Каждый человек в той или иной мере обладает творческим потенциалом и имеет способности к творчеству. Творческая личность (или человек, обладающий творческими способностями) может осваивать любую профессию и реализовывать себя в ней в зависимости от того, насколько он в ней заинтересован и насколько он мотивирован. На примере профессии бухгалтера мы видим, что человек развивает свой творческий потенциал, который проявляется в способности к планированию, обобщению информации, и в случае непредвиденных ситуаций – проявлению инициативы, изворотливости, коммуникабельности и даже новаторства. Овладев данной профессией, он может совершенствовать свои знания и навыки и придумывать новые стратегии ведения учета, которые помогут ему в ведении бизнеса, что повлечет за собой достижение гибкости и универсальности, а также компетентности в любых вопросах, связанных не только с бухгалтерским учетом.

Научный руководитель – канд. экон. наук, доцент Мажник Н. А.

Литература: 1. Карпенко Л. А. Краткий психологический словарь/под общ. ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. М.: Политиздат, 1985. 165 с. **2.** Ананьев Б. Г. Человек как предмет познания. СПб.: Питер, 2001. 340 с. **3.** Ильин Е. П. Психология творчества, креативности, одаренности. СПб.: Питер, 2009. 433 с. **4.** Богоявленская Д. Б. Психология творческих способностей. М.: Академия, 2002. 306 с. **5.** Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. М.: Политиздат, 1977. 130 с. **6.** Лук А. Н. Мышление и творчество. М.: Политиздат, 1976. 144 с.

ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ

УДК [657.635.4]

Кулішенко А. О.

Студент 3 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто питання вітчизняного досвіду застосування міжнародних стандартів фінансової звітності, їх розвиток в сфері мікро- та макроекономічного управління. Визначено основні перешкоди, позитивні та негативні наслідки реалізації принципів міжнародних стандартів фінансової звітності у вітчизняній економіці.*

Ключові слова: *міжнародні стандарти, перехідна економіка, фінансова звітність, аудит, облікові процедури.*

Аннотация. *Рассмотрен вопрос отечественного опыта применения международных стандартов финансовой отчетности, его развитие в сфере микро- и макроэкономического управления. Определены основные препятствия, положительные и отрицательные последствия реализации принципов международных стандартов финансовой отчетности в отечественной экономике.*

Ключевые слова: *международные стандарты, переходная экономика, финансовая отчетность, аудит, учетные процедуры.*

Annotation. *The article discusses national experience of international financial reporting standards and its development in the field of micro- and macroeconomic management. The main obstacle, positive and negative implications of international financial reporting standards principles in the domestic economy.*

Keywords: *international standards, transition economics, financial reporting, auditing, accounting procedures.*

Українська система бухгалтерського обліку є досить складною, оскільки ми живемо в період реформ і переходу до міжнародної системи бухгалтерського обліку, значна увага приділяється саме міжнародним стандартам фінансової звітності (надалі – МСФЗ). Використання міжнародних стандартів фінансової звітності є дуже актуальним питанням сьогодні, адже частина підприємств України вже подає звітність згідно з міжнародними стандартами, але існують ще велика кількість підприємств, для яких це буде великою проблемою в майбутньому. Поширення МСФЗ в Україні обумовлено вимогами, що пред'являються до фінансової звітності власниками, інвесторами, кредиторами, – часто іноземними. Вони хочуть отримати зрозумілу і достовірну інформацію, яка, своєю чергою, може бути надана різним міжнародним фінансовим інститутам. Глобалізація бізнесу також вимагає отримання порівнянної фінансової інформації з різних країн світу для її консолідації.

Метою статті є дослідження проблем впровадження МСФЗ та етапи становлення Міжнародних систем в Україні; запропонувати шляхи вирішення цих проблеми та перспективи розвитку МСФЗ у країні.

© Кулішенко А. О., 2017

Предметом вивчення цього дослідження є міжнародні стандарти фінансової звітності. Об'єктом дослідження являються способи становлення цих документів в Україні.

Питання впровадження МСФЗ в Україні розглядались у працях таких відомих науковців, як В. Жука, В. Казмирчука, В. Костюченко, Л. Нишенко, В. Швець, І. Белоусова та ін. Вчені і зараз продовжують працювати над питаннями гармонізації бухгалтерського обліку та фінансовій звітності, а також визначенням основних напрямків удосконалення бухгалтерського обліку в Україні на основі міжнародного досвіду.

МСФЗ – це система взаємопов'язаних документів, які регламентують загальний підхід до складання фінансової звітності, а також пропонують варіанти обліку окремих засобів або операцій підприємств. Вони вміщують: Міжнародні стандарти фінансової звітності (IFRS); Міжнародні стандарти фінансової звітності (IAS); тлумачення, зроблені Комітетом з тлумачень міжнародної фінансової звітності (IFRIC) або колишнім Постійним Комітетом з інтерпретацій (SIC) [1]. МСФЗ мають міжнародне застосування, в них узагальнено досвід бухгалтерського обліку в країнах ринкової економіки. Інформація, яка формується за правилами міжнародних стандартів, призначається для подання різним організаціям і особам, які цікавляться фінансовим станом укладача звітності. МСФЗ використовуються: у багатьох країнах світу як основа національних вимог до бухгалтерського обліку, а в тих країнах, які розробляють власні вимоги до фінансової звітності, – як міжнародний базовий підхід до її складання; фондовими біржами та регулюючими органами, які вимагають від іноземних емітентів надання звітності відповідно до МСФЗ; всесвітнім банком, наднаціональними комісіями, такими як Європейська комісія [2].

З 1 січня 2012 року публічні акціонерні товариства, банки, страхові компанії та підприємства почали впроваджувати міжнародні системи. Впровадження МСФЗ відбувається поетапно. Тому кожен із суб'єктів господарювання на кожному з етапів має проблеми.

Першим етапом є створення законодавчих та організаційних передумов впровадження МСФЗ. Згідно з останніми змінами до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [3] фінансову звітність, складену за національними стандартами, потрібно переводити у фінансову звітність за МСФЗ. Цей процес означає перехід з однієї системи стандартів, принципів і методів обліку до іншої системи, впровадження якої потребує зміни облікової політики згідно МСФЗ 1 «Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності». Другим етапом впровадження МСФЗ є адаптація національної нормативно-правової бази бухгалтерського обліку. На цьому етапі можуть виникнути проблеми, пов'язані з низькою якістю облікової інформації та неузгодженістю методик обліку фінансових інструментів. Третім етапом є державне регулювання, яке здійснюється в умовах наявної правової системи. Регулювання вітчизняних П(С)БО відрізняється від регулювання МСФЗ. Тому впровадження МСФЗ потребує змін у вітчизняній законодавчій базі, адже існують нормативні документи з легалізації міжнародних стандартів. Четвертим етапом стає розширення міжнародного співробітництва та застосування світового досвіду. Такі заходи зроблять перехід держави до використання МСФЗ значно швидше [5].

Однією з головних проблем, що стримує процес поширення МСФЗ на підприємствах України, по-перше, є процес трансформації фінансової звітності при переході на МСФЗ. Адже, як правило, бухгалтер підприємства самостійно не може впроваджувати його якісно через нестачу кваліфікації. Через це підприємству доводиться платити аудиторським або консалтинговим компаніям, які продають дану послугу дуже дорого. Друга проблема - недостатній рівень кваліфікації бухгалтерів підприємства, оскільки навчання правилам МСФЗ займає досить багато часу і зусиль. Розуміння МСФЗ українськими бухгалтерами пов'язано з деякими труднощами. Вони звикли до чіткого регламентування облікових процедур, чітких правил і стандартів. При цьому роботодавці не хочуть його оплачувати та й часу на навчання виділяти не готові. Невипадково, що сьогодні при відборі кандидатів для роботи в економічних службах підприємства особливу увагу приділяють наявності міжнародних сертифікатів за спеціальністю. Найбільшим успіхом користуються дві програми для сертифікації по МСФЗ – ACCADipIFR і CAP / CIPA.

ACCA (the Association of Chartered Certified Accountants – Асоціація дипломованих сертифікованих бухгалтерів) – це міжнародна професійна асоціація, яка на сьогодні об'єднує понад 132000 учасників і 365000 студентів з 170 країн світу. Щоб отримати сертифікат ACCA, необхідно здати 14 іспитів. У зв'язку з тим, що багато підприємств країн СНД переходять на ведення обліку за міжнародними стандартами, ACCA надала нову кваліфікацію для цих країн – диплом з Міжнародної Фінансової Звітності в російськомовному форматі (ACCADipIFR). Можна з упевненістю сказати, що наявність у фахівця диплома ACCADipIFR (rus) підтверджує високий професіоналізм його володаря в світі фінансів.

Програма CIPA – Сертифікований Міжнародний Професійний Бухгалтер (Certified International Professional Accountant) – це єдина російськомовна програма навчання, проведення іспитів і сертифікації професійних бухгалтерів. Вона має 2 рівня кваліфікації: перший рівень – CAP (Certified Accounting Practitioner, Сертифікований бухгалтер-практик). Бухгалтер, який володіє цим рівнем кваліфікації, здатний вести систему бухгалтерського обліку на підприємстві та складати всі основні звіти. Та другий рівень – CIPA (Certified International Professional Accountant: Сертифікований міжнародний професійний бухгалтер). CIPA здатний застосовувати професійне судження до питань фінансового управління та брати участь у прийнятті управлінських рішень [4].

Третя проблема – технічна. Вона полягає у необхідності зміни програмного забезпечення, яке підприємство використовує для ведення обліку. Не завжди ресурси програми дозволяють це зробити, не завжди обслуговуючий компанію програміст компетентний зробити відповідні доопрацювання в програмі. Крім того, в подальшому необхідно навчити персонал користуватися цими доробками і розуміти правильність отриманого кінцевого результату. Складність більшості вимог МСФЗ в подальшому призводить до необґрунтованого ускладнення облікових процедур і непрозорості облікових даних. Також ряд норм надає можливість суб'єктам господарювання маніпулювати фінансовими результатами, спотворювати показники звітності, по-своєму інтерпретуючи норми МСФЗ (резерви, додатковий капітал, переоцінки основних засобів і т.д.). З іншого боку, безумовною перевагою МСФЗ є те, що вони дозволяють надавати більш достовірну, правдиву інформацію користувачам про стан активів, зобов'язань і фінансових результатів суб'єкта господарської діяльності. Більш чітко виражено принцип превалювання сутності над формою, чіткіше дотримується принцип обережності, існує можливість у бухгалтера вільніше інтерпретувати облікову інформацію в такому вигляді, як вона зручна для цілей управлінського обліку і для прийняття управлінських рішень [6]. Однак головна перевага МСФЗ полягає в тому, що вони виконують роль міжнародної мови в бізнес-середовищі, до якого і прагне діловий світ.

Таким чином, незважаючи на те, що процес впровадження МСФЗ займає значний період часу (не менше року), вимагає залучення істотних фінансових, кадрових, консалтингових ресурсів, переваги від використання МСФЗ очевидні. Компанія отримує можливість ефективно вести зовнішньоекономічну діяльність, залучати на зовнішніх ринках необхідні ресурси, удосконалювати організаційну структуру компанії в цілому і бухгалтерського обліку зокрема, підвищувати оперативність прийняття рішень у сфері фінансової діяльності компанії, що зрештою приведе до економічного зростання. Найбільш важливими напрямками до реалізації МСФЗ є: офіційне опублікування Міжнародних стандартів з метою створення умов вільного доступу до них усіх суб'єктів господарювання; формування інформаційно-аналітичної бази з питань застосування Міжнародних стандартів з метою вільного доступу суб'єктів господарювання до навчальних матеріалів, наукових статей та інформації про практичне їх застосування; здійснення заходів із підготовки та підвищення кваліфікації бухгалтерів і забезпечення високого рівня фахівців бухгалтерського обліку суб'єктів господарювання, які складають фінансову звітність за міжнародними стандартами.

З вищенаведеного можна зробити висновок, що впровадження МСФЗ для підприємств фінансового ринку в Україні є ефективним інструментом отримання повної і зрозумілої для всіх інформації про господарську діяльність суб'єктів господарювання, порівняння результатів їх діяльності з метою забезпечення адекватної оцінки їх потенціалу та ухвалення відповідних управлінських рішень в світі інтеграції України до світової економіки.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Сахаров П. О.

Література: 1. International Financial Reporting Standarts. URL: http://www.ifrs.org/IFRSs/Pages/IFRS.aspx. **2.** Палий В. Ф. Международные стандарты финансовой отчетности: учебник. М.: Аскери, 2008. 512 с. **3.** Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 12.05.2011 № 3332-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://www.documenty.in.ua/zakon-ukrayiny-pro-buhgalterskyj-oblik-ta-finansovu-zvitnist-v-ukrayini-vid-16-07-1999-r-996-xiv/. **4.** Перехід українських компаній на МСФЗ без труднощів // EBS. Ulreasing corporate dunamism. URL: http://www.ebskiev.com. **5.** Картузова Т. В. Необхідність переходу України на міжнародні стандарти фінансової звітності. *Науковий вісник НЛТУ України.* 2010. № 20. С. 176–179. **6.** Омелянович М. Перехід на МСФЗ: дюжина відповідей на найбільш актуальні запитання. *Все про бухгалтерський облік.* 2012. № 30. С. 14–19.

ВІДМІННОСТІ УПРАВЛІНСЬКОГО ТА ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ

УДК 658.532

Кураш В. С.

Студент 2 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Перехід України до ринкової економіки вніс принципові зміни в виробничі відносини. Переведення національної системи бухгалтерського обліку на міжнародні стандарти ввело розмежування бухгалтерського обліку на фінансовий і управлінський. Отже, важливим є розуміння основних відмінностей цих двох видів обліку.*

Ключові слова: *бухгалтерський облік, облік, управлінський облік, фінансовий облік.*

Аннотация. *Переход Украины к рыночной экономике внес принципиальные изменения в производственные отношения. Перевод национальной системы бухгалтерского учета на международные стандарты ввел разграничения бухгалтерского учета на финансовый и управленческий. Следовательно, важно понимать основные различия этих двух видов учета.*

Ключевые слова: *бухгалтерский учет, учет, управленческий учет, финансовый учет.*

Annotation. *The transition of Ukraine to a market economy introduced fundamental changes in production relations. Translation of the national accounting system to international standards introduced.Separation of accounting for financial and management. Therefore, it is important to understand the main differences between these two types of accounting.*

Keywords: *accounting, management accounting, financial accounting.*

У систему бухгалтерського обліку входять три підсистеми, взаємопов'язані між собою. Фінансовий і управлінський облік необхідні для отримання інформації про фінансовий стан підприємства і прийняття управлінських рішень. Фінансовий облік розглядає кількісну сторону всіх об'єктів обліку діяльності організації, а управлінський – їх якісні характеристики.

Всі види фінансового q управлінського обліку є впорядкованими системами, які дозволяють збирати, узагальнювати, реєструвати і інтерпретувати інформацію про стан майна компанії, розподілі ресурсів, фінансовий результат та інші аспекти діяльності

Між управлінським та фінансовим обліком існують відмінності, обумовлені цілями обліку. Однакові господарські операції у фінансовому та управлінському обліку відображаються абсолютно однаково; інші ж вимагають різного відображення. Незважаючи на відмінності, управлінський і фінансовий облік – взаємно пов'язані підсистеми бухгалтерського обліку організації. Цим і обумовлюється актуальність теми.

Останнім часом питання управлінського та фінансового обліку почали детально вивчатися багатьма вченими, серед яких В. Г. Гетьман, В. А. Терехова, В. М. Власова, *Д. Л.* Волкова, О. В. Акуліч і ін.

Управлінський облік – це система збору та надання важливої інформації для прийняття рішень щодо діяльності організації. Управлінський облік дає відповідь на питання, в якому стані знаходиться підприємство, як необхідно розподілити наявні ресурси, щоб підвищити ефективність діяльності.

Фінансовий облік – це облік наявності та руху фінансових ресурсів підприємств. Основою фінансового обліку є бухгалтерський облік. Фінансовий облік служить цілям зовнішнього аналізу фінансово-економічної діяльності підприємств, що базується на даних публічної фінансової (бухгалтерської) і статистичної звітності [1].

Отже, одразу можна виділити відмінність у цілі ведення обліку. Для управлінського обліку – це підготовка інформації для менеджерів організації щодо прийняття ними об'єктивних управлінських рішень, для фінансового обліку – підготовка інформації для зіставлення витрат із доходом для визначення прибутку організації.

Спостерігаються відмінності й у дотриманні юридичних вимог. Для управлінського обліку інформація готується, якщо вигода від її використання більше, ніж витрати на її збір. Щодо фінансового обліку, то законом передбачено, наприклад, що керівництво відкритих акціонерних товариств зобов'язано надавати фінансові звіти незалежно від їх бажання.

© Кураш В. С., 2017

Виходячи зі ступеня достовірності інформації, інформація для управлінського обліку готується у короткі строки та носить приблизний характер, дані фінансової звітності мають бути більш точними, в протилежному випадку це може викликати недовіру зовнішніх користувачів до оприлюдненої звітності організації [2].

Якщо розглядати масштаби обліку, то в управлінському обліку інформація готується у кожній структурній одиниці організації, в фінансовому – характеризує діяльність організації в цілому.

Принципи обліку також мають суттєві відмінності. Для управлінського обліку інформація готується у формі, яка є найбільш прийнятною та зручною для керівництва організації, виходячи з правил, які є зручними для нього. У фінансовому обліку інформація має відповідати нормам та вимогам законодавства та усталеної практики обліку.

Щодо частоти подачі інформації варто зазначити, що в управлінському обліку інформація готується у міру необхідності, тобто може складатися щоденно, щотижня, щомісяця, та надається як в грошовому, так і в негрошовому вимірі. Звітність із фінансового обліку готується раз на рік, півріччя, квартал лише в грошових одиницях, тобто в національній валюті України – гривні [3].

Важливо також розуміти, що об'єктом управлінського обліку є структурні підрозділи, а відповідальність за результати їх діяльності несе керівництво підрозділів. Об'єктом фінансового обліку є організація в цілому, відповідальність за результати роботи якої несе керівництво організації.

В управлінському обліку ступінь відкритості інформації є комерційною таємницею та не підлягає публікації, носить конфіденційний характер. Фінансова звітність же не є комерційною таємницею, є відкритою, публічною та може завірятися незалежними аудиторами.

Інформацією управлінського обліку користуються менеджери та працівники організації, фінансового – зовнішні користувачі.

Базова структура управлінської інформації залежить від запитів і ступеня їх деталізації користувачів. Фінансовий облік ґрунтується на основоположному балансовому рівнянні: А = К + О, де в лівій частині – рівняння майно організації, тобто її активи – А, а в правій – джерела його покриття: К – власний капітал організації, О – зобов'язання організації [4].

Значні відмінності можемо спостерігати також і в методиці розрахунку фінансових результатів. В управлінському обліку прибуток розраховують як різницю між виручкою від реалізації продукції (робіт, послуг) та її повною собівартістю; «маржинальний дохід» розраховується відповідно до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, а при складанні фінансової звітності це забороняється. У фінансовій звітності можливі два варіанти розрахунку прибутку: 1) стандартний: як різниця між виручкою від реалізації продукції (робіт, послуг) та її повною собівартістю; 2) сучасний: як різниця між виручкою від реалізації продукції, її виробничою собівартістю і періодичними витратами (відображаються на рахунку 91 «Загальногосподарські витрати»).

Під час проведення управлінського обліку використовуються методи мікроекономіки, фінансів, економічного аналізу, математичної статистики, оптимізації і т.д. У фінансовому обліку використовуються лише власні методи.

Таким чином, можна зробити висновок, що фінансовий облік розглядає кількісну сторону всіх об'єктів обліку діяльності організації, а управлінський – їх якісні характеристики, ефективність використання. В цьому і полягає основна відмінність фінансового обліку від управлінського.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Тютлікова В. В.

Література: 1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **2.** У чому полягає різниця фінансовий і управлінський облік. URL: http://www.elitarium.ru/upravlencheskij-uchet-finansovyj-analiz-zatraty-resursy-sebestoimost/. **3.** Відмінності і взаємозв'язок управлінського і фінансового обліку. URL: http://www.elitarium.ru/upravlencheskij-uchet-organizaciya-kredit-debet-zapasy-aktiv-zadolzhennost-kapital-balans-stoimost-otchetnost/. **4.** Бондар М. І. Звітність підприємства: підручник. Київ: Центр учб. літ., 2015. 570 с.

ИССЛЕДОВАНИЕ ТВОРЧЕСКОЙ ОДАРЕННОСТИ

УДК 159.928

Липницкая М. В.

Студент 2 курса
факультета консалтинга и международного бизнеса ХНЄУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *РПроанализированы вопросы развития творческой одаренности детей, а также психологические условия развития творческой одаренности. Рассмотрены причины задержек в развитии талантов в детские годы и методы оказания психологической помощи.*

Ключевые слова: *творческая одаренность, интеллект, мотивация, познавательный интерес, оригинальность, новаторство, креативность.*

Анотація. *Проаналізовано питання розвитку творчої обдарованості дітей, а також психологічні умови розвитку творчої обдарованості. Розглянуто причини затримок у розвитку талантів у дитячі роки та методи надання психологічної допомоги.*

Ключові слова: *творча обдарованість, інтелект, мотивація, пізнавальний інтерес, оригінальність, новаторство, креативність.*

Annotation. *Analyzed the development of creative talents of children and psychological conditions of development of creative talent. Causes delays in the development of talent in childhood and methods of psychological help.*

Keywords: *creative giftedness, intellect, motivation, cognitive interest, originality, innovation, creativity.*

Творческие способности – далеко не новый предмет исследования. Проблема человеческих способностей вызывала и вызывает огромный интерес людей во все времена. Однако в прошлом у общества не возникало особой потребности в овладении творчеством людьми. Таланты появлялись как бы сами собой, стихийно создавали шедевры литературы и искусства, делали научные открытия, изобретали, удовлетворяя тем самым потребности развивающейся человеческой культуры.

В наше время ситуация коренным образом изменилась. Жизнь в эпоху научно-технического прогресса становится все разнообразнее и сложнее. И она требует от человека не шаблонных, привычных действий, а подвижности, гибкости мышления, быстрой ориентации и адаптации к новым условиям, творческого подхода к решению больших и малых проблем. Если учесть тот факт, что доля умственного труда почти во всех профессиях постоянно растет, а все большая часть исполнительской деятельности перекладывается на машины, то становится очевидным, что творческие способности человека следует признать самой существенной частью его интеллекта и задачу их развития – одной из важнейших задач в воспитании современного человека.

Все культурные ценности, накопленные человечеством, – результат творческой деятельности людей. И то, насколько продвинется вперед человеческое общество в будущем, будет определяться творческим потенциалом подрастающего поколения.

Исследования по психологии одаренности стали особенно интенсивно развиваться в 1950-х гг. Этому способствовали накопленные в психологии данные о природе одаренности, условиях, обеспечивающих ее развитие, стремительный рост научных технологий, соревнование стран за высокие положения в процессе глобализации.

Ученые института изучения личности при университете Южной Калифорнии М. Коннен, Дж. Гилфорд, П. Торренс, Ф. Баррон, К. Тейлор и другие проводили исследования одаренности, осуществляя ряд крупных исследовательских проектов. Эти исследования развили психологию творческой одаренности. Их результаты сделали возможным объединение теоретических исследований по психологии индивидуальных различий и практических работ по построению новых учебных программ для дифференцированного обучения [1]. Они ввели наблюдение за поведением творчески одаренных людей в естественных ситуациях общения, работы и отдыха и пытались определить специфические проявления одаренности в том или ином виде деятельности, а также характерные личностные особенности одаренных людей, которые проявлялись в поведении, мышлении, склонностях и установках (Ф. Баррон). Разрабатывали модель одаренности, которая смогла бы объяснить факторы, такие как оригинальность, новаторство, целеустремленность. Нужно было либо опровергнуть существование генерального психометрического фактора «G» (впервые ввел Спирмен и объяснил, как особый вид энергии, порождаемой активностью и реализуемой в интеллектуальных операциях), либо прояснить его психологическую природу [2].

© Липницкая М. В., 2017

Цель статьи – исследование творческой одаренности детей в современных условиях.

Область психологии, изучающая интеллектуальные способности, превратилась в практическую науку. Ее исследования переместились в образование. Исследования показали, что одаренные люди составляют сравнительно небольшую часть всего населения (2,5–20 %). Тем не менее, по данным П. Торренса, около 30 % отчисляемых из школ за неспособность и неуспеваемость составляют одаренные дети [3].

Сформировалась прикладная область психологии – психология талантливых, но не успевающих в учебе детей. Она изучала причины задержек в развитии талантов в детские годы и методы оказания психологической помощи (Т. Ньюлэнд, Х. Пассов, Д. Рензулли, П. Дженес и др.).

Исследования Дж. Гилфорда показали, что к концу школы многие одаренные и талантливые дети испытывают депрессии, вынуждены маскировать свою одаренность от сверстников и взрослых. Исследования С. Майлз, С. Ладжоула показали, что самоубийства среди одаренных детей встречаются в 2,5 раза чаще, чем у их «обычных» сверстников.

Исследования П. Торренса показали, что одаренные дети, часто быстро проходя начальные уровни развития интеллекта и оказывая сопротивление всем видам репродуктивных работ, иногда оцениваются учителями как упрямые, ленивые, глупые. В некоторых случаях критическое мышление одаренного ребенка учителями воспринимается как негативизм. Д. Вебба, Э. Мекстрот и С. Толан считают, что сложность состоит в том, что сам одаренный ребенок без специальной помощи квалифицированного психолога или учителя не может понять причину своего сопротивления тем занятиям, которые охотно выполняются другими детьми [4].

С 1970-х гг. частные и государственные школы во многих странах начали перестраиваться в сторону дифференцированного обучения [5].

Этому способствовали доводы психологов, качественный скачок в развитии новых технологий и возрастание потребности общества в людях, обладающих нестандартным мышлением, вносящих новое качество в производственную и социальную жизнь, умеющих ставить и решать новые задачи, относящиеся к будущему. Именно такими потенциями обладают талантливые дети. Слова о том, что «если в обществе мы не будем иметь людей, которые конструктивно реагируют на изменения в общем развитии, мы сможем погибнуть и это будет та цена, которую мы все заплатим за отсутствие творчества» (К. Роджерс), стали очень популярными. В 1980-х гг. был осуществлен крупный международный проект по изучению особой характеристики сверходаренных детей – способности прогнозировать будущее, проигрывать в голове ситуации риска и опасности и возможные выходы из таких ситуаций.

В США в центре обучения одаренных детей проводились исследования навыков лидерства. Рассматривались такие вопросы, как: характерные черты лидера; особенности руководства группой; роль лидера в решении общих групповых задач; планирование и проектирование групповых задач; «парламентёрские» навыки лидеров при руководстве; особенности лидерства у девочек; методы руководства: авторитарный лидер; лидер, не выносящий решений; демократический лидер. Детям предлагались задачи по прогнозированию и проигрыванию в группах таких ситуаций, как выборы, эвакуация людей в районах стихийных бедствий, решение конфликтных ситуаций и т. д. (Д. Фельдхьюсен, В. Ричардсон, Д. Сиск и др.) [6].

Известно, что можно быть творческим человеком, но не достичь никаких результатов. Для реализации креативности необходимо иметь сильные личностные качества, внутреннюю выдержку и поддержку извне. Важную роль играют также мотивация достижения, наличие знаний, позволяющих оценить эффективность различных вариантов решений и соответствующие ценностные ориентации, дающие возможность реализовать творческое решение [7].

Чтобы детское творчество переросло во взрослое, задачей которого является создание принципиально нового значимого для общества продукта, ребенок должен приобрести качества, которые позволят ему преодолеть сопротивление общества. Ведущую роль в детерминации творческого поведения играют мотивация, ценностные ориентации и личностные черты.

Таким образом, в эпоху научно-технического процесса от человека требуется гибкость мышления, быстрая ориентация и адаптация к новым условиям, творческий подход, одаренность. Установлено, что одаренные люди составляют около 20 % всего населения.

Психология талантливых, но не успевающих в учебе детей изучала причины задержек в развитии талантов в детские годы и методы оказания психологической помощи. В вопросах творческого мышления одаренного ребенка нужно рассматривать проблемы индивидуального стиля мышления и её развитие в обучении [8].

Научный руководитель – канд. экон. наук, доцент Мажник Н. А.

Литература: 1. Ализаде А. А. Одаренные дети. Педагогические вопросы. Баку: АГПУ, 2005. 352 с. **2.** Психология одаренности детей и подростков/под ред. Н. С. Лейтеса. М.: Академия, 2006. 113 с. **3.** Бегляров Э. Б. Выявление и развитие одаренности у детей. Баку: Техсил, 2008. 224 с. **4.** Матюшкин А. М., Сиск Д. А. Одаренные и талантливые дети // Всемирный совет по одаренным и талантливым детям: материалы VII Междунар. конф. 2001 г. URL: http: //masters.donntu.org/talented/library/article/gifted.htm. **5.** Ализаде А. А. Психологические вопросы современной Азербайджанской школы. Баку: Педагогика, 2004. 432 с. **6.** Бегляров Э. Б. Психологическая диагностика одаренности. Баку: Асполиграф, 2008. 300 с. **7.** Теплов Б. М. Проблемы индивидуальных различий. М., 2000. 920 с. **8.** Богоявленская Д., Брушлинский А., Бабаева Ю. Рабочая концепция одаренности. М., 2005. 63 с.

ОБЛІК РЕАЛІЗАЦІЇ ТОВАРІВ І ТОРГОВИХ НАЦІНОК

УДК 657:658.8.031.2

Лисенко Е. Ю.

Студент 3 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Вивчено теоретичні, методичні та практичні аспекти організації обліку реалізації товарів; досліджено сутність основних понять, пов`язаних із торговельною діяльністю; проаналізовано структуру торгової націнки, методи її формування та порядок відображення в бухгалтерському обліку.*

Ключові слова: *торговельна діяльність, роздрібна торгівля, товари, реалізація, торговельна націнка.*

Аннотация. *Изучены теоретические, методические и практические аспекты организации учета реализации товаров; исследована сущность основных понятий, связанных с торговой деятельностью; проанализирована структура торговой наценки, методы ее формирования и порядок отражения в бухгалтерском учете.*

Ключевые слова: *торговая деятельность, розничная торговля, товары, реализация, торговая наценка.*

Annotation. *The article considers theoretical, methodological and practical aspects of accounting of goods, studies the essence of basic concepts related to the trading activities, and analyzes the trade margins structure, methods of its creation and order of accounting.*

Keywords: *trading activity, retail, products, sales, trading margin.*

Торгівля – це одна з найголовніших складових економіки країни, яка забезпечує зайнятість її населення, збалансованість виробництва та споживання, задоволення попиту споживачів в різноманітних товарах, сприяє налагодженню ефективних економічних зв'язків між галузями народного господарства, стійкості грошового обігу і бере активну участь у формуванні державного бюджету. Сьогодні українські підприємства функціонують у жорстких конкурентних умовах, тому вони повинні докладати максимум зусиль для втримання своїх позицій. Тому дедалі більшої актуальності набуває проблема створення якісної системи інформаційної підтримки управління, яка дасть змогу будь-якій управлінській ланці отримувати об'єктивну і своєчасну інформацію за будь-яким напрямом продажу товарів. Вирішальну роль у розв'язанні цієї проблеми відіграє удосконалення теоретичних, організаційно-методичних та прикладних аспектів обліку реалізації товарів і торгових націнок, метою ведення якого є: надання управлінському персоналу інформації про доходи та невикористані можливості підприємства в галузі торгівлі; визначення фінансового результату; оцінка доцільності та ефективності заходів, що спрямовані на розширення продажів; забезпечення інформації для планування збільшення величини доходів; контроль за продажами товарів та пов`язаними з ним операціями.

© Лисенко Е. Ю., 2017

Дослідженням питань, пов'язаних з обліком реалізації товарів і визначенням фінансових результатів, займалися такі вітчизняні та зарубіжні вчені: Ф. Бутинець, А. Герасимович, С. Голов, В. Єфименко, В. Мурашко, В. Пархоменко, Д. Блейк, Б. Нідлз, Е. С. Хендерксен, а питанню формування та обліку торговельної націнки як основного елементу прибуткової діяльності підприємств роздрібної торгівлі приділяли увагу такі науковці: І. Погорєлов, М. Ткаченко, І. Басіста, І. Павлюк, Б. Андрющак та ін. Однак за сучасних умов ведення господарської діяльності подальшого розвитку потребують питання, що пов'язані із забезпеченням ефективного функціонування обліку в системі управління роздрібним товарообігом торговельного підприємства, а також питання складу, структури та обліку торговельної націнки.

Метою роботи є вивчення теоретичних, методичних та практичних аспектів організації обліку реалізації товарів, а також дослідження сутності торгової націнки, аналізу її структури, методів формування та порядку відображення в бухгалтерському обліку.

Важливою передумовою ефективного управління роздрібним товарообігом є наявність своєчасної та об'єктивної інформації про товари та напрями їх реалізації, що формується обліковою системою підприємства. Запорукою побудови ефективної та коректної системи обліку реалізації товарів є чітке розуміння економічної сутності понять, пов`язаних з торговельною діяльністю та операціями з продажу товарів загалом. Визначення основних понять, які пов`язані з торговельною діяльністю, наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Визначення основних понять, пов`язаних з торговельною діяльністю

Назва поняття	Визначення
Торговельна діяльність	ініціативна, систематична, виконувана на власний ризик для одержання прибутку діяльність юридичних і фізичних осіб щодо купівлі та продажу товарів кінцевим споживачам або посередницькі операції, або діяльність із надавання агентських, представницьких, комісійних та інших послуг у просуванні товарів від виробника до споживача [1]
Роздрібна торгівля	господарська діяльність із продажу товарів кінцевим споживачам для їх власного використання незалежно від форми розрахунків [2, с. 53]
Товари	це матеріальні цінності, що придбані (отримані) та утримуються підприємством чи установою з метою подальшого продажу [3]
Торговельна надбавка (націнка)	сума витрат суб`єкта господарювання, що пов`язані з обігом товару та здійснюються в процесі його продажу (реалізації) у роздрібній торгівлі, та прибутку. Гранична торговельна надбавка (націнка) є її максимально допустимим рівнем, який повинен враховуватися суб`єктом господарювання під час реалізації товару в роздрібній торгівлі [4]

Як видно із табл. 1, товари належать до запасів підприємства, а тому обліковуються згідно з П(С)БО 9 «Запаси». Відповідно до нього первісна вартість товарів включає суми, сплачені постачальникам за вирахуванням непрямих податків, суми ввізного мита, суми непрямих податків у зв'язку з придбанням торговельних запасів, які не відшкодовуються підприємству, транспортно-заготівельні витрати (ТЗВ) (підлягають розподілу за методом середнього відсотка) та інші витрати, які безпосередньо пов'язані з придбанням торговельних запасів і доведенням їх до стану, в якому вони придатні для продажу [3].

Роздрібні підприємства ведуть облік товарів у продажних (роздрібних) цінах, тобто в тих цінах, за якими товари будуть реалізовані кінцевим споживачам – покупцям. Планом рахунків передбачений рахунок 28 «Товари» та субрахунок 282 «Товари в торгівлі», на якому ведеться облік руху та наявності товарів, що знаходяться на підприємствах роздрібної торгівлі. При цьому в обліку, крім первісної вартості товарів, відображається і сума торгової націнки, яка нараховується в момент оприбуткування товарів. Планом рахунків для обліку торгової націнки передбачений субрахунок 285 «Торгова націнка». За кредитом цього рахунку відображається нарахування торгової націнки, а за дебетом – її списання [5]. Або навпаки, при використанні методу сторно. Сума торгової націнки визначається за середнім відсотком торгової націнки. Порядок визначення середнього відсотку торгової націнки, її суми та собівартості реалізованих товарів за методом ціни продаж нведений в табл. 2 [2, с. 61].

Таблиця 2

Оцінка товарів під час реалізації за методом ціни продажу

Показники	Методика розрахунку
1	2
Середній відсоток торгової націнки	$Сер.\%ТН = \frac{ТН_{поч} + ТН_{отр}}{ПВТ_{поч} + ПВТ_{отр}} \times 100,$ де $Сер.\%ТН$ – середній відсоток торгової націнки;

Закінчення табл. 2

1	2
	$ТН_{поч}$ – залишок торгової націнки на початок місяця; $ТН_{отр}$ – торгова націнка у продажній вартості отриманих за місяць товарів; $ПВТ_{поч}$ – продажна вартість товарів на початок місяця; $ПВТ_{отр}$ – продажна вартість отриманих за місяць товарів
Торгова націнка на реалізовані товари	$$ТН_{реал} = ПВТ_{реал} \times Сер.\%ТН / 100,$$ де $ТН_{реал}$ – торгова націнка на реалізовані товари; $ПВТ_{реал}$ – продажна вартість товарів, реалізованих за місяць
Собівартість реалізованих товарів	$$СРТ = ПВТ_{реал} - ТН_{реал},$$ де $СРТ$ – собівартість реалізованих товарів

Слід зазначити, що граничний рівень торговельних націнок визначається підприємством самостійно. Проте, він повинен бути таким, щоб окупити витрати обігу, податкові зобов`язання та забезпечити прибуток торгівлі. За широкого асортименту товарів торгова націнка встановлюється для кожної однорідної групи товарів окремо.

Оскільки в роздрібній торгівлі покупці розраховуються з продавцем готівкою в момент отримання товару, то і передача ризиків та вигод від володіння товаром співпадає з передачею юридичного права власності в момент відпуску товарів покупцю. Тобто в цей момент в бухгалтерському обліку торговельного підприємства виникає дохід. Сума такого доходу дорівнює продажній вартості товару та відображається за дебетом субрахунку 301 «Готівка в національній валюті» і за кредитом субрахунку 702 «Дохід від реалізації товарів». За дебетом субрахунку 702 та кредитом субрахунку 641 «Розрахунки за податками» відображаються сума нарахованого ПДВ, сума доходу в кінці звітного періоду списується у кредит субрахунку 791 «Результат операційної діяльності».

Інформацію про собівартість реалізованих товарів можна отримати з дебету субрахунку 902 «Собівартість реалізованих товарів». Наприкінці звітного періоду, після розрахунку торгових націнок та сум ТЗВ, які відносяться на реалізовані товари, собівартість реалізованих товарів також списується на фінансовий результат у дебет субрахунку 791 [2, с. 64].

Реалізація товарів вроздріб може здійснюватися як за готівкові кошти, так і з використанням платіжних карток, як з використанням реєстраторів розрахункових операцій, так і без них. Від цього залежить документальне оформлення операцій реалізації товарів. Так, основними первинними документами з продажу товарів є: фіскальний касовий чек, розрахункова квитанція, сліп (квитанція), прибутковий касовий ордер, акт про зняття готівки та супроводжувальна відомість [2].

Отже, для забезпечення формування достовірної і точної інформації про обсяг реалізації товарів в обліку підприємства роздрібної торгівлі необхідним є правильне поєднання сукупності умов та елементів облікового процесу з рівнями управління реалізацією товарів (вищий – управління обліковою системою і рухом товарів загалом, контроль і аналіз комерційної діяльності, розроблення альтернативних рішень щодо збуту товарів; середній – вирішення завдань на рівні сукупності задач бухгалтерського обліку реалізації товарів; нижчий – оброблення фактичних даних щодо руху товарів в системі оперативного обліку), а також удосконалення документального відображення обліку реалізації товарів та їх відбиття на рахунках бухгалтерського обліку. Все це сприятиме не тільки підвищенню правильності та точності відображення реалізації товарів в обліковій системі підприємства роздрібної торгівлі, а й забезпечить формування достовірної інформації для прийняття своєчасних та ефективних управлінських рішень за кожним напрямом реалізації.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Пасенко Н. С.

Література: 1. ДСТУ 4303:2004 «Роздрібна та оптова торгівля. Терміни та визначення понять» від 1 липня 2005 р. URL: http://www.profiwins.com.ua/ru/directories1/dstu4303.html. **2.** Маляревський Ю. Д., Горяєва М. С., Пасенко Н. С. Облік у галузях виробництва та послуг: навч. посіб. Харків: Вид-во ХНЕУ, 2012. 400 с. **3.** Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 № 246 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99/conv. **4.** Про ціни та ціноутворення: Закон України від 21.06.2012 № 5007-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5007-17. **5.** Інструкція про застосування Плану рахунків

бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291 // База даних «Законодавство України»/ Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99/page.

ПРОБЛЕМНІ КРЕДИТИ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ І МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ НИМИ

УДК 336.77:336.71-027.563

Лисенко Е. Ю.

Студент 3 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено різні підходи щодо визначення сутності поняття «проблемний кредит»; визначено основні причини та наслідки появи проблемної заборгованості для комерційних банків; проаналізовано сучасний стан проблемних кредитів у банківській системі України та методи державного та внутрішньобанківського управління ними.*

Ключові слова: *банк, кредитний ризик, проблемний кредит, проблемна заборгованість, державне та внутрішньобанківське управління.*

Аннотация. *Исследованы различные подходы к определению сущности понятия «проблемный кредит»; определены основные причины и последствия появления проблемной задолженности для коммерческих банков; проанализировано современное состояние проблемных кредитов в банковской системе Украины и методы государственного и внутрибанковского управления ими.*

Ключевые слова: *банк, кредитный риск, проблемный кредит, проблемная задолженность, государственное и внутрибанковское управление.*

Annotation. *The article considers different approaches of defining the essence of distressed loan; determines the main reasons and consequences of distressed indebtedness emergence for commercial banks; analyses the current state of banks credit portfolio of Ukraine and determines methods for distressed loans regulation by both the government and a bank.*

Keywords: *bank, credit risk, distressed loans, distressed indebtedness, government and interbank regulation.*

Банк у своїй діяльності стикається з різними видами ризиків, серед яких валютні, інвестиційні, кредитні, депозитні та ін. Більшість операцій банку стосується кредитування. Основним і найбільш масштабним серед банківських ризиків є саме кредитний. Головним наслідком реалізації кредитного ризику та отримання фінансових втрат є поява проблемних кредитів. Зазвичай будь-яка банківська установа хоч раз стикається з таким явищем, як «проблемні кредити», поява якого може призвести до негативних наслідків у роботі банку. Наявність кризових явищ в Україні сприяє розповсюдженню та надає особливої важливості цій проблемі. Так, за даними НБУ, обсяг простроченої заборгованості на кінець січня 2016 р. складав 165 456 млн грн, що складає 20,47 % від загального обсягу наданих кредитів, а на кінець січня 2017 р. становив 188 705 млн грн, що складає 23,34 % [1]. Це свідчить про те, що збільшення обсягів простроченої заборгованості триватиме і надалі через значний рівень макроекономічної невизначеності, досить високу вартість кредитних ресурсів, а також проведення бойових дій на Сході України. Слід зазначити, що Національний банк України розглядає лише «прострочену» частину кредитів і не враховує реструктуризовані та пролонговані кредити, тобто реальний обсяг проблемних кредитів у банках України значно більший. Тому зменшення кредитних ризиків, пошук і формування нових та удосконалення існуючих методів регулювання проблемних кредитів є актуальними завданнями, що стоять перед банківськими установами.

© Лисенко Е. Ю., 2017

Питанню визначення сутності проблемних кредитів, а також дослідженню їх стану та методів регулювання присвячені праці таких закордонних і вітчизняних учених: М. П. Денисенко [2], І. В. Сало [3], А. М. Мороз [4], О. А. Нурзат [5] та багато інших. Проте, незважаючи на велику кількість робіт з цієї проблематики, питання визначення причин збільшення проблемної заборгованості та ефективного управління нею все ще залишаються дискусійними.

Метою дослідження є аналіз різних підходів до визначення сутності поняття «проблемний кредит», виявлення наслідків появи проблемних кредитів для банку, а також дослідження основних стратегій банку на рівні регулювання проблемних кредитів та обґрунтування необхідності їх використання.

Аналізуючи наявні в науковій літературі визначення поняття «проблемний кредит», можна дійти висновку, що деякі науковці ототожнюють проблемний кредит з простроченою заборгованістю, інші наголошують на низькій можливості погашення кредиту з різних причин. Різні підходи до визначення поняття «проблемний кредит» наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Сутність підходів до визначення поняття «проблемний кредит»

Джерело	Сутність поняття «проблемний кредит»
М. П. Денисенко [2, с. 212]	кредит, за яким своєчасно не проведені один чи кілька платежів, значно знизилась ринкова вартість забезпечення, виникали обставини, за яких банк матиме сумнів щодо повернення позики
О. В. Купчинова [6, с. 43]	кредит, за яким установлено ознаки проблемності повернення, пов'язані з відсутністю або недостатністю забезпечення за кредитом, наявністю ознак фінансової нестійкості боржника або наявністю негативної інформації про його здатність виконати свої зобов'язання
Є. П. Шустова [7, с.156]	кредит, наданий банком позичальнику, за яким позичальником не виконуються зобов'язання (або виконуються неналежним чином) в частині оплати платежів, або є підстави вважати, що зобов'язання за ним не будуть виконані повністю або частково
В. Л. Кльоба [8, с. 27]	кредит, за яким банк вбачає небезпеку своєчасного і повного його погашення внаслідок дії різноманітних чинників (економічних, юридичних, соціальних тощо)
Міжнародний Валютний фонд [9]	кредит, за яким коли виплата відсотків і основної суми боргу прострочені на 90 днів або більше, та є й інші вагомі причини сумніватися, що виплати будуть здійснюватися в повному обсязі

Розглянувши наведені визначення поняття «проблемний кредит», необхідно зазначити, що найбільш повними є ті, в яких йдеться про неможливість повернення кредиту та відсотків за його користування з будь-яких причин (зниження ринкової вартості забезпечення, погіршення фінансового стану позичальника та ін.) або настала ситуація прострочення за кредитом. Отже, проблемний кредит – це кредит, за яким своєчасно не проведені один чи кілька платежів, знизилася вартість його забезпечення, відбулося суттєве погіршення фінансового стану боржника, існує потенційна загроза часткової або повної втрати для банку його коштів за кредитними зобов'язаннями, що може призвести в майбутньому до економічних збитків.

На рівень проблемної заборгованості банківських установ можуть впливати такі суб'єкти: держава (в особі Національного банку, інших контролюючих органів та установ, комітети Верховної Ради України, Кабінет Міністрів України); банківські установи (в особі акціонерів, членів правління, аналітичних підрозділів); спілки та інші об'єднання банківських установ, покликані відстоювати інтереси кредиторів з окремих питань.

Зазначені суб'єкти беруть пряму чи опосередковану (через своїх представників) участь у розробці регламентуючих документів, спрямованих на регулювання проблемної заборгованості банків. Проте, головним регулятором кредитних відносин в Україні є держава.

До методів управління проблемними кредитами, які застосовуються державою, відносяться: розробка рекомендацій банківським установам, затвердження положень з основних проблем щодо збору проблемних боргів та запровадження тимчасових адміністрацій у проблемні банківські установи [10].

Регулювання проблемної заборгованості в банках проводиться на двох рівнях: превентивному та на рівні регулювання. Превентивне регулювання передбачає проведення кредитної політики, яка передбачає створення і впровадження системи оцінки кредитних ризиків та управління ними; визначення процедур надання кредитів і методів аналізу потенційних позичальників; створення гнучких умов кредитування та забезпечення контролю над цільовим використанням наданих позичок [11, с. 27].

Регулюючі заходи переважно спрямовані на відновлення платоспроможності позичальника та пошук джерел покриття збитків банку від кредитних операцій. На рівні регулювання можна виділити дві основні стратегії банків: стратегію відновлення якості кредиту і стратегію його ліквідації, які розглянуто в табл. 2.

Таблиця 2

Стратегії банку на рівні регулювання проблемними кредитами [3; 4]

Стратегія відновлення якості кредиту		Стратегія ліквідації кредиту
Реструктуризація	**Санація**	
– розробка нового плану погашення кредиту; – зміна графіку його погашення; – надання пільгового періоду в погашенні; – зменшення розміру щомісячного платежу; – зміна процентної ставки за кредитом; – зміна його валюти	– розробка та проведенні заходів для відновлення платоспроможності позичальника; – запобігання банкрутства позичальника; – пошук джерел для погашення кредиту (за рахунок оптимізації роботи позичальника або залучення додаткового капіталу чи нових партнерів	– примусове стягнення кредиту та відсотків за ним; – стягнення кредиту за рахунок гаранта; – передавання проблемних активів в управління третій особі (колектору); – продаж їх пов'язаній або непов'язаній фінансовій на умовах факторингу; – здійснення сек'юритизації активів; – використання сформованого резерву для списання боргу за проблемним кредитом в порядку, встановленому НБУ

Слід зазначити, що угода про реструктуризацію покликана відновити спроможність позичальника виконувати взяті на себе зобов'язання і є основним методом відновлення проблемного кредиту. Крім реструктуризації, банк може проводити санацію. Проте вона не дає змоги швидко відновити кредит. Через це банку необхідно чітко визначити, чи необхідна санація, і імовірність успіху її проведення.

Крім зазначених методів, банківські установи можуть, використовуючи рекомендації НБУ, розробляти власні нормативні документи, які необхідні для дієвого регулювання проблемними кредитами та описують процедури щодо роботи з позичальниками.

Таким чином погіршення фінансового стану позичальників в результаті економічної кризи, скорочення обсягів ВВП та промислового виробництва, девальвація гривні, інфляційні процеси, ведення бойових дій на Сході, а також скорочення обсягів і відсутність зовнішніх джерел фінансування спричиняє збільшення кількості простроченої заборгованості в банках. Все це призводить на таких негативних наслідків для банку, як: загроза неплатоспроможності та зниження репутації; фінансові збитки від неповного отримання суми кредиту та відсотків за ним; погіршення якості активів банку та потреба у формуванні нових резервів; загроза втрати висококваліфікованих працівників через зниження можливостей їх матеріального стимулювання; замороження коштів у неприбуткових активах; зменшення власного капіталу банку через зниження ринкової вартості його акцій. Тому для банків сьогодні головним завданням є виявлення ознак, які вказують на появу проблемної заборгованості та використання усіх можливих методів управління нею, для зменшення кредитних ризиків.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Литвиненко А. О.

Література: 1. Офіційний сайт Національного банку України. URL: http://www.bank.gov.ua. **2.** Денисенко М. П., Домрачев В. М., Кабанов В. Г. Кредитування та ризики: навч. посіб. Київ: Професіонал, 2008. 480 с. **3.** Сало І. В., Криклій О. А. Фінансовий менеджмент у банку: навч. посіб. Суми: Університет. кн, 2007. 314 с. **4.** Мороз А. М., Савлук М. І., Пуховкіна М. Ф. Банківські операції: підручник. Київ: КНЕУ, 2008. 608 с. **5.** Нурзат О. А. Перспективные подходы к повышению эффективности управления проблемными кредитами в коммерческих банках: автореф. дис. … канд. экон. наук: 08.00.10. М., 2011. 18 с. **6.** Купчинова О. Проблемная кредитная задолженность: подходы к определению. *Банковский вестник.* 2010. № 16. С. 42–48. **7.** Шустова Е. П. «Проблемный кредит»: терминологическое содержание, критерии определения и факторы возникновения. *Вестник Алтайской академии экономики и права.* 2010. № 18. С. 155–158. **8.** Кльоба В. Л. Ситуаційний центр банку як ефективний напрям удосконалення управління врегулюванням проблемної заборгованості. *Науковий вісник НЛТУ України.* 2009. № 19.8. С. 240–246. **9.** Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду. URL: http://www.imf.org. **10.** Яременко О. Р., Лисенко Е. Ю. Проблемні кредити банків: сутність, сучасний стан та методи їх регулювання. *Глобальні та національні проблеми економіки.* 2015. Вип. 8. С. 1080–1085. **11.** Болгар Т. Особливості державного та внутрішньобанківського регулювання проблемних кредитів в Україні. *Вісник Національного банку України.* 2014. № 12. С. 23–29. **12.** Осадчий І. Шляхи вдосконалення роботи з проблемними активами банків України. *Вісник університету банківської справи Національного банку України.* 2011. № 11. С. 11–16.

ОСОБЛИВОСТІ ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ ПОВЕРНЕННЯ ТОВАРУ В ТОРГІВЛІ

УДК 657.44:339.37

Литинська Ю. О.

Студент 3 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено сутність процесу повернення товару в торгівлі, визначено його терміни і умови згідно із законодавчою базою України. Розкрито особливості оформлення повернення товарів. Відображено операції з повернення товарів у бухгалтерському обліку у продавця і покупця на підставі певного прикладу.*

Ключові слова: *торгівля, товар, повернення, продавець, споживач, реєстратор розрахункових операцій, облік.*

Аннотация. *Исследована сущность процесса возврата товара в торговле, определены его сроки и условия согласно законодательной базы Украины. Раскрыты особенности оформления возврата товаров. Отражены операции по возврату товаров в бухгалтерском учете у продавца и покупателя на основании определенного примера.*

Ключевые слова: *торговля, товар, возврат, продавец, покупатель, регистратор расчетных операций, учет.*

Annotation. *The essence of the process of goods return in trade is investigated, its terms and conditions are determined, according to the legislative base of Ukraine. The peculiarities of the return of goods are disclosed. Refunded transactions for the return of goods in the accounting of the seller and the buyer on the basis of a specific example.*

Keywords: *trade, goods, return, seller, buyer, registrar of settlement transactions, accounting.*

На сьогодні торгівля займає провідну роль у життєздатності людського суспільства, впливаючи на економічний і соціальний рівень населення. Ця галузь господарства і вид економічної діяльності спрямовані на здійснення купівлі-продажу й обміну товарами між покупцем і продавцем. Пов'язані з цим процеси – безпосереднє обслуговування покупців, доставка товарів, їх зберігання та підготовка до продажу – є безперервним процесом.

Актуальність питання про повернення товару підкріплена не лише тим, що торгівля виступає переговорним процесом, а й обов'язком підприємців вести бухгалтерський фінансовий облік для відображення операцій щодо реалізації, обміну та повернення товару.

Метою цього дослідження є визначення нюансів і особливостей щодо повернення товару в торгівлі і відображення подібного процесу в бухгалтерському обліку у продавця і покупця.

Для вирішення поставленої мети необхідно розглянути такі завдання: дослідити сутність процесу повернення товару в торгівлі; визначити терміни повернення товару і умови згідно з законодавчою базою України; розкрити особливості оформлення повернення товарів; відобразити операції з повернення в бухгалтерському обліку у продавця і покупця.

Над питанням особливостей оформлення та відображення в обліку повернення товару в торгівлі працювали такі вчені, як О. Єфімов [1] і Ю. Граковський [2]. Так чи інакше, кожен продавець чи покупець стикається з процесом повернення товару, де важливо знати особливості цієї процедури.

Економіст О. Єфімов розглядав такі ситуації повернення товару, як: у разі істотного порушення вимог щодо якості товару (виявлення недоліків, які не можна усунути) покупець має право за своїм вибором: відмовитися від договору і вимагати повернення сплаченої за товар суми або вимагати заміну товару. Спосіб повернення товару в «передпродажний» стан полягає в тому, що повернення здійснюється з ініціативи та за бажанням тільки покупця. Продавець фактично не бере участі в прийнятті такого рішення, хоча вплинути на нього своїми діями може, наприклад, пообіцявши продати наступну партію товару за меншою ціною або надати більш тривалий термін для оплати наступної партії [1]. Повернення сплаченого товару є новим продажем, особливо якщо ціна, кількість товару або сума оплати, що повертається, відрізняються від первісної. Оскільки оплата не відбулася, то після закінчення терміну позовної давності кредиторська заборгованість набуває статусу безповоротної фінансової допомоги згідно зі ст. 14 ПКУ. Порядок урегулювання безнадійної заборгованості встановлено ст. 159 ПКУ, яка передбачає платникам збільшити податкові витрати на суму безнадійної заборгованості [3].

© Литинська Ю. О., 2017

На думку автора, для визначення особливостей оформлення і відображення в обліку повернення товару необхідно виявити причину, через яку товар було повернуто покупцем. А причини повернення можуть бути різними: закінчення терміну придатності товару, невідповідність якості, порушення умов договору тощо.

Терміни повернення та обміну товару регулюються Законом України «Про захист прав споживачів» [4]. Якщо товар не використовували, за винятком продовольчих товарів, то його можна повернути протягом 14 календарних днів. Також законом встановлено гарантійні терміни, протягом яких продавець бере на себе обов'язки здійснювати безкоштовно ремонт або заміну відповідної продукції у разі придбання товару неналежної якості.

Для проведення операцій з повернення грошових коштів за товар покупець повинен пред'явити постачальнику або іншій відповідальній особі таке: товар, який планує повернути; оригінал розрахункового документа – чек; оригінал документа, що засвідчує особу.

Різновиди особливостей оформлення повернення товару залежно від ситуації наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Найпоширеніші ситуації повернення товару в торгівлі

№	Ситуація	Документ, який необхідно написати покупцеві
1	Якщо оригінал чека втрачений	Необхідно написати заяву на відновлення чека
2	Після пред'явлення (відновлення) чека	Заповнюється заява-акт про повернення товару у двох примірниках. До заяви-акта додається чек товару
3	У разі повернення покупцем певної частини товару	На оригіналі заяви-акта, який залишається у покупця, касир ставить відмітку про повернутий товар, відзначає позицію товару дату і час, а також ставить штамп магазину
4	При проведенні обміну товару	Надання чека, заяви-акта про обмін товару, акта про обмін на нову одиницю у зв'язку з неналежною якістю
5	При поверненні коштів покупцеві за товар	Заява про повернення грошей на платіжну картку, акт про видачу коштів у зв'язку з поверненням товарів

Як видно з табл. 1, після заповнення всіх документів касир або матеріально-відповідальна особа підприємства вилучає товар у покупця, проводить операцію по розрахунковому апарату і повертає гроші за товар. Необхідно зазначити, що в разі, якщо платіжна картка, якою розраховувався покупець, втратила термін дії або була втрачена, покупець повинен написати заяву про повернення грошових коштів на другу платіжну картку. Повернення товару здійснюється відповідальною особою підприємства – директором, заступником, бухгалтером, касиром.

Порядок ведення бухгалтерського обліку операцій з повернення товару висвітлив економіст Ю. Граковський [2] згідно з нормативними документами. Особливості бухгалтерського обліку операцій з товарами передбачені Інструкцією № 291 [5], в тому числі врахування при здійсненні повернення товару як у продавця, так і у покупця. Також передбачено відображення в бухгалтерському обліку окремих операцій, наприклад, повернення товару від покупців у роздрібній торгівлі.

Для відображення операцій з повернення товару в бухгалтерському обліку продавця передбачений субрахунок 704 «Відрахування з доходу». За дебетом цього субрахунку підлягають відображенню суми, які зменшують дохід підприємства-продавця, в тому числі вартість повернутих покупцем продукції та товарів. За кредитом субрахунку 704 відображається списання дебетових оборотів на субрахунок 791 «Результат операційної діяльності».

Розглянемо такий приклад, ТОВ «Весна» – підприємство оптової торгівлі, яке займається торгівлею квітів, придбало 100 букетів на суму 8 400 грн (в т. ч. ПДВ) для подальшого перепродажу ТОВ «Квіти» вартістю 12 000 грн (в т. ч. ПДВ). Собівартість товару становить 7 500 грн. Внаслідок виявлених дефектів ТОВ «Квіти» повернуло 30 букетів на загальну суму 3 600 грн. (в т. ч. ПДВ). В обліку підприємств ці операції відображаються таким чином (табл. 2, табл. 3).

Таблиця 2

Основні кореспонденції рахунків при здійсненні операції з повернення товару у продавця ТОВ «Весна»

№	Зміст операції	Дт	Кт	Сума, грн
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1	Оприбутковано на склад товар	281	631	6 720
2	Відображено податковий кредит з ПДВ	641	631	1 680
3	Перераховано кошти за товар, що надійшов	631	311	8 400

Закінчення табл. 2

1	2	3	4	5
4	Відображається повна вартість повернутого товару в разі, коли в момент повернення товару відбувається одночасно зустрічне повернення ТОВ «Квіти» коштів з каси	704	301	3 600
5	Відображено суму податкового зобов'язання з ПДВ у загальній вартості повернутих товарів	641	704	600
6	Відображається списання собівартості реалізованих товарів (методом «сторно»)	**902**	**281**	**7 500**
7	Відображається віднесення суми дебетового обороту рахунку 704 на фінансовий результат	791	704	3 000
8	Відображається собівартість поверненого товару, що врахована при формуванні фінансового результату	791	902	7 500

Як видно з табл. 2, порядок відображення операцій з повернення товару в бухгалтерському обліку продавця виконується за певним алгоритмом відповідно до передбачених субрахунків у «Плані рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій».

Таблиця 3

Основні кореспонденції рахунків при здійсненні операції з повернення товару у покупця ТОВ «Квіти»

№	Зміст операції	Дт	Кт	Сума, грн
1	Відображається вартість повернутого товару без ПДВ	282	631	10000
2	Відображається сума податкового кредиту ПДВ	641	631	2 000
3	Відображається повернення товару (методом «сторно»)	**282**	**631**	**3 000**
4	Відображається коригування (зменшення) суми ПДВ	**641**	**631**	**600**

Як видно з табл. 3, порядок відображення операцій з повернення товару в бухгалтерському обліку у покупця значно різниться від кореспонденції рахунків у журналі продавця. Ведення бухгалтерського обліку також виконується за певним алгоритмом відповідно до передбачених Інструкцією № 291 субрахунків [5].

Однак роздрібна торгівля має ряд особливостей – насамперед це застосування РРО при розрахунках з покупцями. При цьому в обов'язковому порядку оформляються такі первинні документи: касовий чек видачі коштів, передбачений п. 4 Положення № 614 [6] (видається покупцю); Акт про видачу коштів, передбачений п. 8 розд. III Порядку № 417, у разі якщо сума коштів, виданих при поверненні товару, перевищує 100 грн [7].

На думку автора, повернення товару в торгівлі є неминучим і цілком природним процесом, який має певні терміни й умови. Особливістю в оформленні повернення товарів є документи, які відмінні між собою відповідно до умов і причин повернення товару. Відображення операції з повернення в бухгалтерському обліку у продавця та покупця також відмінні, проте кожен має свій алгоритм і відповідні субрахунки, передбачені Інструкцією № 291 щодо застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій.

Науковий керівник – викладач Шушлякова О. В.

Література: 1. Єфімов А. Повернення товару: підстави, коригування. *Бухгалтерія.* 2012. № 42. С. 47–48. **2.** Граківський Ю. Повернення товарів: особливості оформлення та відображення в бухгалтерському обліку. Київ: ДП «СВЦ», 2015. С. 12. **3.** Податковий кодекс України: Наказ Верховної Ради України від 02.12.2010 № 2755-17 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17. **4.** Про захист прав споживачів: Закон України від 20.12.2016 № 1023-XII // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://meget.kiev.ua/zakon/zakon-zaschite-prav-potrebiteley. **5.** Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Верховної Ради України від 24.07.2015 № 291 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99. **6.** Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг: Наказ Державної податкової адміністрації України від 01.12.2000. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/REG5296.html. **7.** Порядок реєстрації та ведення розрахункових книжок, книг обліку розрахункових операцій задержаний: Наказ Міністерства фінансів України 26.07.2016 № 1618-13. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1618-13.

ПРОБЛЕМИ ОЦІНКИ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

УДК 657.92:657.212

Литинська Ю. О.

Студент 3 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розкрито сутність обліку й оцінки дебіторської заборгованості на підприємстві. Визначено дійсні методи оцінки дебіторської заборгованості. Знайдено основні проблеми при оцінці дебіторської заборгованості та вдосконалено шляхи вирішення цих проблем на підприємстві.*

Ключові слова: *дебіторська заборгованість, грошові кошти, кредитоспроможність, передоплата, відстрочка, штраф, пеня.*

Аннотация. *Раскрыта сущность учета и оценки дебиторской задолженности на предприятии. Определены работающие методы оценки дебиторской задолженности. Найдены основные проблемы при оценке дебиторской задолженности, и усовершенствованы пути решения данных проблем на предприятии.*

Ключевые слова: *дебиторская задолженность, денежные средства, кредитоспособность, предоплата, отсрочка, штраф, пеня.*

Annotation. *The essence of accounting and assessment of accounts receivable at the enterprise is disclosed. Working methods for estimating accounts receivable are determined. The main problems in estimating accounts receivable were found and the ways of solving these problems in the enterprise were improved.*

Keywords: *accounts receivable, cash, creditworthiness, advance payment, deferment, fine.*

В умовах сьогодення ведення підприємницької діяльності не існує без виникнення і стягнення дебіторської заборгованості, яка відповідно до українських і міжнародних стандартів обліку визначається як сума боргів, що належать суб'єкту господарювання від покупців та інших дебіторів із поточних операцій.

Актуальність статті обумовлена тим, що процес взаєморозрахунків між контрагентами за дебіторською заборгованістю тягне за собою ризики стосовно фінансового результату господарської діяльності. Оцінка боргів перед підприємством, своєю чергою, визначає вартість кредиторської заборгованості самого підприємства-покупця.

Метою цієї статті є аналіз основних проблем оцінки дебіторської заборгованості й узагальнення ефективних методів її оцінки. В процесі обліку дебіторської заборгованості необхідно дотримуватись вимог українських та міжнародних стандартів і основних положень бухгалтерського обліку.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі завдання: розкрити сутність і види оцінки дебіторської заборгованості; визначити ефективні методи з обліку та оцінки дебіторської заборгованості вітчизняних і зарубіжних учених; проаналізувати наявні проблеми при оцінці дебіторської заборгованості; знайти шляхи вирішення проблем при оцінці дебіторської заборгованості.

У процесі господарської діяльності у підприємств виникає дебіторська заборгованість за розрахунками з покупцями продукції, акціонерами, персоналом і бюджетом. Роль ефективного обліку дебіторської заборгованості особливо зростає в умовах кризи підприємства, щоб не погіршити становище несвоєчасним її поверненням та попередити появу безнадійних боргів. Ефективність ведення обліку поточної дебіторської заборгованості залежить від її визнання та оцінки, саме тому особливу увагу в дослідженні бухгалтерського обліку приділяють дебіторам та їх зобов'язанням перед підприємством.

Методи оцінки дебіторської заборгованості повинні відповідати Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та дотримуватись одного з основних принципів бухгалтерського обліку – обачності, що запобігає заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів та доходів підприємства [1].

Основні положення оцінки дебіторської заборгованості в Україні передбачені П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», згідно з яким в момент виникнення заборгованості вона оцінюється за первісною вартістю. Тобто дебіторська заборгованість відображається в обліку в оцінці, визначеній договором, залежить від кількості і ціни реалізації з урахуванням знижок і надбавок [2].

Особливості оцінки дебіторської заборгованості у міжнародній практиці передбачені МСФЗ, згідно з яким оцінка ведеться також за первісною вартістю, проте включаючи витрати зі здійснення операцій, які прямо пов'язані

© *Литинська Ю. О., 2017*

з придбанням або випуском фінансового активу чи зобов'язання. Після первинного визнання дебіторська заборгованість оцінюється за іншими видами оцінки, які передбачені стандартом [3].

Основні види оцінки дебіторської заборгованості у міжнародній та вітчизняній практиці наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Види оцінки дебіторської заборгованості

Вид оцінки	Сутність виду оцінки дебіторської заборгованості
1. Дисконтована вартість	Оцінка застосовується орендодавцями для відображення платежів за договорами фінансової оренди. Така оцінка широко застосовується у міжнародній практиці, проте в Україні, згідно з П(С)БО-14 "Оренда", її застосування неможливе
2. Первісна вартість	Оцінка застосовується для всіх видів дебіторської заборгованості, які не є заборгованістю за товари, роботи, послуги, або очікуваними платежами за договорами фінансової оренди. Для подібного виду резерв сумнівних боргів не створюється
3. Чиста реалізаційна вартість	Оцінка застосовується для поточної дебіторської заборгованості, коли підприємство не отримує відразу оплату за реалізований товар чи надані послуги. Тоді підприємство у дохід від реалізації включає також борги, що, імовірно, ніколи не будуть оплачені. Таким чином, реальний дохід необґрунтовано завищується на суму зазначених боргів. Тому при визнанні доходу від реалізації його необхідно зменшити на суму сумнівних боргів,\ відповідно до принципу обачності
4. Заборгованість на дату балансу	Оцінка застосовується відповідно до принципу обачності, згідно з яким величина активів не повинна бути завищена, а величина зобов'язань – занижена

Над питанням стосовно обліку та оцінки дебіторської заборгованості працювали такі вітчизняні та зарубіжна вчені, як: Нашкерська Г. В. [4], Хендріксена Е. С., Ван Бреда М. Ф. [5], Лучко М. Р. [6] та ін. Так, Нашкерська Г. В. зазначає, що більшість підприємств оцінюють дебіторську заборгованість без урахування суми знижки. При фактичній реалізації знижки покупець здійснює коригування отриманих доходів і раніше визнаної дебіторської заборгованості. Таким чином, на дату визнання дебіторська заборгованість відображається за завищеною вартістю, що суперечить принципу обачності [4]. Протилежної думки стосовно умов своєчасної оплати додержуються зарубіжні вчені. Хендріксен Е. С. та Ван Бреда М. Ф. вважають, що невикористані покупцем знижки є для них штрафом, який додається до ціни продажу і є заохоченням до своєчасної оплати. Тому покупець, який здійснює оплату після завершення дії знижки, повинен заплатити додаткову суму, яка включає нереалізовану знижку. Дебіторська заборгованість у цьому випадку відображається на момент виникнення з урахуванням знижки і збільшується при оплаті покупцем за межами періоду її дії [5].

На думку автора, виходячи з перелічених методик вище обліку та оцінки дебіторської заборгованості, можна позначити такі проблеми та їх альтернативні рішення (табл. 2).

Таблиця 2

Проблеми оцінки дебіторської заборгованості в Україні

Проблема	Причина	Рішення
1	2	3
1. Відвантаження товарів на умовах наступної оплати	Наявність дебіторської заборгованості, відображення її в обліку не гарантує отримання економічної вигоди у вигляді надходження активів, а має рівну можливість стати безнадійною дебіторською заборгованістю	Необхідно розмежувати у Плані рахунків бухгалтерського обліку отриманий дохід від реалізації товарів, робіт, послуг з фактом їх реалізації
2. Не слід поточну дебіторську заборгованість пов'язувати з доходом	Оскільки дохід вимірюється сумою очікуваних грошових надходжень, тому якщо виникає безнадійна дебіторської заборгованості у звітному періоді, то наступні грошові надходження не можна вважати доходом	Потрібно розмежувати відповідними рахунками дохід від поточної дебіторської заборгованості від реалізації товарів, робіт і послуг залежно від надання знижок за дострокову оплату рахунків
3. Використання одного виду вартості у фінансовій звітності	Стандартом передбачено, із чотирьох видів вартості: історичної, поточної, теперішньої та вартості реалізації, дебіторську заборгованість оцінювати згідно вартості реалізації, що є назавжди доцільним	Потрібно застосовувати вартість відповідно до господарської операцій, наприклад, заборгованість за векселями отриманими можна оцінювати за вартістю реалізації, заборгованість за товари, роботи, послуги – за поточною вартістю
4. Занадто розгорнута класифікація дебіторської заборгованості відповідно до П(С)БО 10	Це не приносить користь суб'єкту господарювання, оскільки йому потрібна загальна сума дебіторської заборгованості підприємства, а не розгорнутий її вигляд	Потрібно згорнути всі статті, за винятком дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги, оскільки на них нараховується резерв сумнівних боргів

Закінчення табл. 2

1	2	3
5. Вдосконалення методики визначення суми резерву сумнівних боргів	Не кожен суб'єкт господарювання створює резерв сумнівних боргів, оскільки це: вилучення з обороту вільних коштів; понесення додаткових трудових витрат для створення резерву	Потрібно законодавчо зобов'язати всі підприємства створити резерв сумнівних боргів, що буде впливати на зменшення податку на прибуток. Це призведе до збільшення достовірності інформації про дебіторську заборгованість у фінансовій звітності

Лучко М. Р. та Бенько І. Д зазначають, що, на відміну від українського обліку, коли безнадійні борги списуються за рахунок резерву, в міжнародній практиці, незважаючи на списання безнадійної дебіторської заборгованості на витрати, вона продовжує обліковуватися в дебеті рахунків, на яких відображається поточна дебіторська заборгованість і показується в активі балансу в рядку «Не отримані від покупців рахунки» або в графі «Векселі покупців» з одночасним відображенням безнадійної заборгованості в окремому рядку з від'ємною сумою [6].

На думку автора, саме політика управління та оцінка дебіторською заборгованістю визначає ефективність роботи підприємства загалом. Проаналізувавши проблеми обліку й оцінки дебіторської заборгованості, знайдено шляхи вирішення цих питань. Загалом необхідно внести певні зміни та доповнення до П(С)БО 10, яким регламентується ведення бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості, зокрема, відображення її у фінансовій звітності підприємства.

Науковий керівник – канд. екон. наук, старший викладач Пасічник І. Ю.

Література: 1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **2.** Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: Наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 № 627 (z1242-13) // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99. **3.** Міжнародні стандарти фінансової звітності: Наказ Міністерства фінансів України від 12.03.2013 р. // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_010. **4.** Нашкерська Г. В. Особливості визнання та оцінки поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи і послуги. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2009. № 11. С. 31–37. **5.** Хендриксен Э. С., Ван Бреда М. Ф. Теория бухгалтерского учета. М.: Финансы и статистика, 1997. 576 с. **6.** Лучко М. Р., Бенько І. Д. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах: навч. посіб. Київ: Знання, 2006. 311 с.

СТАТИСТИКА КРЕДИТУВАННЯ ДОМАШНІХ ГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ

УДК 347.278:330.567.28(477)

Литинська Ю. О.

Студент 2 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розкрито сутність поняття «домашнє господарство». Наведено особливості та ризики кредитування домашніх господарств. Узагальнено статистичні дані загалом по Україні та в Харківській області зокрема стосовно кредитування домашніх господарств..*

Ключові слова: *кредит, позичальник, домашнє господарство, фізична особа, цільове спрямування.*

© *Литинська Ю. О., 2017*

Аннотация. *Раскрыта сущность понятия «домашнее хозяйство». Приведены особенности и риски кредитования домашних хозяйств. Обобщены статистические данные в целом по Украине и по Харьковской области в частности в отношении кредитования домашних хозяйств.*

Ключевые слова: *кредит, заемщик, домашнее хозяйство, физическое лицо, целевое направление.*

Annotation. *The essence of the concept of "housekeeping" was disclosed. The features and risks of lending to households were given. The statistical data of household loans for Ukraine and for the Kharkov region was summarized.*

Keywords: *loan, borrower, household, individual, target area.*

Сьогодні мале підприємство або домашнє господарство, що складається з одного чи декількох працівників, має широке використання. Дослідження домашніх господарств характеризує рівень життя населення країни та його матеріальне становище: рівень доходів і витрат особистого споживання.

Актуальність кредитування домашніх господарств в Україні підкріплена тим, що фінансування малого та середнього бізнесу на сьогодні є нерентабельним через високу вартість ресурсів, а також невизначеність в умовах економічної кризи.

Високий рівень розвитку малого підприємництва є необхідною умовою успішного функціонування ринкової економіки. Малий бізнес у розвинених країнах світу визначає темпи економічного зростання, структуру і якість валового національного продукту, формуючи його в обсязі 40–50 %, а в деяких галузях – до 70–80 % [1].

Мета цього дослідження – розгляд кредитування домашніх господарств в Україні та Харківській області. Також в роботі висвітлено особливості та ризики кредитування домашніх господарств.

Над проблемою кредитування домашніх господарств працювали такі дослідники, як: Коваленко В. В. [2], Лютий І. О. [3], Д'яконова І. І. [4] та ін. Успішне функціонування домашніх господарств створює сприятливі умови для поліпшення економіки. За сприятливих умов та попередження ризиків дрібні виробники отримують більший прибуток на власний капітал, ніж великі.

Держави повинна створювати певні умови для збільшення можливостей та розкриття потенціалу всіх господарських інститутів, в тому числі і домашніх господарств. З метою підвищення ефективності домашніх господарств у вирішенні соціальних проблем у суспільстві Червона С. П. запропонувала таке:

- слід розвивати систему кредитування, в тому числі іпотечного, зробивши його основною формою придбання житла;
- державі необхідно забезпечити зростання доходів населення за рахунок встановлення справедливої оплати праці;
- забезпечити умови і можливість організації освіти в рамках домашнього господарства.

Бюджет домогосподарства складають сукупні доходи та витрати його членів, що забезпечують їх особисті потреби. Коштів бюджету домашнього господарства постійно не вистачає у зв'язку з розширенням потреб членів господарства. Нестача коштів бюджету змушує учасників домогосподарства вести особисте підсобне господарство, здійснювати індивідуально-трудову і підприємницьку діяльність, а також звертатися за кредитом у банки [5].

Кредитування домашнього господарства набуло значного поширення протягом останніх років. У зв'язку з чим загострюється жорстка конкуренція між банками. За статистичними даними рейтинг українських банків можна подати таким чином (табл. 1) [6].

Таблиця 1

Кредити, видані банками України фізичним особам на 1 січня 2017 року [6]

№	Комерційний банк	Кредити фіз. осіб, тис. грн	у т. ч. в валюті, тис. грн
1	2	3	4
1	ПАТ «УКРСОЦБАНК»	20 786 527	1 476 108
2	ЗАТ КБ «ПРИВАТБАНК»	19 722 839	1 850 055
3	ПАТ «АЛЬФА-БАНК»	5 240 164	100 206
4	ПАТ «Райффайзен Банк Аваль»	5 143 235	139 205
5	ПАТ «ОТП БАНК»	4 666 297	338 633
6	ПАТ «УкрСиббанк»	4 556 905	1 450
7	ПАТ «ПУМБ»	3 432 131	18 031 627

Закінчення табл. 1

1	2	3	4
8	ПАТ «ОЩАДБАНК№	2 911 063	76 345
9	ПАТ «КРЕДОБАНК»	2 190 859	780 222
10	ПАТ «А-БАНК»	2 147 347	296 034

Улановський А. М. вважає, що умови надання кредитів змінюються також і внаслідок кризових явищ,. Це стосується всіх видів кредитування домашніх господарств. Банки підняли початкові внески, підвищили строк розгляду заявок, знизивши суми наданих кредитів. У додаток до збільшення суми комісій, що стягуються при отриманні кредиту, банки вимагають офіційного підтвердження доходів потенційного позичальника. Що стосується положень нормативно-правових актів, то вони не здатні врегулювати відносини між кредиторами та позичальниками [7].

Таким чином, існують такі чинники, які можуть стримувати розвиток кредитування домашніх господарств в Україні: зменшення довіри до банків; зниження рівня платоспроможності населення; висока відсоткова ставка за кредит, яка сприяє збільшенню вартості кредиту; різкі зміни інфляційних і девальваційних очікувань; недосконалість нормативно-правової бази стосовно захисту прав позичальника.

Кредити, надані домашнім господарствам, за цільовим спрямуванням і строками погашення протягом десяти років наведені на рис. 1.

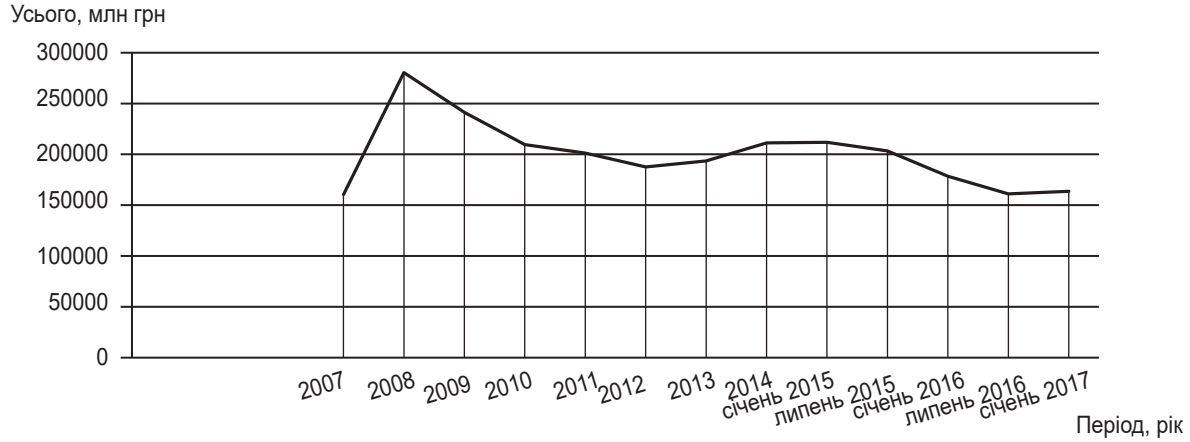

Рис. 1. **Обсяг кредитів, наданих домашнім господарствам в Україні за 2007–2017 рр.** [8]

Як видно з рис. 1, статистичні дані стосовно обсягів кредитування в 2007–2017 рр. мають спадну тенденцію. Подібна динаміка у 2007 р. пов'язана зі світовою фінансовою кризою, що розпочалася у США. В 2008 р. показник з кредитування домашніх господарств складає 280 490 млн грн, що є найбільшим результатом за останні десять років, після чого спостерігалася спадна динаміка обсягів кредитування в Україні, яка спиняється лише в 2013 р. За хвилею збільшення обсягів кредитування в 2015 р. з 187 629 млн грн до 211 284 млн грн, за даними Національного банку України, загальний обсяг кредитів, наданих домашнім господарствам, знову прийняв низхідну тенденцію, яка наведена загостренням політичних і воєнних процесів [4].

Ринок банківських послуг розвивається навіть в умовах економічної і політичної нестабільності, а отже, є можливість вийти з кризи з мінімальними втратами. Сьогодні на вітчизняному ринку кредитування домашніх господарств свою діяльність ведуть такі установи: банки, мікрофінансові організації, ломбарди, приватні особи та ін. Кожна із зазначених кредитних організацій має свої позитивні та негативні сторони.

Наприклад, у банках отримати гроші в борг найважче, але саме тут будуть відносно низькі процентні ставки та гарантії відповідно до законодавчої бази України. Таким чином, для багатьох людей, які займаються індивідуальною трудовою діяльністю, навіть незначна грошова сума може зіграти вирішальну роль, дозволивши їм створити або розширити своє домашнє господарство. Однак оскільки не всі фізичні особи в змозі надати гарантію повернення позики, їм потрібна незначна сума грошей, більшість комерційних банків не бачать вигоди в наданні їм кредитів.

Обсяг кредитування домашніх господарств у Харківській області станом на січень 2017 р. наведено в табл. 2 [8].

Таблиця 2

Кредити, надані домашнім господарствам за січень 2017 року [8]

Показники	Україна, млн грн	Область, млн грн	% до загального підсумку по Україні
Усього:	163 658	9 758	6,0
– у національній валюті	77 868	4 360	5,6
– в іноземній валюті	85 790	5 398	6,3

Аналізуючи дані табл. 2, видно, що надані кредити фізичним особам Харківської області становлять 6 % від усього обсягу кредитування домашніх господарств. Враховуючи загальну кількість областей на території України, середній відсоток у кожному регіоні має становити не менше 4 % загального підсумку кредитів.

Отже, фінансування домашніх господарств на території Харківської області має належний рівень, що свідчить про наявність безлічі сфер діяльності домашніх господарств, та завдяки позиковими коштами є можливість поліпшення економічного становища загалом.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Литвиненко А. О.

Література: 1. Статистика країн світу. URL: http://ru.tradingeconomics.com/countries. **2.** Коваленко В. В. Розвиток банківської системи в умовах формування нової архітектури фінансового ринку. Одеса: Атлант, 2012. 765 с. **3.** Лютий І. О. Грошово-кредитна політика в умовах перехідної економіки: монографія. Київ: Атіка, 2000. 240 с. **4.** Д'яконова І. І. Методологічні засади розвитку банківського нагляду на базі системної організації банківської діяльності. Суми: УАБС НБУ, 2008. 395 с. **5.** Червона С. П. Ресурси і витрати домогосподарств України: аналіз структури та структурних зрушень. *Формування ринкових відносин в Україні.* 2016. № 3. С. 95–100. **6.** Національний банк України: офіц. сайт. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article;jsessionid=C1F498E0B3AC6D242A730F83D964A063?art_id=27843415&cat_id=44578#1. **7.** Улановський А. М. Споживчий кредит: що потрібно знати перед тим, як йти в банк. *Фінанси для всіх.* 2005. № 12. С. 10–11. **8.** Державна служба статистики України: офіц. сайт. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/.

КОГНІТИВНІ УПЕРЕДЖЕННЯ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ПОВЕДІНКУ ЛЮДИНИ В ПРОФЕСІЙНІЙ ЕКОНОМЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 330.16

Лугіна Д. С.

Студент 2 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано вплив когнітивних упереджень на поведінку людини в професійній економічній діяльності. Обґрунтовано доцільність подальших досліджень когнітивних упереджень і розробку методик для нівелювання їх впливу на розумову діяльність людей.*

Ключові слова: *когнітивні упередження, поведінкова економіка, поведінка людини.*

Аннотация. *Проанализировано влияние когнитивных искажений на поведение человека в профессиональной экономической деятельности. Обоснована целесообразность дальнейших исследований когнитивных искажений и разработка методик для нивелирования их влияния на умственную деятельность людей.*

© *Лугіна Д. С., 2017*

Ключевые слова: *когнитивные искажения, поведенческая экономика, поведение человека.*

Annotation. *Analyzes the effect of cognitive biases on human behavior in professional economic activity. Justifies the expediency of further studies of cognitive biases and development of techniques for the leveling of their impact on people's mental activity.*

Keywords: *cognitive biases, behavioral economics, human behavior.*

Людська поведінка детермінована різносторонніми факторами: фізичне оточення (час, місце, дії інших індивідів), у якому знаходиться людина, її стан здоров'я, фізіологічне почуття, попередній накопичений досвід, особливості перебігу розумових процесів тощо, оскільки людина постійно знаходиться під впливом широкого спектра змінних, кожна з яких впливає на взаємодію з внутрішнім і навколишнім світом, то поведінка може призводити до бажаних та небажаних наслідків. Вірогідність отримання небажаного результату буде досить висока, якщо на процес прийняття рішень індивідом впливатимуть деструктивні фактори: погане самопочуття, відсутність досвіду, негативна лояльність індивідів з оточення та ін. Професійна діяльність є одним із проявів поведінки людини, тому вона схильна підпадати під вплив різних деструктивних факторів. У нашому мінливому світі кожна людина зіткається з необхідністю чітко аналізувати та контролювати фактори, що впливають на процес прийняття рішень. Одним із таких факторів є когнітивні упередження, котрі в останні десятиліття отримали багатобічний розгляд і вивчення. Вагомий внесок у дослідження когнітивних упереджень зробили Канеман Д. [5], Мішел У. [4], Тверські А. та ін. Однак їх роботи спеціалізуються на якихось окремих упередженнях, вони не ставлять за мету створити єдиний, більш ширший погляд на прблемний об'єкт.

Це дослідження ставить за мету розглянути на прикладі декількох когнітивних упереджень вплив помилок у розумовому процесі на прийняття рішень людиною та обгрунтувати важливість дослідження когнітивних упереджень, створення спеціальних методик, що зможуть нівелювати їх вплив на поведінку людини у професійній економічній діяльності.

Поведінку людини вивчають різні науки, такі як: соціологія, психологія, антропологія, політологія, економічна теорія тощо. Кожна з них розглядає об'єкт вивчення окремо, використовуючи свої специфічні методи. Проте у XX–XXI ст. розпочався процес синтезу різних наук задля більш ретельного та різнобічного вивчення якогось окремого предмета. Саме через синтез психології та економічної теорії світ побачила нова галузь економічної теорії – поведінкова економіка. Поведінкова економіка використовує психологічні експерименти для створення теорій про причини прийняття рішень людьми. Вона говорить про те, що індивідуми не завжди діють з міркувань власної вигоди, максимізації прибутку чи мінімізації витрат. Кожна людина володіє недостатнім об'ємом знань та обмеженими когнітивними ресурсами для обробки інформації, знаходиться під впливом невизначеності, умов, за яких відбувається розумовий процес; інформації наявної у пам'яті та інформації, що циркулює у навколишньому світі. Внаслідок цього судження людей можуть здійснюватися з використанням розумових помилок. Одним із проявів помилок під-час мислення є когнітивні упередження [1].

Когнітивне упередження (cognitive bias) – це систематичний патерн відхилення від норм або раціональності у судженні, коли висновки про інших людей або ситуації можуть бути зроблені нелогічним чином [2]. Схильними до використання когнітивних упереджень можуть бути всі люди незалежно від їхнього віку, статі, національності чи професійної діяльності. Помилки у мисленні впливають як на повсякденну діяльність (наприклад, придбання нової зубної щітки, вибір житла для оренди, вибір школи для дитини чи судження про якусь новину) так і на професійну (наприклад, розробка нового продукту, вихід на нові ринки чи зміна поточного стилю управління компанією). Вони діють непомітно та призводять до наслідків, що можуть змінити усе подальше існування окремої людини, сім'ї, підприємства чи цілої держави.

1. Теорія чорного лебедя (Black swan theory). На початку XXI ст. відомий американський трейдер та економіст Нассім Ніколас Талеб дав назву рідкісним і важкопрогнозованим подіям, що призводять до значних наслідків і змінюють хід історії людства – чорні лебеді [3]. Ці події мають як негативні, так і позитвні наслідки. До них можна віднести увесь спектр подій: терористичний акт, банкрутсво компанії, наукове відкриття, біржова паніка, розробка нового технологічного винаходу тощо. Але кожна "подія-лебідь" має три базові ознаки:

- подія є несподіваною для більшості спостерігачів (експертів, вчених, аналітиків та інших), оскільки можливість її здійснення вважалась ними майже неможливою, а обговорення абсурдним;
- подія призводить до наслідків, що сильно впливають на поточну ситуацію або змінюють повністю;
- після настання спостерігачі починають розглядати цю подію у ретроперспективі як більш передбачувану, її здійснення як очевидним (цей процес має назву повзучий детермінізм (hindsight bias), який теж є теж когнітивним упередженням).

2. Упередження короткозорості (Myopia bias). Психологічні експерименти показали, що люди за своєю природою по-різному здатні відкладати задоволення. Найвідомішим є "Зефірний тест" проведений Волтером

Мішелем у Стенфордському університеті. Мішел надавав дітям право вибору між тим, щоб з◉їсти один зефір негайно або не їсти та почекати деякий час, щоб отримати другий. За результатами досліду лише одна третина дітей була в змозі дочекатися обіцяної винагороди. У наступних дослідженнях, які тривали декілька десятків років, науковці зробили висновок, що діти, які дочекалися другого зефіру, мали вищі результаті шкільних екзаменів, більшу заробітну плату та рівень задовленності життям вище порівняно з менш терплячими однолітками. В інших експериментах було виявлено, що "короткозорі" люди більш схильні до вживання алкоголю, накотичних засобів і проблем з кредитами [4].

На практиці "короткозора" поведінка домогосподарства чи підприємства призводить до перенесення майбутнього споживання на сьогодні [8] або така поведінка пояснює наявність політичних бізнес-циклів, коли політики проводять низку заходів за рахунок майбутнього ВВП задля кращих економічних результатів перед виборами [9].

3. Упередження статус-кво (Status quo bias) – це упередження характеризується як надання переваги поточному стану справ над його зміною. Пропозиція щодо відхилення від статус-кво завжди сприймається негативно, навіть якщо її здійснення надасть позитивні результати. Слід зазначити, що раціональне надання переваги статус-кво, коли поточний стан речей об'єктивно найвигідніший з усіх альтернатив, не є упередженням [5].

Упередження може впливати на прийняття рішень при управлінні компанією у різних аспектах. Наприклад, спричинити неправильне розуміння ситуації щодо введеняя інновації на підприємстві.

4. Помилка гравця (Gambler's fallacy) – це упередження пов◉язане з помилковою інтерпритацією серії випадкових подій. Через це людина зазвичай не усвідомлює того факту, що ймовірність бажаного результату не залежить від попередніх результатів серії [6]. Стандартним прикладом слугує експеримент з монетою. Уявимо, що гравець підкинув 15 раз монету та отримав 15 аверсів. Для гравця, розумовий процес якого схильний до вище згаданої помилки, найбільш вірогіднішим результатом 16-го кидка буде аверс, тому що індивід знаходиться під впливом попередніх результатів. Проте об'єктивна вірогідність отримання аверса чи реверса завжди дорівнює 1/2.

5. Ефект приєднання до більшості (Bandwagon effect) є формою групового мислення, що реалізується у тенденції індивідів копіювати дії, які є популярними у соціумі. Популярність певних думок, точок зору або дій зростає внаслідок збільшення їх прихильників [7]. В економіці відбувається збільшення споживчого попиту, пов'язаного з тим, що споживач, дотримуючись загальносоціальних преференцій, придбає продукт, який купують інші. Тобто рішення, що приймає суб'єкт, залежать від кон'юктури у суспільстві або поведінки окремих суб'єктів.

6. Упередження авторитету (Authority bias) – це упередження являє собою схильність приймати рішення ґрунтуючись на думці експерта, який спеціалізується на цікавій для нас темі. Спираючись на його судження, людина робить вибір, використовуючи не свій надбаний досвід, а уявлення осіб, яких вона або соціум вважає авторитетними [6]. Інформація, отримана від експерта, не піддається критичному аналізу, а сприймається як істина.

Усі шість вище згаданих когнітивних упереджень діють на різних рінях сприйняття людиною зовнішнього та внутрішнього світу: упередження статус-кво, ефект приєднання до більшості та упередження короткозорості впливають на раціональність дій індивіда, помилка гравця та "чорні лебеді" – на прийняття ризику та оцінку вірогідності події, упередження авторитету – на сприйняття інформації. Зважаючи на те, що ці патерни функціонують на базових рівнях розумових процесів людини, а збитки, які вони спричиняють, є небажаними, подальше вивчення когнітивних упереджень та розробка спеціальних заходів задля невілювання їх впливу на людей є одними з пріоритетних напрямків досліджень у поведінкових науках сьогодення. Такі дії, своєю чергою, нададуть людям новий інструмент пізнання самих себе та просунуть нас уперед на загальнолюдському еволюційному шляху.

Таким чином, у висновку зазначимо, що психологічний фактор відіграє важливу роль у процесі прийняття рішень. Врахування впливу когнітивних упереджень на прийняття рішень надасть нам більш чітке розуміння про причини дій різних суб'єктів (індивідумів, домогомподарств, підприємств тощо). Потребується подальше проведення ретельних досліджень когнітивних упереджень задля більш детального розуміння їх впливу на людську діяльність.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Лугова В. М.

Література: 1. Бернстайн П. Л. Фундаментальные идеи финансового мира. Эволюция. М.: Альпина Бизнес Букс, 2009. 256 с. **2.** Haselton M. G. The evolution of cognitive bias // The Handbook of Evolutionary Psychology. NJ, US: John Wiley & Sons Inc, 2005. P. 724–746. **3.** Талеб Н. Н. Черный лебедь. Под знаком непредсказуемости. М.: КоЛибри, 2009. 528 с. **4.** Mischel W., Ebbesen E., Raskoff Z. Cognitive and attentional mechanisms in delay of gratification. *Journal of Personality and Social Psychology.* 1972. Vol. 2. P. 204–218. **5.** Kahneman D., Knetsch J., Thaler R. Anomalies: The endowment effect, loss aversion, and status quo bias. *Journal of Economic Perspectives.* 1991.

Vol. 1. P. 193–206. **6.** Sanna L., Schwarz N. Integrating temporal biases: the interplay of focal thoughts and accessibility experiences. *Psychological Science.* 2004. Vol. 7. P. 474–481. **7.** Colman A. M. Oxford Dictionary of Psychology. NY, US: Oxford University Press, 2003. 876 p. **8.** Laibson D. Golden eggs and hyperbolic discounting. *Quarterly Journal of Economics.* 1997. Vol. 2. P. 443–477. **9.** Nordhaus W. The political business cycle. *Review of Economic Studies.* 1975. Vol. 5. P. 169–190.

АКСІОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ РЕФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

УДК 321.01

Лукіна Є. А.

Студент 1 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено процеси реформування та трансформаційні зміни у політичній системі України крізь призму ціннісно-нормативних чинників. Підкреслено необхідність впровадження ефективної системи політичних цінностей через вивчення традиційних і сучасних цінностей українського народу та аналіз світового досвіду здійснення політичного розвитку.*

Ключові слова: *політичні цінності, аксіологія, політична система, громадянське суспільство, політичний процес.*

Аннотация. *Исследованы процессы реформирования и трансформационные изменения в политической системе Украины сквозь призму ценностно-нормативных факторов. Подчеркнута необходимость внедрения эффективной системы политических ценностей через изучение традиционных и современных ценностей украинского народа и анализ мирового опыта осуществления политического развития.*

Ключевые слова: *политические ценности, аксиология, политическая система, гражданское общество, политический процесс.*

Annotation. *The reform processes and transformational changes in the political system of Ukraine have been researched through the prism of value-regulatory factors. It is emphasized that there is a need to implement an effective system of political values through a study of traditional and modern values of the Ukrainian people and through an analysis of world experience in the implementation of political development.*

Keywords: *political values, axiology, political system, civil society, political process.*

Реформування політичної системи є однією зі складових процесу формування демократичної, правової, соціальної держави в Україні, зміцнення її позицій як активного і впливового суб'єкта міжнародної політики, повноправного члена світових та європейських структур. Інституціональні зміни та реформи, що відбуваються сьогодні в Українській державі, стають дійсно незворотними й успішними лише за умови їх сприйняття і закріплення у системі ціннісних орієнтацій суспільства. Прагнення зрозуміти сутність і спрогнозувати наслідки інституціональних трансформаційних процесів актуалізує зростання інтересу до дослідження ціннісної складової суспільства, особливе місце в якій займають цінності політичні.

Питання здійснення реформ стали предметом науково-теоретичних досліджень багатьох учених в Україні, зокрема О. Валевського, Р. Войтович, В. Горбатенка, Н. Дармограй, М. Пірен, В.Ребкала, В. Тертич та ін. Серед вітчизняних і зарубіжних учених, які приділяли особливу увагу аналізу природи цінностей, в тому числі політичних, слід зазначити таких дослідників, як Г. Алмонд, В. Бакіров, М. Вебер, С. Верба, М. Головатий, Є. Головаха, М. Доган, Р. Інглехарт, М. Карват, С. Ліпсет, В. Мілановський, В. Паніна, І. Попова, А. Ручка та ін.

© Лукіна Є. А., 2017

Метою статті є розгляд місця та ролі політичних цінностей у системі суспільно-політичних відносин, визначення їх впливу на процеси реформування та трансформаційних змін у політичній системі України.

Сучасний етап розвитку України можна охарактеризувати як «транзитний період» – період переходу до нової системи суспільних відносин і політико-державного устрою. Успіх політичного реформування та модернізації залежить від уміння адаптувати запозичені сучасні технології, політичні інститути, систему цінностей до економічних реалій, традиційних політичних інститутів та національних ціннісних орієнтацій. Для успішного реформування вирішальну роль відіграють не зовнішні чинники, а внутрішній потенціал суспільства, що модернізується. Очевидно, що символом епохи повинен стати перехід до нової моделі стабілізації, в центрі якої – розвинута багатопартійна система, сформоване і впливове громадянське суспільство, нові форми публічного діалогу між суспільством і владою [1, с. 59].

Характерними рисами перехідного періоду для будь-якої країни є руйнація системи цінностей, соціокультурна дестабілізація, моральний ригоризм, зміна критеріїв соціальної структури, перетворення культури в чинник, що детермінує соціальне життя, загострена нетолерантність до «іншого», відрив культурних традицій від соціально-історичних орієнтирів. Вплив деструктивних елементів тут має своїм наслідком нівелювання суспільних цінностей, правовий нігілізм, примітивізацію поглядів тощо [2, с. 20].

Модернізаційні зміни політичної системи детерміновані різноманітними чинниками – економічними, політичними, соціальними, які у своїй єдності та взаємозв'язку утворюють усю складність і багатоплановість процесів, які протікають у політичній системі. Слід зазначити, що в перехідному суспільстві питання цінностей – це питання спільних смислів політичної еліти та суспільства. Цінності постають підґрунтям норм, які, своєю чергою, регулюють соціальну взаємодію. І владоможцям, і громадянам треба шукати сфери спільної загальнонаціональної діяльності – єднатися у взаємодії, співпрацювати задля зміни політичної культури на демократичних засадах.

Оптимізація механізму реформування та модернізації політичної системи України в транзитивних умовах повинна передбачати комплекс заходів для захисту культурної, духовно-моральної спадщини, історичних традицій і норм суспільного життя, збереження культурного надбання народу, формування державної політики у сфері духовного та морального виховання населення [3, с. 201]. Одним із проявів багаторівневості об'єктів процесу реформування політичної системи є диференціація цінностей як результату осягнення світу в різних формах і видах відображення дійсності (система цінностей суспільства взагалі, інституціональна система цінностей, етнокультурна система цінностей, система цінностей різних категорій та груп населення, окремі компоненти системи цінностей тощо).

Через пізнання істини соціальних цінностей останні можуть стати ефективним спонукальним мотивом індивідуально-політичної поведінки, в тому числі і в процесах політичної трансформації суспільства. Це обумовлено насамперед тим, що соціальні цінності ґрунтуються на моральних закономірностях певного суспільства, що, як писав І. Кант, мисляться об'єктивно необхідними для існування будь-якої соціальної структури [4, с. 410]. Відомий німецький філософ-політолог Г. Вайссер розглядав політику як систему ціннісних суджень, тому що гуманістична політика своєю засадою має ціннісну зорієнтованість. Його послідовник П. Лоренден підкреслював, що в політиці треба розрізняти мету і засоби. Про мету говорять цінності, про засоби – факти. Якщо політика намагається бути гуманістичною, то її мета повинна бути детермінована цінностями [2, с. 118–119].

Слід зазначити, що для визначення сутності політичних цінностей необхідно зважити на те, що останні завжди є складовими цінностями певного соціуму, тобто мають соціальний характер. Сучасна наука визначає політичні цінності як «об'єкти, явища, ідеї, процеси політичного життя та їх властивості, до яких людина ставиться як до задовольняючих її соціальні потреби, інтереси і які залучає до сфери своєї життєдіяльності» [5, с. 644].

Політичні цінності формують найбільш фундаментальні критерії відношення індивідів до політичного життя, визначають їх внутрішні прихильності, пріоритети, дозволяють відокремлювати в політиці важливе від несуттєвого, лежать в основі політичних мотивацій, настанов й орієнтацій особистості.

До політичних цінностей демократичної держави належать плюралізм, рівність, справедливість вибору, збереження цілісності держави, піднесення рівня національної мови, дотримання закону, народовладдя, індивідуальні свободи та права людини, плюралізм, толерантність, загальний добробут, справедливість, гласність тощо. Однак насправді не кожна демократія їх гарантує й вирішує. Більше того, в перехідних суспільствах, в умовах незавершеності політичних процесів і невизначеності суспільно-політичної моделі розвитку, використання цих критеріїв не лише «забруднює», а й іноді протистоїть ідеї самого розвитку (плюралізм, демократія, наприклад, можуть призвести до зниження керованості суспільством або навіть до встановлення недемократичних форм правління).

Виокремлення політичних цінностей серед безлічі соціальних пов'язане зі специфікою явищ, які вони відтворюють, а саме з політикою, політичними явищами, взагалі зі сферою політичного. Сукупність політичних цінностей створює певну систему, яка виступає однією з ключових ланок політичних відносин суспільства і втілюється у комплексі його політичних інститутів. Вона формується через специфічні політичні процеси і справ-

ляє на ці процеси потужний вплив. Політичні цінності можуть мати ідеологічний і позаідеологічний (загальнолюдський) характер, формуючись на основі співвіднесення соціального й індивідуального досвіду особистості. Будучи за своєю природою ключовим фактором соціально-політичної інтеграції, система політичних цінностей додає загальнообов'язкову значущість і наділяє відповідними якостями моральні норми, служить основою, яка забезпечує цілісність світогляду особистості, а водночас поєднує особистість і суспільство та гарантує ефективне функціонування сучасної політичної системи. Конфлікт політичних цінностей, навпроти, виступає джерелом внутрішнього неблагополуччя політичної системи суспільства і приводом для постійного перегляду базових значень та символів, якими наділяються політичні явища [3, с. 202].

Стабільність політичної системи демократичного суспільства, згуртованість соціально-політичних утворень передбачають розробку та створення стійкої системи пріоритетних політичних цінностей. А це, своєю чергою, передбачає визначення базових цінностей, довкола яких згрупуються інші цінності та ідеї. Якою б зазначена цінність не була (екологічна, гуманістична, національна ідея, ідея безпеки, свободи, справедливості тощо), вона не повинна бути нав'язаною зверху, абстрактною або запозиченою у західного суспільства без урахування національних, ментальних особливостей українського суспільства. Процес формування системи цінностей особистості та соціальних груп проходить за участю різних соціальних інститутів та при безпосередній участі держави.

Сукупність загальнолюдських і політичних цінностей мають свою структуру, яка є змінною і залежить від чітко визначених життєвих обставин та умов життя. Існує багато загальновизнаних цінностей, які презентують політичне буття у всій його повноті та багатоманітності. В аксіології за засобами впливу, глибиною включення до політичного буття розрізняють політичні цінності – цілі та політичні цінності – засоби. Значущими з них є людська гідність, добробут, безпека, соціальний порядок, державність, демократія, справедливість, свобода, відповідальність, легітимність влади тощо [3, с. 203].

Однак важливо підкреслити, що, інкорпоруючи західні цінності, слід враховувати ментальні, психологічні особливості, специфіку національної культури українського народу і на цій основі створювати внутрішньополітичні та зовнішньополітичні умови для діалогу національних культур. Отже, аналіз моделей функціонування і механізмів формування політичних цінностей і установок є необхідним шляхом пошуку відповіді про їх сьогоднішній стан і генезис у сучасній Україні, а також їх вплив на реформування та модернізацію політичних і суспільних процесів.

Науковий керівник – канд. соціол. наук, доцент Жеребятнікова І. В.

Література: 1. Проблеми модернізації політичних систем сучасності : монографія/за заг. ред. Л. М. Герасіної, О. Г. Данильяна. Харків: Право, 2008. 320 с. **2.** Козаков В. М. Соціально-ціннісні засади державного управління в Україні: монографія. Київ: Вид-во НАДУ, 2007. 284 с. **3.** Жеребятнікова І. В. Політичні цінності як чинники демократизації сучасного українського суспільства. *Вісник Дніпропетровського університету.* 2012. Т. 20. № 9/2. С. 199–205. **4.** Кант И. Критика практического разума. СПб.: Наука, 1995. 528 с. **5.** Політологічний енциклопедичний словник/за ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. Київ: Генеза, 2004. 736 с.

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ВНЕДРЕНИЯ ИННОВАЦИЙ В ОРГАНИЗАЦИИ

УДК 005.591.6:159.9

Максимовская А. О.

Студент 2 курса
факультета консалтинга и международного бизнеса ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Исследованы проблемы инноваций в организационной психологии. Рассмотрены особенности отношения персонала организаций к нововведениям – как положительное отношение, так и отрицательное – при формировании психологического барьера и сопротивления инновациям.*

Ключевые слова: *инновационная деятельность, инновационный процесс, инновации, психологический барьер, готовность, развитие, установка.*

Анотація. *Досліджено проблеми інновацій в організаційній психології. Розглянуто особливості відношення персоналу організацій до нововведень – як позитивне ставлення, так і негативне – при формуванні психологічного бар'єра й опору інноваціям.*

Ключові слова: *інноваційна діяльність, інноваційний процес, інновації, психологічний бар'єр, готовність, розвиток, установка.*

Annotation. *The article is devoted to problems of innovation in organizational psychology. Peculiarities of relations of the personnel of organizations to innovation – both positive and negative – in the formation of the psychological barriers and resistance to innovation.*

Keywords: *innovation activity, innovation process, innovation, psychological barrier, readiness, development, setting.*

Большое количество публикаций в различных отраслях науки сегодня посвящено тематике новых разработок, открытий, технологических новшеств, инноваций и т. п. Для предприятий они становятся решающим фактором в конкурентной борьбе, для промышленно-развитых стран – важным источником экономического развития. Инновационная деятельность как никакая другая основывается на «раскрытии глубинных свойств человеческой личности, творческих, интеллектуальных возможностей каждого человека и нации в целом» [1].

Учитывая важное значение проблемы, которая стимулирует развитие промышленности, экономики даже в рамках государств, вопрос досконального изучения самой сути инноваций на сегодняшний день является недостаточно исследованным. Анализ инноваций нужно начинать именно с их психологической сущности, ведь источником их является человек, который, в своем психологическом развитии доходит до создания инновации и создает ее в социуме, а часто – в рабочем коллективе, то есть при определенной организационной ситуации. Именно поэтому в рассмотрении различных психологических подходов к проблеме инноваций заключается актуальность данной статьи.

Целью статьи является исследование сущности инноваций, определение этого феномена в различных научных подходах и понимание психологических аспектов внедрения инноваций в организации.

При внедрении любой инновации в рамках организации ожидают получить экономический эффект, который, однако, не является возможным, если в процессе ее воплощения не были учтены психологические особенности процесса.

Для успешного внедрения нововведений крайне важно знать преимущественную установку персонала на нововведение, что дает возможность прогнозировать поддержку или отвержение планируемой инновации. Важным психологическим моментом, способным затормозить инновационный процесс, а в некоторых случаях и остановить его, является неприятие инноваций, которое получило название психологического барьера. Это сопротивление переменам, создателем и «носителем» которого является сам человек. Это состояние, мешающее протеканию процессов адаптации человека к новой среде, связанное с ситуацией и личностными особенностями. Оно связано с генетическим и психологическим складом личности, с природным стремлением людей и групп к сохранению стабильности, с предпочтением «знакомого» «незнакомому», с жизненными стереотипами, побуждающими к осторожности и опасениям. Психологический барьер является развивающимся образованием. Его параметры изменяются на разных этапах нововведений, зависят от типа организации, различны у разных категорий работников. Как правило, барьер выше на этапе внедрения нововведений, а также на первом этапе

© Максимовская А. О., 2017

нововведений, на этапе же развития нововведений психологический барьер снижается. Таким образом, психологический барьер по отношению к нововведениям необходимо исследовать в каждом конкретном случае с учетом этапа внедрения нововведений.

По мнению Н. А. Ильиной, для успешности нововведения следует учитывать следующие факторы:

– понимание руководителем и сотрудниками сущности, сроков и плана внедрения нововведения, а также возможных последствий;

– оценка готовности коллектива к инновациям;

– поэтапность внедрения инноваций;

– обеспечение поддержки инновации «ключевыми» сотрудниками и неформальными лидерами;

– привлечение к участию в инновации максимального количества сотрудников;

– планирование рисков, то есть действий в непредвиденных и неопределенных ситуациях [2].

Кроме того, она отмечает наличие трех компонентов в отношении работников к нововведению – познавательного (знания о «плюсах» и «минусах» инновации), эмоционального (эмоции по отношению к нововведению) и поведенческого (разные уровни практического отношения – от энтузиазма и поддержки до явного сопротивления). В связи с этим Н. А. Ильина предлагает пять типов отношения к нововведениям:

– активно-положительное;

– пассивно-положительное;

– нейтральное;

– пассивно-отрицательное;

– активно-отрицательное.

Журавлев А. Л., в свою очередь, предлагает типологию личности в зависимости от установки к нововведениям:

– «активные реформаторы» (желают, умеют и активно действуют);

– «пассивные реформаторы» (желают, умеют, но не действуют);

– «пассивно-положительные» (желают, не умеют, не действуют);

– «преодолевающие себя» (умеют и действуют, но не желают изменений);

– «неэффективные» (желают и действуют, но не умеют);

– «те, что выжидают» (умеют, но не желают и не действуют);

– «слепые исполнители» (выраженного желания нет, не умеют, действуют в направлении изменений с помощью других);

– «пассивные противники» (не желают, не умеют, не действуют);

– «активные противники» (не желают, не умеют, действуют против изменений).

По мнению автора, данная типология достаточно подвижна и соотношение личности в зависимости от установки к нововведениям в коллективе может быстро меняться [3].

Фактор субъективной готовности персонала к инновациям является существенным для успешности их внедрения. Именно поэтому важным является первоначальный состав коллектива и его характеристика по полу и возрасту. Так, «женщины более конформные, осторожны, чем мужчины. Люди пожилого возраста менее способны быстро реагировать на инновации. Молодежь, наоборот, легко усваивает все новое» [4, с. 147]. То же самое можно отнести и к стажу – «новички охотнее принимают нововведения, чем рабочие со стажем» [4, с. 107]. Также в инновационном процессе более активные люди с высоким уровнем образования. Способствуют внедрению инноваций сотрудники, заинтересованные в карьерном росте, те, которые имеют установку на нововведения, высокую способность к социальной адаптации, склонны к непостоянству и экспериментированию, готовы к сотрудничеству и к отстаиванию собственных прав, коммуникабельные, активные, независимые, с высоким интеллектуальным потенциалом.

Дэвис К. предлагает более широкий взгляд и выделяет экономические, социальные и личностные причины сопротивления персонала организационным нововведениям. К первым он относит страхи, связанные с потерей работы или заработной платы, или снижением ее, к социальным – сложности взаимоотношений в коллективе, социально-психологический климат и его изменения в связи с будущими инновациями, к личностным – индивидуальные психологические особенности работника.

К личностным причинам сопротивления персонала организационным нововведениям Дэвис К. относит:

– восприятие критики личных методов работы как обиды;

– страх того, что полученные навыки окажутся ненужными и будет ущемлено профессиональное достоинство;

– уверенность в том, что нововведения всегда приводят к усилению специализации, повышению монотонности труда и уменьшению чувства собственной значимости как участника трудового процесса;

– нежелание тратить силы на переобучение;

– боязнь роста интенсивности труда;

– страх перед неопределенностью, обусловленной непониманием сути и последствий нововведений [2].

Таким образом, следует подчеркнуть, что инновационное развитие является важным аспектом экономического развития. При этом внедрение инноваций в рамках организации предполагает не только экономическую, производственную, юридическую подготовку инновационного проекта, но и его психологическое сопровождение на каждом из этапов. Ведь именно от персонала, его ответственности при реализации нововведения, отношение к новации, что доминирует в целом в коллективе, зависит тот эффект, которого удастся достичь. Обеспечить качественный результат можно не только при помощи своевременной и заранее проведенной подготовки персонала к изменениям, что достигается наличием подготовленной, доступной и полной информации о нововведениях и регулярным обучением (повышением квалификации персонала, проведением регулярных тренинговых программ тому подобное), но и постоянной работой с коллективом работников на протяжении всего времени функционирования организации: повышение лояльности, создание благоприятной атмосферы, соответствующей организационной культуре и т. п.

Научный руководитель – канд. экон. наук, доцент Мажник Н. А.

Литература: 1. Модели и методы управления персоналом. Российско-британское учебное пособие/под ред. Е. Б. Моргунова. М.: ЗАО «Бизнес-школа «Интел-Синтез», 2001. 464 с. **2.** Ильина Н. А. Социально-психологические проблемы внедрения нововведенный // Проблемы управленческих нововведенный и хозяйственного экспериментирования. Таллин, 1978. URL: www.asu.ru/cppkp/index.files/ucheb.files/innov/.../chapter1.doc. **3.** Почебут Л. Г., Чикер В. А. Психологическое обеспечение внедрения инноваций. URL: ecsocman.hse.ru /data/2011/03/05/1214895047/009. **4.** Почебут Л. Г., Чикер В. А. Организационная социальная психология: учеб. пособие. СПб.: Речь, 2002. 151 с.

РОЛЬ КАЛЬКУЛЯЦІЇ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ В УПРАВЛІННІ ВИРОБНИЦТВОМ

УДК 330.138.11:338.512

Максимовська В. С.

Студент 2 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *В умовах ринкової економіки собівартість продукції є найважливішим показником виробничо-господарської діяльності підприємства. У процесі калькулювання визначено економічну вигідність виробництва. Однією із найбільш ємних ділянок бухгалтерського обліку є облік витрат на виробництво і калькулювання собівартості продукції.*

Ключові слова: *калькуляція, собівартість, витрати, підприємство, облік.*

Аннотация. *В условиях рыночной экономики себестоимость продукции является важнейшим показателем производственно-хозяйственной деятельности предприятия. В процессе калькулирования определена экономическая выгодность производства. Одним из наиболее емких участков бухгалтерского учета является учет затрат на производство и калькулирования себестоимости продукции.*

© Максимовська В. С., 2017

Ключевые слова: *калькуляция, себестоимость, затраты, предприятие, учет.*

Annotation. *In a market economy cost of production is an important indicator of industrial and business enterprises. In the process of calculation is determined by economic profitability of production. One of the most intensive areas of accounting records is the cost of production and calculation of production costs.*

Keywords: *calculation, costs, expenses, enterprise, accounting.*

Актуальність обраної теми обумовлена тим, що собівартість – це найважливіший показник ефективного використання виробничих ресурсів. Формування витрат виробництва та обігу, їх облік мають велике значення для підприємницької діяльності організацій. Це важливо не тільки у взаємозв'язку з чинним в цей час податковим законодавством, але й відповідно до місця бухгалтерського обліку в системі управління організацією.

Метою цієї роботи є вивчення собівартості, її складу і видів, а також визначення ролі собівартості у підвищенні конкурентоспроможності продукції, збільшення обсягу продажів і прибутку.

Проблема та роль калькуляції собівартості продукції постійно знаходяться в центрі уваги як іноземних, так і українських дослідників. Теоретичні, методичні та прикладні аспекти актуальних проблем калькуляції собівартості продукції набули значного розвитку в роботах українських вчених-економістів, таких як: Турило А. М., Кравчук Ю. Б., Давидович І. Є., Панасюк В. М., Миколаєва О. П., Єфремова А. А., Горєлова М. Ю. та багато ін.

Калькулювання – це термін, який нині практично завжди вживається поряд з виробничими затратами, бухгалтерським обліком затрат на виробництво (управлінським обліком).

Калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) умовно можна поділити на три етапи. На першому етапі вираховується собівартість всієї випущеної продукції в цілому, на другому – фактична собівартість за кожним видом продукції, на третьому – собівартість одиниці продукції, виконаної роботи або наданої послуги. Калькулювання собівартості продукції є об'єктивно необхідним процесом виробництва [1].

Економічне призначення собівартості – відшкодувати підприємству понесені витрати і забезпечити просте відтворення всіх елементів виробництва: виробничих фондів і робочої сили.

Як економічна категорія, собівартість продукції виконує ряд найважливіших функцій:

– облік і контроль всіх витрат на випуск і реалізацію продукції;

– встановлення оптимальної ціни на продукцію підприємства та визначення прибутку і рентабельності;

– визначення оптимальних розмірів підприємства;

– визначення ефективності оновлення діючої технології і машинного (верстатного) парку;

– визначення доцільності подальшого випуску продукції;

– оптимізація асортименту продукції, що випускається;

– оцінка якості роботи управлінського персоналу;

– економічне обґрунтування для прийняття будь-яких управлінських рішень [2].

Зниження собівартості продукції є одним із найважливіших напрямків підвищення ефективності виробництва, конкурентоспроможності продукції і підприємства. Чим менше величина собівартості продукції, тим більше можливостей у підприємства за рахунок зниження цін стимулювати попит та підвищувати конкурентоспроможність своєї продукції, збільшувати прибуток.

Досить актуальним питанням для всіх виробничих підприємств є зменшення собівартості продукції, оскільки підприємство прагне збільшити свій прибуток за рахунок зниження витрат.

Значний вплив на рівень витрат мають техніко-економічні фактори виробництва. Найважливішими умовами зниження собівартості є неперервний технічний прогрес, збереження суворого режиму економії на всіх ділянках виробничо-господарської діяльності підприємства, вдосконалення організації виробництва і праці, зміна структури й обсягу продукції.

Зниження собівартості продукції забезпечується, насамперед, за рахунок підвищення продуктивності праці. Зі зростанням продуктивності праці скорочуються витрати праці в розрахунку на одиницю продукції, а отже, зменшується і питома вага заробітної плати у структурі собівартості [3].

Не менш важливим чинником, що сприятиме скороченню витрат підприємств, є дотримання всіх головних принципів ефективного розміщення продуктивних сил: це скорочення шляхів між виробником і покупцем, між виробництвом і сировинною базою.

Таким чиной основними шляхами зниження собівартості та підвищення конкурентоспроможності продукції підприємства є:

– зниження обсягу браку, підвищення якості продукції;

– пошук нових постачальників, дешевшої сировини, матеріалів;

– перегляд штатного розпису чисельності працівників з метою оптимізації їх чисельності;

– підвищення ефективності використання виробничих площ;

– раціональне та економне використання сировини, матеріалів [4].

За умови постійного пошуку нових методів і факторів зниження собівартості продукції діяльність промислових підприємств в Україні може вийти на новий, більш ефективний рівень функціонування. Зниження собівартості продукції сприяє збільшенню прибутку та підвищенню конкурентоспроможності [5].

Отже, найбільш ефективними шляхами зниження собівартості продукції є впровадження економних технологій виробництва, використання світового досвіду щодо зменшення собівартості. Саме ресурсоекономні, ресурсозберігаючі технології – це вихід для українського товаровиробника.

Вдосконалення механізму управління витратами ефективне тільки на основі використання комплексного, системного підходу до вирішення проблеми зниження собівартості продукції на підприємстві. Скорочення витрат виробництва та зниження на цій основі собівартості продукції є однією з основних умов зростання прибутку підприємства, підвищення рентабельності й ефективності його роботи.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Калькулювання собівартості – основа управління виробничими затратами. URL: http://works.doklad.ru/view/-wuWHr6VDOc.html. **2.** Калькулювання собівартості продукції, що випускається. URL: http://www.uaeconomic.com/ulens-56-1.html. **3.** Явтушенко О. С. Шляхи зниження собівартості продукції на підприємстві. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1959. **4.** Вудвуд В. В. Резерви зниження собівартості продукції як один із напрямків підвищення ефективності функціонування підприємства. URL: irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe. **5.** Дуляба Н. І. Сутність, роль та значення показника собівартості продукції в управлінні виробництвом. URL: irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ Я-КОНЦЕПЦІЇ В ПРОЦЕСІ ЗДОБУТТЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

УДК 316.612

Міртов А. А.

Студент 2 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто основні проблеми розвитку та становлення професійної Я-концепції, а також доведено практичну важливість і необхідність сприяння формуванню професійної Я-концепції у студентів вищих навчальних закладів.*

Ключові слова: *професійна Я-концепція, особистісний розвиток, професійна ідентичність, ідеальний професіонал.*

Аннотация. *Рассмотрены основные проблемы развития и становления профессиональной Я-концепции, а также доказаны практическая значимость и необходимость содействия формированию профессиональной Я-концепции студентов высших учебных заведений.*

Ключевые слова: *профессиональная Я-концепция, личностное развитие, профессиональная идентичность, идеальный профессионал.*

© Міртов А. А., 2017

Annotation. *In the article the basic problems of development and establishment of professional self-concept and proven practical importance and necessity of fostering a professional self-concept of college students.*

Keywords: *professional self-concept, personal development, professional identity, the perfect professional.*

Модернізація української системи освіти призвела до того, що сталися якісні зміни в методології та ідеології, а також зміни професійних пріоритетів в освіті, виникла та поширилася нова, постіндустріальна освітня філософія, а також з'явилися нові освітні цінності, які потужною хвилею інновацій, охопили освітні системи всіх рівнів.

В сучасних умовах підготовка фахівців із високим рівнем професіоналізму та різнобічного особистісного розвитку, здатних до постійного самовдосконалення і поповнення знань не тільки в професійній сфері, – є одним із центральних завдань ВНЗ.

Розвиток професійної Я-концепції студентів в освітньому процесі ВНЗ – це взаємодія двох розгорнутих у часі процесів: внутрішнього (особистісно-професійного розвитку, в якому народжуються і реалізуються потреби, мотиви, цілі, завдання) та зовнішнього щодо особистості студента і до процесу його навчання. Ідея розвитку професійної Я-концепції студентів ВНЗ як майбутніх професіоналів у своїй галузі полягає в тому, щоб навчитися розглядати себе як носія активності, індивідуального, суб'єктного досвіду, прагнути до розкриття, реалізації та розгортання своїх внутрішніх потенціалів (гносеологічного, аксіологічного, комунікативного, творчого). Вивчення наукових джерел показує, що до теперішнього часу мало розроблена і вивчена проблема розвитку Я-концепції в системі вищої освіти [1].

Формуванню позитивної Я-концепції перешкоджає те, що більшість студентів не можуть визначити свою професійну концепцію. Протиріччя між необхідністю формування Я-концепції майбутнього фахівця відповідно до соціальних очікувань і недостатньою вивченістю теорії і практики цього процесу посилює актуальність дослідження. Професійна Я-концепція є одним із головних чинників саморозвитку особистості студента, як майбутнього фахівця.

Дослідження цієї проблеми з точки зору розвитку здатності до самопізнання, самоврядування, самовдосконалення і творчої самореалізації в процесі здобуття вищої освіти були зроблені В. Агаповим, І. Бєлих, Р. Берн та ін. Так, Р. Берн у своїх дослідженнях розглядає Я-концепцію як системоутворюючий фактор становлення творчої особистості, формування Я-концепції на основі поведінкових і моральних якостей особистості.

Я-концепція («Я-образ», англ. One's self-concept) – система уявлень індивіда про самого себе, усвідомлювана, рефлексивна частина особистості [2, с. 55]. Ці уявлення про себе самого більшою чи меншою мірою усвідомлені та мають відносну стійкість. Я-концепція (або образ Я) являє собою зафіксоване в словесній формі уявлення людини про саму себе. Ця концепція – результат пізнання і оцінки самого себе через окремі образи себе в умовах найрізноманітніших реальних і фантастичних ситуацій, а також через думки інших людей і співвіднесення себе з іншими.

Я-концепція характеризується, крім іншого, адекватністю або неадекватністю: людина може створити такий образ самого себе (і повірити в нього), який не відповідає реальності та призводить до конфліктів з нею; навпаки, адекватна Я-концепція сприяє більш успішному пристосуванню до світу і інших людей.

Професійна Я-концепція є специфічним системним утворенням, функціонально-цільове призначення якої виступає в усвідомленні суб'єктом професійної діяльності і себе в ній відповідно до ціннісно-смислових ставлень до професії. Основна динаміка становлення професійної Я-концепції в період професійної освіти виявляється в: розвитку уявлень про ідеального професіонала і посиленні зв'язку з уявленнями про себе, а також зростанні самооцінки; динаміці пізнавальних і професійних мотивів і цінностей; зростанні позитивної професійної ідентичності [2, с. 56].

Уявлення про професіонала формуються переважно через функціональний опис, але при цьому виявляється тенденція до зростання в таких уявленнях професійно важливих якостей. Така динаміка виявляється і на загальногруповому, і індивідуальному рівнях. По ходу навчання спостерігається зближення особистісних і професійних намірів, які найбільше збігаються в планах на розвиток методичності, толерантності та емпатії.

Таким же чином зростає і суб'єктивна оцінка особистісної готовності до професійної діяльності та особистісного зростання, причому це пов'язано не зі зниженням оцінки образу ідеального професіонала й ідеального Я, а за рахунок зростання самооцінки та професійно важливих якостей, для професійних намірів, найбільшою мірою якими є відповідальність, комунікабельність, толерантність і дисциплінованість [4, с. 113].

Важливими умовами розвитку професійної Я-концепції студентів є так:

- облік динаміки розвитку професійної Я-концепції і складових її компонентів;
- усвідомлення студентами особливостей розвитку уявлень про себе як особистості і майбутнього фахівця і зближення суб'єктивних уявлень про образ ідеального професіонала з об'єктивними вимогами професії;

– особливу увагу до розвитку професійно важливих якостей відповідно до специфіки психологічної професії;

– самостійність студентів (у виборі змісту та форми навчальних завдань, контроль, аналіз і оцінка результатів навчальної діяльності);

– реалізація сукупності психолого-педагогічних засобів розвитку професійної Я-концепції (активні методи навчання, варіативність алгоритмів, відповідність змісту навчальних завдань реальної професійної практики).

Мотивація навчальної діяльності наведена двома вираженими групами мотивів: провідними, де і спостерігається основна динаміка мотивації навчальної діяльності, і іншими, які представлені незначно і є досить стабільними. У міру навчання зростає значущість пізнавальних і професійних мотивів. Розвиток професійної ідентичності як критерій сформованої професійної Я-концепції йде по шляху зростання частки позитивної професійної ідентичності, при цьому збільшується частка псевдопозитивної професійної ідентичності та залишається високим відсоток студентів із відкладеним внутрішнім професійним самовизначенням.

Чисельні показники уявлень про власний професіоналізм демонструють пряму залежність з рівнем оцінки такої професійно важливої якості, як відповідальність в образі ідеального професіонала, проте експериментальна перевірка можливості впливу на уявлення про власний професіоналізм за рахунок розвитку цієї якості в образі професіонала не показала такої можливості [4, с. 134]

Оскільки успішність діяльності фахівця залежить не тільки від володіння знаннями і професійними вміннями, а й від якості особистісної взаємодії, розвиток такої взаємодії і формування професійно важливих якостей став одним з напрямків програми розвитку професійної Я-концепції студентів. Експериментально було доведено, що цілеспрямоване формування основних професійно важливих якостей (відповідальність, рефлексивність і комунікабельність) призводить до підвищення суб'єктивної оцінки особистісної готовності до професійної діяльності.

Таким чином, на підставі всього вищевикладеного є всі підстави стверджувати, що розвиток особистісних, професійно важливих якостей багато в чому зумовлюється уявленнями студентів про вимоги до особистості професіонала, що знаходять своє відображення в образі «ідеальний професіонал», зближення цього образу з реальними вимогами професії стало другим напрямом програми розвитку професійної Я-концепції студентів. Доведено, що розвиток уявлень про особистість професіонала сприяє зближенню особистісних і професійних намірів.

Науковий керівник – канд. екон. наук, викладач Голубєв С. М.

Література: 1. Агапов В. С. Функции Я-концепции руководителя в управленческой деятельности. М.: РАГС. МОСУ, 2001. 250 с. **2.** Белых И. Л. Проблема формирования мотивации учения студентов: монография. Красноярск: СибГТУ, 2007. 120 с. **3.** Бернс Р. Структура Я-концепции. М.: Прогресс, 1986. 230 с. **4.** Орлова О. В. Развитие учебно-профессиональной Я-концепции у студентов технического вуза. М.: МГУ, 2008. 185 с.

ГРОШІ ЯК САКРАЛЬНИЙ СИМВОЛ ПОЛІТИКИ

«Політика – одна з форм астрології, народжена під знаком грошей»
Д. Леонард

УДК 32:336.74

Мовчан А. С.

Студент 3 курсу
фінансового факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено сутність сакральності грошей. Розглянуто роль грошей у сучасній політиці. Проаналізовано спонукальні мотиви приходу до влади. Визначено відношення чиновників до влади, яку вони мають.*

Ключові слова: *гроші, політика, влада, політик.*

Аннотация. *Исследована сущность сакральности денег. Рассмотрена роль денег в современной политике. Проанализированы побудительные мотивы прихода к власти. Определено отношение чиновников к власти, имеющейся у них.*

Ключевые слова: *деньги, политика, власть, политик.*

Annotation. *In the article the essence of sacredness money is researched. The role of money in modern politics is considered. In particular, the motives for coming to power are analyzed.The attitude of officials to the power they have is defined.*

Keywords: *money, politics, government, politician.*

Гроші зачаровують. Вони приносять радість і страждання. На них моляться і їх проклинають. Вони змушують людей підкорятися. Люди на них працюють. Люди придумують дивовижні способи для отримання і витрачання грошей. Це єдиний товар, який призначений для того, щоб від нього позбутися. Вони не принесуть матеріальні блага, поки їх не витратити. Майже все можна купити за гроші і майже за все можна отримати гроші. Хтось скаже, що гроші багатоликі, але вони – безликі, а в чорне і біле фарбують їх люди.

Актуальність теми цієї роботи визначається тим, що у світі, в якому ми зараз живемо, все вимірюється грошима. Для того щоб мати можливість жити гідно, потрібні гроші. Гроші володіють силою, яку неспроможна усвідомити людська уява. При цьому гроші являють собою таку річ, як влада.

Враховуючи актуальність цього питання, на дослідження соціальної природи грошей звернули увагу такі науковці, як А. Шопенгауер, Арістотель, Г. Гегель, К. Маркс, Г. Зімель.

Порівнюючи гроші з іншими матеріальними благами, А. Шопенгауер підкреслював, що тільки гроші – абсолютне благо: вони відповідають "не будь-якій потребі in concreto, а потребі взагалі, in abstracto" [1, с. 14].

Робота Г. Зіммеля 1900 року «Філософія грошей» була присвячена розкриттю ролі, природи та сутності грошей. Робота Г. Зіммеля – не власне про гроші, а про те, як гроші виражають сутність життя сучасного суспільства. Гроші несуть зміни не тільки у «світ речей» і не тільки у «світ людей», вони відіграють певну роль у зміні внутрішнього світу людини, її інтересів, ідеалів, прагнень і моральних критеріїв. Гроші змінюють саму систему людських цінностей, ставлять себе в центр соціально-історичної системи цінностей» [2, с. 33–89].

Однак дискусійний характер питання потребує додаткового дослідження та чіткої детермінації. Тому метою статті є дослідження сутності поняття «сакральність грошей» у сфері політики, а також розкриття спонукальних мотивів приходу до влади політиків.

Для сучасної людини, як і для її далекого предка, гроші зберігають у собі щось містичне. Вони здатні проникати в найраціональніші та глибинні пласти нашої особистості та пробуджувати жадібність, ревнощі, заздрість, страх. Більшість людей вірить, що багато їх повсякденних проблем можна було б вирішити, якби у них було достатньо грошей. Гроші диктують свою політику, нав'язують свій світогляд, свою філософію.

Кожна людина прагне гідного життя, яке вона ототожнює з багатством, так і багатство може бути досягнуте, окрім інших засобів і способів, тільки завдяки підтримки влади. Гроші прі цьому є інструментом розподілу багатства. Своєю чергою, політика і її структура розглядалися в традиційному суспільстві як щось сакральне (священне). Тому будь-які інститути влади, соціальні нормативи, правові акти, структура існування суспільства аж до його господарського, матеріального рівня – все це було пов'язане зі світом сакрального, пронизане міфами,

© Мовчан А. С., 2017

легендами, переказами, які вели людину в світ глибин і викликали почуття священного захвату і жаху («mysterium tremendum», за висловом Р. Отто) [3, с. 92].

Передбачається, що людина знаходиться у світі як в храмі; відноситься до державця або до свого начальника так, як віруючий відноситься до диякона або священика. Все має вищий сенс і нікому не спадає на думку запитати, звідки той чи інший інститут, установа з'явилися, подібно до того, як ми, приходячи до церкви, не питаємо, звідки та чи інша річ, чи потрібна тут свічка або ікона, і що робить тут людина в підряснику, і чи не можна без неї обійтися. Ми сприймаємо це як належне, сповнене глибокого змісту таїнство.

Таким чином, сакральність політики в традиційному суспільстві була наслідком загальної сакральності світу. Політика – це питання влади, а влада для ефективного панування через добровільне підпорядкування вимагає сакральності.

На думку О. Г. Дугіна, існує символічне ставлення до життя, до світу, до реальності. Будь-яке явище – природне і соціальне – розглядалося як символ, який розповідає про інше, ніж те, чим є воно само [3, с. 93].

Вже давно існує доведена теорія про сакральний сенс грошей. Гроші завжди ототожнювалися з силою старовинних товариств, родів, особистостей чи інших образів. На грошах зображували тотеми, еталони сили. Так, наприклад, у кельтів на грошах зображувалися символи друїдів, які грали сакральну роль – шанування традиції, знань і надбань роду. Так і до нині на грошах присутні священні символи. Якщо придивитися до грошових купюр різних країн світу, то можна звернути увагу, що всі вони схожі. Це здається неймовірним, але будь-яка купюра кожної країни світу прикрашена магічними знаками. Але сильнішу, ніж купюра в 1 долар не створено жодною державою світу. Долар містить 80 сакральних знаків та 24 священних символів. Може, саме це забезпечує йому непотопельність. Американці залучали майстрів буддизму. Використовувалися сакральні знаки всіх культур. На цій купюрі зображено лавр, дуб, конюшина. Це рослини, які залучають удачу. Вони є на давньоруських візерунках, на арабських фресках, грецьких колонах.

Отже, монета в традиційному суспільстві ніколи не сприймається тільки як монета. Вона цінна не стільки через коштовність матеріалу, але й тому, що несе в собі знаки, що вказують на щось інше, на щось сакральне, наприклад, на царську владу. У той же час в сучасному суспільстві гроші виступають як чарівний талісман, здатний виконати майже будь-яке наше бажання, наділити їх власника магічною силою і владою.

У сучасному світі в політику йдуть люди, які хочуть отримати владу, а через неї вже і гроші. Якщо політика – це форма, в якій здійснюється розвиток суспільства у взаємодії з іншими, то влада – зміст. Гроші виступають не просто інструментом поставлених цілей, а необхідним моментом взаємозв'язку форми ((політики) і змісту (влади), завдяки чому вони обумовлюють цілісність дії. Маючи силу і можливості за допомогою грошей, людина при владі регулює події, створює умови для здійснення поставлених цілей. У всі епохи гроші в політиці і владі відігравали і відіграють визначальну роль [4, с. 160–161]. Як показує досвід, у нашій країні в парламент частіше потрапляють люди з великими статками: вони йдуть у політику, щоб лобіювати інтереси свого бізнесу та примножувати доходи. Як казав один із найвпливовіших людей в британській історії У. Черчилль, «влада – це наркотик. Хто спробував його хоч раз – отруєний ним назавжди» [5]. Гроші часто асоціюються з владою. Але до влади прагнуть не лише заради грошей. Буває боротьба за владу з ідейних міркувань. Але найчастіше прагнення до влади – це втеча від власних страхів, компенсація неповноцінності людини. Так, люди, які прагнуть до влади, намагаються втекти від почуття власної беззахисності, слабкості, нікчемності, незахищеності від різних напастей. Вони намагаються знайти у владі якусь гарантію стійкості для виживання, підконтрольності їм майбутніх подій, а отже, і власної безпеки [6]. Психоаналітична концепція влади доводить, що прагнення до влади (і особливо володіння нею) виконує функцію суб'єктивної компенсації фізичної або духовної неповноцінності. Гроші є лише одним із механізмів влади [7]. Таким чином, влада завжди замішана на страху як самого володаря, так і його підлеглих. У владі немає людей з чистими помислами – допомогти оточуючим полегшити їх існування. Навпаки, оточення своїм раболіпним підпорядкуванням має постійно компенсувати страхи, що виникають у носія влади. Говорячи про гроші і владу, неможливо не згадати про чиновника. Чиновник будь-якого рангу, як одна з безлічі шестерень, крутиться в ієрархії машини влади і чітко розуміє, що його в будь-яку хвилину можуть замінити. Отже, чиновник будь–якого рангу постійно відчуває слабкість свого становища. Це змушує його постійно брати участь в інтригах проти своїх побратимів-чиновників, щоб послабити їх положення і не дати їм підсидіти себе. При цьому він намагається паралельно забезпечити собі і свої близьким безбідне існування [6].

Жадібність чиновників всім добре відома. Проте це навіть не жадібність, а життєва необхідність. Оскільки ієрархію зруйнувати не можна, то й немає особливої необхідності стимулювати роботу окремих її ланок. Нехай годуються з хабарів. Кожен виживає, як може. А хто не здатний виживати, того швидко замінять. Споконвіку грають у свої чиновницькі ігри різні міністерства та відомства.

На сьогодні політик сприймається просто публічною, відомою людиною, що йде або рветься до влади. Прагнення виставити себе напоказ, установка на отримання голосів робить дії такої людини цілком профанними. Боротьба за владу в таких умовах зводиться до війни компроматів, розчленування країни на ворогуючі клани, прирікає процес зміни еліт на «брудні технології». При цьому до влади приходять дилетанти та лобісти,

які, живучи одним днем і вирішуючи тільки свої особисті завдання, створюють масу нерозв'язних проблем. Про майбутнє такої держави годі й казати. І хотілося б закінчити свої міркування словами П'єра де Бомарше: «Політика – мистецтво створювати факти, жартома підпорядковувати собі події і людей. Вигода – її мета, інтрига – засіб. Зашкодити їй може тільки порядність». Безперечно викликає радість той факт, що розум, відповідальність і розуміння, що потрібно робити, вже проглядається серед стрімкого потоку таких людей, хто просто рветься до годівниці. Викликає занепокоєння те, що їх катастрофічно мало. Але хочеться вірити, що один в полі воїн, незважаючи ні на що.

Науковий керівник – канд. філос. наук, доцент Кузь О. М.

Література: 1. Силласте Г. Г. Экономическая социология: учеб. пособие. М.: Гардарики, 2005. 176 с. **2.** Зиммель Г. Философия денег // Теория общества: Фундаментальные проблемы. М.: КАНОН-пресс-Ц; Кучково поле, 1999. С. 33–89. **3.** Дугин А. Г. Философия политики. М.: Аркогея, 2004. 424 с. **4.** Філософія грошей в епоху фінансової цивілізації: монографія/за ред. Т. С. Смовженко, З. Е. Скринник. Київ: УБС НБУ, 2010. 463 с. **5.** Великий сер Уїнстон Черчилль. URL: http://imperor.net/ru/aristokratiya/velikij–ser–uinston–cherchill/. **6.** Ставлення людини до грошей і влади. URL: http://becmology.ru/blog/warrior/power_fin02.htm. **7.** Основні концепції влади. URL: http://all–politologija.ru/knigi/politologiya–kurs–lekcij–ovcharova–litvinchuk/osnovnie–koncepcii–vlasti.

СТЕРЕОТИПНІСТЬ МИСЛЕННЯ ЯК ПЕРЕШКОДА У ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 338.22:159.955

Науменко І. О.

Магістрант 1 року навчання
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто питання стереотипного мислення в сучасній підприємницькій діяльності, основні складові розумової діяльності менеджера. Проаналізовано, як відбувається формування та розвиток мислення сучасного підприємця. Виокремлено види креативного мислення. Досліджено переваги та недоліки стереотипів у професійній діяльності особистості.*

Ключові слова: *підприємництво, стереотипність, креативність, інновації, психологічна активізація мислення.*

Аннотация. *Рассмотрены вопросы стереотипного мышления в современной предпринимательской деятельности, основные составляющие мыслительной деятельности менеджера. Проанализировано, как происходят формирование и развитие мышления современного предпринимателя. Выделены виды креативного мышления. Исследованы преимущества и недостатки стереотипов в профессиональной деятельности личности.*

Ключевые слова: *предпринимательство, стереотипность, креативность, инновации, психологическая активизация мышления.*

Annotation. *The article is devoted to stereotypical thinking in modern business activities. The main components of cogitative activity Manager. Analyzed the formation and development of thinking of the modern entrepreneur. Selected types of creative thinking. Advantages and disadvantages of stereotypes in the professional activities of the individual.*

Keywords: *entrepreneurship, stereotype, creativity, innovation, activation of psychological thinking.*

© Науменко І. О., 2017

У своїй практичній діяльності менеджеру кожного дня потрібно приймати важливі рішення, організовувати роботу підлеглих, брати на себе відповідальність. Постійний динамізм у соціально-економічній сфері, зміни в кон'юнктурі обумовлюють появу нових знань в управлінській діяльності. У сучасному світі головною перешкодою на шляху вдосконалення якості управління є стереотипи мислення менеджерів, які значною мірою визначають моральні-етичні норми, формують політичні, релігійні та світоглядні концепції. Поведінкові стереотипи, тобто шаблони поведінки, різноманітні і багато в чому визначають судження особистості та її ставлення до навколишнього середовища. Саме завдяки стереотипам людина чітко розуміє, як себе поводити в тій чи іншій ситуації; усвідомлює, що є погано і що є добре.

Актуальність цієї статті обумовлюється тим, що вирішення будь-якої проблеми починається з організації мислення. Саме раціонально організоване мислення дозволяє менеджерові знаходити нові, неординарні рішення, які стають основою підвищення ефективності підприємницької діяльності.

Питанням вивчення стереотипності та креативності присвячено безліч наукових праць, серед яких можна виділити роботу Горєлова Н. А., в якій досліджуються людські ресурси в креативній економіці [1]. Проблематика стереотипності мислення також досліджувались у роботах Гітіса Л. Х. [2], Гілфорда Ж. П. [3], Фукіна А. І. [4] та ін.

Метою цього дослідження є аналіз поняття «стереотипність мислення» та його вплив на ефективне управління сучасним підприємством.

Розвиток підприємництва відіграє незамінну роль у досягненні економічного успіху, високих темпів зростання промислового виробництва будь-якої країни. Підприємництво забезпечує розвиток нових галузей виробництва і реформування застарілих. Найважливішою ознакою підприємництва є самостійність і незалежність господарюючих суб'єктів [5].

В умовах переходу до ринкової економіки назріла об'єктивна необхідність формування нового економічного мислення у підприємців. Мислення – активний процес відображення об'єктивної дійсності в поняттях, судженнях, теоріях, що формує найвищій рівень людського пізнання. Кожна окрема людина стає суб'єктом мислення лише тоді, коли оволодіває мовою, поняттями, логікою, які є продуктами розвитку суспільної практики, тому що для постановки і вирішення будь-якої задачі людина використовує закони, правила, поняття. Відмінною рисою розумового процесу є його складові: емоційно-вольові особливості індивіда, які проявляються у формі мотивів, реакції на зроблене відкриття, на знайдене рішення тощо.

У сучасній психології виділяються різні типи та види мислення. Схему змісту мислення наведено на рис. 1.

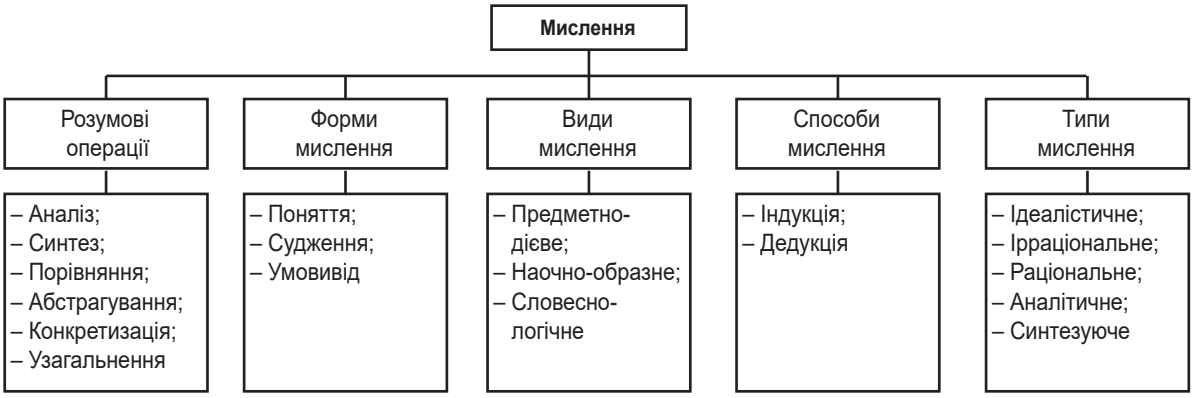

Рис. 1. **Схема змісту мислення**

На практиці чистих типів мислення мало. Зазвичай в людині поєднуються декілька типів. Найхарактернішими є такі поєднання: ідеалістичного з ірраціональним, раціонального з аналітичним, аналітичного з синтезуючим.

Формування та розвиток мислення підприємця – це поява і вдосконалення у суб'єкта основних його індивідуальних характеристик у процесі природного розвитку мислення під впливом зовнішнього середовища і накопиченого життєвого досвіду. Основними індивідуальними рисами прийнято вважати: темперамент, характер, самооцінка, вольова регуляція людини, а також особливості розумових процесів, що безпосередньо пов'язані з високим рівнем успішної діяльності. Мислення в підприємницькій діяльності втілюється у формі ділового проектування – початковій точці будь-якої запланованої підприємцем ділової операції або активності.

Однією з найважливіших якостей мислення підприємця є вміння побачити проблему та завдання, які потребують вирішення. При цьому важливо вміти вибудувати систему "проблема – підпроблеми – задачі – завдання – засоби вирішення проблеми" і т. д.

В умовах, коли управлінські ситуації надзвичайно динамічні, існує постійний дефіцит часу, виникає необхідність не лише швидко активізувати розумову діяльність, а й знаходити нестандартні рішення проблеми. Виникає вимога до мислення підприємця – здатність до креативного мислення. В загальному розумінні креативність визначається як комплекс творчих здібностей індивіда, що характеризуються готовністю до створення принципово нових ідей. Креативність входить у структуру обдарованості як незалежний фактор. Кінцеві результати креативної діяльності є:

- новими й адекватними щодо свого завдання;
- ця проблема не може бути вирішена за заздалегідь відомим алгоритмом.

В 60-ті роки ХХ ст. у світ вийшла наукова праця «Природа людського інтелекту» Д. Гілфорда, в якій він розділив людське мислення на два види – конвергентне та дивергентне.

Конвергентним називається вид мислення, який спрямований на вирішення проблеми за допомогою чіткого алгоритму дій. Найчастіше це лінійне, логічне мислення, яке передбачає одне правильне вирішення завдання. Дивергентне мислення – метод творчого мислення, що полягає в пошуку множини розв'язків однієї і тієї ж задачі. Цей вид мислення передбачає багатоваріантність дій у процесі пошуку вирішення. Зазвичай такий процес мислення є більш ефективним [3].

Процес мислення конвергентного та дивергентного типу зображено на рис. 2.

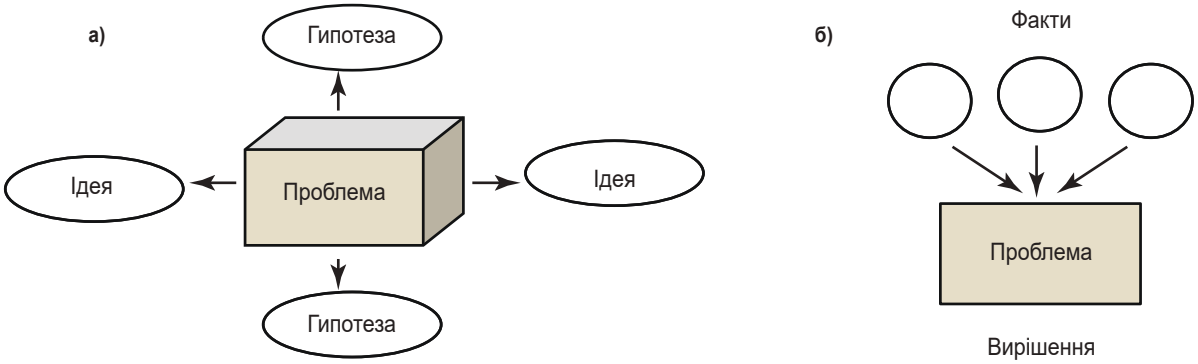

Рис. 2. **Схема процесів мислення:**
а) дивергентного типу; б) конвергентного типу

Початок впровадження творчого підходу в управлінську діяльність відбувся порівняно недавно, але характеризується цей процес активним розвитком. Творчість і креативність мислення стали невід'ємною частиною в управлінській діяльності.

Суттєвою перешкодою на шляху до творчого мислення стає прихильність старим методам вирішення, тобто стереотипність мислення: схильність до конформізму, страх помилитися і страх критики; завищена оцінка власних ідей; високий рівень тривожності; психічна і м'язова напруженість.

Стереотипність в основних психологічних теоріях розглядається як загальноприйнятий в історичному суспільстві стандарт сприйняття, фільтрації, інтерпретації інформації при розпізнаванні та пізнаванні навколишнього світу, оснований на сформованому соціальному досвіді [6]. Головною особливістю шаблонного мислення є його переконливість і швидкість вирішення проблеми, адже стереотипність базується на минулому досвіді. У наш час стереотипи особливо небезпечні: швидке зростання масштабу виробництва та різкі зміни в усі сферах діяльності вимагають від керівника більшої гнучкості, ніж коли-небудь.

На сьогодні стереотипи в сучасному суспільстві є необхідністю, адже без них суспільство неможливо собі уявити. Але слід зазнаяити, що стереотипи несуть у собі деяку небезпеку, здатні серйозно вплинути на самореалізацію окремих членів суспільства та на їх визначення власної особистості. Аналіз переваг інедоліків стереотипів наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Переваги та недоліки стереотипів

Плюси	Мінуси
1	2
– сприяють пізнанню і комунікації (когнітивна допомога); – якщо стереотипи є описовими, а не оціночними. Це передбачає відображення в стереотипах реальних і об'єктивних якостей і властивостей людей цієї групи, але не їх оцінку як хороших або поганих;	– уніфікують уявлення про групи та людей; – стабілізують зміни; – призводять до суджень та нетерпимості; – замінюють критичне мислення;

Закінчення табл. 1

1	2
– якщо стереотипи є точними. Це означає, що стереотипи повинні адекватно виражати ознаки та риси групи, до якої належить людина; – • якщо стереотипи модифіковані, тобто засновані на подальших спостереженнях і досвіді спілкування з реальними людьми або виходять з досвіду реальної ситуації	– змінюють переконання відповідно до домінуючої ідеології; – стереотипи повторюють і підсилюють певні помилкові переконання і вірування доти, поки люди не починають приймати за істинні; – стереотипи ґрунтуються на напівправді й спотвореннях. Зберігаючи в собі реальні характеристики стереотипізованої групи, стереотипи при цьому спотворюють дійсність і дають неточні уявлення про людей, з якими відбуваються міжкультурні контакти

Стереотипи у сприйнятті людей існували завжди. Психологічна передумова формування стереотипного мислення полягає у необхідності узагальнення інформації про оточуючих нас людей. Стереотипи є інструментами попереднього сприйняття, які дозволяють людині полегшити цей процес, і кожен стереотип має свою соціальну сферу застосування. Стереотипи активно використовуються для оцінки людини з соціальним, національним, професійним характеристикам. Проблеми виникають тоді, коли стереотипи виявляються надмірно узагальненими або невірними.

Стереотипність мислення набуває особливого значення у підприємницькій діяльності та відіграє важливу роль у діяльності менеджера. Слід виділити різновид гендерних стереотипів у підприємницькій діяльності, які на сьогодні є найбільш розповсюдженим.

Гендерні стереотипи – це сформовані в соціокультурному середовищі переконання про те, як потрібно поводитися чоловікам і жінкам. Прикладом гендерних стереотипів у діловій сфері можуть бути:

– професійні якості (жінки більше реалізують себе в гуманітарній роботі або в сфері обслуговування; чоловіки схильні до технічних або ж керівних посад);

– набір індивідуальних характеристик особистості (чоловічими якостями прийнято вважати прагнення до лідерства, силу, об'єктивність, вміння приймати рішення; жіночими – покірність, залежність, безвідповідальність, слабкість, віру в перевагу чоловічої статі, упередженість, необ'єктивність).

В цілому можна зазначити, що позитивні якості в підприємництві більше приписані чоловікам, ніж жінкам, а це негативно впливає на жінок, які здатні професійно виконувати свої службові обов'язки.

Не менш значним стереотипом сучасного менеджера є мислення «на плюс». Сутність такого мислення полягає в тому, що керівник для досягнення конкретної мети додає певні ресурси (фінансові, людські тощо). Прикладом таких ситуацій можуть бути: для збільшення продажів наймаємо ще одного продавця; на вирішення певного питання додаємо часу для обмірковування.

Підприємцям слід припинити виправдовувати проблеми в бізнесі відсутністю ресурсів – грошей, людей, часу та відмовитися від стереотипного мислення «на плюс». Так. підприємець може стимулювати себе до кращих результатів, використовуючи менше коштів, ніж зазвичай.

Подолати стереотипи мислення і поведінки людини нелегко. Управлінські стереотипи широко розповсюджені: в підприємстві вони вбудовані в налагоджену структуру, систему ведення справ і прийняття рішень.

З іншого боку, стрімкі зміни, що відбуваються в сучасному світі, самі по собі провокують стереотипні реакції: адже час став тепер найбільшим дефіцитним ресурсом. В таких умовах керівникові ніколи подумати і визначити цілі, і він вибирає найлегший шлях, шлях стереотипів. А в результаті – не розставлені пріоритети, не відстежується соціальна динаміка, важлива для підприємництва, відсутня загальна картина сьогодення, а тим більше майбутнього.

Отже, сучасна економіка більшою мірою спирається на нові знання та управління ними, а креативність мислення стає головним джерелом розвитку інтелектуального капіталу, що дозволяє розробляти різні інновації, нові способи просування товару, переробки та подання інформації, що вкрай важливо в сучасному інформаційному суспільстві.

Основними умовами успішного розв'язання творчих проблем є більш часте застосування нових способів; успішне подолання сформованих стереотипів; вміння йти на ризик, звільнившись від страху і захисних реакцій; поєднання оптимальної мотивації і відповідного рівня емоційного збудження; різноманітність і різноспрямованість знань і навичок, які орієнтують мислення на нові підходи. Для того щоб позбавитись стереотипності мислення у підприємницькій діяльності, менеджерам слід звернути увагу на сучасні бізнес-тренінги, аутотренінги, використання різних методик і тестувань, які спрямовані на розвиток креативного мислення у індивіда. Саме тоді підприємницька діяльність досягне успіхів і характеризуватиметься високим рівнем інноваційності.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Тютлікова В. В.

Література: 1. Горелов Н. А., Кораблева О. Н. Знание и креативность – основные черты нового социума. *Российское предпринимательство.* 2012. № 2 (200). С. 64–71. **2.** Гитис Л. Х. Преодоление стереотипов (шаблонное мышление несовместимо с эффективным бизнесом). *Горный информационно-аналитический бюллетень: науч.-техн. журнал.* 2004. № 7. С. 29–31. **3.** Guilford J. P. The nature of human intelligence. New York: McGraw-Hill, 1967. 538 p. **4.** Фукин А. И., Хуснутдинов Р. Р. Психологические факторы успешности предпринимательской деятельности с позиций системно-профессиографического анализа // Тенденции развития социально-психологической науки: тезисы юбилейной науч. конф. М.: Изд-во ИП РАН, 2007. Ч. 2. С. 169–170. **5.** Кара-Мурза С. Г. Манипуляция сознанием. URL: http://www.kara-murza.ru/books/manipul/manipul_content.htm. **6.** Липпман У. Общественное мнение. М.: Ин-т Фонда «Общественное мнение», 2004. 384 с. **7.** Ліфінцев Д. С. Cross Cultural Management as an objective need for Ukrainian companies // Стратегічні імперативи сучасного менеджменту: зб. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 17–18 берез. 2016 р.). Київ: КНЕУ, 2016. Ч. 2. С. 107–113.

СУТНІСТЬ ПОЛЕМІКИ П. Д. ЮРКЕВИЧА ТА М. Г. ЧЕРНИШЕВСЬКОГО

УДК 11.122

Наумочкіна А. О.

Студент 2 курсу
факультету економічної інформатики ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Статтю присвячено філософській полеміці П. Д. Юркевича і М. Г. Чернишевського, сутність якої полягає у різному розумінні природи людини. Зазначено, що у критиці матеріалізму М. Г. Чернишевського П. Д. Юркевич користувався християнською аргументацією, але його трактовка людини випливала з власної суб'єктивно-ідеалістичної філософії. .*

Ключові слова: *антропологія, ідеалізм, П. Д. Юркевич, М. Г. Чернишевський.*

Аннотация. *Статья посвящена философской полемике П. Д. Юркевича и Н. Г. Чернышевского, сущность которой заключается в разном понимании природы человека. Подчеркнуто, что в критике материализма Н. Г. Чернышевского П. Д. Юркевич пользовался христианской аргументацией, но его трактовка человека вытекала из собственной субъективно-идеалистической философии.*

Ключевые слова: *антропология идеализм, П. Д. Юркевич, Н. Г. Чернышевский.*

Annotation. *The article deals with P. Yurkevich and N. Chernyshevsky's philosophical polemic, the essence of which lies in a different understanding of human nature. The author emphasizes that in the criticism of N. Chernyshevsky's materialism P. Yurkevich used Christian argumentation, but his interpretation of human stemmed from his own philosophy of subjective idealism.*

Keywords: *anthropology, idealism, P. Yurkevich, N. Chernyshevsky.*

Полеміка П. Д. Юркевича та М. Г. Чернишевського має велике значення у розвитку вітчизняної філософської думки. Вона почалася з відповіді українського мислителя на статтю М. Г. Чернишевського «Антропологічний принцип у філософії» [5]. П. Д. Юркевич надав аналіз та критику цієї статті на сторінках журналу «Труды Киевской духовной академии» (1860) [7]. Реакція М. Г. Чернишевського і прибічників антропологічного матеріалізму була досить бурхливою. Ця дискусія дійсно мала суспільний резонанс.

© Наумочкіна А. О., 2017

Серед історико-філософських досліджень, які присвячено цій темі, можна назвати роботи Д. І. Чижевського [6], І. К. Пантіна [2], Б. В. Ємельянова [1], А. Г. Тихолаза і М. О. Запорожця [3] та ін.

Середина XIX ст. – це період, пов'язаний з розвитком соціальної філософії. У Російській імперії інтелектуали розділилися на два табори. Західники (*ліберали* і революційні демократи) були прихильниками просвітницької ідеології, в основу якої покладено віру у суспільний прогрес та критику релігії, а почвенники захищали ідею самобутнього національного розвитку та наполягали на цінності християнства. Наслідком цих розбіжностей стали теоретичні суперечки між *лібералами* та революційними демократами, які відстоювали положення атеїстичного світогляду, з одного боку, і почвенниками – з іншого.

У цей час проблема *людини* також залишалася однією з центральних, продовжувався розвиток філософської антропології – галузі знання про *людину*, її унікальність, єдність фізичних і психічних якостей. Друга половина XIX ст. також стала початком становлення психології як окремої науки.

Почвенники дотримувалися релігійного погляду на *людину*, згідно з яким вона є творінням Божим, за його образом і подобою. Представники радикальної інтелігенції розглядали *людину* тільки як соціально-природну істоту та розцінювали особливості християнської моралі як застарілі забобони, які заважали розвитку особистості протягом багатьох століть. Разом із релігією відкидалися також традиційні цінності (нерозривність шлюбних уз, патріотизм тощо).

З точки зору методологічних пошуків склалося два підходи до вивчення *людини*: релігійно-філософський та природничо-науковий. Фактично було запропоновано дві концепції побудови психології: на засадах філософії, з якою вона і була історично пов'язана, та на основі природничих наук, зокрема фізіології, згідно з прогресивними тенденціями того часу. П. Д. Юркевич був прибічником першого напряму, а М. Г. Чернишевський – другого [4].

М. Г. Чернишевський відкидав дуалістичний погляд на особистість. Він не визнавав психіку самостійною сутністю, а бачив у ній один з життєвих процесів організму *людини*. «Ніякого дуалізму в *людині* не видно. Якби *людина* мала, крім реальності своєї натури, іншу натуру, то ця інша натура неодмінно виявилася б у чому-небудь, а оскільки вона не виявляється ні в чому, то все, що відбувається в *людині*, відбувається за однією реальною його натурою, отже, іншої натури в ньому немає», – наполягав мислитель [5].

М. Г. Чернишевський обґрунтовував ідею єдності *людського* організму не тільки онтологічно, а і гносеологічно. На його думку, *людина* пізнається в тий же спосіб, як і інші реалії світобудови. Він писав: «На *людину* треба дивитися як на істоту, що має тільки одну натуру, щоб не розрізати *людське* життя на різні половини, і розглядати кожну сторону діяльності *людини* як діяльність або всього організму, або ... у зв'язку з усім організмом» [5].

П. Д. Юркевич першим виступив проти спроби замінити філософське пояснення *людини* природничонауковим. Природознавство ніколи не зможе опредметнити і повною мірою охопити духовне життя, яке не піддається зовнішньому спостереженню. Зокрема, природничі науки, на думку П. Д. Юркевича, не здатні пояснити походження моралі.

Таким чином, П. Д. Юркевич відкидав матеріалістичне тлумачення психічного життя *людини*. Щодо проблеми метафізичного дуалізму, який розриває душу та тіло, то мислитель вказував, що християнство подолало його: «матерію визнає воно творінням духа; отже, вона повинна носити на себе сліди духовного начала, з якого пішла вона» [7].

При цьому П. Д. Юркевич вважав, що «скільки б ми не говорили про єдність *людського* організму, ми завжди будемо пізнавати *людську* істоту двояко: зовнішніми почуттями – тіло, його органи і внутрішнім почуттям – душевні явища» [7]. Осередком внутрішнього почуття та віри український мислитель вважав серце. Як кордоцентрист він не був згодний з раціоналізмом, згідно з яким саме розум є основою моралі і взагалі духовного життя *людини*.

Опоненти помилково бачили у позиції П. Д. Юркевича лише відсталість, вірність релігійно-філософській православній парадигмі. При цьому вони не помічали обмеженості ідей антропологічного матеріалізму, що спрощує і вульгаризує підходи до вивчення особистості. Також вони ігнорували те, що П. Д. Юркевич не спростовував можливості розвитку емпіричної психології, яка б вивчала феномени духовного життя *людини*.

А. Г. Тихолаз і М. О. Запорожець писали: «Знищуючи Юркевича, російська радикальна інтелігенція завдавала дуже важкого удару по самій філософії, оголошеній Писарєвим «схоластикою XIX сторіччя»... Склалася парадоксальна ситуація: жодного заперечення Юркевичу по суті зроблено не було, жодна із його тез не була спростована, проте Юркевич на довгі роки був викреслений із історії... філософії, а писання його опонентів були зведені у ранг філософської класики» [3, с. 143].

Проте, звертаючись до суперечки між М. Г. Чернишевським і П. Д. Юркевичем, можна побачити витоки всього подальшого розвитку психологічної думки. Так, ідеї антропологічного матеріалізму призвели до становлення нової науки про поведінку, яка будувалася на об'єктивному методі, використовувала поняття про рефлекс, відкрите фізіологією, та розуміла організм як цілісність тілесного й духовного компонентів.

Що стосується П. Д. Юркевича, то він звернув увагу на внутрішній духовний простір особистості. Його суб'єктивістська ірраціоналістична філософія більш відповідала тенденціям розвитку західної психології, зокрема психоаналізу, який вивчає несвідомі процеси як фундаментальні.

Таким чином, М. Г. Чернишевський і П. Д. Юркевич не змогли дійти згоди щодо проблеми природи людської особистості. У критиці матеріалістичного бачення людини, обґрунтованого М. Г. Чернишевським, П. Д. Юркевич користувався християнською богословською аргументацією, але його трактовка людини випливала з власної оригінальної суб'єктивно-ідеалістичної філософії. Обидва мислителі зробили значний внесок у розвиток філософської антропології та психології.

Науковий керівник – канд. філос. наук, доцент Потоцька Ю. І.

Література: 1. Емельянов Б. В. Христианская педагогическая антропология П. Д. Юркевича. *Национальная идея: образование и воспитание.* 1998. Вып. 1. С. 64–75. **2.** Пантин И. К. Борьба Н. Г. Чернышевского и М. А. Антоновича за материалистическую теорию познания // Очерки по истории философии в России. М.: Изд-во МГУ, 1960. С. 57–82. **3.** Тихолаз А. Г., Запорожец Н. А. Исторические уроки одного спора (П. Юркевич – против Н. Чернышевского). *Философская и социологическая мысль.* 1992. № 7. С. 124–147. **4.** Костригин А. А. О дискуссии Н. Г. Чернышевского и П. Д. Юркевича («стены и мосты» в истории становления психологической науки в XIX в.). URL: http://www.vipstd.ru/index.php/серия-познание-2016/серия-познание-2016-сент-окт/1109-pzn-12. **5.** Чернышевский Н. Г. Антропологический принцип философии. URL: http://az.lib.ru/c/chernyshewskij_n_g/text_0430.shtml. **6.** Чижевський Д. І. Памфил Юркевич. URL: http://litopys.org.ua/chyph/chyph10.htm. **7.** Юркевич П. Д. Из науки о человеческом духе. URL: http://www.xpa-spb.ru/libr/Yurkevich-PD/iz-nauki-o-chelovecheskom-duhe.pdf.

ОСОБЕННОСТИ УНИВЕРСАЛЬНЫХ И НАЦИОНАЛЬНЫХ ТРЕБОВАНИЙ В СФЕРЕ ЭЛЕКТРОННОГО УПРАВЛЕНИЯ ДОКУМЕНТАМИ В ЕВРОПЕЙСКОМ СОЮЗЕ

УДК 006.033+006.034

Нгуен Хонг Хай

Студент 3 курса
факультета экономики и права ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Проанализированы особенности работы с документами электронного управления в государственном и частном секторах Европы. Изучены европейская нормативная база в данной сфере и возможности ее применения в Украине.*

Ключевые слова: *делопроизводство, управление электронными записями, электронное управление документами, стандарт.*

Анотація. *Проаналізовано особливості роботи з документами електронного управління в державному і приватному секторах Європи. Досліджено європейську нормативну базу в цій сфері і можливості її застосування в Україні.*

Ключові слова: *діловодство, управління електронними записами, електронне управління документами, стандарт.*

© Нгуен Хонг Хай, 2017

Annotation. *The article aims at systematically and generally investigating document processing in electronic systems of document management in public and private sectors in Europe. A study of European juridical background of this field and the feasibility of its application in Ukraine was also conducted.*

Keywords: *document management, electronic records management, electronic document management, standard.*

В последнее время все чаще перед властью и гражданами возникают вопросы: насколько необходимо электронное управление и что это такое? Чтобы понять актуальность реализации программы «Электронного управления», необходимо проанализировать два основополагающих вопроса. Для начала необходимо понять, что такое электронное управление, дать четкое определение исходя из потребностей страны.

Целью данной работы является анализ европейского опыта внедрения и разработки электронного управления. Вопросом универсальных и национальных стандартов для создания систем электронного управления документами в Европе занимаются форум DLM, основанный Европейской комиссией, а также национальные органы власти в государствах-членах ЕС, такие как Нидерландская государственная комиссия по информационным и коммуникационным технологиям, Французская национальная комиссия по свободе и компьютерной разработке данных, Великобританская государственная информационная и коммуникационная служба, Немецкая государственная комиссия по информационной технологии и т.д.

В Европейском Союзе определяется электронное управление как система электронного документооборота государственного управления, основанная на автоматизации всей совокупности управленческих процессов в масштабах страны и служащая цели существенного повышения эффективности государственного управления и снижения издержек социальных коммуникаций для каждого члена общества.

Исходя из данного определения, становится понятно, что электронное управление (далее – ЭУ) является не отдельным проектом, а эволюционно новой ступенью государственного развития. ЭУ – это полноценная система будущего, а в некоторых аспектах – настоящего, которая выводит развитие государства (граждан, бизнес, власть) на абсолютно новый уровень взаимодействия и возможностей. ЭУ позволяет эффективно и прозрачно для граждан использовать ресурсы государства. Реализация ЭУ выводит взаимоотношения власти и граждан (G2C), власти и бизнеса (G2B), власти и власти (G2G) на приоритетно новый, качественно высокий уровень взаимодействия.

В настоящее время Европейская комиссия достаточно эффективно реализует проекты, связанные с ЭУ. На пути к установлению электронного управления, во-первых, были приняты директивы Европейской комиссии по электронной коммерции и электронным подписям подтверждают необходимость управления электронными записями (Electronic Records Management – ERM) в государственном и частном секторах [6]. Во-вторых, «Функциональная спецификация по электронному документообороту» (Module Requirements for the Management of Electronic Records – MoReq) становится широко принята государствами-членами Европейкого Союза. В-третьих, ERM и архивирование обращают на себя большое внимание в Европейской комиссии и на уровне ее государств-членов. Правительства выделяют значительные инвестиции в качестве инициатив для этих программ.

С каждым годом все больше европейских бизнесменов выбирают електронный докумнтооборот. В связи с этим Европейская коммисия и национальные правительства признали необходимость создания законодательства и ввели в действие правовые рамки, чтобы электронные записи имели равную юридическую силу с бумажными. Это привело к установлению стандартов и кодексов в управлении электронными записями. Организации, которые не следуют за этими нововведениями, будут сталкиваться с вопросом правового статуса их документов. Таким образом, принятие ERM стимулирует создание цифровой Европы.

Страны ЕС сталкиваются с проблемами в реализации эффективной электронной документации в поддержку модернизации и применения электронного правительства. Электронные записи изменяют предпринимательство, административное функционирование и даже культурные характеристики наций. Особенности национальных программ электронного управления приведены в табл. 1.

Таблица 1

Национальные схемы ЭУ в Европе

Страна	Правовая база, подтверждающая юридический статус электронных документов	Особенности структуры системы
1	2	3
Великобритания	Закон «Об электронных средствах коммуникации» [5]	Все государственные ведомства могут создавать новые документы только в электронном виде; электронные государственные услуги должны быть доступны в Интернете [5]

Закінчення табл. 1

1	2	3
Франция	Французский Национальный стандарт-кодекс (NF Z 42013) [6]	В нем излагаются технические и организационные характеристики, которые будут реализованы для получения, хранения и поиска электронных документов, с целью обеспечения их сохранности и целостности. Рекомендации распространяются в аппаратном и программном обеспечениях, инструкции по эксплуатации
Германия	DOMEA (Document Management and Electronic Archives – Документальное управление и электронные архивы) [2]	DOMEA имеет три основные группы требований: «Системы реестра записей», «Системы электронных папок» и «Системы управления деловым процессом»
Нидерланды	Actieprogramma Elektronische Overheid (Программа действий электронного правительства) [3]	Большая часть программы посвящена установлению надежной инфраструктуры, в том числе государственной интрасети, инфраструктуры открытых ключей и безопасной электронной почты

В 1990-е годы европейскими странами были разработаны собственные схемы и рекомендации по улучшению практики в сфере документооборота, каждая из программ имела свои недостатки, что привело к решению создания программы, которая будет работать на уровне всего ЕС и занимать место национальных схем.

Под влиянием расширения ЕС, укрепления отношений стран-членов и стремления к созданию единого правительства для всех государств в Союзе, как было сказано выше, Европейская коммиссия основала Форум DLM для установления такого стандарта, который станет моделью союзного значения в сфере электронного управления документами.

В 1999 году Европейская комиссия предложила построение «Функциональной спецификации по электронному документообороту» (MoReq). Проект MoReq был частью более широкой инициативы ЕС, которая обеспечивает четкие руководящие принципы в управлении и контроле получения, хранения, доступа и распространения электронной информации. MoReq включает в себя основные функции управления документами; электронные подписи, управление рабочим процессом; подробные элементы метаданных; нефункциональные аспекты, в том числе операционые потребности и стандарты [1]. MoReq состоит из 390 требований и 127 элементов метаданных и делится на разные модули. Каждый модуль MoReq дает рекомендации по требованиям и классифицирует их как обязательные или желательные. Примером таких требований является то, что электронная система управления записями должна позволить выбрать один из следующих режимов работы во время настройки: позволить пользователям зарегистрироваться на получение адреса электронной почты, обеспечить автоматизированным процессом получение всех входящих и выходящих сообщений на электронной почте. Таким образом, MoReq получила признание по всей Европе в качестве эффективного инструмента в развитии электронных характеристик управления документами для электронного бизнеса и электронного правительства.

Следует отметить, что в Украине также приняли закон «Об открытых данных». Однако украинская система электронного управления не приблизилась к европейской. Различия данных систем приведены в табл. 2.

Таблица 2

Сравнительная характеристика украинской и европейской систем ЭУ

Критерии сравнения	Украинская система	Европейская система
Характер движения документов	Вертикальный характер движения документов внутри организации	Горизонтальный характер движения документов, предусматривающий возможность попадания документа сразу к исполнителю
Способ контроля документооборота	Отслеживание всего комплекса работ с документами в регистрационных журналах или в машинописных картотеках	Отсутствие централизованного (рамках всей организации) контроля
Порядок регистрации документов	Ведение регистрационно-контрольных и отчетных форм журналов. Создание специализированных служб: управление делами, секретариатов, канцелярий	Производится непосредственными исполнителями (поручитель и исполнитель ведут собственные журналы), некоторые виды документов вообще не регистрируются. Специализированные подразделения не создаются

Исходя из сравнительной характеристики украинской и европейской системы электронного управления, можно сделать вывод о том, что в Украине не существует открытого и доступного населению электронного обслуживания государством, подобную которой создала Европейская комиссия.

С различными инициативами Европа развивает новые эффективные и применимые подходы к электронной документации. Управление документами играет новую решающую роль в поддержке реализации электронного

правительства, общественного обслуживания и предпринимательства. Британские национальные архивы устанавливают тестирующие стандарты для систем электроного управления документами. Программы тестирования охватывают не только управление записями, но и проверку подлинности и метаданные. В то время Форум DLM ожидает новых инициатив и планирует расширить свое членство для включения частного сектора, поставщиков ресурсов и услуг.

Таким образом, перспективой дальнейших научных исследований в данном напрвлении является разработка механизмов внедрения опыта европейских стран в сфере создания электронного документооборота в Украине.

Научный руководитель – канд. екон. наук, доцент Назаров Н. К.

Література: 1. Kunis, R. Rünger, G. and Schwind M. A Model for Document Management in e-Government Systems Based on Hierarchical Process Folders. *The Electronic Journal of e-Government.* 2007. Vol. 5. Issue 2. P. 191–204. **2.** Brief van de ministers voor grote steden- en integratiebeleid en van binnenlandse zaken en koninkrijksrelaties. URL: https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-26387-16.html. **3.** Communication from the Commission to the Council and the European Parliament – Europe 2002: Impact and Priorities. A communication to the Spring European Council in Stockholm, 23–24 March 2001. URL: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52001DC0140&from=EN. **4.** Council of the European Union – Council Resolution of 6 May 2003 on archives in the Member States. URL: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32003G0513(01)&from=EN. **5.** Modernising Government in Action: Realising the Benefits of Y2K. URL: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/263514/4703.pdf. **6.** Spécifications relatives à la conception et à l'exploitation de systèmes informatiques en vue d'assurer la conservation et l'intégrité des documents stockés dans ces systèmes. URL: http://www.boutique.afnor.org/xml/821864.

БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК ЗАСІБ ПЛАНУВАННЯ І КОНТРОЛЮ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 658.14/.17(477)

Нікіфорова А. О.

Магістрант 1 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено сутність поняття «бюджет» на основі вивчення праць відомих науковців, запропоновано уточнене визначення. Розглянуто методичні підходи до бюджетування та основні процедури його здійснення. Обґрунтовано доцільність використання бюджетування на підприємствах України.*

Ключові слова: *бюджет, бюджетування, планування, стратегія, система управління витратами.*

Аннотация. *Исследована сущность понятия «бюджет» на основе изучения трудов известных ученых, предложено уточненное определение. Рассмотрены методические подходы к бюджетированию и основные процедуры его осуществления. Обоснована целесообразность использования бюджетирования на предприятиях Украины.*

Ключевые слова: *бюджет, бюджетирование, планирование, стратегия, система.*

Annotation. *In article the essence of the concept "budget" based on the study of the works of well-known scientists, the proposed revised definition. Methodical approaches to budgeting and basic procedures for its implementation. The expediency of budgeting at the enterprises of Ukraine.*

Keywords: *budget, budgeting, planning, strategy, system.*

© Нікіфорова А. О., 2017

На сучасному етапі розвитку економіки Україні існує потреба в побудові системи бюджетування на підприємстві. Обумовлено це тим, що будь-яке підприємство не може розрахувати довгострокову стратегію функціонування без допомоги перспективного і поточного планування своєї діяльності. Планування на підприємстві охоплює все функціональні підрозділи і відображає дії, що націлені на досягнення цілей, встановлених керівництвом. Велика кількість підприємств зі світовим ім'ям достатньо довгий час має на озброєнні систему бюджетування.

Проаналізувавши останні дослідження, можна зазначити вагомий внесок у вирішення питань бюджетування таких зарубіжних і вітчизняних науковців: І. Хорнгрен, Дж. Фостер, Б. Нідлз, С. Майлз, І. Бланк, М. Білик, Ф. Бутинець, Л. Чижевська, Н. Герасимчук.

Ознайомлення із працями зазначених учених та з іншою спеціалізованою літературою дозволяє стверджувати, що в наш час існують розбіжності та неузгодженості у підходах науковців до визначення поняття «бюджет». Що стосується практики бюджетування в Україні, за оцінками експертів, більшість керівників вітчизняних підприємств не усвідомлює, що велика кількість проблем виникає через невміння розумно керувати власним ресурсами і застосовувати новітні управлінські технології. Важливо уточнити сутність поняття «бюджет», оскільки таке дослідження є першим кроком вирішення актуального питання впровадження бюджетування до господарської діяльності українських товаровиробників для ефективного управління витратами.

Мета дослідження полягає у наданні уточненого визначення поняття «бюджет» та в обґрунтуванні доцільності використання бюджетування на підприємствах України.

Чітко встановлених границь планування не існує, підприємства їх визначають самостійно, ґрунтуючись на досвіді інших господарств і власній думці. Стратегічне планування полягає у визначені дій та рішень керівництва з метою розробки спеціальних стратегій, які в подальшому призведуть до досягнення довгострокових цілей. Оперативне планування націлене на внесення відповідних коректівів у процесі поточної роботи до графіку ухваленого заздалегідь. Сучасний економічний глосарій тлумачить поняття «бюджет» як основний інструмент перевірки збалансованості відповідності надходжень і витрат економічних ресурсів [1].

Бюджетування являє собою процес планування майбутньої господарської діяльності, а також оформлення його результатів системою бюджетів. З одного боку, бюджет є кількісним відображенням плану на визначений період часу, а з іншого – інструментом координації і контролю за виконанням такого плану [2].

Проаналізувавши в табл. 1 підходи до сутності поняття «бюджет», що розроблені сучасними науковцями, пропонується таке уточнене визначення: бюджет – це план дій і заходів, що мають бути реалізовані на підприємстві за визначений період часу, який виражено у фінансових показниках. Виконання бюджету є засобом досягнення конкретних цілей, поставлених керівництвом.

Таблиця 1

Підходи сучасних науковців до визначення поняття «бюджет»

Автор	Запропоноване визначення
С. Лабунська [3]	Бюджет – процес планування майбутньої діяльності компанії і оформлення його результатів системою бюджетів
І. Хорнгрен, Дж.Фостер	Визначають бюджет як кількісне вираження плану
Б. Нідлз, С. Майлз	Розглядають бюджет як план дій, що прогнозують майбутні економічні операції, господарську діяльність і результати у фінансових або нефінансових показниках
І. Бланк	Бюджет – оперативний фінансовий план, який розробляється зазвичай в рамках до одного року і відображає витрати і надходження коштів за окремими напрямами господарської діяльності
М. Білик	Бюджет – це оперативний фінансовий план, що складається на короткостроковий період у формі кошторису витрат або бюджету доходів і витрат, скоординований за всіма підрозділами і функціями, який забезпечує ефективний контроль за надходженнями і витрачанням коштів на підприємстві та є основною для прийняття управлінських рішень
Ф. Бутинець [4]	Бюджет як кошторис, фінансовий документ, створений до виконання передбачених дій, – це прогноз майбутніх фінансових операцій

Важливим елементом бюджетування є розробка форм бюджетів, дані яких дозволяють оцінити поточну та майбутню фінансову ситуацію на підприємстві з точки зору таких важливих показників, як: прибуток, залишки грошових коштів і фінансові результати. З метою планування і контролю витрат розробляється бюджетна модель для підприємства – структура бюджетування і система зв'язків між окремими бюджетами.

Перший етап бюджетування – це збирання контрольних цифр за підрозділами. Основною ознакою цього етапу є наявність великої кількості нової інформації, що збільшує час її обробки. Наступний етап – затвердження бюджету, у процесі чого відбувається перегляд основних акцентів. Характерною ознакою цього етапу є централі-

зованість прийняття бюджету, який піддається перетворенню в одному місці без узгодження інших відповідальних центрів. Потім затверджений проект повідомляється всім підрозділам, за необхідності коригується. Загалом бюджетування є тривалою процедурою, бо має багато операцій, пов'язаних зі збором, обробкою і передачею даних. Також на будь-якому етапі виконання бюджету можливе корегування залежно від внутрішніх потреб підприємства. Останній етап бюджету – контроль за його виконанням, який починається з моменту складання і не обмежується часовим терміном. Наприкінці цього етапу проводиться аналіз результатів, що може вплинути на подальше управління діяльністю підприємства. Ефективне використання бюджету сприяє прийняттю якісних управлінських рішень [2].

Сучасна система бюджетування ґрунтується на процесі складання і контролю бюджетів, а також на технології управління, він націлений на розробку та обґрунтування управлінських рішень. Успішне використання бюджетування на підприємстві потребує чіткого дотримання основних принципів: збалансованості, конфіденційності, стандартизованих регламентів, форматів і процедур, менеджери різноманітних підрозділів беруть безпосередньо участь у формуванні, контролі та аналізу бюджетів [5]. На жаль, вітчизняні підприємства, якщо і користуються механізмом бюджетування, то в недосконалій формі.

В наш час науковці відокремлюють два головних методичних підходи до бюджетування: АВС-підхід та бюджетування «з нуля». Найбільш розповсюдженим є метод фінансової структуризації підприємства за центрами відповідальності, який дозволяє складати звіти конкретно за всіма підрозділами (АВС-підхід). Його основою є відокремлення бізнес-процесів підприємства. Цей метод вимагає чіткості визначення бізнес-процесів, системи надання повноважень і контролю за отримання відповідних результатів. Бюджетування «з нуля» – це трудомісткий процес, який потребує великих витрат і більшого часу для створення бюджету. Саме тому такий метод не часто зустрічається в практичній діяльності. Бюджет «з нуля» передбачає формування нових показників бюджету за встановленими завданнями, не звертаючи увагу на попередні досягнення та витрати [6]. Застосування кожного з підходів забезпечує загальну перевагу бюджетування – досягається керованість господарської діяльності підприємства.

Отдже, можна дійти висновку, що система бюджетування на підприємстві покращує управління господарською діяльністю, стимулює збільшення фінансових результатів, поліпшує продуктивність та ефективність різноманітних бізнес-проектів, а також сприяє зростанню обсягів продажу, активізує фінансове мислення менеджерів. Бюджетування розширює можливості управлінського обліку, ефективно впливає на формування фінансових ресурсів. Постійний моніторинг відхилень запланованих показників від фактичних дозволяє оперативно корегувати господарчі процеси підприємства. В наш час вітчизняні підприємства мають можливість впровадити окремі елементи бюджетування. При стабілізації економічної ситуації затребуваність довгострокового планування зростатиме, тож бюджетування зможе отримати більшу розповсюдженість у господарчій практиці підприємств України.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Курган Н. В.

Література: 1. Лишиленко О. В. Бухгалтерський облік: підручник. Київ: Центр навч. літ., 2015. 632 с. **2.** Пилипенко А. А., Дзьобко І. П., Писарчук О. В. Формування обліково-аналітичного забезпечення управління витратами підприємств та їх об'єднань: монографія. Харків: Вид-во ХНЕУ, 2011. 344 с. **3.** Лабунская С. В. Управленческий учет: Конспект лекций. Ч. 2. Харьков: Изд-во ХНЭУ, 2007. 40 с. **4.** Бутинець Ф. Ф., Чижевська Л. В., Герасимчук Н. В. Бухгалтерський управлінський облік: курс лекцій. Житомир: Рута, 2013. 448 с. **5.** Герасим П. М., Давидович І. Є., Хомич П. Я. Управлінський облік на підприємстві (методика ведення): монографія. Тернопіль: Екон. думка, 2014. 270 с. **6.** Іванюта П. В., Лугінська О. П. Управління і ресурсами і витратами: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2011. 320 с.

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДОЛОГІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА ЗА НАЦІОНАЛЬНИМИ ТА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ

УДК 657.471:006.032(477)

Нікіфорова А. О.

Магістрант 1 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проведено порівняльний аналіз особливостей методології бухгалтерського обліку витрат приватного підприємства за національними та міжнародними стандартами в аспектах визначення сутності витрат, умов їх визнання, класифікації, облікової оцінки та розкриття у фінансовій звітності.*

Ключові слова: *облік, стандарти, витрати, визнання, класифікація оцінка.*

Аннотация. *Проведен сравнительный анализ особенностей методологии бухгалтерского учета расходов частного предприятия за национальными и международными стандартами в аспекты определения сущности расходов, их признания, классификации, учетной оценки и раскрытия в финансовой отчетности.*

Ключевые слова: *учет, стандарты, расходы, признание, классификации, оценка.*

Annotation. *A comparative analysis of the peculiarities of the methodology of accounting costs of private enterprise for national and international standards in the aspects of defining the nature of costs, their recognition, classification, accounting estimates and disclosure in the financial statements.*

Keywords: *accounting, standards, costs, recognition, classification, measurement.*

В умовах ринку головною метою функціонування будь-якого підприємства була і залишається максимізація прибутку. Досягнення цієї мети змушує підприємців приділяти все більшої уваги контролю витрат, бо саме вони впливають на розмір прибутку як фінансовго результату діяльності суб'єкта господарювання у звітному періоді.

В Україні порядок складання інформації про витрати підприємства в бухгалтерському обліку та її повне висвітлення у фінансовій звітності регулює Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [1], але згідно з Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 12.05.2011 № 3332-VI [2] публічні акціонерні товариства, банки, страховики, а також підприємства, які провадять господарську діяльність за видами, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, складають фінансову звітність і консолідовану фінансову звітність за міжнародними стандартами. За цих умов доцільно з'ясувати відмінності обліку витрат за національними та міжнародними стандартами з метою успішного впровадження міжнародних стандартів на вітчизняних підприємствах. Зазначене обумовило актуальність цього дослідження та визначення його мети.

Метою цього дослідження є визначення характерних особливостей облікового відображення витрат приватного підприємства за національною та міжнародною методологією.

Проблеми переходу національної методології обліку витрат підприємства на міжнародну основу досліджували ряд відомих науковців, серед яких І. Бланк [3], М. Грещак, О. Коцюба, [4], О. Котенєв, С. Котляров, Ю. Погорелова, Г. Партина, В. Сідуна, А. Турила, Л. Христенко та ін. У той же час до сьогодні залишаються невирішеними ряд питань щодо облікового відображення витрат підприємства, зокрема на засадах міжнародної практики.

Насамперед потрібно зауважити, що аналіз вітчизняної та міжнародної нормативно-правової бази бухгалтерського обліку, яка регламентує основні підходи до формування, класифікації та оцінки витрат, показав деякі розбіжності.

Зокрема, МСБО не містить окремого тлумачення порядку облікового відображення витрат підприємства: окремі аспекти розкриті у МСБО 1 «Подання фінансових звітів», МСБО 2 «Запаси», МСБО 16 «Основні засоби», МСБО 18 «Дохід», МСБО 23 «Витрати на позики», МСБО 38 «Нематеріальні активи» тощо [5]. Однак у МСБО 1 «Подання фінансових звітів» є рекомендації щодо класифікації витрат за характером або функціональними частинами «собівартості».

Що стосується класифікації витрат, то за економічними елементами, і за калькуляційними частинами вона повністю відповідає національним стандартам 16 «Витрати».

© Нікіфорова А. О., 2017

Також слід зазначити, що не існує відмінностей в П(С)БО 16 «Витрати» та МСБО 2 «Запаси» в питаннях визначення, як постійних, так і змінних загальновиробничих витрат, а також формування бази розподілу. В П(С)БО 16 «Витрати» приводиться характерна конкретизація складу загальновиробничих витрат, що безперечно полегшує роботу бухгалтера з приводу їх класифікації на підприємстві. Різниця полягає в тому, що опираючись на П(С)БО 16 «Витрати» до загальновиробничих витрат відносять виробничу собівартість, а до МСБО 2 «Запаси» відносять витрати на їх переробку.

На основі дефініцій відомих науковців та узагальнення вищеприведеного матеріалу виникає можливість порівняти підходи до визначення економічної категорії «витрати» (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняльні аспекти витрат за П(С)БО та МСБО

Аспект	Порівняльна характеристика:	
	П(С)БО	МСБО
Рекомендований стандарт	П(С)БО 16 «Витрати»	Не існує окремого стандарту
Термінологія	Зменшення економічних вигід у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу	Зменшення економічних вигід протягом звітного періоду, що відбувається у формі відсотку або зменшення зобов'язань, які ведуть до зменшення капіталу, не пов'язаних з його розподілу між учасниками акціонерного капіталу
Визнання витрат	На основі постійного зіставлення понесених витрат і прибутку за кожною статтею доходів, які виникають від господарських операцій або інших подій	В момент вибуття активу або збільшення зобов'язань, які ведуть до зниження власного капіталу підприємства, на основі постійного, раціонального та систематичного розподілу витрат протягом визначених періодів, в які надходять економічні вигоди
Класифікація та групування витрат	Залежить від виду діяльності, від якого вони виникли за економічними елементами та статтями витрат. Виділяють прямі та не прямі витрати, змінні і постійні, комплексні і одноелементні, поточні витрати, витрати минулих і майбутніх періодів, продуктивні і непродуктивні	За загальноприйнятою практикою відокремлення статей витрат, що виникають у процесі звичайної діяльності, та статтями, котрі пов'язані зі звичайною діяльністю
Оцінка витрат	Стандарти вказують на деякі особливості оцінки витрат. Але не має окремого стандарту для оцінки	МСБО Визначає оцінку відповідних витрат, що визначаються у звіті про прибутки і збитки. Але не має окремого стандарту

Між національними та міжнародними стандартами обліку існує такий зв'язок: при розробці міжнародних аналізуються національні стандарти, вивчається практика ведення обліку того чи іншого об'єкта і тільки після цього формуються рекомендації міжнародного характеру. Але стандарти в різних країнах мають різні назви (в США та Японії – система загальноприйнятих принципів, у Великобританії – документи про стандарти фінансової звітності, у Франції – норми, а в Україні та Росії – положення), їх структура та призначення в цілому однакові.

Основна частина національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку в більший частині містить норми, які знайомі здебільшого фахівцям за нормативною базою. Одразу їх доповнили деякими новітніми методами оцінки, розподілу, складу річної фінансової звітності. Збережені національні традиції щодо встановлення уніфікованих форм фінансової звітності. Однак потрібно звернути увагу на те, що П(С)БО містять деякі концептуальні відмінності від МСБО.

Безперервність:

1. МСБО – припускається, що в підприємства немає ні наміру, ні необхідності припиняти або істотно скорочувати свою діяльність у недалекому майбутньому.

2. П(С)БО – не всі підприємства реально використовують принцип безперервності при підготовці фінансових звітів: частина з них – на межі банкрутства, інші не можуть гарантувати стабільності діяльності підприємства в майбутньому. Крім того, негативна фінансова картина свідомо створюється через «особливості» оподаткування.

Стабільність облікової політики:

1. МСБО – облікова політика підприємства не зазнає будь-яких змін без явної необхідності.

2. П(С)БО – звітність ведеться відповідно до чинних законодавчих положень і норм, які постійно змінюються.

Метод нарахування:

1. МСБО – доходи (витрати) підприємства відносяться на той період, у якому вони були фактично отримані (понесені).

2. П(С)БО – доходи та витрати підприємства не завжди відносяться на ті періоди, у яких вони реально мали місце. Наприклад, П(С)БО не дозволяє оцінювати витрати, не підтверджені документально, незважаючи на те, що економічні вигоди, пов'язані з такими витратами, було вже отримано.

Оскільки П(С)БО не суперечать міжнародним стандартам, вони не повністю охоплюють всі вимоги МСБО щодо висвітлення й розкриття інформації у фінансовій звітності. Відмінність фінансової звітності вітчизняних підприємств вимогам МСБО виникає внаслідок:

– жорсткої регламентації форм фінансової звітності в Україні й практичної відсутності умов для застосування принципу "істотності";

– відсутності в Україні окремих стандартів, адекватних МСБО (МСБО 8, 20, 26, 28, 31, 34);

– стислості змісту П(С)БО за відсутності пояснень до них, що нерідко приводить до помилкової інтерпретації окремих положень.

Методи оцінки статей звітності, зафіксовані в П(С)БО, узгоджуються із МСБО, перехід може здійснюватися на основі фінансових звітів, складених відповідно до вимог П(С)БО. У той же час трудомісткість перехідних процедур і динамічність процесів гармонізації підходів до фінансової звітності не дозволяють вважати перехід всебічним методом складання звітності згідно з МСБО.

Отже, переваги складання фінансової звітності за міжнародними стандартами дійсно є, і вони незаперечні для більшості користувачів фінансової звітності. МСБО можна розцінювати як інструмент глобалізації економіки та світових господарських зв'язків. Принципи, закладені в порядок формування звітності згідно з МСБО, роблять її адекватнішою і здатною відобразити справжній майновий і діловий стан організації. У зв'язку із цим цінність МСБО важлива не тільки для іноземних, але й для національних інвесторів.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Махота А. В.

Література: 1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Наказом Міністерства фінансів України від 31.12.99 № 318 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00. **2.** Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»: Закон України від 12.05.2011 № 3332-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3332-17. **3.** Бланк И. А. Словарь-справочник финансового менеджера. Киев: Ника-Центр, 1998. 480 с. **4.** Грещак М., Коцюба О. Управління витратами: навч.-метод. посіб. Київ: КНЕУ, 2002. 131 с. **5.** Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансових звітів». URL: http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=92410&cat_id=92408.

БЕЗРОБІТТЯ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА

УДК 331.56/.57

Ніколаєнко В. Т.

Студент 2 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано соціально-психологічні аспекти безробіття на основі синергії двох наукових напрямів – психології ситуації і психології особистості. Розглянуто психологію ситуації безробіття, поведінку особистості безробітного та психологічні механізми подолання безробіття.*

Ключові слова: *ситуація безробіття, особистість безробітного, соціальне самопочуття, індивідуальна криза зайнятості, копінг-поведінка.*

© Ніколаєнко В. Т., 2017

Аннотация. *Проанализированы социально-психологические аспекты безработицы на основе синергии двух научных направлений – психологии ситуации и психологии личности. Рассмотрены психология ситуации безработицы, поведение личности безработного и психологические механизмы его преодоления.*

Ключевые слова: *ситуация безработицы, личность безработного, социальное самочувствие, индивидуальный кризис занятости, копинг-поведение.*

Annotation. *The social and psychological aspects of unemployment based on synergy of two scientific aims - psychology situation and personality psychology. Unemployment situation considered psychology, individual behavior and psychological mechanisms unemployed overcoming ego.*

Keywords: *situation of unemployment, unemployed person, social well-being, individual employment crisis, coping behavior.*

Проблему безробіття як складного суспільного феномена вивчають економісти, політологи, соціологи, психологи. Кожен із цих фахівців має своє предметне поле наукового дослідження. Незважаючи на великий інтерес до цієї проблеми, зауважимо, що вивчення соціально-психологічного характеру ринку праці взагалі і безробіття зокрема ще не набуло належного розвитку. Отже, існує необхідність звернутися до цієї проблеми саме з позицій соціально-психологічної науки, розглядаючи безробіття як взаємообумовлений зв'язок психології ситуації безробіття и психології особистості безробітного.

Мета статті – обґрунтувати механізм взаємозв'язку психічного як в особистісній, так і в надособистісній формах переживання ситуації безробіття.

Соціально-психологічна характеристика ситуації безробіття є однією з визначальних характеристик загальної соціально-психологічної ситуації в Україні. Остання, своєю чергою, характеризується нестабільністю, суперечливістю прояву соціальних процесів, різкою зміною настроїв і настановлень представників різних соціальних груп.

З огляду на події останнього десятиріччя, з впевненістю можна сказати, що економічні зміни в Україні активізували низку соціальних і психологічних проблем, до яких можна віднести, зокрема, і безробіття.

Як наслідок – формування нових соціально-економічних відносин, безробіття стало реальним фактором нашого буття, що визначає якість життя, соціальні і професійні перспективи, а також обумовлює поведінку і психічний стан людини. Будучи складним суспільним феноменом, масштабне безробіття є показником недуги суспільства в цілому, недосконалості соціальних інститутів, у тому числі й професійної освіти, її невідповідності потребам ринку праці.

Дослідження психологів засвідчують, що безробіття має руйнівний вплив на психологію людини, часто призводить до відчуття людиною втрати контролю над своїм життям, втрати здатності планувати його. Трансформацію способу мислення, значної системи ціннісних орієнтації, стереотипів поведінки і мотивів діяльності викликають зміни в мотиваційній, ціннісній, моральній і поведінковій сферах.

Предметом аналізу статті є безробіття як соціально-психологічна проблема.

Звернення до соціально-психологічного аналізу ситуації безробіття обумовлюється тим, що психологія подолання безробіття лежить на перехресті двох наукових категорій – психології особистості і психології ситуації.

Соціально-психологічні аспекти безробіття тією чи іншою мірою розглядаються в працях О. Киричука, О. Корчевної, І. Манохи, *Л.* Орбан-Лембрик, М. Пірен, *Л.* Сохань, Т. Титаренко, Ю. Трофімова. Якщо проблема психології особистості досить добре розроблена в психологічній науці, то проблема психології ситуації досліджена недостатньо.

В соціально-психологічному аналізі феномена безробіття доцільно використати синергетичний підхід, який розглядає поведінку як результат безперервної взаємодії між особистістю і ситуацією, де з боку особистості значущим є мотиваційний фактор, а з боку ситуації – те психологічне значення, яке вона має для особистості.

Однією з найважливіших соціально-психологічних характеристик людини є її статус у суспільстві. Тимчасово вивільнена людина частково втрачає не лише свій трудовий, а й соціальний статус, оскільки цей статус перебуває у прямій залежності від трудової діяльності. Так, станом на лютий 2017 року, за даними Державної служби статистики України, зареєстровано 439,3 тис. осіб безробітних. У відсотках до населення працездатного віку це становить 1,7 %, середній розмір допомоги за місяць склав 1923 грн [1].

З точки зору соціальної психології втрата роботи і тривала професійна бездіяльність можуть призводити до втрати раніше сформованого статусу в суспільстві і самоповаги особистості. Адже зі зміною статусу змінюється і спосіб життя, стосунки з близькими. Деякі дослідники фіксують зв'язок між безробіттям і насиллям, злочинністю, наркоманією, алкоголізмом, проявами агресії, спрямованої як на суспільство, так і на самого себе, що викликає психічні та психосоматичні розлади.

Соціальне самопочуття – це основа особистісного і суспільного настрою. Воно визначає внутрішню мотивацію вчинків людини, оскільки проявляється через різне світовідчуття. Останнє, своєю чергою, визначає конкретні потреби, бажання, інтереси і прагнення людини.

Оскільки людина істота соціальна, то суспільство, в якому вона живе і працює, певним чином визначає всі її якісні характеристики, в тому числі й особистісне самопочуття, індикаторами якого можуть бути: зниження самооцінки, зменшення задоволенням життя, невпевненість у собі, підвищена емоційна напруга, фрустрованість, невизначеність життєвої перспективи. Усе це можна розглядати як наслідок порушення зв'язків людини з інститутом трудової зайнятості. За своїм соціально-психологічним змістом трудова зайнятість – це сукупність зразків поведінки, правил, звичок, які формалізують соціальний зв'язок «людина – суспільство». Наявність такого зв'язку вказує на включення в інститут трудової зайнятості, брак його призводить до індивідуальної кризи зайнятості як різновиду життєвої кризи.

Життєва криза – це феномен внутрішнього світу людини, який проявляється в різних формах переживання непродуктивності свого життєвого шляху. Криза характеризується тим, що породжується проблемою, яка постала перед індивідом і якої він не може уникнути і не може розв'язати за короткий час і звичним способом.

Індивідуальна криза зайнятості розглядається як руйнування, кардинальна перебудова значних зв'язків особистості з інститутом трудової зайнятості, які супроводжуються змінами в її соціальному, матеріальному та професійному статусі, погіршують психологічне благополуччя, що підвищує вимоги до адаптаційних можливостей особистості.

Психологічні симптоми такої кризи характеризуються змінами в психологічному благополуччі особистості, зокрема, відчуттям невпевненості в завтрашньому дні і залежності від зовнішніх обставин, зниженням рівня життя сім'ї безробітного.

Соціологічні дослідження засвідчують обумовленість характеру соціально-трудової поведінки особистості статевими, віковими особливостями, рівнем освіти, стереотипами поведінки.

Соціально-трудова поведінка молоді як соціальної групи характеризується надзвичайним динамізмом, соціальними потребами й обмеженістю ресурсів для їх реалізації, браком чітких уявлень про власні перспективи на вітчизняному ринку праці, пошуком свого призначення, освоєнням шляхів до професії [2].

По-своєму реагує на проблеми зайнятості середнє покоління. Для більшості його представників характерне зниження відчуття своєї значущості, незадовільне матеріальне становище.

Визначаючи, що об'єктивно соціальний статус знизився, більшість безробітних зберігає самооцінку як соціально цінного працівника. Людина не визнає своєї поразки і готова шукати роботу. Водночас вона визнає, що її соціальні позиції суттєво похитнулися. Можливість побачити позитивні речі в безробітті вказує на адаптивність поведінки і психологічну рухливість таких людей [3].

Існує особливий вид соціальної поведінки, який забезпечує продуктивність, здоров'я і благополуччя людини – поведінка опановування, або копінг-поведінка. Вона розглядається як усвідомлена раціональна поведінка, спрямована на усунення стресової ситуації. Психологічна значущість копінгу полягає в тому, щоб ефективно адаптувати людину до задоволення потреб у різних ситуаціях. Це цілеспрямована поведінка, яка дозволяє людині впоратися зі стресом способом, адекватним особистості та ситуації. Здійснюється це через усвідомлення діяльності, спрямованої на ліквідацію труднощів, які або адаптують до вимог ситуації, або допомагають змінити її.

Ступінь адаптивності соціальної поведінки безробітного можна оцінити по тому, яку життєву стратегію – активну чи пасивну – сповідує людина.

Поняття копінгу об'єднує когнітивні, емоційні й поведінкові стратегії, які використовує людина, щоб відповісти запитам реальної ситуації. В цих умовах вона потребує психологічної підтримки з метою корекції її стану для полегшення процесу працевлаштування. Реалізація такого впливу має здійснюватися на кількох рівнях. На мотиваційному рівні – як підвищення активності, актуалізація потреби в праці, самопізнання і саморозвиток. На когнітивному рівні – як підвищення самооцінки, корекція нинішнього стану й уміння саморегулювання. На поведінковому – як формування ефективних умінь і навичок [4].

Відповідним має бути і стан соціального середовища. А він визначається державною політикою зайнятості. Вирішення проблеми адаптації особистості до нових соціально-трудових відносин передбачає: необхідність усебічного розвитку профорієнтації, професійної підготовки та перепідготовки населення, організацію гнучких форм зайнятості, квотування робочих місць, сприяння самозайнятості і підприємництву, організацію громадських робіт, сприяння тимчасовій зайнятості [5].

Не існує ринку праці поза соціальною психологією. А тому актуалізується проблема соціально-психологічного підходу до його аналізу. Важливою умовою реформування ринку праці є створення соціально-психологічного середовища для залучення особистості в систему соціально-трудових відносин, для утвердження в суспільстві цінностей соціально значущої трудової поведінки.

Окрім удосконалення ринку праці в державній і регіональній політиці зайнятості слід передбачати також соціально-психологічний напрям. Його умовно можна позначити як формування конструктивної мотивації зайнятості, змістовне зростання і духовне навантаження її компонентів. Мотивом тут може бути вироблення у населення активної позиції у сфері самореалізації працею і трудового самозахисту за багатьма векторами. Це, зокрема, творення себе як професіонала; мистецького пошуку праці; «пропонування себе» роботодавцеві; стійкість у конкурентній боротьбі на ринку праці; постійне духовне й особистісне самовдосконалення; «кар'єрна активність»; творення робочих місць «для себе», у тому числі й організація малих підприємств, фірм, установ тощо; організація з цією метою регіональних і локальних об'єднань безробітних для спільного трудового самозахисту й самозабезпечення працею.

Таким чином, соціально-психологічний підхід до характеристики безробіття передбачає необхідність розглядати його у взаємозв'язку психології особистості і психології ситуації. Крім того, слід зауважити, що проблема психології особистості безробітного добре розроблена в психологічній науці, а проблема психології ситуації безробіття потребує подальшого наукового обґрунтування. Це важливо не тільки тому, що вона обумовлює поведінку окремої людини, а й тому, що вона певною мірою характеризує соціально-психологічну ситуацію в країні.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Мажник Н. А.

Література: 1. Державна служба статистики України: офіц. сайт. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/. **2.** Покрищук В., Башук Л. Особливості впливу довготривалого безробіття на психологічний стан молодої людини. *Україна: аспекти праці.* 2008. № 1. С. 3–6. **3.** Шайгородський Ю. Особливості молодіжного сегменту ринку праці. *Психологія праці та управління.* 2010. Спец. вип. С. 22–27. **4.** Петрос О. М. Соціально-психологічний аналіз ринку праці в Україні. *Вісник УАДУ.* 2013. № 3. С. 436–443. **5.** Гриджук І. Стратегії пошуку роботи в умовах сучасного ринку праці. *Проблеми молоді.* 2013. № 2. С. 50–55.

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

УДК 347.719

Новікова В. В.

Студент 3 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто особливості розвитку бухгалтерського обліку в торговельних підприємствах в умовах нестабільної економічної ситуації на вітчизняному ринку; удосконалено класифікацію та запропоновано шляхи усунення факторів, які негативно впливають на розвиток торгівлі з урахуванням специфіки вітчизняної економіки.*

Ключові слова: *торгівля, постачальник, державне регулювання, ціноутворення.*

Аннотация. *Рассмотрены особенности развития бухгалтерского учета в торговых предприятиях в условиях нестабильной экономической ситуации на отечественном рынке, усовершенствована классификация, и предложены пути устранения факторов, которые негативно влияют на развитие торговли с учетом специфики отечественной экономики.*

Ключевые слова: *торговля, поставщик, государственное регулирование, ценообразование.*

© Новікова В. В., 2017

Annotation. *The features of accounting in commercial enterprises in the unstable economic situation in the domestic market, improved classification and suggests ways to eliminate factors that affect the development of trade specific to the domestic economy.*

Keywords: *sales, supplier, government regulation, pricing.*

Згідно зі статистичною інформацією [1] найбільш розповсюдженим видом економічної діяльності в Україні виступає торгівля – близько 33 % для підприємств та 62 % для приватних осіб-підприємців. Ця статистика свідчить про те, що торгівля має неабиякий вплив на економіку країни, проте існує ряд проблемних питань, які потребують негайного вирішення стосовно розвитку цієї сфери.

Дослідженню проблематики у сфері торгівлі присвячені праці таких науковців, як: Абрютіна М. С., Альбеков А. У., Білик М. Д., Бланк І. О., Бриттон Ф. Ф., Бутинець С, Вейтс Б., Власова Н. О., Гуляєва Н. М., Давидова Г. А., Кравченко Л. І., Лігоненко Л. О., Нідлз А. І., Мазаракі А. А., Малевич Р. П., Омелянович Л. О., Петров П. В., Согомонян С. А., Соломатін А. Н., Ушакова Н. М. та ін.

Метою цього дослідження є огляд законодавчої бази, що регламентує торгівлю, удосконалення класифікації факторів, що впливають негативно на неї, розробка заходів щодо їх усунення.

Торгівля як діяльність в Україні регламентується певними законодавчими актами (рис. 1) [2].

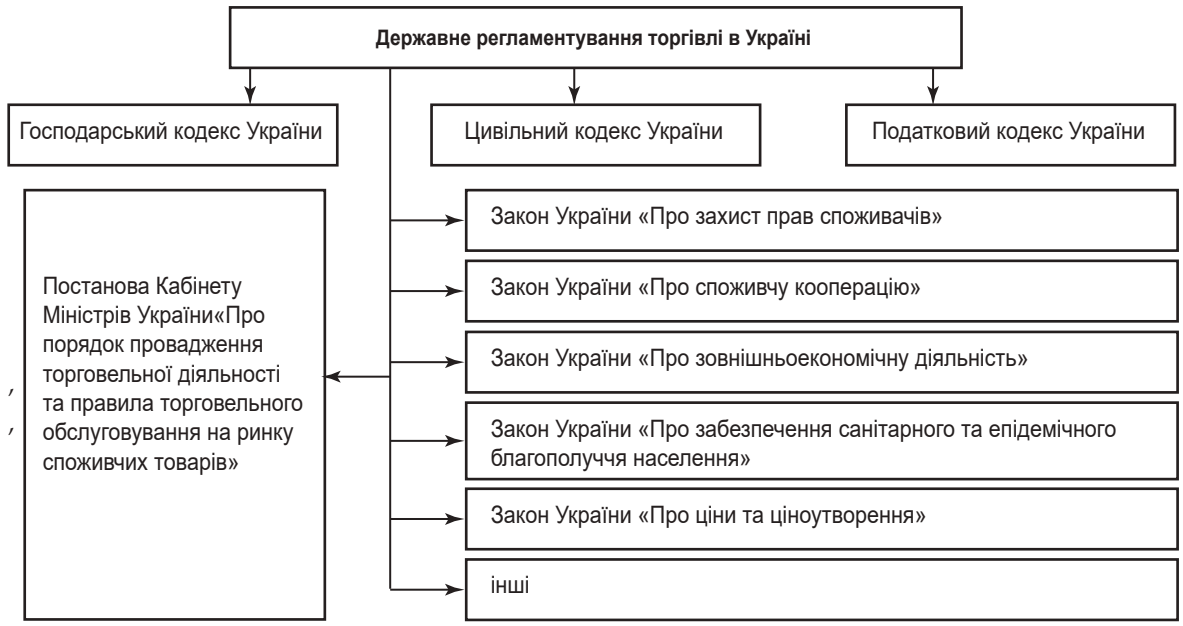

Рис. 1. **Законодавча база, що використовується у торгівлі Україні**

Ведення бухгалтерського обліку відбувається відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» та національних положень бухгалтерського обліку [3].

У торгівлі існує ряд перешкод, які заважають її розвитку з позиції законодавства та організації бухгалтерського обліку. Умовно їх можна розділити на зовнішні та внутрішні.

Класифікація проблем торговельних підприємств та шляхи їх вирішення подано у табл. 1.

Таблиця 1

Класифікація дестимулючих проблем торгівлі та шляхи їх вирішення

Проблеми	Шляхи вирішення
1	2
Зовнішні: – відсутність механізму взаємодії учасників ринку; – недостатня реалізація потенціалу місцевого самоврядування; – відсутність регламентації дій іноземних резидентів; – відстуність інструментів стимулювання виробництва вітчизняних товарів, імпортозалежність;	Формування законодавчої бази з урахуванням всіх факторів, що дестимулюють розвиток торгівлі в Україні

Закінчення табл. 1

1	2
– відсутність контролю якості товарів; – неналежний рівень професійної підготовки кадрів; – відсутність законодавчого забезпечення торгівлі через мережу Інтернет та ін.	
Внутрішні: – нерозуміння ролі ведення обліку для дільності підприємства торгівлі; – відсутність документального супроводу для торгівлі у галузі малого підприємництва; – необґрунтоване визначення ціни товару; – відсутність аналізу фінансової діяльності підприємств у сфері торгівлі та ін.	Проведення тренінгів / консультацій для роз'яснення ролі обліку у прийнятті управлінських рішень, проведення аналізу результатів діяльності підприємств торгівлі, оптимізації управлінських рішень та ін.

Джерело: сформовано автором на основі [4; 5]

Для цього необхідно визначити суттєві фактори, які негативно впливають на розвиток торгівлі, згрупувати їх за певною класифікаційною ознакою та визначити комплексне рішення для усунення їх негативного впливу.

Таким чином, для створення позитивних тенденцій розвитку торгівлі в Україні необхідно:

– сформувати чітку нормативно-правову базу її регламентації;

– розробити та впровадити комплекс заходів для налагодження сприятливих відносин між виробниками та реалізаторами в роздрібній торгівлі;

– розробити систему контролю якості товарів;

– розробити механізм і законодавчий супровід оподаткування торгівлі в мережі Інтернет;

– скоротити тіньовий сектор торгівлі;

– запобігати ціновим спекуляціям;

– законодавчо регламентувати порушення у сфері торгівлі з метою підвищення рівня відповідальності суб'єктів господарювання у цій сфері та ін.

Важливим аспектом розвитку торговельних підприємств є удосконалення та адаптація обліку торговельних підприємств до особливостей наявних тенденцій, оскільки облікові дані – це інформаційна основа для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Пасенко Н. С.

Література: 1. Державна служба статистики України: офіц. сайт. URL: http://www.ukrstat.gov.ua. **2.** Буряк І. О. Галузеві особливості торговельних підприємств. *Економіка. Управління. Інновації.* 2014. Вип. № 1 (11). С. 155–161. **3.** Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку: підручник. Київ: Знання, 2015. 572 с. **4.** Височин І. В. Пріоритетні напрями державного регулювання внутрішньої торгівлі в Україні. *Економіка. Управління. Інновації.* 2014. Вип. № 1 (11). С. 155–161. **5.** Поддубна Н. М. Чи стане електронна торгівля реальністю для роздрібних торговельних підприємств споживчої кооперації // Сучасний стан, актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, контролю та аналізу: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. до 20-річчя кафедри обліку і аудиту ІФНТУНГ. Івано-Франківськ: Вид-во ІФНТУНГ, 2015. С. 310–312.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ВІТЧИЗЯНОЇ ТА ЗАРУБІЖНОЇ СИСТЕМ ОБЛІКУ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ

УДК 658.27

Омельчук Є. П.

Студент 3 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто особливості обліку природних ресурсів. Наголошено на недостатньому дослідженні порушеної проблеми. Більш ретельно розглянуто особливості обліку природних ресурсів в Україні. Проведено порівняльний аналіз основних положень вітчизняної та зарубіжної облікових систем з приводу обліку природних ресурсів.*

Ключові слова: *природні ресурси, система обліку, визнання, об'єкти природокористування, розвідка й оцінка запасів, оцінка природних ресурсів.*

Аннотация. *Рассмотрены особенности учета природных ресурсов. Акцентировано внимание на недостаточном исследовании поставленной проблемы. Более подробно рассмотрены особенности учета природных ресурсов в Украине. Проведен сравнительный анализ основных положений отечественной и зарубежной учетных систем по поводу учета природных ресурсов.*

Ключевые слова: *природные ресурсы, система учета, признание, объекты природопользования, разведка и оценка запасов, оценка природных ресурсов.*

Annotation. *The features of accounting of natural resources. Emphasized the insufficient study of the problem. More carefully considered features of accounting of natural resources in Ukraine. A comparative analysis of the main provisions of domestic and foreign accounting systems on account of natural resources.*

Keywords: *natural resources accounting system, recognition, objects of nature, exploration and estimation of reserves, valuation of natural resources.*

На сучасному етапі природні ресурси відіграють важливу роль не тільки у підприємствах видобувної галузі, а й у економіці багатьох країн. А інформація про наявність природних ресурсів визначає їх конкурентоспроможність. Тому необхідно мати у своєму розпорядженні достовірну інформацію про їх стан і використання для прийняття ефективних рішень на кожному рівні управління. Але, на відміну від підприємств розвинених країн, в українській практиці існують значні проблеми, пов'язані з відображенням в обліку цих активів.

Таким чином, питання визнання в обліку природних ресурсів, а також виявлення проблемних аспектів їх оцінки набуває актуальності.

Питання обліку природних ресурсів є актуальним і завжди привертало до себе увагу багатьох науковців, серед них Брадул О. М., Кафка С. М., Коцкулич Т. Я., Пилипів Н. І., Шатохіна О. І., Юрченко О. В., Маковей С. А., Сухарева О. А. та інших вітчизняні і зарубіжні вчені. Віддаючи належне науковим напрацюванням, слід зазначити, що розкриття питання обліку природніх ресурсів потребує подальшого наукового дослідження.

Метою статті є дослідження особливостей обліку природніх ресурсів, користуючись вітчизняною нормативною базою обліку – П(С)БО та зарубіжною – МСФЗ и ГААП.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні особливості дослідження обліку природних ресурсів в умовах сучасного розвитку вітчизняної економіки.

Об'єктом дослідження є особливості обліку природних ресурсів у вітчизняній та міжнародній практиках.

Мінеральні ресурси є компонентами національного багатства, їх структура, величина, якість, ступінь вивченості і напрями використання безпосередньо впливають на економічний потенціал окремо взятої країни, регіону, організації. Тому ефективний їх розподіл та активне відтворення займає центральне місце в концепції сталого розвитку економіки. Природні ресурси розглядаються як «найважливіші компоненти навколишнього середовища, які використовуються в процесі виробництва з метою забезпечення матеріальних і духовних потреб суспільства» [1, с. 154].

Під природними ресурсами слід розуміти ресурси у вигляді землі та земельних угідь, лісів, корисних копалин, водних багатств, повітряного простору, рослинного та тваринного світу тощо. Тобто природні ресурси являють собою природні багатства, які використовуються або можуть бути використані в матеріальному виробництві.

© Омельчук Є. П., 2017

Визначення термінів «природа» та «природні ресурси» у законодавстві України не передбачено. Але у Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища» визначено сутність поняття «навколишнє природнє середовище». Також цим законом зазначено, що природні ресурси України є власністю українського народу [2, с. 5].

В стандартах обліку багатьох країн немає визнання, оцінки та класифікації природних ресурсів. Це пов'язано з домінуванням державного права власності над традиційними природними ресурсами та їх вилученням з обороту, тому що тільки державні органи влади мають право давати дозвіл на розвідку і експлуатацію надр суб'єктам підприємницької діяльності.

В Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку 16 наведено такі групи основних засобів: земля, будинки, виробниче обладнання, транспортні засоби та інше. Але МСБО 16 не регулює питання оцінки активів, пов'язаних з розвідкою ресурсів, та не регулює облік прав на корисні копалини та запаси корисних копалин, таких як нафта, природний газ та інші невідтворювані природні ресурси [3].

Невідтворювані природні ресурси за МСБО 16 не враховуються як основні засоби, але вони і не підпадають під сферу впливу інших стандартів з обліку активів, зокрема, «Запаси», «Нематеріальні активи», «Інвестиційна нерухомість» та ін.

Запаси природних ресурсів також не знаходять свого відображення і у вітчизняних Положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку. Але деякі земельні ділянки, на яких знаходяться природні ресурси, визнаються об'єктом основних засобів. Отже, в Україні бухгалтерський облік відтворюваних природних ресурсів (земельних, водних, водних, корисних копалин) регулюється П(С)БО 7 «Основні засоби». В цьому документі в складі інших необоротних матеріальних ресурсів згадується об'єкт бухгалтерського обліку – «природні ресурси» [4].

Визначення цього об'єкта дає Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, в якій зазначено, що на субрахунку 114 «Природні ресурси» ведеться облік наявності та руху придбаних природних ресурсів для наступного видобутку, таких як нафти, газу та інших [5].

Але, як і МСБО 16, П(С)БО 7 не враховують невідтворювані природні ресурси. Вищевказані ресурси ретельніше наведені в американській системі обліку, яка регулюється стандартами обліку ГААП. Згідно з цими стандартами об'єктами основних засобів є земля, покращення земельної ділянки, прилади, обладнання, меблі, природні ресурси та ін. Також існує ряд спеціальних стандартів для нафтодобувних компаній. Також надається інформація, що пов'язана з придбанням запасів мінеральних ресурсів чи їх продажом, а також із добуванням корисних копалин.

Водночас в українській та американській системах обліку використовуються схожі підходи до групування і класифікації об'єктів основних засобів – залежно від характеру використання їх у діяльності підприємства. Незважаючи на залежність від земельної ділянки природні ресурси виділені в окремий об'єкт основних засобів за П(С)БО та ГААП. (табл. 1). Але в ГААП методологія обліку природних ресурсів розглядається в спеціальних стандартах для нафтодобувних підприємств додатково, а в П(С)БО ці питання не розглядаються. Виходячи з цього, на сьогодні пакет П(С)БО не дає повної уяви бухгалтеру як сформувати і надати достовірну інформацію для прийняття управлінських рішень.

За МСФЗ облік реалізується на основі загальних стандартів, а регулювання специфічних об'єктів обліку здійснюється спеціальними стандартами. З 2006 року існує та діє Міжнародний стандарт фінансової звітності 6 «Розвідка та оцінка запасів корисних копалин». Цей стандарт враховує облік активів і витрат підприємства на стадії розвідки та оцінки запасів [6, с. 1].

Таблиця 1

Природні ресурси як об'єкт обліку за П(С)БО, МСФЗ та ГААП

База обліку	П(С)БО	МСФЗ	ГААП
Визнання	Загальні стандарти	Специфічні об'єкти обліку здійснюються спеціальними стандартами	Спеціальні стандарти для нафтодобувних підприємств
Об'єкт	Вид основних засобів	Не віднесені до необоротних активів	Вид основних засобів

Після прийняття МСФЗ 6 в Україні 1 січня 2009 року набуло чинності Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 33 «Витрати на розвідку корисних копалин». Як і МСФЗ 6, дія П(С)БО 33 поширюється лише на етап розвідки запасів корисних копалин [7, с. 2].

Тому підприємства самостійно розробляють способи та методи обліку витрат, які пов'язані з природокористуванням і закріплюють їх в своїй обліковій політиці. Це дає значні розбіжності в практиці обліку, як на підприємствах різних галузей, так і всередині однієї галузі економіки.

Таким чином, можливі три варіанти регулювання обліку природних ресурсів: створення спеціального стандарту, вдосконалення вже наявного стандарту з обліку основних засобів і внесення до нього посилання на спеціальний стандарт, в якому розкривається методологія обліку природних ресурсів.

Розглянувши стандарти національного та зарубіжного регулювання бухгалтерського обліку природних ресурсів можно стверджувати що ці ресурси мають характерні риси основних засобів, проте водночас мають місце і суттєві розбіжності.

Матеріальна форма, нерозривний зв'язок із землею та довгостроковий строк використання стали підставами для визнання природних ресурсів як основні засоби за П(С)БО та ГААП. МСФЗ, своєю чергою, зробили акцент на якостях, які відмінні від визнання об'єкта основних засобів через відсутність зносу та характер створення.

Міжнародні системи обліку та звітності володіють більш повним пакетом інструментів з визнання в обліку природних ресурсів. На відміну від українських підприємств, нормативно-правова база, яка пов'язана з бухгалтерським обліком природних ресурсів, потребує вдосконалення. Тому треба розробити методичні рекомендації, що забезпечать удосконалення відображення в системі обліку природних ресурсів як специфічного об'єкта основних засобів.

Також потрібно врахувати доповнення до П(С)БО 7 «Основні засоби» в частині розкриття інформації про визнання природних ресурсів або ж прийняти окремий галузевий стандарт, який би регулював ці питання.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Часовнікова Ю. С.

Література: 1. Якимчук А. Ю. Економіка природокористування: навч. посіб. Рівне: НУВГП, 2010. 400 с. **2.** Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 №1264-XII // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1264-12. **3.** Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку16 «Основні засоби»: Закон України від 01.01.2012 № 929_014 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_014. **4.** Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 № 92 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ru/z0288-00. **5.** Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99. **6.** Міжнародний стандарт фінансової звітності 6 (МСФЗ 6). Розвідка та оцінка запасів корисних копалин: Закон України від 01.01.2012 № 995_k52 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_k52. **7.** Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 33 (МФСЗ 33). Витрати на розвідку запасів корисних копалин: Наказ Міністерства фінансів України від 26.08.2008 № 1090 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0844-08.

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ВЗАИМООТНОШЕНИЙ ПОКОЛЕНИЙ ВНУТРИ СЕМЬИ

УДК 159.9:64

Оноприенко А. Е.

Студент 2 курса
факультета консалтинга и международного бизнеса ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Проанализированы психологические взаимоотношения между различными поколениями. Рассмотрены динамика потребностей сферы внутрисемейных отношений в определенные возрастные периоды, а также возможные причины возникновения внутрисемейных конфликтов и пути их устранения.*

© Оноприенко А. Е., 2017

Ключевые слова: *взаимодействие поколений, психология межличностных отношений, родители, прародители, дети, конфликт поколений.*

Анотація. *Проаналізовано психологічні взаємини між різними поколіннями. Розглянуто динаміку потреб сфери сімейних відносин у певні вікові періоди, а також можливі причини виникнення сімейних конфліктів і шляхи їх усунення.*

Ключові слова: *взаємодія поколінь, психологія міжособистісних відносин, батьки, прабатьки, діти, конфлікт поколінь.*

Annotation. *The article analyzes psychological relationships between different generations. The dynamics of the needs of the sphere of intra-family relations in certain age periods, as well as the possible causes of intrafamily conflicts and ways of their elimination are considered.*

Keywords: *interaction of generations, psychology of interpersonal relations, parents, grandparents, children, conflict of generations.*

В течение жизни человек вступает в различные виды взаимоотношений. Одними из таких видов отношений являются внутрисемейные. Семейное влияние является неотъемлемым фундаментом построения личности. Родительское воспитание в определенной мере формирует поведение, воспитание, мировоззрение человека. Так или иначе, нельзя переоценить влияние семьи на формирование зрелой личности.

Именно поэтому проблема взаимоотношений поколений всегда оставалась актуальной. Этот феномен широко известен как вечная проблема «отцов» и «детей».

Изучением проблемы взаимоотношений поколений в семье занимались такие ученные, как: И. Бестужев-Лада, И. Кон, Т. Лисовский, К. Мангейм, М. Мид, Е. Никонов, Х. Ортега-и-Гассет, Э. Саар, М. Титма, Е. Шамис и др.

Цель статьи – провести теоретический анализ отношений между поколениями, в частности между отношениями «отцов» и «детей», рассмотреть основные жизненные потребности участников данных взаимоотношений в различные жизненные периоды, определить возможные причины возникновения конфликтов между поколениями и выявить существующие пути их разрешения.

Каждая наука выработала свою классификацию поколений. Основанием классификации может служить возраст [1]; принадлежность к какой-либо исторической эпохи (например, военное поколение, поколение перестройки и т. д.).

Критерий возраста является наиболее универсальным в классификации поколений. С данной позиции основными категориями населения выступают поколения молодых, зрелых людей и стариков.

Существует ряд потребностей по отношению к родительской семье, которые остаются актуальными на протяжении всей жизни личности. Например, некоторыми из них являются:

1. Потребность в безопасности.

2. Потребность в освоении определенных способов поведения и приобретении жизненного опыта.

3. Потребность в авторитете.

4. Потребность в любви, опеке, в психологической и физической близости и семейном общении.

5. Потребность в поддержании материальных условий жизнедеятельности семьи [2].

Отношения к родителям остаются актуальными на протяжении всей жизни личности и проходят разные этапы в своём формировании: от безусловной любви, близости и принятии в раннем детстве до принятия уже осмысленного, с глубоким переживанием близости и понимания родителей в зрелости и старости.

Учитывая существующие периодизации [3], возраст ухода из семьи приходится на первую фазу периода зрелости, который располагается с 20 до 30 лет и характеризуется стремлением к самостоятельной, независимой жизни и осознанием себя взрослым и полноправным членом общества.

Д. Б. Эльконин пишет, что детям свойственно противопоставлять себя взрослому, и причиной этому может быть общая «тенденция к самостоятельности, к эмансипации от взрослого неоходимой предпосылкой и обратной стороной построения новой системы отношений между ребенком и взрослым…» [4].

В данный период времени, например, потребность в безопасности могут выполнять другие объекты – группа сверстников, супруг / супруга, профессиональные или статусные личностные позиции и др.

Однако, тем не менее, «выросшие» из родительской семьи дети формально её покидают, но еще долгое время остаются под её влиянием, и основными сферами семейного влияния являются: быт, дети, интимность и семейное общение.

В процессе отделения от родительской семьи приобретаются разные уровни или оттенки независимости. Так, Р. Хоффман выделяет их четыре разновидности [5]. Первой здесь выделяется эмоциональная независимость, когда молодые люди становятся менее социально и психологически зависимы от своих родителей в том, что касается поддержки и любви. Аттитюдная независимость характеризуется изменением системы установок, ценностей и систем убеждений, отличающихся от тех, которые свойственны их родителям. У подростков проявляется критическое отношение к прежним авторитетам, и первой жертвой становятся родители. Функциональная независимость имеет отношение к способности молодого взрослого содержать себя материально и самому решать свои проблемы. Конфликтная независимость предполагает отделение от родителей, при котором молодые люди не испытывают чувства вины и не считают, что они совершают предательство.

В ходе исследований было выявлено, что, отделяясь от родительского дома и обретая собственную семью, испытуемые говорили о позитивном характере изменений отношений с родителями, возрастании значимости и снижении категоричности, переоценки ценностей и стремлении к новым типам сотрудничества.

Деятельность же прародительского поколения по воспитанию нового поколения свободна от многих обязанностей и напряженных конфликтов, которые характерны для детско-родительских отношений.

О. В. Краснова предлагает следующую классификацию прародителей по критерию выполняемой ими внутрисемейной роли в отношении с внуками:

- формальные – строят отношения в соответствии с социальными предписаниями о роли старшего в семье:
- суррогатные родители – берут на себя ответсвенность и заботу о внуках;
- источник семейной мудрости – осуществляют связь с семейными корнями;
- затейники – организуют отдых и досуг внуков;
- отстраненные – редко включены в реальную жизнедеятельность семьи детей и внуков [6].

Анализируя взаимоотношения прародителей и детей, на первый план выходит потребность в передаче жизненного опыта. Кроме того, здесь снова становятся актуальными потребность в безопасности, ощущение жизненной преемственности в семье детей. От молодых членов семьи ожидается в отношении старших активность и стремление в обеспечении нужд в старости. Прародителями же сохраняется тенденция к сбережению средств для внуков, выделение им дополнительных карманных расходов за счет собственного финансового ограничения.

Если говорить о конфликтах, которые могут возникать в отношениях между прародителями и внуками или детьми, то причины конфликтов в отношениях у представителей различаются, это можно объяснить разницей условий жизни и структурной организацией семейных отношений.

В целом, молодое поколение оценивает старшее, приписывая им определенные качества, в частности патриотизм. Старшее поколение считает, что молодое поколение проявляет неуважительное отношение к людям. Возможно, что конфликты поколений возникают и из-за различия установок, присущих тому или иному поколению.

Что же касается успешной профилактики конфликтных взаимоотношений поколений в семье, более эффективны общие программы, чем отдельные действия. Необходимы социальный контроль и взаимодействие всех сторон участвующих: государственных органов власти, системы социальной защиты населения, института семьи, образовательных учреждений, общественных организаций. Если говорить в целом, то профилактика такого рода конфликтов эффективна, когда ее меры носят не только индивидуальный или групповой, но и общегосударственный характер, нацеленный на налаживание взаимоотношений между поколениями общества в целом.

Таким образом, успешность реализации личности в жизни во многом зависит именно от умения нести и сохранять необходимые отношения между поколениями внутри семьи. Можно говорить о том, что потребност ная сфера, связанная с родительской семьей, остается актуальной в разные жизненные этапы, меняется лишь значимость ее отдельных элементов. Так, в раннем детстве наиболее актуальными являются потребности, связанные с поддержанием безопасного существования, осуществлением поддержки, передачи опыта, материальной помощи. На этапе становления независимости значимость отношений с родителями перемещается в область усвоения определенных способов поведения, эмоциональной и материальной поддержки. В среднем же возрасте в отношениях на первый план выходит стремление в передаче жизненного опыта с острой необходимостью в помощи при решении определенных жизненных проблем.

Научный руководитель – канд. экон. наук, доцент Мажник Н. А.

Литература: 1. Социологический энциклопедический словарь/ред.-координатор Г. В. Осипов. М.: Норма, 2000. 488 с. **2.** Шнейдер Л. Б. Семейная психология. М.: Академ. проект; 2005. 768 с. **3.** Логинова Н. А. Развитие личности и ее жизненный путь // Принцип развития в психологии. М.: Наука, 1978. С. 156–172. **4.** Эльконин Д. Б.

Послесловие // Выготский Л. С. Собрание сочинений: в 6 т. Т. 4/под. ред. Д. Б. Эльконина. М.: Педагогика,1984. 432 с. **5.** Крайг Г., Бокум Д. Психология развития. СПб.: Питер, 2000. 992 с. **6.** Краснова О. В. Роль бабушки: Сравнительный анализ. *Психология зрелости и старения.* 2000. № 3. С. 27–52.

ПСИХОЛОГІЯ НАВІЮВАННЯ ЗАСОБАМИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

УДК 159.9.07: 316.774

Осадча В. В.

Студент 2 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено та проаналізовано вплив засобів масової інформації на навіювання думок, поглядів, переконань і пріоритетів людського індивідуума. Наведено техніки переконання засобів масової інформації, а також надано рекомендації, як захиститися від небажаного навіювання, впливу.*

Ключові слова: *навіювання, психологічне навіювання, засоби масової інформації, суггестор, суггерент.*

Аннотация. *Исследовано и проанализировано влияние средств массовой информации на внушение мыслей, взглядов, убеждений и ценностей человеческого индивидуума. Приведены техники убеждения средств массовой информации, а также даны рекомендации, как защититься от нежелательного внушения, влияния.*

Ключевые слова: *внушение, психологическое внушение, средства массовой информации, суггестор, суггерент.*

Annotation. *Investigated and analyzed influence of the mass media on the suggestion of the thoughts, views, beliefs and values of the human individual; the techniques of persuading the mass media are given, and recommendations are given on how to protect themselves from undesirable suggestion, influence.*

Keywords: *suggestion, psychological suggestion, mass media, suggestor, sugerent.*

Сьогодні психологічний вплив можна розглядати як одну з найбільш актуальних проблем суспільства. Інтерес до цієї проблеми і до всіх пов'язаних з нею питань помітно зростає протягом останніх десятиліть, причому і з боку науки, і з боку обивателів, коли психологічний вплив став настільки глобальним.

На всіх етапах людського життя відбувалися спроби однієї людини або групи осіб впливати на інших людей. Прикладом є всілякі релігійні, політичні, економічні, військові й інші організації, які намагаються маніпулювати людською психікою. Навіювання є способом впливу однієї людини на іншу з метою створення у неї певного стану чи спонукання до певних дій; при цьому слід відрізняти його від поняття переконання. Переконання характеризується логічністю доводів і міркувань, наявністю достовірних фактів, йому потрібна ясність свідомості. Навіювання ж проникає у свідомість людини безперешкодно, не наражаючись на критику й обговорення.

Проблемам психологічного навіювання у своїх наукових працях приділяли увагу такі зарубіжні та вітчизняні вчені: Токарський А. А., Бехтерєв В. М., Павлов І. М., Бірман Б. Н., Грановська Р. М., Лозанов Г. К. та ін.

Метою статті є визначення впливу ЗМІ на формування поглядів, думок, пріоритетів, переконань як окремого взятого суб'єкта, так і натовпу.

Навіювання – це вплив на психіку людини, що обходить свідомість, який полягає у комунікативному (вербальному та емоційному) впливі без осмислення і критичної оцінки одержуваної інформації.

Таким чином, можна впровадити в психіку людини чужі йому думки, ідеї, переконання, емоції, почуття, які не будуть піддаватися логічному аналізу з її боку. В ході навіювання відбувається «сліпе» засвоювання пропонованої інформації, згідно з якою в подальшому суб'єкт буде думати, відчувати і діяти.

© Осадча В. В., 2017

Ефект навіювання часто виникає в результаті діяльності ЗМІ (інтернет, реклама, пропаганда), а його ефективність безпосередньо залежить від авторитету суб'єкта, що виявляє вплив, будь це телерадіокомпанія, інтернет-ресурс, друкарське видання або ще один приклад – психотерапевт, який використовує навіювання у своїй психологічній практиці. У зв'язку з цим варто зазначити, що чим більше натовп, підвладний навіюванню, тим важче окремо взятому індивіду протистояти потоку псевдо-фактів, які знаходяться в ній.

Навіювання використовується для того, щоб змінити небажану поведінку людини – прибрати непотрібні дії або прищепити необхідні. Також навіювання застосовується для того, щоб провести зміни в мисленні людини, схилити її до використання нових установок і переконань. Для поширення чуток і корисної інформації часто теж використовується техніка навіювання [1, с. 126].

Види навіювання розрізняють за впливом: вербальний і невербальний, навмисний і ненавмисний.

Вербальний – це вид навіювання, який здійснюється за допомогою слів. Розрізняють чотири підвиди вербального навіювання: пряме, непряме, відкрите, приховане.

Невербальний – це вид навіювання, який здійснюється безсловесно, за допомогою жестів, поглядів і інтонацій. Є три форми невербального навіювання, яким користуються фахівці: каталепсія, паузи, левітація.

Навмисний – це форма навіювання, коли суггестор має конкретну мету впливу; чітко усвідомлює, що і кому збирається навіяти, і докладає всіх зусиль, щоб домогтися поставленої мети.

Ненавмисний – це форма навіювання, коли суггестор не має явних цілей що-небудь вселяти об'єкту впливу, і не використовує для цього ніяких навмисних зусиль. Така форма навіювання ефективна в разі, якщо об'єкт впливу внутрішньо схильний до навіювання інформації.

Що стосується психологічного навіювання, то це форма навіювання, за якої здійснюється спеціальний психологічний вплив однієї особистості (суггестора) на іншу персону (суггерента). Вищеназваний вплив здійснюється за допомогою вербальної і невербальної комунікації. При цьому якість аргументів суггестора невисока, а критичність мислення суггерента знаходиться на низькому рівні.

Суггерент переймається доводами суггестора, як своїми, при чому, часто не вимагаючи будь-яких доказів усних тверджень. У таких випадках суггерент схильний до впливу не тільки джерела, змісту і форми навіювання, а саме особистості суггестора, яка викликає у суб'єкта беззаперечну довіру.

Сприйнятливі до навіювань установки, які закладаються в суггерента суггестором, стають невід'ємною частиною особистості суб'єкта. А в подальшому людина, що піддавалася впливу навіювання, змінює свою поведінку відповідно до отриманих установок [2, с. 74].

Щоб залишатися популярними та затребуваними ЗМІ, сповіщають соціум про існування і можливості використання різних механізмів психологічного впливу, зокрема, механізмів навіювання і переконання. За допомогою інтернету, телебачення, радіо і преси сучасна людина отримує популярну і відповідну реальності інформацію про різноманітні джерела подібного впливу, наслідки, до яких воно може привести, і можливі способи його уникнення. Так, популярні телепередачі повідомляють нам про «циганський гіпноз», мережевий маркетинг, діяльность сект тощо. Все це чітко відображає використання різних механізмів психологічного впливу [3, с. 254].

Крім того, ця проблема висвітлюється також за допомогою інших видів ЗМІ, таких як інтернет, радіо і різних друкованих видань. У повідомленнях цих ЗМІ нерідко заявляється інформація про ті випадки, що пов'язані з використанням механізмів впливу, які мали місце бути в житті окремих людей. Тут ми можемо почути або прочитати про факти обману пенсіонерів, дітей, про трагічні випадки безглуздих пограбувань і т. д., де також наявне використання механізмів навіювання і переконання.

Однак ми не так часто бачимо, чуємо або читаємо, щоб будь-який інтернет ресурс, телеканал, радіостанція чи друковане видання повідомляли про те, що ЗМІ також використовують різні механізми психологічного впливу, причому повсюдно і з метою власної вигоди. Ця інформація ретельно маскується і ховається, інакше як би тоді ЗМІ могли б впливати на суспільство? Дані про використання ЗМІ механізмів психологічного впливу, зокрема навіювання і переконання, стали доступні в мережі Інтернет порівняно недавно, та й то – в завуальованій формі.

Для переконання ЗМІ використовують такі техніки:

1. Техніка залучення «лідерів думок», тобто компетентних людей в різних галузях. Техніка активно використовується ЗМІ як ефективний механізм впливу на ціннісні уявлення людини і формування громадської думки.

2. Апеляція до конкретних фактів і документації. Ця техніка заснована на особливості психології людини, яка полягає в тому, що простий обиватель схильний більше вірити конкретним цифрам і папірцям з печаткою, ніж «голим» словами [3, с. 285].

Таким чином, інтерес суспільства до проблеми психологічного впливу помітно зростає, проте ЗМІ ретельно приховують і заперечують факт використання навіювання і переконання при інформуванні соціуму.

Щоб захиститися від навіювання, потрібно дотримуватися таких рекомендацій:

1) завжди пам'ятати про свої цілі при комунікації і повертати розмову в потрібне русло;

2) у розмові частіше міняти позу, темп мови, тембр голосу і інтонацію, ритм і частоту дихання, по-іншому жестикулювати;

3) не дивитися в очі співрозмовнику, не стежити за тими речами, якими він маніпулює. Найкраще зосередитися на об'єкті, який був обраний самостійно або ж пересувати свій погляд з предмета на предмет;

4) перейти до внутрішнього трансу ◎ зануритися в якісь спогади, роздуми, уявити собі які-небудь події;

5) увімкнути внутрішній монолог: почати подумки читати вірш, співати пісню;

6) якщо не виходить вийти з-під дії суггестії, найкраще негайно розірвати контакт і покинути місце зустрічі.

Таким чином, психологія навіювання засобами масової інформації – це серйозний інструмент психологічного впливу на людину. А отже, використовуючи його, потрібно бути професійним і дуже обережним, оскільки за допомогою навіювання можна як нашкодити людині, так і зцілити її.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Мажник Н. А.

Література: 1. Шейнов В. П. Скрытое управление человеком: психология манипулирования. М.: АСТ, 2005. 267 с. **2.** Волянська О. В., Ніколаєвська А. М. Соціальна психологія: навч. посіб. Київ: Знання, 2008. 275 с. **3.** Назаров М. М. Массовая коммуникация в современном мире: методология анализа и практика исследований. М.: УРСС, 2006. 311 с.

ОТРАЖЕНИЕ РАСЧЕТОВ ПО ОПЛАТЕ ТРУДА В СТРАНАХ ЕВРОПЫ И США ПО СРАВНЕНИЮ С РАСЧЕТАМИ В УКРАИНЕ

УДК 331.211

Панченко А. С.

Студент 3 курса
факультета международных экономических отношений ХНЭУ им.С.Кузнеца

Аннотация. *Рассмотрены принципы организации бухгалтерского учета и внутреннего контроля оплаты труда на предприятии, которые должны обеспечить точное и своевременное начисление заработной платы, осуществление необходимых удержаний и отчислений, связанных с заработной платой, и представление налоговым органам необходимых отчетов.*

Ключевые слова: *заработная плата, рыночная экономика, персонал, платежные ведомости, налоги, учет, рабочее время.*

Анотація. *Розглянуто принципи організації бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю оплати праці на підприємстві, що мають забезпечити точне та своєчасне нарахування заробітної плати, здійснення необхідних утримань і відрахувань, пов'язаних із заробітною платою, та подання податковим органам необхідних звітів.*

Ключові слова: *заробітна плата, ринкова економіка, персонал, платіжні відомості, податки, облік, робочий час.*

Annotation. *Principles of accounting organization and internal control remuneration of the company should provide accurate and timely payroll, implement the necessary withholdings and deductions associated with payroll, and submission to the tax authorities the necessary reports.*

Keywords: *wages, the market economy, personnel, payroll, taxes, accounting, labor time.*

© Панченко А. С., 2017

Расчеты с персоналом включают такие составляющие, как: заработная плата, начисление и выплата отпускных, удержание алиментов, выдача наличности на хозяйственные нужды, оплата осуществленного ущерба, удержания по инициативе предприятия, начисление помощи в связи с временной потерей трудоспособности и расчеты по дивидендам.

Общие требования относительно учета выплат работникам и отражения информации о них в финансовой отчетности раскрываются в МСБУ 19 „Выплаты работникам".

Система учета заработной платы и связанных с ней платежей находится под строгим контролем и требует значительных затрат труда учетных работников и регулярного информирования соответствующих финансовых органов. Законом Украины "Об оплате труда", определено, что заработная плата – это вознаграждение или заработок, исчисленный в денежном выражении, которое по трудовому договору работодатель платит работнику за работу, которая выполнена или должна быть выполнена [1]. В странах с рыночной экономикой системы заработной платы, используемой на предприятиях, рассматриваются как ноу-хау и не раскрываются. Как экономическая категория развитого товарного производства расчетов с персоналом по оплате труда в России отражает весьма сложные и многоплановые связи, складывающиеся в обществе по поводу трудового вклада работника. В ней отражаются отношения производства и распределения, взаимодействие различных носителей экономических интересов (общества в целом, составляющих его социальных групп, и прежде всего работодателей и работников), степень развития производительных сил и зрелости производственных отношений и многие другие аспекты жизни общества. Среди них формирование и степень удовлетворения потребностей работников, дифференциация их доходов, развитие адекватного уровню экономики образа жизни, обеспечение условий для развития личности и др. Расчеты с подотчетными лицами осуществляются на основе письменного заявления работника с визой руководителя предприятия. Порядок выдачи подотчетных сумм регламентирован правилами ведения кассовых операций. Ежегодный оплачиваемый отпуск в России составляет 28 календарных дней [2].

Расчеты с персоналом по оплате труда в Германии связана с тем, что наряду с установлением величины доходов важным является вопрос вознаграждения за результативность труда. При этом система заработной платы как результат поиска справедливых критериев подвергается постоянному изменению. Это относится к современным формам заработной платы [2, с. 55].

Как показывает опыт Германии, вознаграждения на основе традиционных систем заработной платы в большинстве случаев мало эффективны, чтобы выполнить требования относительно справедливой оплаты труда. Вознаграждение, основанное исключительно на тарифных сетках, часто критикуется за то, что оно дает мало стимулов для повышения результативности труда.

В классической методике RAFE в Германии различают следующие формы заработной платы: сдельную оплату труда; повременно-премиальную оплату труда; подрядную оплату труда; надбавки за результативность труда к базовой величине почасовой заработной платы [2].

Заработная плата в промышленности США состоит из прямой и косвенной заработной платы и выплат рабочим и служащим, не связанными с затратами рабочего времени.

Прямая заработная плата – это часть оплаты труда, потраченная на производство одного вида продукции и непосредственно относящаяся на себестоимость объекта калькуляции. К прямой заработной плате можно отнести заработную плату рабочих, непосредственно занятых промышленным производством. Косвенная заработная плата – это часть оплаты труда, потраченная на производство нескольких видов готовой продукции или прямо не связанная с выпуском изделий. К косвенной заработной плате включают заработную плату некоторых категорий работников производственных цехов (мастеров, старших рабочих, десятников, учетных работников, экспедиторов), вспомогательных цехов (ремонтников, кладовщиков, канцелярских работников), обслуживающего и управленческого персонала (дворников, швейцаров, уборщиц, сторожей, административно-управленческого персонала, пожарных, работников складов) [3].

Премии, оплата отпусков, помощь в связи с болезнью, пенсии, оплата праздничных и выходных дней, доплата к почасовой ставке, оплата за простои относятся к выплатам рабочим и служащим, связанными с затратами рабочего времени. Эти выплаты входят в состав производственных накладных расходов, поскольку они не могут быть непосредственно включены в себестоимость продукции.

В отдельных отраслях промышленности очень трудно найти грань между прямой и косвенной заработной платой, но американские предприниматели придают этому разграничению особое значение, потому что такой учет дает возможность обеспечить эффективный контроль за использованием фонда заработной платы и распределением накладных расходов [3].

Учет использования рабочего времени ведут табельщики или специально установленные автоматы, а иногда и сами рабочие. Табельщик составляет карточку учета времени. Карточки учета времени объединяют с маршрутными листами, ежедневными рапортами, рабочими нарядами и другими первичными документами. В них указывают фамилию сотрудника, номер жетона, смену работы, название цеха, вид и время работы, количество

отработанных часов, в т. ч. сверхурочно. Рабочий два раза в день (в начале и в конце смены) фиксирует в карточке время начала и окончания работы. В карте учитываются также внутрисменные простои. Еженедельно на основе первичных данных отдел учета и заработной платы проверяет достоверность записей, начисляет заработную плату и составляет платежную ведомость. В платежной ведомости указываются дата, фамилия, сумма начисленной заработной платы к выдаче. Ведомость одновременно является реестром учета заработной платы для распределения ее по цехам и изделиям.

После сборки и проверки общей суммы платежную ведомость передают в бухгалтерию, где ведется учет выплат заработной платы каждого работника фирмы. Каждый работник получает выписку из платежной ведомости о начисленной заработной платы и удержании из нее.

С заработной платы удерживаются федеральные и местные налоги, добровольные взносы, займы, различные виды взысканий и т. п. В отдельных случаях с заработной платы могут удерживаться профсоюзные взносы, взносы на социальное, медицинское и пенсионное страхование [4, с. 177].

Все данные платежных ведомостей по выплате заработной платы переносятся в личную карточку учета заработной платы. Заработная плата выплачивается один раз в неделю или два раза в месяц, в зависимости от договоренности (договора) между работодателем и работником.

На сумму начисленной заработной платы составляется следующая корреспонденция счетов:

Д-т "Производство", "Постоянные производственные накладные расходы";

К-т "Заработная плата".

На сумму удержаний из заработной платы производят следующие бухгалтерские записи:

Д-т "Заработная плата";

К-т "Начислена заработная плата к выдаче", "Подоходный налог к выплате", "Налог на социальное страхование и выплаты", "Прочие удержания с заработной платы" [4].

По сравнению с другими странами, в современных условиях расчеты с персоналом по оплате труда в Украине в полной мере не выполняют ни одну из указанных функций. На протяжении многих лет заработная плата в Украине поддерживалась на социально низком уровне. Сейчас для большинства наемных работников она превратилась в небольшую социальную выплату, что позволяет пережить, переждать тяжелые времена, но никак не достичь благосостояния. Искусственное сдерживание заработной платы привело к тому, что сейчас расходы на заработную плату в Украине в расчете на единицу валовой национального продукта почти вдвое ниже, чем в странах с развитой рыночной экономикой.

Итак, можно сказать, что в России, Германии и США применяют такие же формы и системы оплаты труда, как и в Украине. Но каждая страна имеет свои отличия от других стран, так как имеет свои соображения по расчету с персоналом. Даже если Германия имеет такие формы заработной платы, как и в нашей стране, она все равно имеет свое отличие, например, имеет подрядную оплату труда которой в нашей стране не существует. США также имеет прямую и косвенную заработную плату, которые незначительно, но отличаются от форм, существующих в Украине. Учет использования рабочего времени в США осуществляют специально установленные автоматы, а в Украине использование рабочего времени осуществляют путем проставления подписи в специальных журналах, которые в конце месяца передаются в отдел кадров, а в США такая информация автоматически передается в центральный пункт. Расчеты с подотчетными лицами осуществляются в России по правилам ведения кассовых операций, а ежегодный отпуск в России имеет больше календарных дней, чем в Украине. Расчеты с подотчетными лицами в США, состоящие из суточных, которые значительно больше, чем в нашей стране.

Научный руководитель – канд. экон. наук, доцент Сахаров П. А.

Литература: 1. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 №108/95 // Відомості Верховної Ради. 2006. № 44. Ст. 45. **2.** Цандер Э. Оплата труда на малых и средних предприятиях. Обнинск: ГЦИПК, 1995. 275 с. **3.** Яковлев Р. А. Оплата труда на предприятии. М.: Центр экономики и маркетинга, 2001. 344 с. **4.** Бутынец Ф. Ф., Олейник Е. В., Шигун М. М., Шулепова С. М. Организация бухгалтерского учета. Житомир: ЖІТІ, 2001. 576 с.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ДОХОДІВ І ВИТРАТ У КОМЕРЦІЙНИХ БАНКАХ

УДК 657:336.71

Петренко Є. І.

Студент 3 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто питання організації банківського обліку в комерційних банках. Досліджено нормативно-правові основи облікового процесу в банківських установах. Розглянуто структуру банківських доходів і витрат, головні принципи їх визнання, а також рахунки для їх відображення.*

Ключові слова: *банківська діяльність, організація обліку, доходи, витрати, результати діяльності.*

Аннотация. *Рассмотрены вопросы организации банковского учета в комерческих банках. Исследовано нормативно-правовое обеспечение учетного процесса в банковских учреждениях. Рассмотрены структура банковских доходов и расходов, принципы их начисления и определения, а также счета для их отражения.*

Ключевые слова: *банковская деятельность, организация учета, доходы, расходы, результаты деятельности.*

Annotation. *The issues of the accounting organisation in banks are considered. Legal support of accounting process in banking establishments, the elements of modern book-keeping are investigated. The structure of incomes and expenses in banks, the principles of their charging and defining, and also the accounts for incomes and expenses are studied.*

Keywords: *banking, accounting organization, incomes, expenses, results of activity.*

При сучасному рівні розвитку діяльності світових фінансових організацій важливою умовою для стабільного поліпшення економічного стану в країні стало розширення спектра фінансових послуг. За сучасних умов розвиток економіки України сильно залежить від ступеня розвитку її банківської системи.

На сьогодні національна банківська система може надавати велику кількість різних банківських послуг, але жоден банк не може функціонувати без системи щоденного обліку операцій, які стосуються змін в активах, зобов'язаннях і капіталі. Адже саме завдяки обліку керівництво банку може відстежувати основні аспекти його діяльності. Тому виникла необхідність в особливих підходах до ведення обліку деяких видів операцій комерційних банків.

Вивченням особливостей організації обліку доходів і витрат комерційних банків займались такі вчені: Герасимович А. М. [1], Арістова А. М. [2], Мороз А. М. [3], Савлук С. І. [3]. Однак це питання вимагає подальшого вивчення і пошуку шляхів їх удосконалення.

Метою цього дослідження є визначення особливостей організації облікового процесу в банках, її нормативної та законодавчої бази, особливостей обліку доходів і витрат діяльності банківських установ.

Відповідно до мети цього дослідження основними завданнями є розгляд поняття обліку і дослідження принципів доходів і витрат комерційних банків.

Об'єктом дослідження є доходи і витрати комерційних банків.

Предметом дослідження є організація обліку доходів і витрат комерційних банків.

Банківська система України являє складну за структурою, взаємопов'язану між собою сукупність фінансово-кредитних установ, основною фікцією якої є регулювання грошового обігу в країні. Структура банківської системи, економічні, організаційні та правові засади створення, реорганізації і ліквідації банків в Україні регулюються Законом України "Про банки і банківську діяльність" [4]. Порядок, умови створення та здійснення державної реєстрації банків, порядок відкриття філій і представництв банків визначаються "Положенням про порядок створення і державної реєстрації банків, відкриття їх філій, представництв, відділень" [5].

Загальні правила бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України затверджені постановою «Про правила бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України» від 18.06.2003 № 255 [6] зі змінами та доповненнями. Облік доходів і витрат банку має базуватися на основі базових принципів МСФЗ. Доходи і витрати відображаються в обліку із застосуванням принципу нарахування та відповідності. Конкретизацію механізмів зазначених принципів банк описує обліковою політикою.

© Петренко Є. І., 2017

Кожен вид доходів і витрат банку відбивається в системі рахунків окремо. Всі доходи (витрати) прийнято розглядати з позиції напрямків діяльності банку, за якими вони отримані або понесені: операційної; інвестиційної; фінансової.

При операційній діяльності виникають такі доходи і витрати: процентні; комісійні; доходи у вигляді дивідендів, витрати на формування спеціальних резервів банку; доходи від повернення раніше списаних активів, інші операційні доходи і витрати, загальні адміністративні витрати; податок на прибуток [6].

За результатами операцій, пов'язаних з фінансовою діяльністю, банк визнає: доходи (витрати) за операціями з цінними паперами власного боргу; доходи (витрати) за субординованим боргом, дивіденди, виплачені протягом звітного періоду.

Найбільшу питому вагу в обсягах доходів (витрат) у банках мають процентні доходи (витрати), отримані (сплачені) за використання грошових коштів і їх еквівалентів (рис. 1). Суми процентних доходів (витрат) обчислюються пропорційно часу та сумі активу або зобов'язання виходячи з бази нарахування.

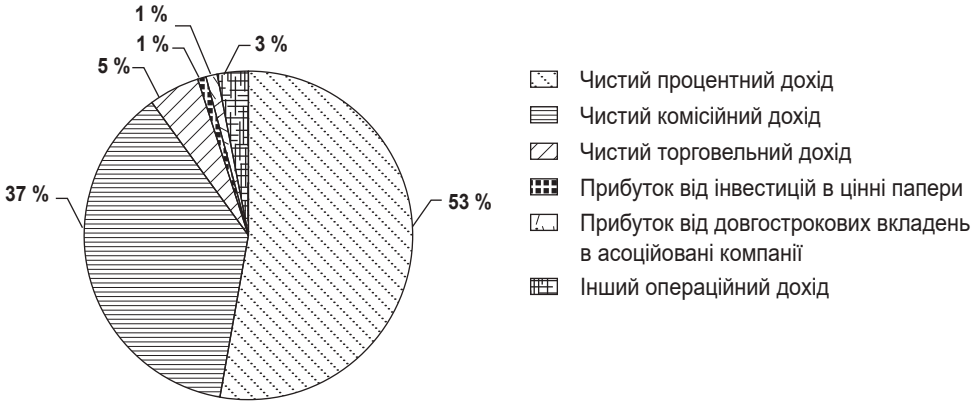

Рис. 1. **Структура доходів комерційних банків**

Рахунки нарахованих доходів – активні і несуть інформацію про суми доходів, які банк повинен отримати при настанні термінів сплати. Відповідно, рахунки нарахованих витрат – пасивні й узагальнюють інформацію про суми, що підлягають до сплати [6].

Економічний зміст принципу нарахування полягає в тому, що доходи і витрати банку в обліку фіксуються за фактом отримання доходу або виникнення зобов'язання, а не за фактом отримання або сплати грошових коштів [2].

Рахунки нарахованих доходів (дебет рахунків) кореспондують з рахунками класу 6 "Доходи" (кредит рахунків), а рахунки нарахованих витрат (кредит рахунків) кореспондують з рахунками класу 7 "Витрати" (дебет рахунків). У 6 класі "Доходи" враховуються як реально отримані доходи, так і суми нарахованих доходів, що підлягають отриманню відповідно до термінів, передбачених договором [6].

Можна виділити такі основні класи рахунків, що служать для обліку доходів і витрат (рис. 2).

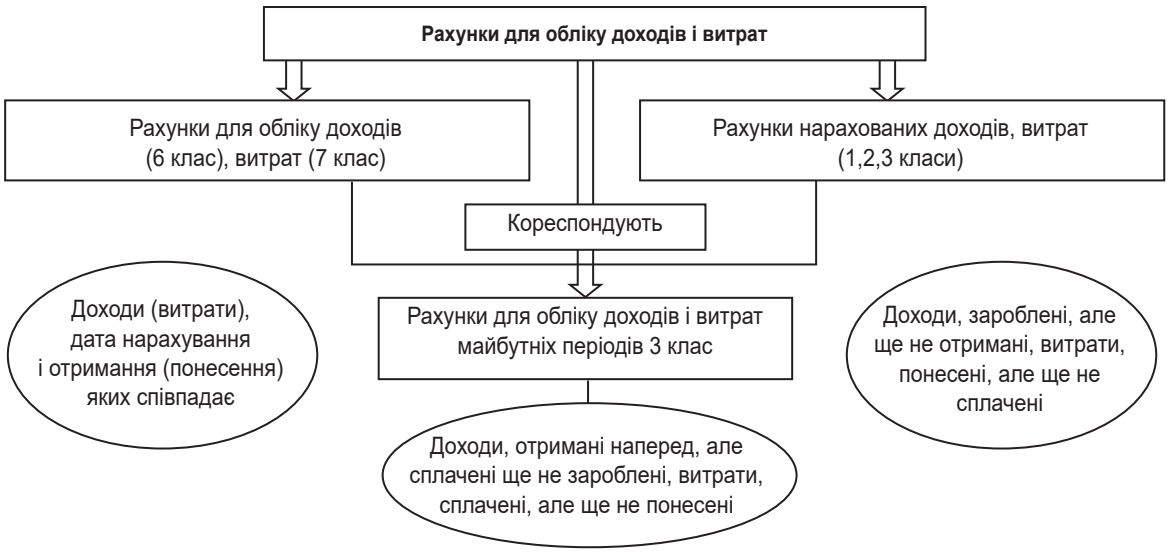

Рис. 2. **Класифікація рахунків для обліку доходів і витрат комерційних банків**

Перераховані категорії за нарахованими доходами відображаються в таких правилах обліку доходів: аккаунт з нарахування доходів (витрат) здійснюється не рідше одного разу на місяць наступним проведенням.

Таким чином, система бухгалтерського обліку в банку відображає кругообіг ресурсів у процесі його діяльності. Взаємодія компонентів системи бухгалтерського обліку завершується складанням звітності. У фінансовій звітності банку відображаються показники за активами, зобов'язаннями та капіталом банку. Послідовно виконуються процедури облікового циклу, формуються уявлення про бухгалтерський облік як про чітко впорядковану процедуру реєстрації фактів діяльності банку на рахунках бухгалтерського обліку.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Литвиненко А. О.

Література: 1. Аналіз банківської діяльності: підручник/за ред. А. М. Герасимовича. Київ: КНЕУ, 2013. 599 с. **2.** Арістова А. М., Шульга Н. П. Фінансовий менеджмент в банку: опорний конспект лекцій. Київ: КНТЕУ, 2007. 123 с. **3.** Банківські операції: підручник/за ред. А. М. Мороза. Київ: КНЕУ, 2000. 384 с. **4.** Про банки і банківську діяльність: Закон України від 10.06.2017 № 2121-14 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2121-14. **5.** Про затвердження Положення про порядок створення і державної реєстрації банків, відкриття їх філій, представництв, відділень: Постанова Національного банку України від 31.08.2001 № 375 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0906-01. **6.** Про затвердження Правил бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України: Потанова Правління Національного банку України від 18.06.03 № 255 // База даних «Законодавство України» /Верховна Рада України. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0583-03.

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ І ПРИЗНАЧЕННЯ

УДК 330.142.26

Петренко Є. І.

Студент 3 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено питання сутності поняття "облікова політика" і її роль і значення для підприємств України в сучасних умовах господарювання. Подано авторську інтерпретацію поняття і визначено необхідність її формування. Сформовано основні задачі облікової політики та встановлено їх відповідність вимогам бухгалтерського обліку підприємств.*

Ключові слова: *облікова політика, балансова політика, процес формування облікової політики.*

Аннотация. *Исследованы вопросы сущности понятия «учетная политика» и ее роль, а также значение для предприятий Украины в современных условиях хозяйствования. Представлена авторская интерпретация понятия, и определена необходимость ее формирования. Сформированы основные задачи учетной политики, и установлено их соответствие принципам бухгалтерского учета предприятий.*

Ключевые слова: *учетная политика, балансовая политика, процесс формирования учетной политики.*

Annotation. *The question of an essence of concept the registration policy and its role and meaning for the enterprises of Ukraine in modern conditions of managing was investigated in article. Author's interpretation of concept is presented and necessity of its formation is defined. Formed main tasks of accounting policies and their compliance with requirements established book keeping of companies.*

Keywords: *accounting policy, book policy, formation of accounting policy.*

© Петренко Є. І., 2017

Сьогодні розвиток економіки більшості країн світу здійснюється в напрямку глобалізації та злиття фінансового і промислового капіталу [1, с. 7]. Важливим інструментом, що сприяє інтеграційним процесам входження України в світову економіку, є бухгалтерський облік, що відповідає умовам ринку. Ведення бухгалтерського обліку формує відповідну облікову інформацію, яка потрібна учасникам ринку. У нових умовах господарювання облікові методи і прийоми, які використовуються в практиці ведення обліку і складання звітності були змінені, розширені, а також введено взагалі нові організаційні та методичні підходи до ведення обліку. Такі зміни вимагають практичної адаптації бухгалтерського обліку. Все це доводить, що необхідно докорінно переглянути погляди на теоретичні основи і методологію бухгалтерського обліку.

Щоб втілити вимоги користувачів інформації у практичний облік, необхідно працювати над формуванням облікової політики підприємства. На облікову політику конкретного підприємства впливають: світові тенденції розвитку обліку (наприклад, застосування МСФЗ), національна облікова політика країни. Так, для всіх суб'єктів підприємницької діяльності визначено єдині методологічні правила ведення обліку на основі єдиного плану рахунків бухгалтерського обліку, форм звітності (фінансової, податкової, статистичної), типових форм первинних документів, облікових регістрів аналітичного та синтетичного обліку за формами ведення бухгалтерського обліку тощо.

З огляду на чинну законодавчо-нормативну базу, єдині принципи і правила ведення обліку, кожне підприємство вибирає і визначає свою облікову політику. Питання облікової політики відображені в роботах Житного П. Є., Соколова Я. В., Пушкар М. С., Сторожук Т. М.

В умовах глобалізації та ведення обліку за міжнародними стандартами необхідно чітко визначити поняття "облікова політика підприємства". Згідно з визначенням, даним в МСФЗ 1, облікова політика – це певні принципи, основи, угоди, правила і практика, прийняті підприємством для складання та подання фінансової звітності [2]. Залишаючи за підприємством право вибору облікової політики, МСФЗ 1 вимагає, щоб керівництво підприємства обирало і застосовувало облікову політику так, щоб його фінансові звіти повністю відповідали всім вимогам кожного конкретного МСФЗ і тлумаченням ПКТ (Постійний комітет з тлумачень) [2]. Це означає, що суб'єкт господарювання застосовує підходи і методи обліку та подання інформації у фінансових звітах, передбачених міжнародними стандартами.

Вибір того чи іншого елемента облікової політики відбувається не за всією загальною системою обліку, а щодо окремих об'єктів обліку. Яскравим підтвердженням цього є амортизація, методи якої підприємство може вибирати для кожного об'єкта основних засобів індивідуально, персонально.

Відповідно до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" [3] і Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 (НП(С)БО 1) [4] облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності .

Облікова політика кожного підприємства включає правила, способи, методи, схеми і процедури, якими керуються працівники бухгалтерської служби та інші виконавці в процесі ведення обліку поточної господарсько-фінансової діяльності підприємства і складання звітності.

Юридичною основою процесу формування облікової політики на кожному підприємстві є законодавчо нормативні документи, що регулюють створення та функціонування того чи іншого типу підприємства в умовах різних форм власності, а також весь пакет законодавчих і нормативних актів, що стосуються бухгалтерського обліку та звітності підприємств.

Основні завдання облікової політики необхідно розглядати відповідно до призначення самого бухгалтерського обліку, складовою частиною якого вона є. Соколов Я. В. [5] виділяє такі завдання бухгалтерського обліку та облікової політики:

1) забезпечення збереження майна власника (власників);

2) формування інформації для власників і керівництва підприємства з метою здійснення управління;

3) забезпечення власника (власників) інформацією про фінансові результати діяльності підприємства;

4) захист інтересів суспільства через суспільне значення обліку.

Облікова політика як складова бухгалтерського обліку покликана забезпечувати виконання розглянутих функцій в будь-який момент і в будь-яких економічних системах.

Формування облікової політики має велике значення для підприємств різної величини, всіх форм власності, організаційно-правових форм і видів діяльності. Значною мірою від вміло сформованої облікової політики буде залежати ефективність управління поточною господарською діяльністю підприємства і стратегія розвитку на перспективу. При цьому слід зауважити, що єдиним будуть тільки вихідні положення, а в подальшому вона має свої особливості на кожному підприємстві.

Формування облікової політики – це процес надзвичайно відповідальний і трудомісткий, що значною мірою залежить від досвіду і кваліфікації персоналу, що цим займається. Процесу формування облікової політики

на підприємстві передує значна робота з досконального вивчення законодавчо-нормативних документів, аналітична робота і перспективні розрахунки.

Як зазначає М. С. Пушкар, облікова політика дає можливість оцінити рівень постановки облікової роботи, відповідність нормативним актам, врахувати потреби фінансового та управлінського обліку в необхідній інформації, і в перспективі поняття "облікова політика" має стати таким же важливим, як, наприклад, термін "рахунок" [6, с. 136].

Облікова політика повинна забезпечувати:

– повноту відображення в бухгалтерського обліку всіх фактів господарської діяльності (вимога повноти);

– своєчасне відображення фактів господарської діяльності в бухгалтерському обліку і звітності (вимога своєчасності);

– велику готовність до визнання в бухгалтерському обліку витрат і зобов'язань, а також можливих доходів і активів, не допускаючи створення прихованих резервів (вимога обачності);

– відображення в бухгалтерському обліку фактів господарської діяльності, виходячи не стільки з їх правової форми, скільки з економічного змісту фактів і умов господарювання (вимога пріоритету змісту перед формою);

– тотожність даних аналітичного обліку оборотам і залишкам за рахунками синтетичного обліку на останній календарний день кожного місяця (вимога несуперечності);

– раціональне ведення бухгалтерського обліку, виходячи з умов господарювання і величини організації (вимога раціональності) [7].

Отже, облікова політика є новим аспектом господарського життя підприємства, і її наукове дослідження, формування та впровадження в практику лише тільки починається. Недостатність наукового обгрунтування, законодавчого врегулювання та досвіду практичного застосування призводять до формального або дуже вузького використання елементів облікової політики в практичній діяльності підприємств.

Подальший розвиток ринкових умов господарювання і глобалізація економіки на макрорівні обумовлюють необхідність формувати й удосконалювати облікову політику в нашій країні в цілому і на кожному підприємстві зокрема.

Науковий керівник – канд. екон. наук, старший викладач Пасічник І. Ю.

Література: 1. Житній П. Є. Облікова політика в умовах розвитку фінансово-промислових систем: методологія і організація: монографія. Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2007. 352 с. **2.** Міжнародний стандарт фінансової звітності 1 (МСФЗ 1). URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/929_010. 3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від16.07.1999 № 996-XIV. *Бухгалтерія.* 2001. № 52/2 (467). С. 6–10. **4.** Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 (НП(С)БО 1) «Загальні вимоги до фінансової звітності». URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13. **5.** Соколов Я. В. Основи теорії бухгалтерського обліку. Житомир: Рута, 2009. 496 с. **6.** Пушкар М. С. Тенденції та закономірності розвитку бухгалтерського обліку в Україні (теоретико-методологічні аспекти): монографія. Київ: Екон. думка, 2013. 422 с. **7.** Сторожук Т. М. Облікова політика підприємств. *Вісник Харківського державного політехнічного університету.* 2003. № 48 (539). С. 15–23.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ НАДАННЯ РІЗНИХ ВИДІВ ЗНИЖОК

УДК 657.471.66

Петренко Є. І.

Студент 3 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто поняття знижки, проаналізовано основні види знижок на торговельних підприємствах та особливості відображення надання знижок в бухгалтерському обліку. Наведено приклад відображення процесу надання знижки в обліку на торговельному підприємстві.*

Ключові слова: *знижка, торговельна діяльність, бухгалтерський облік, дострокова оплата, торгівля, підприємство.*

Аннотация. *Рассмотрено понятие скидки, проанализированы основные виды скидок на торговых предприятиях и особенности отражения предоставления скидок в бухгалтерском учете. Приведен пример отражения процесса предоставления скидки в учете на торговом предприятии.*

Ключевые слова: *скидка, торговая деятельность, бухгалтерский учет, досрочная оплата, торговля, предприятие.*

Annotation. *The article discusses the concept of discount, analyzes the main types of discounts to retailers and features discounts reflected in accounting. The example of the display process of discount in the trading company.*

Keywords: *discount, trading activity, accounting, early payment, trade, enterprise.*

Знижки є невід'ємною частиною сучасного ділового життя – вони є своєрідним інструментом із залучення нових покупців, збільшення рівня продажів, заохочення постійних клієнтів. Таким інструментом користуються практично всі суб'єкти господарювання, зацікавлені в ефективному збуті своєї продукції (товарів, робіт, послуг). Тому для них актуальним є питання про правила відображення знижок у бухгалтерському обліку.

Питання відображення торгових знижок у бухгалтерському обліку висвітлювали багато вчених, таких як Білова Н. В. [1], Бутинець Ф. Ф. [2] , Семенець А. О. [3], Атамас П. Н. [4] та ін.

Метою дослідження є відображення порядку розрахунку доцільності надання знижки, визначення економічної сутності знижки та методики її відображення на рахунках бухгалтерського обліку.

Предметом дослідження є особливості надання та відображення обліку торгових знижок у торговельній діяльності.

Об'єктом дослідження обрано облік торгових знижок на підприємствах торгівлі.

Із метою стимулювання попиту підприємства роздрібної торгівлі досить часто приймають рішення про застосування знижок. Знижки – це своєрідний інструмент залучення нових покупців, збільшення обсягів продажу, заохочення постійних клієнтів. Цим інструментом користуються практично всі суб'єкти господарювання, зацікавлені в ефективному збуті своєї продукції (товарів, робіт, послуг). Знижка є умовою операції купівлі- продажу, при якій відбувається зменшення вартості продажу товару [1].

Основною метою надання знижок є:

1) залучення до певної торгової марки, до товаровиробника або до підприємства торгівлі покупців, які згодом можуть стати лояльними клієнтами;

2) згладжування падіння сезонного попиту на ринку товарів (робіт, послуг) в період низької купівельної активності;

3) скорочення до мінімально можливого рівня товарних запасів, схильних до впливу моди, товарів, що не користуються активним попитом, і товарів зі строком зберігання (придатності, реалізації);

4) реалізація дослідних моделей і зразків товарів з метою ознайомлення з ними споживачів [2].

Найчастіше покупці зустрічаються з такими видами знижок: рекламні знижки , дисконтні знижки, прогресивні знижки, сезонні знижки, святкові знижки та знижки вихідного дня, знижки на товари, що користуються найменшим попитом або представлені в кількох розмірах (наприклад, остання пара взуття).

© Петренко Є. І., 2017

Для залучення уваги покупців до свого товару і стимулювання постійних клієнтів продавці використовують такі варіанти:

1) надання знижок в момент продажу товару. При такому варіанті покупець отримує знижку відразу, наприклад, за дисконтною пластиковою карткою, флаєром або в результаті моментального розіграшу розміру знижки за допомогою лототрону;

2) надання знижок після продажу товару. Типовим прикладом таких знижок є знижки «сконто» – знижки за оплату раніше встановленого терміну. Ці знижки характерні для оптових продавців, але в окремих випадках їх застосовують і в роздрібній торгівлі, наприклад, при продажу товару з відстрочкою платежу [3].

У бухгалтерському обліку знижки, надані в момент продажу, ніяк не відбиваються – вони фактично припиняють існувати після того, як товар відпущений покупцеві. Однак при цьому варіанті потрібен особливий підхід до розрахунку суми націнок, що припадають на реалізований товар, і собівартості реалізованого товару.

Якщо ж знижка передбачена договором і надається вже після продажу товарів і виписки всіх первинних документів, то в момент підтвердження права надання (отримання) знижки продавець (покупець) повинен на основі бухгалтерської довідки, а також розрахунку коригувань податкових зобов'язань із ПДВ показати в бухгалтерському обліку знижку, в податковому – зменшити дохід (витрати) та податкові зобов'язання (кредит) з ПДВ [4].

Для відображення в бухгалтерському обліку знижки у продавця у випадку її надання після відвантаження товару Інструкцією № 291 [5] передбачений субрахунок 704 «Вирахування з доходу». Сума знижки відображається за дебетом субрахунку 704 у кореспонденції з кредитом рахунків обліку розрахунків із покупцями.

Для конкретизації бухгалтерської інформації за видами торговельних підприємств виділяються субрахунки: 704.11 «Торговельна знижка, надана покупцям в оптовій торгівлі», 704.12 «Торговельна знижка, надана покупцям в роздрібній торгівлі», 704.13 «Торговельна знижка, надана покупцям на підприємствах харчування» [5].

Приклад 1. Підприємство «Ірис», що здійснює оптову торгівлю текстильними виробами, реалізувало підприємству роздрібної торгівлі – платнику ПДВ тканину на суму 150000 грн, в т.ч. ПДВ. Первісна вартість товару – 120000 грн, в т.ч. ПДВ.

За умовами договору за дострокову оплату відвантаженого товару (протягом трьох днів з моменту відвантаження) покупцеві надається знижка в розмірі 4 %.

Таблиця 1

Порядок врахування знижок

№ з/п	Зміст господарської операції	Сума, грн	Бухгалтерский облік	
			дебет рахунку	кредит рахунку
1	2	3	4	5
1	Відвантажено товар покупцю, відображено дохід від реалізації	150000	361	702
2	Відображено податкові зобов'язання з ПДВ у складі вартості відвантаженого товару	25000	702	641
3	Отримані грошові кошти в оплату відвантаженого товару (за вирахуванням знижки, обумовленої в договорі купівлі-продажу)	144000	311	361
4	Відкориговано на суму знижки раніше відображений дохід від реалізації товару	6000	704	361
5	Відкориговано раніше відображені податкові зобов'язання з ПДВ методом «червоне сторно»	1000	704	641
6	Списано собівартість реалізованого товару	100000	902	281
	- дохід від реалізації товару без урахування знижки	125000	702	791
	- вирахування з доходу	5000	791	704
	- собівартість реалізованого товару	100000	791	902

За домовленістю сторін знижки надаються чи у формі зменшення продажної ціни товарів, чи у формі передачі їх певної кількості «безкоштовно». Облік отриманих торговельних знижок повинен бути організований у момент оприбуткування товарів, тому доцільно відкрити відповідні субрахунки третього порядку до рахунку 28 «Товари» за видами діяльності. Для узагальнення інформації про суму торговельних знижок, наданих покупцям, у новому плані рахунків передбачений субрахунок 704 «Вирахування з доходу» [4].

Надання організацією-постачальником знижок своїм комерційним партнерам дає змогу не тільки збільшувати обсяги продажів за рахунок залучення нових і підвищення лояльності постійних покупців, а й скорочувати термін відволікання коштів у розрахунках із комерційними партнерами (покупцями).

Таким чином, керівництво торговельних підприємств рано чи пізно змушене застосовувати один із найпопулярніших інструментів стимулювання товарообігу – знижки – і розробляти відповідну маркетингову політику.

А отже, досить важливим при цьому є порядок відображення знижок у бухгалтерському обліку підприємств торгівлі.

Науковий керівник – викладач Шушлякова О. В.

Література: 1. Білова Н. Г. Знижки та розпродажі: правила відображення в обліку. *Податки та бухгалтерський облік.* 2009. № 87. С. 19–40. **2.** Бутинець Ф. Ф., Малюга Н. М. Бухгалтерський облік в торгівлі. Житомир : Рута, 2010. 576 с. **3.** Семенець А. О. Проблеми управління знижками на підприємстві. *Економічний простір.* 2009. № 22. С. 234–241. **4.** Атамас П. Н. Бухгалтерський облік в галузях економіки: навч. посіб. Київ: Знання, 2012. 392 с. **5.** Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Закон України від 18.06.2015 № 573 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99.

«BUDDYING» ЯК ІНСТРУМЕНТ СИСТЕМИ АДАПТАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ

УДК 005.95/.96-044.332

Пилипенко Г. С.

Студент 4 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто проблеми адаптації персоналу та їх вирішення за допомогою зарубіжної технології «Buddying». Наведено переваги та недоліки «Buddying», його сутність та принципи. Доведено, що «Buddying» є ефективним інструментом для суттєвого покращення системи адаптації персоналом.*

Ключові слова: *адаптація персоналу, методи адаптації, командоутворення, наставництво, навчання, програма адаптації.*

Аннотация. *Рассмотрены проблемы адаптации персонала и их решение с помощью зарубежной технологии «Buddying». Приведены достоинства и недостатки «Buddying», его сущность и принципы. Доказано, что «Buddying» является эффективным инструментом для существенного улучшения системы адаптации персоналом.*

Ключевые слова: *адаптация персонала, методы адаптации, командообразование, наставничество, обучение, программа адаптации.*

Annotation. *Considered problems of adaptation of personnel and their solution with the help of foreign technology «Buddying». Considered advantages and disadvantages of «Buddying», its essence and principles. It is proved that «Buddying» is an effective tool for the substantial improvement of the system of adaptation by the staff.*

Keywords: *personnel adaptation, adaptation methods, teambuilding, mentoring, training, adaptation program.*

На сьогодні персонал розглядається як основне багатство будь-якої організації, найважливіший потенціал господарської системи. Від його якості та повноти реалізації значною мірою залежить успіх у досягненні поставлених перед організацією цілей. Професійна адаптація виступає важливим складовим елементом системи підготовки кадрів і є регулятором зв'язку між системою освіти та виробництвом.

Проблемам адаптації персоналу приділяється значна увага в наукових працях і публікаціях таких учених, як О. П. Білинська, О. О. Єрмоленко, В. І. Задіора, А. М. Колот, О. В. Крушельницька, Є. Ф. Коханов, Н. С. Маркова, О. М. Макаров, А. К. Мішина, Т. О. Шведова та ін.

© Пилипенко Г. С., 2017

Метою статті є узагальнення теоретичних положень і розробка практичних пропозицій щодо удосконалення системи трудової адаптації персоналу за допомогою введення методу «Buddying».

Початковий етап роботи в новій організації – завжди складний період для будь-якої людини незалежно від рівня її професійних якостей. Є так звана пам'ять мозку, яка дозволяє мимоволі здійснювати вчинки в звичній ситуації. Як тільки обстановка або дії змінюються, мозку потрібно зафіксувати, тобто запам'ятати ці зміни. При зміні роботи їх занадто багато, середовище стає іншим, отже, певний час людина буде перебувати в стані страху і тривоги, поки не звикне до нового оточення. Якщо на цьому етапі не надати підтримку новому співробітнику, його можна втратити, що неприйнятно в ситуації, якщо це кваліфікований фахівець, пошук якого був пов'язаний з гострою необхідністю і коштував значних вкладень. Для цього існує програма адаптації нових працівників [4].

Якщо говорити про систему адаптації в сучасних умовах, то слід згадати про такий ефективний та сучасний метод, як «Buddying». На відміну від методу наставництва, в методі «Buddying» «buddy» (друг, приятель) абсолютно рівноправний з новим працівником. Він не є наставником, він виконує роль приятеля. У такій формі роботи немає «старшого» і «молодшого», наставника і підопічного, вчителя і учня [2].

Особливість цього методу полягає в тому, що він передбачає надання один одному чесного, об'єктивного зворотного зв'язку. В цьому випадку працівник, який навчається, не стежить за процесом роботи, а сам до певної міри підлягає контролю з боку більш досвідченого.

Метод застосовується в разі проходження співробітником процесу адаптації та добре допомагає розвивати у співробітника комунікаційні та поведінкові якості.

Принципи «Buddying» такі [1]:

1. Обов'язкове створення контексту довіри та конфіденційності.

2. Розуміння потреб та очікувань один одного, постановка цілей, яких ви хочете досягти до закінчення терміну дії системи.

3. Не нав'язувати свою думку один одному.

4. Робити спілкування інтерактивним, через постановку питань, а не надання порад, непотрібної інформації, балаканини.

5. Створення відносин на взаємній повазі з самого початку.

6. Узгодження того, як часто buddy та новий працівник будуть взаємодіяти, і протягом якого часу вони будуть підтримувати цей процес.

«Buddying» – це, перш за все, підтримка, допомога, якоюсь мірою керівництво і захист однієї людини іншою з метою досягнення її результатів і цілей. У цьому контексті слово buddy можна інтерпретувати як «партнер» [6]. В Європі HR-менеджери зараз стурбовані тим, що грейди, які вони так активно вводили кілька років тому, призводять до значного розшарування персоналу компанії. І цей метод вони використовують, щоб формувати зв'язок між співробітниками, що представляють різні рівні організації. Наприклад, у топ-менеджера може бути buddy, що знаходиться на два грейди нижче. І ця людина дає йому абсолютно рівноправний зв'язок. Отже, яких результатів можна досягати за допомогою цього методу?

Особистісне зростання співробітників. В результаті успішної реалізації методу «Buddying» в організації у виграшній ситуації виявляються не тільки нові співробітники, але і менеджери, які проводять навчання. Зокрема, цей метод дає уявлення фахівцю про те, як їх власна поведінка впливає на співробітників.

Інструмент для командоутворення. Buddy всіляко підтримує починання свого партнера, активно залучаючи інших колег. Це допомагає якнайшвидше знайти спільну мову з колегами і відчути себе частиною нового колективу.

Впровадження змін. Якщо потрібно впровадити щось нове в компанії, система buddy може бути спрямована на те, щоб підтримати ідею змін.

Адаптація співробітників. Саме цей варіант активно використовують для пристосування нового працівника до нового місця роботи [3].

Цей метод має як переваги, так і недоліки (табл. 1).

Ефективно провести навчання дозволяє ретельна підготовка. Можна зазначити такі рекомендації, які допоможуть раціонально провести навчання, максимально використовуючи переваги, враховуючи при цьому і наявні недоліки [5]:

1) необхідність проходження навчання потрібно зв'язати зі стратегією розвитку всієї організації, її структурних підрозділів, а також з потребами самого співробітника;

2) необхідна ретельна попередня оцінка (а за необхідності – і додаткова підготовка) як співробітників, які направляються на навчання, так і тренерів, які проводять навчання;

3) складання плану і програми навчання персоналу дозволить уникнути непорозумінь, помилок і невідповідності результатів навчання очікуванням;

4) по завершенні навчання необхідно, щоб співробітник склав відповідний звіт, в якому зазначено основні моменти навчання, отримані знання та навички;

5) навчання вимагає постійної уваги з боку координаторів протягом усього процесу навчання, buddy повинні стежити за відхиленнями і за необхідності вносити відповідні зміни.

Таблиця 1

Переваги та недоліки методу «buddying»

Переваги	Недоліки
можливість отримати об'єктивну інформацію про свою роботу	не кожна людина здатна адекватно сприймати критику, а також не кожна людина здатна правильно вказати на недоліки іншого, тому часто виникає недостовірний зворотний зв'язок між учнем і ментором, неприпустимий при використанні цього методу навчання
можливість намітити точки особистісного і професійного зростання, а також побачити недоліки і виправити їх	часто перед проведенням навчання за допомогою методу «buddying» виникає питання щодо необхідності проходження додаткового навчання та тренінгів для розвитку або вдосконалення навичок міжособистісних відносин, причому навчання може бути необхідно як співробітнику, що проходить навчання, так і наставнику
створити інтерактивне спілкування, поліпшити навички міжособистісної взаємодії	з огляду на те, що взаємодії в процесі навчання можуть бути схильні до різних типів особистостей, то з'являється можливість виникнення несумісних пар, наприклад, інтроверт-інтроверт

Виходячи з недоліків, які часто зустрічаються в системі адаптації нових працівників, можна обґрунтувати необхідність введення цього методу (рис. 1).

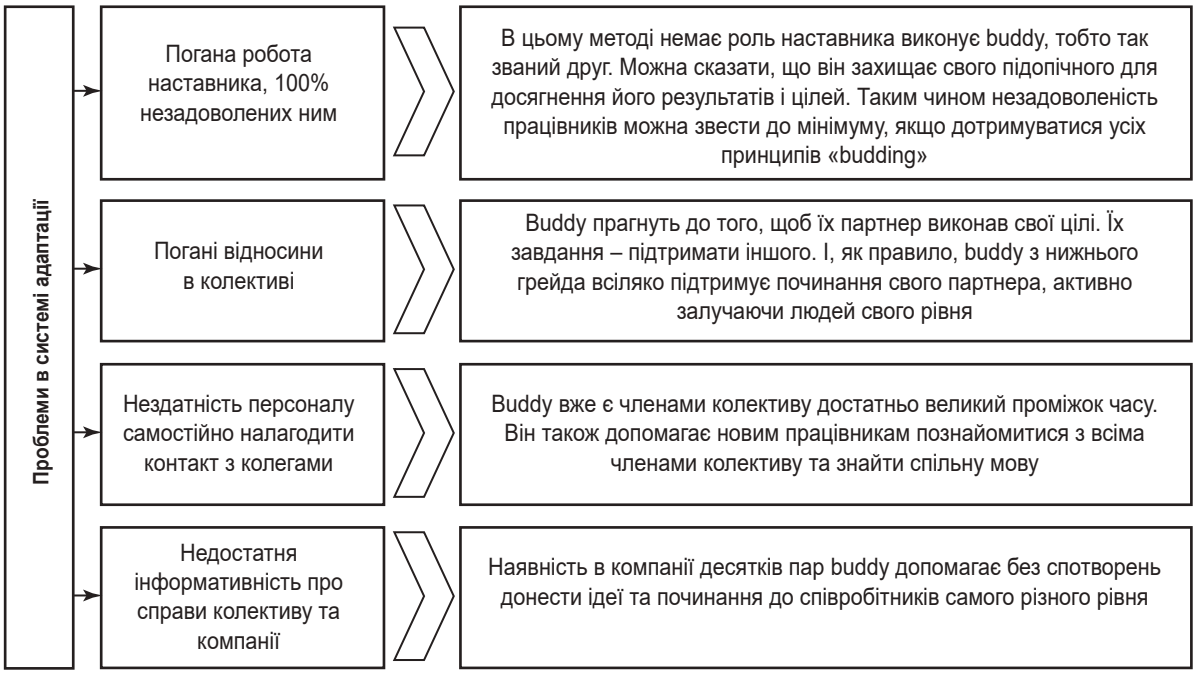

Рис. 1. **Проблеми в наявній системі адаптації, які можна вирішити за допомогою введення методу «Buddying»**

Отже, можна зробити висновок, що метод «Buddying» відіграє важливу роль у системі адаптації персоналу, дозволяє вирішувати низку проблем, що пов'язані з неефективною системою адаптації. Метод не є популярним в Україні, але він достатньо перспективний. Система адаптації персоналу повинна мати ретельно сплановану стратегію.

Найбільш ефективним є застосування комплексу методів, у виборі яких важливо спиратися на показники фінансово–господарської діяльності, особливості виробництва, специфіку найму на вакантну посаду, імідж компанії, тенденції ринку праці та економіки.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Аграмакова Н. В.

Література: 1. Балабанова Л. В. Управління персоналом. Київ: Центр учб. літ., 2011. 468 с. **2.** Казарин М. Адаптация персонала: наставничество и коучинг. URL: http://iteam.ru/publications/human/section_46/article_3623. **3.** Лобза А. В., Бикова А. Л. Підходи до створення ефективної системи адаптації персоналу на сучасному вітчизняному підприємстві. *Вісник «Економіка».* 2015. № 2 (54). С. 93–102. **4.** Назарова Г. В. Формування та розвиток людського капіталу корпоративних підприємств. Харків: Вид-во ХНЕУ, 2006. 238 с. **5.** Сардак О. В. Баддинг і стретчинг як інструменти розвитку персоналу підприємств. URL: http://www.rusnauka.com/5_PNW_2010/Economics/58930.doc.htm. **6.** Третьяк О. П. Сучасні персонал-технології у системі управління персоналом на підприємстві. *Науковий вісник НЛТУ України.* 2014. № 24. С. 389–395.

ОРГАНИЗАЦИЯ КУЛЬТУРНО-ДОСУГОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МОЛОДЕЖИ

УДК 316.728

Пилипенко К. Ю.
Прохоренко П. А.

Студенти 4 курса
факультета международных экономических отошений ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Снижения культурного уровня молодежи – актуальная проблема современного украинского общества. Рассмотрены вопросы разработки специальной программы для молодежи.*

Ключевые слова: *молодежь, культура, культурный человек, досуг, программа.*

Анотація. *Зниження культурного рівня молоді – актуальна проблема сучасного українського суспільства. Розглянуто питання розробки спеціальної програми для молоді.*

Ключові слова: *молодь, культура, культурна людина, дозвілля, програма.*

Annotation. *Reducing the cultural level of young people is an urgent problem of modern Ukrainian society. In the article the questions of development of special programmes for young people.*

Keywords: *youth, culture, cultural people, leisure, program.*

Снижение культурного уровня молодежи продолжает оставаться довольно актуальной проблемой современного украинского общества. Это связано не только с социальной ролью молодежи в воспроизводстве социальной структуры и социальных отношений, но и с социальными изменениями, которые происходят в ее среде и среде старшего поколения. В настоящее время социокультурная ситуация характеризуется целым рядом негативных процессов, наметившихся в сфере духовной жизни, – утратой духовно-нравственных ориентиров, отчуждением от культуры и искусства детей, молодежи и взрослых, существенным сокращением финансового обеспечения учреждений культуры, в том числе и современных культурно-досуговых центров.

Целью данного исследования является актуализация проблемы организации культурно-досуговой деятельности молодежи.

Переход к рыночным отношениям вызывает необходимость постоянного обогащения содержания деятельности учреждений культуры, методов ее осуществления и поиска новых досуговых технологий.

Социально-философские проблемы молодежи как важной социальной группы общества нашли свое отражение в исследованиях С. Н. Иконниковой, И. М. Ильинского, И. С. Копа, В. Т. Лисовского и др. Значительный вклад в исследование досуга молодежи внесли Г. А. Пруденский, Б. А. Трушин, В. Д. Петрушев, В. Н. Пименова,

© Пилипенко К. Ю., Прохоренко П. А., 2017

А. А. Гордон, Э. В. Соколов, И. В. Бестужев-Лада. Изучаемая нами проблема непосредственно связана с работами по саморазвитию и самореализации личности (А. И. Беляева, А. С. Каргин, Т. И. Бакланова), вопросами психологии личности (Г. М. Андреева, А. В. Петровский и др.).

В научный анализ теории и практики культурно-досуговой деятельности значительный вклад внесли Ю. А. Стрельцов, А. Д. Жарков, В. М. Чижиков, В. А. Ковшаров, Т. Г. Киселева, Ю. Д. Красильников.

Исследования названных авторов имеют важное значение для совершенствования теории и методики культурно-досуговой деятельности молодежи. Но еще ряд вопросов и проблем по этой теме остаются на стадии изучения.

Понятие «культура» – одно из наиболее часто употребляемых в современном обществе. Данное слово произошло от лат. cultura – возделывание, воспитание, развитие, почитание. В самом широком смысле культура есть то, что создано человеком, это вся совокупность продуктов человеческой деятельности, форм социально-политической организации общества, духовных процессов, состояний человека и видов его деятельности.

Характеристиками исторических моделей культурного человека являются: образованность, нравственность и, несомненно, активная культурная деятельность (любой вид социальной деятельности: материально-производственной, экономической, бытовой и т.д., влияющий на развитие личности, а также деятельность, специальной целью которой выступает именно развитие личности) [1].

Результатом культурной деятельности человека выступает его культурный уровень, являющийся прямым индикатором меры «культурности» человека.

Сущность социологического подхода к исследованию культуры заключается в раскрытии закономерностей функционирования и развития культурных феноменов в обществе, в выявлении социальных функций культуры. Социология изучает роль культуры в регуляции социального взаимодействия, взаимовлияние "культурного" и собственно "социального" аспектов общественной жизни людей.

Одним из вариантов решения проблемы повышения культурного уровня молодежи является организация досуга. К сожалению, в силу социально-экономических трудностей общества, отсутствия должного количества культурных учреждений и недостаточного внимания к организации досуга молодежи со стороны местных органов власти и культурно-досуговых учреждений происходит развитие внеинституциональных форм молодежного досуга [2]. Свободное время является одним из важных средств формирования личности молодого человека. Оно непосредственно влияет и на его производственно-трудовую сферу деятельности, ибо в условиях свободного времени наиболее благоприятно происходят рекреационно-восстановительные процессы, снимающие интенсивные физические и психические нагрузки. Использование свободного времени молодежью является своеобразным индикатором ее культуры, круга духовных потребностей и интересов конкретной личности молодого человека или социальной групп [3].

Являясь частью свободного времени, досуг привлекает молодежь нерегламентированностью и добровольностью выбора его различных форм, демократичностью, эмоциональной окрашенностью, возможностью сочетать физическую и интеллектуальную деятельность, творческую и созерцательную, производственную и игровую. Для значительной части молодых людей социальные институты досуга являются ведущими сферами социально-культурной интеграции и личностной самореализации [4]. Однако все эти преимущества досуговой сферы деятельности пока еще не стали достоянием, привычным атрибутом образа жизни молодежи.

Культура и важная ее составная часть – культурно-досуговая деятельность – переживают в наши дни существенные трудности. В деятельности очагов культуры есть не только тупики, заставляющие напрочь отказаться от вчерашней практики хозяйствования и осуществления привычных культурно-досуговых акций, но и проблемы, ждущие своего безотлагательного решения.

Надо подчеркнуть, что характеристика молодежного досуга с точки зрения культуры его организации и проведения охватывает многие стороны данного явления – как личностные, так и общественные.

Отличным качеством культурного молодежного досуга является эмоциональная окрашенность, возможность заниматься любимым делом, встречаться с интересными людьми, посещать значимые места, быть участником важных событий.

В сегодняшней социально-культурной ситуации организация молодежного досуга предстает как осознанная необходимость. Общество кровно заинтересовано в эффективном использовании свободного времени людей – в развитии и духовном обновлении всей нашей жизни [5]. Сегодня досуг становится той сферой, где происходит самореализация творческого и духовного потенциала молодежи. Поэтому можно говорить о необходимости разработки специальной программы, включающей такие направления:

- проведение конкурсов творческих выступлений художественных коллективов на тему рекламы-презентации профессий и специальностей, получаемых в средних и высших учебных заведениях;
- организация работы круглых столов по обсуждению проблем, стоящих перед молодежью;
- проведение выставок-ярмарок социальных инициатив молодежи.

Оптимизация деятельности культурно-досуговых учреждений лежит на пересечении нескольких направлений: критический анализ опыта наших предшественников с целью взять из него все, что еще может работать в современных условиях и поможет в решении сегодняшних задач; творческое использование зарубежного опыта (в равной мере годится опыт и ближнего, и дальнего зарубежья) для организации досуга населения и, наконец, собственные неустанные поиски каждого культурно-досугового учреждения, каждого творческого коллектива и каждого творчески мыслящего работника культуры.

Исходя из этого, сформулируем требования к организации и проведению досуга молодежи. Прежде всего необходимо подходить к нему как к средству воспитания и самовоспитания человека, формирования всесторонне, гармонически развитой личности. При выборе и организации тех или иных занятий, форм досуговой деятельности необходимо учитывать их воспитательное значение, четко представлять, какие качества личности они помогут сформировать или закрепить в человеке.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Сасіна Л. О.

Литература: 1. Орлова Э. А. Социокультурная реальность: к определению понятия. *Вопросы социальной теории.* 2008. № 2. С. 160–175. **2.** Викторов А. Досуг – дело серьезное. *Воспитание школьников.* 2001. № 5. С. 40–41. **3.** Флиер А. Я. Культурная среда и ее социальные черты // Информационный гуманитарный портал «Знание. Понимание. Умение». 2013. № 2. URL: http://www.zpu-journal.ru/e-zpu/2013/2/Flier_Cultural-Milieu/. **4.** Арнольдов А. И. Общество и культура: современный портрет. М.: МГУКИ, 2007. 112 с. **5.** Грушин Б. Творческий потенциал свободного времени. М.: Профиздат, 2007. 167 с.

ОСОБЛИВОСТІ АВТОМАТИЗАЦІЇ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 005.95/.96:658.8

Писаренко Ю. О.

Магістр 2 року навчання
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено сутність маркетингу персоналу; обґрунтовано його роль в управління персоналом. Розглянуто наявні підходи до визначення поняття «маркетинг персоналу» й уточнено його сутність за рахунок поєднання цих підходів.*

Ключові слова: *маркетинг персоналу, маркетинг робочої сили, внутрішній маркетинг персоналу, персонал-маркетинг, ринок праці.*

Аннотация. *Исследована сущность маркетинга персонала; обоснованна его роль в управление персоналом. Рассмотрены существующие подходы к определению понятия «маркетинг персонала», и уточнена его сущность за счет сочетания этих подходов.*

Ключевые слова: *маркетинг персонала, маркетинг рабочей силы, внутренний маркетинг персонала, персонал-маркетинг, рынок труда.*

Annotation. *Essence marketing personnel; justified his role in personnel management. The existing approaches to the definition of marketing personnel and refined its essence through a combination of these approaches.*

Keywords: *marketing staff, marketing manpower, internal marketing personnel, marketing personnel, the labor market.*

© Писаренко Ю. О., 2017

Перехід економіки України на інноваційну модель розвитку вимагає принципово нових підходів до формування кадрової політики вітчизняних підприємств. Проте на нинішньому етапі усвідомлення необхідності розробки кадрової стратегії підприємств із урахуванням сучасних умов господарювання не є достатньо розповсюдженим. Такі чинники українського ринку праці, як нерівномірність розподілу спеціалістів за галузями, виникнення труднощів залучення персоналу необхідної кваліфікації до роботи на підприємстві та, як наслідок, загострення конкурентної боротьби серед роботодавців обумовлюють необхідність впровадження маркетингу персоналу [8, с. 74].

Питаннями визначення сутності маркетингу персоналу займалися такі вчені: В. Томілов, Д. Лобанов, Н. Беляцький, А. Кібанов, Р. Вундерер, М. Русинова, А. Брас, Л. Балабанова, О. Железнов, Т. Комісарова, Л. Шимановська-Діанич, Т. Савенкова, В. Ардзинов, О. Клімова, Л. Пащук [1–16].

У вітчизняній і зарубіжній літературі зустрічаються різні підходи до розкриття змісту категорії «маркетинг персоналу». Розглянемо найчастіше вживані (табл. 1).

Таблиця 1

Підходи до визначення маркетингу персоналу

Автор	Визначення
Філософсько-ринкова концепція	
В. Томілов [14]	Маркетинг персоналу у вузькому розумінні – це частина постачальницького маркетингу, оскільки його основне завдання полягає у кадровому забезпеченні підприємства. Маркетинг персоналу у широкому розумінні – це активна форма соціального обмінного процесу між підприємством і ринком робочої сили
Р. Вундерер [5]	Маркетинг персоналу – це філософія і стратегія управління людськими ресурсами, які, орієнтуючись на життєві та трудові запити працівників, одночасно відповідають інтересам політики підприємства, що включає в себе також мету товарного і фінансового маркетингу
А. Кібанов [7]	Маркетинг персоналу – це вид управлінської діяльності, спрямований на довготривале забезпечення організації людськими ресурсами
А. Брас [4]	Маркетинг персоналу – це певна філософія ставлення до власного персоналу (як наявного, так і майбутнього) з боку підприємства. Це практична діяльність служб управління персоналом підприємства з оперативного забезпечення потреб у персоналі на основі дійсної інформації про стан персоналу підприємства й ринку праці
О. Білецький [3]	Маркетинг персоналу – це умова зростання кадрового потенціалу за рахунок пошуку та залучення необхідної робочої сили
Д. Лобанов [10]	Маркетинг персоналу – це один із сучасних аспектів менеджменту, найбільш застосовуваний у роботі з персоналом і в управлінні якістю.
Ф. Русинова [12]	Маркетинг персоналу є філософією та стратегією управління людськими ресурсами, особливою функцією служби управління персоналом
Організаційно-управлінська концепція	
О. Клімова [8]	Маркетинг персоналу – це комплекс прийомів, засобів і способів, здатних чинити реальний вплив на попит і пропозицію робочої сили, на стан і діяльність суб'єктів трудових відносин
Л. Балабанова [2]	Маркетингом персоналу – вид управлінської діяльності, спрямованої на найбільш ефективне планування потреби в персоналі, забезпечення підприємства персоналом, розвиток і використання персоналу, мотивацію працівників для досягнення цілей підприємства і реалізації потреб персоналу
О. Железнов [6]	Маркетинг персоналу – це вид управлінської діяльності, спрямований на задоволення якісних і кількісних потреб у персоналі організації, одна з основних функцій якого передбачає діагностику професійної придатності та ротацію кадрів, а також процедуру оцінки трудової діяльності, ділових і особистих якостей співробітників
Л. Шимановська-Діанич [16]	Персонал-маркетинг – це комплекс заходів по відбору специфічного «товару» – персоналу, який здатний забезпечити досягнення цілей і завдань організації
Т. Савенкова [13]	Маркетинг персоналу – вид управлінської діяльності, спрямованої на покриття потреби в персоналі в постійно змінному середовищі; планування і сукупність усіх видів діяльності персоналу; вивчення факторів зовнішнього та внутрішнього ринків, які впливають на вакансію, ймовірність і швидкість її заповнення, умов схвалення кандидатури
Л. Черчик [15]	Маркетинг персоналу – одна з важливих складових кадрової політики організації, що здійснюється через вирішення комплексу завдань служби управління персоналом
Л. Пащук [11]	Маркетинг персоналу – це теорія та практика управлінської діяльності, метою якої є задоволення потреб і узгодження інтересів роботодавця та персоналу шляхом аналізу зовнішнього середовища і внутрішніх можливостей підприємства
Т. Комісарова [9]	Маркетинг персоналу – вид управлінської діяльності, спрямованої на покриття потреби в персоналі в постійно змінному середовищі; планування і сукупність усіх видів діяльності персоналу; вивчення факторів зовнішнього та внутрішнього ринків, які впливають на вакансію, ймовірність і швидкість її заповнення, умов схвалення кандидатури
В. Ардзинов [1]	Маркетинг персоналу – це збір та аналіз даних про ринок, вивчення кон'юнктури, складання різноманітних прогнозів, отримання інформації щодо можливих обсягів і структури необхідних професій та спеціальностей, а далі – розробку, проведення рекламної діяльності та стимулювання працевлаштування

В наявних підходах, як закордонних, так і вітчизняних вчених-економістів, щодо визначення маркетингу персоналу є ряд спільних моментів.

Наведені в табл. 1 поняття можна розділити на однорідні групи. Ці підходи наведено на рис. 1.

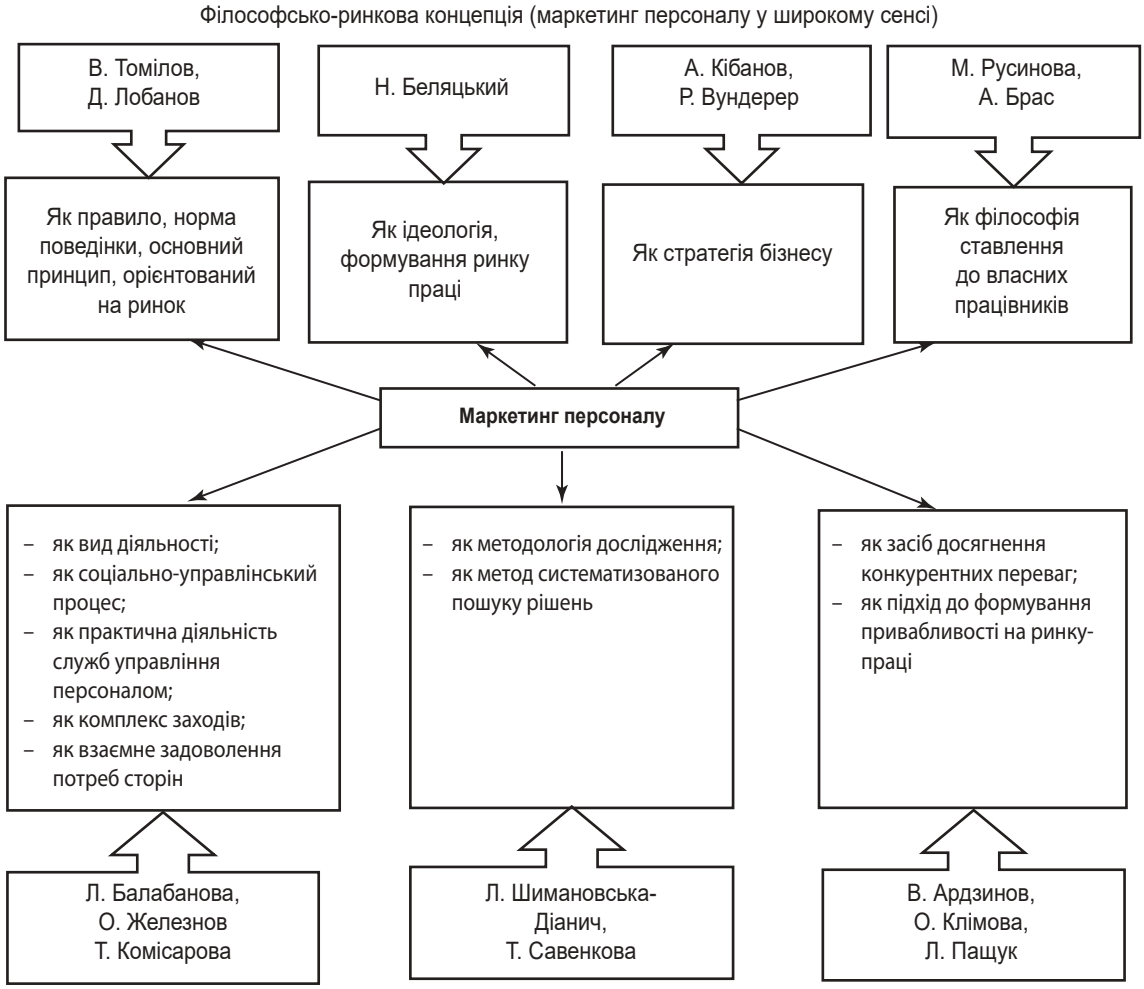

Рис. 1. **Підходи до визначення сутності маркетингу персоналу**

Схема підходів до визначення сутності маркетингу персоналу в цій статті є авторською розробкою.

Можна виділити 2 групи вчених, що визначали поняття «маркетинг персоналу»:

вчені, які розглядають визначення маркетингу персоналу у широкому розумінні (філософсько-ринкова концепція). Маркетинг персоналу в цьому випадку можна розглядати як основний принцип, орієнтований на ринок як ідеологію формування ринку праці, як філософію бізнесу або філософію відношення до персоналу. Персонал розглядається як зовнішні і внутрішні клієнти організації. Водночас вони є найбільш цінним, творчим і чутливим фактором виробництва, що потребує цілеспрямованого розвитку.

вчені, які розглядають маркетинг персоналу у більш вузькому змісті (організаційно-управлінська концепція) – як одну з функцій служби управління персоналом організації, яка спрямована на визначення і покриття потреби організації в робітниках і фахівцях у професійному та кваліфікаційному розрізах. З точки зору організаційно-управлінської концепції, наявні визначення можна об'єднати у три групи: маркетинг персоналу як діяльність щодо забезпечення потреб підприємства у персоналі; як методологія досліджень і прийняття рішень; як засіб досягнення конкурентних переваг і формування привабливості.

Науковим результатом цього дослідження є уточнення сутності маркетингу персоналу з урахуванням практичної спрямованості розуміння поняття та поєднання різних підходів до його визначення. Перспективи подальших наукових досліджень у цьому напрямку полягають у розробці понятійно-категоріального апарату, який є підгрунтям для формування системи управління маркетингом персоналу на підприємстві.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Мішина С. В.

Література: 1. Ардзинов В. Д. Основы маркетинга. М.: Вильямс, 2003. 1200 с. **2.** Балабанова Л. Головні напрями використання маркетингу персоналу в системі управління персоналом. *Науковий вісник Буковинської державної фінансової академії.* 2010. № 1. С. 161–168. **3.** Білецький О. М. Управлінські аспекти маркетингу персоналу в процесі реінжинірингу. *Вчені записки університету «Крок».* 2008. Т. 2, № 18. С. 35–40. **4.** Брас А. Позиція персонал-маркетингу в управлінні працівниками підприємств. *Економічний аналіз*. 2011. Вип. 8, Ч. 2. С. 303–307. **5.** Вундерер Р. Маркетинг персоналу. Маркетинг. 2007. № 3 (94). С. 68–76. **6.** Железнов О. Концептуальні підходи до визначення поняття «маркетинг персоналу». *Вісник Хмельницького національного університету.* 2011. № 1. С. 150–153. **7.** Кибанов А. Я. Управление персоналом организации: учебник. М.: Инфра-М, 2010. 638 с. 8. Клімова Е. Ю. Особливості управління внутрішнім маркетингом на підприємстві. *Вісник Донбаської державної машинобудівної академії.* 2009. № 2. С. 23–25. **9.** Комісарова Т. Цільові завдання маркетингу персоналу. Кадровик. *Кадровий менеджмент.* 2008. № 11. С. 29–36. **10.** Лобанов Д. Внутрішній маркетинг персоналу. *Банківський менеджмент.* 2008. № 4. С. 31–33. **11.** Пащук Л. В. Маркетинг персоналу в інноваційно-інвестиційному середовищі. *Вісник Хмельницького національного університету.* 2006. № 6, Т. 3 (86). С. 58–64. **12.** Русинова Ф. Внутренний маркетинг в управлении внутренними корпоративными рынками. *Маркетинг в России и за рубежом.* 2003. № 2. С. 9–16. **13.** Савенкова Т. Маркетинг персоналу в інноваційно інвестиційній сфері. *Проблеми теорії і практики управління.* 2010. № 11. С. 108–116. **14.** Томілов Т. Фундаментальні основи формування маркетингу персоналу на ринку праці. *Управління персоналом.* 2009. № 5. С. 94–103. **15.** Черчик Л. Обґрунтування елементів комплексу маркетингу персоналу. *Вісник економіки транспорту і промисловості.* 2012. № 4. С. 343–348. **16.** Шимановська-Діанич Л. М. Управління персоналом. Ч. 2: Опорний конспект лекцій. Полтава: РВВ ПУСКУ, 2002. 232 с.

ОБЛІК КРЕДИТІВ БАНКУ, ПОРЯДОК ЇХ ОФОРМЛЕННЯ

УДК 657.44:336.717.061

Плеханова А. К.
Мухіна К. А.

Студенти 2 курсу
факультету менеджементу і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто теоретичні аспекти обліку кредитів банку, а також поняття «кредит» і «види кредиту». Висвітлено принцип надання кредиту, а також порядок оформлення кредиту. Наведено облік розрахунків за довгостроковими та короткостроковими позиками та їх субрахунки.*

Ключові слова: *кредит, банк, облік, фінансові ресурси, облікова інформація.*

Аннотация. *Рассмотрены теоретические аспекты учета кредитов банка, а также понятия «кредит» и «виды кредита». Освещены принцип предоставления кредита, а также порядок оформления кредита. Приведены учет расчетов по долгосрочным и краткосрочным займам и их субсчета.*

Ключевые слова: *кредит, банк, учет, финансовые ресурсы, учетная информация.*

Annotation. *The theoretical aspects of accounting bank loans as well as the concept of credit and types of credit. Deals with the principle of the loan and the loan procedure. Reproduced the payments on long-term and short-term loans given and their sub-accounts.*

Keywords: *credit, bank, accounting, financial resources, accounting information.*

Актуальність цієї теми обумовлена тим, що облік кредитів банку є важливою частиною структури ринкової економіки, а отже, розгляд цієї теми є дуже актуальним.

За мету було поставлено: дослідити принцип обліку кредитів банку та визначити порядок оформлення кредитів.

© Плеханова А. К., Мухіна К. А., 2017

Завданням є визначення поняття «кредит», розгляд видів кредиту та висвітлення порядку оформлення кредиту.

Об'єктом дослідження є кредитні операції банку.

Предметом дослідження є методика бухгалтерського обліку кредитних операцій банку.

Вивченням цього питання займалися такі вчені, як: Кіндрацька Л. М., Герасимович А. М., Арістова А. М., Шульга Н. П., Васюренко О. В., Волохата К. О., Череп А. В., Андронова О. Ф., Мороз А. М., Савлук С. І.

Кредит – це економічні відносини між юридичними та фізичними особами з приводу перерозподілу вартості на принципах повернення і, як правило, з виплатою процентів [1]. Кредит є формою вияву кредитних відносин між тим, хто надає кредит, і тим, хто його отримує.

Кредити, які можуть отримати підприємства, класифікують за ознаками:

- за метою використання;
- за видами та формами;
- за кредиторами;
- за порядком надання;
- за терміном надання кредиту.

Виділяють такі кредити:

- комерційний;
- банківський;
- державний;
- лізинговий.

Банківський кредит – грошова позика, що надається банками й іншими кредитними установами функціонуючим підприємствам і підприємцям. Це найпоширеніша форма кредиту в період переходу до ринкової економіки.

За призначенням і характером використання серед банківських кредитів виділяють: позики торговельно-промисловим підприємствам; позики під нерухомість; сільськогосподарські позики; конкурентний кредит; кредит під цінні папери; кредит під вексельні зобов'язання; міжбанківський кредит; позики органам.

Комерційний кредит – це кредит, який надається споживачу постачальником продукції у вигляді грошей або товарів з відстроченням платежу. В останньому випадку оформляється вексель як заставне зобов'язання покупця. У ньому зазначається сума позичених коштів і плата за кредит, терміни платежу та інші умови, узгоджені сторонами.

Державний кредит – це сукупність кредитних відносин між позичальником в особі держави та підприємцями і населенням як його кредиторами. Основними формами державного кредиту є державні ощадні сертифікати, казначейські зобов'язання, облігації, займи та грошово-речові лотереї. Через ці форми держава мобілізує грошові кошти юридичних і фізичних осіб на умовах повернення і оплачування та використовує їх на покриття державних витрат.

Лізинговий кредит – це стосунки між суб'єктами господарювання, які виникають за орендування майна (майновий кредит або лізинг-кредит) [2].

Підставою для надання кредиту є кредитний договір між позичальником і установою банку. За умови його укладання кредитний відділ передає операційному працівникові такі документів:

- розпорядження кредитного відділу про надання кредиту;
- екземпляр кредитного договору;
- договір (гарантійний лист тощо);
- картки зі зразками підписів керівника і головного бухгалтера та відбитком печатки позичальника.

Для отримання кредиту підприємство повинно надати банку такі документи:

- заяву на одержання кредиту;
- анкету клієнта;
- договір;
- документи, які характеризують фінансовий стан клієнта;
- інші документи, які потрібна банку.

Після детального розгляду наданих документів укладається кредитний договір. Відображення отримання та погашення кредитів банку в обліку документально оформляється випискими банку, видатковими касовими ордерами, платіжними дорученнями, розрахунками та довідками бухгалтерії [3].

Облік розрахунків за довгостроковими позиками банків ведеться на рахунку 50 «Довгострокові позики». За рахунком відображаються суми одержаних позик, а також переведення короткострокових [4].

Рахунок 50 «Довгострокові позики» має такі субрахунки:

501 «Довгострокові кредити банків у національній валюті»;

502 «Довгострокові кредити банків в іноземній валюті»;

503 «Відстрочені довгострокові кредити банків у національній валюті»;

504 «Відстрочені довгострокові кредити банків в іноземній валюті»;

505 «Інші довгострокові позики в національній валюті»;

506 «Інші довгострокові позики в іноземній валюті».

На субрахунках 501, 502 відображається сума довгострокової заборгованості банкам за наданий кредит у національній та іноземній валюті [5].

На рахунках 503, 504 відображається сума відстроченої довгострокової заборгованості банкам у національній та іноземній валюті.

На рахунках 505, 506 відображаються сума довгострокової заборгованості із залученням позикових коштів.

Облік розрахунків за короткостроковими позиками банків ведеться на рахунку 60 «Короткострокові позики».

Рахунок 60 «Короткострокові позики» має такі субрахунки:

601 «Короткострокові кредити банків у національній валюті»;

602 «Короткострокові кредити банків в іноземній валюті»;

603 «Відстрочені короткострокові кредити банків у національній валюті»;

604 «Відстрочені короткострокові кредити банків в іноземній валюті»;

605 «Прострочені позики в національній валюті»;

606 «Прострочені позики в іноземній валюті».

Таким чином, у цій статті розкрито поняття кредиту, визначено його види. Розкрито основні закономірності проведення і оформлення обліку кредитів банку. Отже, на підставі дослідження можна дійти висновку, що кредити банку є невід'ємною ланкою діяльності банку, а отже усунення всіх проблем, що стосуються цієї теми, сприятиме покращенню функціонування банків України.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Тютлікова В. В.

Література: 1. Кіндрацька Л. М. Бухгалтерський облік у банках України. Київ: КНЕУ, 2004. 636 с. **2.** URL: http://buklib.net/books/35126/. **3.** URL: https://uchil.net/?cm=33436. **4.** Корягін М. В., Куцик П. О. Концептуальний розвиток методології бухгалтерського обліку: монографія. Львів: ЛКА, 2015. 236 с. **5.** Должанський М. І., Должанський А. М. Бухгалтерський облік в Україні з використанням Положень (стандартів) бухгалтерського обліку: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Л., 2003. 494 с.

ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ ПОДГОТОВКА К ПУБЛИЧНОМУ ВЫСТУПЛЕНИЮ

УДК 159.99

Плеханова А. К.

Студент 2 курса
факультета менеджемента и маркетинга ХНЄУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Рассмотрено понятие «публичное выступление», освещены стратегии публичного выступления, а также приведен план действий при подготовке к публичному выступлению. Рассмотрены особенности манеры речи, и рассмотрен внешний вид оратора. Даны рекомендации для снятия волнения.*

Ключевые слова: *публичное выступление, волнение, мастерство, оратор.*

Анотація. *Розглянуто поняття «публічний виступ», висвітлено стратегії публічного виступу, а також наведено план дій при підготовці до публічного виступу. Розглянуто особливості манери мови та розглянуто зовнішній вигляд оратора. Дано рекомендації для зняття хвилювання.*

Ключові слова: *публічний виступ, хвилювання, майстерність, оратор.*

Annotation. *In this article, the concept of "public speaking" is considered, the strategies for public speaking are outlined, as well as the plan of actions for preparing for a public speech. The features of the manners of speech are considered and the appearance of the speaker is considered. Recommendations are given for relieving anxiety.*

Keywords: *public performance, excitement, skill, orator.*

Актуальность данной темы обусловлена тем, что публичное выступление является важной частью деятельности человека, потому что умение выступать перед публикой важно для любого. Каждый из нас хотя бы раз выступал перед публикой, многим это еще предстоит, но не каждый знает, как нужно правильно подготовиться к выступлению, что нужно сделать для преодоления страха. Поэтому изучение этой проблемы уделяется много внимания.

Целью статьи является рассмотрение всех аспектов подготовки к публичному выступлению. Задачей исследования является раскрытие сущности «публичное выступление», рассмотрение аспектов подготовки к публичному выступлению.

Исследованием такого вопросы занимались такие ученые, как: Введенская Л. А., Иванова С. Ф., Седова Л. Н., Волков А. А., а также американский писатель Карнеги Д. Б.

Публичное выступление – это передача выступающим информации о чем-либо в ходе общения с аудиторией [1].

Известный психолог Дейл Карнеги привел свою методику при подготовке к публичному выступлению. Так как многим трудно преодолеть свой страх перед публичным выступлением, Дейл Карнеги рекомендует:

- репетировать свое выступление несколько раз;
- подготовить план речи и понимать то, о чем будет говориться в выступлении;
- следить за изменением тона речи;
- пользоваться паузами;
- вложить в свою речь чувства и выразить их;
- следить за своими жестами, они должны быть отражением того, что вы чувствуете.

Эти рекомендации были предложены много лет назад, но они и до сих пор помогают многим людям в преодолении волнения.

Много известных личностей при своем первом появлении на публике переживали.

Великий оратор У. Д. Брайан рассказывал, что при своем первом выступлении он переживал, и у него буквально тряслись колени.

Американский писатель М. Твен говорил, что когда он поднялся в первый раз на трибуну, то почувствовал, что ничего не может сказать, и очень участился пульс.

© Плеханова А. К., 2017

Британский политический деятель Л. Джордж на первом выступлении перед аудиторией не смог сказать ни слова, но все-таки собравшись, он смог что-то сказать. Позже Л. Джордж сказал, что очень недоволен своим выступлением.

Политический оратор Франции Ж. Жорес сидел молча и ничего не говорил в палате депутатов больше года, прежде чем произнес свою первую речь.

Существуют три главных направления работы оратора: подготовка к публичному выступлению, публичное выступление, эффективность публичного выступления [2]. При подготовке к публичному выступлению, в первую очередь, оратор должен выявить цель выступления, а также определить, какую реакцию оратор ждет от аудитории.

Нужно подготовить качественный материал, который необходим для того, чтобы донести информацию по теме к слушателям. Важным значением является повторная репетиция выступления, в которой нужно прорепетировать свое выступление, а также проанализировать совместимость вербальных и невербальных компонентов речи.

Важным элементом подготовки к выступлению является само выступление. Очень важно с первых же секунд заинтересовать аудиторию. Об однородности аудитории можно судить по таким характеристикам слушателей, как возраст, пол, национальность, уровень образования, профессиональные интересы, настроение и т.п. Понятно, чем однороднее аудитория, тем единодушнее реакция слушателей на выступление, тем легче выступать. И наоборот, разнородная аудитория обычно неодинаково реагирует на слова оратор, и ему приходится прилагать дополнительные усилия, чтобы управлять ею [3].

При выступлении нужно придерживаться содержания выступления, которое состоит из введения, основной части и заключения. Также следует приводить статистические данные, зачитывать цитаты, рассказывать о прогнозах на будущие события, сравнения, а также другие компоненты, которые помогут слушателю понять, о чем выступление.

Если доклад оратора вызвал интерес у слушателя или тема была недостаточно понятна, то у аудитории возникнут вопросы. При этом нужно сосредоточиться и не волноваться, так как при ответах на вопросы многие ораторы чувствуют трудность в формулировке ответов.

Важной частью доклада является заключение. Заключение должно быть таким, чтобы аудитория услышала информацию о том, что сказал оратор в основной части своего выступления. Также важным элементом является зрительный контакт со слушателями. Достаточно во время выступления медленно переводить взгляд с одной части аудитории на другую [4].

Чтобы повысить уверенность в себе, а также повысить уважение со стороны слушателей нужно подобрать хорошую опрятную одежду.

Для того чтобы аудитория считала оратора знающим и опытным человеком, можно применить следующие способы:

- предстать перед аудиторией хорошо подготовленным к выступлению;
- показать аудитории, что у оратора имеется множество хороших примеров, иллюстраций и подходящих случаев из личного опыта;
- показать непосредственную причастность к предмету.

Кроме признания глубины знаний, это принесет также признание практического понимания предмета речи и личной заинтересованности [5].

Существует множество методик по снятию стресса. Одна из них очень проста в выполнении, но очень эффективная:

- контролируйте напряжение и расслабление всех групп мышц;
- кратковременно покачивайте с носка на пятку и с пятки на носок;
- выпейте пару глотков холодной воды, умойте лицо, руки;
- сделайте несколько глубоких вдохов и выдохов;
- несколько раз сознательно зевните;
- пошевелите скулами, сделайте легкий массаж скул;
- потрясите руками, ногами для снятия дрожи в руках и ногах;
- выберете ту позу, при которой чувствуете себя комфортно.

Таким образом, в данной статье рассмотрены все аспекты подготовки к публичному выступлению, приведены методики по снятию стресса, а также выявлено, что при подготовке к публичному выступлению очень важна уверенность в себе, а также многоразовая репетиция выступления. Так как умение выступать публично является

важным аспектом нашей жизни, то нужно знать, как правильно подготовиться к выступлению и что нужно сделать для того, чтобы не испытывать волнения при выступлении.

Научный руководитель – канд. экон. наук, преподаватель Голубев С. Н.

Литература: 1. Толковый словарь русского языка. URL: https://www.vedu.ru/expdic/. **2.** Ананьев Б. Г. Задачи психологии в искусстве. Л.: Музыка, 1980. 784 с. **3.** Иванова С. Ф. Специфика публичной речи. М.: Мысль, 1978. 160 с. **4.** Седова Л. Н. Этика делового общения: учеб. пособие. Ч. 1. Харьков: Изд-во ХГЭУ, 2002. 384 с. **5.** Логинова Н. А. О творческом пути Ананьева. Л.: Музыка, 1983. 253 с.

ЩОДО РОЛІ ТА МІСЦЯ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ БУХГАЛТЕРІВ У СВІТІ

УДК 359.89(495+100)

Подсєвалова А. В.

Студент 3 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто роль та місце українських бухгалтерів у світі, особливості їхніх обов'язків. Досліджено основні проблеми на ринку бухгалтерських послуг України. Виділено основні вимоги і якості, притаманні компетентному і висококваліфікованому сучасному бухгалтеру. Розроблено рекомендації щодо відповідності українських бухгалтерів світовим вимогам.*

Ключові слова: *бухгалтер, бухгалтерські послуги, бухгалтерська діяльність, бухгалтерська звітність.*

Аннотация. *Рассмотрены роль и место украинских бухгалтеров в мире, особенности их обязанностей. Исследованы основные проблемы на рынке бухгалтерских услуг Украины. Выделены основные требования и качества, присущие компетентному и высококвалифицированному современному бухгалтеру. Разработаны рекомендации относительно соответствия украинских бухгалтеров мировым требованиям.*

Ключевые слова: *бухгалтер, бухгалтерские услуги, бухгалтерская деятельность, бухгалтерская отчетность.*

Annotation. *The role and place of Ukrainian accountants in the world, their specific responsibilities. The basic problem Online accounting services All Ukraine. Vidileno basic requirements and quality pritamanni competent and modern visokokvalifikovanomu accountant. Recommendations about A World accordance with Ukrainian accounting requirements.*

Keywords: *accountant, accounting services, accounting activities, accounting.*

Роль сучасного бухгалтера визначають і наповнюють змістом не лише нормативні та законодавчі документи, а також видатні діячі різних галузей наук. Роль і місце сучасних бухгалтерів у світі є достатньо актуальною темою, адже цей фахівець – значущий співробітник сучасної організації, чий щоденний внесок у діяльність фірми не можна недооцінити та залишити поза увагою. Бухгалтер є відповідальною особою за складання бухгалтерської звітності, яка характеризує фінансове становище підприємства на кінець звітного періоду, а також визначає планування його подальшої діяльності. Цим визначається важливість зазначеної професії.

Розглядом питання щодо ролі та місця сучасних бухгалтерів у світі займалося багато видатних діячів. До їх числа можна віднести Гуцалюка О. М., Валуєва Б. І., Сопко В. В., Бутинця Ф. Ф., Чижевську Л. В. та ін. Проте роль та місце українських бухгалтерів у світі залишається актуальним питанням через постійне змінення зовнішнього

© Подсєвалова А. В., 2017

середовища ринку бухгалтерських послуг.

Предметом цієї статті є визначення ролі та місця сучасних українських бухгалтерів у світі. Об'єктом дослідження виступають українські бухгалтери.

З підвищенням значення бухгалтера в інформаційному суспільстві на перший план виходить питання його професійної підготовки. В більшості країн світу знання бухгалтерського обліку є необхідною частиною кваліфікації кожного економіста, у тому числі в Україні [2].

Таким чином, необхідною є розробка теоретичних аспектів щодо підготовки українських спеціалістів у сфері бухгалтерського обліку, які б задовольняли потребам сучасного суспільства. Українському бухгалтеру слід забезпечувати якісну діяльність облікової служби, контролювати правильність ведення бухгалтерського обліку на підприємстві, а також здійснювати облік згідно з потребами внутрішніх і зовнішніх користувачів.

В умовах господарської самостійності підприємств значення бухгалтерської служби та облікової інформації помітно зросло. Крім того, бухгалтер, сьогодні, повинен бути не тільки економістом, але і юристом. Вся його діяльність регламентується тими або іншими нормативними документами, сукупність вимог яких дозволяє говорити про бухгалтерське право [2].

Сучасні умови надають можливість бухгалтеру працювати та виконувати свої обов'язки творчо. Таким чином, розширюється діапазон можливостей зазначеного фахівця, а також підвищується його відповідальність за здійснені облікові процедури. Сучасному українському бухгалтеру потрібно не тільки вести рахунки, а й здійснювати різноманітну діяльність, яка передбачає такі дії:

- планування та прийняття управлінських рішень;
- контроль і привернення уваги керівництва до порушень;
- оцінка, аналіз діяльності;
- аудит.

Проте кожному бухгалтеру необхідно виконати вимоги користувачів облікової інформації (зовнішніх і внутрішніх).

Сучасному українському бухгалтеру необхідно володіти знаннями в сферах економіки, бухгалтерії, права і податкової дисципліни; безперервно вивчати зміни і перетворення, що виникають в рамках законодавства; самостійно покращувати кваліфікацію. Бухгалтерам також потрібні навички, які зможуть дати можливість виступити бізнес радниками, менеджерами, фінансовими аналітиками та дати необхідні поради у разі необхідності. Професійні цінності, відносини, етика являють собою невід'ємні складові професійного бухгалтера.

У сучасних умовах спеціаліст з бухгалтерського обліку повинен не лише здобути вищу освіту та мати досвід роботи зі звітностями, а також має бути здатен постійно вдосконалювати свої вміння та знання, а також розширювати нові спеціалізації зазначеної професії, постійно підвищувати професіональний рівень, дотримуватися принципів етики та моралі, відповідати статусу ділової людини, а також підвищувати професійну кваліфікацію за вимогами сучасних стандартів Міжнародної федерації бухгалтерів. Однак на ринку бухгалтерських послуг України здебільше виступають бухгалтери, яким не притаманно вдосконалення вмінь та постійне підвищення рівня підготовки, адже вони переважно складають бухгалтерську звітність відповідно до стандартів українського обліку, а не стандартів МСФО та ГААП, а тому майже не зазнають змін у роботі.

Ведення бізнесу в ринкових умовах висуває підвищені вимоги до якості інформації, яка повинна бути пристосована до запитів користувачів. Завдання бухгалтера або бухгалтерської служби полягає у формуванні якісної, достовірної і повної інформації про ведення господарської діяльності та її результати. Її правильне використання дозволить зробити оптимальними управлінські та фінансові рішення [2].

Міжнародні стандарти освіти (МСО) висувають нові вимоги до професії. Так, у Вступі до МСО зазначено: «Професійні бухгалтери дедалі частіше повинні бути технічними експортерами, які мають блискучі комунікативні навички і здатні відповідати вимогам щодо інформації та складання звітності, які висуває нова економіка, що ґрунтується на знаннях» [3].

Нижче зазначено комплекс міжнародних освітніх стандартів (МОС – ISE) для бухгалтерів.

Таблиця 1

Комплекс міжнародних освітніх стандартів (МОС – ISE) [3]

№	Назва
1	**2**
	Структура міжнародних положень щодо освіти
	Введення до міжнародних стандартів освіти
IES 1	Основні вимоги до програми професійної освіти
IES 2	Зміст програм професійної бухгалтерської освіти

Закінчення табл. 1

IES 3	Професійні здібності
1	**2**
IES 4	Професійні цінності та відносини
IES 5	Вимоги до практичного досвіду
IES 6	Оцінка професійних здібностей та компетентності
IES 7	Продовження професійного розвитку: Програма постійної освіти та підвищення кваліфікації

Кожен із зазначених міжнародних освітніх стандартів висуває певні вимоги відносно якостей, які повинні бути притаманні сучасним бухгалтерам. Українські бухгалтери відповідають більшості вимог Міжнародних освітніх стандартів, проте деякі положення не є характерними для них. Оскільки, виходячи з положення стандартів, бухгалтеру необхідно бути спеціалістом у сферах менеджменту, прийняття стратегічних рішень, маркетингу, міжнародного бізнесу, з питання проблем глобалізації, інформаційних технологій; для нього повинна бути характерною наявність однієї чи декількох кваліфікацій: менеджер, оцінщик чи розробник інформаційних систем. Згідно з пунктом IES 5 у професійного бухгалтера повинен бути практичний досвід не менш ніж 3 роки, який має бути отриманий у період допрофесійної підготовки та включати процеси формування і здійснення професійного міркування – вміння здійснювати пошук коректних рішень у нестандартних ситуаціях, виходячи з загальнометодичних принципів ведення бухгалтерського обліку. Для українських бухгалтерів не є обов'язковою відповідність зазначеним стандартам, оскільки їхня діяльність є менш широкою та включає меншу кількість обов'язків, головним з яких є складання облікової звітності.

На сьогодні ринок бухгалтерських послуг для України характеризується нерозвиненістю і нестабільністю. Становище розподілу попиту та пропозиції є значно нерівномірним. В зазначених умовах підприємствам досить нелегко підібрати кваліфіковані кадри. Своєю чергою, бухгалтерам також важно підібрати роботу, яка б змогла повністю відповісти їх прагненням та здібностям, як у сфері оплати праці, так і у сфері передбачених умов праці. Проте розширення діапазону знань і вмінь українських бухгалтерів може покращити стан сучасного ринку бухгалтерських послуг України, адже згідно зі світовими стандартами бухгалтер – це також аналітик та аудитор, це особа, яка спроможна не лише вести бухгалтерську звітність, а також робити висновки щодо наявних змін фінансового положення підприємства та розробляти подальші рекомендації щодо його покращення.

Таким чином, сучасному бухгалтеру слід бути компетентною, високоосвіченою особою, яка володіє кваліфікацією, що задовольняє вимоги професії, часу, суспільства; бути творчою, неординарно мислячою і всебічно розвиненою особистістю, яка безперервно підвищує власний професійний рівень. Сучасним бухгалтером є комунікабельний спеціаліст, який здатен до результативного спілкування, компетентний в питаннях, які, на перший погляд, можуть здаватися занадто складними та нерозв'язними, та завжди може залишатися спокійною, розсудливою людиною. Щоб долучитися до професії бухгалтера, необхідно відповідати досить високим вимогам. Сучасний бухгалтер повинен відрізнятися сильним розумом і послідовними практичними цілями. Українські бухгалтери відповідають більшості світових вимог, проте має місце розширення меж їхніх обов'язків та кваліфікації шляхом змін у сфері освіти бухгалтерів, надання їм додаткових обов'язків та можливостей, забезпечення постійного підвищення рівня знань і вмінь, а також формування професійного бухгалтерського міркування.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Часовнікова Ю. С.

Література: 1. Хахонова Н. Н. Характеристика системы международных образовательных стандартов подготовки профессиональных бухгалтеров и аудиторов. Вестник института управления и экономики. 2014. Вып. 1. С. 13–21. **2.** Сучасний бухгалтер: його роль та місце в світі. URL: http://intkonf.org/gutsalyuk-om-suchasniy-buhgalter-yogo-rol-ta-mistse-v-sviti/. **3.** Міжнародні стандарти освіти. Київ: Знання, 2003. 638 с. **4.** Гетьман В. Г. Международный образовательный стандарт профессиональных аудиторов. *Международный бухгалтерский учет.* 2014. № 3. С. 28–33.

ПРОБЛЕМЫ СОСТАВЛЕНИЯ КОНСОЛИДИРОВАННОЙ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ В УКРАИНЕ

УДК 657.375.6(477)

Полякова Н. А.

Студент 3 курса
факультета международных экономических отношений ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Рассмотрены основные тенденции и проблемы составления консолидированной финансовой отчетности в Украине. Освещены мнения исследователей относительно актуальных практических проблем составления консолидированной финансовой отчетности, представлены способы их решения и пути совершенствования составления консолидированной отчетности.*

Ключевые слова: *консолидированная отчетность, группа компаний, дочернее предприятие, требования, контроль.*

Анотація. *Розглянуто основні тенденції та проблеми складання консолідованої фінансової звітності в Україні. Висвітлено думки дослідників щодо актуальних практичних проблем складання консолідованої фінансової звітності, наведено способи їх вирішення та шляхи вдосконалення складання консолідованої звітності.*

Ключові слова: *консолідована звітність, група компаній, дочірнє підприємство, вимоги, контроль.*

Annotation. *The main tendencies and problems of preparation of consolidated financial statements in Ukraine. Highlights the views of researchers on current practical problems of drawing up the consolidated financial statements, presented their solutions and ways of improving the preparation of consolidated accounts.*

Keywords: *consolidated statements, group of companies, subsidiary requirements, monitoring.*

В условиях активного развития интеграционных процессов предприятия стремятся к сотрудничеству с иностранными компаниями в надежде получения инвестиций, возможностей роста и завоевания новых рынков. В такой ситуации очень важным становится получение достоверной информации о финансовом состоянии предприятия для принятия логичных и эффективных управленческих решений.

Сегодня Украина избрала для себя европейский вектор развития, поэтому вопрос о совершенствовании консолидированной отчетности приобретает все большую актуальность. Рост числа холдингов, промышленно-финансовых групп, акционерных обществ, имеющих множество дочерних и ассоциированных предприятий, является причиной появления большого количества информации, увеличения клиентской базы, что требует удобства в обработке данных и сбалансирования деятельности каждой части предприятия. Однако, несмотря на стремительные процессы развития, составление консолидированной отчетности в Украине имеет определенные проблемы, которые необходимо решать для улучшения деятельности и эффективности использования имеющихся ресурсов.

Вопрос решения проблем составления консолидированной отчетности является предметом изучения многих ученых. Большой вклад в изучение этого вопроса внесли такие ученые, как А. Г. Загородний, В. М. Костюченко, С. В. Кучер, С. В. Люшнина, И. В. Семчук и др. Все исследования являются направленными на применение в практической деятельности. Ученые определяют те проблемы, решение которых сможет существенно усовершенствовать процесс консолидации полученных данных. Однако динамичные процессы развития международного сотрудничества побуждают искать новые способы преодоления возникающих проблем в сфере консолидированной отчетности.

Целью данной статьи является изучение существующих проблем составления консолидированной финансовой отчетности в Украине и анализ их путей преодоления.

Предмет исследования статьи – консолидированная финансовая отчетность, объект – проблемы, возникающие в процессе составления консолидированной финансовой отчетности.

По Международному стандарту финансовой отчетности (далее МСФО) 10 консолидированный финансовый отчет – финансовая отчетность группы, в которой активы, обязательства, капитал, доход, затраты и потоки денежных средств материнского предприятия и его дочерних предприятий представлены как активы, обязательства, капитал, доход, затраты и потоки денежных средств единого субъекта экономической деятельности [1].

© Полякова Н. А., 2017

Консолидированная финансовая отчетность согласно Национальному стандарту бухгалтерского учета (далее НП(С)БУ) 1 – отчетность, которая отражает финансовое состояние, результаты деятельности и движение денежных средств юридического лица и его дочерних предприятий как единой экономической единицы [2].

Необходимость составления консолидированной финансовой отчетности, прежде всего, определяется потребностями ее пользователей, для которых такой вид отчетности способствует получению дополнительной информации о предприятии.

На сегодняшний день в процессе составления консолидированной отчетности возникает множество проблем. Бухгалтерам дочерних и ассоциированных предприятий необходимо собирать и обрабатывать большие массивы информации экономико-учетного характера. При составлении такого вида отчетности они сталкиваются с проблемой различия учетной политики и необходимостью внедрения единых правил, которые являются залогом использования международных стандартов для консолидации финансовой отчетности. Более того, проблема различия отчетных форматов требует еще больше затрат времени и усилий для приведения их к единому виду.

Однако, помимо этого, современные ученые выделяют ряд других важных и актуальных проблем.

По мнению С. Кучер, существующие проблемы составления консолидированной отчетности можно разделить на следующие категории:

– проблемы организационного характера – сложность нормативного регулирования, использование разных программных продуктов и сложность их внедрения, недостаточное количество специалистов;

– проблемы методического характера – отсутствие единой отчетной валюты, отсутствие методики проведения анализа консолидированной отчетности, сложность определения величин нереализованной прибыли и долей участия в капитале [3, с. 149].

В то же время С. Люшнина считает, что проблемы составления консолидированной отчетности заключаются в другом:

– нецелесообразность унификации учетной политики – консолидированная отчетность не учитывает специфику дочерних предприятий, их вид и объемы работы;

– сложность трансформации национальных стандартов и международных – на данном этапе бухгалтера вынуждены вести двойную отчетность;

– невозможность применения консолидированной отчетности в целях налогообложения;

– увеличение рисков допущения ошибок при принятии финансовых решений на основе консолидированных отчетов [4].

По мнению И. Семчук, проблематика составления консолидированной финансовой отчетности охватывает такие аспекты:

– несовершенство нормативного обеспечения консолидации финансовой отчетности;

– несовершенство учетной политики предприятий и контроля их отчетности;

– сложность в определении порядка использования бухгалтерской информации при подготовке ее консолидированных показателей [5].

В. Овчаренко выделяет следующие проблемы:

– отсутствие четкого инструментария относительно практического применения требований МСФО для составления консолидированной финансовой отчетности;

– отсутствие институционных механизмов разработки, введения МСФО и контроля за их соблюдением на национальном и региональных уровнях;

– отсутствие дополнительного раскрытия, примечания и анализа финансовых показателей МСФО, не предусмотренных национальными стандартами [6].

Исходя из этого, ученые представляют способы решения вышеизложенных проблем. Их анализ представлен в табл. 1.

Прежде всего нужно обратить внимание на получение подходящей квалификации и навыков бухгалтера в практическом плане.

Важно также обратить внимание на возможность использования иностранного опыта в преодолении проблем консолидации отчетов. В настоящее время Украина, которая стремительно интегрируется в международные экономические процессы, может последовать примеру не только развитых стран, но и стран с переходящей экономикой, которые стали членами Евросоюза.

Таблица 1

Пути решения проблем составления консолидированной финансовой отчетности

Проблема	Пути решения
Сложность нормативного регулирования	Разработка национальных стандартов, которые будут соответствовать МСФО [3]
	Необходимость совершенствования нормативного обеспечения консолидации отчетности при помощи уточнения нормативных документов [5]
	Разработка системы показателей для использования консолидированной отчетности в целях национального регулирования экономики (налогообложение) [4]
Отсутствие единой учетной политики	Разработка учетной политики с учетом особенностей деятельности дочерних предприятий [4]
	Составление отчетности в единой валюте [3; 4]
Сложность в определении порядка использования бухгалтерской информации при подготовке ее консолидированных показателей	Совершенствование учетной политики групп предприятий и ведение контроля за составлением консолидированной отчетности [5]
	Совершенствование порядка учета внутригрупповых операций при подготовке консолидированного отчета путем разработки схем элиминирования показателей [5]

Научный руководитель – канд. экон. наук, доцент Часовникова Ю. С.

ЛИтература: 1. IFRS 10: Key definitions. URL: https://www.iasplus.com/en/standards/ifrs/ifrs10. **2.** Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **3.** Кучер С. В. Основні проблеми складання консолідованої фінансової звітності. *Науковий вісник Херсонського державного університету.* Серія: Економічні науки. 2016. № 19 (2). С.148–151. **4.** Люшнина С. В. Проблемы формирования консолидированной отчетности // Системное управление. 2015. № 2. URL: http://sisupr.mrsu.ru/2010-4-analiz/PDF/Lushnina.pdf. **5.** Семчук І. В. Консолідована фінансова звітність групи підприємств: організаційно-методичні засади формування і контролю: автореф. дис. … канд. екон. наук: 08.00.09. Житомир, 2010. 24 с. **6.** Овчаренко В. Основные принципы, методика и проблемы составления консолидированной финансовой отчетности по МСФО // Вестник МСФО в Украине. 2015. № 17. URL: http://product.ligazakon.ua/ru/osnovnye-principy-metodika-i-problemy-sostavleniya-konsolidirovannoj-finansovoj-otchetnosti-po-msfo/.

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

УДК 657.421

Помазан А. В.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуло економічну сутність поняття «виробничі запаси» у працях вітчизняних та зарубіжних вчених. Синтезовано погляди вчених щодо виробничих запасів і подано їх узагальнену характеристику, що дозволить приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо ефективного використання виробничих запасів на підприємстві.*

Ключові слова: *активи, виробництво, виробничі запаси, матеріали, підприємство.*

Аннотация. *Рассмотрена экономическая сущность понятия «производственные запасы» в трудах*

© Помазан А. В., 2017

отечественных и зарубежных ученых. Синтезированы взгляды ученых по производственным запасам, и представлена их обобщенная характеристика, позволяющая принимать обоснованные управленческие решения по эффективному использованию производственных запасов на предприятии.

Ключевые слова: *активы, производство, производственные запасы, материалы, предприятие.*

Annotation. *Considered economic essence of the concept "production stockpiles" in studies of domestic and foreign scientists. Synthesized the views of scientists on production stockpiles and presented their generalized characteristic. This will allow making informed management decisions on the efficient use of inventory in the enterprise.*

Keywords: *assets, production, production stockpiles, materials, company.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку суспільства для підприємств різних галузей економіки та форм власності важливим є питання повного забезпечення виробничими запасами своєї діяльності. На сьогодні вони є одним із головних факторів виробництва та займають вагому частину майна підприємства. Але не завжди ресурси, які використовує підприємство, є їх власними, тому виникає потреба накопичення виробничих ресурсів на підприємстві для уникнення ризиків і простоїв на виробництві. За таких умов під поняттям «виробничі запаси» загалом розуміють процес формування ресурсів підприємства для забезпечення безперервного виробничого процесу. В різних вітчизняних літературних джерелах поняття виробничих запасів часто порівнюють з запасами товарно-матеріальних цінностей або товарно-матеріальними запасами. Тому необхідним є дослідження поглядів учених до визначення поняття «виробничі запаси» .

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню економічної сутності виробничих запасів приділили увагу у своїх роботах вітчизняні та зарубіжні вчені, такі як, В. В. Бабіч [1], М. С. Білик [2], Ф. Ф. Бутинець [3], Н. І. Верхоглядова [4], І. А. Волкова [5], І. Б. Садовська [6], Р. Б. Чейз [7].

Мета статті полягає у дослідженні поглядів вітчизняних і зарубіжних учених до визначення поняття «виробничі запаси», що дозволить деталізувати й розширити його сутність.

Виклад основного матеріалу. Виробництво України в цілому та за окремими галузями залежить від багатьох факторів. Тому для більшості підприємств важливим є забезпечення виробничими запасами для майбутнього виробництва продукції.

Виробничі ресурси як вагома частина витрат підприємства відіграє центральну роль в ефективному виробництві та є важливим елементом відтворення суспільного продукту, одним із головних чинників ефективності економіки та її зростання. Збільшуючи обсяги виробництва та покращуючи якість продукції, можна безпосередньо впливати на витрати та прибуток підприємства.

У вітчизняній економічній літературі поняття «виробничі запаси» з'явилося із затвердженням Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси». До цього часу їх порівнювали з товарно-матеріальними цінностями або товарно-матеріальними запасами, предметами або засобами праці, матеріальними або виробничими ресурсами.

Розглянемо погляди вітчизняних і зарубіжних учених до визначення поняття «виробничі запаси» в табл. 1.

Таблиця 1

Визначення економічної сутності виробничих запасів

Автор	Визначення поняття
В. В. Бабіч, С. В. Сагова [1, с. 209]	Розрізняють такі групи виробничих запасів: сировина та матеріали; купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби; паливо; тара й тарні матеріали; будівельні матеріали; матеріали, що переробляються; інші матеріали
М. С. Білик [2, с. 255]	Виробничі запаси – це сировина, основні матеріали, що комплектують вироби й інші матеріальні цінності, призначені для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, обслуговування виробництва й адміністративних потреб
Ф. Ф. Бутинець [3, с. 313]	Виробничі запаси – активи, які використовуються для подальшого продажу, використання під час виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг, а також управління підприємством
Н. І. Верхоглядова [4, с. 118]	Виробничі запаси включають: сировину, основні й допоміжні матеріали, комплектуючі вироби й інші матеріальні цінності, що призначені для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, обслуговування виробництва й адміністративних потреб
І. А. Волкова [5, с. 118]	Виробничі запаси – активи, які використовуються для подальшого продажу, споживання під час виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг, а також управління підприємством
І. Б. Садовська [6, с. 233]	Виробничі запаси складаються з сировини й основних матеріалів, допоміжні матеріали, паливно-мастильні матеріали, тара й тарні матеріали, будівельні матеріали, запасні частини для ремонту, матеріали передані у переробку

Р. Б. Чейз [7, с. 469]	Виробничі запаси складаються з сировини, готової (кінцевої) продукції, комплектуючих, допоміжних матеріалів і незавершеного виробництва

На відміну від перелічених вже авторів є і ті, що підійшли до розкриття поняття виробничих запасів із іншої сторони. Так, наприклад, Багрій К. Л. визначає виробничі запаси як вартість запасів, малоцінних швидкозношуваних предметів, сировини, основних і допоміжних матеріалів, палива, покупних напівфабрикатів і комплектуючих виробів, запасних частин, тари, будівельних матеріалів та інших матеріалів, призначених для споживання в ході нормального операційного циклу [8, с. 51].

Кащена Н. Б. також зазначає, що виробничі запаси – це вартість сировини, основних матеріалів, що становлять основу виготовленої продукції, придбаних напівфабрикатів і комплектуючих виробів і допоміжних речовин [9, с. 129].

Таким чином, більшість учених мають єдині погляди, які можна узагальнити за допомогою класифікації виробничих запасів згідно з Планом рахунків України [10] (рис. 1).

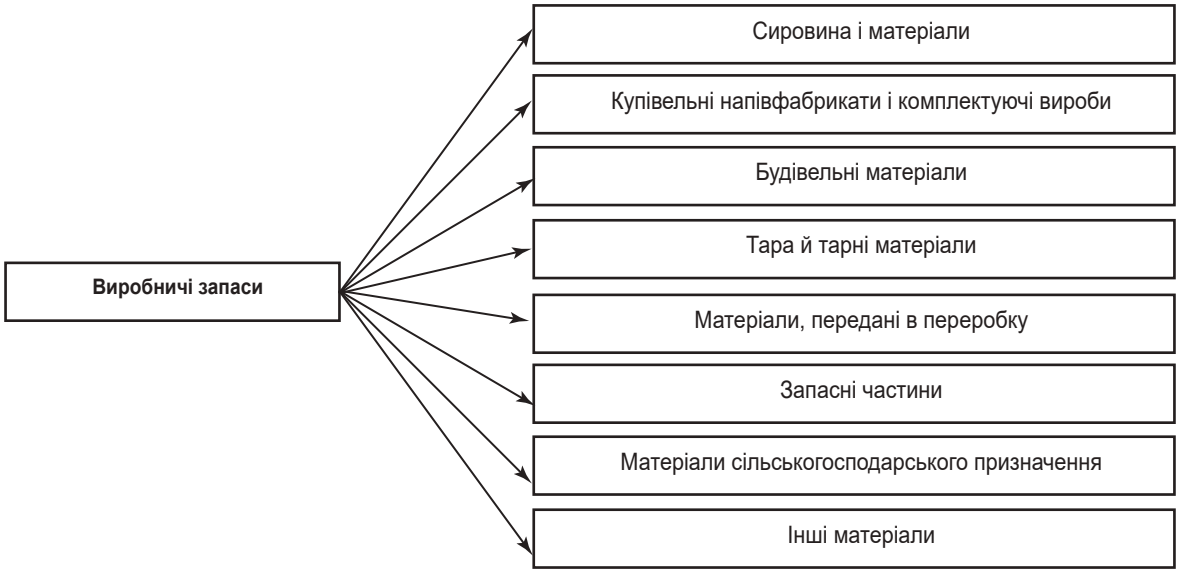

Рис. 1. **Класифікація виробничих запасів згідно з Планом рахунків України**

Висновки. Отже, проаналізувавши літературні джерела, можна сказати, що виробничі запаси – досить складна категорія, яку по-різному тлумачили вчені. Вони є складовою оборотних активів підприємства, виступають як активи, придбані у інших підприємств або виготовлені самостійно, й утримуються підприємством для подальшого продажу, споживання під час виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг, а також управління підприємством.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Литвиненко А. О.

Література: 1. Бабіч В. В., Сагова С. В. Фінансовий облік (облік активів): навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2006. 282 с. **2.** Білик М. С., Кіндрацька Г. І., Кобилюх О. Я. Ідентифікація запасів в управлінні логістичною системою. *Вісник національного університету «Львівська політехніка».* 2010. № 669. С. 254–261. **3.** Бухгалтерський фінансовий облік: підручник. Житомир: Рута, 2009. 912 с. **4.** Верхоглядова Н. І., Шило В. П., Ільїна С. Б. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика: навч.-практ. посіб. Київ: Центр учб. літ., 2010. 536 с. **5.** Волкова І. А. Фінансовий облік 1: навч. посіб. Київ: Центр учб. літ., 2008. 228 с. **6.** Садовська І. Б., Божидарнік Т. В., Нагірська К. С. Бухгалтерський облік: навч. посіб. Київ: Центр учб. літ., 2013. 688 с. **7.** Чейз Р. Б., Эквилайн Н. Дж., Якобс Р. Ф. Производственный и операционный менеджмент. М.: Вильямс, 2001. 704 с. **8.** Багрій К. Л. Особливості аналізу ефективності використання матеріальних запасів підприємства. *Збірник наукових праць Луцького національного технічного університету.* Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». 20101. Вип. 7 (25), Ч. 1. С. 50–58. **9.** Кащена Н. Б., Цуконова О. В. Удосконалення методики аналізу виробничих запасів підприємства. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг.* 2011. № 2. С. 128–135. **10.** Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства юстиції України від 21.12.1999 № 893/4186 // Бза даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99.

ВІДМІННОСТІ ЖІНОЧОЇ ТА ЧОЛОВІЧОЇ ПСИХОЛОГІЇ

УДК 159.922.1

Прогожук Є. А.

Студент 3 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто основні відмінності у поглядах жінок і чоловіків на навколишній світ, їх поведінку в різних ситуаціях. Наведено дослідження багатьох учених, які стосуються розгляду психології жінок і чоловіків.*

Ключові слова: *психологія, жінки, чоловіки, гендерна психологія, гендерна різниця.*

Аннотация. *Рассмотрены основные различия во взглядах женщин и мужчин на окружающий мир, их поведение в различных ситуациях. Представлены исследования многих ученых, относящиеся к рассмотрению психологии женщин и мужчин.*

Ключевые слова: *психология, женщины, мужчины, гендерная психология, гендерная разница.*

Annotation. *The main differences in the vision of women and men of the surrounding world, their behavior in different situations are considered. The presented research of many scientists, relating to the consideration of the psychology of women and men.*

Keywords: *psychology, women, men, gender psychology, gender difference.*

Мабуть, кожен з нас, хоча б інколи, замислювався, чому жінки та чоловіки по-різному дивляться на одну й ту ж ситуацію. Так, звісно, у кожної людини різні погляди й думки, але найяскравіше можна побачити цю різницю у поглядах чоловіка та жінки.

Одного разу художниця Ніколь Холландер намалювала такий маленький комікс: два персонажі з червоними від морозу вухами стоять на вулиці в найхолодніший день року. Один каже: «Навіщо мені шапка, мене холод не займає». Другий: «Я не вдягаю шапки, бо вона псує мені всю зачіску». Хто з них хлопчик, а хто – дівчинка? Відповідь знає кожен [1].

Дослідженнями гендерної психології займалося багато психологів і вчених у всі часи, у різні століття. Їх було так багато, що десятка сторінок буде замало, аби їх перерахувати. Приведемо лише декілька прикладів. Одні з перших були – Фрейд, Платон, Аристотель, їх послідовниками стали – Ж.-Ж.Руссо, Ф. Шлегель, А. Шопенгауер та багато інших. У 20-х роках ХХ ст.: Т. Хіггінсон, Л. Фратти, Г. Елліса, С. Бем, Н. Ходорів і К. Гілліган. Усі вони розглядали схожість і різницю у психології жінок і чоловіків. Але гендерну психологію, як ми її знаємо, почали вивчати лише у 50-60-х роках ХХ ст. (Е. Антонюк, В. Каган, В. Брутман, Г. Філіппова, І. Хамітова та ін.).

Метою статті є висвітлення відмінностей психології жінок і чоловіків у наш час.

Статеві відмінності (чоловіче-жіноче) існують на генетичному, морфологічному, фізіологічному, психологічному і соціальному рівнях.

Усі ми у школі вивчали гендерні відмінності між чоловіками та жінками: жінки мають ХХ-, а чоловіки – ХУ-хромосоми; жінки мають одну із головніших функцій свого тіла – народжувати дітей, передаючи свої та батьківські гени дитині, тощо [2].

Фізіологічна відмінність помітна нашому зору. Жінки більш витончені, чоловіки мають ширші плечі, сильнішу фізичну силу, найчастіше вищі і товщі, з грубішою шкірою, з вираженим волосяним покривом на тілі. Серед чоловіків розкид інтелектуальних показників більш вражаючий: від надобдарованих і надінтелектуальних до розумової відсталості і неповноцінності. Інтелектуальний рівень дівчат і жінок близький до середнього, і порівняно рідко зустрічаються надвисокі або наднизькі його показники. До 12–15 років дівчатка перевершують хлопчиків у вербальних навичках, але ті краще за них справляються з оперуванням просторовими уявленнями і з вирішенням математичних завдань. До 18 років середній юнак фізично сильніше середньої дівчини приблизно в 2 рази [3, с. 236].

Соціальна відмінність помітна, наприклад у тому, що жінкам частіше поступаються місцями у транспорті (вагітним або дівчинам на високих підборах), чоловікам навряд чи поступляться місцем, якщо, звісно, він не чоловік похилого віку або не інвалід. Також, як приклад, відмінність на соціальному рівні може проявлятися у вигляді

© Прогожук Є. А., 2017

гендерної дискримінації. Наприклад, політиків-чоловіків в декілька разів більше, ніж політиків-жінок. Скоріше на роботу візьмуть чоловіка, ніж жінку (він не піде у декретну відпустку; якщо є діти – це клопіт більше матері, ніж батька, на думку працевласника).

Різниця у чоловічій і жіночій психології очевидна, очевидні механізми цих відмінностей і їх межі. У чоловіків і жінок різні цінності, свої розваги, свій стиль вирішення питань і різний стиль виховання. Хлопчика і дівчинку, чоловіка і жінку нескладно відрізнити здалеку, і за цими відмінностями стоять психологічні відмінності [4, с. 176].

Гендерна різниця помітна з малку. Не раз ми помічали, що більшість дівчат у дитинстві граються з ляльками, бавляться в гру «доньки-матері», на підсвідомості вони вже маленькі жінки, яким притаманно бути ніжними, турботливими матерями, берегинями своєї домівки. Хлопчики, своєю чергою, бавляться у машинки, пістолети – майбутні захисники Батьківщини, своєї сім'ї. Звісно, це не розповсюджується на 100 % дівчат і хлопців, є і виключення, але більшість підходить під цей опис.

Різниця проявляться навіть в елементарних речах:

– жінки спочатку одягають низ свого вбрання, чоловіки ж, навпаки, одягають частіше верхню частину;

– хлопчики знімають футболку, схопивши її на спині рукою і перетягнувши через голову. Дівчатка ж, роздягаючись, знімають блузку двома руками, потягнувши вгору;

– позіхаючи, хлопчики прикривають рот кулаком, дівчатка – долонею;

– оглядаючись на поклик, дівчинки повертають тільки голову, хлопчики – корпус, тому що шия у них не така гнучка;

– уві сні дівчинки затискають ковдру між ніг і обіймають подушку. Хлопчики частіше лягають на спину і широко розкидають ноги, а руку кладуть під голову. Проте частіше уві сні вони так вирують, що їх ліжко та ковдра схожі на поле бою;

– пояс на халаті дівчинки зав'язують вище пупка, на талії, а хлопчики – нижче;

– розповідаючи секрет, дівчатка прикривають свій рот і вухо подружки долонею. Хлопчики просто знижують голос і нахиляють голову;

– замислюючись, хлопчики чухають підборіддя і шию, дівчинки намотують пасмо волосся на палець;

– коли хлопчики хочуть сподобатися дівчаткам, вони прикидаються розумними. А дівчатка, своєю чергою, грають у дуреп.

Жінки та чоловіки влаштовані так, що вони ніколи не зрозуміють одне одного. Багато психологів розглядали цю тему, але, на нашу думку, найяскравіше ця тема обговорена Д. Грейем у своїй книжці «Чоловіки з Марсу, жінки з Венери». Він 7 років досліджував це питання, на відміну від своїх попередників він не шукав спільне між чоловіками та жінками, а показав, наскільки вони різні: як вони реагують на одну й ту ж ситуацію, як вони реагують на проблеми тощо.

Окрім цього, дослідникам було мало лише обговорювати та припускати ті чи інші теорії, вони дослідили мозок представників різних статей і виявили, що мозок жінки та чоловіка влаштований абсолютно по-різному. Було проведено дослід над тисячею добровольців, за допомогою МРТ (магнітно-резонансна томографія) був досліджений мозок. Різниця виявилася такою великою, що жінку й чоловіка можна назвати різними видами. Чоловіки, як правило, мають більше зв'язків всередині кожної півкулі, а також між передньою та задньою частинами мозку. Натомість у жінок більш сильні з'єднання працюють з боку в бік, між лівою та правою півкулями. Це означає, що чоловіки – більш сильні і кращі у координації та просторовій свідомості. Жінки ж більш інтуїтивні, мають більше "емоційного інтелекту" та кращу пам'ять для слів і облич [2].

Відповідне дослідження було опубліковане в журналі «Proceedings of the National Academy of Sciences». Голова дослідження Рагін Верма з Університету Пенсільванії робить висновок, що чоловічий мозок більше орієнтований на "поєднання сприйняття з діями". Таким чином, вони, наприклад, можуть краще опанувати новий вид спорту.

Тим часом жіночий мозок налаштований на вирішення питань сердечних і дослідження поведінки інших, з пізнішою його інтерпретацією шляхом інтуїції та аналізу [4, с. 201].

Окрім інтелектуальних здібностей, різниця відчувається на рівні сім'ї та піклування за дітьми. Жінка-мати почує навіть тихий плач своєї дитини, зможе прокинутись по 6–8 разів і більше за ніч на крик свого чада, на відміну від чоловіків-батьків.

Італійські вчені провели дослід, на якому досліджували мозок людей, коли вони чули галас голодного дитя, та виявили, що активність у головному мозку жінок стрімко скорочується у двох сферах, які відповідають за "думкоблукання" та мріяння. Та на перший план у жінок вийшло «діяти зараз», натомість чоловіки продовжили мріяти [1].

Чоловіки та жінки навіть хворіють по-різному. Наприклад, усім відома така хвороба, як головний біль. Жінки частіше мають мігрень, ніж чоловіки. Це зумовлено тим, що жіноча сутність більш емоційніша. Стрес та негативні почуття, такі як гнів, можуть відігравати набагато більшу роль у виникненні мігрені у жінок. Окрім головної болі, гарний приклад: звичайна застуда. Мабуть, кожна жінка згодиться, що коли чоловік хворіє це «проблема» усієї сім'ї. Він перетворюється на маленьку дитину, якій нічого не подобається, яка постійно вередує. І жінка стає більш сильною, ніж чоловіки. Чоловіки сильні зовнішні, жінки - сильні всередині. Жінка за своєю суттю більш сильна до різного виду болю. Коли погано жінці, вона зможе це приховати. Своєю чергою, усі помітять, якщо погано чоловіку. І це легко можна пояснити тим, що якщо б жінки цього не вміли, вони не змогли б народжувати дітей, вони б не змогли витерпіти усю біль цього процесу.

Жінки більш стресостійкі на відміну від чоловіків. Хоча у житті може виглядати інакше, але це правда. Вони легше переносять напругу і розрив у відносинах. При напрузі, загрозі розриву і розриві жінки поводяться більш демонстративно. Вони бурчать, коли чоловіки мовчать. Плачуть, коли чоловіки роблять вигляд, що все нормально. Жінки частіше за чоловіків загрожують самогубством і частіше йдуть на демонстративні самогубства, в той час як відсоток фінальних самогубств істотно вище у чоловіків [2].

Отже, як підсумок можна сказати, що ми різні. Чоловіки та жінки. Є чоловічий і жіночий стиль в науці; у роботі вони займають різні посади та займаються різними речами, бо в них різна будова мозку. У чоловіків і жінок різний погляд на особистість, особистісне зростання і розвиток, у них різні потреби у любові, чоловіки і жінки по-різному ставляться до лікування. В побуті у чоловіків і жінок, як правило, різні гендерні ролі, різні чоловічі і жіночі обов'язки. Але це і є нашою особливістю: пізнавання одне одного.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Мажник Н. А.

Література: 1. Отличия мужской и женской психологии. URL: http://www.psychologos.ru/articles/view/otlichiya_muzhskoy_i_zhenskoy_psihologii. **2.** Жінки vs Чоловіки: відмінності, доведені вченими. URL: http://life.pravda.com.ua/society/2013/12/5/144101/. **3.** Берн Шон Меган. Гендерная психология. Законы мужского и женского поведения. СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2007. 320 с. **4.** Грей Д. Чоловіки з Марса, жінки з Венери. Київ: Софія, 2005. 157 с.

КАДРОВА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА: ЗАГРОЗИ ТА ШЛЯХИ ЗНИЖЕННЯ ЇХ ВПЛИВУ

УДК 005.934

Пятак В. В.

Магістрант 1 року навчання
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено кадрову безпеку як складову економічної безпеки підприємства. Виявлено основні ризики та загрози кадрової безпеки. Надано рекомендації щодо підвищення рівня кадрової безпеки підприємства.*

Ключові слова: *економічна безпека, кадрова безпека, загроза, групи ризику, режим економічної безпеки, служба внутрішньої безпеки.*

Аннотация. *Исследована кадровая безопасность как составляющая экономической безопасности предприятия. Выявлены основные риски и угрозы кадровой безопасности. Даны рекомендации по повышению уровня кадровой безопасности предприятия.*

Ключевые слова: *экономическая безопасность, кадровая безопасность, угроза, группы риска, режим экономической безопасности, служба внутренней безопасности.*

© Пятак В. В., 2017

Annotation. *Security personnel investigated as part of economic security. The basic risks and threats to security personnel. The recommendations for improving personnel security.*

Keywords: *economic security, personnel security, threat, risk, mode of economic security, internal security service.*

Безпека підприємства є одним із найголовніших пунктів у ефективному функціонуванні організації. Як відомо, керівники прагнуть захистити своє підприємство від зовнішніх загроз і впливу конкурентів та інших небезпечних факторів, але не варто виключати можливості, що небезпека може знаходиться всередині установи, а саме виходити з персоналу. Актуальним у наш час є проведення дослідження у сфері кадрової безпеки, це дасть можливість зменшити загрози, передбачити та ліквідувати їх. Кадрова безпека є функціональною складовою забезпечення та зміцнення економічної безпеки підприємства.

Метою цієї роботи є дослідження проблем у сфері кадрової безпеки підприємства та надання рекомендацій щодо її підвищення.

Останній час усе більше авторів приділяють цьому питанню увагу. Проблему забезпечення кадрової безпеки підприємства досліджено великою кількістю авторів, серед них: Томаневич Л. М., Штамбург Н. В., Швець І. Б., Чумарин І. Г., Соломанідіна Т. О., Соломанідін В. Г., Лисенко М. С. та ін. Але цей напрям досі є маловивченим, тому головною метою є проведення детальнішого теоретичного дослідження, постійного вдосконалення та підвищення ефективності забезпечення кадрової безпеки підприємства.

В умовах ринкової економіки одним із актуальних питань є управління бізнесом з позиції економічної безпеки з погляду системного підходу сучасні підприємства та організації повинні протистояти різного роду ризикам і загрозам, а також мають бути здатними швидко відновлюватись після їх настання [1].

Сучасне підприємство можна розглядати, як складну систему, у якій взаємодіють матеріально-речовинна, інтелектуально-інноваційна та людська складова розвитку власної діяльності. Ефективне їхнє використання забезпечує режим економічної безпеки – це стабільне функціонування фірми, її динамічний науково-технічний і соціальний розвиток, запобігання внутрішнім і зовнішнім негативним впливам. Однією з найголовніших складових економічної безпеки підприємства, установи, організації вважається кадрова безпека. Співробітники впливають на всі аспекти життєдіяльності фірми, вони невід'ємно пов'язані з її ефективною діяльністю.

З метою досягнення найбільш високого рівня економічної безпеки підприємство має проводити роботу із забезпечення максимальної безпеки основних функціональних складових своєї роботи. Функціональні складові економічної безпеки підприємства – це сукупність основних напрямів економічної безпеки, що істотно відрізняються один від одного за своїм змістом [2].

Економічну безпеку можна розглядати як комбінацію таких складових частин:

- фінансова;
- кадрова;
- техніко-технічна;
- політично-правова;
- інформаційна;
- екологічна;
- силова.

Під кадровою безпекою розуміють процес запобігання негативним впливам на економічну безпеку підприємства через ризики та загрози, пов'язані з персоналом, його інтелектуальним потенціалом і трудовими відносинами загалом [3]. Кадрова безпека – це не результат. Це постійний процес запобігання небажаних дій з боку персоналу, які можуть завдати шкоди компанії.

Якщо в цілому за безпеку повинна відповідати служба охорони організації, то відповідальність за забезпечення кадрової безпеки лягає на плечі менеджера по роботі з персоналом. За статистикою, співвідношення зовнішніх і внутрішніх загроз для компанії співвідноситься як 20 до 80. Тобто 4/5 всіх проблем народжується всередині компанії, в рядах своїх співробітників [4].

Загроза – це дія або подія, здатна порушити безпеку підприємства. Розглядаючи поняття "загроза" кадрової безпеки, в контексті управління підприємством слід зауважити, що їхня природа виникнення є досить специфічною. Деякі з них надходять із зовнішнього середовища, а деякі – із внутрішнього.

До зовнішніх загроз кадрової безпеки підприємства необхідно віднести кращі умови мотивації у конкурентів; настанова конкурентів на переманювання; тиск на працівників ззовні; потрапляння працівників у різні види залежності; інфляційні процеси [5].

Прикладом основних внутрішніх загроз підприємства з боку кадрового складу є: невідповідність кваліфікації робітника посаді, яку він займає; відсутність або слабкі прояви діючої системи управління персоналом; відсутність процесу "вирощування" власних кадрів і курсів підвищення кваліфікації робітників (працівники підприємства не мають можливості навчатися та підвищувати свої професійні здібності); відсутність або слабка система мотивації працівників; повсякденність у роботі, що знижує ефективність праці (нестача творчих елементів у роботі може бути причиною слабкої організаційної культури); низький рівень корпоративної політики; недостатня перевірка робітників під час приймання на роботу.

Серед заходів щодо мінімізації внутрішніх загроз:

– організаційні заходи із захисту інформації (обмежений допуск до інформації та ін.); контрольно-правові заходи (контроль за виконанням персоналом вимог відповідних інструкцій, розпоряджень, наказів, нормативних документів);

– інженерно-технічні заходи (підготовка робочого приміщення та обладнання до стабільної роботи, зниження ризику аварій та ін.);

– профілактичні заходи (формування вимог режиму, правил проведення робіт тощо, а також відповідного морально-етичного стану в колективі);

– робота з кадрами (підбір персоналу, інструктажі, навчання персоналу з питань забезпечення захисту інформації, виховання пильності співробітників, підвищення їхньої кваліфікації);

– організація безпеки персоналу та майна організації (встановлення камер спостереження та ін.). Таким чином, економічна безпека підприємства – це захищеність його діяльності від негативних впливів зовнішнього середовища, а також спроможність швидко усунути різноманітні погрози або пристосуватися до наявних умов, що не позначаються негативно на його діяльності. Внутрішні та зовнішні загрози безпеці підприємства є постійними і не залежать від ролі, місця, значення організації. Тому керівництву підприємства слід украй серйозно підходити до проблеми організації безпеки, яка б забезпечувала ефективну роботу підприємства, адже для цього існують усі необхідні засоби, як технічні, так і організаційні.

Неможливість здійснити практично повну перевірку кандидатів призводить до появи в організації так званих груп ризику. Це люди, що потрапили під вплив будь-якої з залежностей, в результаті чого стають неблагонадійними та демонструють протиправну деструктивну поведінку. Така поведінка пов'язана з бажанням людини піти від реальності шляхом зміни стану своєї свідомості [6]. Відхід від реальності завжди супроводжується сильними емоційними переживаннями. Людина фактично залежить не від самого предмета, а від емоцій. Емоції є складовою частиною залежності. До основних груп ризику належать члени релігійних новоутворень, алкоголіки, наркомани, гравці, учасники фінансових пірамід [7].

З метою підвищення рівня кадрової безпеки підприємства та зниження впливу загроз і ризиків необхідно мати сучасну та потужну службу роботи з персоналом. Вона повинна мати, крім традиційних кадрових працівників, також фахівців із підбору та тестування, кандидатів, психологів, соціологів та інших сучасних спеціалістів. Кожне підприємство повинно мати власну службу внутрішньої безпеки. Її завдання багатогранні – від охорони території і пропускного режиму до інформаційно-комп'ютерної безпеки і кадрової безпеки. За деякі складові кадрової безпеки відповідає одна з цих служб, інші складові забезпечуються їх спільними зусиллями. Крім того, керівники всіх рівнів також опікуються питаннями кадрової безпеки. Розгляд шляхів забезпечення багатогранних завдань кадрової безпеки виходить за межі цієї роботи.

Одним із найважливіших чинників забезпечення кадрової безпеки на підприємстві є утворення у працівників лояльності та прихильності до підприємства. Соціальні технології мають призводити до досягнення таких параметрів:

1) підвищення рівня прихильності або лояльності колективу підприємства;

2) підвищення рівня керованості підприємством;

3) підвищення якості розвитку людського капіталу, що використовується на підприємстві.

Таким чином, кадрова безпека є складовою економічної безпеки, які варто досліджувати як сукупність умов, за яких потенційно небезпечні для підприємства дії чи обставини попереджені або зведені до такого рівня, за якого вони не спроможні завдати шкоди встановленому порядку функціонування підприємства, збереженню й відтворенню його майна й інфраструктури і перешкодити досягненню підприємством стратегічних цілей.

Категорія "кадрова безпека" – маловивчена наука зі значним потенціалом щодо посилення економічної безпеки підприємства. Необхідним є вивчення специфічних взаємозв'язків між складовими кадрової безпеки, знаходження ваги кожної такої складової як для кадрової безпеки, так і для економічної безпеки підприємства взагалі.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Семенченко А. В.

Література: 1. Томаневич Л. М. Кадрова безпека підприємства як об'єкт теоретичного дослідження. URL: www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Uproz/2011_4/u1104 cha.pdf. **2.** Штамбург Н. В. Складові економічної безпеки підприємства. *Бюлетень міжнародного Нобелівського економічного форуму.* 2011. № 1 (4). С. 490–496. **3.** Швець І. Б. Економічна безпека в управлінні персоналом. *Наукові праці ДонНТУ.* Серія: Економічна. 2009. Вип. 36-1. С. 179–184. **4.** Чумарин И. Г. Испытательный срок и адаптация с точки зрения кадровой безопасности // Кадры предприятия. 2004. № 9. URL: www.poteri.net/publikatsii/kadry-predpriyatiya-9-2004.html. **5.** Соломанидина Т. О., Соломанидин В. Г. Кадровая безопасность компании. М.: Альфа- Пресс, 2011. 688 с. **6.** Лисенко М. С. Механізм забезпечення кадрової безпеки підприємств. *Формування ринкових відносин в Україні.* 2008. № 7. С. 137–140. **7.** Назарова Г. В. Кадрова безпека підприємства: загрози, ризики, функції та методи управління. *Формування ринкової економіки.* Спец. вип.: Проблеми сучасної економіки та інституціональна теорія. 2012. Т. 2. С. 230–240. **8.** Семенченко А. В. Управління кадровою безпекою в контексті соціально-економічного розвитку організації. *Проблеми економіки.* 2013. № 1. С. 232–236.

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ КАСОВИХ ОПЕРАЦІЙ У КОМЕРЦІЙНИХ БАНКАХ

УДК 336.71-027.563

Різуненко Ю. О.

Студент 3 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто організацію обліку касових операцій у комерційних банках. Визначено основні організаційні заходи банківських касових операцій та обов'язки комерційних банків щодо здійснення касових операцій згідно з постановою Національного банку України.*

Ключові слова: *касова операція, комерційний банк, ліміт каси, грошові потоки, чистий дохід.*

Аннотация. *Рассмотрена организация учета кассовых операций в коммерческих банках. Определены основные организационные мероприятия банковских кассовых операций и обязанности коммерческих банков при осуществлении кассовых операций согласно постановлению Национального банка Украины.*

Ключевые слова: *кассовая операция, коммерческий банк, лимит кассы, денежные потоки, чистый доход.*

Annotation. *The article describes the organization of accounting of cash transactions in commercial banks. The main organizational measures of bank cash operations are determined. As well as the duties of commercial banks in the implementation of cash transactions according to the decision of the National Bank of Ukraine.*

Keywords: *cash transactions, commercial bank, limit cash, cash flow, net income.*

В умовах ринкової економіки між банками та суб'єктами господарської діяльності виникають відносини з приводу перерозподілу, збереження грошових коштів, і здійснюються вони через процедуру розрахунків. За допомогою грошових коштів відбуваються розрахунки між суб'єктами господарської діяльності та завершується перетворення грошової форми виділених засобів у виробничі запаси, одержання виручки і заключного в ній чистого доходу. Грошові розрахунки забезпечують круговий обіг коштів і виступають важливим елементом своєчасного завершення, що є необхідною умовою процесу відтворення. Зазначені теоретичні положення є основою для організації розрахунків підприємств, організацій, населення через банк, звідси бере початок найважливіша платіжно-розрахункова функція банків. Грошові потоки забезпечують розрахунки, а розрахункова платіжна операція має бути зафіксована бухгалтерським записом.

© Різуненко Ю. О., 2017

Касові операції банку виконують масштабну роботу, що характеризує одну з найважливіших функцій банку. Основною передумовою для поліпшення економічного становища в Україні є контроль за станом ринку операцій з готівкою. Комерційні банки в Україні здійснюють касове обслуговування клієнтів, що забезпечує збереження їх коштів, а також позитивно впливають на дотримання емісійно-касової дисципліни. Головні аспекти банківської діяльності за цими напрямами викладено в Інструкції про касові операції в банках України, затвердженій постановою Правління Національного банку України від 01.06.2011 №174 [1].

В Інструкції визначається порядок здійснення банками касових операцій, інкасації грошової виручки, перевезення і пересилання цінностей, виконання операцій з іноземною валютою і документами в іноземній валюті, дорогоцінними металами, контролю за зберіганням цінностей і додержанням емісійно-касової дисципліни.

Згідно з Інструкцією до касових операцій належать:

– приймання готівки від клієнтів для зарахування її на поточні рахунки;

– видача готівки з поточних рахунків за видатковими документами з каси банку;

– приймання готівки національної та іноземної валюти для переказу і виплати отримувачеві суми переказу готівкою;

– вилучення з обігу банкнот і монет, походження яких викликає сумнів, для подальшого дослідження їх;

– обмін непридатних для використання банкнот і монет на придатні [1].

Дослідженням теоретичних засад і практичних аспектів касових операцій комерційного банку в економіці займаються як вітчизняні, так і зарубіжні автори. Серед них важливо зазначити таких як: Ф. Бутинець, А. Герасимович, О. Дзюблюк, Л. Кіндрацька, М. Кужельний, Ю. Кузьмінський, Л. Примостка, А. Шамраєв, А. Пухов та ін. Проте розробки науковців охоплюють не весь перелік проблем, пов'язаних із касовими операціями комерційного банку.

Касові операції – це операції банку, які пов'язані з обслуговуванням готівкового грошового обігу. Касові операції є базовими, комісійно-посередницькими банківськими операціями [2].

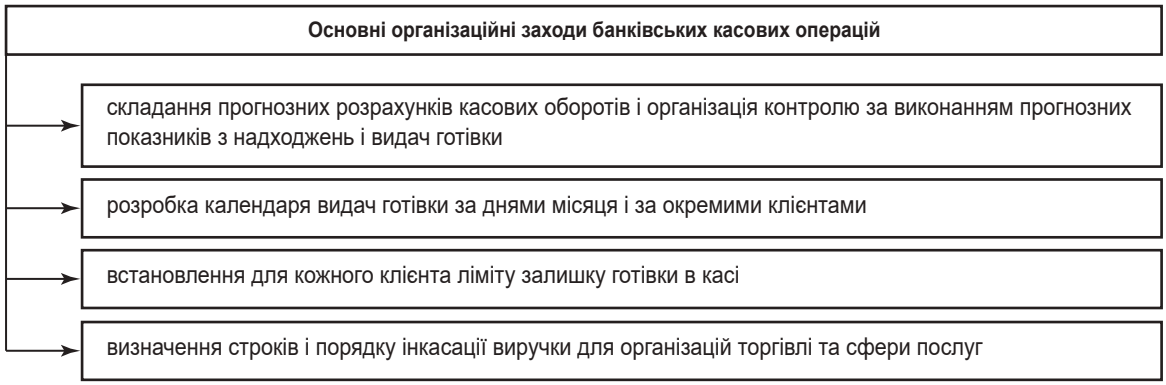

Рис. 1. **Основні організаційні заходи банківських операцій**

Сутність касових операцій полягає в тому, що комерційний банк приймає готівку від клієнтів із подальшим зарахуванням останньої на поточний рахунок і видають готівкові кошти за їх вимогою на відповідні цілі [3].

Постанова Національного Банку України № 174 встановила основні функції банку під час здійснення касових операцій:

– визначення справжності та платіжності банкнот (монет) національної та іноземної валюти;

– створення безпечних умов роботи з готівкою та її зберігання;

– обов'язкове приймання банкнот і монет на вимогу клієнта, у тому числі таких, що вилучаються з обігу Національним банком;

– своєчасне повне оприбутковування готівки національної та іноземної валюти, що надійшла до каси банку;

– своєчасну видачу клієнтам придатних до обігу банкнот (монет) національної та іноземної валюти, у тому числі під час здійснення сплати платежів;

– документальне оформлення руху готівки національної та іноземної валюти в касі банку;

– своєчасне відображення касових операцій у бухгалтерському обліку;

– належний внутрішній контроль за касовими операціями;

– ідентифікацію клієнтів відповідно до вимог законодавства України [1].

Касові операції оформляються касовими ордерами, видатковими відомостями, розрахунковими документами, документами за операціями із застосуванням електронних платіжних засобів, іншими касовими документами, які згідно із законодавством України підтверджували б факт продажу (повернення) товарів, надання послуг, отримання (повернення) готівкових коштів [3].

Таким чином, правильність відтворення касових операцій в бухгалтерському обліку, правильна організація їх обліку, достовірність інформації надто важливі в оперативній банківській роботі і відіграють важливу роль в організації платіжного обороту. Тому слід вживати певних заходів, для того щоб удосконалити організацію обліку касових операцій, а саме: підвищення кваліфікації працівників; використання терміналів самообслуговування клієнтів; правильно організовувати робоче місце касирів тощо.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Литвиненко А. О.

Література: 1. Інструкція про касові операції в банках України: Постанова Правління Національного банку України від 01.06.2011 № 174 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0790-11. **2.** Національний банк України: офіц. сайт. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123362. **3.** Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні: Постанова Національного банку України від 15.12.2004 № 637 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0040-05.

ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ РЕСУРСОМ ЧАСУ

УДК 005.642.8

Руденко В. О.

Студент 2 курсу
факультету економіки та права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто основні методики та техніки управління ресурсом часу. Проаналізовано поради ефективного управління часом, які пропонує всесвітньо відомий експерт управління часом – Джулія Моргенстерн. Розкрито важливість тайм-менеджменту для особистої та професійної діяльності.*

Ключові слова: *самоменеджмент, тайм-менеджмент, управління ресурсом часу.*

Аннотация. *Рассмотрены основные методики и техники управления ресурсов времени. Проанализированы советы эффективного управления временем, которые предлагает всемирно известный эксперт управления временем – Джулия Моргенстерн. Раскрыта важность тайм-менеджмента для личной и профессиональной деятельности.*

Ключевые слова: *самоменеджмент, тайм-менеджмент, управление ресурсом времени.*

Annotation. *Article is about basic techniques and technology of management of resource of time. Effective time management tips offered by the world-renowned expert of time management – Julia Morhenstern are analyzed. Importance of time management for personal and professional activities is disclosed.*

Keywords: *self-management, time management, management of resource of time.*

Час – це найбільш дефіцитний ресурс, і якщо ним не керувати, то все інше також залишиться некерованим. Більше того, аналіз свого часу є легко здійсненним і в той же час систематичним засобом аналізу власної діяльності з метою виявлення найбільш значущих ділянок зростання своїх сил [8]. Управління ресурсом часу є актуальним

© Руденко В. О., 2017

завданням теорії і практики самоменеджменту, адже вироблення індивідуальної технології управління ресурсом часу, найбільш адекватної складу характеру і роду занять, дозволить значно підвищити ефективність професійної діяльності та життєдіяльності людини.

Дослідження проблеми часу проводилися в різних напрямах. Це класичні дослідження сприймання часу (Ю. Забродін, Ф. Іванов, Є. Соколов, П. Фресс), переживання часу (Д. Гарбетте, Р. Кнапп), часової перспективи (Р. Кастенбаум, Д. Нюттен), з урахуванням нейрофізіологічних, психофізіологічних особливостей часової організації людини (А. Бородіна, Н. Брагіна). Нині ця проблема досліджується науковцями та публіцистами з різних країн, і вже запропоновано багато методів управління часу [2; 10; 12].

Метою статті є аналіз сучасних механізмів удосконалення просторово-часової організації діяльності людини, визначення сутності і значення тайм-менеджменту, його розвиток за кордоном і на теренах України.

Управління часом – це дія або процес тренування свідомого контролю над кількістю часу, витраченого на конкретні види діяльності, при якому спеціально збільшуються ефективність і продуктивність. Управління часом може допомогти при виконанні конкретних завдань, проектів і цілей [9].

О. С. Колесов та А. В. Вацьківська зазначають, що для досягнення успіху необхідно постійно підвищувати свою ефективність. Домогтися цього можна за допомогою управління часом – тайм-менеджменту. Його філософія полягає не в тому, щоб працювати якомога більше, а в тому, щоб успішно справлятися з усіма професійними й особистими завданнями, все встигати і робити своє життя гармонійним [6].

Л. Зайверт наголошує, що тайм-менеджмент – суперечливе поняття, оскільки особистість не може управляти часом – вона може управляти тільки собою. Він підкреслює, що тайм-менеджмент – це управління собою, адже час як незмінна величина постійно, нестримно спливає [5].

Ефективність тайм-менеджменту, перш за все, залежить від осмислення значення часу як цінного ресурсу в особистому житті, особливо в професійній діяльності. Тому ефективність управління часом – це якісний показник, який визначається кількістю виконаних найбільш пріоритетних завдань, а не здатністю виконувати більше за певний проміжок часу з меншою ефективністю. Управління часом – це процес, «коло правил», дотримання яких веде до успішних результатів.

Тайм-менеджмент дозволяє навчитися не тільки ставити цілі, але й досягати їх, правильно розпоряджаючись робочим і особистим часом, що саме й передбачає врахування відповідних механізмів, а саме: біологічні часи, психологічні часи, тип характеру або часовий тип [12].

І. Халан вважає, що управління часом – це самоорганізація. Навички, необхідні нам для управління, є такими ж, які потрібні для самоорганізації: здатність планувати, доручати, організовувати, направляти і контролювати [10]. Тайм-менеджмент, на думку Б. Трейсі, – це мистецтво управління часом, яким можна оволодіти, і йому потрібно навчитися [11].

Кожній людини потрібно серйозно і сумлінно підходити до організації свого робочого дня, розподілу часу взагалі, інакше вона ризикує потрапити у пастку, яку сама собі й влаштувала. Тож очевидно, що розподіляти справи і час, витрачений на них, слід так, щоб його вистачало на всі справи, і, звичайно ж, не варто забувати про відпочинок. Наступне, на що слід звернути увагу, — це класифікація справ за ступенем важливості, а також розподілу кожного серйозного заходу. Не слід обходити увагою різні засоби, що допомагають організовувати час (різного роду органайзери, електронні записні книжки, кишенькові комп'ютери) [4].

П. Берд стверджує, що керувати часом просто: треба лише змінити методи своєї роботи і ефективно використовувати час, що вивільнився. Управління часом передбачає дослідження і удосконалення техніки його використання. Спочатку необхідно проаналізувати щоденний розпорядок своїх справ і тільки після цього приймати конкретні рішення щодо його оптимізації. Проте, наскільки б майстерно ви не планували свої справи, виконати їх з максимальною продуктивністю не вдасться, якщо ви не позбавитеся від неефективних щодо використання часу видів діяльності. Відмовившись від необов'язкових або непотрібних дій, працівник зможе вивільнити більше часу на те, що йому дійсно потрібно або на роботі, або вдома, або на дозвіллі [3].

Незважаючи на те, що на цю тему написано багато книг і опубліковано безліч статей, кожна людина повинна сама вирішити, чи хоче вона планувати свої справи і розраховувати час, витрачений на ту чи іншу справу або заняття. Усвідомити важливість і необхідність цього рішення – це вже половина справи.

Відомі спеціалісти у галузі тайм-менеджменту пропонують значну кількість рекомендацій щодо підвищення ефективності управління своїм часом (Г. Архангельський, П. Берд, Л. Зайверт, Б. Трейсі) [2; 3; 5; 10].

Найбільш цікавими з точки зору управління своїм часом видаються поради ефективного управління часом, які пропонує Джулія Моргенстерн – всесвітньо відомий експерт організації і управління часом, автор кількох бестселерів (за версією «Нью-Йорк Таймс»), консультант. Її робота охоплює стосунки між окремими людьми і робочими силами. Філософія "Inside Out" тепер асоціюється з її результатами у сфері індивідуальних рішень, які є інноваційними, практичними і зможуть забезпечити довгостроковий успіх. Більше 25 років Джулія та її

співробітники покращували роботу людей і компаній, які функціонують по усій земній кулі (American Express, Hearst, HARPO, Microsoft, NBC – Newsroom, Sony Music) [1].

Дж. Моргенстерн починала свою кар'єру на посаді адміністратора і саме на ній придбала необхідні навички планування і організації. Тому вона впевнена, що управління часом полягає здебільшого в правильній організації діяльності. Для цього слід використовувати такі інструменти:

1. Оцінка. Починати не з застосування будь-яких методик, а з оцінки витраченого часу і своїх дій. Що вам заважає займатися пріоритетними справами? Причин може бути декілька: технічні (відволікання на соціальні мережі, пошту, здійснення дзвінків), зовнішні обставини (стислі строки, нереалістичні графіки, додаткові обов'язки), психологічні перешкоди (відкладання справ, спеціально створені кризові умови).

2. Тимчасові рамки. За словами Джулії, 90 % її клієнтів, використовуючи списки справ, поряд із пунктом не записують час, необхідний на їх виконання. Це помилка: тимчасові рамки потрібно ставити для будь-якої задачі.

3. Техніка 4D. Якщо в силу якої-небудь причини ви не здатні виконати завдання, потрібно застосувати одну з таких дій:

- видалити (delete) – «якщо щось не варто робити зараз, то може не варто це робити і пізніше», це стосується, в першу чергу, некваліфікованої діяльності, відмовтеся від таких справ;
- відкласти (delay) – застосовуйте сортування: менш пріоритетні справи можна відкладати, звільняючи час на більш важливі;
- делегувати (delegate) – для виконання окремих завдань можна залучити інших: колег, друзів, родину;
- зменшити (diminish) – у деяких компаніях продуктивність значно покращилася після того, як щотижневі годинні наради були замінені на 15-хвилинні, це дозволило «вбити двох зайців»: зберегти час на безпосередню роботу та утримати увагу співробітників протягом більш короткого проміжку часу стало легше;

4. Пріоритети. Джулія Моргенстерн говорить про необхідність розробки великої «картини життя» – ваших цілей, глобальних планів. Вона складається з 3 етапів. Перший: виділення «категорій» – головного, важливого для вас. Їх має бути не більше шести (наприклад, «фінанси», «здоров'я», «сім'я»). Другий: цілі для кожної «категорії». Наприклад, у фінансовому плані це може бути певна сума на банківському рахунку до моменту виходу на пенсію. Третій: 2–3 види діяльності, які приведуть до мети (зарплата, пасивний дохід від інвестування, депозит).

5. Техніка SPACE. Організація часу і організація простору єдині, тому автор пропонує спеціальну методику планування SPACE.

- sort – сортуйте справи та речі навколо себе;
- purge – очистіть час, простір від того, без чого можна справлятися;
- assign – визначте місце для кожної речі, а кожній справі – свій час;
- containerize – визначайте параметри кожної значущої діяльності;
- equalize – час від часу переоцінюйте свою систему [9].

Тож кожна людина повинна сказати: "Я не хочу більше марнувати час і бажаю всюди встигати". Це буде першим кроком на шляху до організованого життя. Ця методика привертає увагу, тому що вона не змушує робити щось наперекір самому собі, а дає змогу подумати над своїм часом, що варте уваги, а що ні.

Отже, зрозуміло, жодна людина не може й не повинна використовувати всі методи управління часом одночасно. Краще за все опановувати ці методи послідовно. Це дозволить вам використовувати час значно ефективніше. Економія хоча б 10 % часу або "збільшення" свого робочого дня хоча б на півгодини може дати за місяці і роки вельми й вельми відчутні результати.

Методика тайм-менеджменту вимагає достатньо високої особистої організаційної готовності менеджерів, скрупульозного самоконтролю, постійного перегляду і аналізу своєї поточної і перспективної мети, періодичних аудитів і самооцінок, хронічної організаційної напруги, тобто такої управлінської досконалості в людях, якої може і не бути у багатьох керівників. І ці якості – на належному рівні – мають межу зростання для кожної людини, яку не подолати і не обійти ніякими методиками і тренінгами [7].

Завдання тайм-менеджменту – впорядкувати використання часу дня і тижня, щоб встигати робити всі найважливіші справи. Основні принципи тайм-менеджменту: кропітка самостійна робота, індивідуальність рішення, необхідність відстеження власної ефективності, мислення, спрямоване на ефективність, досяжність і невичерпність резервів.

Ефективне управління часом не лише дозволяє нам зробити свій робочий день продуктивнішим, а й знімає психологічні перевантаження, що виникають внаслідок браку часу і негативно впливають на продуктивність праці та задоволеність нею.

В цій роботі було розглянуто основні поняття управління часом, структуру тайм-менеджменту й основні техніки управління часом.

Впровадження однієї з систем тайм-менеджменту в свою професійну та особисту діяльність є невід'ємною частиною успішної роботи, що, своєю чергою, сильно впливає на загальне положення людини у зв'язку з підвищенням ефективності роботи. Для оволодіння тайм-менеджментом необхідно вміти виділяти основні цілі, вміти правильно розставляти пріоритети, знати основні інструменти планування і виробляти звички.

Ми не можемо гнатися за часом, а тим більше керувати ним. Час – це свого роду константа, на яку ми не в змозі вплинути. Варто підвищувати свою особисту ефективність, тобто не керувати часом, а управляти собою.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Лугова В. М.

Література: 1. Morgenstern J. About Julie. URL: http://www.juliemorgenstern.com/julies-photos/. **2.** Архангельский Г. Тайм-драйв. Как успевать жить и работать. М.: Манн, Иванов и Фербер, 2005. 240 с. **3.** Берд П. Тайм-менеджмент: Планирование и контроль времени. М.: ФАИР-ПРЕСС, 2004. 288 с. **4.** Ефективне управління часом: тренінгові поради. URL: http://persona-l.pp.ua/rubrics/azi-menedzhmentu/efektivne-upravlnnya-chasom-trenngov-poradi. **5.** Зайверт Л. Если спешишь – не торопись: новый тайм-менеджмент в ускорившемся мире: семь шагов к эффективности и независимости в использовании времени. М.: АСТ Астрель, 2007. 255 с. **6.** Колесов О. С., Вацьківська А. В. Тайм-менеджмент – управління часом. *Збірник наукових праць ВНАУ.* 2011. № 53. С. 62–71. **7.** Кучер Л. Р. Тайм-менеджмент як засіб підвищення ефективності діяльності керівника. *Всеукраїнський науково-виробничий журнал.* 2013. № 43. С. 203–205. **8.** Скібіцька Л. І. Організація праці менеджера: навч. посіб. Київ: Центр учб. літ., 2010. 360 с. **9.** Тайм-менеджмент – технологія підвищення ефективності використання часу. URL: http://market.avianua.com/?p=4069. **10.** Трейси Б. Результативный тайм-менеджмент: эффективная методика управления собственным временем. М.: СмартБук, 2007. 79 с. **11.** Халан И. С. Управление временем. СПб.: ДИЛЯ, 2006. 96 с. **12.** Черненко Н. М. Тайм-менеджмент як засіб удосконалення професійної діяльності державних службовців. *Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського.* 2011. № 6. С. 82–83.

ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ТА В ПОДАТКОВОМУ ОБЛІКУ

УДК 657.44:336.226.1

Рухадзе Г. О.

Магістрант 1 року навчання
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Висвітлено можливості уникнення податкових різниць при розрахунку податку на прибуток в бухгалтерському та податковому обліку. Розглянуто питання про вдосконалення податкового обліку, що відповідає стратегії євроінтеграційного розвитку країни. Визначено необхідність реформування податкового та бухгалтерського обліку в цілому.*

Ключові слова: *податок на прибуток, бухгалтерський облік, податковий облік, податкові різниці.*

Аннотация. *Освещены возможности избежания налоговых разниц при расчете налога на прибыль в бухгалтерском и в налоговом учете. Рассмотрен вопрос о совершенствовании налогового учета, отвечающий стратегии евроинтеграционного развития страны. Определена необходимость реформирования налогового учета и бухгалтерского учета в целом.*

Ключевые слова: *налог на прибыль, бухгалтерський учет, налоговый учет, налоговые разницы.*

© Рухадзе Г. О., 2017

Annotation. *The article deals with the possibility of avoiding tax differences in the calculation of income tax in the accounting and tax accounting. The issue of improving the tax that meets EU integration development strategy. The necessity of reforming the tax whole.*

Keywords: *tax on profits, accountant, fiscal accounting, tax differences.*

Одним із головних податків, які становлять дохідну частину Зведеного бюджету України, є податок на прибуток, який належить до загальнодержавних податків. На сучасному етапі в Україні у податковому законодавстві відбуваються зміни, тому важливою проблемою є гармонізація податкового та бухгалтерського обліку, зокрема і в обліку податку на прибуток підприємств. Основним завданням державного податкового менеджменту є організація податкового процесу так, аби наповнити державний бюджет коштами, які є необхідними для виконання державою своїх функцій. Державний бюджет України на 80 % складається з податкових надходжень [1].

Основне джерело отримання коштів на підприємстві – прибуток, однак певна його частина формує податкові надходження до державного бюджету шляхом стягнення з нього податку на прибуток. Але при цьому він відображає процес діяльності так, що не забезпечується реалізація фіскальної функції держави. Таким чином, на підприємствах було запроваджено ведення не тільки бухгалтерського, але і податкового обліку, який являє собою визначення розміру податкових зобов'язань до бюджету на основі податкового законодавства, в основі якого лежить відмінний від економічного підхід. Метою ведення податкового обліку є формування даних саме так, аби вони відповідали потребам податкових органів при перевірці діяльності підприємства. За таких умов зрозуміло, що кожен вид обліку на підприємстві регулюється різними нормативними актами, у зв'язку з чим стає актуальним поняття податкових різниць у визначених сумах прибутку.

Зараз актуальним є пошук шляхів щодо наближення бухгалтерських і податкових методик розрахунку прибутку для уникнення податкових різниць.

Питанням уніфікації бухгалтерського та податкового обліку присвячено праці таких вітчизняних вчених, як М. Дем'яненка, О. Кирилюк, О. Кисельової, Л. Ловінської, Л. Стаднік.

Різні методологічні підходи до формування показників доходів і витрат при складанні фінансової звітності та при оподаткуванні зумовлюють відмінності між показниками прибутку за фінансовою і податковою звітністю [2, с. 7]. Так, за правилами бухгалтерського обліку податок на прибуток, розраховується шляхом зменшення одержаних доходів на відповідну суму понесених витрат протягом звітного періоду. Правила ведення податкового обліку дещо спотворюють реальну інформацію про господарську діяльність підприємства відповідно до вимог оподаткування внаслідок коригування отриманого прибутку на суму постійних і тимчасових різниць. Результатом використання різних правил в обчисленні є виникнення різної суми податку на прибуток.

Згідно з наказом Міністерства фінансів України від 25.01.2011 № 27 «Про затвердження Положення бухгалтерського обліку «Податкові різниці» податкова різниця – різниця, яка виникає між оцінкою і критеріями визнання доходів, витрат, активів, зобов'язань за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку та доходами і витратами, визначеними податковим законодавством [3].

Доходи, визнані в бухгалтерському обліку, як правило, визнаються доходами і витратами в податковому обліку, але відмінність може бути в результаті того, що вони не збігаються по звітних періодах, оскільки момент визнання доходу в бухгалтерському і податковому обліку можуть бути різні. Крім того, встановлені різні підходи до визнання доходів і витрат за окремими операціями, які визнаються в бухгалтерському обліку і не є такими в податковому обліку.

Тимчасові податкові різниці виникають тоді, коли виникають розбіжності при оцінці активів і зобов'язань за правилами бухгалтерського та податкового законодавства. До таких розбіжностей можна віднести: по-перше, застосування податкового методу нарахування амортизації; по-друге, різницю, яка виникає при оцінці суми дебіторської заборгованості; по-третє, різницю списання вартості ремонту [4].

Таким чином, можна навести основні відмінності між бухгалтерським і податковим обліком податку на прибуток. Для цілей бухгалтерського обліку метою є надання даних для здійснення контролю внутрішніми і зовнішніми користувачами відповідно за результатами діяльності. Для цілей податкового обліку – формування даних, які відповідають потребам податкових органів при перевірці діяльності підприємств.

Об'єктом бухгалтерського обліку є прибуток, який розраховується як сума нерозподіленого прибутку за попередній рік і сума чистого прибутку за поточний рік мінус суми нарахованих дивідендів за поточний рік і суми внесків на поповнення резервного капіталу; відображається в обліку на рахунку 441 «Прибуток нерозподілений».

Об'єктом податкового обліку є прибуток, який розраховується шляхом зменшення суми доходів звітного періоду на собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг і суму інших витрат звітного податкового періоду.

При розрахунку амортизації краще використовувати бухгалтерські методи, які визначені П(С)БО 7 «Основні засоби».

Зрозуміло, що бухгалтерський облік забезпечує повну та достовірну інформацію про господарську діяльність, а податковий облік базується на потребах фіскальної функції, що і є головною проблемою обліку податку на прибуток у нашій країні.

У статті були розглянуті проблеми виникнення податкових різниць, які спричиняють труднощі як у формуванні фінансової, так і у формуванні податкової звітності. Також податкові різниці на підприємстві провокують збільшення грошових витрат і витрат часу на перевірку достовірності складання податкової декларації.

Саме тому необхідно забезпечити єдину методику обчислення складових, необхідних для визначення об'єкта оподаткування, що надасть можливість для створення єдиної інформаційної бази для цілей бухгалтерського та податкового обліку [5].

Отже, є значне коло проблем у галузі бухгалтерського обліку в Україні та суттєві позиції впливових міжнародних організацій щодо необхідності законодавчого й нормативного регулювання цієї вкрай важливої сфери діяльності відповідно до вимог міжнародних стандартів. Вирішення цих проблем допоможе вдосконалити систему державного регулювання та реформування бухгалтерського обліку, адаптація до ринкових змін, міжнародних стандартів і потреб користувачів у системі прийняття рішень, що буде позитивною зміною для бухгалтерського обліку загалом.

Нагальними є питання про удосконалення податку на прибуток підприємств, оскільки основними мають бути найближчі перспективи бюджетних надходжень, адже вже сьогодні податок на прибуток підприємств багато в чому не відповідає вимогам часу, вимогам демократичного суспільства.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Писарчук О. В.

Література: 1. Податкове право: навч. посіб./за ред. М. П. Кучерявенка. Київ: Юрінком Інтер, 2014. 400 с. **2.** Ловінська Л., Білоусова О. Облік податкових різниць у системі регістрів журнальної форми. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2015. № 4. С. 7. **3.** Про затвердження Положення бухгалтерського обліку «Податкові різниці»: Наказ Міністерства фінансів України від 25.01.2011 № 27 // База даних Законодавство України/Верховна Рада України. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0212-11. **4.** Юшко С. В. Бухгалтерський і податковий облік податку на прибуток та оцінка чинного порядку їх узгодження. *Вісник ХНУ.* 2012. № 4. С. 51–64. **5.** Якимова А. М. Вітчизняний та зарубіжний досвід обліку податку на прибуток. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит.* 2012. № 3. С. 211–216.

ПСИХОЛОГИЯ ВЕДЕНИЯ ДЕЛОВЫХ ПЕРЕГОВОРОВ

УДК 005.574

Сависько Т. Э.

Студент 2 курса
факультета консалтинга и международного бизнеса ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Рассмотрены главные стратегии ведения деловых переговоров. Описаны тактики и принципы ведения беседы с потенциальными партнерами. Раскрыто понятие «манипуляция», методы распознания влияния, а также факторы, которые принуждают использовать такой метод ведения деловых переговоров.*

Ключевые слова: *деловая беседа, переговоры, тактика ведения переговоров, оппонент, манипуляция.*

© Сависько Т. Э., 2017

Анотація. *Розглянуто головні стратегії ведення ділових переговорів. Описано тактики та принципи ведення бесіди з потенційними партнерами. Розкрито поняття «маніпуляція», методи розпізнання впливу, а також фактори, які примушують використовувати такий метод ведення ділових переговорів.*

Ключові слова: *ділова бесіда, переговори, тактика ведення переговорів, опонент, маніпуляція.*

Annotation. *The article focuses on the main strategies of business negotiation. Describes the tactics and principles of conversation with potential partners. The concept of "manipulation", methods for recognition of influence and factors that are forced to use this method of business negotiations.*

Keywords: *business conversation, negotiations, negotiating tactics, opponent, manipulation.*

Для того чтобы успешно проводить переговоры, уметь нужно многое: четко формулировать свои мысли, находить убедительные аргументы, задавать «правильные» вопросы, «работать» с возражениями, противостоять манипулированию со стороны партнера.

Актуальность темы обусловлена тем, что с активным развитием предпринимательской деятельности получила большую популярность профессиональная этика, которая предъявляет разнообразные требования к личности руководителя.

Цель работы – изучение психологических особенностей проведения деловых бесед и переговоров, а также некоторых средств манипулирования собеседниками.

Исследованием и разработкой методик ведения переговоров занимались такие ученые, как: Архипова. Е., Рогова Е., Стацевич Е., Клюев Е., Шейнов В., Шостром Б., Фромм Э. и др.

Для начала деловой беседы или переговоров с потенциальным партнером необходимо вступить с ним в контакт, завязать непринужденную беседу, сделав это по возможности эффективно. При этом важно помнить, что такие темы, как политика и спорт, не являются нейтральными и могут вызвать всевозможные недоразумения. Если хотите понравиться своему партнеру, то можно добиться в ходе переговоров большего, ведь всегда приятно иметь дело с тем, кто нравится, всегда уступят тому, кто является человеком порядочным, открытым и дружелюбным. Речь идет не о том, чтобы обмануть, притворившись хорошим, вопрос в том, чтобы проявить свои лучшие положительные качества и намерения при знакомстве [1, с. 65].

Фишер Р. однажды сказал: «Переговоры являются основным способом получить от других людей то, чего хотите, другое дело – получите ли?». Рогова Е. И. определила понятие «переговоры» следующим образом: переговоры – это особый вид совместной деятельности двух или нескольких лиц, не связанных отношениями прямого подчинения, направленной на решение стоящих перед ними проблем. Задача переговоров состоит в поисках нахождения такого варианта, который позволил бы оптимизировать деловое общение [2, с. 621].

Основная функция переговоров – это совместное обсуждение вопроса и достижение компромисса, устраивающего участников. Другая функция переговоров – информационная, состоящая в обмене мнениями сторон без принятия конкретного решения.

Готовясь к встрече с партнером, необходимо усвоить тактические приемы, которые можно применить во время переговоров.

Чаще всего используется прием "уклонение от борьбы". Он применяется тогда, когда касаются вопросов, нежелательных для обсуждения, или когда не желают давать партнеру точную информацию, однозначный ответ. Прием состоит в том, что партнера просят отложить рассмотрение вопроса, перенести его на другое заседание и т. п. При этом свою просьбу надо убедительно аргументировать.

Близкий к первому прием "затягивания" или "выжидание". Этот прием используют, когда хотят затянуть процесс переговоров, чтобы прояснить ситуацию.

Более сложный тактичный прием "пакетирования". Суть его в том, что для обсуждения предлагается несколько вопросов или предложений. Предполагается, что заинтересованный в одном или нескольких предложениях партнер примет и другие.

Близок к предыдущему прием "завышение требований". Он заключается в том, чтобы включить в обсуждаемые проблемы пункты, которые потом можно безболезненно снять, сделав вид, что это уступка, и требовать взамен аналогичных шагов со стороны партнера. Причем эти пункты содержат предложения, явно неприемлемые для партнера.

Похожим на него является прием "размещение ложных акцентов в собственной позиции". Он заключается в том, чтобы продемонстрировать партнеру крайнюю заинтересованность в решении какого-либо вопроса, которое в действительности является второстепенным. Иногда это делается для того, чтобы, сняв этот вопрос с повестки дня, получить необходимые решения по другому, более важному вопросу.

Еще один тактический прием – "выдвижение требований в последнюю минуту". Суть его в том, что в конце переговоров, когда остается только подписать контракт, один из партнеров выдвигает новые требования. Если другая сторона очень заинтересована в контракте, она примет эти требования, хотя бывает, что подписание контракта по этой причине может не состоятся.

Иногда для достижения поставленной цели оппонент использует давление на собеседника, манипуляцию. Термин "манипуляция", или "манипулирование" происходит от латинского слова "manipulare". Его первоначальный смысл имеет весьма позитивное значение "управлять", "управлять со знанием дела", "оказывать помощь". Например, в медицине – это осмотр, обследование какой-либо части тела с помощью рук или лечебных процедур. Специально отмечается наличие ловкости и мастерства при выполнении действий-манипуляций.

Таким образом, под манипулированием необходимо понимать специфическую форму духовного влияния, которое выражается как "скрытое, анонимное господство, осуществляемое ненасильственным образом" [3, с. 19]. При манипулировании лицо, которое оказывает влияние, постоянно стремится к тому, чтобы индивид, который является объектом воздействия, признал тот или иной внушаемый ему поступок единственно правильным для себя. Чтобы достичь этого, манипулятор прибегает не к средствам принуждения, а к средствам убеждения, основанным на преднамеренном обмане или еще лучше – внушении. [4, с. 211].

Поступки человека всегда имеют какое-то объяснение, и манипуляция не является исключением. В этом явлении также имеет место причинно-следственную связь. Итак, рассмотрим факторы, которые побуждают человека манипулировать: недоверие к самому себе; заблуждение в том, что чем успешнее человек, тем больше его любит общество; страх быть обманутым; стремление получить признание всех и каждого, с кем приходиться сталкиваться.

Существует множество разнообразных манипуляций в отношениях между людьми, но если их свести к общим формулам, то выясняется, что существуют только четыре основные манипулятивные стратегии, подробно описанные американскими психологами Б. Шостромом и Э. Фроммом:

1. Стратегия активной манипуляции. Человек, который использует ее, стремится управлять другими людьми с помощью активных мероприятий. Он ни при каких условиях не будет демонстрировать свою слабость и при любых обстоятельствах будет выполнять роль человека, полного сил. Он использует слабости других людей и добивается контроля над ними.

2. Стратегия пассивной манипуляции. Пассивный манипулятор – прямая противоположность активному. Он притворяется беспомощным: пассивный манипулятор сознательно дает себя унижать, чтобы потом, когда объект манипулирования потеряет бдительность, подняться, и захватить его врасплох. Тогда как активный манипулятор выигрывает, побеждая противников, пассивный выигрывает, испытывая поражение. Позволяя активному манипулятору думать и делать за него, пассивный манипулятор одерживает убедительную победу.

3. Стратегия соревновательной манипуляции. Некоторые люди живут борьбой. Жизнь для них – постоянный турнир, цепочка выигрышей и проигрышей. Другие люди для такого манипулятора выполняют роль соперников или врагов, реальных или потенциальных.

4. Стратегия манипуляции равнодушия. Человек, исповедующий эту стратегию, играет в безразличие. Он стремится отойти, устраниться от контактов. На самом деле ему совсем "не все равно". Однако он никогда не признается в своей заинтересованности, скрытой от чужих глаз, он заставляет других принимать нужные для него решения, скрываясь за маской равнодушия [5, с. 175].

В своей статье «Типология манипулятивных типов характера» Э. Шостром определяет несколько видом манипулятора:

1. Диктатор. Преувеличивает свою силу. Доминирует, приказывает, цитирует авторитеты и делает все, чтобы управлять своими жертвами.

2. Тряпка (слабак). Обычно жертва Диктатора, его противоположность. Добивается немалого мастерства во взаимодействии с ним. Преувеличивает свою чувствительность; многое забывает, не слышит, молчит.

3. Вычислитель. Преувеличивает свой контроль. Обманывает, преувеличивает, лжет, старается перехитрить и проверить других людей.

4. Прилипала. Полная противоположность Вычислителю. Преувеличивает свою зависимость. Это личность, жаждущая быть ведомой, дурачимой, предметом забот. Позволяет другим делать за него работу.

5. Хулиган. Преувеличивает свою агрессивность, жестокость, недоброжелательность.

6. Славный парень. Склонен преувеличить свою заботливость, любовь, убивает своей добротой. В некотором смысле столкновение с ним более вредно, чем с Хулиганом. Славный парень почти всегда выигрывает.

7. Судья. Преувеличивает свою критичность. Никому не верит, преисполнен обвинений, негодования, с трудом прощает.

8. Защитник. Противоположность Судье. Чрезмерно подчеркивает свою поддержку и снисходительность к ошибкам. Он вредит другим, сочувствуя им сверх всякой меры и не давая своим подзащитным встать на ноги и расти самостоятельно. Вместо того чтобы заняться своим делом, готов заботиться о нуждах других [6].

Латинская поговорка гласит: «Предупрежден – значит вооружен». Прежде чем идти на переговоры, первым делом необходимо собрать как можно больше информации об оппоненте. Важно знать или понять в ходе беседы, какую модель использует собеседник (американскую, европейскую или восточную). Для того чтобы обезопасить и себя и свой бизнес, нужно знать, в чем проявляется манипуляция. Шейнов В. П. предлагает нам следующие признаки того, что вы подвергаетесь манипуляции:

1. Активизация стереотипов - услышав в обращении явную или скрытую апелляцию к каким-то укоренившимся чувствам или установкам, полезно подумать, на какую именно реакцию рассчитано данное сообщение и к чему намеренно склоняет.

2. Повторение – главное средство недобросовестной манипуляции. Если собеседник постоянно повторяет одну и ту же мысль разными словами - он пытается манипулировать.

3. Дробление – проблему выкладывают по кусочкам, не целостно.

4. Речь – как только собеседник начинают говорить очень быстро, "тараторя", вставлять малопонятные фразы и слова - идет манипуляция.

5. Эмоции – если собеседник начинает давить на чувства - он пытается манипулировать. Лучше временно "очерстветь" и не поддаваться на дрожащий голос или гневную речь, а пытаться понять, что за этим скрывается.

6. Сенсационность и безотлагательность (срочность) – создает шум, нервозность, которая подрывает психологическую защиту.

7. Тоталитаризм решения – навязывание партнерам, что может быть только так и не иначе.

8. Тоталитаризм источника сообщения – отсутствие диалога, возможности сравнить разные точки зрения.

9. Смешивание информации и собственного мнения – это настолько грубый прием манипуляции, что в европейских законах против него введены ограничительные нормы. В переговорном процессе необходимо слушать факты, а не навязываемые мысли о них.

10. Изъятие из контекста – признак, родственный дроблению.

11. Прикрытие авторитетом – манипуляция грубая и примитивная. Ссылаясь на какую-либо известную и влиятельную личность, манипулятор от этого сам не обретает власть и влияние.

12. Неконкретность высказываний – размытые формулировки, нечеткие ответы на четко поставленные вопросы, смена темы разговора [7, с. 234].

Таким образом, подготовка к манипуляции состоит в том, чтобы создать в сознании собеседника новые идеи, цели. Это временные, "служебные" построения, главная задача которых – вызвать хаос в мыслях, сделать их нелогичными и бессвязными, заставить человека усомниться в устойчивых жизненных истинах. Это делает человека беззащитным против манипуляции.

Деловое общение является неотъемлемой частью человеческой жизни, важнейшим видом отношений с другими людьми. Вечным и одним из главных регуляторов этих отношений выступают этические нормы. Но в зависимости от того, как человек понимает и реализует эти нормы, в какой степени вообще учитывает их, он может как облегчить себе деловое общение, сделать его более эффективным, помочь в решении поставленных задач и достижении целей, так и затруднить это общение или даже сделать его невозможным. Необходимо избегать какого-либо влияния путем манипуляции и, лишь будучи бдительным, можно оградить себя от такого рода ведения переговоров. Можно же использовать против манипулятора его же оружие – сделать вид, что поддаетесь его уловкам и в то же время вести свою скрытую игру.

Научный руководитель – канд. экон. наук, доцент Мажник Н. А.

Литература: 1. Архипова Е. Как не создать «индюшачью ферму». *Управление персоналом.* 2011. № 3. С. 66–80. **2.** Организационная психология: учебник/под ред. Е. И. Рогова М.: Юрайт, 2012. 621 с. **3.** Стацевич Е. К. Манипуляции в деловых переговорах: Практика противодействия. М.: Альпина Паблишер, 2012. 19 с. **4.** Клюев Е. В. Речевая коммуникация: успешность речевого взаимодействия. М.: Наука, 2008. 211 с. **5.** Психология и этика делового общения: учебник для ВУЗов/под ред. В. Н. Лавриненко. М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2009. 175 с. **6.** Шостром Э. Типология манипулятивных типов характера. URL: https://pro-psixology.ru/psixologiya-lichnosti/113-tipologiya-manipulyativnyx-tipov-xaraktera-ye.html. **7.** Шейнов В. П. Психология влияния. М.: Наука, 2011. 234 с.

ДЕМАРКАЦІЯ ФІЛОСОФСЬКОГО ТА НАУКОВОГО ЗНАННЯ

УДК 101.1

Святаш Д. В.

Студент 2 курсу
факультету економічної інформатики ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто основні аспекти проблеми демаркації філософського та наукового знання. Вказано на існування різноманітних підходів до визначення межі між цими видами знання, проаналізовано розвиток уявлень про це розмежування.*

Ключові слова: *верифікованість, філософське знання, наукове знання.*

Аннотация. *Рассмотрены основные аспекты проблемы демаркации философского и научного знания. Указано на существование различных подходов к определению границы между данными видами знания, проанализировано развитие представлений об этом разграничении.*

Ключевые слова: *верифицированность, философское знание, научное знание.*

Annotation. *The main aspects of the problem of demarcation of philosophical and scientific knowledge are considered in the article. The author points to the existence of different approaches to the definition of the boundary between these types of knowledge, analyzes the development of ideas about this distinction.*

Keywords: *veracity, philosophical knowledge, scientific knowledge.*

Проблема демаркації філософського та наукового знання полягає у тому, щоб знайти критерії для їхнього розмежування. Це питання є складовою частиною проблеми критеріїв наукового знання, що є однією з центральних у філософії науки.

У процесі історичного розвитку культури виникали різні галузі пізнавальної діяльності та різні типи знання. Ще з античних часів у філософії обговорювалося питання, як відрізнити знання, яке прагне пізнати істину, від мінливої думки. Із самого свого початку філософія формувалася на основі протиріч між міфологічним світоглядом і зародками наукового знання, що потребує розкриття об'єктивних причинно-наслідкових зв'язків між певними подіями або явищами.

У Середньовіччі філософія порівнювала знання, яке ґрунтується на вірі, з тим, що надає розум, та прагнула знайти гармонію між ними.

Нарешті у Новий час набула великого значення проблема співвідношення філософії та науки, оскільки остання швидко розвивалася і потребувала ствердження самостійного статусу у культурі. Що стосується філософії, то вона також намагалася усвідомити і визначити власні межі. В обговоренні питання «Що таке філософія?» брали участь такі видатні мислителі сучасності, як Х. Ортега-і-Гассет [2], Ж. Дельоз і Ф. Гваттарі [1] та ін.

Великий внесок у розробку проблеми зробили позитивісти, які намагалися знайти критерії науковості. Так, представники Віденської школи запропонували принцип верифікованості (підтверджуваності). Згідно з ним, щоб бути визнаним науковим, кожне судження повинно зіставлятися з емпіричними даними. Але цей принцип був досить обмеженим, бо виявилося, що знання у багатьох випадках є неверифікованим через нестачу емпіричного знання, а з іншого боку – можна знайти певне підтвердження для деяких сумнівних висновків. Виходячи з цього, К. Поппер запропонував принцип фальсифікованості, відповідно до якого наукове знання має бути сформульовано таким чином, щоб його можна було спростувати, інакше його треба вважати метафізичним, псевдонауковим тощо. К. Поппер відмовив у науковості вченням фрейдизму і марксизму, за допомогою яких можна обґрунтувати що завгодно, а спростувати їх неможливо [5].

Мета цієї роботи полягає у компаративному аналізі наукового та філософського знання і виявленні спільних рис і відмінностей між ними.

Існують чотири варіанти співвідношення філософії та науки: філософське знання включає в себе наукове; філософське знання входить до складу наукового; філософське і наукове – різні галузі знання; філософське та наукове – це різні, але частково співпадаючі галузі знання. Останній варіант на сьогодні виглядає найбільш вірним, він передбачає, що філософське знання відрізняється від наукового, але у той же час зберігає з ним зв'язок.

Сутнісною спільною рисою можна назвати характер філософського та наукового пізнання, що ґрунтується на раціональному (логічному) мисленні, формами якого є поняття, судження і умовиводи. Для них обох є ха-

© Святаш Д. В., 2017

рактерною проблематизація буття, критичний (антидогматичний) підхід, що потребує ставити під сумнів будь-які авторитети та стереотипи, висувати нові питання, рішення яких призведе до розширення проблематичного кола.

Філософія і наука мають спільні функції: пізнавальну, евристичну, прогностичну [2, с. 312]. Обидві сфери пізнання розглядають як об'єкт вивчення природу, людину, суспільство, духовну реальність (свідомість, мислення).

Різниця між цими видами знання може бути наведена кількома факторами.

По-перше, розвиток філософії некоректно розглядати у термінах прогрес / регрес. Філософські питання, на відміну від наукових, мають вічний характер. Не можна сказати, що вони не мають рішення, адже кожен філософ може визначити їх для себе, але наступному поколінню мислителів доводиться знову відповідати на них. Таким чином, у певному сенсі сучасна філософія не є більш розвиненою, ніж антична, вона лише продовжує обговорення вічних тем.

По-друге, філософське знання несе відбиток особистості мислителя, воно має суб'єктивний зміст, що є зрозумілим і значущим, але не універсальним. Наукове знання має об'єктивний характер, і на кожному історичному етапі розвитку містить висновки, які визнаються універсальними.

По-третє, у філософському знанні поняття (концепти) формуються шляхом узагальнення усіх можливих властивостей предмету. Наукові поняття формуються шляхом виділення певних властивостей предмета та абстрагування від самого предмета та інших його властивостей.

Кожна наука має відносно чітко визначений предмет дослідження, який є частиною реальної дійсності, а предмет філософії постає значною мірою невизначеним, майже безмежним і ще й історично змінним. Окрім цього, лише філософії властиво гранично широке узагальнення, науки ж роблять узагальнення лише у межах, окреслених своїми предметами [4].

Хоча науки і прагнуть наблизити людину до істини, забезпечити її надійними знаннями, вони не займаються пошуком того, що саме є істиною та знанням, так само як не досліджують вони й питання про становище людини в світі та можливості її самовизначення [3, с. 213].

Спираючись на думку німецького мислителя К. Ясперса, слід зазначити, що «філософія відрізняється від науки не в тому, що апелює до відірваних від життя тверджень, а в тому, що максимально вірно виражає його зміст» [6], тобто саме вона може надати знання про специфіку та проблеми людського існування.

Філософія виконує світоглядну функцію, вона шукає відповіді не тільки на питання «що?» і «як?», а і на питання «навіщо?». Вона намагається розкрити смисл життя і розвитку світу та визначити місце людини у ньому.

Отже, філософія і наука подібні, перш за все, за характером мислення. Як філософське, так і наукове знання складаються з елементів (суджень, умовиводів, понять, принципів, законів, гіпотез тощо), які організовані в комплекс, що керується законами логіки, і в цьому сенсі філософію можна було б визначити як науку. Проте якщо предметом науки є природно-історичні феномени, то предметом філософського пошуку є теоретична модель взаємостосунків людини і світу. Філософія завжди виступає як рефлексивна система, що зумовлює унікальність цього типу пізнання.

Науковий керівник – канд. філос. наук, доцент Потоцька Ю. І.

Література: 1. Делёз Ж., Гваттари Ф. Что такое философия? М.: Ин-т эксперимент. социологии; Спб.: Алетейя, 1998. 288 с. **2.** Ортега-и-Гассет Х. Что такое философия? М.: Наука, 1991. 408 с. **3.** Петрушенко В. Л. Філософія: навч. посіб. Київ: Каравела; Львів: Новий світ – 2000, 2002. 539 с. **4.** Проблеми визначення предмету філософії. URL: http://pidruchniki.com/1597012239283/filosofiya/problema_viznachennya_predmetu_filosofiyi_harakterni_risi_filosofskogo_mislennya_spivvidnoshennya_filosof. **5.** Фальсіфікаціонізм К. Поппера. URL: http://filosof.historic.ru/books/item/f00/s00/z0000197/st098.shtml. **6.** Філософія, її походження проблематика та функції. URL: http://pidruchniki.com/1376102539280/filosofiya/filosofiya_pohodzhennya_problematika_funktsiyi.

ПРОФОРІЄНТАЦІЯ: МОТИВИ ВИБОРУ ПРОФЕСІЇ

УДК 37.048.45

Святаш Д. В.

Студент 2 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто основні аспекти мотивів вибору професії та методів профорієнтації. Акцентовано увагу на існуванні різноманітних підходів до визначення цих мотивів і методів, проаналізовано їх сутність та особливості.*

Ключові слова: *мотиватор, професійна орієнтація, самовдосконалення.*

Аннотация. *Рассмотрены основные аспекты мотивов выбора профессии и методов профориентации. Акцентировано внимание на существовании разнообразных подходов к определению данных мотивов и методов, проанализированы их сущность и особенности.*

Ключевые слова: *мотиватор, профессиональная ориентация, самосовершенствование..*

Annotation. *The article consideres the main aspects of career choice motives and methods of career counseling. The author points to the existence of various approaches to data definition motives methods, analyze their nature and characteristics.*

Keywords: *motivator, professional orientation, self-improvement.*

Вибір професії – досить складний і часом довгий мотиваційний процес, оскільки професійна діяльність в житті людини є основною у забезпеченні її соціальних потреб, самоствердженні і самореалізації, а отже, до її вибору треба поставитися дуже серйозно.

Гідна робота дає людині великі можливості: дозволяє їй самореалізувати себе, проявити свою індивідуальність, створює фінансову основу благополуччя особистості, підтримує психічне здоров'я і найголовніше – дає відчуття потрібності суспільству, задоволеність життям. Отже, правильний вибір професійної діяльності – один із значущих чинників успішності в житті людини.

Актуальність цієї теми полягає у тому, що проблема професійного стимулювання зараз набуває важливого значення, оскільки відношення до майбутньої професії, правильна та ефективна мотивація є дуже суттєвими факторами, що зумовлюють правильність її вибору.

Проблема мотивації і мотивів поведінки і діяльності – одна із головних у психології. Її вивчали такі вчені, як Л. І. Божович [1], А. Н. Леонтьєв [2], Н. О. Черняк [3], П. М. Якобсон [4], Н. А. Спиця-Орищенко [5] та ін. На сьогодні в науці не вироблено єдиного підходу до проблеми мотивації поведінки людини.

У літературі немає єдиної класифікації мотивів вибору професії. Л. Божович виділяє такі мотиватори, як пізнавальні інтереси, потреба в інтелектуальній активності і в оволодінні новими уміннями, навичками і знаннями, бажання зайняти певне місце у системі суспільних відносин [1]. Якобсон визначав у якості мотиваторів як потреба в знаннях, прагнення просуватися по життєвих сходах, прямуючи до особистого благополуччя, почуття обов'язку [4].

Згідно з опитуванням у загальноосвітніх школах Харкова та Харківської області було виявлено таке. Загалом було опитано 673 респонденти, з них 51 % – дівчата і 49 % – хлопці. Результати дослідження показали, що переважна більшість респондентів, як у цілому по масиву (72 %), так і по окремих групах (вікових, статевих і т. ін.), вважає головним у професії можливість добре заробляти. Водночас респонденти серед основних мотивів вибору професії виділяють також можливість бути корисними людям, суспільству (22 %), бажання досягти успіху в житті (14 %), реалізувати свої здібності (11 %) [6].

Як бачимо, для багатьох людей одним із головних мотиваторів є висока оплата. Зараз ми живемо у суспільстві, в якому людина є, на жаль, залежною від грошей, вона нібито постійно знаходиться у пошуку, як більше їх заробити. Деякі настільки захоплюються, що забувають про все, долаючи усі перешкоди, незважаючи ні на що. Це може призвести до печальних наслідків. Але все ж таки значною є частка людей, що працюють на небажаній, але високо оплачуваній роботі.

© Святаш Д. В., 2017

Для певної категорії людей важливо, щоб робота повинна бути такою, що приносить користь суспільству. Здебільшого характерним це є для альтруїстів. Вони отримують певне моральне задоволення від своєї діяльності, коли допомагають людям, знають, що їх праця буде оцінена та використана суспільством у подальшому існуванні.

Ще одним із мотиваторів вибору є можливість розумового та фізичного розвитку. Однією із потреб людини є потреба до самореалізації та самовдосконалення. Робота повинна надавати можливість кар'єрного зростання, розвитку своїх можливостей, пізнавання чогось нового. Коли людина не може розвиватися, в неї наступає період певного застою, а потім і деградації.

Фактором, що мотивує на певну спеціальність, є відповідність власним здібностям. Найкращим варіантом є така робота, коли людина займається саме тим, що їй подобається та що в неї гарно виходить. Тоді вона не нудьгує на роботі, працює в своє задоволення, навіть почувається добре.

Наступний мотиватор – це престижність роботи. Особливо визначним є цей чинник у наш час, бо молодь часто відмовляється працювати на спеціальності, що не є престижною. Для людей важливою є суспільна думка, тобто знання, що твою професію поважають у суспільстві або вона користується попитом.

Однак не слід забувати, що часто вибір майбутньої професії роблять батьки. Якщо вони мають великий вплив на дитину, то можуть суттєво вплинути на вибір нею тієї чи іншої спеціалізації. Також коли професія в родині є спадковою, людину майже лишають можливості вибору.

У віковій психології (І. С. Кон) професійне самовизначення зазвичай поділяють на ряд етапів:

– перший етап – дитяча гра, в ході якої дитина приймає на себе різні професійні ролі і "програє" окремі елементи пов'язаної з ними поведінки;

– другий етап – підліткова фантазія, коли підліток бачить себе у мріях представником тієї чи іншої привабливої для нього професії;

– третій етап захоплює весь підлітковий та більшу частину юнацького віку – попередній вибір професії. Різні види діяльності сортуються і оцінюються спочатку з точки зору інтересів підлітка, потім з точки зору його здібностей і, нарешті, з точки зору його системи цінностей;

– четвертий етап – практичне прийняття рішення, власний вибір професії. Включає у себе два основних компоненти: визначення рівня кваліфікації майбутньої праці, обсягу та тривалості необхідної підготовки до нього; вибір конкретної спеціальності [7].

Таким чином, саме у підлітковому та юнацькому віці відбувається орієнтація на певний вид професійної діяльності. З метою вибору тієї професії, яка найбільше відповідає здібностям та потребам людини, використовують методику профорієнтації, що дозволяє визначити певні схильності людини та допомогти їй визначитися із власною спеціалізацією.

Профорієнтація – це заходи, спрямовані на ознайомлення людини з її здібностями й можливостями для того, щоб запропонувати їй вибрати одну з найбільш підходящих для неї професій [8].

Психологи визначили певні методики професійної орієнтації. До таких можна віднести:

– діагностику структури сигнальних систем (Е. Ф. Зєєр, А. М. Павлова, Н. О. Садовнікова), суть якої полягає в тому, що на основі відносного превалювання у людини першої або другої сигнальної системи визначаються специфічні типи вищої нервової діяльності: художньої, мислячої або середньої [9];

– методику «Карти інтересів» Голомштока, що дозволяє визначити не тільки коло інтересів людини, але і ступінь їх вираженості [10];

– методику профасоціацій, що заснована на асоціативному методі (досліджуваний дає асоціації на професії, таким чином досліджується його професійна спрямованість);

– диференційно-діагностичний опитувальник Климова, методику розроблено відповідно до його класифікаційного типу професій (людина-природа, людина-техніка, людина-людина, людина-знак, людина-художній образ) [11].

З метою визначення професійної орієнтації студентів та оцінки відповідності обраної професії професійній спрямованості особистості було здійснено опитування студентів другого курсу ХНЕУ факультету економічної інформатики. Опитування за ДДО Климова виявило, що 47 % належать до типу людина-знак, 28 % – людина-людина, 19 % – людина-художній образ, 3 % – людина-техніка, 3 % – людина-техніка. Тобто переважний відсоток типу людина-знак свідчить про те, що професія була обрана правильно, тому що саме цей тип властивий для економістів і програмістів.

Опитування за картою інтересів виявило, що найбільший інтерес виявлено до іноземних мов – 12 % та літератури – 12 %. Далі іде математика – 8 %, образотворче мистецтво – 8 %, музика – 8 %, фізкультура – 8 %, право – 6 %, торгівля – 6 %, історія – 6 %, сценічне мистецтво – 6 %, фізика – 4 %, журналістика – 4 %, хімія – 2 %, легка та харчова промисловість – 2 %, суспільна діяльність – 2 %, педагогіка – 2 %, медицина – 2 %, геологія – 2 %.

Стосовно економіки 43% опитуваних мають середній інтерес до цієї сфери, 29 % – слабкий, а у 28 % вона взагалі заперечується. Тобто можна спостерігати певну розбіжність між здібностями та прагненнями і сферами інтересів опитуваних.

Отже, основними мотивами вибору професії є позиція батьків, власні здібності та вподобання, грошовий аспект, престижність професії. Формування професійної орієнтації починається ще з дитячих років. Для найбільш точного визначення професійної орієнтації можна скористатися багатьма психологічними методиками.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Лугова В. М.

Література: 1. Божович Л. И. Личность и ее развитие в детском возрасте. М.: Просвещение, 1968. 464 с. **2.** Леонтьев Д. А., Шелобанова Е. В. Профессиональное самоопределение как построение образов возможного будущего. *Вопросы психологии.* 2001. № 1. С. 57–66. **3.** Черняк Н. О. Формування мотивації студентів до навчання у ВНЗ. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти.* 2013. № 38–39. С. 388–393. **4.** Якобсон П. М. Эмоциональная жизнь школьника. М.: Просвещение, 1966. 182 с. **5.** Спиця-Оріщенко Н. А. Вікові особливості професійного самовизначення в молоді. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти.* 2013. № 38–39. С. 413–419. **6.** Саппа Г. М. Професійне самовизначення учнівської молоді як процес: емпіричний аналіз. *Український соціум.* 2012. № 2. С. 41–50. **7.** Кон И. С. Психология юношеского возраста. М.: Просвещение, 1979. 175 с. **8.** Професійна орієнтація. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Професійна_орієнтація. **9.** Зеер Е. Ф., Павлова А. М., Садовникова Н. О. Основы профориентации. М.: Академ. проект; Фонд «Мир», 2008. 192 с. **10.** Голомшток А. Е. Профоринтационная робота в школе. М.: Педагогика, 1979. 118 с. **11.** Климов Е. А. Психология профессионального самоопределения. М.: Академия, 2004. 304 с.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ПІДПРИЄМСТВ

УДК 657.37

Сименко Ю. О.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто сутність фінансового результату господарської діяльності підприємств та особливості його формування. Визначено економічне значення прибутків і збитків, та їх вплив на подальшу господарську діяльність підприємства. Досліджено фактори, які впливають на величину фінансового результату та етапи його визначення.*

Ключові слова: *фінансовий результат, прибуток, збиток, підприємство, доходи, витрати.*

Аннотация. *Рассмотрены сущность финансового результата хозяйственной деятельности предприятий и особенности его формированияя. Определено экономическое значение прибыли и убытков, а также их влияние на дальнейшую хозяйственную деятельность предприятия. Исследованы факторы, влияющие на величину финансового результата и этапы его определения.*

Ключевые слова: *финансовый результат, прибыль, убыток, предприятие, доходы, расходы.*

Annotation. *Investigated the essence of the financial results of economic activities of enterprises and the features of its formation. Defined the economic value of profits and losses, as well as the influence on the further economic activity of the enterprise. Researched the factors that influence the value of the financial result and the stages of his definition.*

Keywords: *financial result, profit, loss, enterprise, income, expenses.*

© Сименко Ю. О., 2017

На сучасному етапі економічного розвитку все більше уваги привертається до дослідження фінансових результатів суб'єктів господарювань. Внаслідок господарської діяльності підприємства можуть отримати як позитивний фінансовий результат (прибуток), так і негативний (збиток), що характеризує ефективність його діяльності.

Фінансовий результат відображає всі сторони господарської діяльності підприємств, у тому числі галузеву специфіку підприємства та якість його організаційної структури. Саме тому питання щодо формування фінансових результатів підприємств є досить важливими, що і обумовлює актуальність обраної теми.

Питанням формування та обліку фінансових результатів підприємств приділяли увагу в своїх наукових працях такі економісти, як Ф. Ф. Бутинець [1], С. О. Левицька [2], М. С. Пушкар [3], О. М. Ястремська [4] та інші науковці. Проте ще досить багато теоретичних і практичних проблем залишаються невирішеними, що потребує їх більш детального вивчення.

Метою цього дослідження є розгляд сутності облікової інформації про фінансовий результат підприємств та особливостей його формування.

В сучасних умовах економічного розвитку країни у процесі визначення фінансового результату діяльності підприємств важливим є нормативно-правова база України, оскільки регулює методику визначення фінансових результатів від усіх видів діяльності, яка впливає на величину кінцевого прибутку або збитку. Проте в законодавстві поняття «фінансові результати» не розглядається, трактуються лише терміни «прибуток» і «збиток». Така ситуація спричиняє неточність у визначенні сутності, значенні та ролі фінансових результатів.

Фінансовим результатом є прибуток або збиток, який був отриманий внаслідок господарської діяльності підприємства. Головна роль фінансових результатів полягає у забезпеченні зміцнення бюджету держави, сприянні інвестиційної привабливості, діловій активності підприємств у всіх сферах діяльності [5].

Фінансовий результат підприємства відображає ефективність його господарювання за всіма напрямами діяльності: виробничої, збутової, постачальницької, фінансової і інвестиційної, крім того, він становить базу для економічного розвитку підприємства і зміцнення його фінансових відносин з діловими партнерами [6].

У процесі формування фінансового результату на нього впливають як внутрішні фактори, які перебувають у компетенції підприємств, так і зовнішні фактори, які не залежать від діяльності підприємства. До внутрішніх факторів відносяться обсяги виробництва, рівень ефективності використання виробничих ресурсів підприємства, собівартість продукції, її якість тощо До зовнішніх належать природні умови, державне регулювання цін, податкових ставок і пільг а також ринкова кон'юнктура [7].

При визначенні фінансового результату підприємств у міжнародній та вітчизняній практиці існують різні підходи. Розглянемо три основні підходи, які використовуються у міжнародній практиці:

– фінансовий результат розглядається як зміна величини чистих активів підприємства впродовж звітного періоду;

– фінансовий результат визначається як різниця між величиною отриманих доходів і понесених витрат і збитків діяльності підприємства;

– фінансовий результат трактується як зміна величини власного капіталу підприємства протягом звітного періоду [8].

Що стосується досліджень у вітчизняній практиці, то, на відміну від міжнародної, існує лише такий підхід до визначення фінансового результату діяльності підприємств, зміст якого викладено в Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». В ньому міститься принцип, дотримуючись якого формується фінансова звітність підприємств, нарахування та відповідності доходів і витрат. Згідно з цим принципом для визначення фінансового результату звітного періоду необхідно порівняти доходи звітного періоду з витратами, які були здійснені для отримання цих доходів. У той же час необхідно враховувати, що доходи і витрати повинні відображатися в обліку і звітності у момент їх виникнення, незалежно від часу надходження і сплати грошей [9].

Інформація про фінансові результати підприємства від усіх видів діяльності узагальнюється на рахунку 79 «Фінансові результати». В кредиті цього рахунку враховуються отримані підприємством прибутки, а в дебеті – понесені підприємством витрати та збитки. Кінцевий фінансовий результат в цілому визначається як різниця між кредитом 79 рахунку та його дебетом [2].

При формуванні фінансового результату господарської діяльності підприємства спочатку визначається чистий дохід (виручка), потім валовий прибуток (збиток), прибуток (збиток) від операційної діяльності, далі розраховується прибуток (збиток) до оподаткування, і останнім етапом є визначення чистого прибутку або збитку. Найбільш вагомі показники фінансових результатів від усіх видів діяльності підприємства узагальнені у формі № 2 «Звіт про фінансові результати», який є головним джерелом інформації щодо формування прибутку підприємства та його використання.

Розвиток і розширення діяльності підприємств залежать насамперед від власних джерел фінансування, одним із яких є отриманий прибуток. Прибуток – це показник, який залежить від обсягів продукції (товарів і послуг) і їх собівартості. Він відображає реальний фінансовий стан підприємства, забезпечує виконання зобов'язань, які виникають у результаті господарської діяльності, характеризує рентабельність виробництва, активів і капіталу, а також є базою наповнення бюджету країни. На формування суми прибутку підприємства впливають ефективність його фінансово-господарської діяльності; специфіка сфери діяльності, а також установлені законодавством умови обліку фінансових результатів.

Кожне підприємство за мету своєї діяльності має отримання прибутку, який є стимулом для найбільш ефективного використання наявних трудових, матеріальних і фінансових ресурсів. Тому в сучасних умовах господарювання роль прибутку має велике значення для подальшого розвитку підприємства. Прагнення до отримання якомога більшого прибутку орієнтує суб'єкти господарювання на збільшення обсягу виробництва продукції (товарів і послуг), необхідної споживачам, зниження витрат і збитків. А в умовах розвинутої конкуренції це сприяє і задоволенню суспільних потреб.

Збиток є протилежною категорією прибутку як результат неефективної господарської діяльності підприємства. Сума отриманих збитків відображається на субрахунку 442 «Непокриті збитки» і списується за рахунок раніше накопиченого нерозподіленого прибутку, а якщо його недостатньо – за рахунок резервного, пайового чи додаткового капіталу [1].

Збитки, тобто перевищення суми витрат над сумою доходу, також відіграють свою роль, адже вони висвітлюють помилки, які пов'язані з використанням засобів праці, з організацією виробництва та збутом продукції (товарів і послуг).

Формування фінансового результату та їх облік повинні забезпечувати точні й достовірні дані про результативність діяльності підприємства. Це дозволяє прийняти економічно обґрунтовані управлінські рішення з метою оптимізації використання прибутків або зменшення впливу факторів, що зумовили збитковість діяльності.

Отже, в сучасних умовах економічного розвитку питання формування та обліку фінансових результатів є досить важливим під час здійснення господарської діяльності. Адже фінансові результати є важливим індикатором рівня ефективності діяльності підприємств. Фінансовий результат визначається шляхом порівняння усіх видів доходів та понесених витрат, внаслідок чого підприємством можуть бути отримані як прибуток, так і збиток. Для будь-якого підприємства важливо отримувати прибуток, щоб розвивати та розширяти свою господарську діяльність, підвищувати інвестиційну привабливість і ділову активність, своєчасно виплачувати зобов'язання та поповнювати бюджет крани. Тому визначення шляхів збільшення позитивного фінансового результату має бути пріоритетним завданням кожного підприємства.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Литвиненко А. О.

Література: 1. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник. Житомир: Рута, 2009. 912 с. **2.** Левицька С. О. Організація обліку: навч. посіб. Рівне: НУВГП. 2014. 219 с. **3.** Пушкар М. С., Щирба М. Т. Теорія і практика формування облікової політики: монографія. Тернопіль: Карт-бланш, 2010. 260 с. **4.** Ястремська О. М., Яковенко К. В., Ястремська О. О. Планування діяльності підприємства: навч. посіб. Харків: Вид-во ХНЕУ, 2011. 172 с. **5.** Лазарєва А. С. Особливості аналізу фінансових результатів на підприємстві. *Управління розвитком.* 2013. № 4 (144). С. 175–178. **6.** Білик М. Д., Котов І. Л. Фінансовий стан підприємства: теорія, методика, практика. *Формування ринкових відносин в Україні.* 2013. № 5. С. 86–92. **7.** Шипіна С. Б. Сутність поняття «фінансові результати» як об'єкта бухгалтерського обліку. *Вісник ЖДТУ.* 2012. № 1 (59). С. 229–232. **8.** Скалюк Р. В. Концепції фінансового результату діяльності промислового підприємства: міжнародна практика та вітчизняні реалії. *Галицький економічний вісник.* 2013. № 3 (28). С. 18–25. **9.** Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua.

РАЗВИТИЕ МЕТОДОЛОГИИ ОЦЕНКИ В УЧЕТЕ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

УДК 346.51

Симперович Е. А.

Студент 3 курса
факультета экономики и права ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Отмечена физиократическая основа развития методологии оценки в учете сельскохозяйственной деятельности. Обоснованы пути развития методологии оценки в учете сельскохозяйственной деятельности. Предложены методические подходы совершенствования оценки биологических активов и сельхозпродукции по «справедливой стоимости».*

Ключевые слова: *биологические активы, учет, «справедливая стоимость», баланс, себестоимость продукции.*

Анотація. *Означено фізіократичну основу розвитку методології оцінки в обліку сільськогосподарської діяльності. Обґрунтовано шляхи розвитку методології оцінки в обліку сільськогосподарської діяльності. Запропоновано методичні підходи удосконалення оцінки біологічних активів і сільгосппродукції за «справедливою вартістю».*

Ключові слова: *біологічні активи, облік, «справедлива вартість», баланс, собівартість продукції.*

Annotation. *Physiocratic author determined the basis of assessment methodology in accounting for agricultural activity. The ways of development of assessment methodology in accounting of agricultural activities are substantiated. Methodical approaches to improving assessment of biological assets and agricultural produce for the "fair value".*

Keywords: *biological assets, accounting, "fair value", balance, cost of production.*

Проблема оценки биологических активов и сельскохозяйственной продукции по «справедливой стоимости» является актуальной на сегодняшний день.

Характерно, что национальный П(С)БУ 30 «Биологические активы» является более категоричным в оценке активов по «справедливой стоимости», чем его аналог МСФО 41 «Сельское хозяйство». Такая односторонность отечественных нормативных документов, усиленная отсутствием теоретических обоснований категории «справедливой стоимости», отсутствием рынка сельхозпродукции и биологических активов, сдерживает развитие методологии оценки в бухгалтерском учете Украины.

Введение новых подходов оценки активов в учете сельскохозяйственной деятельности находится в центре внимания ведущих украинских ученых: М. Демьяненко, В. Пархоменко, М. Коцупатрого, С. Председатель, М. Михайлова, В. Моссаковского, М. Огийчука и др.

Целью статьи является обоснование путей развития методологии оценки в учете сельскохозяйственной деятельности с учетом современных экономических теорий и разработка методических подходов к оценке биологических активов и сельскохозяйственной продукции по требованиям МСФО.

В начале 2005 г. 22 ведущих ученых из аграрного бухгалтерского учета подписали в адрес Министерства аграрной политики и Министерства финансов Украины открытое письмо о поспешности введения П(С)БУ «Биологические активы» [1]. К сожалению, эти предостережения не нашли поддержки. На базе МСФО 41 в Украине принято П(С)БУ 30 «Биологические активы», которое утверждено приказом Минфина Украины от 05.12.2005 № 790 (вступило в силу с 01.01.2007 г.).

Отмечая положительные аспекты внедрения рыночной оценки биологических активов, проф. Г. Кирейцев отмечает, что центром методологии учета становится бухгалтерская оценка, которая актуализирует исследования регулирующей его функции [2].

Профессор М. Пушкарь считает, что «методология оценки объектов учета в разных странах специфическая, что делает несопоставимыми национальные системы учета. В условиях интернационализации и глобализации экономики эта проблема имеет актуальное значение, поэтому оценка должна соответствовать международным требованиям» [3].

Наряду с научными позициями в пользу «справедливой стоимости», которые обосновываются тем, что оценка сельскохозяйственной продукции позволяет выявить реальную экономическую эффективность произ-

© Симперович Е. А., 2017

водства отдельных видов продукции, большинство рассматривают данную проблему критически, с точки зрения возможности ее практической реализации.

Так, Т. Маренич отмечает, что, поскольку развитого биржевого рынка сельскохозяйственной продукции, и особенно биологических активов, в Украине сегодня практически не существует, определение их «справедливой стоимости» на основе цен активного рынка является проблематичным, и предлагает использовать в качестве «справедливой стоимости» – реальные рыночные цены на сельскохозяйственную продукцию за вычетом НДС и уровня сбытовых расходов (без учета транспортных расходов) [4].

Итак, на сегодняшнем этапе научных дискуссий существуют проблемы оценки биологических активов и сельскохозяйственной продукции по «справедливой стоимости». Следующим этапом исследования должен быть поиск путей решения поставленных проблем, разработка действенных методик и методологии оценки.

Указанные в вышеупомянутом письме Минфина Украины [1] методологические проблемы П(С)БУ 30 остаются проблемами применения этого стандарта на практике до сих пор (табл. 1). Из-за отсутствия воспринимаемых методик в практике учета сельскохозяйственной деятельности лишь единицы предприятий стараются выполнять требования вышеупомянутых стандартов.

Таблица 1

Проблемные вопросы использования П(С)БУ 30 *

Содержание проблемы	Доля всех ответов, %
Наибольшими проблемами применения П(С)БУ 30 являются:	
– проблемы аналитического учета по новым объектам;	39
– проблемы оценки биологических активов и сельхозпродукции по «справедливой стоимости»;	98
– проблемы определения финансовых результатов;	62
– проблемы заполнения показателей финансовой отчетности и их увязка с ф. 50-сг;	34
– другие проблемы	26

*За данными анкетирования более 2 тысяч бухгалтеров.

Почти все из опрошенных бухгалтеров отмечают, что главной проблемой применения П(С)БУ 30 является оценка биологических активов и сельскохозпродукции по «справедливой стоимости».

На сегодняшний день методология оценки биологических активов по «справедливой стоимости» в МСФО (МСБУ 41) имеет обобщенные подходы. Бухгалтерский учет по международным стандартам предполагает оценку активов по «справедливой стоимости» на основании доступной информации развитых рынков таких активов. Оценка активов по «справедливой стоимости» хотя и вызывает трудности на практике, однако имеет огромное значение для развития финансовых рынков.

В Украине рынки таких активов являются несовершенными для задействования их информационного потенциала в бухгалтерском учете, поэтому мы должны искать и предлагать другие методические подходы к решению этой проблемы.

В 2010 г. академической наукой предложены организационные положения оценки биологических активов и сельхозпродукции по «справедливой стоимости». Разработана методика определения «справедливой стоимости» биологических активов и сельскохозяйственной продукции, ее документальное обеспечение. Методические рекомендации по организации учета биологических активов и сельскохозяйственной продукции по рыночной стоимости рекомендованы Министерством аграрной политики Украины к применению предприятиями АПК [8]. Предложенный этими рекомендациями организационно-методический механизм организации учета биологических активов и сельскохозяйственной продукции по «справедливой стоимости» включает четыре этапа:

– сбор информации о ценах на биологические активы и сельскохозяйственную продукцию на рынке по отраслям и видам продукции;

– мониторинг рыночных цен на биологические активы и сельскохозяйственную продукцию по их видам, обобщения подтверждающих документов с ценами;

– определение (утверждение) «справедливой стоимости» биологических активов на дату баланса и сельскохозяйственной продукции, дополнительных биологических активов при их первоначальном признании;

– оформление результатов оценки и передача их в бухгалтерию предприятий с целью отражения стоимости биологических активов и сельскохозяйственной продукции в учете [5].

Реализацию предлагаемого механизма было бы целесообразно возложить на Министерство аграрной политики и его структурные подразделения при районных и областных госадминистрациях. Однако П(С)БУ 30

регламентирует проведение такой работы непосредственно самими предприятиями. Последнее рекомендуется организовать через работу соответствующих комиссий.

Бухгалтерские дела по определению справедливой стоимости сохраняются на предприятии не менее трех лет. Акты определения «справедливой стоимости» по определенным активам систематизируются в деле по датам заседаний Комиссии и служат документальным подтверждением оценки для отображения в первичных документах «справедливой стоимости» биологических активов и сельскохозяйственной продукции [6].

Методика определения «справедливой стоимости» биологических активов и сельскохозяйственной продукции, которая заложена в Рекомендациях, предусматривает возможность применения пяти способов (методов) оценки: анализа контрактов; аналогов; принятие цен; экспертной оценки Комиссией; посторонней профессиональной оценки.

Таким образом, разработанная методика оценки биологических активов и сельскохозяйственной продукции по «справедливой стоимости» решает проблемы практической работы бухгалтерских служб по соблюдению требований П(С)БУ 30. Вместе с тем такое решение проблемы не мотивирует развитие методологии оценки на теоретических основах физической экономии, концепции устойчивого развития, методиках советского периода.

Сегодня отраслевой академической наукой определяются направления совершенствования и формирования новой методологии учета сельскохозяйственной деятельности, а следовательно, формируются научно-теоретические основы совершенствования МСФО 41 и П(С)БУ 30 по вопросам оценки биологических активов и сельскохозяйственной продукции. Основными направлениями этого совершенствования являются: совершенствование методологии определения себестоимости продукции; разработка методологии оценки активов на основе современных экономических теорий и отраслевых факторах стоимости; теоретическое обоснование подходов к построению учета и оценки активов в сельскохозяйственной деятельности различных форм хозяйствования.

Научный руководитель – преподаватель Чухлебова Т. А.

Литература: 1. Открытое письмо Федерации аудиторов, бухгалтеров и финансистов АПК Украины о введении П(С)БУ «Биологические активы». *Учет и финансы АПК.* 2005. № 4. С. 4–6. **2.** Кирейцев Г. Г. Бухгалтерский учет и ученые. *Бухгалтерия в сельском хозяйстве.* 2014. № 20 (221). С. 3–7. **3.** Пушкарь Н. С. Метатеория учета: монография. Тернополь: Карт-бланш, 2007. 359 с. **4.** Маренич Т. Сущность бухгалтерского учета как системы. *Бухгалтерский учет и аудит.* 2009. № 2. С. 21–26. **5.** Кенэ Ф., Тюрго А. Р. Ж., Дюпон П. С. де Немур. Физиократы. Избранные экономические произведения. М.: Эксмо, 2008. 1199 с. **6.** Методичні рекомендації з організації обліку біологічних активів. *Облік і фінанси АПК.* 2010. № 1. С. 5–22.

РАСПРЕДЕЛЕНИЕ КОМАНДНЫХ РОЛЕЙ В ГРУППЕ ЛЮДЕЙ НА ОСНОВЕ СОЦИОНИЧЕСКОГО ТИПИРОВАНИЯ

УДК 159.923.2

Сироткина М. М.

Студент 2 курса
факультета экономической информатики ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Рассмотрено распределение социотипов группы людей, а также последующее распределение командных ролей относительно типирования для оптимальной работы.*

Ключевые слова: *соционика, ролевая структура коллектива, распределение социотипов, творческие роли, командные роли.*

© Сироткина М. М., 2017

Анотація. *Розглянуто розподіл соціотипів групи людей, а також подальший розподіл командних ролей щодо типування для оптимальної роботи.*

Ключові слова: *соціоніка, рольова структура колективу, розподіл соціотипів, творчі ролі, командні ролі.*

Annotation. *This article describes the distribution of sociotypes of a group of people, and the subsequent distribution of team roles regarding the typing for optimal performance.*

Keywords: *socionics, role structure of the team, distribution of sociotypes, creative role and team role.*

Актуальность этой темы заключается в том, что для получения высоких прибылей от качественного функционирования рабочего коллектива людей необходимо оптимизировать работу команды и распределить командные роли согласно личным свойствам членов группы. Соционические исследования дают нам качественную характеристику личных и профессиональных свойств человека, на основе которых можно осуществить подобное распределение.

Научные исследования по вопросам применения соционического типирования в бизнесе отображены в научных работах отечественных и иностранных учёных, таких как Гуленко В., Ермак В., Эглит И., Филатова Е., Аугустинавичюте А., Пецольд С., Владыкина К., Карскадон Т., Блютнер Р., Румянцева Е и др. Но, несмотря на достаточно широкий обзор теоретических и практических вопросов, малорассмотренной и актуальной остаётся тема сочетания ролевой структуры коллектива относительно соционического деления, так же, как и применение соционики в бизнесе.

Представим, что у нас есть команда людей, которая отображает собой модель соционического распределения общества. Людям из этой команды нужно распределить профессиональные роли относительно их соціотипов для последующего оптимального взаимодействия в команде. Для прикладного примера возьмем состав группы 6.04.04.15.01 из 18 человек. В первую очередь надо определить верное соотношение ТИМов каждого члена группы [1].

Существуют различные статистики относительно распределения соціотипов в обществе, но ввиду того, что нет и не может быть достаточно надежных тестов или критериев оценки личностных качеств, особенно в тех случаях, когда приходится опираться только на устные или письменные ответы людей, нам нужно построить адекватную модель распределения. Однако в результате большого практического опыта социодиагностики можно прийти к выводу, что существует характерное преобладание в различных сферах деятельности определенных типов личности [2] что подтверждается нашим дальнейшим исследованием.

По результатам исследования мы имеем следующее распределение соціотипов – на таблице отображено количество человек, попавших в определённый ТИМ, а сами соціотипы рассортированы в зависимости от квадр [3], к которым они относятся:

Таблица 1

Соціотипы в зависимости от квадр

Альфа		Бета		Гамма		Дельта	
ИЛЭ (Сироткина)	1	ЭИЭ (Ленко, Тулуп)	2	СЭЭ (нет)	0	ЛСЭ (Зинченко)	1
СЭИ (Гребёнкин, Токарь)	2	ЛСИ (Клокова, Наумочкина)	2	ИЛИ (Яковлев)	1	ЭИИ (Бондаренко, Погорельцева)	2
ЭСЭ (Шпак)	1	СЛЭ (нет)	0	ЛИЭ (Загребельный)	1	ИЭЭ (Басенко, Савлучинский)	2
ЛИИ (Шмырёва)	1	ИЭИ (нет)	0	ЭСИ (Касьяненко, Святаш)	2	СЛИ (нет)	0

Ролевая структура фирмы определяет состав и распределение творческих, коммуникативных и поведенческих ролей между отдельными работниками и является важным инструментом в системе работы с персоналом [4].

Творческие роли свойственны энтузиастам, изобретателям и организаторам и характеризуют активную позицию в решении проблемных ситуаций, поиске альтернативных решений [5]. Эти роли в соответствии им ТИМов представлены следующим образом:

Генератор идей – это человек, который выдвигает идеи, определяет ключевые проблемы, предлагает альтернативы решения, определяет пути и средства реализации идей. Подходящим соціотипом является **ИЛЭ** – наилучшее применение его интеллект находит в научно-познавательной области. Он может осуществлять теоретические разработки в тех областях, которые являются стратегическими – влекут за собой коренные перемены.

Компилятор идей – человек, который доводит идеи до прикладного решения, обладает способностью соединения разных идей. Из-за умения **ЛИЭ**-типа адаптировать теоретические разработки к применению на практике он будет неплохим рационализатором.

Эрудит, эта роль принадлежит носителю энциклопедических сведений по широкому кругу проблем в прошлом и настоящем. **ЛИИ** свойственна научно-исследовательская деятельность, аналитическое мышление, логика, умение структурировать данные, умение трезво оценивать перспективу, он обладает энциклопедическими знаниями во многих сферах.

Эксперт – он обладает способностью оценить целесообразность той или иной идеи и дать правильный совет по ходу обсуждения. Походящий социотип для этой роли – **ЛСЭ**, он обладает высокой работоспособностью и практичностью, а прагматичность, бережное отношение к финансам, пунктуальность, развитое чувство долга и отсутствие склонности к чрезмерному риску делает людей этого ТИМа идеальными сотрудниками в этой роли.

Энтузиаст – личным примером и обаянием заражает группу верой в успех общего дела, побуждает других работать добросовестно. На эту роль подходят **ЭИЭ** и **ЭСЭ**, они эмоциональны, чуткие, осторожные и предусмотрительные, заряжают всю команду положительными эмоциями.

Критик подвергает критическому анализу ход и результаты работы группы, дает критическую и часто негативную оценку выдвигаемых идей, что дает правильно оценить их. Экономность, практичность, умение трезво оценивать риски, осторожность, осмотрительность и умение видеть логические просчёты делет подходящим тип **ИЛИ**.

Организатор – организует работу группы, увязывает в процессе «мозгового штурма» работу отдельных членов группы с позиции достижения конечной цели. Подходящий социотип **ЛСИ** – им подходят руководящие должности, они аккуратны, любят контроль и чёткую организацию.

Коммуникационные роли определяют содержание и уровень участия в информационном процессе, взаимодействие в обмене информацией в процессе принятия решений.

Лидер – человек, обладающий в группе высоким личным и профессиональным авторитетом, оказывающий влияние на поведение группы. Социотип – **ИЭЭ**, им свойственна общительность, эмоциональность, коммуникабельность, обаятельность, дипломатичность, умение распознавать способности окружающих, увлечённость, умение агитировать – весьма полезное умение для лидера [6].

Делопроизводитель выполняет важную рутинную работу по фиксации идей, справок, мнений и составлению итогового отчета группы. Подходят черты личности **ЭСИ** – добросовестность, обязательность, пунктуальность, предусмотрительность, последовательность, чувство долга, способность выполнять неинтересную, но необходимую работу, нетерпимость к неопрятности и халтуре.

Связной – связывает на неформальной межличностной основе членов группы, а также обеспечивает внешние взаимосвязи группы. Выбираем **ЭИИ** из-за их умения разбираться в отношениях между людьми, распознавать способности окружающих, проявлений понимания, терпимости, способности пойти на компромисс, внимательности и отзывчивости.

Сторож – распределяет и контролирует потоки информации, оценивая важность или второстепенность сообщений, и доводит их до лидера. Подходит **ЛСИ** – представителям этого ТИМа хорошо удается работать в качестве следователей, налоговых инспекторов, контролёров, инструкторов, оформителей документации [7]. Следует помнить, что мы ограничены количеством социотипов, так как в группе, на основе которой мы моделируем команду, не встречаются все ТИМы. Но так как у нас два представителя типа ЛСИ, мы можем дать две роли.

Координатор, который осуществляет увязку действий отдельных членов группы с точки зрения достижения конечной цели в контакте с лидером. Социотип – **СЭИ**, сильная сторона этого ТИМа – социальная сфера, коммерция, снабжение, дипломатия.

Проводник, как человек, хорошо знающий географию и историю района, структуру организации и обеспечивающий связи группы с внешней средой. Подходит **СЭИ**, представителей этого типа также несколько, человек этого типа может хорошо налаживать и поддерживать коммерческие контакты, специалист по налаживанию и поддержанию инфраструктуры социума.

Таким образом, мы распределили всех членов группы по командным ролям, предварительно протипировав каждого человека. Результаты исследования показывают, что подобное распределение реально и оптимально для работы – все члены команды придерживаются той роли, к которой у них есть предрасположенность, что улучшает их работоспособность. Благодаря этому работа команды принесёт максимальные результаты.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Лугова В. М.

Литература: 1. Юнг Г. К. Психологические типы. М.,1992. 98 с. **2.** Модель «М» в соционике. URL: http://ru.laser.ru/authors/meged_ovcharov/frms-m.htm. **3.** Гуленко В. В. Квадры и их социально-психологические особенности. *Соционика, ментология и психология личности.* 1995. № 1. С. 12–18. **4.** Управление персоналом – ролевая структура коллектива. URL: http://club-energy.ru/d5_3.php. **5.** Мотивационная структура персонала. Творческие роли. URL: http://studme.org/1473101524217/ekonomika/motivatsionnaya_struktura_personala. **6.** Соционика и бизнес. URL: http://dictat.net/soc-buisn. **7.** Соционика и бизнес – Соционический «Клуб-16». URL: https://socionik.com.ua/work.html.

РОЗРАХУНКИ ПЛАСТИКОВИМИ КАРТКАМИ

УДК 336.74

Слісаренко А. С.
Мірошниченко М. О.

Студенти 2 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Підвищення ролі безготівкових розрахунків через наростаючі процеси глобалізації та розвитку інформаційних технологій спричиняє еволюційні зміни платіжних систем, удосконалювання яких є серйозним чинником зміцнення стабільності функціонування фінансового сектора й економіки держави в цілому.*

Ключові слова: *безготівкові розрахунки, пластикові картки, платіжні інструменти, платіжні системи.*

Аннотация. *Повышение роли безналичных расчетов на фоне нарастающих процессов глобализации и развития информационных технологий приводит к эволюционным изменениям платежных систем, совершенствование которых является серьезным фактором укрепления стабильности функционирования финансового сектора и экономики государства в целом.*

Ключевые слова: *безналичные расчеты, пластиковые карты, платежные инструменты, платежные системы.*

Annotation. *The increasing role of non-cash payments against the background of increasing globalization and development of information technology leads to evolutionary change of payment systems, improvement of which is a serious factor in strengthening stability of the financial sector and the economy as a whole.*

Keywords: *non-cash payments, credit cards, payment instruments, payment systems.*

Розрахунки з участю фізичних осіб, на відміну від міжгосподарських розрахунків, які переважно виконуються в безготівковій формі, до останнього часу здійснюються в Україні переважно готівкою. Традиційні інструменти безготівкових розрахунків (чеки, платіжні доручення) у цій сфері майже не застосовуються, що можна пояснити малими обсягами трансакцій окремих платників і низьким рівнем розвитку банківських послуг у країні. Проте зумовлене трансформаційними процесами в економіці надмірне розбухання готівкового обороту, значна його тінізація та істотне підвищення розміру трансакцій найзаможнішого прошарку населення викликали гостру потребу в запровадженні безготівкових інструментів у цю сферу.

Мета роботи: розкрити поняття пластикової карти, описати її переваги та недоліки під час розрахунків.

Зручність карткової системи розрахунків для користувача полягає передусім у тому, що йому не треба мати при собі великих грошових сум при відвідуванні магазинів і підприємств сервісу.

Пластикова картка – пластина з нанесеною на неї магнітною стрічкою або вмонтованою мікросхемою, яка містить зашифровану інформацію (ключ) до спеціального карткового рахунка з урахуванням грошових засобів у відповідному банку.

© Слісаренко А. С., Мірошниченко М. О., 2017

Платіжна система з використанням пластикових карток являє собою сукупність структурних елементів – учасників, принципів, правил і процедур організації розрахунків, проведених через банки або інші кредитні організації в рамках узгодженої технічної інфраструктури й цивільно-правових відносин, що виникають між учасниками розрахунків із приводу емісії пластикових карток як засобу платежу, здійснення транзакцій і врегулювання взаємних грошових вимог і зобов'язань. Учасниками безготівкових розрахунків із використанням пластикових карток є державні та комерційні фінансові інститути, юридичні та фізичні особи.

Участь у міжнародній картковій системі дає можливість оволодіти найновішими банківськими технологіями, використати гігантську інфраструктуру для здійснення розрахунків у глобальних масштабах.

Україна стала сотою державою, що включилась у Міжнародну систему розрахунків за допомогою пластикових карток "Віза", яка обслуговує майже 500 мільйонів клієнтів в усьому світі і з якою підтримують партнерські відносини 280 тисяч фінансових установ [1, с. 250].

Зручність карткової системи розрахунків безперечна. Йдучи до магазину чи відправляючись у відпустку, немає потреби брати із собою купу грошей, бо вся інформація про кошти на рахунку користувача занесена на магнітну смужку. У випадку втрати картки чи викрадення, скористатись нею комусь іншому буде неможливо.

Міжнародні платіжні картки – це універсальний платіжний засіб, призначений для проведення розрахунково-платіжних операцій для отримання готівкових коштів майже в 200 країнах світу.

Відкриття карткових рахунків і надання платіжних карток здійснюється банком у двох валютах – доларах США та гривнях. Для фізичних та юридичних осіб банк пропонує картки VISA Classic, VISA Electron, VISA Gold, Eurocard/Master Card Mass, Cirrus/ Maestro, Eurocard Gold. Для отримання картки фізична особа повинна звернутися в установу банку, де її ознайомлять з умовами відкриття карткового рахунку та надання картки, порядком здійснення розрахунків за допомогою пластикових платіжних карток міжнародних платіжних систем та правилами користування картками, дадуть вичерпні роз'яснення з усіх питань, які виникли в результаті ознайомлення з документами, що регулюють умови використання картки. Якщо фізична особа погоджується з умовами користування особистою карткою, вона заповнює заяву на випуск картки і підписує два примірники договору про надання пластикової платіжної картки та розрахункове обслуговування [1, с. 310].

Найголовніше призначення платіжних карток полягає у тому, що перехід на масові електронні платежі населення за товари та послуги дасть змогу запобігти осіданню грошей поза банківською системою. Вони працюватимуть на нашу економіку, створюючи сприятливий інвестиційний клімат в Україні.

Пластикові картки бувають кредитні та дебетні.

Кредитні картки видаються банком клієнтам, яким відкривається кредитна лінія, що дає змогу користуватися кредитом при купівлі товарів і отриманні касових позик. Різновидом кредитних карток є банківські кредитні картки, що видаються клієнтам для купівлі товарів із використанням банківського кредиту, а також для отримання авансів у готівково-грошовій формі.

Банківські кредитні картки, своєю чергою, поділяють на індивідуальні та корпоративні. Індивідуальні картки видаються банком окремим його клієнтам і можуть бути "стандартними" чи "золотими", що призначені для осіб з високою кредитоспроможністю і передбачають значну кількість пільг для користувачів [2, с. 523].

Корпоративні картки видаються банками організаціям, фірмам, які на підставі цих карток можуть видавати індивідуальні картки окремим своїм керівникам і працівникам. Цими картками можна оплачувати відрядження, оренду автомобілів, купівлю оргтехніки, канцтоварів, бензину, розраховуватися з постачальниками, оплачувати витрати на офіційні прийоми, здійснювати безготівкові розрахунки в іноземній валюті за межами України під час відряджень. Наявність корпоративної картки підприємства дає змогу мати цілодобовий доступ до поточного рахунка в банку, зменшити операційні витрати на оформлення видачі (перерахування) грошових коштів, позбутися необхідності купувати іноземну валюту при відрядженнях за кордон тощо.

Дебетові картки видаються клієнтам для отримання готівкових грошей у банківських автоматах чи купівлі товарів із розрахунком через електронний термінал. Однак гроші при цьому списуються з рахунка власника в банку.

Різновидом дебетових карток є картки для банківських автоматів, використання яких дає можливість власнику рахунка в банку отримувати готівкові гроші в межах їх залишку на дебетовому рахунку клієнта [3, с. 185].

З метою поліпшення обслуговування населення банківські автомати встановлюють у багатолюдних місцях міст – торгових центрах, вокзалах, магазинах, поштових відділеннях, а також на великих підприємствах тощо, що дає змогу власнику дебетової картки отримати свої гроші у будь-який час.

Розрахунки пластиковими картками – перспективна форма розрахунків в Україні.

За технологією використання виділяються два види карток:

1. Картки з магнітною смугою характеризуються тим, що інформація, необхідна для використання її в банкоматах та в електронних платіжних терміналах, записана на магнітній смузі, розміщеній на звороті картки.

Важливим елементом цієї інформації є персональний ідентифікаційний номер (PIN). Цей номер (код) має бути відомий власнику картки, і він його вводить у банкомат чи термінал за допомогою спеціальної клавіатури.

2. Смарт-картка характеризується тим, що замість магнітної смуги в неї вмонтована мікросхема, яка, власне, є мікропроцесором, здатним самостійно обробляти і запам'ятовувати зміну інформації, зокрема, визначати вільний залишок коштів на поточному рахунку чи залишок ліміту кредитної лінії на позичковому рахунку платника. Поява смарт-картки відкрила можливість для створення «електронного гаманця», за допомогою якого платник може автономно здійснювати всі свої платежі в безготівковій формі, не звертаючись кожного разу до банку – емітента картки за підтвердженням його платоспроможності [4, с. 198].

Продавці мають такі вигоди від застосування пластикових карток:

– зростають обсяги реалізації завдяки залученню більшої кількості і з більшою платоспроможністю покупців;

– скорочуються витрати на інкасацію і конвертацію виручки;

– скорочуються витрати на підтримання безпеки магазинів;

– зростає якість, технологічність обслуговування покупців і рейтинг торговельної організації.

Негативні наслідки застосування карток для продавців полягають у необхідності істотних початкових витрат на придбання відповідного обладнання та навчання кадрів із користування досить складною системою пристроїв. Надалі зростуть і поточні витрати з обслуговування терміналів і пристроїв.

Для окремих банків застосування пластикових карток у масових платежах має такі вигоди:

– збільшується залучення коштів, зростають кредитні ресурси банків і можливості збільшувати їх доходи;

– зростають доходи банків, оскільки за всі операції з картками вони стягують плату;

– зростає імідж банків, підвищується конкурентоспроможність тих із них, які застосовують електронні засоби платежів.

Проте перехід на карткові платежі вимагає від банків також значних первинних витрат на технічне і програмне забезпечення, підготовку кадрів, лінії зв'язку тощо.

Для банківської системи в цілому широке застосування пластикових карток у сфері масових платежів має такі вигоди:

– зросте залучення грошових коштів у внутрішньобанківський оборот, посилиться керованість грошового обороту, в цілому підвищиться роль банківської системи в розвитку економіки;

– знизиться частка готівки в грошовій масі, скоротяться витрати на її друкування і забезпечення обігу (касові витрати);

– з'явиться додатковий стимул для переведення банківської справи на сучасні електронні технології, що сприятиме зростанню попиту на новітню комп'ютерну техніку, програмне забезпечення, системи зв'язку, висококваліфіковані кадри і дасть поштовх до розвитку вітчизняного виробництва та зайнятості.

Проте для отримання вказаних вигід потрібно здійснити значні капіталовкладення у створення інфраструктури системи. Кризовий стан бюджету навряд чи дасть можливість державі виділити необхідні для цього інвестиції. Тим більше, що інвестиції потрібні не тільки для внутрішньо- та міжбанківських заходів, а й на реконструкцію суміжних сфер (торгівлі, сфери послуг, зв'язку, виробництва комп'ютерної техніки та ін.) [5, с. 330]. З іншого боку, низький рівень життя населення та зумовлений ним недостатній платоспроможний попит, а також низький рівень довіри до банківської системи не додають оптимізму щодо достатності попиту на пластикові картки населення України, щоб затрати на створення системи окупилися в близькій перспективі. Завдання створення НСМЕП ускладняється ще й тим, що на український ринок активно проникають міжнародні карткові компанії (VISA, Europay та ін.), які створюють потужну конкуренцію національній системі.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Тютлікова В. В.

Література: 1. Банківські операції: підручник/за ред. А. М. Мороза. Київ: КНЕУ, 2000. 384 с. **2**. Лисенков Ю. М., Педь І. В. Операції з векселями: взаємодія банків та підприємств. Київ: *Вісник фондового ринку,* 2000. 640 с. **3.** Ющенко В. А., Савченко А. С., Цокол С. Л. Платіжні системи: навч. посіб. Київ: Либідь, 1998. 416 с. **4.** Автоматизированные информационные технологии в банковской деятельности: учеб. пособие для вузов/под ред. Г. А. Титоренко. М.: Финстатинформ, 1997. 268 с. **5.** Автоматизированные информационные технологии в экономике: учебник/под ред. Г. А. Титоренко. М.: Компьютер, ЮНИТИ, 1998. 400 с.

ИССЛЕДОВАНИЕ СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО КЛИМАТА В КОЛЛЕКТИВЕ

УДК 331.108

Сохранич А. С.

Студент 2 курса
факультета консалтинга и международного бизнеса ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Проанализированы теоретические аспекты исследования уровня социально-психологического климата в коллективе, основные методы изучения коллектива. Выделены факторы, влияющие на формирование социально-психологического климата, и даны рекомендации для улучшения социально-психологического климата коллектива.*

Ключевые слова: *социально-психологический климат, коллектив, взаимоотношения, метод, отношения, общество.*

Анотація. *Проаналізовано теоретичні аспекти дослідження рівня соціально-психологічного клімату в колективі, основні методи вивчення колективу. Виділено фактори, що впливають на формування соціально-психологічного клімату, та дано рекомендації для поліпшення соціально-психологічного клімату колективу.*

Ключові слова: *соціально-психологічний клімат, колектив, взаємини, метод, відносини, суспільство.*

Annotation. *The theoretical aspects of the study of the level of socio-psychological climate in the team, the main methods of the study team. The factors influencing the formation of socio-psychological climate and recommendations for improvement of the socio-psychological climate team.*

Keywords: *socio-psychological climate, team, relationship, method, relationships, society.*

Социально-психологический климат (СПК) в коллективе характеризует состояние сложившихся взаимоотношений в коллективе, отражает характер деловых отношений, отношения к тем или иным жизненным ситуациям и явлениям. В современном мире человеку очень важно быть частью коллектива и чувствовать в нем себя уверенно и комфортно, так как напряженность образа жизни и личные амбиции растут в геометрической прогрессии. От уровня СПК зависит, насколько оптимально функционирует коллектив, до какой степени члены коллектива могут раскрыть свой потенциал, а также как существование в коллективе стимулирует личностный рост ее членов. В этих условиях актуальной становится проблема изучения СПК коллектива, а также разработка методик по его улучшению или удержанию на нужном уровне [1, с. 464].

Актуальность проблемы социально-психологического климата диктуется прежде всего возросшими требованиями к уровню психологической включенности индивида в его трудовую деятельность и усложнением психической жизнедеятельности людей, постоянным ростом их личностных притязаний.

Цель статьи – исследование социально-психологического климата в коллективе.

Социально-психологический климат изучали такие ученые: Ломов Б., Русалинова А., Парыгин Б., Моран Р., Мартин Д., Харрис Ф.

М. Кондратьев и В. Ильин определяли социально-психологический климат как интегральная характеристика межличностных отношений в коллективе, отражающих решающие психологические условия, которые либо препятствуют, либо способствуют процессу коллективообразования. Авторы связывают СПК с таким показателем, как сплоченность коллектива, говорят об исключительной важности СПК в формировании коллектива [1, с. 464].

Б. Парыгин определил социально-психологический климат как комплексное эмоционально-психологическое состояние профессионального коллектива, отражающее степень удовлетворенности работников различными факторами жизнедеятельности. Он связывает СПК с общим показателем удовлетворенности жизнью, говорит об СПК не как о факторе формирования коллектива, а как о последствии данного процесса [3, с 59].

Л. Карпенко, А. Петровский говорят, что СПК – это качественная сторона межличностных отношений, проявляемая в виде совокупности психологических условий, способствующих или препятствующих продуктивной совместной деятельности и всестороннему развитию личности в группе. Авторы говорят об СПК как о факторе, влияющем на формирование личности члена коллектива и не имеющем влияния на процесс группообразования [4, с. 12–16].

Объединив все определения в одно, понятие «социально-психологический климат» можно объяснить как интегральную характеристику группы, описывающую доминирующий психологический настрой коллектива,

© Сохранич А. С., 2017

характер взаимоотношений в нем и являющую собой совокупность нескольких социально-психологических показателей.

Исследования в области социальной психологии коллектива проводятся до сих пор. Обусловлено это потребностью общества в повышении эффективности работы коллектива с одновременно его стабильным взаимодействием. В нашем случае, когда речь идёт об учебной группе, эффективность внутригруппового взаимодействия взаимосвязана с индивидуальным уровнем развития каждого её члена [2, с. 12–15].

По характеру влияния на отдельных членов коллектива и на группу в целом СПК делят на благоприятный и неблагоприятный. Благоприятный и неблагоприятный СПК характеризуются полярными понятиями, такими как: пессимизм и оптимизм, честность и лживость, доброжелательность и агрессивность, взаимная поддержка и равнодушие. От типа климата соответственно зависят и работоспособность, и наличие возможности для профессионального роста, и расположенность членов коллектива к коммуникации. Ученые выделяют несколько факторов, которые влияют на СПК коллектива:

Глобальная макросреда – обстановка в обществе, состояние экономики и политики в государстве, внутри которого находится коллектив, хоть и косвенно, но влияет на работоспособность коллектива.

Локальная макросреда – определяется организацией, в состав которой входит группа. На социально-психологический климат влияет и размер группы, ее состав, способ организации работы.

Физический климат – санитарные и гигиенические условия работы членов группы. Сюда относятся степень освещения, температура, уровень шума, обстановка. Плохие условия раздражают членов коллектива, что снижает общую работоспособность.

Удовлетворенность работой – это то, насколько студенты в группе довольны своим выбором, а также соответствие работы их ожиданиям.

Характер выполняемой работы - монотонность или разнообразие в работе, стрессовая или эмоционально насыщенная работа по-разному влияют на коллектив

Стиль руководства – авторитет руководителя, его деятельность, а также установленный тип отношений с группой являются одним из ключевых факторов.

Психологическая совместимость – сочетание личностных качеств участников коллектива для выполнения общей работы. Этот фактор считается самым важным по уровню влияния на социально-психологический климат группы [3, с. 59].

Основными методами изучения коллектива являются:

– наблюдение в различных ситуациях, чем эта ситуация сложнее, тем наблюдения будут более интересными и информативными;

– беседа с коллективом и отдельными студентами (выявление мнений, настроения, оценки, отношения к событиям);

– анкетирование, анализ опыта работы общественных организаций;

– метод социометрии.

Существуют различные методики диагностики социально-психологического климата в коллективе. Каждая из них имеет свои диагностические и прогностические особенности.

Методика А. Ф. Филлера используется для оценки психологической атмосферы в коллективе. В основе лежит метод семантического дифференциала. Методика интересна тем, что допускает анонимное обследование, а это повышает ее надежность.

Методика диагностики межличностных отношений Лири предназначена для исследования представлений субъекта о себе и идеальном „Я“, а также для изучения взаимоотношений в малых группах. С помощью данной методики выявляется преобладающий тип отношений к людям в самооценке и взаимооценке.

Референтометрия – методика определения круга лиц, чьё мнение важно для данного индивида и группы в целом. Методика интересна тем, что в ней исследуется взаимооценка друг друга членами группы по определённому набору качеств (умный, добрый, веселый, смелый и т. д.), а также в рамках данной методики происходит индивидуальная беседа экспериментатора с каждым испытуемым группы с целью определения членов группы, чья оценка важна для данного человека, что повышает достоверность получаемых результатов.

Благодаря методике В. М. Завьяловой возможно оценить микроклимат студенческой группы и рассмотреть такие показатели, характеризующие социально-психологический климат, как: настроение группы, активность, работоспособность, степень психологической защищенности отдельного студента, наличие микрогрупп внутри коллектива, конфликтность, наличие неформальных лидеров и т.д. [3, с. 59].

Для улучшения СПК коллектива необходимо снизить уровень напряжения, продиктованный желанием каждого добиться лучших результатов. Такую конкуренцию можно убрать путем мотивирования студентов и по-

становки несколько иных целей, кроме как соревнований между собой. Для улучшения общего климата следует применить следующие методы:

- работа руководителя группы по ее сплочению (организация совместных мероприятий);
- снижение уровня напряжения путем перенаправления группы;
- проведение регулярных измерений эргономических показателей, так как условия труда достаточно сильно влияют на работоспособность коллектива [4, с. 12–16].

Таким образом, СПК группы влияет на все аспекты жизни коллектива, поэтому очень важно поддерживать его на нужном уровне для сохранения работоспособности и всестороннему развитию всех ее членов. Так как на СПК влияет целый ряд факторов, то желательным является постоянное и многостороннее наблюдение за жизнью коллектива для предотвращения снижения СПК группы до неблагоприятного.

Научный руководитель – канд. экон. наук, доцент Мажник Н. А.

Литература: 1. Кондратьев М. Ю. Азбука социального психолога-практика. М.: ПЕР СЭ, 2007. 464 с. **2.** Неймер Ю. Л. Социально-психологический климат коллектива предприятия. СОЦИС. 2000. № 11. С. 12–15. **3.** Парыгин Б. Д. Социально-психологический климат коллектива: пути и методы изучения. СПБ.: Наука, 2006. 59 с. **4.** Карпенко Л. А., Петровский А. В., Белов В. Г., Соловьева Т. А., Парфенов Ю. А. Особенности структуры социально-психологического климата в подростковых трудовых коллективах. *Ученые записки университета Лефарта.* 2010. № 11. С. 12–16.

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПРОФЕССИИ БУХГАЛТЕРА

УДК 657.1:316.61

Соловьева А. А.

Студент 2 курса
факультета консалтинга и международного бизнеса ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Рассмотрены психологические аспекты профессии бухгалтера, его поведение, психологическое состояние и личные качества для данной работы. Проанализированы положительные и отрицательные стороны профессии.*

Ключевые слова: *бухгалтер, личные качества, профессия, специальность, профессиональная деформация.*

Анотація. *Розглянуто психологічні аспекти професії бухгалтера, його поведінку, психологічний стан і особисті якості для цієї роботи. Проаналізовано позитивні та негативні сторони професії.*

Ключові слова: *бухгалтер, особисті якості, професія, спеціальність, професійна деформація.*

Annotation. *The article discusses the psychological aspects of an accountant, his behavior and psychological state and personal qualities for the job. Analyzed positive and negative sides of the profession..*

Keywords: *accountant, personal qualities, profession, specialty, professional deformation.*

© Соловьева А. А., 2017

Специальность бухгалтера очень интересна, разнообразна и высоко оплачиваемая, в отличие от других профессий. Бухгалтер является одним из важных работников предприятий или фирмы. Ни одна подобная организация не может существовать без сотрудника, который специализируется на бухгалтерском учете. Он решает очень значимые проблемы и вопросы предприятия, что влечет за собой результат работы предприятия в целом. От него зависит многое, поэтому на бухгалтера ложится огромная ответственность и нервное напряжение, с чем не каждый человек может справиться.

Эта тема является актуальной, потому что не каждый человек выбравший профессию бухгалтера может действительно работать по своей специальности, так как она имеет много разных положительных и отрицательных моментов.

Цель статьи – это рассмотрение психологических аспектов профессии бухгалтера.

Эту тему изучали такие ученые, как К. Девине, Р. Антони, А. Маслоу и многие другие.

Бухгалтер – это специалист, учитывающий расходы и доходы, оформляющий бухгалтерскую документацию, делающий отчеты в налоговую инспекцию и иные организации, в которые необходимо предоставлять отчетность о деятельности предприятия.

Бухгалтер должен обладать следующими качествами:

- ответственность;
- пунктуальность;
- стрессоустойчивость;
- внимательность;
- терпение.

Работа бухгалтера со стороны может показаться скучной, неинтересной и монотонной. Но утверждения американских ученых говорят обратное: бухгалтеры являются более спокойными, чем представители иных профессий, также они связаны с более рисковыми решениями. Его работе всегда сопутствует риск и страх, от них невозможно уйти. Такие психологические процессы касаются и тех сотрудников, которые выполняют свою работу очень качественно и добросовестно, соблюдают законы и требования оформления документов [1].

Человек этой профессии должен обязательно придерживаться определенных правил ведения документов и определенного профессионального поведения. Злоупотребление профессиональным положением законно наказуемо и ставит его под сомнения как профессионала своего дела.

Нервная система может быть не совсем устойчивой по причине влияния субъективных факторов, таких как взаимоотношения с коллективом, директором, руководителем налоговой службой. Причины могут быть в большинстве случаев личными. Профессия бухгалтера в настоящее время востребована, а ее оплачиваемость зависит от сложности выполняемой работы и профессиональных особенностей специалиста [2].

Эта работа не подходит людям, у которых есть разнообразные проблемы со здоровьем, например, серьезные заболевания зрения, мигрень, сосудистая дистония, высокий уровень тревожности, гипертония. Эта профессия подразумевает карьерный рост в кругу своей специальности, а также за ее пределами, где можно добиться огромных успехов, главное – иметь желание развиваться и усовершенствовать себя в этой сфере [3].

Чтобы быть «прогрессивным бухгалтером», необходимо иметь активную жизненную позицию, быть приверженцем своей работы, интересоваться всем, чем только возможно, что поможет развиваться всесторонне, читать свою профессиональную литературу и отвечать на все вопросы, учитывая свою точку зрения, но никогда не навязывать её другим.

Наши украинские бухгалтеры в данный момент имеют стимул в работе за счет трудового договора, в котором прописаны обязанности и некая оплата труда, но за рубежом такой же специалист не работает, а делает карьеру и думает о своем благополучии, а также успехе.

На плечи таких сотрудников ложится тяжелый груз ответственности, равно как и множество противоречивых нормативных документов. Такие документы издаются разными ведомствами в разный период времени, но наша жизнь развивается намного быстрее, именно поэтому какие-либо недоработки могут быть. Любое новшество входит в нашу жизнь сложно, поэтому когда бухгалтер открывает профессиональную газету, чтобы увидеть изменения в каком либо плане, он настраивается на то, что опять будут подвохи и недоразумения в новых заполнениях документов или же в новых нормативных актах и разъяснениях.

Считается что бухгалтер не имеет возможности для творчества. Причиной этому является то, что бухгалтерский и финансовый учет имеют определенные алгоритмы – то есть правила. Если их не соблюдать, то у бухгалтера могут возникнуть проблемы, последствия могут быть как и в коллективе, так и с семьей, знакомыми, друзьями.

Проведенное анкетирование и опросы среди профессионалов своего дела позволили сделать вывод о том, что на первом месте у бухгалтера стоит социальная психология. Бухгалтер работает в группе, то есть в самостоя-

тельно социальной единице общества, которая имеет свою структуру. Ее целостность можно охарактеризовать такими особенностями, как [4]:

- наличие нескольких человек (от двух и более);
- общая цель;
- нормы поведения;
- определенное количество часов работы;
- система руководства.

С одной стороны, бухгалтер является одним их главных людей в организации, но с другой – находится в подчинении по отношению к руководству.

Каждая профессия имеет профессиональную деформацию. Знать о ней необходимо для недопущения возникновения этого явления в профессиональной деятельности специалиста и для преодоления уже наступивших последствий, так как профессиональная деформация является нежелательным качеством, снижающим уровень профессиональной пригодности специалиста и эффективности выполняемой деятельности.

Профессиональная деформация – когнитивное искажение, психологическая дезориентации личности, формирующаяся из-за постоянного давления внутренних и внешних факторов профессиональной деятельности и приводящая к формированию специфически профессионального типа личности.

Причины возникновения профессиональной деформации:

- однотипная профессиональная деятельность;
- предел развития уровня профессионализма;
- риск принятия неправильных решений;
- ответственность перед государством.

Профессиональная деформация бухгалтера может проявляться в постоянном стремлении к порядку, четком планировании всего (дня, жизни), нежелании перемен. Справиться с данной проблемой можно таким образом:

- разделять работу и личную жизнь;
- не брать работу «на дом»;
- постоянно контролировать себя;
- выбирать хобби, проводить свободное время не связанное с работой.

Бухгалтер должен интересоваться политикой, экономикой, событиями, которые происходят в мире, чтобы быть развитым в любом направлении, отслеживать изменение законодательства, иметь лучшие качества своей профессии и не поддаваться профессиональной деформации.

Научный руководитель – канд. экон. наук, доцент Мажник Н. А.

Литература: 1. Психологические аспекты профессии бухгалтера. URL: http://cyberleninka.ru/article/n/psihologicheskie-aspekty-professii-buhgaltera. **2.** Смирнова Е. А. Влияние психологии бухгалтера на организацию учетного процесса // Бухгалтерский учет и психология: монография/под науч. ред. Н. А. Каморджановой. СПб.: СПбГИЭУ, 2010. С. 176–190. **3.** Гульпенко К. В. Развитие учета с позиции психологии заинтересованных пользователей // Бухгалтерский учет и психология: монография/под науч. ред. Н. А. Каморджановой. СПб.: СПбГИЭУ, 2010. С. 71–84. **4.** Каморджанова Н. А. Бухгалтерский учет и психология: монография. М.: Проспект, 2015. 165 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

УДК 657.1

Софеніна П. С.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто сутність міжнародних стандартів обліку та найважливіші відмінності складання Звіту про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за міжнародними та національними стандартами бухгалтерського обліку. Визначено сучасні проблеми впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності.*

Ключові слова: *фінансові результати, фінансова звітність, Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід), міжнародні стандарти фінансової звітності, національні стандарти бухгалтерського обліку.*

Аннотация. *Рассмотрены сущность международных стандартов учета и важнейшие различия составления Отчета о финансовых результатах (Отчет о совокупном доходе) по международным и национальным стандартам бухгалтерского учета. Определены современные проблемы внедрения международных стандартов финансовой отчетности.*

Ключевые слова: *финансовые результаты, финансовая отчетность, Отчет о прибылях и убытках (Отчет о совокупном доходе), международные стандарты финансовой отчетности, национальные стандарты бухгалтерского учета.*

Annotation. *In the article the essence of international accounting standards and the most important differences between the statement of income (statement of comprehensive income) for international and national accounting standards. Determined the modern problems of the introduction of international financial reporting standards are determined.*

Keywords: *financial results, financial statements, profit and loss account (Statement of comprehensive income), international accounting standards, national accounting standards.*

Діяльність суб'єктів господарювання в Україні пов'язана з одержанням фінансових результатів. Для залучення інвестицій усе більше вітчизняних підприємств стикаються з необхідністю представляти фінансові результати своєї діяльності згідно з Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку (далі – МСБО). Адже застосування міжнародних стандартів на підприємстві допоможе забезпечити прозорість фінансової звітності, покаже правдиве фінансове становище, а також результати діяльності компаній.

Використання МСБО при складанні та поданні звітності є необхідною процедурою при виході на міжнародні ринки, що дозволяє таким чином розширити коло потенційних інвесторів.

Звіт про фінансові результати є складовою фінансової звітності та головним джерелом інформації про результати господарсько-фінансової діяльності підприємства за звітний період. Ця форма звітності дає можливість оцінити успішність діяльності підприємства, а також визначити, за рахунок яких джерел здійснюється фінансування підприємства.

Вирішенням питань впровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (МСБО) в Україні присвячені праці М. В. Патарідзе-Вишинської, О. М. Грубачової, С. І. Мельника, О. М. Брадула, Р. В. Скалюка, Н. В. Прохарової.

Метою статті є визначення особливостей впровадження Міжнародних стандартів, а також складання Звіту про фінансові результати підприємства відповідно до міжнародних та національних стандартів бухгалтерського обліку.

Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (далі – МСБО) – система принципів, методів і процедур ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності [1].

Поштовхом до впровадження МСБО в Україні стало прийняття Кабінетом Міністрів України "Програми реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів" [2]. Це впровадження викликане тим, що українські стандарти не відповідали повною мірою потребам сучасних користувачів фінансової звітності — інвесторів, акціонерів, фінансових інститутів.

Таким чином, МСБО – це єдиний підхід до ведення бухгалтерського обліку в усьому світі, що має велике практичне значення при складанні фінансової звітності. Незважаючи на те, що національні стандарти ґрунту-

© Софеніна П. С., 2017

ються на міжнародних стандартах фінансової звітності, вони не тотожні. Зміни, внесені до чинних міжнародних стандартів, поглибили існуючі розбіжності.

Відповідно до вимог чинного законодавства України існує регламентована форма Звіту про фінансові результати, тоді як облікова практика зарубіжних країн свідчить, що у більшості із них не існує стандартної форми Звіту про прибутки та збитки [3].

Для більш детального ознайомлення МСБО було проведено порівняльний аналіз щодо форми та змісту Звіту про фінансові результати відповідно до МСБО та національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" (далі – НП(С)БО 1)[4]. Його наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Порівняння національного та міжнародного стандартів при складанні Звіту про фінансові результати

Ознаки	МСБО 1 «Подання фінансових звітів»	НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»
Визнання статей та їх відображення у Звіті	Порядок визнання доходів і витрат не передбачено, заборонено згортати статті доходів та витрат (за виключенням випадків, передбачених МСФЗ). Визначено, що Звіт про прибутки та збитки має містити певні рядки. Чіткі вказівки щодо заповнення Звіту відсутні	Визначається порядок оцінки, визнання, відображення в Звіті доходів, витрат, розподілу витрат за періодами. Встановлено форму та порядок заповнення статей Звіту
Відображення витрат	Передбачено два варіанти представлення витрат у Звіті (за елементами або за видами діяльності), а також подання аналізу витрат. Вимагається надання пояснення щодо невідповідності суми витрат за елементами та суми витрат за видами діяльності	Розділ I містить інформацію про втрати за видами діяльності (наприклад, витрати на збут, адміністративні витрати), у Розділі II «Елементи операційних витрат» відображаються витрати за елементами
Розрахунок показників прибутковості акцій	Визначено, що підприємство має розкривати або у Звіті про прибутки та збитки, або у Примітках до фінансової звітності суму дивідендів на акцію, оголошену за період, який охоплює фінансова звітність	Передбачено розділ III Звіту «Розрахунок показників прибутковості акцій», порядок розрахунку показників чистого прибутку на одну просту акцію визначається відповідно до П(С)БО 24 «Прибуток на акцію»

Незважаючи на ідентичність показників, що формуються в звіті про прибутки та збитки у вітчизняних і зарубіжних організаціях, між ними існують методологічні розбіжності в побудові інформації.

Так, підприємства в Україні формують виручку від продажу товарів, продукції, робіт, послуг (за мінусом ПДВ і аналогічних обов'язкових платежів) на основі надходжень, пов'язаних з наданням послуг і виконанням робіт, здійсненням господарських операцій. Ці надходження є доходами від звичайних видів діяльності, визнаних організацією в бухгалтерському обліку відповідно до умов, визначених для її визнання, і в сумі, обчисленої в грошовому вираженні. Чистий обсяг продажів за кордоном розраховується додаванням до валової виручки від реалізації продукції величини представлених постачальниками знижок і вирахуванням вартості продукції, повернутої покупцями, і сум знижок, наданих покупцям [3].

Ще однією відмінністю між Звітами виступають статті, інші доходи і витрати, які в зарубіжній практиці мають назву: «Випадкові прибутки/збитки". Такі доходи і витрати (прибутки і збитки) за допомогою приєднання їх до прибутків (збитків) від продажу (в Україні) або до прибутку від операційної діяльності (за кордоном) формують показник «Прибуток до оподаткування» (назва його ідентична).

Міжнародним стандартом, який регулює визначення прибутку (збитку) за період, є МСФЗ 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки» [1]. Метою цього стандарту є визначення класифікації, розкриття інформації та облікового підходу до певних статей звіт про прибутки та збитки з тим, щоб усі підприємства складали і подавали звіти про прибутки та збитки на послідовній основі.

Що ж стосується вітчизняного обліку, то НП(С)БО 1 не містить основи, які б регламентували порядок обліку прибутку (збитку).

Крім того, МСБО 1 "Подання фінансової звітності" [5] передбачає необхідність розкриття у Звіті про прибутки та збитки або у Пояснювальних примітках до фінансової звітності інформації про суму дивідендів на акцію, оголошену чи запропоновану за період, який охоплюють фінансові звіти.

У вітчизняній звітності це не вимагається, але слід відображати інформацію щодо коригування прибутку відповідно до особливостей облікової політики організації та приводити цю інформацію у вигляді довідки до фінансової звітності в частині зміни облікової політики, зміни облікових оцінок і виправлення помилок.

Отже, ведення бухгалтерського обліку з достатнім рівнем автоматизації облікової системи у підприємств не повинен викликати труднощів при переході на МСБО. Звітність, що відповідає принципам МСБО, забезпечує по-

вноту і достовірність інформації про діяльність підприємства, дозволяючи тим самим оцінити і проаналізувати його привабливість з погляду інвесторів і кредиторів. Тому застосування МСБО українськими підприємствами значною мірою сприятиме завоюванню нашою країною лідируючих позицій на міжнародному ринку капіталу.

Україна за своїм інтелектуальним потенціалом, за своїми природними та людськими ресурсами цілком може стати однією з провідних промислово розвинених європейських країн. На цьому етапі вже проведена велика робота з побудови якісної системи бухгалтерського обліку і фінансової звітності. І нинішній етап впровадження міжнародних стандартів заклав тільки фундамент нової системи. Підприємства, які постійно складають фінансову звітність за МСБО, можуть сміливо переходити на міжнародні стандарти не тільки в підготовці звітності, а й у веденні бухгалтерського обліку, що мінімізує трудові витрати на ведення паралельного обліку або трансформації звітності.

Науковий керівник – викладач Шушлякова О. В.

Література: 1. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку: Закон України від 12.03.2013 № 929-010 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_010. **2.** Програма реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.1998 № 1706 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP981706.html. **3.** Патаридзе-Вишинська М. В. Визначення та облік фінансового результату: вітчизняний і зарубіжний досвід // Економіка. Управління. Інновації: електрон. наук. фах. вид. 2010. № 2 (4). URL: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/eui/2010_2/10pmvvzd.pdf. **4.** Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Закон України від 07.02.2013 № 336/22868 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#n17. **5.** Губачова О. М., Мельник С. І. Облік у зарубіжних країнах: підруч. для студ. вищ. навч. закладів. Київ: Центр учб. літ., 2008. 430 с.

УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ТА ЗАРУБІЖНІЙ ПРАКТИЦІ

УДК 657.372

Стешкіна Н. В.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто економічну сутність та управління дебіторською заборгованістю у вітчизняній та зарубіжній системах бухгалтерського обліку. Виділено спільне та відмінне у підходах до визнання, оцінки та відображення дебіторської заборгованості на рахунках бухгалтерського обліку та у фінансовій звітності.*

Ключові слова: *дебіторська заборгованість, управління, фінансовий актив, безнадійна дебіторська заборгованість, облік.*

Аннотация. *Рассмотрены экономическая сущность и управление дебиторской задолженностью в отечественной и зарубежной системе бухгалтерского учета. Выделено общее и отличное в подходах к признанию, оценке и отражению дебиторской задолженности на счетах бухгалтерского учета и в финансовой отчетности.*

Ключевые слова: *дебиторская задолженность, управление, финансовый актив, безнадежная дебиторская задолженность, учет.*

© Стешкіна Н. В., 2017

Annotation. *The article examines the economic nature and accounts receivable management in domestic and foreign accounting system. Highlight common and different approaches to recognition, measurement and display of receivables on accounts and financial statements.*

Keywords: *accounts receivable, management, financial asset, hopeless receivables, accounting.*

В умовах глобалізації ринків збуту зростає необхідність забезпечення єдиних підходів до визнання і обліку дебіторської заборгованості суб'єктів господарювання різних країн.

При визначенні та класифікації дебіторської заборгованості в зарубіжній та українській практиці не існує явних розбіжностей. Як за кордоном, так і у вітчизняному обліку під дебіторською заборгованістю підприємства розуміють зобов'язання покупців чи інших контрагентів бізнесу перед компанією, наприклад, по виплаті грошей за реалізовані товари, продукцію, виконані роботи чи надані послуги. Однак в інших аспектах виникає протиріччя між прагненням до відповідності міжнародним вимогам та врахування вітчизняних традицій та нормативного регулювання окремих країн.

Для ефективного управління дебіторською заборгованістю на підприємстві необхідно вивчити її економічну сутність, застосовуючи методи фінансового управління з метою досягнення результату. Повертання дебіторської заборгованості в щонайменші терміни та недопущення в подальшому її збільшення — дійсна можливість подолати або зменшити дефіцит оборотних коштів.

Тому питання дебіторської заборгованості є досить актуальним, адже фінансовий стан підприємства значною мірою залежить саме від наявності та ефективного управління цим видом заборгованості.

Метою статті є обґрунтування аспектів і методичних основ бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості в системі національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

Дослідженням цієї проблеми займалися низка українських учених – Ф. Бутинець [1], С. Голов [2], Г. Кірейцев [3], В. Сопко [4] і зарубіжних авторів – Є. Брігхем [5], І. Бланк [6] та ін.

Основним вітчизняним нормативно-правовим документом, який регулює відображення в бухгалтерському обліку дебіторської заборгованості, є П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» [7]. Згідно з ним дебіторська заборгованість визначається як сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату. Під дебіторами слід розуміти юридичних і фізичних осіб, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів [7].

Згідно з П(С)БО 13 «Фінансові інструменти» заборгованість дебіторів, що призначена для перепродажу, придбається або створюється підприємством з метою отримання прибутку або у вигляді відсотків, дивідендів тощо, або ж від короткотермінових змін ціни (суми) такої дебіторської заборгованості. Тому така заборгованість є фінансовим активом, призначеним для перепродажу [8].

Варто зауважити, що не існує окремого міжнародного стандарту, який регламентує питання відображення в обліку дебіторської заборгованості. Облік дебіторської заборгованості здійснюється відповідно до МСФЗ 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації», МСФЗ 9 «Фінансові інструменти», МСБО 32 «Фінансові інструменти: подання» та МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» [9], тобто дебіторська заборгованість відноситься у міжнародній практиці до фінансових активів. При цьому у названих міжнародних стандартах не дається чіткого визначення поняття дебіторської заборгованості. П. 9 МСБО 39 зазначає: «позики та дебіторська заборгованість – це непохідні фінансові активи з фіксованими платежами, які підлягають визначенню та не мають котирування на активному ринку» [9]. Таке тлумачення поняття дебіторської заборгованості є ширшим порівняно з тлумаченнями, наведеними у національних стандартах.

Визнання дебіторської заборгованості:

– згідно з П(С)БО 10 дебіторська заборгованість визнається активом, якщо існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигід і може бути достовірно визначена її сума одночасно з визнанням доходу від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг [7];

– згідно з МСБО 39 підприємству слід визнавати дебіторську заборгованість у балансі, коли воно стає стороною контрактних зобов'язань і внаслідок цього має юридичне право отримувати грошові або інші цінності [9].

В зарубіжній системі обліку дебіторська заборгованість за рахунками оцінюється та відображається у фінансовій звітності за чистою вартістю реалізації, тобто за сумою грошей, яка реально може бути отримана в майбутньому в результаті її погашення, у вітчизняній – поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги оцінюється за первісною вартістю.

В зарубіжній літературі безнадійною вважається дебіторська заборгованість, яка, ймовірно, ніколи не буде сплачена.

На відміну від українського обліку, коли безнадійні борги списуються за рахунок резерву (якщо суми не вистачає, то на витрати по списанню сумнівних боргів), незважаючи на списання безнадійної дебіторської заборго-

ваності на витрати, вона продовжує обліковуватися за дебетом рахунків, на яких відображається короткострокова дебіторська заборгованість покупців та показується в активі балансу з одночасним відображенням безнадійної заборгованості в окремому рядку зі знаком мінус. Двома найбільш розповсюдженими методами обліку безнадійної заборгованості в більшості країн є метод прямого списання і метод нарахування резерву.

Метод прямого списання полягає в тому, що безнадійна дебіторська заборгованість списується на витрати в той момент, коли точно відомо, що рахунок не буде оплачений.

Метод нарахування резерву передбачає здійснення попередньої оцінки можливої величини безнадійної дебіторської заборгованості або на підставі загальної величини продажів (як правило, чистих продажів, без повернення товарів і знижок), або на підставі загальної величини дебіторської заборгованості. На обчислену суму нараховується резерв шляхом дебетування рахунку «Витрати на покриття безнадійних боргів» та кредитування рахунку «Резерв на покриття безнадійних боргів». Останній є оціночним контррахунком до рахунку «Рахунки до отримання». В балансі він відображається в активі наступним рядком після рахунків дебіторської заборгованості, відповідно має кредитове сальдо та при підрахунку балансу вираховується зі статті дебіторської заборгованості за рахунками. Списання безнадійної заборгованості відбувається за рахунок резерву.

Для контролю за дебіторською заборгованістю підприємство формує резерв сумнівних боргів. Згідно з П(С)БО 10 величина резерву сумнівних боргів визначається за одним із методів: застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості; застосування коефіцієнта сумнівності [7].

Відповідно до Загальних положень бухгалтерського обліку США при розрахунку сумнівної дебіторської заборгованості використовуються два методи: метод відсотку від нето-реалізації, заснований на припущенні, що частка виручки даного року не буде отримана. Сума сумнівної заборгованості вираховується шляхом множення виручки від реалізації на визначений процент, отриманий шляхом обчислення середнього відсотка втрат за сумнівними боргами в попередніх періодах; метод обліку розрахунків за строками оплати, який припускає, що частина сальдо за рахунками дебіторської заборгованості не буде оплачена. Враховуючи досвід попередніх років, здійснюється ранжирування рахунків до отримання за строками оплати і віднесення за строками сумнівних боргів визначеної частини заборгованостей з конкретним строком.

Досліджуючи особливості обліку дебіторської заборгованості у зарубіжних країнах, можна дійти висновку, що поняття обліку дебіторської заборгованості за кордоном трактується неоднаково, але сутність залишається незмінною. В зарубіжній практиці питання облікового відображення дебіторської заборгованості регулюються МСФЗ 1, МСБО 32, МСБО 39 [9]. Облік дебіторської заборгованості в Україні регулюється чітко визначеним нормативом – П(С)БО 10 [7], положення якого певною мірою відрізняються від запропонованих у міжнародних стандартах. Окремі аспекти вимагають керування П(С)БО 13 в частині визнання та відображення фінансових активів та НП(С)БО 1 в частині відображення у фінансовій звітності. Ці відмінності викликані, в першу чергу, національними й економічними особливостями, що склалися в Україні.

Але між вітчизняними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку є відмінності. Україні в цьому плані слід удосконалювати систему обліку дебіторської заборгованості на основі норм міжнародних стандартів, проте обов'язково потрібно враховувати і національні традиції, і особливості ведення бухгалтерського обліку в країні.

Науковий керівник – викладач Шушлякова О. В.

Література: 1. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік. Житомир: Рута, 2005. 756 с. **2.** Голов С. Ф. Фінансовий облік: підручник. Київ: Лібра, 2005. 974 с. **3.** Кірейцев Г. Г. Фінансовий менеджмент. Житомир: ЖІТІ, 2001. 432 с. **4.** Сопко В. В. Бухгалтерський облік: фінансовий та внутрішньогосподарський. Київ: Фенікс, 2003. 468 с. **5.** Брігхем Є. Основи фінансового менеджменту. Київ: Молодь, 1997. 1000 с. 6. Бланк И. А. Управление активами. Киев: Ника-Центр, Эльга, 2002. 702 с. **7.** Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: Наказ Міністерства фінансів України від 08.10.1999 № 237 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99. **8.** Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти»: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.2001 № 559 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01. **9.** Міжнародні стандарти фінансової звітності: Закон України від 12.03.2013 № 929-010 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_010.

ПРОБЛЕМНЫЕ АСПЕКТЫ ВНЕДРЕНИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ В УКРАИНЕ

УДК 657.6:006.032(477)

Сулейманова А. Г.

Студент 3 курса
факультета международных экономических отношений ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Рассмотрены основные аспекты внедрения международных стандартов финансовой отчетности в систему бухгалтерского учета Украины в условиях евроинтеграции. Определены главные проблемы перехода национальной отчетности к международным положениям. Разработаны общие мероприятия для смягчения процесса внедрения международных стандартов финансовой отчетности в национальную систему бухгалтерского учета Украины.*

Ключевые слова: *международные стандарты финансовой отчетности, бухгалтерский учет, евроинтергация.*

Анотація. *Розглянуто основні аспекти впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності в систему бухгалтерського обліку України в умовах євроінтеграції. Визначено головні проблеми переходу національної звітності до міжнародних положень. Розроблено спільні заходи для пом'якшення процесу впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності в національну систему бухгалтерського обліку України.*

Ключові слова: *міжнародні стандарти фінансової звітності, бухгалтерський облік, євроінтеграція.*

Annotation. *The main aspects of implementation of international financial reporting standards in the accounting system of Ukraine in the conditions of European integration are considered. The main problems of the transition of the national reporting to the international regulations are determined. Joint measures have been developed to mitigate the implementation of international standards of financial reporting in the national accounting system of Ukraine.*

Keywords: *International Financial Reporting Standards, accounting, eurointegration.*

Процесс внедрения международных стандартов финансовой отчетности в национальную систему бухгалтерского учета позиционируется как способ глобализации экономики государства. Международные стандарты финансовой отчетности (МСФО) позволяют сравнивать результаты деятельности иностранных компаний и дают возможность выдвинуть отечественных субъектов хозяйствования на внешний рынок.

Для Украины применение подобных стандартов позволит улучшить экономическое состояние государства путем активного привлечения иностранных инвестиций. В условиях евроинтеграции данная перспектива дала бы возможность представить страну как конкурентоспособного участника мировой системы хозяйствования. Поэтому решение вопроса относительно реформирования национальной системы учета и создания благоприятных условий для введения общепризнанных стандартов требует особого внимания.

Проблематикой эффективности использования МСФО в странах занимались многие научные деятели. Я. В. Соколов, Ф. Ф. Бутынец, *Л. Л.* Горецкая анализировали методики составления финансовой отчетности согласно национальным требованиям и международным стандартам. Р. Г. Каспина изучала результаты практического применения стандартов как основы для составления финансовой отчетности. Также изучение вопросов внедрения МСФО нашло отображение в работах Костюченко В. Н., Ефименко Т. И., Палькова Д.А., Чумаченко М. Г. и других.

Основные положения международной системы финансовой отчетности стали использоваться украинскими компаниями с 1992 г. Согласно Закону Украины «О бухгалтерском учете и финансовой отчетности» национальные стандарты системы бухгалтерского учета, а также порядок предоставления отчета деятельности должны основываться на МСФО [1]. Тем не менее, более активное использование международных стандартов началось после вступления Украины в ВТО.

Осенью 2010 г. Кабинет Министров Украины выдал распоряжение о разработке законопроекта по переходу на систему бухгалтерского учета, которая полностью соответствовала бы общепринятым стандартам. До 2016 г. было создано порядка 40 стандартов бухгалтерского учета и 14 стандартов финансовой отчетности. Данные положения преимущественно используются:

© Сулейманова А. Г., 2017

– международными компаниями, расположенными на территории Украины;

– дочерними предприятиями, главный офис которых находится за рубежом;

– представительствами иностранных субъектов хозяйствования, осуществляющих деятельность в Украине;

– национальными предприятиями, которые обязаны в соответствии с действующим законодательством вести отчетность по стандартам МСФО;

– отечественными субъектами, заинтересованными в выходе на внешний рынок или поиске иностранных инвесторов [2].

Поскольку использование МСФО несет рекомендационный характер, отчетность субъектов малого и среднего бизнеса регламентируется П(С)БУ. Подобная практика увеличивает разрыв между данными участниками экономических отношений и тормозит развитие национальной экономики.

Применение МСФО является перспективным направлением деятельности для национальных предприятий в условиях евроинтеграции. Данная политика способствует действенному управлению государством фондового и финансового рынков, обеспечивает эффективное функционирование конкурентоспособных предприятий.

С помощью положений МСФО предприятия имеют возможность занять конкурентные позиции на мировом рынке хозяйствования. Подобная перспектива должна обеспечить прозрачную деятельность субъектов хозяйствования, что снизит риски инвесторов и кредиторов, как национальных, так и зарубежных.

К основным проблемам внедрения МСФО в национальную систему бухгалтерского учета можно отнести:

– отсутствие квалифицированных кадров;

– увеличение расходов предприятия;

– недоверие к отечественным специалистам;

– сложность перевода терминологии из стандартов на украинский язык;

– желание субъектов хозяйствования скрыть или исказить отчетную информацию;

– использование бухгалтерами и независимыми аудиторами неэффективного методологического обеспечения;

– ведение отчетности одновременно по методологии МСФО и П(С)БУ;

– неприспособленность информационных систем к регулярному предоставлению данных о МСФО и т. д. [3]

Основные проблемы и способы оптимизации внедрения МСФО в Украине представлены на рис. 1.

Для эффективного перехода системы бухгалтерского учета на МСФО выделяют три метода:

1. Постепенное сближение, объединение национальных и международных стандартов.
2. Разработка национальных стандартов с использованием в качестве основы МСФО.
3. Одномоментное принятие международных стандартов в качестве национальных [4].

Первые два способа дадут возможность национальным предприятиям постепенно привыкнуть к новым правилам ведения отчетности. Как правило, подобный переход на МСФО не вызывает резких изменений в состоянии экономики страны и никак не отражается на деятельности предприятий.

Несмотря на то, что внедрение МСФО вызывает ряд организационных, методологических и прочих проблем, данный процесс необходим для национальной системы бухгалтерского учета Украины в условиях евроинтеграции. Подобная практика позволит оптимизировать международное сотрудничество и предоставит возможность украинским предприятиям привлечь иностранные инвестиции, а также занять конкурентные позиции на мировой арене.

Научный руководитель – канд. экон. наук, доцент Часовникова Ю. С.

Література: 1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України 11.06.2017 № 2019-19 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **2.** Финансовая отчетность МСФО (IFRS), US GAAP. URL: http://accounting.ua/ru/sostavlenie-finansovoj-otchetnostikorporativnoj-i-upravlencheskoj. **3.** Никифорова Е. А. Анализ основных проблем и рисков, связанных с внедрением и применением международных стандартов финансовой отчетности. *Имущественные отношения в Российской Федерации.* 2010. № 11. С. 6–19. **4.** Лютова О. М., Гончаренко О. О. Адаптация финансовой отчетности предприятий Украины к международным стандартам. URL: http://cyberleninka.ru/article/n/adaptatsiya-finansovoy-otchetnosti-predpriyatiy-ukrainy-k-mezhdunarodnym-standartam.

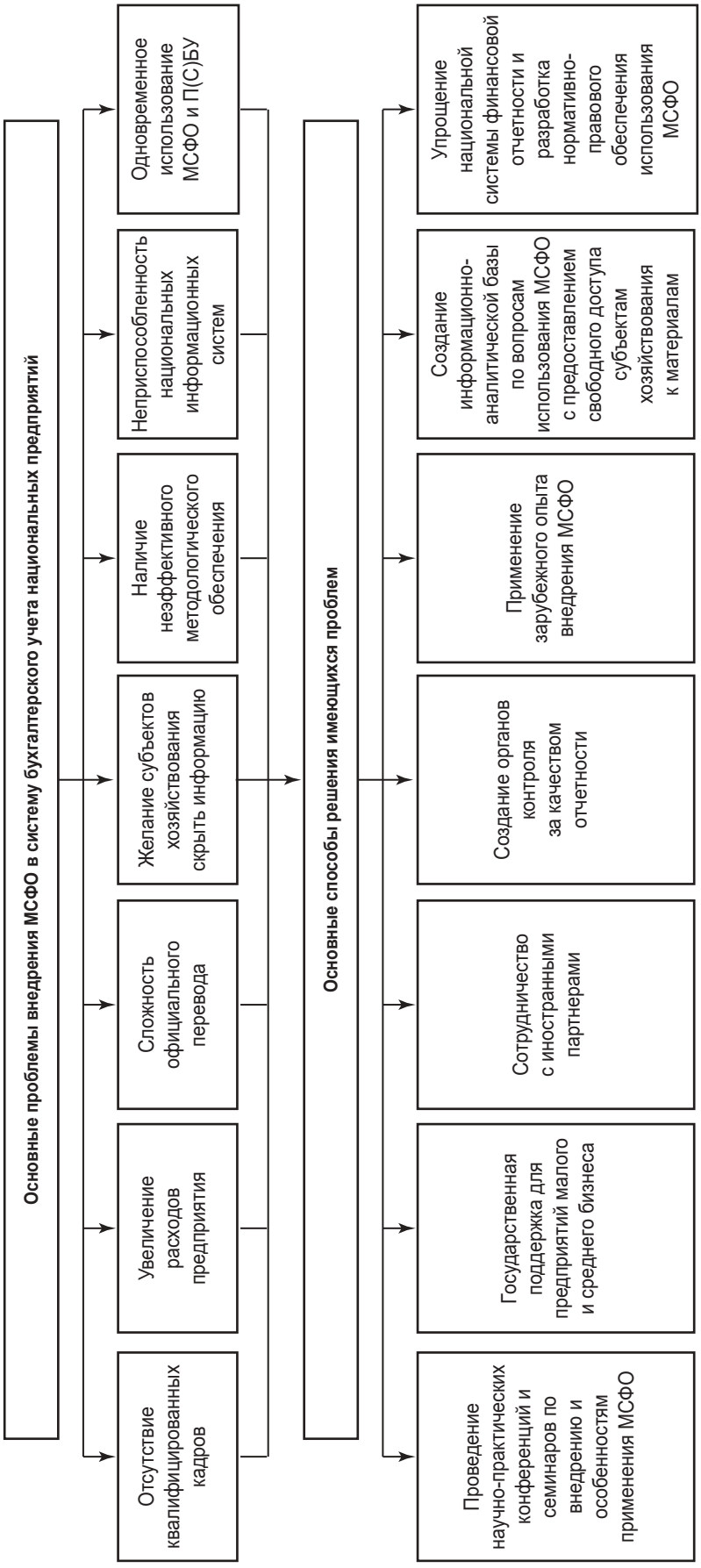

Рис. 1. **Основные проблемы и способы оптимизации внедрения МСФО в Украине** [3]

ГУМАНІСТИЧНІ ЦІННОСТІ ТА ВИКЛИКИ XXI СТОЛІТТЯ

УДК 37.015.31:316.46

Татаренко Ю. О.

Студент 1 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено особливості формування загальнолюдських цінностей в Україні, значення та роль гуманістичних цінностей як консолідуючого фактору українського суспільства. Визначено, що система домінуючих цінностей виражає в концентрованому виді особливості культури й історичного досвіду суспільства.*

Ключові слова: *гуманістичні цінності, культура, ціннісні орієнтації, суспільство, система цінностей.*

Аннотация. *Исследованы особенности формирования общечеловеческих ценностей в Украине, значение и роль гуманистических ценностей как консолидирующего фактора украинского общества. Определено, что система доминирующих ценностей выражает в концентрированном виде особенности культуры и исторического опыта общества.*

Ключевые слова: *гуманистические ценности, культура, ценностные ориентации, общество, система ценностей.*

Annotation. *The features universal values formation in Ukraine, the importance and the role of humanistic values as consolidating factor in Ukrainian society were investigated. It was determined that the system of predominant values expresses the specifics of the society culture and historical experience in concentrated form.*

Keywords: *humanistic values, culture, value orientation, society, value system.*

Сучасний період розвитку України характеризується суттєвими змінами у всіх сферах життєдіяльності людини, які особливо позначаються на характері й структурі цінностей соціума та окремої особистості. Процес глибинних перетворень у житті нашого суспільства висуває як пріоритетну проблему виховання висококультурної, інтелектуальної, творчої особистості, яка здатна забезпечити прогрес нації, вихід держави на рівень цивілізованих країн світу. Розв'язання цього важливого завдання набуває особливої актуальності на сьогодні та органічно пов'язане із сучасним осмисленням гуманістичних цінностей, пошуком таких моральних орієнтирів і норм, які забезпечать повноцінне життя в усіх сферах людського буття.

Серед вітчизняних і зарубіжних учених, які приділяли особливу увагу аналізу природи цінностей, слід зазначити таких дослідників, як Г. Алмонд, В. Бакіров, П. Блау, М. Вебер, С. Верба, М. Головатий, Є. Головаха, М. Доган, Р. Інглехарт, М. Карват, С. Ліпсет, Г. Лотце, В. Мілановський, В. Паніна, І. Попова, Г. Ріккерт, М. Рокіч, А. Ручка та ін.

Метою статті є розгляд значення та ролі гуманістичних цінностей у житті суспільства, визначення особливостей формування загальнолюдських цінностей в Україні.

Питання про цінності є актуальним в будь-яку кризову епоху. Коли людство незадоволене собою, не спрацьовують звичні стереотипи, традиції і норми, виникає необхідність в філософській рефлексії, яка дає змогу подивитися на себе збоку. Власне філософський ракурс полягає в постановці питань про взаємовідношення цінностей з іншими формами пізнання і опанування світу, про механізм їх формування на рівні особи і суспільства, про форми їх буття. Гуманістичні цінності і відповідні їм норми є тим культурним кодом, який визначає життєздатність суспільства, інтегрує повсякденну поведінку людей в суспільне ціле, регулює соціальні конфлікти, забезпечує раціональність і людяність способу життя [1, с. 202].

Система або сукупність домінуючих цінностей виражає в концентрованому виді особливості культури й історичного досвіду суспільства. Аналіз показує, що визначення, які зустрічаються в науковій літературі, в основному укладаються в дві основні моделі. Як правило, мова йде або про термінальні цінності (концепції того, що найбільш бажано, емоційно привабливо здатне описати ідеальний стан буття), або про інструментальні (моральні цінності, цінності компетенції). З функціональної точки зору інструментальні цінності активізуються як критерії, стандарти при оцінці тільки модусу поведінки, дій, а термінальні – як при оцінці і виборі цілей діяльності, так і можливих способів їх досягнення. Засвоєні особистістю цінності є найважливішими детермінантами поведінки індивіда, його рішень і виборів [2, с. 53].

© Татаренко Ю. О., 2017

Моральне виховання молоді в Україні здійснюється на національному ґрунті шляхом засвоєння національних норм і традицій, багатої духовної культури народу, тих моральних норм і якостей, які є регуляторами взаємин у суспільстві, узгодження дій і вчинків людей. Такими моральними нормами є, насамперед, гуманізм і демократія, що виявляються в ідеалі вільної людини, здатної до чесної співпраці, з високорозвиненим почуттям власної гідності і такої ж поваги до гідності іншої людини; любов до батьків, до Вітчизни; правдивість і справедливість, працьовитість тощо.

Загалом у сучасному трактуванні гуманізму акцент робиться на цілісне, універсальне становлення людської особистості. Ця універсальність усвідомлюється як всебічний і гармонійний розвиток її інтелектуальних, морально-духовних, естетичних потенцій. Слід зазначити, що особливостями гуманістичних цінностей є визнання іншої людини як найвищої цінності та здатність «творити добро» не заради себе, а заради іншої людини, яка цього потребує. Тому до основних гуманістичних цінностей відносимо такі вічні цінності, як добро, любов, справедливість, совість, відповідальність, честь і гідність, співчуття, милосердя тощо.

Важливою гуманістичною цінністю є справедливість. Справедливість як категорія етики і поняття моральної свідомості втілюється в почуттях і уявленнях (поняттях) обов'язку, відповідальності тощо. Справедливість як один із принципів, що регулює взаємини між людьми, розглядається крізь призму обміну та взаємообміну соціальними цінностями, де соціальні цінності розуміються в найширшому сенсі – як свобода, рівність, повага інтересів інших тощо. Проте поняття справедливості відображає не тільки взаємини людей. Справедливість як системна якість сприяє загальному благу, що передбачає збереження та захист інтересів усього суспільства [3, с. 3].

Добро – це найвища, абсолютна вселюдська цінність, причетність до якої наповнює життя людини сенсом, воно стає самоцінним, а не слугує засобом для досягнення інших цілей; уявлення про добро перебуває в органічному взаємозв'язку з ідеалом суспільства й особистості. Справжнє добро як гуманістична цінність – це те, що є добром для всіх: як для цілого людства, так і для кожного індивіда. Зрозуміло, таке добро дуже абстрактне у світі, де зіштовхуються потреби, бажання і думки. Моральна людина приборкує свої егоїстичні бажання, вона у певному розумінні жертвує задоволенням власних примх, амбіцій і бажань, наслідуючи благу соціокультурного цілого. Таким чином, у категорії добра втілюються уявлення людей про найбільш позитивне у сфері моралі, про те, що сприяє моральному ідеалу.

Совість є відображенням нашого «я». Вона уособлює суть власного морального досвіду. Гуманістична совість протестує проти утиску, приниження, проти тих, хто прагне свідомо чи несвідомо занизити самоцінність і обмежити самостійність. Совість – це здатність до активної самосвідомості, самооцінки особистого ставлення до оточуючого, чинним у суспільстві моральним нормам. Це усвідомлення і почуття моральної відповідальності за свою поведінку, яке слугує керівництвом у виборі вчинків і джерелом такої лінії життєвої поведінки, яка характеризується цілісністю і стійкістю [3].

Таким чином, у більшості визначень однією з головних ознак гуманістичних цінностей є ставлення до іншої людини та природи, в основі якого лежить безкорислива допомога, любов, здатність здійснювати вибір добра на противагу злу. Отже, гуманістичні цінності – це система світоглядних орієнтацій особистості, що характеризується системою уявлень, переконань, норм і принципів суспільно схвальної поведінки, головними категоріями яких є любов, справедливість, совість, відповідальність, честь і гідність, співчуття, милосердя, турбота, теплота, повага, терпимість і толерантність до поглядів інших людей, співчуття, співпереживання, своєчасна допомога, доброзичливість тощо.

Пріоритет сучасної моральності – загальнолюдські гуманістичні цінності. Критеріями цих цінностей виступають не лише уявлення про такі моральні якості, як доброзичливість, повага до людської гідності, милосердя, доброта, людяність, толерантність, порядність, вміння прощати, не чинити зла, а й практичні дії, вчинки, мотиви, стимули і наміри людей. Особливе значення має сформованість (розвиток) потреби в емоційному та духовному контактах з людьми, потреба у самоповазі, співчутті і співпереживанні людям. Але чільне місце з-поміж названих цінностей посідають гуманна поведінка, виявлення поваги до людської гідності, людяність, бажання допомогти, прояви довіри, толерантності.

Найбільш розповсюдженою є наступна ієрархія цінностей: людина – родина – громада – нація (держава) – вселюдство. Кожна з цих ланок виробляє для себе певну групу цінностей:

1. Абсолютні вічні – мають універсальне значення та необмежену сферу застосування і носять загальнолюдський характер (Доброта, Правда, Любов, Чесність, Гідність, Краса, Мудрість, Справедливість и т.п.).

2. Національні – є значущими для певного народу; до цієї групи цінностей відносяться такі поняття, як патріотизм, почуття національної гідності, історична пам'ять тощо.

3. Громадянські – ґрунтуються на визначенні рівності людей і знаходять своє застосування в демократичних суспільствах. Це поняття прав і свобод людини, ідеї соціальної гармонії, повага до закону тощо.

4. Сімейні – моральні основи життя сім'ї: стосунки поколінь, закони подружньої вірності, піклування про дітей та про інших членів сім'ї, пам'ять про предків тощо.

5. Цінності особистого життя – мають значення щонайперше для самої людини, визначають риси її характеру, поведінку, напрям зусиль, її господарський успіх, стиль тривалого життя і т.д. [4].

Розглядаючи позицію вчених щодо поняття «цінності», слід зазначити, що особистість засвоює цінності свого оточення, перетворює їх на ціннісні орієнтації, мотивації власної діяльності. Ціннісні орієнтації, сформовані на рівні переконань, адекватно проявляються в реальній поведінці й діяльності людини. Наявність усталених ціннісних орієнтацій свідчить про зрілість людини як особистості. Отже, цінності – це «ядро» особистості, найважливіший структурний компонент, що характеризує не тільки саму мету її діяльності, але й її життєву позицію, основний зміст її діяльності, суспільний ідеал, до якого вона прагне.

Цінності суспільного й індивідуального життя людей у процесі соціального розвитку не залишаються незмінними. Цінності поступово еволюціонують і інтернаціоналізуються спочатку в межах одного соціального, культурного, політичного або національного колективу, потім можуть, якщо одержують визнання, стати загальним надбанням всього людства. У зв'язку з цим цінності в суспільстві виступають двояко: з одного боку, як високі бажані цілі, до яких прагнуть люди, і тоді вони є ідеали (належне), а з іншого – як шукані, але вже досягнуті, хоча б частково, форми, грані людської життєдіяльності і тоді вони є діючі норми, зразки, суще [2, с. 54]. Загальнонародні і загальнолюдські цінності – це ціннісна значущість предметів, явищ, ідей для цього суспільства або для світового співтовариства. Загальнонародні і загальнолюдські цінності звичайно складають ціннісно-нормативну систему, що формується в процесі становлення і розвитку суспільства й відображає результати реальної взаємодії ідеалів і інтересів усіх соціальних верств і груп або світового співтовариства.

Таким чином, діалектика суспільних процесів, головними з яких є глобалізація та інформаційна революція, змінює та суттєво трансформує систему суспільних та індивідуальних цінностей. Саме тому однією з важливих проблем, що постали перед українським соціумом сьогодення, є утворення власної системи цінностей, серед яких домінуючими мають стати загальнолюдські цінності, які б зуміли консолідувати українське суспільство задля подальшого його розвитку.

Науковий керівник – канд. соціол. наук, доцент Жеребятнікова І. В.

Література: 1. Капська А., Ковальчук О. Деякі підходи до змісту дефініції «гуманістичні цінності». *Гірська школа українських Карпат.* 2013. № 8–9. С. 201–204. **2.** Жеребятнікова І.В. Цінності політичного життя у сучасному українському соціумі. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна.* Серія «Питання політології». 2013. № 1060. Вип. 23. С. 52–59. **3.** Семенченко Ф. Г. «Цінність» як предмет соціально-гуманітарної науки: теоретико-концептуальний підхід аналізу проблеми цінностей. URL: http://www.politik.org.ua/vid/bookscontent.php3?b=7&c=386. **4.** Бойченко М. Цінності як категорія філософії освіти (соціально-філософський та філософсько-антропологічний ракурси). *Філософія освіти: науковий часопис.* 2009. № 1–2 (8). С. 99–107.

БУРЖУАЗНІСТЬ ЯК ЩАСТЯ

УДК 17.023.34:316.343

Тороєва В. О.

Студент 3 курсу
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Статтю присвячено історичному аналізу буржуазності як соціально-економічного феномена XIX – початку XX ст., зростання підприємницької активності і виникнення нових ключових життєвих елементів. Економічний розвиток другої половини XIX – початку XX ст. вказував на глибоке проникнення буржуазних елементів у всі сфери життя суспільства.*

© Тороєва В. О., 2017

Ключові слова: *буржуазность, щастя буржуазії, моральні цінності, естетичні цінності, постбуржуазний індивідуалізм..*

Аннотация. *Статья посвящена историческому анализу буржуазности как социально-экономического феномена XIX – начала XX вв., росту предпринимательской активности и возникновению новых ключевых жизненных элементов. Экономическое развитие второй половины XIX – начала XX вв. указывало на глубокое проникновение буржуазных элементов во все сферы жизни общества.*

Ключевые слова: *буржуазность, счастье буржуазии, моральные ценности, эстетические ценности, постбуржуазный индивидуализм.*

Annotation. *This article is a historical analysis of the bourgeois as a social and economic phenomenon of the XIX – early XX centuries, the growth of entrepreneurial activity and the emergence of new key vital elements. Economic development in the second half of XIX – early XX century indicated a deep penetration of bourgeois elements in all spheres of society.*

Keywords: *bourgeois, happiness of the bourgeoisie, moral values, aesthetic values, postbourgeois indivi-dualism.*

Актуальність теми полягає в тому, що буржуазність являє собою не тільки соціально-економічний феномен, а й певний психологічний розлад людства, який зародився ще в XIX столітті й має свій прояв і нині, яка знищила в людях віру в усе, крім того, що не можна було відчути. Гроші, популярність і влада – нові орієнтири для людського роду. І треба сказати, що вони змінили собою такі цінності, як благородство, безкорисливість і честь, властиві ще образу благородного лицаря. Новий світ диктував прагнення до нових «ідеалів».

Цим питанням займалися як вітчизняні, так й зарубіжні вчені, такі як М. Бердяєв, В. Гавел, Я. Кротов, І. Кант, О. Ахієзер та ін. Однак, незважаючи на ґрунтовні розробки у сфері вивчення буржуазності як певного феномена, недостатньо вивченими залишаються окремі аспекти його прояву з позитивної сторони, зокрема, для суспільства.

Метою статті є вивчення характерних рис прояву буржуазії та виявлення сенсу буржуазності як певного щастя й добробуту людей.

Буржуа створювали нових героїв, і ці псевдокумири прагнули нести псевдоправду і мир. Спокушені блиском золотих монет і красивого життя – люди починають бачити своє щастя лише в матеріальному. І цей нещадний «реалістичний» новий погляд на концепцію життя руйнує найголовніше. У гонитві і конкуренції за черговий «шматок пожирніше», люди втрачають найважливіше в цьому світі – світло всередині себе.

Буржуазність заснована на балансі та рівновазі, яка в той же самий час не є статичною. Але, не шукаючи гармонії всередині, люди стають бездушними пустками, що не мають душі і бачать мету свого існування лише в насолоді тіла. Тобто буржуазність виступає вже не просто особистим багатством, вона починає містити в собі гордість, честь людини, представляючи собою мораль, стиль і спосіб життя, творче ставлення людей до суспільства й світу в цілому [1, с. 17].

З пристрасті до наживи і підприємницького духу, з міщанства будується складна психіка буржуа, які проявляються у кожного по-різному.

Про буржуазність можуть свідчити, насамперед, погляди людей на сенс багатства, їх внутрішнє ставлення до власної наживи й до ділового життя, комерційний стиль ведення справ, що цілком свідчить про сенс наживи, відповідне ставлення до конкуренції і до «клієнтели», відношення до технічних засобів [2].

Багатство як суспільний добробут стало цінуватися, нажити його – дуже бажана мета будь-кого з суспільства, але воно не повинно було ставати самоціллю, а тільки служити для того, щоб створювати чи зберігати життєві цінності.

Таким чином, багатство має постійно зростати шляхом старанності і вмілості. Воно повинно множити майно свого власника і всюди поширювати щастя. При цьому «вживати» багатство необхідно розумно. Шляхом мудрого використання накопиченого законним чином людина придбає щастя, а багатство буде приносити радість.

Тому багатство за часів буржуазії надає певну повагу, вселяє впевненість у собі, відганяє турботи, що поглинають життя людини. Можна радісно дивитися в майбутнє, якщо зберігати при цьому спокійну совість, що є основою будь-якої наживи.

Про особливість ділового комерційного стилю буржуа свідчило використання свого часу якомога корисніше, оскільки старанність цінувалася як верховна чеснота. Тому загалом увазі приділялися накопиченим справам, особистому відпочинку або громадським розвагам.

Наприклад, боценські оптовики закривали на все літо свої справи і жили на дачі в Обербоцені (Італія). Люди, які нажили в торгівлі і виробництві скромний статок, ще в квітучому віці віддалялися до спокою і, якщо

тільки було можливо, купували собі маєток за містом, щоб провести своє подальше життя в споглядальному спокої [3].

Якщо ж буржуа працювали, то саме ведення справи полягало в якомога меншій кількості ділових актів. Незначному екстенсивному розвитку комерційної діяльності відповідав такий же незначний інтенсивний розвиток. Тобто необхідно було досягти більш високих цін з можливо меншою кількістю товарообороту й при цьому отримати значний прибуток. Отже, невеликий товарообіг був великою користю, що було основою ділового принципу підприємців того часу.

Принципом голландсько-ост-індської компанії, наприклад, було вести «малі справи з великою користю», які робилися для того, щоб не надавати бідному населенню шкідливого споживання колоніальних товарів через збут багатим, який був завжди зручнішим, ніж збут широкій масі.

«Клієнтела» за часів буржуазії являла собою обгороджений округ, який відведено якомусь комерсанту, на зразок території в іншій країні, яка надана торговій компанії як відмежована галузь виключної експлуатації [4].

Прогрес в техніці був бажаним для буржуа тоді, коли він не руйнував добробут людей. В цьому випадку, як й всюди, в центрі уваги стоїть людина, яка цього разу є навіть тільки найманим робітником [5]. Але і про нього думали раніше тільки з егоїстичних міркувань. Так, сильна відраза збуджувала введення машин, які б могли «зберігати» працю робітників.

Таким шляхом буржуазне суспільство вступило в сучасний етап розвитку, який відзначився більш високою суспільно-економічною формацією. Причини змін, що відбулися, з одного боку, були пов'язані з потужним зростанням революційного робочого руху, а з іншого – з початком науково-технічної революції, що привела до необхідності підвищення кваліфікації більшості працівників. І те й інше призводило до підвищення оплати праці і рівня життя більшості населення. А це, своєю чергою, спричинило значне зростання продуктивності праці, суспільного продукту. Тому й виявилося, що вигідно добре оплачувати працю – це дає більший прибуток.

Щодо сучасного «постбуржуазного» індивідуалізму, то він більше не прикріплений до фундаментальних понять буржуазного способу існування: власності, інструменталізму, проективності. Доктрина прав людини поставила в центр культурно-історичного життя індивіда поза всякою залежністю від його власності, життєвих досягнень, успішності підприємницької, політичної ваги, тобто соціального статусу.

Буржуазний спосіб життя став надбанням майже всього суспільства. Тепер до буржуа у тій чи іншій мірі можна віднести кожного, і саме існування буржуазії стала проблематичною реальністю.

Отже, можна відзначити, що буржуазність відбувалася звивистими шляхами, стримувалася в своєму розвиток колишнім ладом економічного життя і соціальних відносин. Так, сучасні демократичні традиції безпосередньо пов'язані з буржуазним поглядом на світ, з буржуазною культурно-антропологічною реальністю. Феномен громадянського суспільства, без якого немислима ніяка активність знизу, ніякий тиск на державу з боку правозахисних груп, не тільки історично пов'язаний з виникненням буржуазії, але і підтримується переважно силою «середнього класу», тобто міццю і динамічністю буржуазії.

Таким чином, буржуа відчувають ожиріння по мірі того, як багатіють і звикають до оптимального використання свого багатства. В той же час буржуа звикають віддаватися розкоші і вести життя «сільських» джентльменів і леді, що і являє собою нерозмінне щастя буржуазії.

Науковий керівник – д-р філос. наук, професор Кузь О. М.

Література: 1. Михник А. Часы Вацлава Гавела. *Новое время.* 2003. № 7. С. 16–21. **2.** Зомбарт В. Буржуа. М.: Наука. URL: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Sociolog/Zomb/. **3.** Струве П. Б. На разные темы (1893–1901 гг.). URL: https://books.google.com.ua/books?isbn =5458332431. **4.** Визначення поняття «клієнтела». URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BB%D1%96% D1%94%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B0. **5.** Ціннісний світ та універсалізація моральних норм буржуазної доби. URL: http://pidruchniki.com/1238060761064/etika_ta_estetika/tsinnisniy_svit_universalizatsiya_moralnih_norm_burzhuaznoyi_dobi.

ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА ЯК ЦІННІСНА ОСНОВА ДЕМОКРАТИЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

УДК 321.02 (477)

Трехліб О. О.

Студент 1 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено сутність та особливості політичної культури сучасного українського суспільства, розглянуто її структурні характеристики, типологію та проблеми формування в умовах становлення громадянського суспільства.*

Ключові слова: *культура, політична культура, демократія, політичні цінності, політичний процес.*

Аннотация. *Исследованы сущность и особенности политической культуры современного украинского общества, рассмотрены ее структурные характеристики, типология и проблемы формирования в условиях становления гражданского общества.*

Ключевые слова: *культура, политическая культура, демократия, политические ценности, политический процесс.*

Annotation. *The essence and peculiarities of political culture of modern Ukrainian society are investigated, its structural characteristics, typology and problems of formation in the conditions of formation of a civil society are considered.*

Keywords: *culture, political culture, democracy, political values, political process.*

У сучасних умовах в Україні особливо актуальною постає проблема збереження національної згоди, основою якої може виступати суспільний консенсус стосовно прихильності до демократичного реформування. Особливого значення набуває процес визначення векторів розвитку політичної культури у контексті сучасного державотворення України, адже рівень політичної культури впливає на функціонування всієї політичної системи в країні, на партійну структуризацію та зрілість політичних сил, їх спроможність реально впливати на суспільні процеси. Політична культура є мірилом політичної зрілості всього суспільства і держави в цілому.

Слід зазначити, що політична культура постає як важлива складова підсистеми загальної культури суспільства, як компонент соціокультурного образу нації та одночасно – як структурний елемент політичної системи держави, що обумовлює характер взаємодії держави та громадян, держави та інститутів народовладдя. Отже, політична культура надає людині керівні принципи політичної поведінки, а суспільству – систематизовану структуру цінностей, раціональних доказів, норм та ідеалів, забезпечуючи цілісність та інтегрованість суспільної свідомості у цій сфері [1, с. 283].

Входження терміна «політична культура» до широкого наукового обігу відбулося в середині XX ст. завдяки працям американських учених: Г. Алмонда, С. Верби, Д. Пауелла, Т. Парсонса, Д. Істона. Вагомі дослідження в галузі політичної культури здійснили такі дослідники, як В. Айхлер, В. Андрущенко, Р. Бауер, В. Бебик, В. Бех, Є. Вятр, Д. Гарднер, М. Головатий, Є. Головаха, А. Колодій, П. Кононенко, Д. Мід, Л. Пай, Д. Рікман, У. Розенбаум, Р. Такер, С. Уайт, М. Уотерс та ін.

Метою статті є визначення сутності й особливостей політичної культури сучасного українського суспільства, виявлення основних тенденцій її становлення.

Політична культура характеризує ступінь і якість розвитку політичної системи, свідомості й участі людей у вирішенні державних і суспільних справ, а також ідеологічних світоглядних аспектів духовного життя суспільства в конкретний історичний період його розвитку та існування. Г. Алмонд і С. Верба у праці «Громадянська культура» започаткували підхід до розуміння політичної культури як сукупності орієнтацій індивідів щодо реальної політичної системи та власної політичної поведінки. Ці орієнтації проявляються на трьох рівнях: перший – пізнавальні орієнтації (володіння знаннями про політичну систему, її представників і механізми функціонування); другий – емоційні (почуття, настрої і переживання, що відносяться до цієї політичної системи та учасників політичного процесу); третій – оціночні, які виражають особисте ставлення до політичної системи, її учасників та їхніх дій (критерії та міркування щодо політичних об'єктів, які ґрунтуються на ціннісних стандартах і критеріях у поєднанні з інформацією та емоціями). Отже, розробляючи концепт політичної культури, автори докладно зупинилися на проблемі типології політичних культур, виділивши (на базі аналізу п'яти західних національних

© Трехліб О. О., 2017

культур) три найбільш розповсюджені їхні типи – провінційну (або патріархальну), підданицьку та активістську [2].

Доповнюючи концепцію політичної культури, висунуту Г. Алмондом і С. Вербою, польський політолог М. Соболевський запропонував більш широке тлумачення політичної культури, що охоплює, на його думку: по-перше, політичні цілі, до яких прагне система, і цінності, які повинні детермінувати дії; по-друге, основні методи політичної дії, правила політичної поведінки індивідів і груп; по-третє, провідні політичні інститути та їхню роль у політичній системі [3, с. 65].

Сформованість політичної культури членів суспільства сприяє стабілізації на конституційних засадах внутрішнього становища в суспільстві; розробці певного політичного курсу розвитку правового демократичного суспільства у вільному політичному діалозі; вихованню ціннісного ставлення до загальнолюдських глобальних проблем світу, соціальних груп, окремих особистостей, їх діяльності; становленню громадської думки, позитивних стійких мотивів діяльності і вчинків суб'єктів; виявленню високих морально-політичних якостей особистості (чесності, справедливості, відвертості, принциповості, толерантності тощо).

Політична культура окремих політичних суб'єктів складається з таких компонентів, як: знання та орієнтації щодо політики та різних гілок влади, діяльності уряду та його представників; характер відношення до інших політичних суб'єктів (включаючи партії); політична самоідентифікація (ототожнення суб'єктом себе з певними політичними співучасниками).

Для демократичної культури характерна висока політична активність громадян, їх включення в політичну систему, визнання громадянських прав і свобод, принцип контролю громадянами діяльності уряду, визнання політичних відмінностей та гри політичних сил. У цілому це культура громадянського суспільства правової держави. Розрізняються два види демократичної культури: консервативно-ліберальна, при якій визначаються громадянські права і свободи, але забезпечується суспільно-реформістський аспект, та ліберально-демократична, яка передбачає соціальні реформи з боку держави. На нинішньому етапі цивілізації це загальнолюдське надбання і цінність.

Становлення політичної культури, адекватної громадянському суспільству, передбачає оновлення політичної ідеології, звільнення її від догматизму, ілюзорних та утопічних уявлень, формування сучасної концепції правової держави. Необхідно відродити й утвердити в свідомості людей політичні та соціально-моральні цінності, насамперед ідеї свободи і гідності особи, патріотизму, соціальної рівності і справедливості. Актуальним є формування бережливого ставлення до політичного і культурного минулого, до історичного досвіду боротьби за соціальне і національне звільнення, до прогресивних традицій. Потрібне також здійснення радикальних змін у способах політичної діяльності, забезпечення їх високого професіоналізму, гуманізму і демократизму, формування культури політичного і міжнаціонального спілкування [4, с. 85].

Політична культура виконує важливі функції в політичному житті суспільства, має істотний вплив на формування і функціонування політичної організації суспільства, характер політичного режиму, виборчої системи, відносин між громадянами і владою, політичну поведінку людей. Основні функції політичної культури: визначальна, нормативно-регулююча, виховна (соціалізації), комунікативна і прогностична.

Структурні компоненти політичної культури як багатопланового явища треба розглядати на декількох рівнях: 1) ментально-поведінковому – цінності, норми, способи поведінки; 2) ментально-духовному – ідеологія, наука, елементи політичної психіки та мова; 3) якісного стану функціонування інститутів та форм політичної взаємодії – елементи культури парламентаризму, політичного, державного та муніципального управління, конфлікту, співпраці, конкуренції тощо [5, с. 165].

Слід зазначити, що будь-яка політична культура є багаторівневим явищем зі складною структурою та різноманітними складовими елементами, що обумовлюється її залученням до всіх соціальних і політичних процесів у державі. Виходячи з цього, у політичній культурі можна виділити наступні три рівні: пізнавальний, практичний і ціннісний.

Політична культура пізнавального рівня означає теоретичне осмислення політичного життя, пізнання індивідом феномена влади як субстанції політики, засвоєння основних характеристик функціонування політичної системи суспільства, політичної організації, політичних інститутів, технологій функціонування політичної влади тощо.

Другий, практичний рівень поняття політичної культури – це вміння. Політично культурна людина повинна вміти робити усвідомлений політичний вибір в умовах сучасного політичного плюралізму, застосовувати базові політичні цінності та норми політичної поведінки для формування активної громадянської позиції.

Третій рівень політичної культури – ціннісний, тобто політична культура в цьому сенсі розглядається як споконвічна людська цінність, як мірило цивілізованості суспільства і мірило сутності самого поняття «людини». Ціннісний аспект політичної культури є характерним для сучасних суспільств, де існують демократичні режими [4, с. 86].

Саме у громадянському суспільстві кожен індивід виступає як первинний, вихідний чинник суспільного життя, стосовно якого всі інші чинники та цінності є вторинними, похідними, залежними. Рівень політичної культури багато в чому визначає загальнокультурний рівень розвитку людини, громадянина, без чого, за тієї ролі, яку він відіграє в розвиненому громадянському суспільстві, неможливе його нормальне функціонування. Тобто політична культура визначає фундаментальні цінності громадянської свідомості, громадянського суспільства. Вона повинна сприяти усвідомленню загально-історичної відповідальності громадян, вихованню всіх соціальних і етнічних груп у дусі патріотизму, постійному підвищенні значущості суверенної держави, єдності суспільства, давати можливість виявити громадянськість, прагнення до законності і правопорядку, до збереження та розвитку традицій.

Таким чином, формування політичної культури безпосередньо пов'язане із процесом демократизації суспільства. Зріла політична культура є передумовою побудови громадянського суспільства, реальної участі широких верств населення в процесах організації суспільства. Для розуміння цього важливим є передусім аналіз історично-ментальних основ формування політичної культури українського суспільства та розгляд її сучасного стану, виявлення перспектив і напрямків підвищення рівня політичної культури українського соціуму як чинника його демократизації, аналіз умов для створення культури, що базується на принципах злагоди, громадянського миру, пошани до свобод і прав людини.

Науковий керівник – канд. соціол. наук, доцент Жеребятнікова І. В.

Література: 1. Вільчинська І. Ю. Політична культура як ціннісно-нормативна основа політичної мотивації. *Політологічний вісник.* 2009. Вип. 51. С. 279–289. **2.** Almond G., Verba S. The Civic Culture: Political attitudes and Democracy in Five Nations. Princeton: Princeton University Press, 1963. 318 p. **3.** Джига Т. Сучасні тенденції становлення політичної культури українського суспільства. *Політичний менеджмент.* 2011. № 1. С. 64–74. **4.** Жеребятнікова І. В. Проблеми трансформації рівня політичної культури в сучасному українському соціумі. *Філософія і політологія в контексті сучасної культури.* 2013. Вип. 6 (1). С. 83–88. **5.** Середа В.В. Політична культура України: діахронний вимір. *Вісник Львівського університету.* Серія: Соціологічна. 2014. Вип. 8. С. 153–168.

ПСИХОЛОГІЧНІ МОДЕЛІ ЛЮДСЬКИХ ВЗАЄМОДІЙ: ТРИКУТНИК КАРПМАНА

УДК 159.9

Тулуп В. А.

Студент 2 курсу
факультету економічної інформатики ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено психологічну модель взаємодій між людьми, яка отримала назву трикутник Карпмана. Розглянуто, що являє собою цей трикутник, до яких наслідків він може призвести і як із нього вийти.*

Ключові слова: *взаємодія, поведінка, трикутник Карпмана, модель, свідомість, деструктивність.*

Аннотация. *Исследована психологическая модель взаимодействий между людьми, которая получила название треугольник Карпмана. Рассмотрено, что представляет собой этот треугольник, к каким последствиям он может привести и как из него выйти.*

Ключевые слова: *взаимодействие, поведение, треугольник Карпмана, модель, сознание, деструктивность.*

© Тулуп В. А., 2017

Annotation. *This topic is devoted to the psychological model of interactions between people, which was called the Carpman triangle. The article details what the triangle is, what consequences it can lead to and how to get out of it.*

Keywords: *interaction, behavior, Carpman's triangle, model, consciousness, destructiveness.*

Актуальність обраної теми полягає у тому, що наше повсякденне життя сповнене найрізноманітніших ситуацій. Іноді ці ситуації можуть повторюватися, іноді бувають новими, незнайомими. Кожний раз, коли людина опиняється в незвичній ситуації, вона часто дотримується, закріпленої в нашій свідомості моделі поведінки. Так влаштована людська психіка. І, на жаль, ці моделі в більшості випадків призводять до негативних наслідків. Цю статтю присвячено одній з таких моделей взаємодій між людьми – трикутнику Карпмана [1].

Взаємодія – це дії індивідів, що спрямовані один на одного. Така дія може бути розглянута як сукупність методів, що застосовуються людиною для досягнення певних цілей – вирішення практичних завдань або реалізації цінностей [2].

Таким чином, аналіз соціальних взаємин має два аспекти: психологічний і логіко-смисловий. Оскільки будь-яка соціальна взаємодія може бути розглянута з цих двох точок зору, доцільно почати з аналізу найзагальніших і фундаментальних форм соціальних взаємин, переходячи до більш специфічних – економічних, політичних та інших.

Однією з моделей людських взаємодій виступає трикутник Карпмана. Трикутник Карпмана – це своєрідна «гра», в яку грає переважна більшість людей, абсолютно не маючи про це жодного уявлення. Цей трикутник є особливою моделлю психологічних маніпуляцій, які супроводжують життя людини практично у всіх сферах її життєдіяльності. Американський психотерапевт Ерік Берн створив класифікацію ігор, в які дуже люблять грати люди. Згодом інший американський психотерапевт Стефан Карпман, взявши за основу теорію Еріка Берна, виділив одну з найпоширеніших моделей людських взаємодій й опублікував її у 1968 році в своїй статті «Fairy Tales and Script Drama Analysis». Тому, власне, трикутник і отримав таку назву. Також цим питанням цікавився психотерапевт Лінн Форрест (Lynne Forrest), який у 2008 році написав статтю про трикутник Карпмана, яка мала назву «Три особи жертви».

Суттю трикутника є те, що будь-які людські взаємини, відповідно певним параметрам, розвиваються по одній і тій же схемі. Причому, які б люди в цьому процесі не брали участь, і яким би контекстом не була обумовлена їх взаємодія, трикутник завжди буде мати негативний вплив.

Трикутник Карпмана – модель деструктивної комунікації, яка характеризується наявністю в ній трьох персонажів (ролей): переслідувача, жертви і рятівника. Він супроводжується маніпулюванням, передачею відповідальності і отриманням уявної вигоди, яка реалізує невротичний зміст нашої психіки.

Деструктивність комунікації в рамках трикутника полягає у такому:

по-перше, результат цієї комунікації ні в якому з можливих варіантів не може бути конструктивним, оскільки ґрунтується на маніпуляції;

по-друге, уявна вигода кожного з учасників трикутника ґрунтується на уникненні проблеми, а не на її вирішенні. Наприклад, рятівник може отримувати з цих відносин ситуативне підвищення самооцінки або задоволення своїх невротичних прагнень радувати інших. Жертва отримує увагу та можливість зняття з себе відповідальності. Переслідувач знаходить об'єкт для свого праведного гніву, який свідчить про проблеми у нього самого. І це лише тільки приклади – можливих варіацій може бути дуже багато [3].

Основна ідея трикутника полягає в його вершинах, кожна з яких уособлює певну роль, в яку грає людина. Роль – це свій власний спосіб реагувати і дивитися на навколишній світ. Цікавим є те, що всі персонажі гри є трьома аспектами або трьома видам жертви. Мається на увазі, неважливо, яку роль відіграє людина в цій ситуації в цей момент, зрештою вона завжди неминуче перетворюється на жертву. Слід зазначити, що трикутник Карпмана влаштований таким чином, що кожен з персонажів може в будь-який момент поміняти роль, перейшовши з жертви в переслідувача, з рятівника в жертву, з переслідувача в рятівника і так далі. Така гра може тривати роками, приносячи все більше і більше страждань з одного боку, а з іншого – приховане емоційне задоволення.

Потрапляючи до трикутника Карпмана, жертва вічно страждає і шукає рятівниа, який міг би «врятувати її», взяти на себе відповідальність за наслідки її діяльності. Вона завжди незадоволена своїм життям, сім'єю, роботою, навчанням, тим, що її ніхто не розуміє, не любить, не цінує. Жертва вважає себе приреченою на страждання й переживання, нічого не хоче міняти, а лише скаржиться на все і всіх, шукаючи підтримки у ближнього. Але скільки б допомоги їй не надали, вона все одно буде продовжувати страждати. Така людина всіляко намагається добитися уваги і співчуття від рятівника і, отримавши це, починає ним маніпулювати.

Якщо людина прагне залишити роль Жертви, їй слід:

по-перше, навчитися самій брати на себе відповідальність, а не перекладати її на плечі інших;

по-друге, намагатися за кожну послугу відповідати взаємністю;

по-третє, припинити виправдовуватися і почати діяти, а не тільки говорити.

Рятувальник – це супергерой, який поспішає на допомогу. Допомагаючи, він сподівається отримати подяку і соціальне визнання. Однак, не дочекавшись цього, герой засмучується, відчуває несправедливість й образу. Як правило, рятувальник шукає залежних людей, проявляє до них турботу і увагу. Порятунок – це та ж залежність, оскільки дає можливість особистості відчувати, що її цінують.

Щоб вийти з трикутника Рятувальнику слід:

по-перше, припинити радити і допомагати тим, хто цього не потребує;

по-друге, не вважати себе розумнішими за інших;

по-третє, знайти шлях самореалізації, який не буде полягати у втручанні в чужі проблеми.

Переслідувач – натура, яка прагне до лідерства і домінування над оточуючими. Головними емоціями для нього є гнів і сором. Він намагається самоствердитися, завдаючи болю іншим, загрожує, звинувачує, мудрує, читає нотації всім, хто слабший за нього. Особливістю ролі переслідувача є те, що його дії не безпідставні. Усередині себе він знаходить їм повне виправдання і пояснення. Найбільший страх для такої особистості – стати безпорадним і вразливим.

Якщо ви потрапили в трикутник Карпмана і граєте роль переслідувача, то вам варто почати працювати в таких напрямках:

по-перше, усвідомити те, що вам, як і всім людям, властиво помилятися;

по-друге, потрібно шукати причину своїх невдач не в оточуючих, а в самому собі;

по-третє, знайти інші способи самореалізації, які не будуть полягати в пригніченні інших.

Трикутник Карпмана – це відмінна схема побудови хворих взаємин. Дуже важко прийняти невірний сценарій побудови відносин і знайти в собі сили його виправити, але чим раніше це буде зроблено, тим краще.

Отже, можна сказати, що більшість життєвих ситуацій можуть описуватися моделлю трикутника Карпмана. Час від часу, незалежно від віку кожна людина приміряла на себе ту чи іншу роль. Якщо роль не співвідноситься з потребами особистості, то вона не «застрягає» в ній надовго і успішно може вибратися самостійно. Але буває так, що життя деяких особистостей цілком складається з гри по трикутнику, поступово все з більшим ступенем, засмоктуючи туди і перетворюючи життя в руїни. І тоді настає момент, коли просто необхідно «вирватися» з трикутника. Вихід можливий тільки в тому випадку, якщо людина чітко усвідомлює свою роль в цій грі.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Лугова В. М.

Література: 1. Berne E. What Do You Say After You Say Hello? // Bantam Books, 1973. 186 p. **2.** Юнг К. Г. Хрестоматия по психологии. СПб.: Питер, 2001. 512 с. **3.** Berne E. Games People Play. New York: Ballantine Books, 1996. 45 p. **4.** Вебер М. Основные социологические понятия. М.: Прогресс, 1990. 808 с. **5.** Гореликов Л. А. Идея целостности в основаниях современной научной картины мира: социально-исторический подход: автореф. дис. ... д-ра филос. наук: 09.00.11. В. Новгород, 2007. 49 с. **6.** Чайка І. Ю. Системна цілісність суспільства як фактор його прогресивного розвитку: автореф. дис. ... канд. філос. наук: 09.00.03. Київ, 2005. 20 с. **7.** Ананьев Б. Г. Избранные психологические труды. М.: Педагогика, 1980. 287с. **8**. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. М., 1985. 225 с. **9.** Маслоу А. Личность и мотивация. СПб.: Евразия, 1999. 478 с. **10.** Петросян Д. С. Интеграционная модель поведения человека. *Общественные науки и современность.* 2008. № 3. С. 39–51. **11.** Роджерс К. Эмпария // Психология эмоций. Тексты/под. ред. В. К. Вилюнаса, Ю. Б. Гиппенрейтер. М.,1984. С. 235–237. **12.** Фромм Э. Бегство от свободы. М.: Прогресс, 1995. 256 с.

МАРКЕТИНГ КАК СПОСОБ УПРАВЛЕНИЯ СОЗНАНИЕМ

УДК 659.118

Фастовец Т. А.

Студент 2 курса
факультета менеджемнат и маркетинга ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Рассмотрены проблемы губительного психологического воздействия маркетинга и его средств на потребителя, а также способы влияния маркетинговых приемов и рекламных сообщений на сознание и подсознание человека.*

Ключевые слова: *маркетинг, реклама, воздействие рекламы, сознание потребителя, психологическое воздействие, целевая аудитория, психика.*

Анотація. *Розглянуто проблеми згубного психологічного впливу маркетингу і його засобів на споживача, а також способи впливу маркетингових прийомів і рекламних повідомлень на свідомість і підсвідомість людини.*

Ключові слова: *маркетинг, реклама, вплив реклами, свідомість споживача, психологічний вплив, цільова аудіторія, психіка.*

Annotation. *The problems of the destructive psychological impact of marketing and its means on the consumer, as well as the means of influence of marketing receptions and advertising messages on the consciousness and subconscious of a person are considered.*

Keywords: *marketing, advertising, impact of advertising, consumer consciousness, psychological impact, target audience, psyche, media.*

Актуальность данной темы обусловлена тем, что в современном обществе с помощью маркетинговых хитростей и приемов происходит подсознательное зомбирование и программирование психики индивида (потребителя), что существенно влияет на подмену истинных ценностей и морально-нравственных установок человека, таким образом, побуждая его следовать за тем, что диктуется со всех возможных информационный каналов.

Цель работы: определить роль влияния маркетинга на современного потребителя, способы влияния на его сознание, а также степень важности формирования правильного представления о товаре у потребителей с учетом воздействия на психику человека при принятии решения о покупке. Предмет исследования – психологическое воздействие маркетинга на сознание потребителя.

Свой вклад в более глубокое понимание явления «маркетинг» сделали советские и зарубежные ученые, такие как: Е. Доценко, О. Феофанов, С. Кара-Мурза, Г. Шиллер, К. Воронов, А. Моулз, А. Лебединский, И. Крылова, В. Филиппова, В. Ефстафьва и др.

Маркетинг как отдельное направление в сфере продаж появился относительно недавно, но уже получил достаточно широкое распространение по всему миру. Маркетинг – это учение о том, как сделать так, чтобы ненужное показалось нужным, и его купили. Ответ очевиден, почему маркетинга не было раньше, к примеру, в XVIII веке – в нем не было нужды. Тогда производились нужные товары и удовлетворялись реальные потребности. Сейчас маркетинг – это философия рынка или учение о том, как сделать так, чтобы ненужное показалось нужным, и его купили. Применение психологии позволяет открыть новые возможности удовлетворения потребностей, затронуть эмоциональные стороны характера потребителя, а также создать необходимые условия для диалога между покупателем и рекламопроизводителем, способствующие эффективной продаже товара. Поэтому сегодня маркетологов больше должен интересовать не столько характер потребления, сколько процесс приобретения, и факторы, влияющие на психику потребителя при принятии решения о покупке.

Маркетологи не удовлетворяют наши запросы – они их создают, тем самым воздействуя на сознание людей. Навязывание потребностей происходит строго на эмоциональном уровне. Реклама апеллирует к эмоциям, которые не подчиняются разуму. Ниже эмоций только инстинкты, и сегодня реклама всё больше воздействует именно на них [1].

Ежедневно на каждого из нас обрушиваются сотни маркетинговых сообщений, призывающих «в срочном порядке» отдать все свои сбережения взамен на товары и услуги. Эксперты в сфере рынка выявили, что во время трансляции рекламных роликов в коммунальном хозяйстве возрастает расход воды. Люди стремятся убежать от воздействия рекламы, скрыться от нее [2].

© Фастовец Т. А., 2017

Реклама говорит на языке ценностей, которые порой бывают очень разными. Поэтому цель не продать клиенту одежду, а продать ему комфорт и престиж. Не продать ему страховку, а продать безопасность и уверенность. Не продать игрушки, а продать развлечение и образование детям. Не надо пытаться продавать вещи, а изобрести и продать что-то новое, оригинальное, которое подарит приятные ощущение и решения проблем.

Поэтому прежде чем приступать к формированию маркетинговой стратегии, стоит понять, как устроено мышление людей, и что ими движет. Знание основ психологии и применение их в маркетинге делает контент намного более привлекательным для клиентов: учитывая психологические особенности таргет-группы, появляется возможность привлечь новых посетителей и конвертировать их в благодарных покупателей.

В формировании предпочтений потребителя решающую роль играют именно его потребности. Потребность является внутренним условием деятельности субъекта. Для понимания направленности деятельности необходим анализ потребности, или мотива. Мотивы деятельности несут в себе действительную содержательную характеристику потребностей. Мотивы обусловливают стремление к определенному стилю потребления (консерватизм, престиж, практичность и т.п.) [3, с. 259].

Предполагается, что мировоззрение, схемы поведенческих реакций, образ действий и другие, относительно устойчивые составляющие личности оказывают определенное влияние на выбор продукта. Устойчивость, воспроизводимость личностных черт позволяет прогнозировать потребительское поведение. Поскольку решение о покупке торговой марки зависит от характера ее восприятия потенциальным потребителем, то данному психологическому механизму уделяется особое внимание при разработке стратегии позиционирования продукта на рынке. В свою очередь, восприятие торговой марки зависит от того, как потребители могут воспринимать себя и свое социальное окружение [4].

Восприятие зависит от следующих факторов:

– характеристика самих стимулов – яркость, контрастность, цвет, размер, скорость движения, громкость, повторяемость и т.п.

– воздействие различного рода раздражителей, отвлекающих потребителя от предъявляемых ему стимулов;

– характеристика текущего эмоционального состояния, физиологических особенностей человека;

– потребности, мотивы, представления, стереотипы, интересы, ожидания и установки индивида и т.д.

В психологии потребителей считается, что индивиды отдают предпочтение тем продуктам, которые в наибольшей степени соответствуют их представлениям о себе, образу Я («Я-концепции»). Поэтому при реализации рекламной кампании большое внимание уделяется тому, чтобы представить торговую марку как часть повседневной жизни того или иного сегмента рынка. Принято выделять три уровня самовосприятия: представление о себе как о реальном субъекте (кто я есть на самом деле); представление о себе как об идеальном субъекте (кем бы я хотел быть); социальное восприятие (каким бы индивид хотел быть, выглядеть, чтобы его воспринимали окружающие) [3, с. 259].

Для того чтобы облегчить процесс продаж, необходимо устранить препятствие в виде рационального сознания, привычек критического мышления и научных знаний, распространённых в массах. Все это мешает продавать горы ненужных и пустых вещей. Вообще включать критическое и рациональное мышление сегодня – не требуется. Это не модно, не современно и мешает манипуляции над сознанием, а это всё-таки точечное жульничество, разовая подтасовка. А сейчас речь идёт о глобальном формировании идеального потребителя, полностью лишённого рационального сознания и научных знаний о мире. Известный философ Александр Зиновьев верно сказал: «Идеальный потребитель – это что-то вроде трубы, в которую с одного конца закачиваются товары, а из другого они со свистом вылетают на свалку» [5].

Основные маркетинговые хитрости для сбыта товара:

1. Подарок. Классический прием: производится фасовка товара, в упаковку делается вкладыш, который и является обещанным подарком. В роли подобных сюрпризов выступают недорогие сувениры, приобретаемые оптом с учетом целевой аудитории покупателей. Трудно найти однозначный ответ, откуда у людей эта тяга к бесплатным благам. Может быть, люди стали настолько меркантильны либо все дело в практичности или даже алчности.

2. Захват внимания. Беспроигрышный вариант: осуществляется фасовка товара в оригинальную упаковку, дизайн для которой разработан профессиональными маркетологами. А целью дизайна является создание такого оформления, которое бы выделялось на фоне остальных товаров в магазине. Так захватывается внимание покупателя, а затем с помощью грамотных визуальных ассоциаций происходит подсознательное убеждение в необходимости покупки.

3. Жажда выгоды. Скидки, бонусные карты, 2 по цене 1 – все эти и многие другие предложения сэкономить заставляют покупателей приобретать больше, чем нужно, а иногда и то, что вообще не нужно. Но люди, как пола-

гается, ничего с этим поделать не могут, и заманчивое обещание выгоды обязательно влияет на их неосознанный выбор.

Таким образом, с недавних пор, маркетинг стал неотъемлемой частью нашей жизни, повлиял не только на ее профессиональный аспект, но также на социальный и даже психологический. Сейчас маркетинг не только руководствуется, но и пытается управлять желаниями людей, и зачастую не создает необходимые блага, а лишь внушает людям ложные потребности, которые в скором времени становятся не такими уж и ложными. Потребитель избалован, он не знает, чего хочет, но он независим в своем выборе. Однако маркетинг способен повлиять и на его мотивацию, и на его поведение, и на его желания, и доказать, что этот продукт – это именно то, что покупателю и нужно.

Научный руководитель – канд. экон. наук, преподователь Голубев С. Н.

Литература: 1. Ребрик С. Тренинг профессиональных продаж. М.: Эксмо, 2004. 232 с. **2.** Воронина Т. Невежество человека – основа современного маркетинга. URL: http://antimarketing.by/zdravye-mysli/nevezhestvo-cheloveka-%E2%80%93-osnova-sovremennogo-marketinga/. **3.** Андреева Г. М. Социальная психология в современном мире: учеб. пособие для вузов. М.: Аспект-Пресс, 2002. 335 с. **4.** Одинцов А. А., Одинцова О. В. Управление поведением потребителей: учеб. пособие. М.: ИИЦ МГУДТ, 2012. 150 с. **5.** Техника продаж. Реклама. URL: http://sales-doc.org.ua/reklama.html.

ПОДАТОК НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ: АКЦИЗНИЙ ЗБІР ТА ОБЛІК

УДК 657.466:336.168

Фастовець Т. О.

Студент 2 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено роль та ефективність державної податкової системи України та механізму акцизних зборів. Розглянуто питання про дату виникнення податкових зобов'язань, розмитнення підакцизних товарів та особливості справляння акцизного податку з товарів, що підлягають маркуванню марками акцизного податку.*

Ключові слова: *податок на додану вартість, акциз, акцизний податок, акцизне оподаткування.*

Аннотация. *Исследованы роль и эффективность государственной налоговой системы Украины и механизма акцизных сборов. Также рассмотрены вопросы о дате возникновения налоговых обязательств, растаможивание подакцизных товаров и особенности взимания акцизного налога с товаров, подлежащих маркировке марками акцизного налога.*

Ключевые слова: *налог на добавленную стоимость, акциз, акцизный налог, акцизное налогообложение.*

Annotation. *This article explores the role and effectiveness of the state tax system in Ukraine and the mechanism of excise duties. Also questions are considered about the date of occurrence of tax obligations, customs clearance of excisable goods and peculiarities of collecting excise tax on goods subject to marking with excise duty stamps. Taking into account researched and processed sources, scientific works - conclusions are drawn on the basis of processed materials.*

Keywords: *value-added tax, excises, excise tax, excise taxation.*

© Фастовець Т. О. , 2017

Актуальність цієї теми обумовлена тим, що сьогодні у світовій економіці податки є основним джерелом надходження коштів до державного бюджету. Для економічного розвитку України необхідна стабільна система оподаткування, яка передбачає вигоду для платників, при дотриманні правил податкової дисципліни. Для забезпечення економічного зростання та створення соціально-політичної стабільності, в тому числі України, як учасниці світової геополітики, необхідна цілісність та збалансованість державної податкової системи [1].

Мета роботи: визначення ролі ПДВ та акцизних зборів у формуванні Державного бюджету України, пошук ефективних інструментів прямого і непрямого впливу оподаткування на економіку держави і окремих підприємницьких структур, також аналіз динаміки частки бюджетного відшкодування з ПДВ.

Питанням, пов'язаним з функціонуванням ПДВ, акцизів та їх роллю у формуванні фінансових ресурсів держави, присвячені праці вітчизняних науковців та практиків: В. Андрущенка, В. Буряковського, В. Бесєдіна, О. Василика,А. Гальчинського, В. Геєця, О. Данілова, А. Дриги, та інших. Більшість з них порушували проблему бюджетного відшкодування ПДВ як основну причину його неефективності в умовах розвитку податкової системи України [2].

Податкова система відіграє дуже важливу роль у функціонуванні нашої країни, адже податки встановлюються для утримання державних структур і для забезпечення виконання ними відповідних функцій – управління, оборонної, соціальної, економічної та ін. Відсутність податків паралізує фінансову систему в цілому, тобто робить її недієздатною. З огляду на останні дослідження та наукові роботи, присвячені цій темі, можна виділити основні загальні проблеми:

– по-перше, неправильне тлумачення й необізнаність населення щодо податкової системи та необхідність сплати податків у цілому.

– по-друге, ухилення від сплати податків до державного бюджету шляхом створення фіктивних підприємств, підробки різного роду документації та бухгалтерської звітності, відсутність реєстрації діяльності потенційних платників податків тощо.

– по-третє, відсутність інформативної бази для населення щодо цілей, ролі та ефективності державної податкової системи.

– по-четверте, втрата частини надходжень коштів до державного бюджету.

– по-п'яте, це деякі проблеми у самій системі оподаткування, а саме: ліквідація другорядних у фінансовому плані податків, пошук альтернативних об'єктів оподаткування, реформування окремих податків тощо.

Як ми вже з'ясували, в Україні застосовується досить велика кількість податків, серед них є і акцизний, найбільш значущий, але у той же час він є ризиковим, з погляду на його вплив на формування доходної частини бюджету країни.

Велика кількість незаконного виробництва алкогольних напоїв, тютюнових виробів, спирту є великою проблемою. Адже виникає недостатня кількість надходжень коштів до бюджету від акцизного податку, а це є одним із каналів відтоку грошових коштів до тіньового сектора економіки. Але є й інші можливості від несплати акцизного податку, такі як ввезення підакцизних товарів поза митним контролем; здійснення псевдоекспорту підакцизних товарів; декларування товарів на фіктивні фірми; заниження митної вартості імпортованих товарів; переміщення товарів з фіктивними документами; використання підроблених марок акцизного податку та ін.

Марки акцизного податку, їх обіг та режим виробництва також потребують поліпшення.

Ще однією проблемою слід вважати суттєве зростання ставок на нафтопродукти та алкогольні напої, що передбачено в Податковому кодексі, при цьому підвищення рівня штрафів за порушення акцизного законодавства не здійснює належного впливу на тіньовий ринок підакцизної продукції, адже завдяки цьому він приносить ще більші прибутки та розширює свій вплив.

Основна частина надходжень акцизів до Державного бюджету України припадає на тютюнові вироби. Близько чверті всіх надходжень акцизів – це акцизи на алкогольну продукцію. Датою виникнення податкових зобов'язань щодо підакцизних товарів (продукції), вироблених на митній території України, є дата їх реалізації особою, яка їх виробляє, незалежно від цілей і напрямів подальшого використання таких товарів (продукції), крім випадків, зазначених у ст. 225 та 229 ПКУ [3].

Про основні принципи податкової системи уже говорилося та необхідно додати, що Законом України "Про систему оподаткування" від 18 лютого 1997 року у ст. 3 встановлено одинадцять принципів побудови системи оподаткування в Україні. Особливу зацікавленість серед них викликають три принципи:

– стабільність – забезпечення незмінності податків і зборів (обов'язкових платежів) і їх ставок, а також податкових пільг протягом бюджетного року;

– економічна обґрунтованість – встановлення податків і зборів на підставі показників розвитку національної економіки та фінансових можливостей з урахуванням необхідності досягнення збалансованості витрат бюджету з його доходами;

– доступність – забезпечення зрозумілості норм податкового законодавства для платників податків і зборів.

Для того щоб визначити, яку частину у доходах Державного бюджету України займають податкові надходження, а також визначити, як змінювалась структура доходів бюджету за останні три роки, проведемо структурно-динамічний аналіз доходів Державного бюджету України.

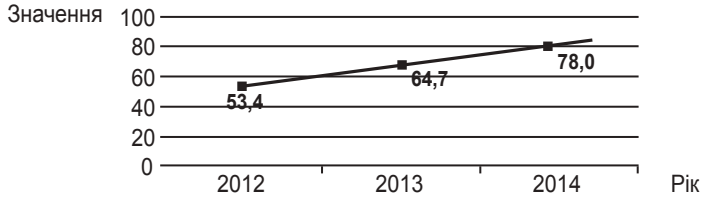

Рис. 1. **Динаміка дефіциту Державного бюджету України за 2012–2014 рр., млрд грн** [4].

Загалом еластичність системи податкових надходжень до бюджету залежить від еластичності кожного окремого елемента та питомої ваги цього податку в загальному обсязі надходжень. Якщо значення коефіцієнта еластичності є більшим чи дорівнює 1, то податкові надходження є еластичними, тобто зміни в обсязі надходжень до бюджету відбуваються вищими темпами, ніж зміни в обсязі валового регіонального продукту. Якщо коефіцієнт менший за 1, то зміни в обсязі валового регіонального продукту перевищують зміну величини податкових надходжень [5].

Таблиця 1

Динаміка коефіцієнта еластичності податкових надходжень зведеного бюджету по ВВП у 2011–2014 рр.

	2011	2012	2013	2014
Доходи бюджету	1,3	1,4	-0,1	1
Податкові надходження	2,1	0,9	-0,4	1,3
Податок на доходи фізичних осіб	0,9	1,6	1,4	1,5
Податок на прибуток підприємств	1,8	0,2	-0,3	-9,3
Збори та плата за спеціальне використання природних ресурсів	0,8	2,2	14,8	5,7
Податок на додану вартість	2,5	0,8	-1,7	2,9
Акцизний податок	1	1,6	-1,1	7,9
Мито	1,6	1,5	0,3	-1,9
Місцеві податки та збори	10,1	14,5	7,8	3,5
Екологічний податок (збір за забруднення навколишнього середовища)	0,9	2,9	8,8	8,3

Таким чином, економічне становище країни, а отже, рівень та динаміка податкових надходжень потребують безперервного моніторингу та дослідження з метою попередження небажаних для розвитку країни наслідків. Проаналізувавши діючу систему оподаткування в Україні, можна зробити висновок, що вона є досить недосконалою і суперечливою. Основною проблемою на сьогодні залишаються недостатні та нестабільні податкові надходження до бюджетів усіх рівнів. Для підвищення доходів до Державного бюджет України необхідно підвищити податок на прибуток для великих підприємств, оскільки це дасть змогу збільшити доходи від цього податку, не завдаючи додаткового податкового тягаря на малий та середній бізнес. Також необхідно переглянути умови сплати податку на розкішні автомобілі, оскільки існуючий податок на автомобілі, базою оподаткування якого є об'єм двигуна, можливо легко обійти, якщо купити новий розкішний автомобіль з об'ємом менше 3000 см3 . Ще одним кроком до збільшення податкових надходжень є перегляд умов надання пільг. Стосовно ставок акцизного податку, то вони, як правило, встановлюються в твердих сумах з одиниці товару. За допомогою цього можна ефективніше впливати як на сам процес виробництва, так і на реалізацію товарів.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Тютлікова В. В.

Література: 1. Студентські наукові записки. Серія "Економіка". 2008. Вип. 5. 488 с. **2.** Данілов О. Д., Паєнтко Т. В. Проблеми справляння акцизного збору та шляхи їх усенення. *Фінанси України.* 2011. № 5. С. 58–65. **3.** Податковий кодекс України: закон України від 02.12.2010 № 2755–VI // База даних «Законодавство України»/Верховна

Рада України. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755–17. **4.** Звіт Міністерства фінансів України за 2014–2013 рр. URL: www.mfu.gov.ua. **5.** Бойко Ю. І. Аналіз динаміки податкових надходжень до бюджету тернопільської області. URL: http://www.ir.kneu.edu.ua:8080/bitstream/2010/332/1/364%20- %20374.pdf.

ВИКОРИСТАННЯ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УПРАВЛІННІ КРЕДИТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 657.433:336.27

Федоренко І. О.

Студент 3 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено використання облікової інформації в управлінні кредиторської заборгованістю підприємства. Проаналізовано основні напрямки управління кредиторською заборгованістю для ефективної роботи підприємства. Запропоновано шляхи удосконалення управління кредиторською заборгованістю для покращення роботи підприємства.*

Ключові слова: *кредиторська заборгованість, аналіз кредиторської заборгованості, фінансовий стан підприємства, облікова інформація, реструктуризація заборгованості.*

Аннотация. *Исследовано использование учетной информации в управлении кредиторской задолженностью предприятия. Проанализированы основные направления кредиторской задолженности для эффективной работы предприятия. Предложены пути совершенствования управления кредиторской задолженностью для улучшения работы предприятия.*

Ключевые слова: *кредиторская задолженность, анализ кредиторской задолженности, оборачиваемость кредиторской задолженности, финансовое состояние предприятия, учет, управление.*

Annotation. *Investigated the use of accounting information in the management of enterprise accounts receivable. Analyzed the main areas of accounts payable for the enterprise effectively. The ways of improving the management of accounts receivable to improve the performance of the enterprise.*

Keywords: *accounts payable, accounts receivable analysis, turnover of accounts payable, financial condition of the company, accounting, management.*

Актуальність цієї теми зумовлена тим, що управління кредиторською заборгованістю є важливим аспектом фінансового менеджменту. В економічній літературі велика увага приділяється питанням управління дебіторською заборгованістю, питання управління кредиторською заборгованістю зустрічаються значно рідше. Тоді як саме управління кредиторською заборгованістю має велике значення, тому що її стан впливає на платоспроможність підприємства.

Метою дослідження є систематизація облікової інформації при управлінні кредиторською заборгованістю.

Необхідність управління кредиторською заборгованістю випливає з того, що вміле використання тимчасово залучених коштів сприяє максимізації прибутку від діяльності підприємств.

Серед основних видів кредиторської заборгованості виділяють заборгованість з:

1) внесків на страхування майна підприємства;

2) внесків на особисте страхування персоналу;

© Федоренко І. О., 2017

3) розрахунків з постачальниками і підрядниками;

4) розрахунків за векселями до сплати;

5) дочірніми або залежними товариствами та персоналом організації;

6) податків до бюджетів різних рівнів;

7) засновниками з виплати доходів;

8) одержаних авансів;

9) відрахувань у позабюджетні фонди соціального страхування, медичного страхування, пенсійний фонд і т. д.

Управління кредиторською заборгованістю передбачає:

– правильний вибір форми заборгованості (банківська або комерційна) з метою мінімізації процентних виплат і витрат на придбання матеріальних цінностей;

– встановлення найбільш зручної форми банківського кредиту і його терміну (короткострокова позика без забезпечення, кредит під заставу);

– недопущення утворення простроченої заборгованості, пов'язаної з додатковими витратами (штрафні санкції, пені) [1].

Найбільш прийнятними способами реструктуризації кредиторської заборгованості виступають:

– розстрочення та відстрочення платежів;

– погашення заборгованості шляхом передачі готової продукції кредитору при взаємній згоді;

– переведення короткострокових зобов'язань у довгострокові;

– продаж дебіторської заборгованості кредитору [2].

Однак не варто забувати, що сукупність методів і прийомів фінансового оздоровлення, спрямованих на реструктуризацію кредиторської заборгованості, може бути прийнята лише тоді, коли можливість збільшення суми коштів для погашення кредиторської заборгованості відсутня або вона малоефективна.

Для того щоб ефективно управляти боргами компанії, необхідно:

– визначити їх оптимальну структуру для конкретного підприємства і в конкретній ситуації;

– скласти бюджет кредиторської заборгованості;

– розробити систему показників (коефіцієнтів), що характеризують як кількісну, так і якісну оцінку стану і розвитку відносин з кредиторами компанії, і прийняти певні значення таких показників за планові;

– проаналізувати відповідності фактичних показників їх рамковому рівню;

– зробити аналіз причин виникнення відхилень;

– розробити і здійснити комплекс практичних заходів щодо приведення структури боргів відповідно до планових (оптимальних) параметрів.

Для оцінки оборотності кредиторської заборгованості розраховується така група показників:

1. Середня кредиторська заборгованість:

$$С_{КЗ} = \frac{КЗ_{нач.пер.} + КЗ_{кон.пер.}}{2}, \quad (1)$$

де $КЗ$ – кредиторська заборгованість.

2. Оборотність кредиторської заборгованості:

$$О_{КЗ} = \frac{В_р}{С_{КЗ}}, \quad (2)$$

де $О_{кз}$ – оборотність кредиторської заборгованості;

$В_р$ – виручка від реалізації продукції;

$С_{КЗ}$ – середня кредиторська заборгованість.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості показує, наскільки швидко компанія розраховується зі своїми контрагентами.

3. Період погашення кредиторської заборгованості:

$$П_{ПКЗ} = \frac{360}{О_{КЗ}}, \quad (3)$$

де $П_{ПКЗ}$ – період погашення кредиторської заборгованості [3].

Базою для розрахунків названих вище показників є облікова інформація, яку можна отримати з таких форм

фінансової звітності: Форма 1 «Баланс», Форма 2 «Звіт про фінансові результати» [4].

Прострочена кредиторська заборгованість – це грошові кошти, що не повернулися кредиторам у встановлений термін. Систематично непогашення кредиторської заборгованості, з постійними санкціями, пенями, штрафами призводить підприємство до неплатоспроможності, а в подальшому – до банкрутства. Якщо заборгованість триває більше 3 років (наприклад, оплата за поставлений підприємству товар), тоді її необхідно включити в статтю доходи. Якщо ж є підтверджуючий документ про те, що кредитор згоден з пролонгацією або реструктуризацією заборгованості, підписаний акт звірки, тоді вона не списується, і починається новий термін давності після перерви, яка є проміжком між старим і новим терміном. Для виявлення простроченої кредиторської заборгованості необхідним є проведення інвентаризації розрахунків. При інвентаризації розрахунків прострочена сума кредиторської заборгованості буде виявлена. За правилами інвентаризацію необхідно проводити поквартально, однак не всі дотримуються таких правил, тому річна перевірка потрібна обов'язково. Проводиться вона перед річним бухгалтерським звітом, результати інвентаризації фіксуються в акті, складеному за формою N інв-17 [5].

Це дозволить мінімізувати втрати від штрафних санкцій та надавати користувачам звітності більш правдиву інформацію, що, своєю чергою, позитивно впливає на ділову репутацію підприємства.

Кредиторська заборгованість є важливим джерелом фінансування для багатьох видів бізнесу.

Управління кредиторською заборгованістю передбачає застосування організацією відповідних і найбільш вигідних форм і термінів розрахунків з контрагентами і в найзагальніших рисах зводиться до збереження фінансової стабільності фірми при зниженні дефіциту оборотних коштів.

Ефективне управління боргами компанії багато в чому визначається виборчим підходом до контрагентів і гнучкою системою розрахунків з ними.

Першим найважливішим кроком на шляху оптимізації витрат стане визначення оптимальної структури оплати товарів і послуг для кожного конкретного випадку, що включає в себе:

- складання бюджету та схеми кредиторської заборгованості;
- оцінку фінансових можливостей, можливих ризиків і ступеня довіри у відносинах з кредиторами.

Контроль за станом кредиторської заборгованості є необхідною умовою стабільного фінансового стану підприємства.

Нормальний стан оборотності кредиторської заборгованості – це одна з умов відсутності збоїв в діяльності підприємства і здійснення ним нормальних циклів діяльності.

Науковий керівник – канд. екон. наук, старший викладач Пасічник І. Ю.

Література: 1. Короткова М. В. Оптимізація управління кредиторської заборгованістю на підприємствах промисловості. *Вісник ОДУ.* 2009. № 5 (111). С. 104–109. **2.** Дорожкіна Н. І., Федорова А. Ю. Реструктуризація як найбільш ефективний спосіб оптимізації кредиторської заборгованості підприємства. *Известия ЮЗГУ.* 2014. № 1. С. 217–222. **3.** Ємелін В. Н., Півкін Е. І. Управління кредиторською заборгованістю організації. *Молодий вчений.* 2014. № 8. С. 465–467. **4.** Про затвердження Національного положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13. *5.* Про Інструкцію по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів, а також розрахунків: Наказ Міністерства фінанансів України від 11.08.1994 № 69 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0202-94.

ЛІЦЕНЗУВАННЯ АВТОПЕРЕВЕЗЕНЬ В УКРАЇНІ

УДК 657.433:336.27(477)

Федоренко І. О.

Студент 3 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуті особливості ліцензування автоперевезень пасажирів і вантажів та відображення в обліку підприємства придбання ліцензії. Визначено та проаналізовано основні елементи: поняття, значення, нормативно-правова основа ліцензування, порядок отримання ліцензії.*

Ключові слова: *автомобільний транспорт, ліцензія, ліцензійні умови, орган ліцензування.*

Аннотация. *Рассмотрены особенности лицензирования автоперевозок пассажиров и грузов. Описано отражение в учете предприятия приобретения лицензии. Определены и проанализированы основные элементы: понятие, значение, нормативно-правовая основа лицензирования, порядок получения лицензии.*

Ключевые слова: *автомобильный транспорт, лицензия, лицензионные условия, орган лицензирования.*

Annotation. *This article examines the features of licensing of road transport passengers and cargo and the reflection in the accounting of an enterprise for the acquisition of a license. The main elements are defined and analyzed: the concept, meaning, the regulatory and legal basis for licensing, the procedure for obtaining a license.*

Keywords: *automotive transport, license, licensing conditions, licensing authority.*

Ринкова економіка обумовлює необхідність постійного вдосконалення і пошуку нових правових засобів державного регулювання підприємницької діяльності.

При цьому вплив на суб'єкти підприємницької діяльності реалізується у формі обов'язкових вимог, що пред'являються до них на різних стадіях здійснення певних видів підприємницької діяльності. В ряду таких вимог встановлено і вимоги, що полягають у необхідності отримання ліцензії. Причому регламентація вимог, як на рівні законодавчих, так підзаконних нормативних актів, дозволяє стверджувати, що склався правовий інститут ліцензування підприємницької діяльності. Розгляд проблем ліцензування підприємницької діяльності є досить актуальним, оскільки значне число видів підприємницької діяльності підлягає ліцензуванню [1].

Автомобільний транспорт – один з основних видів транспорту, який задовольняє потреби підприємств і організацій, міського та сільського населення в перевезеннях.

Роботу автотранспортних підприємств регулює Закон України «Про автомобільний транспорт» зі змінами та доповненнями в редакції Закону України від 23.02.2006 № 3492-IV [2].

Ліцензія – запис у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань про рішення органу ліцензування щодо наявності у суб'єкта господарювання права на провадження визначеного ним виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню [3].

Головний документ, що встановлює необхідність отримання ліцензій, – Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 02.03.2015 № 222-VIII зі змінами та доповненнями.

Згідно з цим законом до видів діяльності, на які необхідно отримувати ліцензію, належать як перевезення пасажирів у межах України, так і міжнародні перевезення пасажирів. Перевезення пасажирів може здійснюватися на таксі, автобусами або легковими автомобілями на замовлення.

Ті суб'єкти господарювання, які бажають здійснювати пасажирські перевезення, повинні відповідати Ліцензійним умовам, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2015 № 1001 (далі – Ліцензійні умови), і отримати ліцензію.

Ліцензійними умовами визначається вичерпний перелік документів, які додаються до заяви на отримання ліцензії на право здійснення такої господарської діяльності, а також встановлюються організаційні, кадрові та технологічні вимоги до матеріально-технічній базі ліцензіата і засобів здійснення діяльності, обов'язкові для виконання.

Ліцензійні умови та зміни до них розробляються органом ліцензування, що є центральним органом виконавчої влади, підлягають погодженню спеціально уповноваженим органам з питань ліцензування та затверджуються Кабінетом Міністрів України. Органи ліцензування оприлюднюють ліцензійні умови і зміни до них на своєму офіційному веб-сайті.

© Федоренко І. О., 2017

Органом ліцензування в цьому випадку є Державна служба України з безпеки на транспорті (Укртрансбезпека) [4]. Вимоги, яким необхідно відповідати автоперевізнику, щоб здійснювати пасажирські перевезення:

– перевізник повинен мати належну матеріально-технічну базу або договори з суб'єктами господарювання, що надають послуги з виконання технологічних операцій.

– перевізнику необхідно мати транспортні засоби, вони можуть бути власними, орендованими або наданими в кредит або лізинг.

– для перевезень пасажирів на таксі потрібне спеціальне обладнання транспортних засобів.

– також існують, окремі вимоги які ставляться до кваліфікації персоналу автомобільного перевізника, такі як :

– особи, які здійснюють перевірку технічного стану транспорту, а також здійснюють їх ремонт, технічне обслуговування мають мати певний стаж та кваліфікацію;

– медичні працівники, що проводять обов'язковий медичний огляд водіїв, повинні мати вищу освіту та кваліфікацію.

Також існують вимоги, які ставлять до водіїв, а саме:

– стаж роботи водієм автотранспортних засобів не менше 1 року, щоб отримати ліцензію на внутрішні автоперевезення;

– стаж роботи водієм внутрішніх автомобільних перевезень не менше 3 років, щоб отримати ліцензію на міжнародні автоперевезення;

– водії повинні мати медичну довідку, яка повинна оновлюватись перед рейсом і після рейсу (робиться відмітка у відповідному журналі і в дорожньому листі);

Укладаючи трудові договори з цими особами і з водіями, враховуються вимоги до їх кваліфікації, які залежать від транспорту, на якому будуть здійснюватися перевезення, вони містяться в Постанові Кабінету Міністрів "Про затвердження ліцензійних умов провадження господарської діяльності з перевезення пасажирів, небезпечних вантажів та небезпечних відходів повітряним транспортом" [5].

– для водіїв, які здійснюють міжнародне перевезення пасажирів, будуть встановлюватися особливі вимоги до досвіду роботи здобувача ліцензії. Якщо перевізник має бажання вийти на міжнародний рівень перевезень пасажирів, то для цього необхідно мати досвід не менш 3 років роботи з пасажирських перевезень на внутрішньому українському ринку.

Для вантажних перевезень на території України ліцензія не потрібна.

Документи, які необхідно подати в Укртрансбезпеку, для отримання ліцензії:

– заява на отримання ліцензії;

– інформація про наявність власної матеріально-технічної бази або інформації про договори з суб'єктами господарювання, які надають послуги з виконання технологічних операцій;

– інформація про транспортні засоби, а також завірені заявником копії свідоцтв про реєстрацію транспортних засобів і тимчасових реєстраційних талонів;

– інформація про кваліфікацію персоналу.

Органам Укртранбезпеки, як і іншим органам ліцензування в Україні, забороняється:

– вимагати від заявника оригіналів документів, якщо Законом або Ліцензійними умовами передбачено надання копій;

– вимагати тих документів, які не передбачені в Законі або Ліцензійних умовах, або непередбаченої інформації; вимагати сторонні і непередбачені виписки, довідки, листи тощо.

За видачу ліцензії необхідно сплатити разову плату, розмір якої дорівнює одному прожитковому мінімуму людини працездатного віку. Розмір ліцензії розраховується на день, коли органи Укртрансбезпеки прийняли рішення про видачу ліцензії. Після отримання повідомлення про прийняття рішення щодо видачі ліцензії протягом десяти робочих днів необхідно внести разову плату. Відображення в обліку автотранспортного підприємства придбання ліцензії в січні 2017 року за прожитковим мінімумом людини працездатного віку 1600 грн і строку корисного використання ліцензії 10 років при застосуванні прямолінійного методу нарахування амортизації наведено в табл. 1.

Згідно з Податковим кодексом України нарахування амортизації нематеріальних активів здійснюється протягом строку корисного використання (експлуатації) об'єкта, який встановлюється наказом по підприємству при визнанні цього об'єкта активом [5].

Таблиця 1

Відображення в бухгалтерському обліку придбання ліцензії і списання її вартості

Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
		дебет	кредит
1. Здійснено попередню оплату за ліцензію на здійснення перевезень	1600	377	311
2. Отримано ліцензію	1600	154	685
3. Здійснено взаємозалік заборгованостей	1600	685	377
4. Сформовано нематеріальний актив	1600	127	154
5. Нараховано амортизацію нематеріальних активів за місяць, починаючи з місяця, наступного за місяцем придбання ліцензії (1600 грн: 10 років: 12 міс.)	12,31	92	133
6. Списана амортизація нематеріальних активів	12,31	133	92

Таким чином, розгляд теми ліцензування в цій статті показав, що ліцензування як одна з важливих форм державного регулювання повинно перешкоджати входженню в ринок несумлінних суб'єктів господарювання і покликане служити захисту законних інтересів громадян. Свобода підприємництва в сфері автотранспорту без відповідного державного регулювання може призвести до ряду негативних наслідків у безпеці дорожнього руху, забруднення навколишнього середовища. З метою недопущення цього проводиться державне регулювання пасажирських автотранспортних послуг.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Пасенко Н. С.

Література: 1. Старцев А. В. Підприємницьке право: навч. посіб. Київ: Істина, 2006. 400 с. **2.** Про автомобільний транспорт: Закон України від 23.02.2006 № 32 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2344-14. **3.** Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02.03.2015 № 222 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/222-19. **4.** Про затвердження переліку органів ліцензування: Постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2015 № 609 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/609-2015-п. **5.** Про затвердження ліцензійних умов провадження господарської діяльності з перевезення пасажирів, небезпечних вантажів та небезпечних відходів повітряним транспортом: Постанова Кабінету Міністрів України від 10.03.2017 № 134 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/ru/134-2017-%D0%BF.

ПРОБЛЕМИ ВИБОРУ МЕТОДУ НАРАХУВАННЯ АМОРТИЗАЦІЇ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ КОМПАНІЙ ЗА П(С)БО ТА МСБО

УДК 657.01

Худокормова А. О.

Магістрант 1 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розкрито поняття «основні засоби» та «амортизація» за П(С)БО 7 та МСБО 16; зазначено методи нарахування амортизації; визначено основні відмінні аспекти нарахування амортизації основних засобів за П(С)БО та МСБО; охарактеризовано вплив вибору методу амортизації на фінансові результати діяльності компанії.*

Ключові слова: *основні засоби, амортизація, вплив, фінансові результати, підприємство, облік.*

Аннотация. *Раскрыты понятия «основные средства» и «амортизация» согласно П(С)БУ 7 и МСБУ 16; указаны методы начисления амортизации; определены основные отличительные аспекты начисления амортизации основных средств по П(С)БУ и МСБУ; охарактеризовано влияние выбора метода амортизации на финансовые результаты деятельности компании.*

Ключевые слова: *основные средства, амортизация, влияние, финансовые результаты, предприятие, учет.*

Annotation. *Concepted of "fixed assets" and " amortization" for P(S) 7 and IAS 16; indicated methods of amortization; defined different aspects of the basic amortization of fixed assets in P(S) and IAS; described the influence of the choice of method of amortization on financial results of the company.*

Keywords: *fixed assets, amortization, influence, financial performance, business, accounting.*

У сучасних умовах перед суб'єктами господарювання виникає безліч питань щодо раціонального та ефективного використання необоротних активів. Це, насамперед, пов'язано із нестачею фінансових ресурсів, високим рівнем їх морального та фізичного зносу на українських підприємствах.

Амортизаційна політика відіграє велику роль у модернізації підприємства і забезпеченні економічного зростання. Але на сьогодні вона залишається слабкою ланкою економічної політики, оскільки сформована амортизаційна система не виконує своєї головної функції – не створює зацікавленості підприємців в оновленні основних засобів.

Актуальність теми полягає в тому, що більшість підприємств України мають високий ступінь зносу основних засобів, які не відповідають сучасним технологічним вимогам, що відображається на собівартості і якості продукції. Таким чином, існує проблема амортизаційної політики, а саме вибору ефективного методу амортизації в певній ситуації.

Теоретичне та практичне вирішення проблеми вибору нарахування амортизації необоротних активів привертало увагу таких учених, як Бутинець Ф. Ф., Головко Т. В., Карпушенко М. Ю., Левченко А. П., Садовська І. Б., Лишиленко О. В., Верига Ю. А., Кулик В. А., Іванюк С. Ю., Саюн А. О. При цьому слід зазначити, що в наукових роботах недостатньо повно відображені сучасні проблеми вибору методу амортизації основних засобів.

Основними законодавчими актами України, які регламентують порядок нарахування амортизації, є Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та Податковий кодекс України.

Метою цієї роботи є аналіз кожного з методів амортизації, а також розгляд їх впливу на фінансові результати діяльності компаній.

П(С)БО 7 та МСБО 16 дають однакові трактування поняттям «основні засоби» та «амортизація».

Згідно з П(С)БО 7 «Основні засоби», «основні засоби – матеріальні активи, які підприємство / установа утримує з метою використання їх у процесі виробництва / діяльності або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк

© Худокормова А. О., 2017

корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік)» [1].

Згідно з МСБО 16, «амортизація – систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації)» [2].

Амортизація у бухгалтерському обліку являє собою розподіл вартості необоротних активів протягом терміну їх корисного використання з метою визначення прибутку (збитку) відповідного звітного періоду. Економічна амортизація відрізняється від бухгалтерської тим, що ґрунтується на майбутніх грошових потоках, яку очікують отримати від використання основних засобів із обліком їх ліквідаційної вартості наприкінці корисної служби.

Насамперед при виборі амортизаційної політики підприємства потрібно орієнтуватися на загальну стратегію управління. Управлінці часто стикаються з проблемою обрання оптимальних елементів амортизаційної політики, щоб вони максимально задовольняли потреби підприємства. З одного боку, вони отримують можливість швидко вивести капітал із необоротного в оборотний, отримавши додаткове джерело коштів. Але таке заниження строку корисного використання основних засобів не приносить бажаної вигоди, бо це призводить до збільшення собівартості продукції та необхідності оновлення основних засобів.

Важливим фактором ефективності амортизаційної політики є визначення строку корисного використання основних засобів, що вводяться в господарський оборот, а також вибір методу нарахування амортизації. Таким чином, удосконалення процесу оновлення виробничих засобів, що сприяє покращенню результатів економічної діяльності, підприємства можуть здійснити за допомогою методів нарахування амортизації [3].

За П(С)БО 7 всі основні засоби, крім землі, є об'єктом амортизації. Але МСБО 16 зауважує, що «у деяких випадках сама земля може мати обмежений термін корисної експлуатації, тоді її амортизують методом, який відображає вигоди, що мають бути отримані від неї».

Метод амортизації основних засобів обирається підприємством самостійно з урахуванням очікуваного способу використання активу та зазначається в Наказі про облікову політику.

П(С)БО 7 пропонує п'ять методів нарахування амортизації (прямолінійний; зменшення залишкової вартості; прискореного зменшення залишкової вартості; кумулятивний; виробничий), а МСБО 16 – три (лінійний метод, метод зменшення залишку та метод одиниць виробництва продукції), проте у стандарті також вказано, що перелік методів амортизації не є вичерпним.

Величина фінансового результату підприємства залежить від ліквідаційної вартості активу, яку необхідно враховувати на підставі бухгалтерських документів, складених в кінці терміну використання об'єкта. МСБО 16 дає рекомендації щодо перегляду ліквідаційної вартості та строку корисного використання активу частіше, ніж П(С)БО (наприклад, на кінець кожного фінансового року під час інвентаризації об'єктів основних засобів).

Під час аналізу міжнародного та національного стандарту відносно обліку основних засобів автором виявлено такий аспект, а саме: П(С)БО розглядає момент початку та завершення нарахування амортизації, а М(С)БО – ні [4].

Також автором складено табл. 1, у якій зазначені особливості нарахування амортизації за П(С)БО 7 та МСБО 16 [5].

Таблиця 1

Особливості нарахування амортизації за П(С)БО 7 та МСБО 16

П(С)БО 7	МСБО 16
1	2
Фактори при визначенні строку корисного використання	
продуктивність (потужність) активу	фізична продуктивність (потужність) активу
фізичний та моральний знос	фізичний та моральний знос, які залежать від наступних факторів: кількість змін під час яких використовується об'єкт; наявна база ремонту та технічного обслуговування на підприємстві; догляд та обслуговування об'єкта під час його не використовування
відсутній	технічний або комерційний знос, який формується під час вдосконалення виробництва, зміни попиту на продукцію (послуги) вироблену за допомогою такого об'єкта
правові та інші обмеження відносно терміну використання активу, що передбачені чинним законодавством	правові та подібні обмеження використання об'єкту (наприклад, закінчення строку пов'язаної з ним оренди)
Особливості вибору метода амортизації підприємством	
самостійно, ураховуючи очікуваний спосіб отримання економічних вигод від його експлуатації	що найкраще окреслює очікувану форму споживання майбутніх економічних вигід, які утілені в об'єкті
нараховувати амортизацію, використовуючи новий метод, необхідно з місяця, який є наступним за місяцем прийняття рішення про зміну методу амортизації	застосовувати постійно один метод амортизації від періоду до періоду, якщо не відбуваються зміни в очікуваній формі споживання цих майбутніх економічних вигід

Закінчення табл. 1

1	2
Початок нарахування амортизації об'єкта основних засобів	
виходячи з нового строку корисного використання, починаючи з місяця, наступного за місяцем зміни строку корисного використання	коли він стає придатним для використання (після того як актив доставлений до місця його використання та приведений у стан, у якому він придатний до використання)

Можна зробити висновок, що на сьогодні не існує чітких правил для вибору методу нарахування амортизації, який би найбільше підходив підприємствам з різною організаційно-правовою формою. Хоча, з іншого боку, можна зазначити, що всі методи нарахування амортизації можна вважати рівноцінними, оскільки вони переслідують одну мету.

Саме тому метод нарахування амортизації, який обрало підприємство, повинен сприяти поліпшенню відтворення основних засобів, визначенню реальної величини прибутку та враховувати фактори, які пов'язані з використанням об'єктів основних засобів.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Пасенко Н. С.

Література: 1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» від 27.04.2000 № 92 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00. **2.** Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби»: Закон України від 01.01.2012 № 929-014 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_014. **3.** Жолняр І. В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2012. 326 с. **4.** Король Г. О., Безгодкова А. О., Галайда А. М. Порівняння обліку основних засобів за національними та міжнародними стандартами. *Науковий вісник Херсонського державного університету.* 2015. № 9–1. С. 186–189. **5.** Велегура А. Порівняння ключових характеристик П(С)БО 7 «Основні засоби» та МСБО 16 «Основні засоби» // Відкрита Міжнародна інтернет-конференція "МСФЗ: дослідження, наука, практика, імплементація". 2016. URL: http://konf.amsfo.com.ua/porivnyannya-klyuchovix-xarakteristik-psbo-7-osnovni-zasobi-ta-msbo-16-osnovni-zasobi.

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА НА УКРАИНСКИХ ПРЕДПРИЯТИЯХ

УДК 657.471.6

Худякова Т. А.

Студент 2 курса
факультета менеджмента и маркетинга ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Рассмотрены сущность управленческого учета и его роль на предприятии. Проанализированы проблемы внедрения управленческого учета на украинских предприятиях. Указаны предложения по его внедрению на отечественных предприятиях.*

Ключевые слова: *управленческий учет, предприятие, проблемы, перспективы, внедрение.*

Анотація. *Розглянуто сутність управлінського обліку та його роль на підприємстві. Проаналізовано проблеми управлінського обліку на українських підприємствах. Вказано пропозиції щодо його впровадження на вітчизняних підприємствах.*

© Худякова Т.А., 2017

Ключові слова: *управлінський облік, підприємство, проблеми, перспективи, впровадження.*

Annotation. *The essence of management accounting and its role in the enterprise. Analyzed the problems of management accounting in the Ukrainian enterprises. Includes suggestions for its implementation in domestic enterprises.*

Keywords: *management accounting, enterprise, problems, prospects, introduction.*

Сегодня эффективная деятельность современного предприятия невозможна без упорядоченной системы управленческого учета и отчетности на всех уровнях управления. Данная тема является весьма значимой, так как каждое предприятие желает знать, какая продукция пользуется наибольшим спросом, какие затраты необходимы на ее выпуск, какой доход принесет ее реализация в будущем.

Таким образом, актуальность данной темы заключается в том, что управленческий учет является важнейшим фактором развития экономики субъекта хозяйствования, основой соотнесения доходов и расходов.

Управленческий учет – это процесс выявления, измерения, сбора, обобщения, анализа, подготовки, интерпретации и передачи учетной информации, которая используется управленческим персоналом при принятии управленческих решений и для обеспечения эффективного использования ресурсов [1].

В Украине разработке проблеме развития управленческого учета уделяется значительное внимание со стороны отечественных исследователей Н. Чумаченко, С. Голова, Л. Сухаревой и других [2]. Однако на практике лишь немногие отечественные предприятия применяют систему управленческого учета для более эффективного решения вопросов и проблем ведения бизнеса. Основное объяснение этому – отсутствие достаточного объема знаний у руководства. В то же время многие руководители не всегда осознают роль управленческого учета в организации, недостаточно четко понимают поставленную цель и задачи.

В Законе Украины «Про бухгалтерский учет и финансовую отчетность в Украине» в статье 8 [2] указывается, что предприятия самостоятельно разрабатывают систему и формы внутрихозяйственного (управленческого) учета, осуществляют отчетность и контроль хозяйственных операций. Но этому моменту руководство не уделяет должного внимания, поэтому управленческий учет недостаточно развит на предприятиях Украины.

Постепенное становление и развитие управленческого учета - является одним из направлений совершенствования отечественной системы учета и отчетности как ключевого информационного института в обеспечении конкурентоспособности национальной экономики.

Перспективы развития управленческого учета современные ученые видят в таких направлениях:

- формирование системы стратегического управленческого учета;
- развитие методики управленческого анализа [3];
- регулирование отраслевого управленческого учета (разработка отраслевых методик организации управленческого учета, инструкций по определению себестоимости продукции и проведения управленческого анализа);
- научное обоснование эффективной модели управленческого учета с учетом как внешних, так и внутренних факторов.

Одной из главных проблем управленческого учета является именно внедрение управленческого учета в деятельности предприятий. Для успешного осуществления внедрения системы управленческого учета необходимы три неотъемлемые составляющие:

во-первых, специальные ресурсы для реализации этой задачи: если предприятие решилось на выполнение поставленной задачи, ему понадобится много как денежных затрат, так и затрат времени;

во-вторых, специалисты: руководству следует осознавать, что для постановки управленческого учета ему следует нанимать не бухгалтеров, а именно специалистов, у которых есть такой опыт. Но стоит рассмотреть идею о привлечении собственных специалистов, а не временных консультантов;

в-третьих, участие в процессе постановки: часто руководство считает, что не надо вмешиваться в ту сферу, где есть собственные специалисты [4, ст. 287].

Как подход к комплексному решению этой проблемы возможен такой вариант разделения общей работы по внедрению управленческого учета на этапы, который представлен на рис. 1.

Управленческий учет является эффективным инструментом управления, потому что создает конкурентные преимущества в рыночной среде, а именно обеспечивает предприятие ключевой информацией.

Таким образом, можно сказать, что разработанная на сегодня система учета должна быть направлена на облегчение получения информации, а также осуществление управленческой работы, и ни в коем случае не усложнять учетный процесс.

На украинских предприятиях управленческий учет еще не нашел широкого распространения. Этот вид учета является одним из наиболее эффективных средств планирования и прогнозирования деятельности пред-

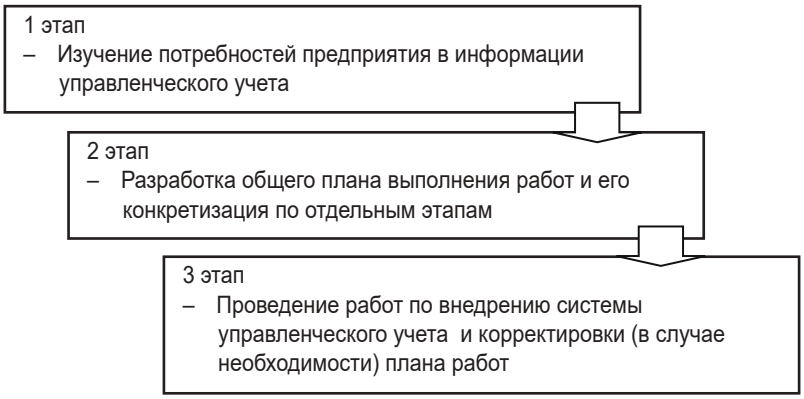

Рис. 1. **Этапы разделения общей работы по внедрению управленческого учета**

приятия. Он помогает руководителям предприятия выявить оптимальные пропорции между постоянными и переменными затратами, ценой и объемом реализации, минимизировать предпринимательский риск. Бухгалтеры, аудиторы, эксперты и консультанты, пользуясь данными управленческого учета, могут дать более глубокую оценку финансовым результатам и точнее обосновать рекомендации для улучшения работы предприятия, хозяйства.

Научный руководитель – канд. экон. наук, доцент Тютликова В. В.

Литература: 1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **2.** Голов С. Ф. Управлінський облік. Київ: Скарби, 2009. 425 с. **3.** Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України» /Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **4.** Засади конкурентоспроможності в реаліях економіки знань: колективна монографія/за наук. ред. Ю. В. Полунєєва. Київ: ТОВ «Інжиніринг», 2007. 256 с. **5.** Лень В. С. Управлінський облік: навч. посіб. Київ: Знання-прес, 2009. 287 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВІДОБРАЖЕННЯ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА ЗА НАЦІОНАЛЬНИМИ ТА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

УДК 657.1:006.32-021.261

Ценко О. В.

Магістрант 1 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розкрито тлумачення терміна «витрати» згідно з національними та міжнародними стандартами, а також відповідно до податкового законодавства України; визначено, у яких П(С)БО та МСБО відображено сутність витрат; наведено класифікацію витрат, що рекомендована у П(С)БО та МСБО, а також розбіжності при формуванні собівартості.*

Ключові слова: *витрати, собівартість, П(С)БО, МСФЗ, МСБО.*

© Ценко О. В., 2017

Аннотация. *Раскрыто толкование термина «расходы» в соответствии с национальными и международными стандартами, а также в соответствии с налоговым законодательством Украины; определено, в каких П(С)БУ и МСБУ отображена сущность расходов; представлена классификация расходов, которая рекомендуется в П(С)БУ и МСБУ, а также различия при формировании себестоимости.*

Ключевые слова: *расходы, себестоимость, П(С)БУ, МСФО, МСБУ.*

Annotation. *The interpretation of the term «expenses» is disclosed in accordance with national and international standards, as well as in accordance with the tax legislation of Ukraine; It is determined in which Ukrainian Accounting standards and IAS the essence of expenses is displayed; The classification of expenses is recommended, which is recommended in Ukrainian Accounting standards and IAS, as well as differences in the formation of cost.*

Keywords: *costs, cost price, Ukrainian Accounting standards, IFRS, IAS.*

В Україні головним документом, що визначає правові засади регулювання, організації та ведення бухгалтерського обліку, є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Витрати підприємства безпосередньо регулюються та спираються на цей нормативний документ. Проте основним документом, в якому відображено загальні положення, принципи визнання, порядок відображення у звітності та склад статей витрат підприємства, є затверджений Міністерством фінансів України Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати».

У європейській практиці для ведення бухгалтерського обліку, як правило, застосовуються Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), які включають до свого складу Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (МСФО). Але, на відміну від П(С)БО, витратам у МСБО не присвячено окремий стандарт обліку. Тому сутність витрат розкривається у окремих МСБО, а саме: МСБО 1 «Подання фінансових звітів», МСБО 2 «Запаси», МСБО 16 «Основні засоби», МСБО 18 «Дохід», МСБО 23 «Витрати на позики», МСБО 38 «Нематеріальні активи» та ін.

Метою статті є розкриття особливостей ведення бухгалтерського обліку витрат на вітчизняних підприємствах за національними та міжнародними стандартами.

Питання, що стосуються обліку витрат на підприємстві, та подальші перспективи розвитку бухгалтерського обліку в Україні на основі МСБО досліджували такі вчені-економісти: Ф. Бутинець, С. Голов [2], О. Губачова, В. Костюченко, Ю. Кузьмінський, С. Лабунська [1], В. Пархоменко, Н. Пасенко, А. Пилипенко, В. Сопко, В. Швець та ін. Але слід зазначити, що не одне питання щодо методології та організації бухгалтерського обліку за сучасних умов ще потребують детального вирішення.

Так, Голов С. дає таке визначення: витрати – це кошти підприємства, пов'язані з формуванням потрібних ресурсів та їх використанням [2].

Згідно з Податковим кодексом України під витратами розуміють суму будь-яких витрат платника податку у грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, здійснюваних як компенсація вартості товарів (робіт, послуг), які придбаваються (виробляються) таким платником податку для їх подальшого використання у власній господарській діяльності [3].

Але, якщо порівняти визначення витрат за П(С)БО та МСБО, можна побачити, що вони мають майже однаковий зміст, проте П(С)БО дає більш точне тлумачення (рис. 1).

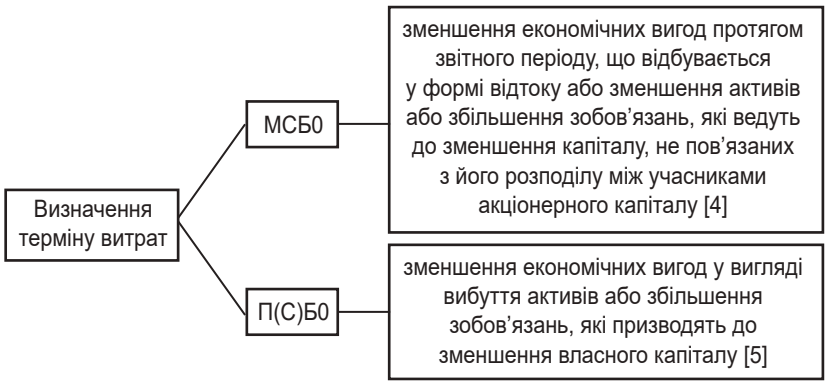

Рис. 1. **Визначення терміна «витрати» за МСБО та П(С)БО**

Спираючись на досвід практикуючих бухгалтерів України, до складу витрат на підприємстві можуть входити не усі статті витрат, що рекомендовано міжнародними чи національними стандартами, якщо інше не передбачено обліковою політикою. Так, П(С)БО 16 «Витрати» передбачає наступну класифікацію витрат:

– собівартість реалізованих товарів;

– собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг);

– витрати, пов'язані з операційною діяльністю, які не входять до собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) та поділяються на адміністративні, збутові та інші операційні витрати;

– фінансові витрати;

– втрати від участі в капіталі;

– інші витрати, які виникають під час діяльності (крім фінансових витрат), але не пов'язані безпосередньо з виробництвом та/або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг) [5].

Згідно з міжнародними стандартами у МСБО 1 «Подання фінансових звітів» містяться рекомендації стосовно класифікації витрат за характером або ж за функціями [6]. Відповідно, до класифікації за характером слід відносити витрати з амортизації, придбання матеріалів, транспортні витрати, виплати працівникам, витрату на рекламу та інше. Класифікація за функціями передбачає віднесення витрат як частини собівартості реалізації, а саме: витрати на збут або адміністративні. Такий вид є близьким для вітчизняних бухгалтерів, бо він цілком відповідає класифікації витрат за економічними елементами та статтями калькуляції відповідно до П(С)БО 16.

У такому разі можна стверджувати, що деталізований склад витрат за П(С)БО 16 загалом відповідає вимогам відображення витрат за міжнародними стандартами. А саме це дає змогу в наказі про облікову політику підприємства за міжнародними стандартами привести класифікацію статей витрат згідно з національними стандартами [7]. При застосуванні міжнародних стандартів підприємства, виходячи з власного досвіду стосовно відображених господарських операцій, визначають склад витрат самостійно.

Що стосується принципів формування витрат, то національні співпадають з міжнародними. Але розбіжності можна спостерігати у процесі формування собівартості продукції / товару. Згідно з П(С)БО 16 нестачі та втрати ТМЦ відносяться до собівартості продукції / товару, тоді як такі самі витрати за міжнародними стандартами відображуються у звіті про прибутки та збитки. У цьому звіті вони зазначаються як витрати, від яких не буде отримано вигід у майбутніх періодах або які у балансі припиняють визнаватися активом [6].

Таким чином, можна зробити висновок, що як у національних, так і міжнародних стандартах порядок ведення обліку витрат не визначений. Також не виявлено відмінностей у обліку витрат. Такі документи, як П(С)БО та МСФЗ, висвітлюють правила відображення інформації у фінансовій звітності. А підхід до визначення «витрати» за МСБО майже не відрізняється від звичного українським користувачам за національнім стандартом та є менш детальним. Також важливо підкреслити, що при застосуванні МСФЗ на практиці можна використовувати звичну класифікацію витрат за П(С)БО, яка не суперечить міжнародним стандартам.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Пасенко Н. С.

Література: 1. Маляревський Ю. Д., Лабунська С. В., Безкоровайна Л. В., Чечетова Н. Ф. Управлінський облік: навч. посіб. Харків: ВД «ІНЖЕК», 2009. 248 с. **2.** Голов С. Ф., Костюченко В. М. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами: приклади та коментарі: практ. посіб. Київ: Лібра, 2011. 840 с. **3.** Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon4.ra-da.gov.ua/laws/show/2755-17. **4**. Міжнародні стандарти фінансової звітності (International Financial Reporting Standards). URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_010. **5.** Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 № 318 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00. **6.** Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансових звітів». URL: http://zakon2.rada.gov.ua/-laws /show/929_010 **7.** Августова О. О. Облік витрат за національними та міжнародними стандартами // Відкрита Міжнародна інтернет-конференція «МСФЗ: дослідження, наука, практика, імплементація». URL: http://konf.am-sfo.com.ua/oblikvitratzanacionalnimitamizhnarodnimistandartami/.

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАНЯ ЦІН У ТОРГІВЛІ: ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ І ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ЦІНОУТВОРЕННЯ

УДК 338.534

Цигичко С. М.

Студент 3 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто механізм впливу держави на ціноутворення, контроль з боку держави за виконанням державної цінової політики, а також те, які стягнення використовуються при порушеннях, пов'язаних зі встановленням, формуванням і застосуванням державних регульованих цін.*

Ключові слова: *ціна, ціноутворення, державна цінова політика, контроль, торговельна діяльність, державне регулювання цін, фіксовані ціни.*

Аннотация. *Рассмотрен механизм влияния государства на ценообразование, контроль со стороны государства за выполнением государственной ценовой политики, а также то, какие взыскания используются при нарушениях, связанных с установлением, формированием и применением государственных регулируемых цен.*

Ключевые слова: *цена, ценообразование, государственная ценовая политика, контроль, торговая деятельность, государственное регулирование цен, фиксированные цены.*

Annotation. *Considered the mechanism of state influence on pricing, state control over the implementation of state price policy and penalties are used in violation related to the establishment, formation and application of state regulated prices.*

Keywords: *cost, pricing, government pricing control, control, trade activity, state regulation of prices, fixed prices.*

В умовах ринкової економіки важливу роль відіграє регулювання цін з боку держави. Державне регулювання цін об'єктивно необхідно, тому що:

- безпосередньо пов'язане з проблемою формування, розподілу і перерозподілу доходів різних соціальних верств і груп населення, і від його ефективності значною мірою залежить соціальна стабільність у народному господарстві;
- виконуючи стимулюючу функцію, ціни впливають на розвиток виробництва;
- від динаміки цін, їх рівноваги залежить питання, які товари і послуги виробляти, як і для кого їх виробляти;
- з проблемою цін органічно пов'язана проблема інфляції (дефляції), економічного циклу.

Законодавча база, яка регламентує відносини, пов'язані з торгівлею охоплює певне коло сфер господарювання. Торгівлю не можна відділити від таких сфер господарювання, як митний контроль, оподаткування, захист прав споживачів, отримання ліцензій та інших різноманітних дозволів, оренда та інші операції з нерухомістю, реклама тощо [1]. Більша частина документів, що регламентує торговельну діяльність в Україні, становлять розпорядження, накази, листи різних органів виконавчої влади, зокрема Кабінету Міністрів України, різних міністерств, Державної фіскальної адміністрації України, Державного комітету з питань регуляторної політики і підприємництва тощо.

За думкою автора, державне регулювання цін займає найбільш значущу позицію, яка впливає на торгівельну діяльність, так як державне регулювання цін впливає на розподіл і перерозподіл доходів і витрат, на попит і пропозицію, тощо.

Державне регулювання цін являє собою діяльність держави, спрямовану на встановлення і збереження такого рівня цін, який забезпечував би рентабельну діяльність суб'єктів господарювання, паритет цін різних галузей народного господарства, реальність заробітної плати, стійкість валюти та інші економічні параметри в державі. Державне регулювання цін – це не разовий акт встановлення рівня цін, їх динаміки і співвідношення, а комплекс заходів щодо активізації всіх ціноутворюючих факторів [2].

© Цигичко С. М., 2017

Перехід будь-якої економіки до ринкових відносин у кінцевому підсумку сприяє розвитку економіки. Однак при цьому збільшується кількість кризових ситуацій, тому держава повинна втручатися в економічні процеси з метою пом'якшення наслідків негативних явищ, адже, впливаючи на ціни, держава намагається зменшити циклічні коливання процесів виробництва та реалізації, а також перерозподілити фінансові ресурси між галузями та підприємствами.

Державне регулювання цін, насамперед, запроваджується на товари, які справляють визначальний вплив на динаміку і загальний рівень цін, мають істотну соціальну значущість, а саме на товари [3]:

- товари народного споживання і послуги для населення;
- продукція, товари і послуги (за винятком товарів народного споживання і послуг для населення):
- добувної промисловості (крім нерудних будівельних матеріалів);
- хімічної та нафтохімічної промисловості;
- лісової та деревообробної промисловості;
- машинобудування;
- сировина і матеріали для легкої промисловості;
- кінескопи, електролампи освітлювальні, застібки "блискавка".

Продукція (за винятком сировини і матеріалів для легкої промисловості):

- торф'яної промисловості;
- промисловості будівельних матеріалів;
- легкої промисловості;
- харчової промисловості;
- послуги торговельні, постачальницькі і постачальницько-збутові;
- зерно пшениці, жита, кукурудзи, насіння соняшнику, соя, хміль, крім тих, що реалізуються господарствами за закупівельними цінами;
- комбікорми.

На ці товари діє граничний коефіцієнт цін, тобто ціна фіксується в певних границях. Ці границі регламентуються ціновою політикою держави. Згідно з Законом України „Про ціни і ціноутворення" державна цінова політика – це складова частиною державної економічної та соціальної політики, яка спрямована на забезпечення, розвитку національної економіки та підприємницької діяльності, протидії зловживанню монопольним (домінуючим) становищем у сфері ціноутворення, розширення сфери застосування вільних цін, збалансованості ринку товарів та підвищення їх якості, соціальних гарантій населенню в разі зростання цін, необхідних економічних гарантій для виробників, орієнтації цін внутрішнього ринку товарів на рівень цін світового ринку [4].

Основний принцип регулювання цін грунтується на відповідності ціни на товар витратам на його виробництво, продаж (реалізацію) та прибуток від його продажу (реалізації).

У сфери торгівлі основними шляхами регуляції цін є;

- запровадження процедури декларування зміни ціни та/або реєстрації ціни
- установлення обов'язкових цін для застосування суб'єктами господарювання:
- фіксованих цін;
- граничних цін;
- граничних рівнів торговельної надбавки (націнки) та постачальницько-збутової надбавки (постачальницької винагороди);
- граничних нормативів рентабельності;
- розміру постачальницької винагороди;
- розміру доплат, знижок (знижувальних коефіцієнтів).

Тобто регулювання цін в Україні з боку держави має вигляд нормативної системи, яка обмежує показники, які впливають на формування ціни, в певних границях.

Згідно з Законом України „Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності" контролюючим органом, уповноваженим реалізовувати контроль за виконанням цінової політики держави, є Кабінет Міністрів України [5].

Контроль здійснюється через проведення у суб'єктів господарювання в установленому порядку планових та позапланових перевірок:

– достовірності зазначеної у документах інформації про встановлення, формування та застосування державних регульованих цін;

– бухгалтерських книг, кошторисів, звітів, показників реєстраторів розрахункових операцій, декларацій та інших документів незалежно від способу подання інформації, пов'язаних зі встановленням, формуванням та застосуванням державних регульованих цін;

– наявності виписки або витягу з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців, а також документів, що посвідчують особу, в посадових осіб.

У разі виявлення порушень застосовуються адміністративно-господарські санкції, а саме: вилучення необґрунтовано одержаної виручки, що становить позитивну різницю між фактичною виручкою від продажу товару та виручкою за цінами, сформованими відповідно до запровадженого способу регулювання, та штраф у розмірі 100 відсотків необґрунтовано одержаної виручки [4].

Можна зробити висновок, що державне регулювання цін – це гнучка виважена система заходів впливу на процеси ціноутворення, спрямована на забезпечення: рівних економічних умов і стимулів для розвитку всіх форм власності, економічної самостійності підприємств і регіонів, збалансування ринку засобів виробництва і предметів споживання, протидії монопольним тенденціям виробництва товарів, об'єктивних співвідношень у цінах на промислову і сільськогосподарську продукцію, що сприяє еквівалентному обміну, підвищення якості продукції, соціальних гарантій, у першу чергу – для малозабезпечених прошарків населення, створення необхідних економічних гарантій для виробників, орієнтації цін внутрішнього ринку на рівень світових цін.

Науковий керівник – викладач Шушлякова О. В.

Література: 1. Юридичний аспект рітейлу. *Торговельна справа.* 2007. № 1–2 (січень–лютий). С. 32–35. **2.** Шкварчук Л. О. Ціни і ціноутворення. Київ: Кондор, 2005. С. 51–53. **3.** Про внесення змін до регулювання цін і тарифів: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.06.1993 № 403 // База даних «Законодавство України» /Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/403-93-%D0%BF. **4.** Про ціни і ціноутворення: Закон України від 21.06.2012 № 19–20 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5007-17. **5.** Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 28.12.2007 № 29 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/877-16.

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ УПРАВЛЕНИЯ ПЕРСОНАЛОМ

УДК 005. 95/96

Цюкало И. В.

Студент 4 курса
факультета экономики и права ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Рассмотрены психологические аспекты управления персоналом. Проанализированы основные психологические характеристики персонала, мотивация и стимулирование поведения персонала.*

Ключевые слова: *личность, управление персоналом, морально-психологический климат, мотивация, стимулирование.*

Анотація. *Розглянуто психологічні аспекти управління персоналом. Проаналізовано основні психологічні характеристики персоналу, мотивація і стимулювання поведінки персоналу.*

© Цюкало И. В., 2017

Ключові слова: *особистість, управління персоналом, морально-психологічний клімат, мотивація, стимулювання.*

Annotation. *In the article psychological aspects of personnel management are considered. The main psychological characteristics of personnel, motivation and stimulation of staff behavior are analyzed.*

Keywords: *personality, personnel management, moral and psychological climate, motivation, stimulation.*

Постановка проблемы. В основе успешного предприятия лежит не только грамотное использование материальных ресурсов, но и умелое использование трудовых ресурсов. Большинство предприятий не уделяет должное внимание управлению персоналом, а ведь от этого напрямую зависит то, насколько эффективно это предприятие будет работать. Использование только административных и экономических методов управления работниками может привести к конфликтам, которые впоследствии могут обернуться для компании большими проблемами. Это свидетельствует об актуальности темы исследования.

Анализ последних исследований и публикаций. Психологические аспекты управления персоналом в своих работах рассматривали Ф. Тейлор, Э. Мэйо, Н. Винер и Дж. Вудворд. Ф. Тейлор разработал систему, которая является совокупностью методов распределения норм труда, организации и управления производством. Теория управления персоналом по Тейлору базируется на лояльности к сотрудникам, заботе и обучении, а взамен требуется добросовестное исполнение, старательность. Элтон Мэйо понимал, что человеческий фактор в условиях производства является решающим, поскольку кадры являются неисчерпаемым ресурсом. Сегодня психологические проблемы управления персоналом рассматривают Егоршин А. П. [1], Кошелева Ю. Ю. [2], Гордейко С. Г. [3], Кибанов А. Я. [4], Доронина М. С. [5]. В своих работах основное внимание уделяют материальному и моральному стимулированию персонала, рассматривают новые теории мотивации, однако недостаточно внимания уделяют морально-психологическому климату в организации, что особенно важно в современных условиях нестабильности и кризисов во всех сферах жизни человека.

Цель статьи. Целью данной работы является изучение психологических аспектов управления персоналом.

Изложение основного материала. На современном рынке товаров и услуг очень большая конкуренция. Успешный предприниматель понимает, что грамотное управление персоналом сказывается на экономическом показателе работы предприятия.

Повысить работоспособность персонала на предприятии помогут социально-психологические методы управления персоналом [4].

Социально-психологические методы играют важную роль в управлении персоналом, они позволяют установить назначение и место сотрудников в коллективе, выявить лидеров и обеспечить их поддержку, связать мотивацию людей с конечными результатами производства, обеспечить эффективные коммуникации и разрешение конфликтов в коллективе. Социально-психологические методы исследования, являясь научным инструментарием в работе с персоналом, предоставляют необходимые данные для подбора, оценки, расстановки и обучения персонала и позволяют обоснованно принимать кадровые решения.

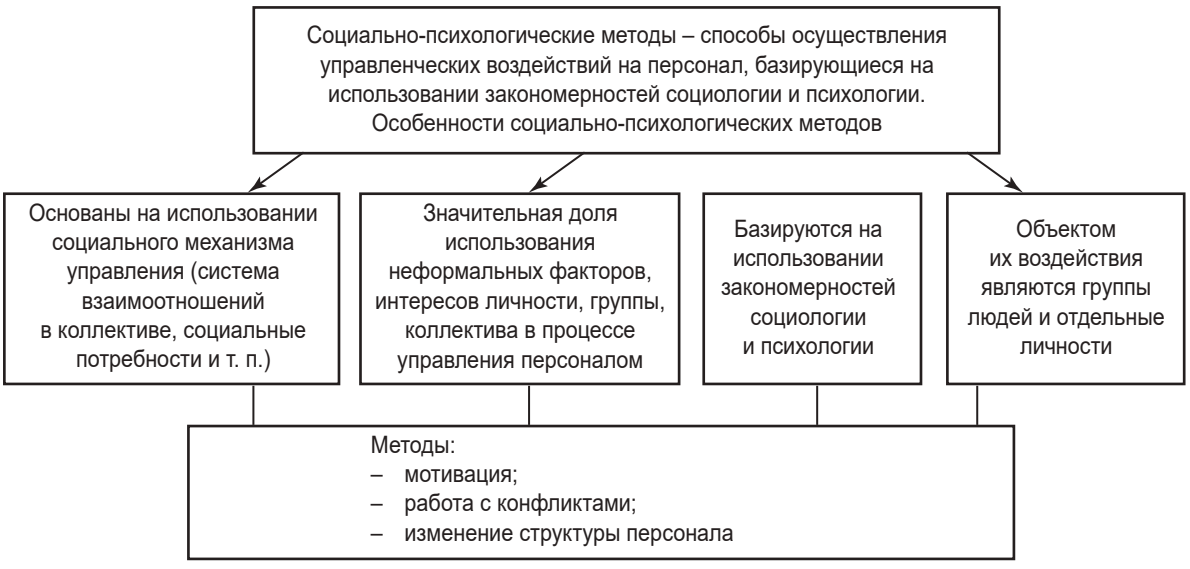

Рис. 1. **Социально-психологические методы исследования**

Для того чтобы целью каждого работника было повышение, улучшение и совершенствование эффективности работы, нужно мотивировать сотрудников. Мотивация – побуждение к действию; психофизиологический процесс, управляющий поведением человека, задающий его направленность, организацию, активность и устойчивость; способность человека деятельно удовлетворять свои потребности [1]. Наибольшее влияние все категории персонала оказывает материальное поощрение или стимулирование.

Стимулирование (материальное и моральное) формирует процесс мотивации (побуждения) человека или группы людей к активизации деятельности по достижению целей организации [5].

Современные теории мотивации базируются на данных психологических и социально-психологических исследований. Они делают упор на выявление перечней и структуры потребностей людей, движущих их поведением (содержательные теории мотивации), а также изучают процессы самого поведения, причинность активности (пассивности) в трудовом поведении (процессные, или процессуальные теории мотивации). Стимулирование труда эффективно только в том случае, когда органы управления умеют добиваться и поддерживать тот уровень работы, за который платят. Цель стимулирования – не вообще побудить человека работать, а побудить его делать лучше (больше) того, что обусловлено трудовыми отношениями. Легче всего стимулировать человека, работающего в коллективе, с помощью внешних вознаграждений. К ним относят премии, зарплату, различные социальные выплаты и т.д. Также персонал к улучшению работы стимулирует чувство собственной значимости как профессионала, чувство успеха. Разработка системы мотивации применительно к специфике коллектива и сфере деятельности – один из главных резервов повышения эффективности управления.

Для эффективности работы компании очень важно умение работать в команде. Для того чтобы работа в коллективе была успешной, нужно добиться согласованности интересов между подчиненным и руководителем. С каждым годом появляется много различных технологий управления человеческими ресурсами, но неизменным остается тот факт, что каждый работник – это, прежде всего, человек со своими личными социальными, психологическими и физиологическими особенностями. Менеджер должен знать психологически особенности личности, для того чтобы правильно скоординировать работу, избежать конфликтов, и использовать трудовые ресурсы наиболее эффективно.

Личность – это совокупность индивидуальных, социальных и психологических качеств, характеризующих человека и позволяющих ему активно действовать [3]. Черты личности формируются под влиянием природных свойств: особенностей высшей нервной деятельности, эмоций, чувств, а также социальных факторов: образования, опыта, привычек, круга общения и др.

Хорошее знание и понимание этих моментов способствует успешному управлению подчиненными, предсказанию их поведения и целенаправленному воздействию на них и, наоборот, незнание и непонимание делает его деятельность неэффективной.

В команде объединены две основные составляющие: духовная и материальная. Материальную составляющую представляют люди, объединенные в команду, духовную — идеология и психология. Психология коллектива формируется в ходе взаимодействия членов команды друг с другом, форм и способов взаимного удовлетворения потребностей. Внутри коллектива формируется морально-психологический климат, общественное мнение, совместный опыт и т.д. Морально-психологический климат – это преобладающий в группе или коллективе относительно устойчивый психологический настрой его членов, проявляющийся во всех многообразных формах их деятельности. От стиля управления зависит атмосфера на предприятии, а от атмосферы зависит эффективность работы предприятия. Большое значение имеют личные качества каждого индивида, проявляющиеся в индивидуально-психологических качествах личности, которые совместно с социально-психологическими качествами определяют поведение человека в организации. К индивидуально психологическим качествам личности относятся: темперамент, умственные способности, воля, эмоциональность, характер, память, воображение и др.

Вывод. Психологические аспекты в управлении персоналом играют важную роль. Каждый управленец должен понимать, что коллектив состоит из отдельных личностей. К каждому индивиду требуется свой подход. Для того чтобы повысить эффективность работы на предприятии, нужно мотивировать персонал. Мотивация трудовой деятельности работников в современном производстве служит экономической основой высокой эффективности труда всех категорий персонала. Целью управления персоналом является формирование работоспособных коллективов, в которых работники действуют с учетом собственных интересов и во благо организации в целом.

Научный руководитель – канд. экон. наук, доцент Луговая В. Н.

Литература: 1. Егоршин А. П. Мотивация трудовой деятельности: учеб. пособие. М.: ИНФРА-М, 2006. 464 с. **2.** Кошелева Ю., Архипов М., Токарева М. Мотивация персонала. *Управление персоналом.* 2012. № 16 (290).

С. 12–34. **3.** Гордейко С. Г. Управление лояльностью персонала на базе системного подхода. *Мотивация и оплата труда.* 2014. № 2. С. 94–109. **4.** Кибанов А. Я. Основы управления персоналом: учебник. М.: ИНФРА-М, 2011. 447 с. **5.** Дороніна М. С., Сасіна Л. О., Лугова В. М., Надьон Г. М. Механізм мотивації управлінського персоналу. Наукове видання. Харків: АдвА, 2010. 240 с.

АНАЛІЗ ПРОГРАМНОГО ПРОДУКТУ «1С: БУХГАЛТЕРІЯ»

УДК 657.1

Чала Ю. С.

Студент 3 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано сутність, значення та поширеність програмного продукту «1С: Бухгалтерія» у сучасній системі облікового процесу на підприємствах України. Окрім того, розглянуто переваги та недоліки цієї програми, які відповідно збільшують або зменшують її гнучкість під час пристосування до мінливих умов сучасності.*

Ключові слова: *бухгалтерський облік, автоматизація, облік на підприємстві, 1С.*

Аннотация. *Проанализированы сущность, значение и распространенность программного продукта «1С: Бухгалтерия» в современной системе учетного процесса на предприятиях Украины. Кроме того, рассмотрены преимущества и недостатки данной программы, которые соответственно увеличивают или уменьшают ее гибкость в процессе адаптации к меняющимся условиям современности.*

Ключевые слова: *бухгалтерский учет, автоматизация, учет на предприятии, 1С.*

Annotation. *In the article it is analized the nature, importance and prevalence of software "1C: Accounting" in the modern system of accounting process in the Ukraine. It is also discussed the advantages and disadvantages of the program, which respectively increase or decrease its flexibility to adapt to changing conditions of today.*

Keywords: *accounting, automatization, accounting of the company, 1C.*

Сучасна система господарювання на підприємстві передбачає автоматизацію облікового процесу. Це допомагає зробити інформацію більш повною, доступною та своєчасною, а загальний процес обліку більш економічним. Саме тому на сьогодні підприємства використовують спеціалізовані комп'ютерні програми, які сприяють ефективному господарюванню, такі як 1С, Галактика, Парус тощо. Найбільшу популярність має «1С: Бухгалтерія». Проте, як і будь-який інший, цей програмний комплекс має свої певні переваги та недоліки.

Питання автоматизації системи бухгалтерського обліку шляхом впровадження надбань інформаційних технологій на підприємстві висвітлено у працях багатьох науковців, серед яких: Ф. Ф. Бутинець, В. П. Завгородній, С. В. Івахненко, М. М. Бенько, Н. Г. Виговська й ін.

Метою статті є визначення переваг та недоліків програми «1С: Бухгалтерія».

На сьогодні на ринку програмного забезпечення для обліку беззаперечним лідером є продукт компанії «1С», а саме система під брендом «1С: Бухгалтерія». Корпорація розробила базову й професійну форми програмного комплексу, різноманітні варіанти та модифікації. Працювати після установки модульної програми можна практично одразу. Оволодіти базовими можливостями та функціоналом програми «1С: Бухгалтерія» під силу навіть не зовсім підготовленому в комп'ютерному плані бухгалтеру [1].

Програмний продукт «1С: Бухгалтерія 8 для України» включає технологічну платформу «1С: Підприємство 8» і конфігурацію (прикладне рішення) «Бухгалтерія для України». Правила ведення обліку налаштовані саме

© Чала Ю. С., 2017

в конфігурації [2]. Система програм "1С: Підприємство 8» включає в себе платформу та прикладні рішення, розроблені на її основі, для автоматизації діяльності організацій і приватних осіб [3].

Програма «1С: Бухгалтерія 8 для України» створена з метою автоматизації бухгалтерського та податкового обліку, підготовки обов'язкової (регламентованої) звітності, в організаціях, що здійснюють будь-які види комерційної діяльності: оптову і роздрібну торгівлю, комісійну торгівлю (включаючи субкомісію), надання послуг, виробництво тощо. Бухгалтерський і податковий облік ведеться відповідно до чинного законодавства України.

«1С: Бухгалтерія 8 для України» передбачає вирішення завдань, що постають перед бухгалтерською службою підприємства забезпечує рішення всіх задач, що стоять перед бухгалтерською службою підприємства. Програму можна використовувати виключно для ведення бухгалтерського та податкового обліку, а автоматизацію інших відділів та служб організовувати шляхом впровадження спеціалізованих конфігурацій та інших систем [2].

Програмний продукт «1С» характеризується як універсальний. Система може бути прилаштована до різних схем обліку. У цій програмі є безліч різних способів для введення операцій у сфері обліку амортизації основних засобів. Має місце ручне введення операцій при незначній номенклатурі основних засобів із використанням інформації про суму щомісячної амортизації, взятої з довідника "субконто". А також існує спосіб автоматизації із застосуванням типових операцій або режимів "Документи і розрахунків".

Подальші операції, які виникають у процесі роботи, є програмами універсальними. Такі програми можуть налаштовуватися залежно від змін чинного законодавства та форм обліку [4].

Проте, незважаючи на високе значення у сучасній системі обліку та популярність програмного комплексу, «1С: Бухгалтерія» має як переваги порівняно з іншими програмами, так і недоліки, що вимагають доопрацювання.

Таблиця

Переваги та недоліки програмного продукту «1С: Бухгалтерія» [5]

Переваги програми	Недоліки програми
– готовність програми до роботи, готові налаштування; – наявність типових шаблонів звітних документів, що допомагає економити час; – відсутність необхідності складного навчання роботи з програмою; – наявність у своєму складі модуля для експорту-імпорту даних; – єдина технологічна платформа, що забезпечує стандартизацію розробки, забезпечення масштабованості та швидкого впровадження сучасних технологій у всіх прикладних рішеннях	– в динаміці облік є неможливим; – відносно невисока швидкість проведення розрахунків; – неможливість застосування у всіх галузях, тобто галузева обмеженість; – «платформа 1С», незважаючи на наявність базових налаштувань, часто вимагає додаткового налаштування відповідно до специфіки та вимог підприємства, що вимагає додаткових витрат; – налаштування, впровадження і запуск повинні виконуватись кваліфікованим програмістом; – низький рівень безпеки інформації

Широке розповсюдження програми «1С: Бухгалтерія» пояснюється наявністю в ній готових шаблонів, алгоритмів, налаштувань, побудовані на базі новітньої SQL технологій [4] (SQL – мова структурованих запитів, декларативна мова програмування для взаємодії користувача з базами даних, застосовується для формування запитів, оновлення та управління реляційними базами даних, створення схеми бази даних і її модифікації, системи контролю за доступом до бази даних [6]).

У програмі записують безліч операцій, від господарських до складання бухгалтерської звітності. Тому всього за декілька хвилин можна створити багато звітних документів, роздрукувати первинну документацію, при цьому інформація зберігається в системі зручно структурованих довідників.

«1С Бухгалтерія» є програмною системою, яка є комплексною та має спеціалізовані галузеві версії. Конфігурація є гнучкою, програму необхідно налаштовувати відповідно до специфіки конкретної фірми [4].

Отже, можна сказати, що програми автоматизації посідають дуже важливу роль у системі господарського обліку на підприємстві. Особливо популярною є «1С: Бухгалтерія». Проте, незважаючи на високу поширеність, програма має як значні переваги, порівняно з іншими програмними розробками, так і значні недоліки. Серед основних переваг: легкість роботи з програмою та можливість, окрім обліку, забезпечувати безперервний документообіг. До основних недоліків слід віднести галузеву обмеженість та необхідність додаткових налаштувань відповідно до специфіки роботи фірми. Але компанія «1С» постійно удосконалює свій програмний продукт та робить його більш відповідним до постійно мінливих умов, тому програма є доцільною до використання та ефективною у процесі обліку на підприємстві.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Тютлікова В. В.

Література: 1. Поліщук О. М. Особливості застосування комп'ютерних технологій для автоматизації бухгалтерського обліку на підприємствах. *Економічні науки.* Серія «Облік і фінанси». 2014. № 11 (41). Ч. 2. С. 287–292. **2.** 1С: Бухгалтерія 8 для України (автоматизації бухгалтерського й податкового обліку) // Український портал аудиту. URL: http://proaudit.com.ua/prog/1s-buxgalteriya-8-dlya-ukraini-avtomatizacii-buxgalterskogo-i-podatkovogo-obliku.html. **3.** Програмний продукт «1С: Підприємство». URL: http://www.1c.ua. **4.** Переваги та недоліки програми «1С: Бухгалтерія» // Учбовий центр «Стимул». URL: https://stimul.kiev.ua/articles.htm?a=perevagi_ta_nedoliki_programi_laquo1s_bukhgalteriyaraquo. **5.** Павелчак-Данилюк О. Обгрунтування програмного забезпечення для автоматизації бухгалтерського обліку на підприємствах. *Вісник Тернопільського національного технічного університету.* 2014. № 1 (73). С. 209–218. **6.** SQL // Вікіпедія – вільна енциклопедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/SQL.

МЕХАНІЗМИ ПОДОЛАННЯ ВІДЧУЖЕННЯ ОСОБИСТОСТІ В ТЕХНОГЕННІЙ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

УДК 316.613

Чердаков С. Ю.

Магістрант 1 року навчання
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто основні особливості техногенної цивілізації. Досліджено процес відчуження особистості як складової її автономізації в техногенній цивілізації. Проаналізовано гуманітарну теорію особистості та запропоновано механізми подолання відчуження особистості в техногенній цивілізації.*

Ключові слова: *техногенна цивілізація, традиційне суспільство, відчуження особистості, позитивна свобода, деструктивність.*

Аннотация. *Рассмотрены основные особенности техногенной цивилизации. Исследован процесс отчуждения личности как часть её автономизации в техногенной цивилизации. Проанализирована гуманитарная теория личности, и предложены механизмы преодоления отчуждения личности в техногенной цивилизации.*

Ключевые слова: *техногенная цивилизация, традиционное общество, отчуждение личности, позитивная свобода, деструктивность.*

Annotation. *The main features of the technogenic civilization are examined. The process of alienation of the individual as part of its autonomy in technogenic civilization is considered. Psychosocial theories of personality is analyzed and mechanisms to overcome the alienation of the individual in a technological civilization are suggested.*

Keywords: *technogenic civilization, traditional society, alienation of personality, positive freedom, destructiveness..*

Постановка проблеми. Техногенна цивілізація виникла відносно недавно та прийшла на зміну традиційному суспільству. Становлення техногенної цивілізації, з одного боку, сприяло створенню якісно нового відчуття автономності особистості та здатності останньої до саморозвитку на основі вільного вибору, а з іншого – створило передумови для відчуття самотності, ізоляції, відсутності повної безпеки та, як наслідок, відчуження з боку окремої особистості. Поняття відчуження особистості слід розуміти як стан захищеності основних цінностей суспільства, прав і свобод людини від протиправних посягань. Діалектика в процесі становлення особистості між свободою та соціальною приналежністю останньої приймає особливо актуального характеру в контексті сучасних цивілізаційних процесів.

© Чердаков С. Ю., 2017

Проблемою відчуження особистості, що вперше поставлена та проаналізована (з позицій економічного редукціонизму) як філософсько-світоглядна проблема Карлом Марксом, займалися багато вчених, серед яких можна виділити праці З. Фрейда, К. Юнга, Е. Еріксона, К. Хорні, а також Е. Фромма, М. Хайдеггера, Ю. Хабермаса, С. Жижека та ін. Найбільш відомими серед них (але не єдиними) є представники франкфуртської школи, яка є ключовою у формуванні сучасної неомарксистської філософської традиції. Нову хвилю актуальності вона набула у зв'язку з переходом західного варіанта техногенної цивілізації у фазу суспільства ризику, що є атрибутом цивілізаційної та антропологічної кризи, що наближається. Питання основних ознак та атрибутів цих процесів в техногенній цивілізації у філософії досліджували Е. Тоффлер, Ф. Фукуяма, М. Кастельс, В. Чешко, Н. Попкова та ін.

Мета цієї роботи – аналіз процесу подолання відчуження особистості в техногенній цивілізації, що детермінується розвитком технології. Об'єкт дослідження – загальні аспекти теорії особистості у розрізі сучасних цивілізаційних процесів. Предметом є соціальні-економічні відносини, що виникають в техногенній цивілізації.

Гносіологічною основою техногенної цивілізації є цілеспрямована діяльність людини з перетворення природи відповідно до своїх інтересів і потреб. Серед атрибутів, що характеризують техногенну цивілізацію, можна виділити: швидкий темп соціально-економічного та соціально-політичного розвитку, значну відкритість суспільства, невпинний науково-технологічний прогрес, ототожнювання влади та капіталу, демократизацію політичного життя, мінливість соціальних ролей індивідуума залежно від часу та обставин, розширене відтворення, автономізацію особистості та індивідуалізацію інтересів останньої [1, с. 265].

Але разом із якісно новими та прогресивними змінами в політичній та соціально-економічній сферах життя з'являється конфлікт між цивілізаційним прогресом з однієї сторони та колективним, гармонічним співіснуванням особистості та суспільства як спільноти індивідуумів – з іншої. Тобто пріоритет індивідуальних інтересів над суспільними призвів до таких відносин між індивідуумом та суспільством, при яких окрема особистість не відчуває себе частиною суспільства, а останнє базується лише на спонтанному зв'язку між його автономними членами.

Ще одне емпіричне підтвердження явища відчуження особистості у західноєвропейській цивілізації на сучасній стадії її розвитку, а саме техногенній цивілізації, можна прослідити через аналіз тенденцій розвитку останньої. Соціально-економічні та політичні проблеми, що спіткають західноєвропейську цивілізацію, яскраво демонструють те, що вона пройшла стадію зрілості та перебуває на стадії надлому та кризи. Тобто можна стверджувати, що відчуття довіри, а як наслідок і відчуження від суспільства – не причина вищезазначених проблем західноєвропейської цивілізації, а їх наслідок [2].

Розглянемо можливі способи подолання відчуження особистості в техногенній цивілізації на основі гуманістичної теорії особистості Е. Фромма. Е.Фромм, проаналізувавши умови існування людини, починаючи ще з Середньовіччя, зробив висновок про те, що в наш час людям властиве почуття самотності, ізоляції, а отже, втрати відчуття повної безпеки та відчуженість особистості [3].

Психологія індивідуума техногенної цивілізації – автономна, здатна до саморозвитку на основі вільного вибору особистість, яка бажає мати владу над своїм життям, але разом із цим їй також необхідно відчувати себе захищеними і пов'язаними з іншими людьми. Це яскраво демонструє конфлікт між автономізацією, свободою особистості та проблемою відчуження [1, с. 263].

Аналізуючи гуманістичну теорію особистості Е. Фромма, можна виділити наступні механізми втечі. Перший шлях – необхідність відмовитися від свободи і придушити свою індивідуальність, але це в корені суперечить основним цінностям та психології особистості у техногенній цивілізації.

Наступним механізмом подолання відчуження особистості у техногенній цивілізації можна виділити деструктивність. Деструктивність може проявлятися у двох формах. Перша з них полягає у тому, що людина намагається подолати почуття неповноцінності, знищуючи і підкоряючи інших. Патріотизм і любов – загальноприйняті приклади реалізації деструктивних Але це, своєю чергою, суперечить такому атрибуту техногенної цивілізації, як демократична організація суспільства. Іншим проявом деструктивності є абсолютне підпорядкування соціальним нормам. Хоча людина постає абсолютно такою, як усі інші, і поводиться так, як загальноприйнято, вона пояснює собі, що підпорядкування нормам – це не рабство, а прояв власної волі, оскільки вона слідує соціальним нормам тільки тому, що це потрібно їй самій. Цей механізм дозволяє синтезувати атрибути техногенної цивілізації, пов'язані з невпинним соціально-економічним розвитком з одночасним подоланням відчуження особистості [4, с. 359].

На противагу цим механізмам втечі існує також досвід позитивної свободи, завдяки якому можна позбутися почуття самотності і втрати безпеки. Він заснований на думці, що сферою виникнення явища відчуження є сфера економіки. Ось тут й виникає конфлікт, оскільки в сучасному постіндустріальному суспільстві сформувалися тенденції суспільства споживання як сукупності суспільних відносин на основі принципу індивідуального споживання. Згідно з цим принципом з бурхливим технічним розвитком знижується тривалість робочого дня та участь в громадській праці, що призводить до зростання вільного часу та, як наслідок, до поступового відчуження особистості. Любов і праця – це ключові компоненти розвитку позитивної свободи. Виділяють материнську любов,

любов до себе, любов одного до одного і любов до Бога. Материнська любов дає нам впевненість в житті; базова любов людини до себе – необхідний елемент здорової особистості, який тісно поєднується з індивідуалізмом техногенної цивілізації; любов до людей дозволяє жити в мирі з іншими, а відсутність любові до Бога може привести до людиноненависництва [5, с. 168].

Таким чином, ми виділили такі механізми подолання відчуження особистості в техногенній цивілізації, як: деструктивність, придушення індивідуальності та позитивна свобода. Придушення індивідуальності хоча й позбавить людину відчуття відчуженості, але разом з цим й вступить у конфлікт з цінностями техногенної цивілізації. Механізм, заснований на деструктивності, дозволить одночасно зберегти основні атрибути техногенної цивілізації та позбутися відчуття відчуження особистості. Механізм, заснований на понятті позитивної свободи, передбачає такі ключові компоненти, як любов і працю, при яких людина відчуває себе частиною суспільства і в той же час автономна та не залежить від нього.

Науковий керівник – д-р філос. наук, доцент професор Чешко В. Ф.

Література: 1. Чешко В. Ф. Стабильная адаптивная стратегия Homo sapiens. Биополитические альтернативы. Проблема Бога: монография. Харьков: ИД «ИНЖЭК», 2012. 596 с. **2.** Сизёнов Е. Европейские ценности: к новому осмыслению и избавлению от иллюзий. URL: http://www.echomsk.spb.ru/blogs/solidarity/7128.php. **3.** Гуманистическая теория личности (Эрих Фромм). URL: http://psylib.org.ua. **4.** Фромм Э. Анатомия человеческой деструктивности. М.: Аст, Хранитель, Мидгард, 2007. 624 с. **5.** Фромм Э. Бегство от свободы. М.: Аст, 2011. 288 с.

ОСОБЛИВОСТІ КЛАСИФІКАЦІЇ ЗАПАСІВ ЗА МІЖНАРОДНИМИ ТА НАЦІОНАЛЬНИМИ СТАНДАРТАМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

УДК 330.123.3:006(477+100)

Черкашина О. Г.

Магістрант 1 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто визначення поняття «запаси», виявлено та досліджено проблему узгодженості класифікації запасів за національними та міжнародними стандартами, розроблено практичні рекомендацій щодо її удосконалення з урахуванням національних особливостей провадження господарської діяльності.*

Ключові слова: *національні стандарти, міжнародні стандарти, запаси, класифікація.*

Аннотация. *Рассмотрено определение понятия «запасы», выявлена и исследована проблема согласованности классификации запасов согласно национальным и международным стандартам, разработаны практические рекомендации касательно ее усовершенствования с учетом национальных особенностей осуществления хозяйственной деятельности.*

Ключевые слова: *национальные стандарты, международные стандарты, запасы, классификация.*

Annotation. *The article defines the concept of "reserves", identified and studied the problem of consistency of classification of reserves in accordance with national and international standards, developed practical recommendations for its improvement, taking into account the national characteristics of economic activities.*

Keywords: *national standards, international standards, reserves, classification.*

© Черкашина О. Г., 2017

З розвитком міжнародної економіки та розширенням зовнішньоторговельних зв'язків загострилась проблематика реформування вітчизняних галузей промисловості. Це рішення обумовлене необхідністю подальшого розвитку України в напрямі наближення до європейського рівня розвитку економіки та набуття можливості залучення іноземного капіталу українськими підприємствами. Таким чином, вдосконалення національних стандартів бухгалтерського обліку відповідно до міжнародних для входження до світової економічної спільноти стало неминучим.

Запаси здійснюють значний вплив на фінансовий стан і рівень рентабельності підприємства, тому що вони займають домінуючу частину активів підприємства. Достатній обсяг та раціональне використання виробничих запасів є основною передумовою здійснення господарської діяльності більшості підприємств. Відповідно, кожне з них намагається розробити ефективну політику управління виробничими запасами, що становить потенціал підвищення ефективності виробництва в цілому [1]. Своєю чергою, формування достовірної інформації про наявність та рух виробничих запасів і правильне ведення бухгалтерського обліку забезпечує достовірність фінансової звітності. Саме тому питання удосконалення бухгалтерського обліку виробничих запасів з максимальним наближенням їх до методології міжнародних стандартів сьогодні постає особливо актуальними.

Питанням організації обліку виробничих запасів за національними та міжнародними стандартами займалися такі вчені, як Ф. Бутинець, В. Костюченко В, Качалін, С. Голов, Я. Соколов, К. Безверхий, В. Швець, І. Жолнер, Г. Савицька, Л. Нишенко та ряд інших дослідників. Поряд із великою кількістю наукових досліджень до сьогодні залишаються невирішеними питання формування ефективного обліково-аналітичного забезпечення управління запасами сучасних підприємств, зокрема в частині їх класифікації.

Метою цього дослідження є порівняння підходів до класифікації запасів підприємства з урахуванням методології національних та міжнародних стандартів для розробки найбільш оптимального способу класифікації як невід'ємної складової забезпечення успішної діяльності українських підприємств на міжнародних товарних ринках.

Національні стандарти бухгалтерського обліку були розроблені на основі міжнародних стандартів з урахуванням національних особливостей економіки України. Отже, спершу доцільно звернутися до національної та міжнародної нормативно-правової бази, а саме П(С)БО 9 «Запаси» та МСБО 2 «Запаси», які мають ряд спільних і відмінних характеристик у відображенні запасів підприємства, зокрема, щодо їх визначення та класифікації.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика облікового висвітлення запасів за національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку

Сутність методології за:	
П(С)БО 9 «Запаси» [2]	**МСБО 2 «Запаси» [3]**
Визначення сутності	
Запаси – це активи, які: а) утримуються для подальшого продажу (розподілу, передачі) за умов звичайної господарської діяльності; б) перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; в) утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством / установою	Запаси – це активи, які: а) утримуються для продажу у звичайному ході бізнесу; б) перебувають у процесі виробництва для такого продажу або в) існують у формі основних чи допоміжних матеріалів для споживання у виробничому процесі або при наданні послуг
Класифікація	
сировина, основні та допоміжні матеріали, комплектуючі вироби та інші матеріальні цінності; незавершене виробництво; готова продукція; товари; малоцінні та швидкозношувані предмети; поточні біологічні активи	товари; виробничі запаси; матеріали; незавершене виробництво; готова продукція

Відповідно до даних табл. 1 можна побачити, що визначення поняття запасів, що містить П(С)БО 9, є майже тотожним наведеному у МСБО 2 визначенні, та відмінності існують стосовно класифікації запасів. Запаси відповідно до НП(С)БО 1 у Балансі (звіті про фінансовий стан) відображаються єдиною статтею «Запаси» але у VIII розділі «Примітки до річної фінансової звітності» використовується більш детальна класифікація запасів, яка включає до свого составу дванадцять найменувань. До того ж у Балансі поточні біологічні активи відображаються окремою статтею, у Примітках до фінансової звітності їх включено до запасів як їх складову. За Планом рахунків бухгалтерського обліку до другого класу входить дев'ять рахунків, що фактично являють собою ще одну класифікацію запасів. Таким чином відповідно до групування інформації про запаси у Примітках до фінансової звітності та за розділом «Запаси» в Плані рахунків є суттєві відмінності [4].

Отже, можна дійти висновку, що за міжнародними та національними нормативно-правовими актами фактично існують 4 класифікації запасів. Але все ж таки практичного значення для підприємств України переважно набувають класифікації, що використовуються у Примітках до фінансової звітності та у Плані рахунків бухгалтерського обліку, які між собою не узгоджені.

Основними відмінностями класифікації запасів за міжнародними та національними стандартами є: більш деталізоване відображення виробничих запасів; існування статті «Малоцінні та швидкозношувані предмети»; включення до складу запасів статті «Поточні біологічні активи» [5].

Таким чином, для підприємств України, які складають фінансову звітність за міжнародними стандартами, доцільно передбачити у розділі «Запаси» більш укрупнені показники: виробничі запаси, незавершене виробництво, готова продукція, сільськогосподарська продукція, товари; сформулювати поняття «виробничі запаси» як «активи, які утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством»; включити до складу виробничих запасів малоцінні та швидкозношувані предмети.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Махота А. В.

Література: 1. Безверхий К. В. Особливості бухгалтерського обліку за національними та міжнародними стандартами: порівняльний аспект. *Облік і фінанси.* 2014. № 2. С. 8–13. **2.** Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 № 246 // База даних «Законодавство України»/ Верховна Рада України. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99. **3.** Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси». URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_021. **4.** Дубовая В. В., Шовкопляс О. О. Відображення запасів у фінансовій звітності підприємств України за міжнародними стандартами. *Науковий вісник Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка «Економіка і регіон».* 2013. № 4. С. 141–147. **5.** Жолнер І. В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами: навч. посіб. Київ: Центр учб. літ., 2012. 368 с.

МЕДИАКРАТИЯ КАК ИНСТРУМЕНТ ГОСПОДСТВА

УДК 32.019.51:654.19

Чурилина Б. И.

Студент 3 курса
факультета экономики и права ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Рассмотрен механизм действия средств массовой информации. Проанализированы конкретные инструменты влияния средств массовой информации на сознание людей. Акцентировано внимание на необходимости критического отношения к информации, подаваемой масс-медиа.*

Ключевые слова: *медиакратия, средства массовой информации, манипуляция.*

Анотація. *Розглянуто механізм дії засобів масової інформації. Проаналізовано конкретні інструменти впливу засобів масової інформації на свідомість людей. Акцентовано увагу на необхідності критичного ставлення до інформації, що подається мас-медіа.*

Ключові слова: *медіакратія, засоби масової інформації, маніпуляція.*

Annotation. *The article describes the mechanism of the media action. There have been analyzed the specific tools of media influence on people's minds. We have focused our attention on the necessity of a critical attitude to the information supplied by the mass media.*

Keywords: *mediacracking, media, manipulation.*

© Чурилина Б. И., 2017

Становление современного Запада тесно связано с духовным освобождением слова и появлением технологической возможности массового создания сообщений. Завоевавшая авторитет наука дала идеологии убедительный метод создания сообщений для прессы. Так возникли средства массовой информации. Они стали поставлять гражданам готовые мнения в удобной расфасовке [1, с. 345].

Сущность СМИ и механизмы их воздействия на общественное сознание изучали Ю. Хабермс, С. Кара-Мурза, М. Горшков, Н. Мансуров, А. Моль, Г. Шиллер, С. Московичи.

Французский философ А. Моль пишет о СМИ: «Они фактически контролируют всю нашу культуру, пропуская ее через свои фильтры, выделяют отдельные элементы из общей массы культурных явлений и придают им особый вес, повышают ценность одной идеи, обесценивают другую, поляризуют таким образом все поле культуры. То, что не попало в каналы массовой коммуникации, в наше время почти не оказывает влияния на развитие общества». Таким образом, современный человек не может уклониться от воздействия СМИ (под культурой он понимает все стороны организации общественной жизни, которые не даны природой в первозданном виде) [2, с. 323].

Американский медиа-магнат Г. Люс, он же основатель журналов «Тайм», «Лайф», в своем обращении к сотрудникам резюмирует: «Мнимая журналистская объективность, то есть утверждение, что автор подает факты без какой-либо ценностной оценки, является современной выдумкой, не более чем обманом. Я это отвергаю и осуждаю. Мы говорим: «К дьяволу объективность» [3].

Для того чтобы выявить механизм воздействия масс-медиа, рассмотрим конкретные инструменты, которыми они пользуются.

Первый из которых – фабрикация фактов (прямая ложь). И политики, и деятели современной прессы часто заявляют, что пресса не использует прямой лжи – это и дорого, и опасно. А. Моль пишет, что искажение реальности достигается чаще через процесс кумуляции мелких отклонений, происходящих всегда в одном и том же направлении. «В политике слово «правда» означает любое утверждение, лживость которого не может быть доказана» [2, с. 312].

Хорошо построенной системой СМИ является такая, которая при изобилии изданий и передач, разнообразии «позиций» и стилей создает и использует одни и те же стереотипы и внушает один и тот же набор желаний.

Говорят, что над мнениями господствует тот, кто определяет структуру потока информации, кто отбирает «факты» и «проблемы», превращая их в сообщения. Кто задал тот вопрос, который якобы волнует общество? Почему он задан именно так, а не иначе? СМИ не оставляют места для диалога, их хозяин мог бы заявить, как следователь: «Вопросы здесь задаю я!» [4].

Американский лингвист, философ Н. Хомский делает общий вывод: «Фундаментальный принцип, который очень редко нарушается, заключается в том, что те факты, которые противоречат интересам и привилегиям власти, не существуют» [5].

Помимо замалчивания «ненужной» информации и создания таким образом «виртуальной» реальности вместо отражения действительности СМИ широко используют принцип демократии шума – потопление сообщения, которого невозможно избежат, в хаотическом потоке бессмысленной, пустопорожней информации.

Следующий инструмент – создание масштабных психозов. Главная функция СМИ в гражданском обществе состоит, как ни парадоксально, в превращении граждан в огромную, но не собранную в одном месте толпу – через массовую культуру и единый поток информации, которые «отливают умы в единообразные, стандартные формы и обеспечивают каждой человеческой единице соответствие заданной модели». Уже А. Грамши, философ, политический деятель, отметил, что стандартизация образа мысли и действия достигает национального или даже континентального размаха [4, с. 413].

Еще один из инструментов – упрощение, стереотипизация данных. СМИ сыграли важнейшую роль в процессе «толпообразования» в западном обществе. Человек массы, продукт мозаичной культуры, был в значительной степени создан прессой. СМИ, в отличие от высокой культуры, предназначены именно для массы. В общем, А. Моль давно сформулировал такое правило: «Сообщение всегда должно иметь уровень понятности, соответствующий коэффициенту интеллектуальности примерно на 10 пунктов ниже среднего коэффициента того социального слоя, на который рассчитано сообщение» [2].

Под этим эмпирическим правилом лежит психологическое оправдание, согласно которому человек подсознательно тяготеет к примитивным объяснениям сложных проблем. Человек должен воспринимать сообщение без усилий и безоговорочно, без внутренней борьбы и критического анализа.

Следующий этап – утверждение и повторение. Упрощение позволяет высказывать главную мысль, которую требуется внушить аудитории, в краткой, энергичной и впечатляющей форме – в форме утверждения. Как пишет С. Московичи, французский психолог, социолог: «Утверждение в любой речи означает отказ от обсуждения, поскольку власть человека или идеи, которая может подвергаться обсуждению, теряет всякое правдоподобие. Это

означает также просьбу к аудитории, к толпе принять идею без обсуждения такой, какой она есть, без взвешивания всех «за» и «против» и отвечать «да» не раздумывая» [6].

СМИ приучали человека мыслить стереотипами и постепенно снижали интеллектуальный уровень сообщений так, что превратились в инструмент оглупления. Этому послужил главный метод закрепления нужных стереотипов в сознании – повторение. Основатель социальной психологии Г. Лебон утверждал: «Повторение внедряется в конце концов в глубины подсознания, туда, где зарождаются мотивы наших действий» [3].

Немаловажной задачей СМИ являются дробление и срочность информации. Разделение целостной проблемы на отдельные фрагменты – так, чтобы читатель или зритель не смог связать их воедино и осмыслить проблему – одна из особых и важных сторон упрощения. Это – фундаментальный принцип мозаичной культуры. Американский социолог Г. Шиллер так объясняет эффективность этого приема: «Когда целостный характер социальной проблемы намеренно обходится стороной, а отрывочные сведения о ней предлагаются в качестве достоверной «информации», то результаты такого подхода всегда одинаковы: непонимание, в лучшем случае неосведомленность, апатия и, как правило, безразличие» [7].

Популярный прием – это создание сенсации. Сенсация – сообщение о событии, которому придается столь высокая важность и уникальность, что на нем какое-то время удерживается почти все внимание публики.

Непрерывная бомбардировка сознания действующими на чувства сенсациями, особенно «плохими новостями», поддерживает необходимый уровень «нервозности». Эта нервозность, ощущение непрерывного кризиса резко повышают внушаемость людей и снижают способность к критическому восприятию.

Замечательно то, что поданная в виде сенсации на телевидении информация, со всеми репортажами с места события, интервью в прямом эфире, как правило, принципиально искажает происшедшее событие. Но это и не важно, важен эффект, ради которого запускается сенсация. При этом зритель очарован именно тем, что он наблюдает «неожиданное», неотобранный жизненный материал, так что между ним и реальностью нет никакого посредника. Эта иллюзия достоверности – сильное свойство телевидения.

Многие утверждают, что информация – товар, а движение товаров должно быть свободным. Аргументация проста: принципом рынка является свобода потребителя заключать или не заключать сделку о купле-продаже; свобода каждого потребителя ТВ гарантируется тем, что он в любой момент может нажать кнопку и перестать «потреблять» данное сообщение. Эта аргументация лжива.

Первый довод сводится к тому, что «информационная продукция» выпускается сегодня на рынок крупными частными корпорациями. Уже с начала 70-х годов такие фирмы входят в список 500 крупнейших компаний США. Они являются прежде всего частными корпорациями, стремящимися к максимальной прибыли, чья продукция производится в соответствии с коммерческими требованиями. Эти фирмы должны подвергаться такому же контролю, как любой другой коммерческий товаропроизводитель [7, с. 124].

Вторая группа доводов связана с правами потребителя. Потребитель должен иметь возможность надежно знать, к каким последствиям для него приведет потребление данного продукта (состав продукта, побочный эффект). Отсутствие таких сведений рассматривается именно как нарушение свободы потребителя.

К какой же категории продуктов относится «товар» телевидения? Телепродукция – это «товар» сродни духовному наркотику. Человек современного городского общества зависим от телевидения.

Отсюда в рамках постулатов рыночной экономики и либерального общества следует, что продукция телевидения не может поставляться на рынок бесконтрольно. Государство обязано, защищая свободу потребителя, накладывать на этот рынок ограничения, проводить экспертизу качества «товара».

Для того чтобы не попадаться в «ловушки» СМИ, которые ловко расставлены, требуется определенная политическая культура, способность и желание критически мыслить, разветвлённая сеть институтов гражданского общества. Это дало бы возможность для более качественного анализа ситуации и помогло бы сформировать обоснованное мнение.

Научный руководитель – д-р филос. наук, професор Кузь О. Н.

Литература: 1. Панарин А. С. Политология: учеб. пособие. М.: Гардарики, 2002. 408 с. **2.** Моль А. Социодинамика культуры. М.: Прогресс, 1973. 406 с. **3.** Общественность и медиакратия. URL: www.russ.ru. **4.** Кара-Мурза С. Манипуляция сознанием: учеб. курсы по социологии. М.: Алгоритм, 2000. 864 с. **5.** Медиакратия против реальности. URL: www.arctogaia.com. **6.** Московичи С. Век толп. Исторический трактат по психологии масс. М.: Центр психологии и психотерапии, 1996. 478 с. **7.** Шиллер Г. Манипуляторы сознанием. М.: Мысль, 1980. 325 с.

РОЛЬ І МІСЦЕ КАДРОВОЇ БЕЗПЕКИ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

УДК 65.050.9

Шабатько Л. М.

Магістрант 1 року навчання
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто поняття кадрової безпеки, її роль і місце в системі управління персоналом.*

Ключові слова: *кадрова безпека, персонал, система управління персоналом, економічна безпека.*

Аннотация. *Рассмотрены понятие кадровой безопасности, ее роль и место в системе управления персоналом.*

Ключевые слова: *кадровая безопасность, персонал, система управления персоналом, экономическая безопасность.*

Annotation. *In this article the concept of security personnel, its role and place in the personnel management.*

Keywords: *personnel safety, personnel, personnel management system, economic security.*

Питання кадрової безпеки на підприємстві є одним із актуальних проблем сьогодення, оскільки найчастіше саме через неправильне і неефективне управління кадровою політикою на підприємстві виникає високий рівень плинності персоналу і, як наслідок відбувається підвищення витрат на найм, навчання нових працівників, знижується продуктивність праці. Персонал компанії впливає на всі аспекти життєдіяльності організації, а також невід'ємно пов'язаний з її економічною безпекою. Визначення місця і рівня впливу кадрової складової у загальній системі економічної безпеки організації потребує значних досліджень.

Дослідженням питання кадрової політики займалися такі вчені, як: Алавердов А. Р., Васильчак С. В., Геєць В. М., Кібанов А. Я., Кизим М. О., Клебанова Т. С., Козаченко Г. В., Іващенко Г. В., Петров М. І., Черняк О. І., Чумарін І. Г., Швець Н. К. та ін.

Метою цієї статті є уточнення поняття кадрової безпеки та визначення її ролі в системі управління персоналом.

В останні роки підприємства відчувають зростання загроз з боку власного персоналу, що супроводжується погіршенням економічної безпеки підприємства внаслідок збільшення ризиків в управлінні персоналом.

Зростання ролі кадрової безпеки в сучасних умовах обумовлено, з одного боку, такими соціальними тенденціями, як демократизація суспільства, лібералізація економіки й ринку праці, зміна сутності контролю за персоналом, підвищення ролі управління персоналом в управлінні підприємством. З іншого боку, спостерігаються процеси ускладнення праці, підвищення ролі творчості й інновацій, надання працівникам волі й автономії в прийнятті рішень, що призводить до ослаблення можливості жорсткого контролю за персоналом [1].

На думку А. Я. Кібанова [2], кадрова безпека є генеральним напрямом кадрової роботи, сукупністю принципів, методів, форм організаційного механізму з опрацювання цілей, завдань, спрямованих на збереження, зміцнення і розвиток кадрового потенціалу, на створення відповідального і високопродуктивного згуртованого колективу, здатного вчасно реагувати на постійно мінливі вимоги ринку з урахуванням стратегії розвитку організації.

Кадрова безпека – це не що інше, як забезпечення економічної безпеки підприємства за рахунок зниження ризиків і загроз, пов'язаних з недоброякісною роботою персоналу, його інтелектуальним потенціалом і трудовими відносинами в цілому.

Успіх будь-якого підприємства в сучасних умовах господарювання значною мірою залежить від діяльності його працівників, якості управління персоналом, а отже, від кадрової політики підприємства.

Значної частини матеріального збитку завдають компанії її власні співробітники. Вони або самі роблять це, або своїми діями провокують на це зовнішні сили. Крадіжка стає однією з причин пильної уваги до співробітників служб безпеки [3]. Наслідком є різні порушення трудового законодавства на цьому ґрунті – починаючи від порушень прав працівників (штрафи, незаконні нагляди) і закінчуючи порушеннями прав роботодавця (обмеження, а часом і повна відсутність легальних можливостей відшкодування завданої працівником матеріальної шкоди).

© Шабатько Л. М., 2017

У загальній системі управління підприємством підсистема забезпечення безпеки тісно пов'язана з підсистемою управління персоналом. Метою управління персоналом в системі економічної безпеки підприємства є пошук способів по мінімізації ризику і загроз з боку співробітників.

Система управління персоналом – сукупність взаємозалежних організаційно-економічних і соціальних заходів для створення умов нормального функціонування, розвитку й ефективного використання потенціалу персоналу в організації [4].

Система управління персоналом передбачає виконання таких функцій, як [4]:

– розвиток персоналу (планування і реалізація кар'єри; організація і проведення навчання, підвищення кваліфікації працівників; створення кадрового резерву в організації і робота з ним);

– визначення потреб у персоналі (планування якісної та кількісної потреби у персоналі; вибір методів розрахунку кількісної потреби у персоналі);

– забезпечення організації кваліфікованими кадрами (вивчення і аналіз інформації про ринок праці; розроблення і застосування методів забезпечення потреби в персоналі; відбір і ділова оцінка персоналу);

– використання персоналу (вивчення змісту і результатів праці на робочих місцях; упорядкування робочих місць; забезпечення безпеки праці; звільнення персоналу);

– мотивація результатів праці та поведінки персоналу (управління змістом і процесом мотивації трудової поведінки; застосування нематеріальних заходів; формування і збереження нормального морально-психологічного клімату);

– правове й інформаційне забезпечення процесу управління персоналом (правове регулювання трудових відносин; облік персоналу; розроблення кадрової політики).

Забезпечення кадрової безпеки в системі управління персоналом грунтується на таких аспектах, як: найм, лояльність і контроль персоналу.

Найм персоналу в цьому випадку включає комплекс заходів безпеки при прийомі на роботу і прогнозуванні благонадійності майбутніх співробітників (розгляд таких питань безпеки, як пошук кандидатів, процедури відбору, перевірка, документальне і юридичне забезпечення прийому на роботу, випробувальний термін і адаптація, а також процедури безпеки при підготовці атестації, плануванні навчання).

Принцип лояльності персоналу включає комплекс заходів зі встановлення позитивних відносин працівників до роботодавців. Необхідно сприятливе середовище для співробітників (соціальна політика, мотиваційна система), створення і виховання лояльних працівників (в одних працівників лояльність може бути пов'язана з тривалістю роботи на підприємстві, в інших – з провідними мотивами їх діяльності).

Контроль розглядається як комплекс заходів зі встановлених для персоналу, в тому числі для адміністрації, регламентів, обмежень, режимів, технологічних процесів, оціночних, контрольних та інших операцій, процедур безпеки (попередження загроз зі сторони співробітників підприємства, ліквідація заподіяння шкоди).

Персонал підприємства можна розглядати з двох позицій:

– як об'єкт ризиків і загроз для підприємства;

– як об'єкт, який підприємство охороняє.

Якщо персонал виступає об'єктом ризиків, то можна виділити такі найголовніші види загроз з боку персоналу [5]:

– використання ресурсів підприємства у власних цілях;

– розкрадання майна підприємства;

– отримання за невиконану роботу заробітної плати;

– шантаж компетентністю («я – незамінний працівник»);

– шантаж повноваженнями (повноваження в одних руках);

– розголошення комерційної таємниці;

– порушення дисципліни;

– шкідливі звички;

– створення в колективі нестерпного морально-психологічного клімату.

Проблема загрози з боку персоналу потребує ретельної уваги, комплексу раціоналізованих дій з боку підприємства для попередження ризиків. Методами попередження ризиків і загроз кадровій безпеці можуть бути: ретельний відбір персоналу, нагляд за відносинами в колективі, перевірка всіх підозрілих працівників на належність до будь-якої групи ризику, запобігання та розв'язання будь-яких конфліктів у колективі, чітка регламентація субординації і трудового розпорядку, контроль за всіма комунікаціями на підприємстві, увага до взаємовідносин у колективі, аудит документації, сприяння згуртованості колективу, підвищення прихильності персоналу.

Таким чином, кадрова безпека як елемент комплексної системи безпеки підприємства націлена на таку роботу з персоналом, на встановлення таких трудових і етичних відносин, які будуть «беззбитковими».

Розвиток системи кадрової безпеки підприємства повинен спиратися на ґрунтовний аналіз ризиків і загроз, розробку системи методів та заходів по управлінню кадровою безпекою при дотриманні чинного законодавства. Значну увагу необхідно приділяти діючій системі управління персоналом, яка сприятиме попередженню та зниженню ризиків і загроз, пов'язаних з недоброякісної роботою персоналу, а отже, зростанню та успіху компанії.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Семенченко А. В.

Література: 1. Чаплигіна Ю. С. Етимологічний аналіз категорії «кадрова безпека». *Управління розвитком.* 2011. № 4 (101). С. 102–104. **2.** Кибанов А. Я. Управление персоналом организации. М.: ИНФРА-М, 2002. 638 с. **3.** Назарова Г. Передумови створення системи кадрової безпеки підприємства. *Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України.* 2010. Вип. 15. С. 34–37. **4.** Сладкевич В. П., Чернявський А. Д. Сучасний менеджмент організацій. Київ: МАУП, 2007. 448 с. **5.** Швець Н.К. Методи виявлення і збереження кадрової безпеки, або як перемогти зловживання персоналу. *Персонал.* 2006. № 5. С. 31–36. **6.** Семенченко А. В. Удосконалення кадрової безпеки як елементу посилення фінансово-економічної безпеки підприємства. *Бізнес Інформ.* 2015. № 9. С. 428–432.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СПРИЙМАННЯ РЕКЛАМНОГО ТЕКСТУ

УДК 159.99

Шевчук Ю. С.

Студент 2 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Статтю присвячено виділенню найбільш ефективних для сприймання споживачем елементів рекламного повідомлення та їх найбільш привабливих характеристик. Результати дослідження дозволили виявити найкорисніші види заголовку, кольору та шрифту рекламного тексту.*

Ключові слова: *рекламне повідомлення, споживач, ефективність, заголовок, колір, шрифт, сприйняття.*

Аннотация. *Статья посвящена выделению наиболее эффективных для восприятия потребителем элементов рекламного сообщения и их наиболее привлекательных характеристик. Результаты исследования позволили выявить самые полезные виды заголовка, цвета и шрифта рекламного текста.*

Ключевые слова: *рекламное сообщение, потребитель, эффективность, заголовок, цвет, шрифт, восприятие.*

Annotation. *The article examines highlighting most effective for the consumer's perception elements of the advertising message and their most attractive characteristics. The results of the research made it possible to identify the most useful types of headline, color and font of the advertising message.*

Keywords: *advertising message, consumer, efficiency, headline, color, font, perception.*

Зміцнення товарно-ринкових відносин у сучасному світі зумовлює необхідність використання суб'єктом підприємницької діяльності комплексу інструментів підвищення ефективності своєї діяльності, серед яких важливим є реклама. Від того, яким чином вона ретранслює інформацію про товар чи послугу, значною мірою за-

© Шевчук Ю. С., 2017

лежить сприймання та формування у споживача певної думки стосовно продукту виробництва. Тому розробка рекламних текстів потребує врахування особливостей зорового сприймання людини: відповідної інформації, зокрема, фізіології зорового аналізатора, законів перцептивної організації, оскільки цей когнітивний процес має певну специфіку. Відомо, що людина сприймає рекламу згідно із «законом стислості», який передбачає, що усі зовнішні відчуття зводяться до їх простих і зручних форм.

Перший етап посилення рекламного впливу полягає у привернення уваги потенційного клієнта, адже його сприймання та увага знаходяться у постійній взаємодії. Важливими елементами у досягненні цієї мети є заголовок та оформлення рекламного тексту (картинки). Найбільш ефективним є заголовок, що містить коротку обіцянку отримання певних вигод, користі від співпраці з компанією, яка рекламується. Адже споживач звертає увагу, передусім, не на конкретний продукт, а на переваги, які він може отримати, якщо придбає цей товар. Виходячи з цього, заголовок має містити не більше 7 слів для ефективного сприймання та запам'ятовування відповідної інформації, оскільки у середньому обсяг уваги є еквівалентним 7 ± 2 одиницям. Зміст другого етапу полягає в утриманні уваги споживача за допомогою механізму забезпечення виразності підзаголовку та основного тексту. Підзаголовок доповнює обіцянку, виразність основного тексту досягається не тільки завдяки використаній лексиці, а й завдяки так званій «геометрії тексту», оскільки між сприйманням текстів та їх графічним виконанням існує закономірний зв'язок. Сформульовано такі вимоги до підвищення ефективності сприймання тексту споживачем:

– чіткий поділ тексту на абзаци, виразність підзаголовків та шрифтових виділень (око людини автоматично відкидає суцільний громіздкий текст);

– найбільш сприйнятливим для читання є текст, виконаний шрифтом 10 – 12 кегля через два інтервали;

– шрифт рекламної інформації має бути більшим, ніж той, що використовує ця газета для нерекламних матеріалів (це правило базується на такому перцептивному законі, як виокремлення фігури з фону). Людина не виділяє для себе необхідний рекламний текст, якщо його виконано шрифтом розміру інших матеріалів, оскільки він зливається з іншим нерекламним текстом видання;

– обрамлений текст привертає більшу увагу, що також пов'язується із законами перцептивної організації зорового сприймання.

Геометрія рекламного тексту (тобто графічне розташування реклами на її носії) суттєво впливає на якість сприймання інформації, а тому можна виділити такі закономірності:

– текст, поміщений у квадрат або коло, асоціюється з упевненістю, стабільністю, а текст в еліпсі – з творчим підходом і сприймається споживачем краще, ніж текст у квадраті або колі. У свою чергу, текст у перевернутому трикутнику розглядається як заклик до дії;

– текст, розташований по вертикалі, передає почуття переваги, величі і сили, надійності і респектабельності, у той час як горизонтальне розташування тексту обумовлює спокійне й урівноважене сприймання, рекламований об'єкт сприймається як солідний та ґрунтовний;

– діагоналі у тексті асоціюються з рухом, міцністю і швидкістю.

Варто зауважити, що кольорове вирішення реклами має значення, адже воно викликає у споживача певний асоціативний ряд. Сприймання людини орієнтується на природні кольорові рішення. Тому спеціаліст, який займається складанням реклами, при поєднанні кольорів має завжди замислюватися над тим, чи існує комбінація таких кольорів у навколишньому природному середовищі. При виборі кольору важливо мати на увазі національні особливості цільової аудиторії, адже один і той самий колір може викликати різний спектр емоцій у різних націй. Наприклад, у США червоний колір символізує любов, у Китаї – добро, у Росії – агресію та боротьбу. Варто пам'ятати, що деякі комбінації кольорів погіршують сприймання текстів, наприклад: зелений – на білому, жовтий – на чорному, білий – на чорному, зелений – на червоному, оранжевий – на білому, фіолетовий на чорному тощо [3]. Також варто пам'ятати, що сприйняття кольору залежить від емоційного стану людини. Саме цим пояснюється те, що людина, залежно від свого емоційного стану, до одного кольору налаштований позитивно, до другого байдужий і зовсім не сприймає третій. Тому для рекламіста важливо дуже старанно підбирати кольорове оформлення продукту, бо саме колір буде впливати на психологічні асоціації з маркою.

Просторовий дизайн рекламних текстів також відіграє чималу роль. Для більш ефективного сприймання текст має складатися з блоків. При взаємному розміщенні модулів слід використовувати шаблон, створений Дж. Чишольмом. Він стверджував, що простір для багатьох модулів і символів умовно поділяється на шість головних ділянок: три горизонтальні зони (верхня, середня і нижня), кожна з яких включає в себе праву і ліву ділянки. Верхня ліва ділянка привертає до себе увагу 81 % читачів (засвоює інформацію 41 % з них), верхня права – 53 % (засвоюють інформацію до 20 %), середня ліва – 50 % (засвоюють інформацію 15 %), середня права – від 13 % в нижній частині до 56 % у верхній, ліва нижня – 78 % (засвоюють інформацію 42 %), права нижня – 54 % (засвоюють інформацію 20 %). За умови врахування усіх наведених вище вимог і правил рекламне оголошення матиме найбільшу ефективність у просуванні товарів чи послуг на ринку.

Кожна компанія намагається подавати свою рекламу так, щоб вона запам'ятовувалась і була ефективним засобом продажу товарів, тому спеціалісти зі створення рекламних повідомлень повинні враховувати психологічні аспекти при створенні реклами. Бо саме та реклама, яка буде апелювати до психологічних особливостей людини, її емоційної вразливості, матиме успіх на ринку. У подальших дослідженнях планується створення спеціальної літератури із психологічних аспектів, які потрібно враховувати для кращого оформлення рекламних повідомлень.

Науковий керівник – канд. екон. наук, викладач Голубєв С. М.

Література: 1. Безлатный Д. В. Психология в рекламе: искусство манипуляции общественным сознанием. М.: ООО «Ваш полиграфический партнер», 2011. 236 с. **2.** Бернадская Ю. С. Текст в рекламе. URL: http://bizbook.online/reklama-100/psihografika-pechatnogo-reklamnogo-teksta.html. **3.** Имшинецкая И. Креатив в рекламе. М.: РИП-холдинг, 2004. 221 с. **4.** Зарецкая Е. Н. Т.2 : Деловое общение: [Семиотика речевой коммуникации; Жанры устной деловой речи; Жанры письменной и смешанной деловой речи; Дополнит. способы передачи информации; Особые сферы делового общения]. М.: Дело, 2002. 719 с. **5.** Сысоева С. В. Использование цвета в рекламе // Сибирский торгово-экономический журнал. 2011. Вып. № 12. URL: http://cyberleninka.ru/article/n/ispolzovanie-tsveta-v-reklame.

ВПЛИВ РЕКЛАМИ НА РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ У ДИТЯЧОМУ ВІЦІ

УДК 776.33:659.1

Шпак А. В.

Студент 2 курсу
факультету економічної інформатики ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Доведено негативний вплив реклами на дитячу психіку та формування особистості. Обґрунтовано важливість певного цензурування рекламних роликів задля нейтралізації цього впливу.*

Ключові слова: *дитячий маркетинг, реклама, психологічні особливості, цензурування.*

Аннотация. *Доказано отрицательное влияние рекламы на детскую психику и формирование личности. Обоснована важность некоторого цензурования рекламных роликов с целью нейтрализации этого влияния.*

Ключевые слова: *детский маркетинг, реклама, психологические особенности, цензурование.*

Annotation. *The article brought a negative impact advertising on children's psyche and personality formation. The importance of censoring certain commercials for neutralizing this effect.*

Keywords: *children's marketing, advertising, psychological characteristics, censorship.*

Не складно помітити, що останнім часом дитячий маркетинг набуває все більшої популярності, охоплюючи найрізноманітніші сфери торгівлі. Так, якщо раніше він спеціалізувався здебільшого лише на солодощах та іграшках, то сьогодні його прояви можна помітити в рекламі фастфудів, спортивного обладнання, комп'ютерної техніки, туалетно-косметичних засобів і навіть автомобілів.

Найбільший маркетинговий вплив відбувається за рахунок телевізійної реклами. Саме тому тема психологічних особливостей дітей є особливо актуальною при формуванні правильної стратегії дитячого маркетингу, який не чинитиме негативного впливу на дитячу психіку, тобто буде цілком не шкідливим.

© Шпак А. В., 2017

Вплив реклами на дітей здійснюється за рахунок таких методів: психологічне зараження, тобто вплив на емоційну сферу особистості; навіювання – зумовлено високою субтестивністю за рахунок несформованості власної світоглядної парадигми; наслідування – присвоювання дитиною різноманітних моделей поведінки та поглядів дорослих [1].

Для розуміння механізму впливу реклами на дитячу психіку треба чітко усвідомлювати психологічні особливості дітей різного віку.

Так, в період раннього дитинства, а саме в віці 2–6 років, в дитини активно розвиваються всі пізнавальні процеси – аналіз, синтез інформації, розширюється асоціативне мислення та понятійний апарат. Вона активно сприймає нові образи, історії, слогани та при цьому не здатна повною мірою критично оцінювати ситуацію. Адже з точки зору психологічного захисту діти не здатні протиставити рекламній пропаганді власну систему переконань, поглядів та установок, на відміну від дорослих, які більш скептично відносяться до інформації, здебільшого опираючись на свій попередній досвід і сформовані до цього часу принципи [2].

Проте в ранньому дитинстві розвиваються не тільки процеси, на які можна впливати когнітивним шляхом, а й естетичні почуття. Батьки прививають дитині відчуття прекрасного, комічного... Тому зазвичай дитяча реклама – своєрідний маленький фільм, який правильно побудований, тому викликає естетичне задоволення.

Не можна не зупинитися на формуванні соціальних емоцій, адже саме в період раннього дитинства людина починає вибудовувати соціальну модель поведінки, що часто відбувається на основі рекламних роликів. Не маючи власного досвіду, діти наслідують поведінку дорослих. Саме тому, для дитячого маркетингу, орієнтованого на молодших дітей, характерним є використання в рекламних роликах осіб більш старшого віку: підлітків, молоді. Адже вдале маніпулювання відчуттям дорослого життя, для якого необхідно одягатись в продукцію певних фірм, купувати конкретну їжу, приваблює все більше споживачів серед дитячої аудиторії. Підтвердженням цього є безліч рекламних роликів засобів особистої гігієни чи дитячих косметичних засобів.

Психологія дитини зумовлює те, що здебільшого вона орієнтована на сприйняття стереотипів [3], які іноді руйнуються в рекламі. Адже моральні правила, що культивуються батьками, можуть нівелюватися за рахунок неморальної поведінки дорослих людей в яскравих маркетингових роликах. Але це не один негативний вплив реклами на дітей. За рахунок деяких психологічних особливостей дитина не здатна повною мірою будувати причинно-наслідкові зв'язки і вибудовувати власну стратегію вирішення проблем. А рекламні ролики пропонують максимально простий вихід із складної ситуації: не треба вигадувати схем, просто носи та їж те, що пропонують з екрану. Дитяча психіка здебільшого не здатна провести чітку межу між реальним та віртуальним світом, вона буквально розуміє і вірить у все те, що їй говорять авторитетні люди, яким вона може довіряти або на яких вона рівняється. Тому героями рекламних роликів часто є персонажі популярних мультфільмів, до прикладу Маша і Ведмідь, Фіксики. Дитячий контент зазвичай яскравий, динамічний, де кадри часто змінюють одне одного, адже, на думку психологів, в цьому випадку більш привабливим є не зміст, а форма, тобто гарна картинка, що приваблює увагу.

Коли ж говорити про більш старший вік – 6–12 років, то варто зазначити, що це період загального росту дитини, розширення кола інтересів, отримання нового досвіду спілкування з однолітками, тобто адаптація в соціумі. Психологічними особливостями є формування логічного мислення, набуття вмінь будувати причинно-наслідкові зв'язки шляхом аналізування ситуації, розвиток пам'яті [4].

Проте дитина все рівно продовжує сприймати рекламу емоційно. Актуальними при розробці продукції для дітей 6–7 років є мотив спільної гри, для 7–12 років – дорослішання, самовдосконалення, побудова відносин з однолітками.

Говорячи про підлітків, варто зазначити, що в них дуже розвинені бажання ідентифікації з однолітками, мотив дружби, сильна занепокоєність власною зовнішністю, формування статевої ідентифікації, присутній негативізм у відношенні з дорослими [5]. А рекламні ролики можуть тільки погіршити ситуацію, адже вони часом пропагують неправильну модель поведінки. Для прикладу, бажання робити все самостійно, не прислухаючись до думки батьків.

Прикладів негативного впливу на реклами на дітей більш ніж достатньо. Адже ролики з екранів телевізорів чинять неабиякий психологічний вплив на ще не сформовану дитячу психіку. Цей фактор і низька критичність до отримуваної інформації спричиняють необхідність цензурування маркетингового контенту, для здійснення якого необхідно: прописати законодавчо заборону на рекламну продукцію, що несе загрозу дитячій психіці; встановити спільні норми не шкідливого змісту реклами; створити спеціальну комісію з перевірки маркетингового контенту

Отже, дотримання цих рекомендацій зможе нейтралізувати чи хоча б мінімізувати негативний вплив рекламних роликів на розвиток особистості в ранньому віці.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Лугова В. М.

Література: 1. Мозер К. Психология маркетинга и рекламы. Харьков: Гуманитарный Центр, 2009. 380 с. **2.** Авдеева Н. Н. Влияние телевизионной рекламы на детей и подростков. *Человек.* 2013. № 1. С. 106–109. **3.** Обухова Л. Ф. Возрастная психология. М.: Россия, 2011. 414 с. **4.** Крэйг Г. Психология развития. СПб.: Питер Ком, 2000. 144 с. **5.** Райс Ф. Психология подросткового и юношеского возраста. СПб.: Питер, 2000. 624 с.

ОСНОВНІ КОНЦЕПЦІЇ СУБ'ЄКТИВНОСТІ МОРАЛІ

УДК 37.012.2

Шпак А. В.

Студент 2 курсу
факультету економічної інформатики ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто різноманітні морально-етичні системи, котрі захищають ідею суб'єктивного характеру моралі. Автор вважає, що такі концепції відрізняються антидогматичністю і реалізмом, тому що вони визнають історичну обумовленість моралі та її ситуативний характер.*

Ключові слова: *мораль, моральна система, моральні цінності, релятивізм.*

Аннотация. *Рассмотрены различные морально-этические системы, которые защищают идею субъективного характера морали. Автор считает, что такие концепции отличаются антидогматичнистю и реализмом, потому что они признают историческую обусловленность морали и ее ситуативный характер.*

Ключевые слова: *мораль. моральная система, моральные ценности, релятивизм.*

Annotation. *The article deals with various moral and ethical systems that protect the idea of the subjective nature of morality. The author believes that such concepts are antidogmatic and realistic, because they recognize the historical conditioning of morality and its situational nature.*

Keywords: *morality, moral system, moral values, relativism.*

Дискусія щодо природи моралі бере початок ще у найдавніші часи та залишається актуальною і на сьогодні. Зокрема, широко розглянута проблема об'єктивності моралі, незважаючи на тисячоліття роздумів над нею, не знайшла остаточного вирішення.

Серед багатьох сучасних учених, які досліджували тему моралі, можна зазначити В. О. Давидовича, С. Д. Лаптенюка, К. В. Дзюбу та ін.

Питання про об'єктивність і абсолютний характер моральних цінностей і норм є одним з найбільш складних і принципових. Якщо б воно було вирішено, вдалося б визначити універсальну нормативну мораль, котра б мала під собою зрозуміле для усіх підгрунтя.

Абсолютні моральні закони за визначенням не залежать від приватних думок та інтересів людей. Так, релігійні заповіді, що приписують одкровенню Бога, повинні виконуватися завжди, незалежно від ситуації. Ідея І. Канта про категоричний імператив, який трактується як повеління розуму волі людини, припускає, що ситуація може вплинути на моральний вибір, але він не залежить від індивідуальних бажань або суспільно-історичних стереотипів. Категоричний імператив – це внутрішній закон, диктат розуму.

Однак відсутність об'єктивного критерію не дозволяє надати жодній моральній системі (ані релігійній, ані філософській) статус істинної та всезагальної.

Якщо ж визнати, що мораль суб'єктивна, то це означає, що вона залежить від поглядів та переконань конкретних людей, може бути нав'язана суспільством і змінюватися з плином часу. Дехто може схвалювати певні

© Шпак А. В., 2017

моральні цінності, тому що вони йому подобаються, або відкидати їх, оскільки вони чимось не зручні. Також це передбачає, що не існує критеріїв оцінки правильності або неправильності норм моралі. Відповідно до цього вони не можуть бути визнані як універсальні та обов'язкові й повинні постійно переглядатися відповідно до місця, часу і ситуації. У такому випадку вони стають подібні до стилю одягу, який змінюється залежно від традицій або моди, віку людини та багатьох інших факторів.

До суб'єктивістських концепцій моралі дослідники відносять світський гуманізм, культурний релятивізм, емотивістську етику, біхевіоризм тощо [2].

Однією з найбільш поширених на сьогодні моральних систем є світський гуманізм. Його прихильники вважають, що мораль базується на «особистому абсолюті», який людина встановлює самостійно. Таким чином, мораль безпосередньо залежить від самостійного вибору індивіда, його досвіду та потреб [1, с. 95].

Ідею суб'єктивності моралі висунули і представники культурного релятивізму. Так, У. Г. Самнер наголошував, що моральність – продукт соціально-культурного розвитку народів. Аргументами на підтвердження цієї думки є те, що в різних середовищах одним і тим же діям надається різна оцінка. Так, полігамія може сприйматися як цілком нормальне явище, а у християнській культурі вона вважається неприпустимою. Але виникає питання, чи можна виправдовувати асоціальні, антигуманні вчинки (такі, як вбивство) певними особливостями в культурі? Очевидно, відповідь повинна бути негативною: є речі, які мають бути неприйнятними, незалежно від рівня розвитку народу. Але у рамках культурного релятивізму будь-який вчинок потрібно розглядати не з точки зору якогось позаісторичного морального закону, а у конкретних історико-культурних умовах.

Прихильники еволюційної етики також вважають, що мораль не має трансцендентного (потойбічного) походження, а базується на людських потребах. На їхню думку, моральні норми та ідеали можуть змінюватися з плином часу.

Наступним варіантом суб'єктивістської концепції моралі є ситуаційна етика, в якій ті чи інші вчинки оцінюються залежно від ситуації. Обставини, у яких опиняється індивід, дійсно впливають на його вибір: наприклад, під час війни потрібно діяти відповідно до особливих умов, здійснювати вчинки, які у мірний час могли б бути визнані аморальними або навіть злочинними.

З точки зору емотивістської етики єдиний фактор, що обумовлює систему моральних цінностей, – це емоція. Наприклад, судження «Крадіжка – це погано» означає лише те, що тому, хто так каже, не подобається крадіжка. Найяскравішим представником цього напрямку в історії філософії був Д. Юм, котрий вбачав в моральних цінностях лише суб'єктивні відображення в свідомості та відкидав ідею, що мораль має власну основу в розумі.

Достатньо популярною філософською парадигмою є натуралізм, згідно з яким фізичні закони можуть дати пояснення всім феноменам. При цьому матерія вважається єдиною реальністю. Натуралісти вважають, що людська природа не складається з матерії і духу, оскільки нематеріальної субстанції просто не існує. Люди, подібно до точки зору Ла Метрі, розглядаються як машини власних бажань. Ця парадигма сходить до Т. Гоббса, який вважав, що витоком моралі є людське прагнення до самозбереження.

Етична система, що найбільш послідовно притримується основних принципів натуралізму, називається біхевіоризм. Вона заснована на ідеях, згідно з якими генетичний фактор і фактор навколишнього середовища є єдиними засадами моральних цінностей. Інакше кажучи, ця теорія наполягає на обумовленості моралі такими чинниками, які людина не контролює. Деякі прихильники біхевіористського підходу вважають, що люди схожі на запрограмовані комп'ютери. Усі дії людини, навіть альтруїстичні на перший погляд (наприклад, ризикування життям для порятунку незнайомця), зумовлені бажанням зберегти тих, чий набір генів схожий на її власний. Сьогодні найбільш відомий тип біхевіоризму, який вважає, що розглядати погляд на двоїсту природу людини застарів, адже вона, в першу чергу, є продуктом свого оточення.

Як справедливо зазначає К. В. Дзюба, біхевіоризм не пропонує жодних моральних стандартів і не здатний побудувати моральну систему [2, с. 217].

Таким чином, незважаючи на різноманітні підходи до трактування моралі, їх можна класифікувати на дві групи: етичні системи, які дотримуються думки про об'єктивність моралі, та ті, що наполягають на її суб'єктивності. Однозначно казати про істинності тих чи інших поглядів неможливо, але можна зазначити, що у цілому суб'єктивістські теорії відрізняються антидогматичністю і реалізмом, тому що вони відкидають спроби метафізичного обґрунтування моралі, визнають її історичну обумовленість та ситуативний характер.

Водночас потрібно підкреслити, що недоліком цього підходу, безумовно, є його програмна відмова від пошуків чітких критеріїв та засад моралі, а також притаманна їм редукція (спрощення) і тенденція до морального нігілізму.

Науковий керівник – канд. філос. наук, доцент Потоцька Ю. І.

Література: 1. Гуманизм на рубеже тысячелетий: Идея, судьба, перспектива/под ред. Б. Н. Бессонова. М.: Гнозис, 1997. – 224 с. **2.** Дзюба К. В. Щодо розуміння та впровадження моральноетичних концепцій у світі впродовж XVIII – XX століть. *Педагогіка та психологія.* 2015. Вип. 47. С. 210–220.

THE DICHOTOME "BETRAYALS – VICTORIES" AS A DRAM OF "THE ROVOLUTION OF DIGNITY"

UDC 323.22/.28

Yaniyeva D. D.

The 3-nd year student
of the management and marketing faculty of KhNEU S. Kuznets

Annotation. *A number of events that affected the course of the history of the state occurred in Ukraine several years ago. Events of such scale are always accompanied by both positive and negative consequences, which should be taken into account in order to avoid unwanted vectors of history development in the future.*

Keywords: *revolution, patriotism, European integration, reforms, corruption.*

Анотація. *Кілька років тому в Україні сталася низка подій, які вплинули на хід історії держави. Події такого масштабу завжди супроводжуються як позитивними, так і негативними наслідками, які слід враховувати і розглядати задля уникнення небажаних векторів розвитку історії в майбутньому.*

Ключові слова: *революція, патріотизм, євроінтеграція, реформи, корупція.*

Аннотация. *Несколько лет назад в Украине произошел ряд событий, который повлиял на ход истории государства. События подобного масштаба всегда сопровождаются как позитивными, так и негативными последствиями, которые следует учитывать и рассматривать во избежание не желаемых векторов развития истории в будущем.*

Ключевые слова: *революция, патриотизм, евроинтеграция, реформы, коррупция.*

It's been more than two years after The Revolution of Dignity, and we can make some conclusions by comparing the facts. First of all, we should look at the economic component. The situation with the economy of the state is catastrophic. According to many experts, default threatens Ukraine. Of course, there are a number of objective factors that influence the rapid decline of economic development, above all, the war in the East of Ukraine. But even if we take it into account, the situation could not be much better. This article represents an analysis of the situation in different spheres of public life, based on an innovative approach to consideration of the effects of The Revolution of Dignity.

In 1967, the famous "The Society of Spectacle" was published – political-philosophical treatise, written by Guy Deborah, in which contemporary society is interpreted. This society is a society of spectacle, and in it everything – politics, economics and art – is nothing more than a fascinating presentation on the stage of a theater as a huge artistic mediation of social life. Guy Deborah considers spectacle as worldview of a society that has become a reality and can be expressed materially. Nowadays, the spectacle has become a major part of any reality.

The following dichotomy of consequences of The Revolution of Dignity: "betrayals" and "victories" is based on the concept of society analyzing which was previously described. The relevance of this topic is determined by the fact that The Revolution of Dignity served as the ground for the emergence of a new stage in the existence of the society of modern Ukraine. And the innovative approach represented in the form of drama – subject-shaped concept of consequences, is

© Yaniyeva D. D., 2017

based only on real events and the current situation in particular sphere of social life, which simplifies the analysis of the specific impact of The Revolution on the development of Ukrainian society in reality.

"BETRAYALS":

1. Corruption is not only one of the major «betrayals» of the Revolution of Dignity and obstacle in European integration of Ukraine, but also a threat to national security, determined by paragraph 9 in the Article 7 of the Law of Ukraine entitled as "About Basics of National Security of Ukraine".

Unfortunately, many areas of public administration and public life in Ukraine are still imbued with corruption and bribery, despite Euro-Maidan challenged them. Many people say that the fight against these negative phenomena, often latent, resembles an imitation. The heads of higher levels of government are exposed without effective and systemic consequences too frequently and we cannot but notice that such processes are similar to performance. Yanukovych and his brothers-in-arms were removed from power, but the punishment was not incurred. In January 2016 the Parliamentary Assembly of the Council of Europe stated about the anticipation of the first activities of the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine. In the industry-level data of countries on corruption level set by international non-governmental organization Transparency International Ukraine ranks 130th place out of 167.

2. Approval of the manifestations of separatism, encroachment on the territorial integrity of Ukraine and the lack of an effective government strategy of restoring it – the most painful «betrayal» for social consciousness and threat to the national security in the form of separatism, determined by paragraph 14 in the Article 7 of the Law of Ukraine "About Basics of National Security of Ukraine". Everyone understands the complexities connected with the illegal annexation of Crimea by the Russian Federation, but until now there is a discussion – whether public agents did their best for protection of national interests in March of 2014. In the presidential election of 2014 it was not so much victory of Poroshenko himself as his a victory of promises, which included promises to stop hostilities in Donbass in the near future. In reality, there has been a war for more than 2 years, the UN reports about 9 thousand dead and 21,000 wounded. The Ukrainian people show wonders of heroism. At the same time, there are many questions addressed to the commanders concerning displacement of separatist columns from Sloviansk to Donetsk, about the Ilovaisk and Debaltsevo "trap". The country's leadership is waiting for patriotism of citizens, aid from the United States and the EU, possesses a strategy of action according to the "Minsk agreements", but has no real strategy to return the occupied territories, does not demonstrate sufficient responsibility. The voices of the living and the dead, of Ukrainian soldiers, of volunteers and civilians bespeak to the authorities. The war weakens the country's economy, decreases social standards and enriches officials at the same time.

3. Poor quality of political and administrative elite – «betrayal» of social expectations after Euro-Maidan. Despite the renewal of the Verkhovna Rada, other authorities of different branches and levels, there are a lot of representatives of the "old" format, populists, political "turncoats" and so, and also it should be mentioned, that "new" deputies do not always correspond to their status. Many of nowadays sovereigns came to the Parliament as patriots, but in fact they are constant members of scandals, but not competent legislators and reformers. The whole world is discussing the political crisis in Ukraine. On 16th of February, 2016 the amendments to the electoral legislation on the exclusion of deputies from the ballot in multi-member districts became operative. In citizenry's opinion, "party dictatorship" not only improves the discipline of the party, but also leads to deception of voters and political corruption, which is more important, as it protects the interests of political leaders in particular and infringe upon the Constitution of Ukraine. Lustration is selective. "The war of compromising evidences" fatigues society. It causes distrust of power both at the national and local levels, which is reflected in the results of sociological surveys among the population.

4. Justification of crimes by political expediency – a dangerous «betrayal» of Ukraine, but many citizens are not aware of all the consequences of this negative trend. Some people abuse the authority that was elected after Euro-Maidan, they try to put themselves ahead of the law, and the idea of patriotism is exploited for their personal and corporate intentions. Situations where public activists illegitimately require exempting from criminal liability associates or members of ATO who have committed crimes, are spread extending. Nowadays such people are biased called "political prisoners". The Constitution of Ukraine accepts the equality of all people under the law. "Garbage" lustration forced to talk about the transformation of democracy into mob rule. Human rights activists justifiably declare about discrimination of IDPs by the government. European sense of justice does not support such trends. In addition, there is need for judicial reform. According to the head of the Supreme Council of Justice, the number of complaints against judges has exceeded in 9 thousand. If Ukraine wants to be a full rights member of the European family, its citizens must respect the law and the rights of others, justice must be fair.

5. The sharp decline in living standards – «betrayal» of hopes of the citizens. Inflation (+43.3 %), the decline of GDP (-9.9 %) and real income (-26.6%), the increase and the introduction of new taxes, the painful social consequences of implementation of requirements of the IMF on the background of the insufficiently assimilation of the loans, and other social and economic difficulties have become a reality for each Ukrainian. They talk about Ukraine as about the poorest country of Europe. People are concerned about the slow course of reforms, especially, regarded to deshadowing and liberalization of the economy including the development of its real sector. When they went out on Euro-Maidan, they

believed in the improvement of life and agreed to overcome the difficulties on the way to their goal, but now they are bitter disappointed because of no positive perspectives.

"VICTORIES" of post-maidan Ukraine provide people with confidence in its magnificent future, despite the current difficulties.

1. The democratization of life, the formation of civil society and the patriotic consolidation – the greatest achievement of the Revolution of Dignity. The Ukrainian people were cogently proved that exactly they are the only bearer of sovereignty and the only source of power, as it is mentioned in the Article 5 of the Constitution of Ukraine. On Euro-Maidan and in realities of the struggle for the territorial integrity of the Ukrainian national revival, patriotic unity of people of different nationalities and religions, identifying themselves as the Ukrainian nation, which consists of free people who are ready to take responsibility for the destiny of Ukraine and make usurpation of power become impossible occurred. There was a reversal from authoritarianism to real democracy. The movement of volunteers is a confirmation of social self-organization. The struggle for the unconditional compliance of the rights and freedoms of citizens is going on. The official language, national music and films are becoming more popular, which positively affects the formation of the national consciousness.

2. Implementation of the European vector of Ukraine – significant «victory» of Euro-Maidan. On 16th of September 2014 the Association Agreement with the EU was ratified, provisions for the free trade area took effect on the 1st of January 2016. In Ukraine, many standards are complying in accordance with the European, in the same way the harmonization of legislation is carrying out. At the highest level of the authorities there are negotiations on visa-free mode with the EU according to which Ukraine is carrying out a lot of programs, which are agitates the population. The introduction of this mode is announced on the current year. In this direction, there is still much to do, but it is the real step on the way to European integration and demonstration of civilian choice of development path. The world community demonstrates its full support to Ukraine, including areas relating to the restoration of its territorial integrity.

3. Deoligarchy – a real achievement of post-maidan Ukraine. Many oligarchs suffered the loss of their capital and, consequently, the impact on political processes and power. This contributes to the recovery of public administration and public life. R. Akhmetov, I. Kolomoysky, S. Taruta and others are no longer the sole masters of life and have to reckon with the Ukrainian society. However, the bow of capital and power has not been broken yet, but the social control is effectively doing its job.

4. Improving the country's defense – weighty «victory» of the Ukrainian people. Until 2014 purposeful collapse took place, but during the time of ATO, formation of battleworthy, strong Armed Forces of Ukraine, which are tempered in the battle-hardened for a free and united Ukraine, with stunning patriotic motivation to defend the homeland, was observed. More than half of the mobilized are trained on the training ground, and it helps to increases their chances of survival in combat conditions due to special preparation. Fundamentally new ammunition, improved conditions of military service, technical equipment and food standards in approaching to the NATO standards are developed. According to experts, our country is able to adequately resist the war machine of the aggressor. All of this contributes to unconditionally ensure of the national security of Ukraine.

5. Reforms – important «victory» of modern Ukraine, which begins its movement in history, albeit at a slow pace. Floating exchange rate is introduced in the economy, budget is more balanced, e-procurements are introduced either. The energy security of the country due to the reverse gas purchases and new coal suppliers is strengthening. The pride of the Ukraine is the beginning of the reform of the law enforcement system and the establishment of the new police, which increases the effectiveness of the fight against corruption and improve the country's image. However, to improve the professionalism and change the system of providing nomocracy in the European way is still much to do. A law on higher education, which introduces a new procedure for the election of the rector, increases the autonomy of universities in some financial issues and includes other innovations, is passed. The European Community representatives confirm that Ukraine fulfills its task on the modernization of many spheres of life.

However, despite the complexity of the current condition of the situation in the country, people should believe in the European future of Ukraine, in the "victories" over the "betrayals" and difficulties, without which it is difficult to identify at least one historical stage in existence of any modern society.

Supervisor – Doctor of Philosophys, Professor Kuz O. M.